

- ✓ **ÇEVRESEL ETKİ DEĞERLENDİRMESİ,
İZİN VE DENETİM GENEL MÜDÜRLÜĞÜ**
- ✓ **ÇEVRE ENVANTERİ VE BİLGİ YÖNETİMİ
DAİRESİ BAŞKANLIĞI**
- ✓ **ÇEVRE DURUM RAPORU
(2014 YILI ÖZETİ - İLLER)**

Bu çalışma Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Çevresel Etki Değerlendirmesi, İzin ve Denetim Genel Müdürlüğü, Çevre Envanteri ve Bilgi Yönetimi Dairesi Başkanlığı, Çevre Durum Raporları Şube Müdürlüğü tarafından yayıma hazırlanmıştır.

Bu kitabın her türlü basım ve dağıtım hakkı Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'na aittir.

ISBN : 978-605-5294-54-0

Yayın No : 29

Adres : Çevre ve Şehircilik Bakanlığı – Çevresel Etki Değerlendirmesi, İzin ve Denetim Genel Müdürlüğü
Mustafa Kemal Mahallesi Eskişehir Devlet Yolu (Dumlupınar Bulvarı) 9. km. No: 278
Çankaya / Ankara

Tel : 0 312 410 16 91

Fax : 0 312 417 02 57

E-ileti : cebyd@csb.gov.tr

Ağ : www.csb.gov.tr/gm/ced

Tasarım - Baskı : Tel: 0312 222 9 300

Bu yayının 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'na göre her hakkı Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'na aittir. Gerçek ve tüzel kişiler tarafından izinsiz çoğaltılamaz.

ANKARA, 2016

ÖNSÖZ

Yaşanabilir çevre; sağlıklı, kimlikli ve insan odaklı şehirler vizyonuna sahip Bakanlığımızın öncülüğünde, ülkemizde çevreyi koruma kapsamında yapılan faaliyetler, sürdürülebilir kalkınma açısından son derece önemlidir. Bu vizyon doğrultusunda sürekli iyileştirme yapılmak suretiyle uygulanan çevre politikaları ile şehirlerimizdeki hava kalitesi, su ve atık su yönetimi, atık yönetimi, doğa koruma, biyolojik çeşitlilik ve tabiat varlıklarının korunması çalışmaları ve arazi kullanımı alanlarında önemli gelişmeler sağlanmıştır.

Son yıllarda iklim değişikliği ve küresel ısınma, su kıtlığı, kaynak verimliliği gibi konularda çevre bilincinin ve duyarlılığının giderek artmasıyla birlikte, çevre alanında gerek ulusal ve gerekse uluslararası çevre politikalarında da önemli adımlar atılmıştır. Mevzuat hazırlama, uygulama, denetim, izleme ve raporlama alanlarında pek çok faaliyet gerçekleştirilmiştir. Bilgi toplumu olma yolunda ilerlerken çevre uygulamalarının bir kısmı Bakanlığımız tarafından elektronik ortamda sunularak süreç hızlandırılmış, sistem daha kolay ve erişilebilir hale getirilmiştir.

İllerimizdeki hava kalitesi, Ulusal Hava Kalitesi İzleme Ağı vasıtasıyla anında takip edilebilmekte ve önlem alınabilmektedir. Kentsel atık su arıtma tesislerinin sayısının artırılması ile yüzeysel su kalitesinin kontrolü konusunda ilerlemeler sağlanmaktadır. Atık yönetimi açısından artan nüfusa bağlı olarak vahşi depolama alanları yerine düzenli depolama

alanlarının kurulması ve ülkemizde yaygınlaştırılma politikamız da kaydedilen önemli gelişmelerden sayılabilir.

Çevreye etkileri muhtemel tesislerin planlama aşamasından işletme aşamasına kadar tüm süreçlerde yapılan Çevresel Etki Değerlendirmesi (ÇED), izin, lisans ve denetim faaliyetleri çevrenin korunması ve mevzuatın uygulanmasının kontrolü ve takibi açısından gerekmektedir.

Bu çerçevede yürütülen ÇED, izin ve denetim verilerine, Bakanlığımızın envanter çalışmaları ile İl bazında ve yıllık olarak ulaşılabilmekte ve halkımızın bilgisine sunulmaktadır. Elinizde bulunan bu kitap, 2014 yılında 81 ilimizde gerçekleştirilmiş çevresel faaliyetlerin özeti olarak hazırlanmıştır. "Çevre Durum Raporu 2014 Yılı Özeti – İller Kitabı" bu kapsamda hazırlanmış üçüncü kitap olma özelliğini taşımaktadır. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı başta olmak üzere, ilgili tüm kurum ve kuruluşlarımızın yürüttüğü çalışmalar ve ürettiği veriler ışığında mevcut çevresel durumun bir tablosunu bu kitapta görmek mümkün olmaktadır.

Tarihi ve kültürü ile çeşitli medeniyetlere ev sahipliği yapmış bu güzide topraklarda; mevcut illerimize ait çevresel faaliyetlerin yıllar itibari ile kayda alınması ve milletimize aktarılması çevre bilincinin artırılması açısından son derece önem taşımaktadır.

Bu vesile ile "Çevre Durum Raporu 2014 Yılı Özeti-İller Kitabı"nın tüm milletimize hayırlı olmasını diler, gelecek yıllarda atılacak adımlar için de bir rehber olmasını temenni ederim.

Mehmet ÖZHASEKİ
Çevre ve Şehircilik Bakanı

KISALTMALAR

AAT	Atıksu Arıtma Tesisi
AGS	Sınır Değerin Aşıldığı Gün Sayısı
ÇDR	Çevre Durum Raporu
ÇŞİM	Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü
DDD	Derin Deniz Deşarjı
IUCN	Uluslararası Doğa Koruma Birliği
MÇK	Mahalli Çevre Kurulu
OSB	Organize Sanayi Bölgesi
ÖBA	Önemli Bitki Alanı
ÖKA	Önemli Kuş Alanı
ÖTL	Ömrünü Tamamlamış Lastik
PET-DER	Petrol Sanayicileri Derneği
PGD	Piyasa Denetimi ve Gözetimi
UATF	Ulusal Atık Taşıma Formu
USAK	Ulusal Sulak Alan Komisyonu
TABS	Tehlikeli Atık Beyan Sistemi
TAP	Taşınabilir Pil Üreticileri ve İthalatçıları Derneği
TAT	Toplama Ayırma Tesisi
TUBVET	Türkiye Bitkileri Veri Tabanı
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
WWF	Dünya Doğayı Koruma Vakfı
YHGS	Yaban Hayatı Geliştirme Sahası

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No		Sayfa No
<i>Adana</i>	1	<i>Konya</i>	269
<i>Adıyaman</i>	6	<i>Kütahya</i>	286
<i>Afyonkarahisar</i>	10	<i>Malatya</i>	293
<i>Ağrı</i>	17	<i>Manisa</i>	299
<i>Amasya</i>	21	<i>Kahramanmaraş</i>	306
<i>Ankara</i>	26	<i>Mardin</i>	311
<i>Antalya</i>	32	<i>Muğla</i>	315
<i>Artvin</i>	41	<i>Muş</i>	322
<i>Aydın</i>	47	<i>Nevşehir</i>	326
<i>Balıkesir</i>	58	<i>Niğde</i>	331
<i>Bilecik</i>	64	<i>Ordu</i>	336
<i>Bingöl</i>	69	<i>Rize</i>	345
<i>Bitlis</i>	75	<i>Sakarya</i>	354
<i>Bolu</i>	79	<i>Samsun</i>	361
<i>Burdur</i>	86	<i>Siirt</i>	369
<i>Bursa</i>	91	<i>Sinop</i>	372
<i>Çanakkale</i>	101	<i>Sivas</i>	378
<i>Çankırı</i>	108	<i>Tekirdağ</i>	385
<i>Çorum</i>	113	<i>Tokat</i>	392
<i>Denizli</i>	117	<i>Trabzon</i>	397
<i>Diyarbakır</i>	124	<i>Tunceli</i>	406
<i>Edirne</i>	128	<i>Şanlıurfa</i>	411
<i>Elazığ</i>	134	<i>Uşak</i>	415
<i>Erzincan</i>	139	<i>Van</i>	419
<i>Erzurum</i>	143	<i>Yozgat</i>	423
<i>Eskişehir</i>	148	<i>Zonguldak</i>	428
<i>Gaziantep</i>	152	<i>Aksaray</i>	434
<i>Giresun</i>	157	<i>Bayburt</i>	438
<i>Gümüşhane</i>	163	<i>Karaman</i>	442
<i>Hakkâri</i>	167	<i>Kırıkkale</i>	447
<i>Hatay</i>	170	<i>Batman</i>	451
<i>Isparta</i>	176	<i>Şırnak</i>	455
<i>Mersin</i>	183	<i>Bartın</i>	448
<i>İstanbul</i>	192	<i>Ardahan</i>	468
<i>İzmir</i>	212	<i>İğdir</i>	473
<i>Kars</i>	225	<i>Yalova</i>	478
<i>Kastamonu</i>	229	<i>Karabük</i>	483
<i>Kayseri</i>	237	<i>Kilis</i>	488
<i>Kırklareli</i>	244	<i>Osmaniye</i>	491
<i>Kırşehir</i>	252	<i>Düzce</i>	495
<i>Kocaeli</i>	257		

GİRİŞ

Artan nüfus ve sanayileşme ile birlikte doğal kaynakların hızla tüketimi ile ortaya çıkan ve 20. yüzyılın son çeyreğinden itibaren hızla artarak günümüze ulaşan çevre sorunları, küresel ölçekte tüm dünyanın odak noktası haline gelmiştir.

Yaşayan tüm canlılar için hayatı olumsuz yönde etkileyen çevresel sorunlarla mücadele etmenin ve oluşturulan politikaları uygulamanın sadece yerel düzeyde değil, ulusal ve uluslararası düzeyde olması gerektiğinin önemi de anlaşılmış ve bu yönde adımlar atılmıştır.

Çevreyle ilgili belirlenen ve uygulanan politikaların başarısının ölçülmesi, oluşabilecek sorunlarla ilgili önceden önlem alınmasında büyük önem taşımaktadır. Çevreyi koruma, çevre kirliliğini ve çevre sorunlarını önleme çalışmalarında, öncelikli olarak mevcut durumun ortaya konarak sorunların tespit edilmesi, çevrenin, çevresel parametrelerin izlenmesi ve bu izleme sonuçlarının derlenerek bir rapor haline getirilmesi en temel çalışmalardan birisidir.

İl Çevre Durum Raporlamasının amacı, çevrenin mevcut durumuna genel bir bakış sağlayarak çevre ile ilgili potansiyel sorunlara erken bir uyarı sistemi kurmak ve bu sorunların analizini sağlamak, çevre koruma ve sürdürülebilir kalkınma yolundaki hedefler doğrultusunda elde edilen gelişmeleri halkın izlemesini sağlamak ve çevresel planlama, değerlendirme ve düzenleme için temel bilgi ve veri sunmaktır.

Çevre Durum Raporları, Avrupa Birliği ve dünyanın değişik ülkelerinde hazırlanmakta ve sorunların belirlenerek çevre politikalarına yön verilmesinde ve konuyla ilgili yeni araştırmalar yapılmasında faydalanılmaktadır.

Ülkemizde ilk "İl Çevre Durum Raporları Formatı" 1992 yılında hazırlanmış, daha sonra geçen uzun süre, yeni gelişmeler ve ilgili birimlerden istenen öneri ve görüşler de dikkate alınarak 2001 ve 2005 yıllarında güncelleştirilmiş ve her yıl hazırlanmak üzere İl Müdürlüklerine gönderilmiştir.

Çevrenin çok dinamik ve hızlı gelişen bir olgu olması nedeniyle "İl Çevre Durum Raporları Formatı"nda yeniden güncelleme ihtiyacı doğmuş ve hem Bakanlığımız ihtiyaçları göz önüne alınarak hem de yurtdışında yayımlanmış bulunan birçok ülkenin Çevre Durum Raporları incelenerek günün şartları ve gelişmeler doğrultusunda Bakanlığımız tarafından "İl Çevre Durum Raporu Hazırlama Rehberi" güncellenmektedir.

Rehber hazırlanırken aşağıdaki kriterler dikkate alınmıştır:

- Çevreye etki eden etkenler,
- Çevreyi kirlüten etkenlerden etkilenen alıcı ortamlar,
- Çevre mevzuatı kapsamında yapılması gerekenler
- Alıcı ortamların kirlilik ölçümleri,
- Ulusal ve uluslararası kabul edilmiş çevre politikaları kapsamında yerine getirilmesi gerekli çalışmalar,
- Çevre göstergeleri.

2013 yılından beri, anılan rehber doğrultusunda, güvenilir, sağlıklı ve yeterli çevre verileri ile İl Müdürlüklerimizce hazırlanan İl Çevre Durum Raporları, hem dört yılda bir Bakanlığımızca hazırlanmakta olan Türkiye Çevre Durum Raporlarına temel oluşturmakta, hem de Bakanlığımız internet sayfasında yayımlanarak çevre alanında araştırma, planlama ve yatırım yapacakların "kaynak" olarak yararlanmaları için hizmete sunulmaktadır.

İl Çevre Durum Raporları, çevreyle ilgili önemli diğer verilerle birlikte Bakanlığımız görev alanı kapsamında bulunan ve çevre mevzuatı çerçevesinde Bakanlığımız tarafından yapılan faaliyetleri ve bunlardan elde edilen verileri de içermektedir.

İllerin genel çevresel durumlarını ortaya koyan "Çevre Durum Raporu: 2014 Yılı Özeti- İller" ise bu rehber göre hazırlanmış olan 81 İl'e ait Çevre Durum Raporlarından oluşturulmuştur.

Bu kitapta, Hava Kalitesi ve İklim Değişikliği, Su ve Atık Su yönetimi, Atık, Doğa Koruma, Biyolojik Çeşitlilik ve Tabiat Varlıklarını Koruma Çalışmaları, Arazi Kullanımı, ÇED Kararları, Çevre İzin ve Lisans İşlemleri, Çevre Denetimleri ve Yaptırımlar konu başlıkları bulunmaktadır.

Hava Kalitesi ve İklim Değişikliği başlığı altında, 2014 yılına ait yıllık hava kalitesi sonuçları, egzoz gazı emisyon kontrolü ve doğalgaz kullanımı bilgileri,

Su ve Atık Su Yönetimi başlığı altında ildeki içme ve kullanma suyu bilgileri, atıksu arıtma tesisi ve kanalizasyon hizmetlerine ait bilgiler,

Atık başlığı altında, kentsel katı atıklar ve bertarafına ilişkin veriler, oluşan diğer atıkların miktarları ve bertarafı ile ilgili istatistik bilgileri,

Doğa Koruma, Biyolojik Çeşitlilik ve Tabiat Varlıklarını Koruma Çalışmaları başlığı altında, İlde yer alan tabiat varlıkları, milli parklar, flora ve fauna ile sulak alanlara ait bilgiler ve yapılan çalışmalara yer verilmekte olup,

Ayrıca, Arazi kullanım verileri, ÇED Kararları, Çevre İzin ve Lisans İşlemleri, Çevre Denetimleri ve Yaptırımlar ile ilgili veriler kitapta yer almaktadır.

“Çevre Durum Raporu: 2014 Yılı Özeti- İller” Kitabı, söz konusu başlıklarda verilen bilgilerle gerek illerin mevcut durumları ile ilgili genel bir görüntüyü yansıtmakta, gerekse de iller arası çevresel verilerde karşılaştırma yapma fırsatını sunmaktadır.

Sonuç olarak, İl Çevre Durum Raporlarının ve bu kitabın;

- Beş Yıllık Kalkınma Planları kapsamında oluşturulacak ekonomik ve sektörel politikalarda çevre boyutunun dikkate alınmasında,
 - Sürdürülebilir kalkınmayı hedeflerken korunmasına özen gösterdiğimiz ekosistemlerin devamlılığının sağlanmasında,
 - İnsan ihtiyaçları ve doğal kaynaklar arasındaki dengenin kurulmasında,
 - Araştırmacılara ve akademik çalışma yapmakta olan kişilere temel bilgi sunarken araştırmaların yeni yön ve hedeflerinin belirlenmesinde,
 - ÇED Raporlarının hazırlanmasında,
 - Çevre konusunda eksik bilgilerin belirlenmesinde ve yeni çalışmaların bu çerçevede yönlendirilmesinde,
 - Uluslararası çevre bilgi sistemlerine dahil olunmasında,
- Temel oluşturması temenni edilmektedir.

ADANA

1. Hava Kalitesi ve İklim Değişikliği

Adana'da 2014 yılında konutlarda 29.281.809 m³, ticari işletmelerde 1.956.668 m³, resmi dairelerde 5.940.084 m³, sanayide de 104.961.297 m³ doğal gaz kullanılmıştır. 2014 yılında Adana ilinde bulunan Hava Kalitesi Ölçüm İstasyonunun aylara göre verileri Çizelge 1'de verilmektedir.

Çizelge 1- Adana ilinde 2014 yılı hava kalitesi parametreleri aylık ortalama konsantrasyon değerleri ($\mu\text{g}/\text{m}^3$; CO: mg/m^3)

	Çatalan				Doğankent				Meteoroloji				Valilik			
	SO ₂	AGS*	PM10	AGS*	SO ₂	AGS*	PM10	AGS*	SO ₂	AGS*	PM10	AGS*	SO ₂	AGS*	PM10	AGS*
Ocak	3		22		8		22		6		79		5		88	2
Şubat	3		25		5		21		7		-		4		78	1
Mart	1		32		-		-		2		65		5		69	2
Nisan	2		30		-		15		2		54		2		55	
Mayıs	2		32		4		16		2		63		-		54	
Haziran	1		32		4		15		2		59		4		56	
Temmuz	2		36		3		15		-		-		3		55	
Ağustos	3		50		7		45		-		-		4		66	
Eylül	3		31		6		15		-		54		3		53	
Ekim	2		23		6		17		3		53		4		54	
Kasım	2		29	1	9		24		4		89	2	4		80	2
Aralık	2		19		10		19		5		61		5		71	

AGS* : Sınır değerini aştığı gün

Taşıtlardan kaynaklanan egzoz emisyon kontrolü için Adana ilinde 44 adet yetki belgeli egzoz gazı ölçüm istasyonu vardır. 2014 yılında 175.820 adet egzoz emisyon pulu ve 43.473 adet egzoz emisyon ruhsatı satılmış olup, 175.603 araca egzoz emisyon ölçümü yapılmıştır.

2. Su ve Atık Su Yönetimi

Adana şehrinin suyu Çatalan Baraj Gölünden sağlanmaktadır. 1998 yılında yapımına başlanan Adana Çatalan İçme Suyu Temin Projesi 2003 yılında tamamlanmış ve şehre arıtılmış içme kullanma suyu verilmeye başlanmıştır. Bugün itibari ile şehir nüfusunun %98'ine Çatalan Baraj Gölünden sağlanan su verilmektedir. %2'lik nüfusun içme kullanma suyu ise yeraltından sağlanmaktadır.

Adana ili İçme Suyu Arıtma Tesisi, Çatalan Baraj Gölü ham su karakteristikleri dikkate alınarak Avrupa ve TSE standartlarına uygun içme suyu temin etmek amacıyla maksimum 550.000 m³/gün, minimum 160.000 m³/gün kapasiteye göre tasarlanmıştır.

Çizelge 2-Adana ilinde faaliyette olan kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu

ADANA	Belediye Atıksu Arıtma Tesisi/Deniz Deşarjı Olup Olmadığı?			Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Türü			Mevcut Kapasitesi (ton/gün)	Arıtılan/Deşarj Edilen Atıksu Miktarı (m ³ /sn)	Deşarj Noktası koordinatları	Deniz Deşarjı	Hizmet Verdiği Nüfus	Oluşan AAT Çamur Miktarı (ton/gün)
	Var	İnşa/plan aşamasında	Yok	Fiziksel	Biyolojik	İleri						
İl Merkezi	Seyhan	X			X	X	227.346		K 36° 57' 16.08" D 35° 15' 42.26"		1.151.066 E.N	28,21
	Çukurova											
	Yüreğir Sarıçam	X			X	X	128.208		K 36° 56' 53.23" D 35° 20' 02.50"		531.940 E.N	23,45
	Karaisalı	X			X	X	1.200		K 37° 15' 12.12" D 35° 04' 31.38"		10.000 E.N	0,47
İlçeler	Kozan	X				X	22.000		Y: 48531867 X: 414109174		100.000 E.N	
	Yumurtalık	X				X	600				3.000 E.N	
	Ceyhan		X		X	X	22.000		Y:480758.593 X:4100463.071		91.433 E.N	17,4 m ³ /gün
	Tufanbey	X			X	X	1.000				7.500 E.N	
	Pozantı			X								
	Karataş			X								
	Saimbeyli		X									
	Aladağ		X		X	X						
	İmamoğlu			X								
Feke			X									

Adana Hacı Sabancı Organize Sanayi Bölgesi'nde 72.000 ton/gün kapasiteli, 16.150 ton gün çamur üreten evsel ve endüstriyel atık su arıtma tesisi bulunmaktadır.

3. Atık

Adana ilinde 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu, 2872 sayılı Çevre Kanunu ve kanun doğrultusunda yayımlanarak yürürlüğe giren başta Katı Atıkların Kontrolü Yönetmeliği olmak üzere yasal mevzuat çerçevesinde üzerine düşen yükümlülükleri yerine getirmek ve halka katı atık yönetimi alanında daha çağdaş bir hizmet vermek amacıyla merkez ilçelerden olan Sofulu'da Entegre Katı Atık Bertaraf Tesisi kurulmuştur. Merkez ilçe belediyeleri tarafından (Seyhan, Yüreğir, Çukurova, Sarıçam ve Karaisalı) ve Ceyhan belediyesi tarafından Entegre Katı Atık Bertaraf Tesisine konut ile ticari ve kurumlardan toplanan günlük 1.500 ton evsel katı atık getirilmektedir.

Çizelge 3 – Adana ilinde bulunan bertaraf tesisleri sayıları

Katı Atık Bertaraf Tesisi Sayısı	1
Lisanslı Ambalaj Atığı Toplama Ayırma Tesisi ve Geri Dönüşüm Tesisi Sayısı	25

Adana ilinde 2014 yılında toplam 30.578.568 kg tehlikeli atık beyanı yapılmış, bu atığın 5.946.211 kg'ı geri kazanıma, 12.757.229 kg'ı bertarafa gönderilmiş, 11.745.613 kg'ı tesis içinde ve 129.515 kg'ı da yetkili firmada stokta bulunmaktadır. Adana ili sınırları içinde üç adet tehlikeli atık geri kazanım tesisi bulunmaktadır.

Adana ilinde 2014'de 12.845 ton atık motor yağı, 654 ton atık sanayi yağı olmak üzere 13.499 ton atık madeni yağ toplanmıştır. Bu atık yağın 4.272,446 tonu geri kazanılmış, 2.742 tonu nihai olarak bertaraf edilmiş ve 6.946,356 tonu da ilave yakıt olarak kullanılmıştır.

2014'de Adana ilinde 263.800 kg kullanılmış akü, 826 kg atık pil toplanmıştır. 19.04.2005 tarih ve 25791 sayılı çöplü küllü oluşmuştur.

Tıbbi atıklar Seyhan ilçe Belediyesi, Yüreğir ilçe Belediyesi, Ceyhan ilçe Belediyesi, Sarıçam Belediyesi ve Çukurova Belediyesi tarafından Tıbbi Atıkların Kontrolü Yönetmeliğine uygun donanımlı, sıkıştırmasız araçlarla toplanmakta ve taşınmaktadır. Tıbbi atıklar Sofulu Çöp Alanında Sterilizasyon Tesisinde bertaraf edilmektedir. Tesiste günlük 8-10 ton tıbbi atık işlenebilmektedir. Tıbbi atıkların sterilizasyonunda önden parçalama otoklav teknolojisi kullanılmakta ve 135°C sıcaklıkta buhar ile sterilizasyon gerçekleştirilmektedir. 2014 yılında Adana'da 2.765.916 ton tıbbi atık toplanarak sterilize edilmiştir.

2014 yılında Adana Belediyesine ait olan hafriyat döküm alanına yaklaşık olarak 18.500 m³ hafriyat dökülmüş ve kayıt altına alınmıştır.

2014 yılı itibarıyla Adana ilinde "Büyük Endüstriyel Kazaların Kontrolü Hakkında Yönetmelik" kapsamında 7 adedi üst seviye ve 10 adedi de alt seviye olmak üzere toplam 17 adet SEVESO kuruluşu bulunmaktadır.

4. Doğa Koruma, Biyolojik Çeşitlilik ve Tabiat Varlıklarını Koruma Çalışmaları

Adana İli sınırları içerisinde 2 tanesi Ramsar Alanı (Yumurtalık Lagünü ve Akyatan Lagünü) olmak üzere 6 uluslararası öneme sahip, toplam 13 sulak alan bulunmaktadır. Yumurtalık Lagünü ve Akyatan Lagünü'nün koruma bölgeleri sınırları çizilmiştir.

Akyatan Lagünü: (yüzölçümü: 14.000 ha) Türkiye'nin en büyük lagün gölü olup ortalama su seviyesindeki alanı 4.900 hektardır. Üreyen yaz ördeği, turaç, saz horozu, kocagöz, akça cılıbit, mahmuzlu kızkuşu ve küçük sumru popülasyonlarıyla "Önemli Kuş Alanı" statüsü kazanır. En önemlileri flamingo (maksimum 9.579), suna (maksimum 854), fiyu (maksimum 13.900), elmbaşa patka (maksimum 16.801), dikkuşuk (maksimum 978) ve sakarmeke (maksimum 46.000) olmak üzere, büyük sayıda sığına (maksimum 85.054) gölde kışlar. Alan göç sırasında, küçük karabatak ile en önemlileri kılıçgaga (maksimum 1.589), akça cılıbit (maksimum 3.918) ve küçük kumkuşu (maksimum 5.165) olmak üzere, kıyı kuşları için büyük önem taşır.

Yumurtalık Tabiatı Koruma Alanı: Tabiatı koruma alanı olarak kapladığı alan 16.430 ha, Ramsar Alanı olarak da 19.500 ha'dır. 9.11.1993 tarih ve 1609 sayılı kararı ile Adana Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulunca 1. Derece Doğal Sit Alanı olarak ilan edilmiştir. Aynı sınırlar korunarak 31 Mart 1994 tarihinde Tabiatı Koruma Alanı olarak ilan edilmiştir. 2005 yılında ise Ramsar Listesine dahil edilmiştir.

Tuzla Sulak Alanı (Lagünü): Tuzla Lagünü 1995 yılında "Yaban Hayatı Koruma Sahası" ilan edilmiş, 2005 yılında ise "Tuzla Yaban Hayatı Geliştirme Sahası" olarak değiştirilmiştir. Ayrıca Potansiyel Ramsar alanı olarak ta statülandırılmıştır. Kapladığı alan 3.974 ha'dır. 1. Doğal Sit, Yaban Hayatı, Potansiyel Ramsar, Önemli Kuş Alanı, Önemli Bitki Alanıdır. Alan, üreyen yaz ördeği, turaç, kocagöz, akça cılıbit, mahmuzlu kızkuşu ve küçük sumru popülasyonları ile "Önemli Kuş Alanı" statüsü kazanır. Kışlayan sığına (maksimum 28.901) arasında çamurcun (maksimum 13.000) başta gelir.

Çizelge 4 – Adana ilinde uluslararası öneme sahip sulak alanlar ve bunların kapsadığı alanlar

No	Sulak Alan Adı	Alanı (ha)	Enlem	Boylam
1	Ağyatan Lagünü Sulak Alanı	2.200	36 36	35 31
2	Akyatan Lagünü Sulak Alanı	500	36 37	35 16
3	Karagöl ve Çinili Göl Sulak Alanı	14.000	37 07	34 09
4	Kesik Gölü Sulak Alanı	1.500		
5	Tuzla Lagünü Sulak Alanı	2.800	36 42	35 03
6	Yumurtalık Lagünü Sulak Alanı	16.430	36 44	35 41

Çizelge 5 – Aladağ milli parkı ve özellikleri

Aladağ Milli Parkı		
Alanın Resmi Adı	:	Aladağ Milli Parkı
Coğrafik Konum	:	Saha Kayseri, Niğde, Adana illeri sınırları dâhilinde kalmaktadır. Genel alanı içinde 1.056 m rakımlı yerler olduğu gibi 3.756 m rakımlı yerlerde mevcuttur. Ortalama rakım 2.500- 3.000 m civarındadır.
Alan	:	Toplam alan 54.524 ha alan olup bu alanın 11.702 hektarlık kısmı Adana il sınırları içerisinde kalmaktadır.
Alanın Açıklamalı Tanımı	:	Saha içerisinde, Demirkazık Tepesi (yüksekliği 3.756 m olup en yüksek tepedir aynı zamanda ülkemizde önemli yükseltileri arasında kalır), Yedi Göller (3.500 m yükseklikte bulunur), Hacer Ormanı (2.750 ha), Kapuzbaşı şelaleleri ve Acısu gibi doğal kaynakları ile yurdumuzun ender doğa parçalarından biridir.

Çizelge 5 – Aladağ milli parkı ve özellikleri (Devamı)

Yasal Konumu	:	21.07.1995 tarih ve 22265 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Bakanlar Kurulu kararına göre 2873 sayılı Milli Parklar Kanunu'nun 3. Maddesine dayanılarak Aladağ Milli Parkı ilan edildi.
Sosyo- Ekonomik- Kültürel-Tarihsel Özellikler	:	Saha Torosların yüksek dağ köylerini içine almaktadır. Sosyo-ekonomik ve kültürel değerleri yönünden bakıldığında; mevcut yöre halkı, tarım ve hayvancılıkla uğraşan fakir orman köylülerini kapsamaktadır. Koruma alanı içerisinde tarihsel/kültürel değeri olan yapılar bulunmamaktadır.
Yerleşimler ve Nüfusları	:	Aladağlar Milli Parkı, Kayseri ili, Yahyalı ilçesine 30 km, Niğde ili, Çamardı ilçesine 15 km ve Adana ili, Aladağlar ilçesine 26 km uzaklıktadır. Aladağlar Akdeniz Bölgesinde yer alan Orta Toros Dağlarının en yüksek ünitesidir. Ulaşım karayolu ile sağlanmaktadır.

Çizelge 6 - Adana ilindeki tabiat anıtları (Tabiat Varlıkların Koruma Şube Müdürlüğü, 2013)

ADI	ALANI (m ²)	KAYNAK DEĞERİ
Biğbiğ Orman Sarmaşığı	184	Yörenin en yaşlı sarmaşığı olması ve kayaya yapışık olarak 15 m boya sahip olması
Kandildere Çınar Ağacı	1.000	Çınar Ağacı (<i>Platanus orientalis</i>) türünün, 340 yaşlarında, 16 m boy, 2,16 m çap ve 6,80 m çevre genişliğine sahip olması
Acıkise Doğu Çınarı	1.000	Çınar Ağacı (<i>Platanus orientalis</i>) türünün, 340 yaşlarında, 16 m boy, 2,16 m çap ve 6,80 m çevre genişliğine sahip olması
Acıkise Ardıç Ağacı	1.000	Ardıç Ağacı (<i>Juniperus foetidissima</i>) türünün, 630 yaşlarında, 19 m boy, 1,88 m çap ve 5,90 m çevre genişliğine sahip olması. 11,0 m boy, 1,70 m çap ve 4,90 m çevre genişliğine sahip olması

Çizelge 7 - Adana ilindeki yaban hayatı geliştirme alanları

	Adı	Alanı (ha)
A	Akyatan Yaban Hayatı Geliştirme Sahası	15.304
B	Tuzla Yaban Hayatı Geliştirme Sahası	3.974
C	Seyhan Baraj Gölü Yaban Hayatı Geliştirme Sahası	11.436
D	Karanfıldağı Yaban Hayatı Geliştirme Sahası	31.020
E	Hançer Deresi Yaban Hayatı Geliştirme Sahası	6.048

5. Arazi Kullanımı

Çizelge 8- Adana ilinin arazi kullanım durumu

	ARAZİ VARLIĞI	%
Tarım Alanı	539.000 Ha	38,42
Çayır-Mera Alanı	48.970 Ha	3,49
Orman Alanı	547.730 Ha	39,04
Diğer Araziler	267.300 Ha	19,05
TOPLAM	1.403.000 Ha	100,00

1/100.000 ölçekli Adana Çevre Düzeni Planı Valilik tarafından hazırlanmış, İl Genel Meclisi'nin 03.09.2007 tarih ve 149 sayılı kararı ile onaylanmış ve 04.12.2007 tarih ve 267 sayılı kararı ile kesinleşerek yürürlüğe girmiştir.

6. ÇED Kararları, Çevre İzin ve Lisans İşlemleri

Çizelge 9 – Adana ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2014 yılı içerisinde alınan ÇED Olumlu ve ÇED Gerekli Değildir Kararlarının sektörel dağılımı (Adana ÇŞİM, 2014)

Karar	Maden	Enerji	Sanayi	Tarım-Gıda	Atık-Kimya	Ulaşım-Kıyı	Turizm-Konut	TOPLAM
ÇED Gerekli Değildir	23	1	7	22	15	1	7	76
ÇED Olumlu Kararı	18	9	2	-	1	2	1	33

Çizelge 10 – Adana ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzni/Çevre İzni ve Lisansı Belgesi sayıları (Adana ÇŞİM, 2014)

	EK-1	EK-2	TOPLAM
Geçici Faaliyet Belgesi	11	60	71
Çevre İzni Belgesi	6	58	64
Çevre İzni ve Lisansı Belgesi	3	4	7
TOPLAM	20	122	142

7. Çevre Denetimleri ve Yapıtlar

Çizelge 11 – Adana ilinde 2014 Yılında ÇŞİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı (Adana ÇŞİM, 2014)

Denetimler	Birleşik	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	Derin Deniz Deşarjı	ÇED	İzin	Toplam
Planlı Denetimler	64	211	80	5	99	7	47	0	238	0	757
Ani (Plansız) Denetimler	0	409	414	329	426	169	292	0	179	0	2.218
Genel Toplam	64	620	494	334	525	176	339	0	417	0	2.969

	Kesilen Ceza Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
Egzoz Denetimi	5	5,217,00

PGD Denetim Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
140	0,00

Çizelge 12 – Adana ilinde 2013 yılında ÇŞİM tarafından uygulanan ceza miktarları ve sayısı (Adana ÇŞİM, 2014)

	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	ÇED	Diğer	TOPLAM
Ceza Miktarı (TL)	47.449	126.696	281.699	105.587	0	700	288.934	10.553	861.618
Uygulanan Ceza Sayısı	7	3	193	1	0	1	21	1	227

ADİYAMAN

1. Hava Kalitesi ve İklim Değişikliği

2014 yılında Adıyaman ilinde bulunan Hava Kalitesi Ölçüm İstasyonunun aylara göre verileri Çizelge 13'de verilmektedir.

Çizelge 13 - Adıyaman ilinde 2014 yılı hava kalitesi parametreleri aylık ortalama konsantrasyon değerleri, ($\mu\text{g}/\text{m}^3$, CO: mg/m^3)

ADİYAMAN	SO ₂	AGS*	PM10	AGS*	CO	AGS*	NO	AGS*	NO ₂	AGS*	NO _x	AGS*	OZON	AGS*
Ocak	18	1	89	1										
Şubat	8	16	88	1										
Mart	3	6	66	2										
Nisan	2	-	55	-										
Mayıs	4	-	58	-										
Haziran	5	-	58	1										
Temmuz	4	-	59	-										
Ağustos	3	-	82	2										
Eylül	3	-	83	-										
Ekim	2	-	55	-										
Kasım	2	-	81	-										
Aralık	68	1	75	2										

Adıyaman ilinde 2014 yılında konutlarda 33.560.764 m³ ve sanayide 8.197.836 m³ doğalgaz kullanılmıştır.

Adıyaman ilinde 8 tane egzoz gazı emisyon ölçüm istasyonu bulunmaktadır. 2014 yılında Adıyaman Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü Döner Sermaye Saymanlığına satılan pul sayısı 36.323 olmuştur.

2. Su ve Atık Su Yönetimi

İlde Gürlevik, Kırkgöz, Medetsiz, Kuru ve Palanlı Kaynaklarından içme suyu temin edilmekte olup kaynaklar 24 hm³ / yıllık potansiyele sahiptirler.

Çizelge 14- Adıyaman ilinin içme suyu temini için projeleri

İçme Suyu Projeleri	İçme Suyu Kaynakları	İçme suyu temini (hm ³ /yıl)
Adıyaman İçmesuyu I. Aşama projesi (2018 Yılı)	Zebran ve Havşari kaynakları + İndere Barajı	(21+12)
Adıyaman İçmesuyu II. Aşama projesi (2018-2040 Yılına kadar)	Gömikhan Barajı	56

Kentsel kanalizasyon sistemi hizmetinden hemen hemen tüm nüfus faydalanmaktadır. Bununla birlikte atıksu arıtma tesisi hizmeti veren belediye yoktur.

Çizelge 15– Adıyaman ilinde faaliyette olan kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu

ADİYAMAN	Belediye Atıksu Arıtma Tesisi/Deniz Deşarjı Olup Olmadığı?			Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Türü			Mevcut Kapasitesi (ton/gün)	Arıtılan/Deşarj Edilen Atıksu Miktarı (m3/sn)	Deşarj Noktası Koordinatları	Deniz Deşarjı	Hizmet Verdiği Nüfus	Oluşan AAT Çamur Miktarı (ton/gün)
	Var	İnşa/plan aşamasında	Yok	Fiziksel	Biyolojik	İleri						
İl Merkezi	Adıyaman	X			X						230.630	
	OSB	X									3.500	
İlçeler	Gölbashi	X			X						29.253	
	Kâhta	X			X						70.382	
	Besni										29.328	
	Gerger										2.991	
	Çelikhan										8.456	
	Samsat										4.021	
	Tut										7.213	
Sincik										5.597		

Adıyaman ilinin akarsularında 2 adet alabalık çiftliği bulunmaktadır. Balık çiftlikleri konum olarak Fırat Nehrinin Atatürk Barajına aktığı noktada bulunmaktadır. Kapasite itibarıyla 2 tane balık çiftliği ÇED Ek-3 listesine tabidir.

3. Atık

Adıyaman ilinde katı atık düzenli depolama tesisi kullanımı mevcut değildir. Mevcut Belediyeler vahşi depolama yöntemini kullanmaktadır. Adıyaman belediyesi düzenli depolama tesisi inşaat halinde olup bir lotu bitme aşamasındadır.

Çizelge 16 – Adıyaman ilinde bulunan bertaraf tesisleri sayıları

Katı Atık Bertaraf Tesisi Sayısı	0
Lisanslı Ambalaj Atığı Toplama Ayırma Tesisi ve Geri Dönüşüm Tesisi Sayısı	0

İlde 2014 yılında 46.375 litre atık yağ, Ulusal Atık Taşıma Formu ile lisanslı bertaraf tesislerine gönderilmiştir. İlde tehlikeli atık geri kazanım ve bertaraf tesisi bulunmamaktadır. TABS verilerine göre 2014 yılında Adıyaman’da toplanan tehlikeli atığın 30,013 tonu geri kazanılmış, 16,362 tonu tesis içinde stoklanmış, 65 tonu da stoklanmış durumdadır.

Adıyaman ilinde, “Ambalaj Atıklarının Kontrolü Yönetmeliği” kapsamında 80 firma çevre bilgi sistemine kayıt yaptırmış ve 72 tane firma ambalaj atığı beyan sistemine beyanda bulunmuştur.

Adıyaman ilinde 2014 yılında 627 kg atık pil toplanmıştır. Toplanan piller bertaraf için ilgili firmaya gönderilmiştir.

Adıyaman Belediyeler Birliği Başkanlığı ile Gaziantep Büyükşehir Belediyesi arasında protokol yaptırılarak ilde bulunan Tıbbi Atıkların toplanarak sterilizasyon tesisinde bertaraf edilmesi sağlanmaktadır. Bu kapsamda il 2012 yılında 333,227 kg, 2013 yılında 309,235 kg, 2014 yılında ise 327,82 kg tıbbi atık toplanarak sterilizasyon tesisinde bertaraf edilmiştir.

4. Doğa Koruma, Biyolojik Çeşitlilik ve Tabiat Varlıklarını Koruma Çalışmaları

Güneydoğuda ve Adıyaman ilinde Fırtıllaria Imperialis ve Fırtıllaria Persica mevcuttur. Bunların haricinde bitkilerin bulunduğu endemik alanda doğal yapıları itibarı ile sümbül, nergis ve çiğdem yer yer gözükmekle birlikte bazı yerel alanlarda yoğun olarak bulunmaktadır. Her ne kadar Güneydoğu Anadolu Bölgesinde ve ilde bitki florası genotipleri bunlardan oluşsa da yer yer bunların dışında bitkilere de rastlanmaktadır.

İlde Tabiatı Koruma Alanı bulunmamaktadır. Adıyaman ili sınırları içerisinde Nemrut Dağı ve çevresindeki 13.850 ha alan, Bakanlar Kurulu'nun 88/13572 sayılı kararı ile Milli Park ilan edilmiş olup, karar 17.01.1989 gün ve 20052 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Nemrut Dağı Milli Parkı içinde sit alanları, gelişme alanları, av koruma ve gelişme alanları, orman ve tarım alanları belirlenmiştir. Adıyaman ili sınırları içerisinde Tabiatı Anıtı bulunmamaktadır.

Adıyaman ili Gölbaşı ilçesi hudutları dahilinde bulunan ve 2.076 ha alan 12.05.2008 tarihli ve 2008/13745 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile "Gölbaşı Gölleri Tabiat Parkı" olarak ilan edilmiştir.

5. Arazi Kullanımı

Çizelge 17– Adıyaman ilinin arazi kullanım durumu

Arazi Kullanım Türü	Alan (ha)	%
Tarım Arazileri	251.580	35,13
Su Kütlesi	44.184	6,17
Orman	187.858	26,23
Sulak Alan	1.517	0,21
Çayır ve Mera	225.775	31,52
Yerleşim Yerleri, Yapay Bölgeler	5.270	0,74

6. ÇED Kararları, Çevre İzin ve Lisans İşlemleri

2014 yılında Adıyaman ilinde 1 firmaya "ÇED Gereklidir", 43 firmaya "ÇED Gerekli Değildir" ve 196 firmaya da "ÇED Hükümlerinden Muaf" kararı verilmiştir.

Çizelge 18– Adıyaman ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2014 yılı içerisinde alınan ÇED Olumlu ve ÇED Gerekli Değildir Kararlarının sektörel dağılımı (Adıyaman ÇŞİM, 2014)

Karar	Maden	Enerji	Sanayi	Tarım-Gıda	Atık-Kimya	Ulaşım-Kıyı	Turizm-Konut	TOPLAM
ÇED Gerekli Değildir	32	3	5	2			1	43
ÇED Gereklidir	1							1
ÇED Olumlu Kararı	1							1

Çizelge 19– Adıyaman ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzni/Çevre İzni ve Lisansı Belgesi sayıları (Adıyaman ÇŞİM, 2014)

	EK-1	EK-2	TOPLAM
Geçici Faaliyet Belgesi	2	11	13
Çevre İzini Belgesi	3	5	8
Çevre İzni ve Lisansı Belgesi			
TOPLAM	5	16	21

7. Çevre Denetimleri ve Yapımlar

Çizelge 20– Adıyaman ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı (Adıyaman ÇŞİM, 2014)

Denetimler	Birleşik	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	Derin Deniz Deşarjı	ÇED	İzin	Toplam
Planlı Denetimler	15	43	28	3	36	-	35	-	160		320
Ani (Plansız) Denetimler	-	45	24	-	38		50	-	-	-	157
Genel Toplam	15	88	52	3	74		85		160		477

	Kesilen Ceza Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
Egzoz Denetimi	68	59.071,00

PGD Denetim Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
18	0,00

Çizelge 21– Adıyaman ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından uygulanan ceza miktarları ve sayısı (Adıyaman ÇŞİM, 2014)

	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	ÇED	Diğer	TOPLAM
Ceza Miktarı (TL)	89.698,60		169,00				350.712,80		440.580,10
Uygulanan Ceza Sayısı	91		1				23		115

AFYONKARAHİSAR

1. Hava Kalitesi ve İklim Değişikliği

2014 yılında Afyonkarahisar ilinde bulunan Hava Kalitesi Ölçüm İstasyonunun aylara göre verileri Çizelge 22'de verilmektedir.

Çizelge 22- Afyonkarahisar ilinde 2014 yılı hava kalitesi parametreleri aylık ortalama konsantrasyon değerleri, ($\mu\text{g}/\text{m}^3$, CO: mg/m^3)

Afyonkarahisar	SO ₂	AGS*	PM10	AGS*	CO	AGS*	NO	AGS*	NO ₂	AGS*	NO _x	AGS*	OZON	AGS*
Ocak	99		109											
Şubat	109		108											
Mart	115		102											
Nisan	57		92											
Mayıs	11		112											
Haziran	6		59											
Temmuz	5		47											
Ağustos	6		49											
Eylül	8		57											
Ekim	103		119											
Kasım	123		146											
Aralık	147		131											

2014 yılında Afyonkarahisar ilinde satılan egzoz emisyonu ölçüm pul sayısı 58.596 olmuştur. 2014'te egzoz emisyon ölçüm yapan kuruluşlardan 1 tanesine yetki belgesi yenileme, 3 tanesine yetki belgesi verilme gerçekleştirilmiştir.

2. Su ve Atık Su Yönetimi

Afyonkarahisar ilinin içme kullanma su ihtiyacı 17 adet derin kuyu, Akdeğirmen Barajı ve Kadınana Kaynak Suyundan sağlanmaktadır. İlde 500 lt/sn beldelerinin atık sularını arıtmaktadır. Tesis yaklaşık 9.000 kişiye hizmet vermektedir.

Afyonkarahisar Organize Sanayi Bölgesi atık suları yapılan protokolle Afyonkarahisar Merkez Atıksu Arıtma Tesisine bağlanmıştır.

Afyonkarahisar Merkez Atıksu Arıtma Tesisinde evsel nitelikli ve ön arıtmadan geçen endüstriyel atık sular arıtılmaktadır. Tesisten çıkan çamurun tamamı kurutma yataklarında susuzlaştırıldıktan sonra Afyonkarahisar İli Katı Atık Düzenli Depolama ve Bertaraf Tesisine gönderilmektedir. Söz konusu arıtma çamurlarının toprakta kullanımına ilişkin herhangi bir talep İl Müdürlüğüne ulaşmamıştır.

Çizelge 23 – Afyonkarahisar ilinde faaliyette olan kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu

Belediye Atıksu Arıtma Tesisi (AAT) Adı	AAT Türü	AAT Kapasitesi (m ³ /gün)	AAT Arıtma Çamuru Miktarı (ton/gün)
Afyon AAT	Biyolojik	44.000	15,06
Bolvadin AAT	Biyolojik	6.000	
Şuhut AAT	Biyolojik	4.000	6,02
Emirdağ AAT	Biyolojik	5.400	0,35
İscehisar AAT	Biyolojik	3.800	
Çay AAT	Biyolojik	2.300	0,49
Dinar AAT	Biyolojik	20.000	0,27
Karadilli AAT	Biyolojik	600	
Sandıklı AAT	İnşaatı bitti		
Sultandağı AAT	İnşaat aşamasında		
Sinanpaşa AAT	Plan aşamasında		
Başmakçı AAT	Plan aşamasında		
Bayat AAT	Plan aşamasında		
Dazkırı AAT	Plan aşamasında		
Çobanlar AAT	Plan aşamasında		
Evciler AAT	Plan aşamasında		
Hocalar AAT	Plan aşamasında		
İhsaniye AAT	Plan aşamasında		
Kızılören AAT	Plan aşamasında		

Düzağaç Atıksu Arıtma Tesisinde evsel nitelikli atıksu arıtılmaktadır. Tesiste oluşan arıtma çamuru çamur kurutma yataklarında depolanmaktadır.

Dinar, Emirdağ, Çay, Şuhut ilçelerinde bulunan arıtma tesislerinden çıkan çamurlar ise kurutma yapılarak tesiste depolanmakta olup, bunlardan Şuhut ve Emirdağ'a ait atıksu arıtma tesislerinden kaynaklanan çamurların yapılan analizlerine göre bertarafı Afyonkarahisar İli Katı Atık Düzenli Depolama ve Bertaraf Tesisinde yapılmaktadır.

Endüstriyel tesislerden ve sanayiden kaynaklanan arıtma çamurları ise yine aynı şekilde Atıkların Düzenli Depolanmasına Dair Yönetmelik hükümleri gereğince analizleri yaptırılarak bertaraf ettirilmektedir.

3. Atık

Afyonkarahisar ilinde 1 adet katı atık düzenli depolama tesisi bulunmaktadır. Afyonkarahisar İli Çevre Hizmetleri Birliği (AFÇEBİR) tarafından işletilen düzenli depolama tesisine birlik üyesi 72 adet belediye atıklarını getirmektedir. Birliğe ait 7 adet aktarma istasyonu bulunmaktadır.

Çizelge 24 – Afyonkarahisar ilinde bulunan bertaraf tesisleri sayıları

Katı Atık Bertaraf Tesisi Sayısı	1
Lisanslı Ambalaj Atığı Toplama Ayırma Tesisi	2
Lisanslı Ambalaj Atığı Geri Kazanım Tesisi Sayısı	2

İlde 2014 yılı sonu itibarıyla kayıt altına alınan 252 adet ambalaj üreticisi ve piyasaya süren bulunmaktadır. Bu işletmelerin 20 adedi ambalaj üreticisi, 203 adedi piyasaya sürendir.

Afyonkarahisar ilinde 2014 yılı sonu itibarıyla 2.434,805 ton tehlikeli atık toplanmış, bu atığın 784,971 tonu geri kazanılmış, 1.617,4 tonu bertaraf edilmiş, 8,138 tonu tesis içinde beklemekte ve 24,296 tonu da bertarafçı tesiste stokta.

2014'te Afyonkarahisar'da 72,554 ton atık motor yağı, 27,4 ton da atık sanayi yağı toplanmış, bu yağların 99,924 tonu geri kazanılmış, 30 kg da nihai olarak bertaraf edilmiştir.

Afyonkarahisar'da 2014 yılı içerisinde 145.595 kg atık pil, 208,402 ton kullanılmış kızartmalık yağ toplanmıştır.

Afyonkarahisar ilinde 1 adet tıbbi atık sterilizasyon tesisi bulunmakta olup Uşak, Burdur, Antalya Eskişehir illeri ve Akşehir ilçesinden de tıbbi atıklar bu tesise gelerek sterilize edilmektedir. 2014 yılında tesiste 1.410,61 ton tıbbi atık sterilize edilmiştir. Afyonkarahisar ilinde 2014 yılı itibarıyla oluşan tıbbi atık miktarı 635,57 tondur.

Afyonkarahisar'da 1 adet tıbbi atık sterilizasyon tesisi, 1 adet atık yağ geri kazanım tesisi, 3 adet ambalaj atığı toplama ayırma tesisi, 2 adet ambalaj atığı geri kazanım tesisi, 15 adet tehlikesiz atık toplama ayırma tesisi ve 1 adet bitkisel atık yağ geçici depolama alanı bulunmaktadır.

4. Doğa Koruma, Biyolojik Çeşitlilik ve Tabiat Varlıklarını Koruma Çalışmaları

Afyonkarahisar ili sınırları içerisinde Başkomutan Tarihi Milli Parkı, Akdağ Tabiat Parkı ve 26 Ağustos Tabiat Parkı (65 ha) ve Okturdede Tabiat Parkı (56,85 ha) bulunmaktadır. Ayrıca Dandindere Tabiatı Koruma Alanı (260 ha) mevcuttur.

Başkomutan Tarihi Milli Parkı 40.940 ha'lık alanı kapsar, Kocatepe ve Dumlupınar bölümü olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır. Jeolojik ve Jeomorfolojik yapısı ile sosyal - kültürel kaynak değerleri olan ve 137.000 şehidimizin yattığı alan Türkiye'nin 17. Milli Parkı olarak ilan edilmiştir.

Kocatepe Bölümü (Afyonkarahisar İli Sınırlarında)	Dumlupınar Bölümü (Kütahya İli Sınırlarında)
1. Kocatepe Anıtı ve Kitabesi,	1. Zafertepe Anıtı,
2. Yüzbaşı Ağâh Efendi Şehitliği,	2. Şehit Sancaktar Mehmetçik Anıtı,
3. Zafer Müzesi,	3. Şekip Efendi Şehitliği,
4. Büyük Taarruz Şehitliği ve Başkomutan Mustafa Kemal Anıtı,	4. Üç Tepeler Şehitliği (Büyük Aslanlılar Şehitliği),
5. Albay Reşat Çiğiltepe Şehitliği	5. Dumlupınar Müzesi,
	6. Dumlupınar Anıtı ve Atatürk Evi,
	7. Dumlupınar Şehitliği

Akdağ Tabiat Parkı: 29.06.2000 tarih ve 270 sayılı Bakanlık Oluru ile 2873 sayılı Milli Parklar Kanununun 3. Maddesi gereğince tescil edilmiştir. Tabiat Parkı, Denizli ili Çivril Bölümü ve ortasındaki Tabiat Parkı ile birlikte toplam 25.965,0 ha'dır. Alanın en önemli kaynak değeri faunası olup, Sahanın ayrıca kültürel ve estetik (kanyon, mağara vs.) kaynak değerleri de mevcuttur. Kızıl geyik, Kızıl Sakallı Akbaba vb. mevcuttur.

Bunların yanında Uluslararası Öneme Sahip Acıgöl ile Akşehir ve Eber Gölleri il sınırları içerisinde yer almaktadır.

Akşehir Gölü, 01.07.1992 tarihinde Doğal Sit Alanı ve 27.03.2008 tarihinde USAK (Ulusal Sulak Alan Komisyonu) Onaylı bir gölümüzdür. 35.300 hektar büyüklüğünde alana sahiptir.

Eber gölü 1992 yılında 1. Derecede Doğal Sit Alanı olarak ilan edilmiştir. 27 Mart 2008 tarihinde Ulusal Sulak Alan Komisyonu (USAK) tarafından onaylanmış bir göl olup 10.400 hektar alana sahiptir.

Fotoğraf 1 – Başkomutan Milli Parkı

Çizelge 25 - Afyonkarahisar ilinde bulunan tabiat varlıkları, milli parklar, tabiat parkları ve sulak alanlar listesi

Doğal Sit Alanları					
Sıra No	İlçesi	Beldesi/Köyü	Sit Adı	Sit Türü	Derecesi
1	Afyon	Merkez	Sarıköz Kayalığı 624 Ada 1 Parsel	Arkeolojik ve Doğal Sit	2.Derece
2	Afyon	Merkez	Cirit Kayalığı	Doğal Sit	1.Derece
3	Afyon	Merkez	Kaplıca İlk Su Kaynağı Havuzu	Doğal Sit	2. Derece
4	Afyon	Merkez/Bolv	Kamış Höyük	Doğal Sit	3.Derece
5	Afyon	Merkez	Ömer-Gecek Kaplıcaları	Doğal Sit	2. Derece
6	İhsaniye	Döğler	Kızkapanı Kayalığı	Arkeolojik ve Doğal Sit	1.Derece
7	İhsaniye	Döğler	Karamusa Urumkuş-II Karahasana	Arkeolojik ve Doğal Sit	1.Derece
8	İhsaniye	Döğler	Urumkuş-I Kayalığı	Arkeolojik ve Doğal Sit	1.Derece
9	İhsaniye	Döğler	Eski Döğler Kayalığı	Arkeolojik ve Doğal Sit	1.Derece
10	İhsaniye	Döğler	Memeç Kayalığı	Arkeolojik ve Doğal Sit	1.Derece
11	İhsaniye	Döğler	Alacaasma Kayalığı ve İnleri	Arkeolojik ve Doğal Sit	1.Derece
12	İhsaniye	Döğler	Kırkmerdiven Kayalığı	Arkeolojik ve Doğal Sit	2.Derece
13	İhsaniye	Döğler	Asar Kayalığı	Arkeolojik ve Doğal Sit	1.Derece
14	İhsaniye	Döğler	Nallıhan Kayalığı ve İnleri	Arkeolojik ve Doğal Sit	2.Derece
15	İhsaniye	Bayramaliler K	Basamaktaş ve Püren Tepeleri	Doğal Sit	1.Derece
16	İhsaniye	Döğler	Aslankaya ve Kayalığı	Arkeolojik ve Doğal Sit	1.Derece
17	İhsaniye	Demirli Köyü	Kurt Gediği Tepeleri	Doğal Sit	1.Derece
18	İhsaniye	Kayıhan	Köhnüş Vadisi	Arkeolojik ve Doğal Sit	1.Derece
19	İhsaniye	Bayramaliler K	Bayramiler Köyü	Arkeolojik ve Doğal Sit	1.Derece
20	İhsaniye	Üçlerkayası K	Üçlerkayası Köyü	Arkeolojik ve Doğal Sit	1.Derece
21	İhsaniye	Demirli Köyü	Kocataş Tepeleri	Doğal Sit	1.Derece
22	İhsaniye	Demirli Köyü	Aktepe	Doğal Sit	1.Derece
23	İhsaniye	Ayazini	Deliktaş Tepeleri	Doğal Sit	1.Derece
24	İhsaniye	Kayıhan	Asarlık Tepe	Doğal Sit	1.Derece
25	İhsaniye	Ayazini	Bedesten Kayalıkları	Arkeolojik ve Doğal Sit	1.Derece
26	İhsaniye	Döğler	Kızkapanı Kayalığı-2	Arkeolojik ve Doğal Sit	1.Derece
27	İhsaniye	Ayazini	Ayazini 1.Derece Doğ. Sit Alanı	Doğal Sit	1.Derece
28	İhsaniye	Gazlıgöl	Gazlıgöl Kaplıcası	Doğal Sit	1.Derece
29	İscehisar	Doğanlar K	Sarıçayır İnleri	Arkeolojik ve Doğal Sit	1.Derece
30	İscehisar	Seydiler	Kuztepe	Doğal Sit	1.Derece
31	İhsaniye	Seydiler	Seydiler Kuzeyi	Doğal Sit	1.Derece
32	İhsaniye	Merkez	İscehisar Gölü (Kocagöl)	Doğal Sit	1.Derece
33	İhsaniye	Seydiler	Seydiler Kalesi	Arkeolojik ve Doğal Sit	1.Derece
34	İhsaniye	Seydiler	Han Yakası Kayalığı	Arkeolojik ve Doğal Sit	1.Derece

Çizelge 25- Afyonkarahisar ilinde buluna tabiat varlıkları, milli parklar, tabiat parkları ve sulak alanlar listesi (devam)

Doğal Sit Alanları					
Sıra No	İlçesi	Beldesi/Köyü	Sit Adı	Sit Türü	Derecesi
35	İscehisar	Seydiler	Balıklı Kayalığı	Arkeolojik ve Doğal Sit	1.Derece
36	İscehisar	Seydiler	Leylek Kayalığı	Arkeolojik ve Doğal Sit	1.Derece
37	İscehisar	Seydiler	Yanarlar	Arkeolojik ve Doğal Sit	3.Derece
38	Dinar	Yıprak	Kale	Arkeolojik ve Doğal Sit	1.Derece
39	Dinar	Karakuyu	Karakuyu Gölü Doğal Siti Doğa Sit 1.Derece	Doğal Sit (1.375 ha)	1.Derece
40	Çay	Eber	Eber Gölü 1.Derece Doğal Siti	Doğal Sit (12.418,8 ha)	1.Derece
41	Sultandağı		Akşehir Gölü 1.Derece Doğal Siti	Doğal Sit (382.240 ha tamamı)	1.Derece
42					
43	Çay	Karamık	Karamık Sazlığı	Doğal Sit (8.536,6 ha)	1.Derece
44					
45	Dinar	Merkez	Ilıca-Kemeri	Arkeolojik ve Doğal Sit	1.Derece
46	Bolvadin		Böceklerin Ağılı	Doğal Sit	3.Derece
47	Bolvadin	Kemerkaya	Sülünün Öreni ve Yedikapılar Yer.	Doğal Sit	
48	Bolvadin		Heybeli (Kızıl Kilise) Kaplıcası-2	Doğal Sit	2.Derece
49	Bolvadin		Heybeli (Kızıl Kilise) Kaplıcası-2	Doğal Sit	3.Derece
Milli Parklar					
41		Başkomutan Tarihi Milli Parkı		Milli Park (19.782 ha'ı ilde)	2873 S.K. Uyarınca
		Başkomutan Tarihi Milli Parkı		Tarihi Sit	1.Derece
Tabiat Parkları					
42		Akdağ Tabiat Parkı		Tabiat Parkı (6.972,5 ha)	2873 S.K. Uyarınca
43		26 Ağustos Tabiat Parkı		Tabiat Parkı (65 ha)	2873 S.K. Uyarınca
44		Sandıklı Menteş Oktur Dede		Tabiat Parkı (57 ha)	2873 S.K. Uyarınca
Tabiat Koruma Alanları					
45		Dandindere Tabiat Koruma Alanı		Tabiat Koruma Alanı (260 ha)	2873 S.K. Uyarınca
Sulak Alan Yönetim Planı Bulunan Sulak Alanlar					
		Eber-Akşehir Gölleri Sulak Alanı	Sulak Alan Koruma Bölge		Ulusal Sulak Alan Komisyonunca
		Karakuyu Sazlıklar Sulak Alanı	Sulak Alan Koruma Bölge		Ulusal Sulak Alan Komisyonunca

Acı Göl, 2872 Sayılı Çevre Kanunu ve 2873 Sayılı Milli Parklar Kanunu ve Sulak Alanların Korunması Yönetmeliği gereğince koruma altına alınmış bir gölümüzdür. Yaklaşık 21.100 hektar alana sahiptir.

Diğer Sulak Alanlar ise Karakuyu ve Karamık (Sazlığı) Sulak Alanlarıdır. Karamık Sazlığı, 2872 Sayılı Çevre Kanunu ve 2873 Sayılı Milli Parklar Kanunu ve Sulak Alanların Korunması Yönetmeliği gereğince koruma altına alınmıştır. 16.06.1993 tarihinde 1.derece doğal sit olarak ilan edilmiş olup 4.500 hektar alana sahiptir.

Eber Gölü Küçük Karabatak, Tepeli Pelikan üreme alanı olması nedeniyle; Acıgöl ise Flamingo, Kılıçgaga, Akça Cılibit, Mahmuzlu Kızıkuşu, Gülen Sumru gibi popülasyonu bulunması nedeniyle Önemli Kuş Alanıdır. Ayrıca Acıgöl Uluslararası Önem Sahip 119 kuş türüne ev sahipliği yapan, Türkiye'nin 2 inci en tuzlu gölüdür. Karamık Sazlığında Küçük Balaban, Pasbaş Pakta, Karakuyuda ise 74 kuş türü barındırmakta ve Yaban Hayatı Geliştirme Sahasıdır.

Çizelge 26- Afyonkarahisar ilindeki anıt ağaçlar listesi

Anıt Ağaçlar	
Istranca Meşesi	Anıt Ağaç
Istranca Meşesi	Anıt Ağaç
Tüylü Meşe	Anıt Ağaç
Hükümet Meydanı Çınar Ağacı	Anıt Ağaç
Çarşı Camii Önü Çınar Ağacı	Anıt Ağaç
Kestane Meşesi	Anıt Ağaç
Kermes Meşesi Ağacı 1	Anıt Ağaç
Kermes Meşesi Ağacı 2	Anıt Ağaç
Kermes Meşesi Ağacı 3	Anıt Ağaç
Anıt Ağaç	Anıt Ağaç
Saçlı Meşe	Anıt Ağaç
Çınar Ağacı	Anıt Ağaç
Türk Fındığı (1)	Anıt Ağaç
Çınar Yapraklı Ak Ağaç	Anıt Ağaç
Adi Porsuk (1)	Anıt Ağaç
Adi Porsuk (2)	Anıt Ağaç
Türk Fındığı (2)	Anıt Ağaç

5. Arazi Kullanımı

Çizelge 27– Afyonkarahisar ilinin arazi kullanım durumu

İL ADI	ARAZİ SINIFI	Toplam (ha)	%
Afyonkarahisar	Çayır	28.308,03	2
	Diğer Alanlar	75.033,81	4
	Dikili Bağ	57,08	1
	Dikili Diğer	25.607,93	2
	Dikili Meyve	6.929,43	1
	Kuru Marjinal Tarım	153.605,84	11
	Kuru Mutlak Tarım	229.230,55	16
	Mera	400.815,08	28
	Orman	265.051,15	19
	Özel Koruma Alanı	429,20	1
	Sulu Marjinal Tarım	3.972,73	1
	Sulu Mutlak Tarım	119.974,79	8
	Sulu Özel Ürün	2.882,17	1
	Yerleşim	79.965,36	5
GENEL TOPLAM		1.391.863,15	100

Kaynak: İl Gıda Tar. ve Hay. Müdürlüğü (STATİP Çalışması) 2010

Afyonkarahisar ili Çevre Düzen Planı, 06.08.2008 tarih ve 247 karar no'lu İl Genel Meclisi Onayı ile 01.09.2008 tarih ve 376 karar no'lu Afyonkarahisar Belediye Meclisi Onayı ile düzenlenmiştir.

6. ÇED Kararları, Çevre İzin ve Lisans İşlemleri

Çizelge 28– Afyonkarahisar ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2014 yılı içerisinde alınan ÇED Olumlu ve ÇED Gerekli Değildir Kararlarının sektörel dağılımı (Afyonkarahisar ÇŞİM, 2014)

Karar	Maden	Enerji	Sanayi	Tarım-Gıda	Atık-Kimya	Ulaşım Kıyı	Turizm-Konut	TOPLAM
ÇED Gerekli Değildir	43		3	27	5		2	80
ÇED Gereklidir								
ÇED Olumlu Kararı	3		2	4			1	10

Çizelge 29 – Afyonkarahisar ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzni/Çevre İzni ve Lisansı Belgesi sayıları (Afyonkarahisar ÇŞİM, 2014)

	EK-1	EK-2	TOPLAM
Geçici Faaliyet Belgesi	1	12	13
Çevre İzini Belgesi	1	18	19
Çevre İzini ve Lisans Belgesi	1	2	3
TOPLAM	3	32	35

Bununla birlikte Afyonkarahisar İlinde 2014 Yılında 1 adet Çevre İzin Belgesi Ret Edilmiş 1 adet de Çevre İzin Belgesi iptal edilmiştir.

7. Çevre Denetimleri ve Yaptırımlar

Çizelge 30 – Afyonkarahisar ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı (Afyonkarahisar ÇŞİM, 2014)

Denetimler	Birleşik	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	Derin Deniz Desarjı	ÇED	İzin	Toplam
Planlı Denetimler	43										43
Ani (Plansız) Denetimler		68	72	18	58	22	27	0	87		352
Genel Toplam	43	68	72	18	58	22	27	0	87		395

	Kesilen Ceza Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
Egzoz Denetimi	11	9.526,00

	PGD Denetim Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
	167	0,00

Çizelge 31– Afyonkarahisar ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından uygulanan ceza miktarları ve sayısı (Afyonkarahisar ÇŞİM, 2014)

	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	ÇED	Diğer	TOPLAM
Ceza Miktarı (TL)	76.008	42.232		179.657			447.297	61.400	806.589
Uygulanan Ceza Sayısı	19	1		3			23	11	57

1. Hava Kalitesi ve İklim Değişikliği

Ağrı ilinde hava kalitesinin kontrolü hususunda yapılan Mahalli Çevre Kurulu toplantısında alınan kararlar (kaçak kömürlerin önüne geçilmesi, kullanılan kömür değerlerinin Isınmadan Kaynaklanan Hava Kirliliğinin Kontrolü Yönetmeliği'nde yer alan değerlere uygun olması, yakma teknikleri, ateşleyici belgesinin verilmesinin yaygınlaştırılması) doğrultusunda çalışmalar yapılmıştır.

İlde kışın uzun ve sert geçmesi, ısınma amaçlı yakıt tüketiminin fazla olması özellikle ısınma amaçlı yakıt tüketiminden kaynaklanan hava kirliliğine neden olmaktadır. Bu bağlamda 2014 yılında yapılan denetimlerin sayısı artırılarak kalitesiz yakıt kullanımı ve ateşçilerin eğitimsiz olması gibi sorunların önüne geçilmiştir. Mahalli Çevre Kurulu toplantılarında alınan kararlarla halk bilgilendirilerek daha kaliteli kömür kullanmaları yönünde bilinçlendirilmiştir.

Ağrı ilinde konutlarda doğal gaz kullanımı henüz başlamamıştır, bununla birlikte 2014 yılında Ağrı Şeker Fabrikası 2.289,281 m³, Üniversite 1.259,782 m³ doğal gaz kullanmıştır.

2014 yılında Ağrı ilinde bulunan Hava Kalitesi Ölçüm İstasyonunun aylara göre verileri Çizelge 32'de verilmektedir.

Çizelge 32 - Ağrı ilinde 2014 yılı hava kalitesi parametreleri aylık ortalama konsantrasyon değerleri, ($\mu\text{g}/\text{m}^3$, CO: mg/m^3)

	SO ₂	AGS*	PM10	AGS*	CO	AGS*	NO	AGS*	NO ₂	AGS*	NO _x	AGS*	OZON	AGS*
Ocak	27	-	98	14										
Şubat	20	-	94	13										
Mart	7	-	47	2										
Nisan	12	-	31	-										
Mayıs	3	-	26	-										
Haziran	2	-	27	-										
Temmuz	4	-	34	-										
Ağustos	4	-	42	-										
Eylül	3	-	37	-										
Ekim	3	-	27	-										
Kasım	8	-	54	1										
Aralık	12	-	49	1										

2014 yılı itibariyle Ağrı ilinde egzoz ölçümleri ile ilgili olarak üç adet yetkilendirilmiş firma bulunmaktadır. İl Müdürlüğü tarafından 2014 yılında 12.200 adet emisyon ölçüm pulu satılmıştır.

2. Su ve Atık Su Yönetmeliği

İl dahilinde DSİ tarafından inşası yapılan ve 1993 yılında faaliyete alınan Patnos Barajı ile yapımı devam eden Yazıcı Barajı bulunmaktadır. Bunun dışında baraj bulunmamaktadır. İçme suyu kaynağı olarak, il ve ilçelerde bulunan kaynak suları değerlendirilmektedir.

Ağrı İli Merkez, Eleşkirt, Tutak, Doğubayazıt Ovalarında yeraltı suyu içme-kullanma, sanayi ve sulamada kullanılmaktadır. Ağrı Merkez-Eleşkirt'ten 17,53 hm³/yıl, Doğubayazıt'tan 8,60 hm³/yıl yeraltı suyu çekilmektedir. İlde toplam 21 adet derin sondaj içme suyu kuyusu mevcuttur ve bu kuyulardan toplam 600 lt/sn su elde edilmekte olup, 14.495 kayıtlı su abonesi bulunmaktadır.

Çizelge 33 – Ağrı ilinde faaliyette olan kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu

Belediye Atıksu Arıtma Tesisi (AAT) Adı	AAT Türü	AAT Kapasitesi (m ³ /gün)	AAT Arıtma Çamuru Miktarı (ton/gün)
İlde kentsel AAT bulunmamaktadır		-	-

İlin evsel atık suları kanalizasyon boruları ile toplanmakta olup, bunların tekrar kullanıma sunulması amacıyla toplama sistemleri ve arıtma tesisleri bulunmamaktadır. Ağrı OSB’de atıksu arıtma tesisi bulunmamaktadır.

Ağrı ilinde işletmede olan veya inşaatı başlamış olan HES tesisi bulunmamaktadır.

3. Atık

Ağrı ilinde evsel atıkların türü, miktarı ve geri kazanımına yönelik olarak bir çalışma bulunmamaktadır. Merkez ilçe Yukarıküpüran Köyü adresinde katı atık düzenli depolama alanı bulunmaktadır.

Çizelge 34 – Ağrı ilinde bulunan bertaraf tesisleri sayıları

Katı Atık Bertaraf Tesisi Sayısı	1
Lisanslı Ambalaj Atığı Toplama Ayırma Tesisi ve Geri Dönüşüm Tesisi Sayısı	0

İlde tehlikeli madde oluşturan tesis sayısı az olup, Tehlikeli Atık Kontrolü Yönetmeliğine göre gönderilerek bertaraf/geri kazanılması konusunda çalışmalar yapılmaktadır. Ağrı ilinde tehlikeli atıklarla ilgili lisans almış tesis bulunmamaktadır. İldeki Tehlikeli Atık Beyan sistemine kayıtlı tesislerden elde edilen veriler doğrultusunda ildeki tehlikeli atıkların 5,2 tonu geri kazanılmış, 349,9 tonu bertaraf edilmiştir.

İlde lisanslı bitkisel atık yağ geri kazanım tesisi bulunmamaktadır.

Ağrı ilinde Tıbbi Atıklar, Tıbbi Atık Yönetmeliğine uygun şekilde toplanarak Van’da bulunan bertaraf tesisleriyle yapılan protokol gereği sağlık kuruluşlarından alınarak sterilizasyon tesisine gönderilmektedir. 2014 yılında 316,79 ton tıbbi atık toplanmıştır.

4. Doğa Koruma, Biyolojik Çeşitlilik ve Tabiat Varlıklarını Koruma Çalışmaları

Ağrı Dağı, 2004 yılında Milli Park ilan edilmiştir. Ağrı Dağı Milli Parkı Büyük ve Küçük Ağrı Dağları, Meteor Çukuru ve Nuh’un gemisinin bulunduğu alan olmak üzere üç bölümden oluşmaktadır. Dünyada Alaska’daki meteor çukurundan sonra ikinci büyük göktaşı çukuru milli park sınırları içerisinde yer almaktadır.

İl sınırlarında Atatürk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsünün 1988 – 1990 yılları arasında yaptığı Ağrı Vegetasyonunun bitki sosyolojisi yönünden araştırılması çalışmasında 2.250 bitki örneği toplanmış, bu örneklerin değerlendirilmesi sonucunda 78 familyaya ait 316 cins 618 tür, 105 alt tür ve 35 varyete tespit edilmiştir.

- İldeki “Türü tehlike altında olan türler listesi”ndeki tür sayısı 6’dır.
- İldeki endemik bitki türü sayısı 62 olarak tespit edilmiş olup, bunlarda bütün türlerin %9,4’ünü oluşturmaktadır.
- İlde bulunan toplam korunan alan miktarının Türkiye geneli içindeki payı, %0,24’tür.

Balık Gölü, Türkiye’nin uluslararası öneme sahip 135 adet sulak alanından birisidir. Gölün üzerindeki 0,15 hektar alana sahip bir adada kuluçkaya yatan Kadife Ördek popülasyonu ile önemli kuş alanı statüsü kazanmıştır. **Doğu Beyazıt Sazlıkları**, Türkiye’nin önemli kuş alanlarından biridir. Küçük gölcükler, sazlıklar ve ıslak çayırıklarla bakir bir bataklık kompleksi oluşturan ve dolambaçlı bir yatak çizen bir dere ile birbirine bağlı olduklarından, bu iki göl tek bir önemli kuş alanı olarak değerlendirilmektedir. **Sarısu Sazlığı** da Türkiye’nin önemli kuş alanlarından biridir.

İlde tabiat koruma alanı bulunmamaktadır.

5. Arazi Kullanımı

Çizelge 35 - Ağrı ilinin arazi kullanım durumu

Arazi Kullanım Türü	Alan (ha)	%
Tarım Arazileri	364.023,36	32,00
Su Kütlesi	3.518,00	0,31
Orman	5.904,00	0,52
Sulak Alan	12.854,57	1,13
Çayır ve Mera	546.035,04	48,00
Yerleşim Yerleri, Yapay Bölgeler	205.238,03	18,04

Ardahan-Kars-Iğdır-Ağrı Planlama Bölgesi'nin 1/100.000 ölçekli çevre düzeni planı, Bakanlık Makamı'nın 24.02.2014 tarih ve 3025 sayılı Olur'u ile Bakanlığımızca onaylanmıştır.

6. ÇED Kararları, Çevre İzin ve Lisans İşlemleri

Çizelge 36-Ağrı ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2014 Yılı içerisinde alınan ÇED Olumlu ve ÇED Gerekli Değildir Kararlarının sektörel dağılımı (Ağrı ÇŞİM, 2014)

Karar	Maden	Enerji	Sanayi	Tarım-Gıda	Atık-Kimya	Ulaşım Kıyı	Turizm Konut	TOPLAM
ÇED Gerekli Değildir	18	0	0	0	0	0	1	19
ÇED Gereklidir	0	0	0	0	0	0	0	0
ÇED Olumlu Kararı	0	0	0	0	0	0	0	0

Çizelge 37 – Ağrı ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzni/Çevre İzni ve Lisansı Belgesi sayıları (Ağrı ÇŞİM, 2014)

	EK-1	EK-2	TOPLAM
Geçici Faaliyet Belgesi	0	1	1
Çevre İzni Belgesi	0	0	0
Çevre İzni ve Lisansı Belgesi	0	0	0
TOPLAM	0	1	0

7. Çevre Denetimleri ve Yapıtlar

Çizelge 38 – Ağrı ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı (Ağrı ÇŞİM, 2014)

Denetimler	Birleşik	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	Derin Deniz Deşarjı	ÇED	İzin	Toplam
Planlı Denetimler	-	6	2	1	-	-	1	-	-	-	10
Ani (Plansız) Denetimler	-	7	2	-	2	-	1	-	-	-	12
Genel Toplam	-	13	4	1	2	-	2	-	-	-	22

Çizelge 38 – Ağrı ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı (Ağrı ÇŞİM, 2014) (devamı)

	Kesilen Ceza Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
Egzoz Denetimi	0	0,00

PGD Denetim Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
20	0,00

Çizelge 39 – Ağrı ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından uygulanan ceza miktarları ve sayısı (Ağrı ÇŞİM, 2014)

	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	ÇED	Diğer	TOPLAM
Ceza Miktarı (TL)	35.188TL	5.489,9TL	2.740,2TL	-	-	-	Süresiz firma kapatma	-	43.418,1TL
Uygulanan Ceza Sayısı	1	3	2	-	-	-	1	-	7

AMASYA

1. Hava Kalitesi ve İklim Değişikliği

Amasya'da 2014'de konutlarda 38.553.338 m³ ve sanayide 22.319.420 m³ doğal gaz kullanılmıştır. 2014 yılında Amasya ilinde bulunan Hava Kalitesi Ölçüm İstasyonunun aylara göre verileri Çizelge 40'da verilmektedir.

Çizelge 40 - Amasya ilinde 2014 yılı hava kalitesi parametreleri aylık ortalama konsantrasyon değerleri, ($\mu\text{g}/\text{m}^3$, CO: mg/m^3)

AMASYA	SO ₂	AGS*	PM10	AGS*	CO	AGS*	NO	AGS*	NO ₂	AGS*	NO _x	AGS*	OZON	AGS*
Ocak	38	0	52	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Şubat	31	0	38	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mart	18	0	29	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nisan	10	0	19	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mayıs	8	0	16	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Haziran	6	0	18	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Temmuz	5	0	22	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ağustos	3	0	23	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Eylül	3	0	19	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ekim	7	0	24	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kasım	14	0	48	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Aralık	14	0	33	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Amasya ilinde egzoz emisyon ölçümleri; il merkezinde 6 adet, Merzifon ilçesinde 5 adet, Suluova ve Taşova ilçesinde 1 adet olmak üzere toplam 13 adet "Egzoz Emisyon Ölçüm Yetki Belgesi" sahibi firma tarafından yürütülmektedir. Ayrıca, 1 adet mobil araç muayene istasyonu da merkezdeki bir istasyona bağlı olarak faaliyet göstermektedir. 2014 yılı içerisinde toplam 24.741 araç egzoz ölçüm muayenelerini gerçekleştirmiştir.

2. Su ve Atık Su Yönetimi

Amasya il merkezine içme suyu, 60 km uzaklıktaki Akdağ'dan Aktaş-Karakise ve Koçalan gözlerinden drenajla alınıp çelik borularla ile ulaşmaktadır. Sertlik derecesi ortalama 10 Fr'tir. Akdağ içme suyunun normal şartlarda en düşük debisi 160 lt/sn.dir.

Merzifon ilçesinin içme suyu ihtiyacı 11 adet sondaj kuyusu ile Muşruf Deresi ve Şırgayıp Kaynaklarından gelen cazibeli sular ile sağlanmaktadır. Göynücek ilçesinin kentsel su temini için çekilen suyun tamamı evsel amaçlı olarak kullanılmaktadır. Taşova ilçesinin kentsel su temini için çekilen suyun tamamı kaynak suyudur. Suluova ilçesinde içme suyu 4 ayrı kaynaktan (Ladik, Kirazpınar, Söğütlü, Uluçal gözleri) alınmaktadır. Gümüşhacıköy ilçe merkezinde içme suyu Yemişen Kaynağı ve Heykel Kaynağından drenajla alınmaktadır.

Çizelge 41 – Amasya ilinde faaliyette olan kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu

Amasya	Belediye Atıksu Arıtma Tesisi/Deniz Deşarjı Olup Olmadığı?			Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Türü			Mevcut Kapasitesi (ton/gün)	Arıtılan/ Deşarj Edilen Atıksu Miktarı (m ³ /sn)	Deşarj Noktası koordinatları	Deniz Deşarjı	Hizmet Verdiği Nüfus	Oluşan AAT Çamur Miktarı (ton/gün)
	Var	İnşa/plan aşamasında	Yok	Fiziksel	Biyolojik	İleri						
İl Merkezi	Amasya	-	X	-	-	-	-					
İlçeler	Taşova		X			X						
	Göynücek	-	-	Yok	-	-	-					
	Hamamözü	-	(Gayri faal)	-	-						1.461	

Amasya'ya bağlı 34 mahallenin tamamında kanalizasyon şebekesi tamamlanmış olup, AB destekli ve Çevre ve Şehircilik Bakanlığı işbirliği ile yürütülen Amasya Su ve Atık Su Yatırımı Projesi kapsamında şehrimizin imara yeni açılan bölgelerinin de kanalizasyonu yapılmıştır. Ayrıca yine bu proje kapsamında yapımı devam etmekte olan atık su arıtma tesisi de 2015 yılı içerisinde işletmeye alınacak olup; şehrin kanalizasyon şebekesi arıtma ile sonlanacaktır. Mevcut durumda şehrin kanalizasyon şebekesi herhangi bir arıtma olmadan Yeşilirmak'a deşarj edilmektedir.

Çizelge 42 - Amasya ilinde 2014 yılı itibariyle OSB'lerde atıksu arıtma tesislerinin durumu (Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2014)

OSB Adı	Mevcut Durumu	Kapasitesi (ton/gün)	AAT Türü	AAT Çamuru Miktarı (ton/gün)	Deşarj Ortamı	Deşarj Koor dinatları
Amasya Merzifon	Faal	300 m ³ /gün	Evsel-Biyolojik	0,015 gün/ton	Gümüşsuyu Deresi	400 46' 00 Kuzey 350 30' 00 Doğu
Suluova TDİ. BESİ O.S.B.	Alt Yapı Yapım İşi Geçici Kabul İşlemi 16.12.2014 tarihinde yapılmıştır.	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok

3. Atık

İlimizde AKAB ismi altında işletilen Katı Atık Deponi Sahası mevcut olup, Amasya merkez ve ilçeleri atıklarını buraya getirmektedirler. Sadece Taşova İlçe Belediyesi Erbaa Atık Deponi sahasının daha yakın olması nedeniyle Erbaa ya getirmektedir.

İlde, ambalaj piyasaya süren, kayıt altındaki işletme sayısı 2014 yılı itibariyle 85 adettir.

Çizelge 43 – Amasya ilinde bulunan bertaraf tesisleri sayıları

Katı Atık Bertaraf Tesisi Sayısı	1
Lisanslı Ambalaj Atığı Toplama Ayırma Tesisi ve Geri Dönüşüm Tesisi Sayısı	0

2014'de Amasya'da 59,29 ton atık yağ toplanmıştır.

Amasya'da bir adet özel bir firma tarafından işletilen Tıbbi Atık Sterilizasyon Merkezi bulunmaktadır. 2014'de Amasya'da 229.69 ton tıbbi atık toplanarak sterilize edilmiştir.

İlde Amasya Belediye Başkanlığı'nın belirlediği Fındıklı Köyü içinde bulunan alan hafriyat sahası olarak kullanılmaktadır.

2014 yılı itibariyle Amasya ilinde "Büyük Endüstriyel Kazaların Kontrolü Hakkında Yönetmelik" kapsamında 1 adet üst seviye SEVESO kuruluşu bulunmaktadır.

4. Doğa Koruma, Biyoçeşitlilik ve Tabiat Varlıklarını Koruma Çalışmaları

İl dahilinde "Milli Park", "Tabiat Anıtı" ve "Tabiat Koruma Alanı" bulunmamakta olup ilde bir adet Tabiat Parkı bulunmaktadır.

Çizelge 44 – Borabay Gölü Tabiat Parkı'nın özellikleri

ALANIN ADI	AMASYA BORABAY GÖLÜ TABİAT PARKI
COĞRAFİ KONUMU	
İli	Amasya
İlçesi	Taşova
Köyü/Mevkii	Borabay Belediyesi
Alan Büyüklüğü	259 ha
BİYOLOJİK ÇEŞİTLİLİK	
Ekosistem	<p>Tabiat Parkı alanı, coğrafik olarak İç Anadolu ile Karadeniz Bölgeleri arasında, bitki coğrafyası bakımından ise Avrupa-Sibirya ile İran-Turan floristik bölgeleri arasında bir geçiş bölgesinde bulunmaktadır. Bu geçiş bölgesi bir yandan Karadeniz'in nemli, diğer taraftan İç Anadolu'nun kurak ikliminin etkisi altında kalması nedeniyle her iki bölgeye ait bitkileri barındırmaktadır. Bu durum gerek flora ve vejetasyon gerekse bitki coğrafyası bakımından oldukça ilginç özellikler göstermektedir.</p> <p>Alanda orman, step ve sulak alan ekosistemleri bulunmaktadır.</p> <p>ORMAN EKOSİSTEMİ, Alanın kuzey yamaçlarında ağırlıklı olarak Doğu Kayını (<i>Fagus orientalis</i>), Karaçam (<i>Pinus nigra</i> subsp. <i>nigra</i>), Sarıçam (<i>P. sylvestris</i>) ve Saçlı meşe (<i>Quercus cerris</i>) endemik meşe (<i>Quercus macranthera</i> subsp. <i>syriensis</i>) alanın güney yamaçlarında ise orman bitki örtüsünün yerini lokal olarak karışık çalı toplulukları yer alır. Orman kesimi ve aşırı otlatma sonucu ortaya çıkan antropojenik etki ile ova ve yüksek dağ stepleri olarak açık zirve sırtlarında yastık formundaki bitkilerden oluşan geniş bir STEP EKOSİSTEMİ mevcuttur. Alanın önemli SULAK ALAN EKOSİSTEMİ Borabay Gölü'dür.</p> <p>AKDAĞ ÖNEMLİ BİTKİ ALANI (ÖBA)'sında yer aldığından Küresel ölçekte tehlike altında bulunan <i>Onobrychis bornmuelleri</i> de dâhil olmak üzere ülke çapında nadir 10 tür ile alanda ilk kez dünyaya tanıtılan 25 tür yer almakta olup, 200'e yakın da endemik tür bulunmaktadır.</p>

Çizelge 44 – Borabay Gölü Tabiat Parkı'nın özellikleri (devamı)

ALANIN ADI	AMASYA BORABAY GÖLÜ TABİAT PARKI
Flora	<p>Amasya bölgesi endemik bitkiler açısından önemli bölgelerden birisi olup, Borabay Gölü ve çevresi Amasya'nın en önemli endemik alanıdır. Amasya'da son yapılan değerlendirmeler sonucunda Amasya il sınırlarında 245 endemik taksonun bulunduğu anlaşılmış olup, bunların çoğu (yaklaşık 200 tane) Amasya Borabay Gölü ve çevresinde yayılış göstermektedir. Listede fazla yer kaplamaması için endemiklerin ancak 168 tanesine yer verilmiş olup Tabiat Parkı olarak belirlenen alan içinde ve çevresinde tip yeri Borabay Gölü olan 35 tane endemik tür yer almaktadır. Bunlardan da 25 tanesi listede (**) ile işaretlenmiştir. Bu türlerin dışında endemik olmayıp ancak nadir ve önemli olan türler ilave edilmemiştir.</p> <p>Bu liste "Hikâyeleri ile Amasya ve Akdağ Endemikleri" adlı devam etmekte olan çalışma ile "Türkiye Florası" ve "Türkiye Bitkileri Kırmızı Kitabı" adlı eserlerden yararlanarak hazırlanmıştır. (168 adet endemik tür bulunmaktadır).</p>
Fauna	<p>Tabiat Parkı Alanında, halen varlığı bilinen yaban hayvanları şunlardır:</p> <p>Memelilerden: Ayı, karaca, tavşan, kurt, tilki, yaban domuzu, sincap, kirpi, gelincik, porsuk</p> <p>Kuşlardan: Yerli ve göçmen birçok kuşa ev sahipliği yapmaktadır.</p> <p>Küçük sakarca, yeşilbaş, fiyu, bıldırcın ördeği, kuğu, bıldırcın, kınalı keklik, çil keklik, sakarmeke, çulluk, üveyik, kumru, kaya güvercini, tahtalı, karatavuk, bülbül, öter ardıç kuşu, karabatak, gri balıkçıl, beyaz balıkçıl, balaban, leylek, kara leylek, şahin, atmaca, akbaba, uludoğan, baykuş, puhu, alaca ağaçkakan, serçegiller, kırlangıçgiller, sığırçıkçiller, kargagiller</p> <p>Sürüngenlerden: Kır kaplumbağası, su kaplumbağası, kertenkeleler, yılanlar, salyangozlar</p> <p>Balıklardan: Borabay Gölü içerisinde sazan ve yayın gibi tatlı su balıkları mevcuttur.</p>

Çizelge 45 – Amasya ilinde bulunan doğal sit alanları (Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2013)

1	SULUOVA	Yedikır Barajı-Yedikuğular Kuş Cenneti	1. derece doğal sit alanı
2	TAŞOVA	Borabay Gölü	1. ve 3. derece doğal sit alanı
3	MERCİMEK KÖYÜ	Mezarlık Alanı	doğal sit ve mezarlık alanı
4	MERKEZ	Amasya Kalesi	1. derece arkeolojik ve doğal sit alanı
5	TAŞOVA	Yukarıbaraklı Köyü Şelalesi	1. derece arkeolojik ve doğal sit alanı

Çizelge 46 – Amasya ilinde bulunan tabiat varlıkları (Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2014)

NO	İLÇESİ	MEVKİİ	STATÜ
1	MERKEZ	Yeşil Yenice Beldesi Anıt Ağaç	Anıt Ağaç (1 adet çınar)
2	MERZİFON	Karamustafa Paşa Camii Avlusu	Anıt Ağaç (2 adet çınar)
3	MERKEZ	Sultan Beyazıd Camii Avlusu	Anıt Ağaç (2 adet çınar)

5. Arazi Kullanımı

Çizelge 47 - Amasya ilinin arazi kullanım durumu

ARAZİ VARLIĞI	Alan (Ha)	PAYI%
Tarım Arazileri (Kullanılmayan hali Araziler Dahil)	254.960	44,7
Çayır ve Mera	65.971	11,6
Orman ve Fundalık (191.422)	203.934	35,8
Diğerleri (Bataklık, Yer. Birimleri, Su Yüzel. ve Kayalıklar v.s)	45.235	7,9
TOPLAM	570.100	100,0

Amasya İli 1/100.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı, Amasya İl Özel İdaresi tarafından yaptırılarak Amasya İl Genel Meclisinin 06.02.2009 tarihli ve 30 sayılı kararı ile Valilik Makamınca 10.02.2009 tarihinde onaylanarak yürürlüğe girmiştir. 644 sayılı Çevre ve Şehircilik Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname gereği Amasya İli 1/100.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'na (İl Müdürlüğü) devredilmiştir.

6. ÇED Kararları, Çevre İzin ve Lisans İşlemleri

Çizelge 48 – Amasya ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2014 yılı içerisinde alınan ÇED Olumlu ve ÇED Gerekli Değildir Kararlarının sektörel dağılımı (Amasya ÇŞİM, 2014)

Karar	Maden	Enerji	Sanayi	Tarım-Gıda	Atık-Kimya	Ulaşım-Kıyı	Turizm-Konut	TOPLAM
ÇED Gerekli Değildir	10	1	1	3	2		2	19
ÇED Gereklidir								
ÇED Olumlu Kararı						3		3

Çizelge 49 – Amasya ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzni/Çevre İzni ve Lisansı Belgesi sayıları (Amasya ÇŞİM, 2014)

	EK-1	EK-2	TOPLAM
Geçici Faaliyet Belgesi	2	8	10
Çevre İzni Belgesi	1	6	7
Çevre İzni ve Lisansı Belgesi	-	1	1
TOPLAM	3	15	18

7. Çevre Denetimleri ve Yaptırımlar

Çizelge 50 – Amasya ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı (Amasya ÇŞİM, 2014)

Denetimler	Birleşik	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	Derin Deniz Deşarjı	ÇED	İzin	Toplam
Planlı Denetimler	25										25
Ani (Plansız) Denetimler		46	6	7	130	-	26	-	21		236
Genel Toplam	25	46	6	7	130		26		21		261

	Kesilen Ceza Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
Egzoz Denetimi	91	82.151,00

PGD Denetim Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
23	0,00

Çizelge 51 – Amasya ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından uygulanan ceza miktarları ve sayısı (Amasya ÇŞİM, 2014)

	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	ÇED	Diğer	TOPLAM
Ceza Miktarı (TL)	128.725	46.325	43.325			42.230	86.937	211.160	558.702
Uygulanan Ceza Sayısı									

ANKARA

1. Hava Kalitesi ve İklim Değişikliği

2013 yılı itibarıyla Ankara'da 1.385.816 konut, 62.519 sanayi kuruluşu doğal gaz abonedir. 2013 yılında Ankara ilinde bulunan Hava Kalitesi Ölçüm İstasyonunun aylara göre verileri Çizelge 52'de verilmektedir.

Çizelge 52 - Ankara ilinde 2014 yılı hava kalitesi parametreleri yıllık ortalama konsantrasyon değerleri, ($\mu\text{g}/\text{m}^3$, CO: mg/m^3)

ANKARA	PM10	Sınır değerinin aşıldığı gün sayısı	SO ₂	Sınır değerinin aşıldığı gün sayısı
Bahçelievler	54	33	10	-
Cebeci	76	79	10	-
Demetevler	60	41	14	-
Dikmen	51	22	8	-
Kayaş	66	57	9	-
Keçiören	68	53	10	-
Sıhhiye	75	70	10	-
Sincan	57	37	9	-

Ankara ilinde 2014 yılı içinde Egzoz Gazı Emisyon Yetki Belgesi bulunan tesis sayısı 23, egzoz ölçümü yaptıran araç sayısı da 543.101'dir.

2. Su ve Atık Su Yönetimi

Halen işletmede olan 8 baraj ile başkente yılda ortalama 387 milyon m³ içme ve kullanma suyu temin edilmektedir. Bunlar, Çubuk I ve II, Kayaş-Bayındır, Kurtboğazi, Çamlıdere, Eğrekkaya, Akyar ve Kavşakkaya barajlarıdır.

Çizelge 53- 2012 yılında barajlardan arıtılarak Ankara şehrine verilen su miktarı (ASKİ,2014)

Su Kaynağı	Miktar (m ³)
Çamlıdere Barajı	103.100.000
Kurtboğazi Barajı	205.000.000
Kayaş-Bayındır Barajı	30.000
Çubuk II Barajı	34.000.000
Kesikköprü Barajı	31.000.000

İvedik İçme Suyu Arıtma Tesisi, Ankara'nın içme, kullanma ve endüstri suyu ihtiyacını karşılamaktadır. Ankara'nın su problemini 2020 yılına kadar uzanan bir perspektif içinde çözmek üzere inşa edilmiştir. Türkiye'nin en büyük içme suyu arıtma tesisi olan "İvedik Su Arıtma Tesisleri" 4 ünite olarak projelendirilmiş olup her bir ünitenin kapasitesi 564.000 m³/gün'dür. İvedik Su Arıtma Tesislerinin I. kısmı 1984 yılında, II. kısmı ise 1992 yılında, bitirilerek işletmeye alınmıştır. Avrupa'daki en büyük 10 arıtma tesisi arasında yer alan tesiste arıtılan su kalitesi TS 266 ve Dünya Sağlık Teşkilatı Standartları'nın üzerindedir. Tesis dört ana ünite olarak proje kapsamına alınmıştır. İnşası tamamlanan ilk iki kısmın toplam su işleme kapasiteleri 1.128.000 m³/gün'dür. Bazı birimler bu kapasitenin %20 fazlasını taşıyabilecek şekilde tasarlanmıştır.

Çubuk İçme Suyu Arıtma Tesisi, 1996 yılında işletmeye açılmış olan tesis, Çubuk İlçesinin içme ve kullanma suyu ihtiyacını karşılamaktadır. Çubuk Belediye Başkanlığı'na ait tesis, 10.03.2007 tarihinde yürürlüğe giren 5594 sayılı kanun gereği 10 Temmuz 2008'de ASKİ Genel Müdürlüğüne bağlanmıştır. Tesisin günlük arıtma kapasitesi 8.640 m³ olup, %20 artırıma gidilebilmektedir. Ayrıca Çubuk Çayı üzerinde bulunan iki adet derin kuyudan günlük 2.400 m³ su çekilmektedir. Depoda arıtılan su ile kuyulardan gelen su karıştırılarak dezenfekte edilmekte ve ilçeye verilmektedir. Tesise gelen su ile ilçeye verilen suyun kimyasal ve bakteriyolojik tahlilleri tesise ait laboratuvarın yanı sıra ASKİ laboratuvarlarında da yapılmaktadır.

Pursaklar İçme Suyu Arıtma Tesisi, Pursaklar İçme Suyu Arıtma Tesisinde Çubuk-2 Barajı'ndan cazibe ile gelen su arıtılmaktadır. Tesisin arıtma kapasitesi 75.000 m³/gün'dür. 24.01.2000 tarihinden beri Ankara şehrine arıtılmış su sunmaktadır. Çubuk-2 Barajında su seviyesi azalması üzerine 19.11.2007 tarihinde devre dışı bırakılan tesis, 24.09.2008 tarihinde tekrar devreye alınmıştır. Çubuk-2 Barajından 2009 yılında toplam 14.686.000 m³ su çekilerek, Çubuk içme suyu arıtma tesisi ve Pursaklar içme suyu arıtma tesislerinde arıtılmış ve şebekeye verilmiştir.

Kayaş-Bayındır İçme Suyu Arıtma Tesisi, Bayındır İçme Suyu Arıtma Tesisinde Bayındır Barajı'ndan pompa vasıtasıyla alınıp tesise pompalanan su arıtılmaktadır. Tesisin arıtma kapasitesi 30.000 m³/gün 'dür. Tesis 1999 tarihinde devreye girmiştir. Bayındır Barajından 2009 yılında toplam 77.000 m su çekilerek artılmış ve şebekeye verilmiştir.

Çizelge 54– 2014 yılı itibarıyla Ankara’da bulunan içme suyu arıtma tesisleri (ASKİ Genel Müdürlüğü, 2014)

ADI	KAPASİTESİ (m ³ /gün)
İvedik İçme Suyu Arıtma Tesisi	1.128.000
Kayaş-Bayındır İçme Suyu Arıtma Tesisi	30.000
Pursaklar İçme Suyu Arıtma Tesisi	75.000
Kazan İçme Suyu Arıtma Tesisi	30.000
Çubuk İçme Suyu Arıtma Tesisi	8.640

Ankara ilinde bulunan 25 ilçenin 9 tanesinin atık suları (Çankaya, Altındağ, Keçiören, Pursaklar, Yenimahalle, Mamak, Etimesgut, Sincan, Gölbaşı) ASKİ Genel Müdürlüğüne ait kanalizasyon sistemine bağlıdır ve Sincan ilçesi Tatlar Mevkiinde bulunan merkezi atık su arıtma tesisinde arılarak Ankara Çay'na deşarj edilmektedir. Tatlar Atıksu Arıtma Tesisi, günde 765.000 m³ atıksu arıtma kapasitesi ile aktif çamur prosesi bazında projelendirilerek inşa edilmiştir. Tesisin genişletilmesi, 2025 yılında yaklaşık 6 milyon eşdeğer nüfusa hizmet verebilecek kapasitede olup, Dünya'nın En Büyük 4. Atıksu Arıtma tesisidir. Tesisdeki özümleme tanklarında açığa çıkan biyogaz iki adet silindirik gaz tankında (her biri 4.000 m³) depolanmaktadır. Blok tipte termal güç istasyonunda bulunan her biri 1.650 KW kapasiteli iki elektrik jeneratörü, gazı elektrik enerjisine çevirmektedir ve şu anda tesisin toplam enerji ihtiyacının yıllık ortalama yaklaşık %70-80'nini karşılamaktadır.

Ankara ilinde bulunan ilçelere ait kentsel atıksu arıtma tesislerinin 2014 yılındaki durumu çizelge 55'de verilmektedir.

Çizelge 55 – Ankara ilinde faaliyette olan kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu

il	ilçe	Belediye	Nüfus (2013)	Genel Durumu/Aşaması*	Atık su Arıtma Tesisi (AAT) Adı	İşletmeye Alma Tarihi	Kapasitesi (m ³ /gün)	Arıtma Türü **	Açıklama **	Artımadan Deşarj Edilen Atıksu Miktarı (ton/gün)	Artımadan Deşarj Edilen İlçelerin Deşarj Noktaları
Ankara	Akyurt	Akyurt	28.349	Bağlı	Karaköy	20.07.2009	42000	İleri	ASKİ		
Ankara	Altındağ	Altındağ	359.597	Bağlı	Tatlar	01.08.1997	765000	Biyolojik	ASKİ		
Ankara	Ayaş	Ayaş	12.997	Var	Ayaş	09.11.2012	6172	İleri	ASKİ		
Ankara	Bala	Bala	23.138	Proje						3.470	
Ankara	Beypazarı	Beypazarı	47.234	İhale						7.085	
Ankara	Çamlidere	Çamlidere	7.181	Var	Çamlidere		450	Paket	ASKİ		
Ankara	Çankaya	Çankaya	914.501	Bağlı	Tatlar	01.08.1997	765000	Biyolojik	ASKİ		
Ankara	Çubuk	Çubuk	83.449	Var	Çubuk	20.07.2009	19250	İleri	ASKİ		
		Y.Çavundur	3.015	Var	Yukarı Çavundur		150	Paket	ASKİ		
		Akkuzulu	2.267	Var	Akkuzulu		250	Paket	ASKİ		
Ankara	Elmadağ	Elmadağ	43.873	Var	Elmadağ	02.05.2013	4951	İleri	ASKİ		
		Hasnoğlan	3.500	Var	Hasnoğlan		3000	Biyolojik	ASKİ		
Ankara	Etimesgut	Etimesgut	469.626	Bağlı	Tatlar	01.08.1997	765000	Biyolojik	ASKİ		
Ankara	Evren	Evren	2.995	Var	Evren						
Ankara	Gölbaşı	Gölbaşı	115.924	Bağlı	Tatlar	01.08.1997	765000	Biyolojik	ASKİ		
		Bezirhane	666	Bağlı	Bezirhane		150	Paket	ASKİ		
		Karagedik	2.600	Bağlı	Karagedik		900	Paket	ASKİ		
Ankara	Güdül	Güdül	8.921							1.338	
Ankara	Haymana	Haymana	42.566							6.383	

Çizelge 55 – Ankara’da ilinde faaliyette olan kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu (devamı)

il	İlçe	Belediye	Nüfus (2013)	Genel Durumu/ Aşaması*	Atık su Arıtma Tesisi (AAT) Adı	İşletmeye Alma Tarihi	Kapasitesi (m ³ /gün)	Arıtma Türü	Açıklama	Artımadan Deşarj Edilen Atıksu Miktarı (ton/gün)	Artımadan Deşarj Edilen İlçelerin Deşarj Noktaları
Ankara	Kalecik	Kalecik	13.678	Var	Kalecik	26.01.2012	2492	İleri	ASKİ		
Ankara	Kazan	Kazan	45.879	Var	Kazan	28.06.2013	10289	İleri	ASKİ		
		Orhaniye	499		Orhaniye		70	Paket	ASKİ		
Ankara	Keçiören	Keçiören	848.305	Bağlı	Tatlar	01.08.1997	765000	Biyolojik	ASKİ		
Ankara	Kızılcahamam	Kızılcahamam	26.694							4004	
Ankara	Mamak	Mamak	568.396	Bağlı	Tatlar	01.08.1997	765000	Biyolojik	ASKİ		
		Ortaköy	844	Bağlı	Ortaköy mezarlığı		50	Paket	ASKİ		
		Lalahan	8.000	Bağlı	Lalahan		1500	Biyolojik	ASKİ		
Ankara	Nallıhan	Nallıhan	29.797	İnşaat						4.469	
		Çayırhan	10.310	Var	Çayırhan		1500	Biyolojik	ASKİ		
Ankara	Polatlı	Polatlı	117.393	İhale						17.609	Sakarya Nehri
Ankara	Pursaklar	Pursaklar	123.857	Bağlı	Tatlat	01.08.1997	765000	Biyolojik	ASKİ		
Ankara	Sincan	Sincan	484.694	Bağlı	Tatlar	01.08.1997	765000	Biyolojik			
Ankara	Şereflikoçhisar	Şereflikoçhisar	34.577								
Ankara	Yenimahalle	Yenimahalle	591.462	Bağlı	Tatlar	01.08.1997	765000	Biyolojik			

3. Atık

İlde günde yaklaşık 6.000 ton evsel nitelikli katı atık oluşmaktadır. Ankara ilinin katı atık kompozisyonu şu şekildedir: %0,57’si kağıt, %0,55’i cam, %0,25’i metal, %3,17’si plastik, %0,19’u saç-demir, %0,07’si alüminyum, %0,83’ü pet, %0,03’ü maden, %50-60’ı organik atık, %34,34’ü diğer maddelerdir.

Ankara’da Büyükşehir Belediyesine bağlı merkez ilçelerin bir bölümünün evsel katı atıkları Mamak Çöp Döküm Alanı’nda; Etimesgut ve Sincan ilçelerinin atıkları ise Sincan Çadırtepe Mevkiinde bulunan katı atık alanında depolanarak bertaraf edilmektedir.

İlde, Mamak Mevkii’nde bulunan ve 1980 yılından beri katı atık döküm alanı olarak kullanılan düzensiz depolama alanı 49 yıllık bir süre için Ankara Büyükşehir Belediye Başkanlığı tarafından bir firmaya ihale edilmiştir. Bahse konu firma tarafından Mamak depolama sahasının ıslahı gerçekleştirilmiş olup, alanda metan gazı toplama sistemi, kompost tesisi, elektrik üretim tesisi, ambalaj toplama-ayırma ve plastik geri dönüşüm tesisi ile hafriyat geri dönüşüm tesisleri kurularak entegre atık yönetimi gerçekleştirilmektedir. Ancak rehabilite edilen bu alana Çankaya, Mamak, Altındağ, Keçiören, Yenimahalle, Gölbaşı ilçelerinden alınan evsel atıkların dökümü halen devam etmektedir.

Ayrıca 1999 yılında inşası tamamlanan Sincan Çadırtepe Düzenli Katı Atık Depolama Alanına 2007 yılına kadar bireysel dökümlerin dışında atık kabul edilmemiş, 2007 yılından itibaren Etimesgut, Sincan ve Kazan ilçelerinden alınan evsel katı atıklar dökülmeye başlanmıştır. Alanda ambalaj atıkları toplama-ayırma tesisi ve gaz toplama bacaları kurularak elektrik üretimine başlanmış, sızıntı suları ise herhangi bir arıtıma tabi tutulmadan ASKİ kolektörüne bağlanmıştır.

Şereflikoçhisar ilçesi ve tuz gölü havzasında yer aldığından mülga Özel Çevre Koruma Kurumu desteği ile katı atık düzenli depolama alanı kurulmuş olup, ilçe Belediyesi tarafından işletilmektedir. Haymana Belediye Başkanlıkları ile Beypazarı Belediye Başkanlıklarının düzenli depolama alanı kurma çalışmaları devam etmektedir.

Çizelge 56 – Ankara ilinde bulunan bertaraf tesisleri sayıları

Katı Atık Bertaraf Tesisi Sayısı	2 adet düzenli depolama 1 adet rehabilite alanı
Lisanslı Ambalaj Atığı Toplama Ayırma Tesisi	21
Lisanslı Geri Dönüşüm Tesisi	10

Ankara ilinde 13 adet çevre izni/lisansı, 8 adet geçici faaliyet belgesine sahip toplam 21 adet Ambalaj Atıkları Toplama-Ayırma Tesisi, 14 adet çevre izni/lisansı, 7 adet geçici faaliyet belgesine sahip toplam 21 adet Ambalaj Atığı Geri Kazanım Tesisi faaliyetine devam etmektedir.

Çizelge 57 – Ankara ilindeki 2014 yılı ambalaj ve ambalaj atıkları istatistik sonuçları (atikambalaj.cevre.gov.tr, 2014)

Ambalaj Cinsi	2012		2013		2014	
	Üretilen Ambalaj Miktarı (kg)	Piyasaya Sürülen Ambalaj Miktarı (kg)	Üretilen Ambalaj Miktarı (kg)	Piyasaya Sürülen Ambalaj Miktarı (kg)	Üretilen Ambalaj Miktarı (kg)	Piyasaya Sürülen Ambalaj Miktarı (kg)
Plastik	22.896.340	28.696.664	21.846.008	31.642.688	32.701.256	38.112.352
Metal	5.120.254	1.801.479	6.021.069	2.154.131	5.793.307	3.213.656
Kompozit	6.758.781	312.538	6.875.544	371.373	6.997.889	268.063
Kağıt Karton	8.610.671	40.730.227	8.696.440	38.248.892	11.949.144	55.729.029
Cam	-	62.935.211		82.456.167		91.130.772
Toplam						

Ankara’da Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Tehlikeli Atık Beyan Sistemi portalına kayıtlı 5.643 adet tehlikeli atık üreticisi mevcut olup, 2014 yılına ait işlenmemiş verilerden ildeki tehlikeli atık miktarının 108.876.890 kg civarında olduğu anlaşılmıştır. İlde 91 adet tehlikeli atık bertaraf/geri kazanım tesisi mevcuttur.

2014 yılında Ankara’da 2.691.473 kg atık yağ geri kazanılmış, 1.788.491 kg atık yağ nihai olarak bertaraf edilmiş ve 902.982 kg atık yağ da ilave yakıt olarak kullanılmıştır.

İlde 26 tesise “Atık Akümülatör Geçici Depolama İzni” düzenlenmiştir. 2014 yılında Ankara’da 495,887 ton atık akümülatör toplanmıştır.

2014 yılında Ankara ilinde 414.896 kg kullanılmış kızartmalık yağ toplanmıştır. Ankara’da 2014’de toplanan ömrünü tamamlamış lastiğin 1 tonu geri kazanılmış, 2 tonu da çimento fabrikasına ek yakıt olarak gönderilmiştir.

Çizelge 58 – 2014 yılında Ankara ilindeki termik santrallerde kullanılan kömür miktarı ve oluşan cüruf-uçucu kül miktarı (2014)

Termik Santralin Adı	Kullanılan Kömür Miktarı (ton/yıl)	Oluşan Cüruf-Uçucu Kül Miktarı (ton/yıl)
Çayırhan Termik Santrali	5.000.000	1.750.000

İlde “Tıbbi Atıkların Kontrolü Yönetmelik” kapsamında sağlık kuruluşlarından ve diğer alanlardan oluşan tıbbi atıklar Polatlı Belediyesi haricinde tüm il genelinde Büyükşehir Belediye Başkanlığı uhdesinde olan bir firma tarafından toplanmakta ve Sincan Çadırtepe mevkiinde kurulu olan alanda gömülerek bertaraf edilmektedir. Polatlı Belediyesinde oluşan tıbbi atıklar ise Eskişehir İlinde kurulu bulunan tıbbi atık sterilizasyon tesisine gönderilerek bertarafı sağlanmaktadır. 2014 yılında Ankara’da 22.929,98 ton tıbbi atık toplanmıştır.

2014 yılı itibariyle Ankara ilinde “Büyük Endüstriyel Kazaların Kontrolü Hakkında Yönetmelik” kapsamında 21 adedi üst seviye ve 32 adedi de alt seviye olmak üzere toplam 53 adet SEVESO kuruluşu bulunmaktadır.

4. Doğa Koruma, Biyolojik Çeşitlilik ve Tabiat Varlıklarını Koruma

Ankara’da kendi kendine yetişen 1.115 adet doğal bitki türü bulunmaktadır. Bu bitkilerin 16’sı endemik olarak Ankara yerleşim alanının içinde yer almaktadır. Bugünkü kayıtlara göre Ankara florası 99 familya, 495 cinsine ait 1.365 çiçekli bitki türüne sahiptir. Bunların da 271’i (%19.85) endemiktir. Son yıllarda yaşam mücadelesi veren yanardöner türü Gölbaşı’nın kıyısında yer alan iki kilometre karelik dar bir alana sıkışıp kalmıştır. Kırmızı renkli ve gösterişli çiçeklere sahip olan bu tür, dünyada yalnızca Ankara-Gölbaşı’na bağlı Hacıhasan Köyü civarında yetişmektedir.

Ankara’nın Şereflikoçhisar ilçe sınırları içinde kalan Tuz Gölü üreme, göç ve kışlama dönemlerinde çok sayıda, farklı kuş türüne ev sahipliği yapar ve Türkiye’de çok az noktada üreyen bazı kuş türleri düzenli olarak burada yuva kurar. Gölün güneyindeki çamur adacıkları flamingolar için, gölün kuzeyindeki kayalık adalar Van Gölü martısı (Larus armenicus), ince gagalı martı (Larus genei) ve yırtıcı kuşlar için önemli yaşam alanlarıdır.

Su kuşları açısından Mogan Gölü ile birlikte Çökek bataklığı, Dikilitaş ve İkizce göletleri önemli habitatlardır. Mogan gölü Ankara’nın önemli kuş alanlarından. Gölbaşı’nda 188 kuş türü görülür. Alanda, Alaca Balıkçıl, Macar Ördeği, Pasbaş Pakta ve Dikkuyruk yaşamaktadır.

Alanda sonbahar sonunda ve ilkbahar öncesinde, aralarında Macar Ördeği, Pasbaş, Pakta ve Sakramekenin de bulunduğu büyük sayıda su kuşu gözlelenebilir. Alanda üreyen diğer türler arasında: Küçük Batağan, Bahri, Kızıl Boyunlu Batağan, Kara Boyunlu Batağan, Küçük Balaban, Boz Ördek, Yeşilbaş, Söz Delicesi, Sakrameke ve Uzunbacak sayılmaktadır.

Çizelge 59 – Ankara’da bulunan Tabiat Varlıkları Koruma Bölge Komisyonları faaliyetleri

	Toplantı Sayısı	Karar Sayısı
Ankara 1 Nolu Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Komisyonu	18	72
Ankara 2 Nolu Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Komisyonu	15	63
TOPLAM	33	135

Ankara ilinde, 1.183 ha’lık bir alanı kaplayan 1 adet milli park (Soğuksu Milli Parkı), sırasıyla 215 ha’lık ve 40 ha’lık alanlar kaplayan 2 adet tabiat parkı (Çamkoru Tabiat Parkı ve Şahinler Tabiat Parkı), yine sırasıyla 52 ve 0,05 ha’lık alanlar kaplayan 2 adet tabiat anıtı (Asarlık Tepeler Tabiat Anıtı ve Kabaardıç Tabiat Anıtı) bulunmaktadır.

Ayrıca il sınırları dahilinde Tuz Gölü (bir bölümü), Çöl Gölü ve Çalkıldüzü, Mogan Gölü, Hirfanlı Barajı ile Sarıyar Barajı olmak üzere 5 adet uluslararası öneme sahip sulak alan yer almakta olup, bunlar sırasıyla 533.000 ha, 1.500 ha, 1.500 ha, 26.300 ha ve 8.400 ha büyüklüğündedir.

Ankara ilinin sahip olduğu uluslararası öneme sahip sulak alanlarından olan ve toplam 1.002 km²’lik bir alanı içine alan Tuz Gölü (Tuz Gölü Özel Çevre Koruma Bölgesi) ve 273 km²’lik bir alanı kaplayan Mogan Gölü (Gölbaşı Özel Çevre Koruma Bölgesi) aynı zamanda ilde bulunan 2 adet Özel Çevre Koruma Alanı durumundadır.

Soğuksu Milli Parkı, gerek İstanbul-Ankara Devlet Karayolu üzerinde bulunması ve gerekse sunduğu rekreasyonel kaynak özelliği sebebiyle yoğun bir kullanıma sahne olmaktadır. Soğuksu Milli Parkı içerisinde özellikle yoğun kullanım günlerinde, orman yangını tehlikesi, katı ve sıvı atık kirliliği, hava ve gürültü kirliliği görülmektedir.

1/25.000 ölçekli Gölbaşı Özel Çevre Koruma Bölgesi Çevre Düzeni Planı, çeşitli tarihlerde yapılan değişiklikler sonucu son halini 24.01.2006 tarihli onay ile almıştır.

5. Arazi Kullanımı

2023 Başkent Ankara Nazım İmar Planı: Ankara Büyükşehir Belediye Başkanlığı tarafından hazırlanan, mücavir alan sınırlarını kapsayan 1/25.000 ölçekli “2023 Başkent Ankara Nazım İmar Planı”, Ankara Büyükşehir Belediye Meclisi tarafından 16.02.2007 tarih ve 525 sayılı kararıyla onaylanmıştır.

Çizelge 60 – Ankara ilinin arazi kullanım durumu

Arazi Kullanım Türü	Alan (ha)	%
Tarım Arazileri	1.384.738	54,87
Orman	172.218	6,82
Çayır ve Mera	549.168	21,76
Diğer	238.859	9,46
Sulak Alan	15.058	0,60
Su Kütlesi	62.529	2,48
Yerleşim Yerleri, Yapay Bölgeler	101.270	4,01

6. ÇED Kararları, Çevre İzin ve Lisans İşlemleri

Çizelge 61 – Ankara ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2014 yılı içerisinde alınan ÇED Olumlu ve ÇED Gerekli Değildir Kararlarının sektörel dağılımı (Ankara ÇŞİM, 2014)

Karar	Maden	Enerji	Sanayi	Tarım-Gıda	Atık-Kimya	Ulaşım Kıyı	Turizm Konut	TOPLAM
ÇED Gerekli Değildir	41	2	25	112	16	1	18	215
ÇED Olumlu Kararı	22	5	2	0	4	1	2	36

Çizelge 62– Ankara ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzni/Çevre İzni ve Lisansı Belgesi sayıları (Ankara ÇŞİM, 2014)

	EK-1	EK-1 (RED)	EK-2	EK-2 (RED)	TOPLAM
Geçici Faaliyet Belgesi	31	14	131	92	268
Çevre İzni Belgesi	3	0	113	4	120
Çevre İzni ve Lisansı Belgesi	23	2	3	0	28
TOPLAM	57	16	247	96	416

7. Çevre Denetimleri ve Yapıtlar

Çizelge 63 – Ankara ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı (Ankara ÇŞİM, 2014)

Denetimler	Birleşik	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	Derin Deniz Desarjı	ÇED	İzin	Toplam
Planlı Denetimler	90										
Ani (Plansız) Denetimler	1.427										
Genel Toplam	1.317										

	Kesilen Ceza Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
Egzoz Denetimi	201	185.418,00

PGD Denetim Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
103	0,00

Çizelge 64 – Ankara ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından uygulanan ceza miktarları ve sayısı (Ankara ÇŞİM, 2014)

	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	ÇED	Diğer	TOPLAM
Ceza Miktarı (TL)	567.756	274.896	1.218.051	1.649.889	-	-	1.772.091,21		5.482.683,21
Uygulanan Ceza Sayısı	22	8	35	61	-		31		157

ANTALYA

1. Hava Kalitesi ve İklim Değişikliği

Antalya ilinde Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Hava Kalitesi İzleme Ağı İstasyonu'na bağlı olan Antalya Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğüne ait 1 hava kalitesi adet sabit ölçüm istasyonu (Meydan) ile Büyükşehir Belediye Başkanlığı'na ait 3 adet sabit (Kepez, Otogar ve Güllük Bölgesinde) ve 1 adet mobil olmak üzere il merkezinde toplam 4 adet sabit hava kalitesi izleme istasyonu ile 1 adet mobil istasyon bulunmaktadır. Antalya Büyükşehir Belediye Başkanlığı'na ait olan 3 adet hava kalitesi izleme istasyonu ile 1 adet mobil istasyon ulusal izleme ağına bağlı bulunmamaktadır. Bu nedenle bu istasyonların sonuçları verilememektedir. 2014 yılında Antalya ilinde bulunan Hava Kalitesi Ölçüm İstasyonunun aylara göre verileri Çizelge 65'de verilmektedir.

Çizelge 65- Antalya ilinde 2014 yılı hava kalitesi parametreleri aylık ortalama konsantrasyon değerleri ($\mu\text{g}/\text{m}^3$; CO: mg/m^3)

	SO ₂	AGS*	PM10	AGS*	CO	AGS*	NO	AGS*	NO ₂	AGS*	NOX	AGS*	OZON	AGS*
Ocak	3	-	97	16	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Şubat	3	-	88	11	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mart	2	-	54	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nisan	2	-	33	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mayıs	2	-	36	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Haziran	4	-	42	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Temmuz	6	-	42	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ağustos	3	-	48	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Eylül	3	-	37	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ekim	5	-	36	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kasım	7	-	58	15	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Aralık	11	-	71	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Aksa Enerji Üretim AŞ. tarafından işletilmekte olan "Antalya Doğalgaz Enerji Santrali" 08.06.2010 tarih ve 27605 sayılı Büyük Yakma Tesisleri Yönetmeliği ile Sanayi Kaynakları Hava Kirliliği Yönetmeliği kapsamında yer almakta olup tesislerinde bulunan 6 adet bacada sürekli olarak NOx ve CO bazında emisyon ölçümleri gerçekleştirilmektedir. Söz konusu tesise; 24.04.2014 tarih ve 2014/12 sayılı "Sürekli Emisyon Ölçüm Sistemleri Çevrimiçi (online) İzleme Genelgesi" çerçevesinde ölçüm istasyonlarında üretilen verilerin Bakanlık merkezine aktarılması ile ilgili olarak Antalya Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü tarafından tebligat yapılmıştır.

Antalya ilinde "Egzoz Gazı Emisyon Kontrolü Yönetmeliği" çerçevesinde 2014 yılında toplam 39 istasyona Çevre ve Şehircilik Bakanlığınca egzoz gazı emisyon ölçüm yetkisi verilmiştir. Bu istasyonlardan gelen bilgilere göre 2014 yılı sonu itibarıyla 279.226 araç egzoz gazı emisyon pulu almıştır.

2. Su ve Atık Su Yönetimi

Türkiye'deki su potansiyelinin %9'u Antalya ilindedir. Antalya'nın toplam yerüstü kaynakları 15.671,25 hm³/yıl, yeraltı su kaynakları 553,00 hm³/yıl'dır.

DSİ 13. Bölge Müdürlüğü'nün işletme halindeki 4 barajının içme suyu amacı vardır. Bu barajlar:

- 1- Alanya Dim Barajı
- 2- Karacaören II Barajı
- 3- Manavgat Barajı
- 4- Oymapınar Barajı

Antalya kenti su kaynakları koruma alanları aşağıda verilmektedir.

- 1) Antalya Termessus (Kırgöz) Kaynağı İçme Suyu Kuyuları Koruma Alanı,
- 2) Antalya Duraliler Kaynağı İçme Suyu Kuyuları Koruma Alanı,

- 3) Antalya Yemişpınarı - Kargılıçesme İçme Suyu Kaynakları Koruma Alanı,
- 4) Antalya Tekirpınarı İçme Suyu Kaynakları Koruma Alanı,
- 5) Antalya Gürkavak İçme Suyu Kaynakları Koruma Alanı,
- 6) Antalya Boğaçay Kaynağı İçme Suyu Kuyuları Koruma Alanı,
- 7) Antalya Doyran İçme Suyu Kaynakları Koruma Alanı.

Antalya ilinde su kirliliğinin önlenmesi için yapılan en önemli çalışma yerleşim yerlerindeki atık suların arıtımı için merkezi atıksu arıtma tesisi kurulmasıdır. 2003 yılında 22 adet olan merkezi atıksu arıtma tesisi sayısı 2014 yılında toplam 30 olmuştur.

Antalya'da bulunan tüm arıtma tesislerinden çıkan toplam günlük ortalama çamur miktarı 300-400 ton arasındadır. Antalya ilinde, Geçici Faaliyet Belgesi alan 4 adet arıtma çamuru bertaraf tesisi bulunmaktadır. Antalya il merkezinde ise sadece Hurma ve Lara Atıksu Arıtma Tesislerinden çıkan çamurları işleme alan ASAT Termal Kurutma Tesisi bulunmaktadır. Bu tesisin ise mevcutta günlük işlem kapasitesi 110 ton 'dur. Endüstriyel arıtma çamuru olarak Antalya ilinde sadece Antalya Organize Sanayi Bölgesinin arıtma çamurları bulunmaktadır. Antalya ilinde, Antalya Organize Sanayi Bölgesinin çamurlarını bertaraf edebilecek lisansa sahip bir tesis bulunmamaktadır.2014 yılında Antalya ilinde 19 merkezi ve 2 münferit atıksu arıtma tesisi işleticisine toplam yaklaşık 3.124.428 TL geri ödeme yapılmıştır.

Antalya merkez ve ilçelere ait kentsel atıksu arıtma tesislerinin 2014 yılındaki durumu çizelge 66'de verilmektedir.

Çizelge 66 – Antalya ilinde faaliyette olan kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu

ANTALYA	Belediye Atıksu Arıtma Tesisi/Deniz Deşarjı Olup Olmadığı?			Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Türü			Mevcut Kapasitesi (ton/gün)	Artılan/Deşarj Edilen Atıksu Miktarı (m ³ /sn)	Deşarj Noktası koordinatları	Deniz Deşarjı	Hizmet Verdiği Nüfus	Oluşan AAT Çamur Miktarı (ton/gün)
	Var	İnşa/plan aşamasında	Yok	Fiziksel	Biyolojik	İleri						
İl Merkezi	Muratpaşa	X				X	31.250			var	250.000	35
	Konyaaltı	X				X	210.000			var	1.400.000	140
	Döşemealtı			X								
	Kepez			X								
İlçeler	Aksu	X				X	4.800			Aksu Deresi	65.000	2,5
	Serik-Belek1	X			X	X	13.100			Beşgöz Deresi	65.000	7,5
	Serik-Belek2	X			X	X	22.600			Acısu Deresi	90.400	8
	Serik-Boğakent	X			X	X	11.000			Kız Deresi	55.000	4
	Serik	X			X	X	9.900			var	117.670	5,5
	Alanya-İncekum	X			X	X	15.000			var	285.407	3
	Alanya-Türkler	X			X	X	15.000			var	285.407	3,5
	Alanya-Mahmutlar	X				X	20.000			var	285.407	9
	Alanya-Oba	X				X	31.000			var	285.407	12
	Alanya	X				X(sbr)	70.000			var	285.407	45
Alanya-Konaklı	X				X	30.000			var	285.407	12	

Çizelge 66 – Antalya ilinde faaliyette olan kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu(devam)

ANTALYA	Belediye Atıksu Arıtma Tesisi/Deniz Deşarjı Olup Olmadığı?			Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Türü			Mevcut Kapasitesi (ton/gün)	Arıtılan/Deşarj Edilen Atıksu Miktarı (m ³ /sn)	Deşarj Noktası Koordinatları	Deniz Deşarjı	Hizmet Verdiği Nüfus	Oluşan AAT Çamur Miktarı (ton/gün)	
	Var	İnşa/plan aşamasında	Yok	Fiziksel	Biyolojik	İleri							
İlçeler	Alanya-Okurcalar	x			x			20.000		var	285.407	7,5	
	Gazipaşa	x			x (membran)			8.800		Dereye deşarj	48.561	0,75	
	Manavgat	x			x			50.000		var	215.526	37,5	
	Manavgat-Titreyengöl	x			x			10.725		var	215.526	3,5	
	Manavgat-Çolaklı	x			x			15.000		var	215.526	11	
	Manavgat-Kumköy	x						50.000		var	215.526	22,5	
	Elmalı	x						2.328		Dereye deşarj	38.598		
	Korkuteli	x						14.960		Dereye deşarj	52.913		
	Kemer	x						22.787		var	41.621		
	Kemer	x						16.342		var	41.621		
	Kemer	x						21.415		var	41.621		
	Kemer	x						21.975		var	41.621		
	Kemer	x						9.000		var	41.621		
	Kumluca	x						17.300		Dereye deşarj	66.783		
	Kaş	x						5.400		var	55.574		
	Kaş	x						4.000		Zer-Zemin	55.574		
	Demre		x									26.059	
	Finike	x										46.853	
	Gündoğmuş		x									7.949	
	İbradı	x										2.800	
Akseki	x										12.254		

Antalya ilinde online izleme yükümlülüğü bulunan toplam 24 adet atıksu arıtma tesisinden 9'unun (Lara AAT, Hurma AAT, OSB, Belek 1 AAT, Belek 2 AAT, Boğazkent AAT, İncekum AAT, Avsallar AAT, Oba AAT, Okurcalar AAT) On-line izleme sistemlerini kurmuş olup, veri akışları Çevre ve Şehircilik Bakanlığına yapılmaktadır. 5'i (Kemer, Beldibi, Çamyuva, Tekirova, Göynük) için kabinler kurulmuş olup, son durumları ile ilgili formlar doldurulup Çevre ve Şehircilik Bakanlığına kabulleri yapılmak üzere gönderilmiştir. 7'si (Kumköy, Titreyengöl, Manavgat, Kumluca, Çolaklı, Mahmutlar, Konaklı AAT) için yeniden yer tespitleri yapılmış olup çalışmaları sürmektedir.

3. Atık

Antalya ilinde 5 adet Katı Atık Düzenli Depolama Tesisi, 1 adet Katı Atık Kompost Tesisi mevcuttur.

Çizelge 67 - Antalya ili sınırları içerisinde bulunan Düzenli Depolama ve Kompost Tesisleri

il/ilçe Adı	Depolama Tesisi Adı	Kompost Tesisi Adı
Alanya	Alanya Katı Atık Düzenli Depolama Tesisi	-
Kaş	Patara Katı Atık Düzenli Depolama Tesisi	-
Kemer	-	GATAB Katı Atık Kompost Tesisi
Kumluca	Kumluca Katı Atık Düzenli Depolama Tesisi	-
Manavgat	Manavgat Katı Atık Düzenli Depolama Tesisi	-
Merkez	Kızıllı Katı Atık Düzenli Depolama Tesisi	-

İlde merkeze bağlı 5 belediye ve Serik ilçesi merkez ile belde belediyeleri, Kemer ilçesinden oluşan ve Kompost tesisinde değerlendirilemeyen evsel katı atıklar Büyükşehir Belediyesine ait Kızıllı Düzenli Katı Atık Depolama Tesisine gönderilmektedir.

Kızıllı Katı Atık Düzenli Depolama Sahası inşaatı 1. lot 17 Ekim 2003 tarihinde tamamlanarak tesis işletmeye alınmıştır. 100 ha'lık toplam depolama alanının yaklaşık 65 ha'lık alanı düzenli depolama için projelendirilmiş olup, mevcut durumda 16,8 ha'lık alanda katı atık depolama faaliyeti devam etmektedir. Belediyeler haricinde özel firmalara ait sahaya kabul edilebilir özel atıklarında sahaya kabulü yapılmaktadır. 2014 yılı içerisinde Kızıllı Katı Atık Düzenli Depolama Sahasında toplam 540.837,75 ton evsel nitelikli katı atık bertaraf edilmiştir.

Çizelge 68 – Antalya ilinde bulunan bertaraf tesisleri sayıları

Katı Atık Bertaraf Tesisi Sayısı	5
Lisanslı Ambalaj Atığı Toplama Ayırma Tesisi ve Geri Dönüşüm Tesisi Sayısı	17

2014 yılı içerisinde Antalya'da 7.299 ton tehlikeli atık beyan edilmiş olup, bu atıkların 2.569 tonu bertaraf edilmiş, 4.544,1 tonu geri kazanılmış, 9 tonu tesis içinde ve 177 tonu da stok da bulunmaktadır.

Antalya merkez ilçe sınırları içerisinde 17 adet ambalaj atıkları toplama-ayırma tesisi, 6 adet ambalaj atığı toplama ayırma ve ambalaj atığı geri kazanım tesisi ve 11 adet ambalaj atıkları geri dönüşüm tesisi bulunmaktadır.

Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından yetkilendirilmiş kuruluş, ilçe belediyeler ve Büyükşehir Belediyesi arasında imzalanmış olan protokol kapsamında toplanan atık lastik miktarı 4.747 ton'dur.

2014 yılı içerisinde Antalya'da protokol imzalanan firmalar tarafından toplanan atık yağ miktarı 502 ton'dur. Antalya'da 2014 yılında toplanan atık pil miktarı 18.587 kg'dır. 2014 yılında Antalya'da protokol imzalanan firmalar tarafından toplanan bitkisel atık yağ miktarı 1.695 ton'dur.

Antalya Büyükşehir Belediyesine ait "Atık Elektrikli ve Elektronik Eşya- Atık Pil Toplama Aracı" ile atıklar toplanabilmektedir. 2014 yılı içerisinde toplanan atık elektrikli ve elektronik eşya miktarı yaklaşık 11 tondur.

Antalya ilinde 25.04.2012 tarihli "Tıbbi Atıkların Toplanması, Taşınması Ve Sterilize Edilmesi Hizmeti Protokolü" ile Afyon'da bulunan sterilizasyon tesisine taşınarak bertarafı yapılmaktadır. 2014 yılı içerisinde toplam 2.629,585 ton tıbbi atık bertaraf işlemi yapılmıştır.

2014 yılı itibarıyla Antalya ilinde "Büyük Endüstriyel Kazaların Kontrolü Hakkında Yönetmelik" kapsamında 9'u üst seviye ve 8'i de alt seviye olmak üzere toplam 17 adet SEVESO kuruluşu bulunmaktadır.

4. Doğa Koruma, Biyoçeşitlilik ve Tabiat Varlıklarını Koruma Çalışmaları

Antalya ili sınırları içerisinde 5 adet Milli Park, 3 adet Tabiat Parkı, 3 adet Tabiat Koruma Alanı, 9 adet Tabiat Anıtı, 8 adet Yaban Hayatı Geliştirme Sahası, 4 adet Ördek Avlak Sahası, 1 adet Devlet Avlağı, 1 adet Genel Avlak, 7 adet Deniz Kaplumbağası Üreme Kumsalı bulunmaktadır.

Çizelge 69 – Antalya ili sınırları içerisindeki milli parklar

KORUMA STATÜSÜ	ADI	İLAN TARİHİ	ALAN BÜYÜKLÜĞÜ (ha)	PLAN DURUMU
Milli Park	Güllük Dağı (Termessos) Milli Parkı	1970	6.702	Onaylı plan mevcuttur. Revizyon gerekiyor.
Milli Park	Köprülü Kanyon Milli Parkı	1973	36.614	Onaylı plan mevcuttur. Revizyon plan çalışması devam ediyor.
Milli Park	Altınbeşik Milli Parkı	1994	1.156	Taslak halinde, onay aşamasında
Milli Park	Saklıkent Milli Parkı	1996	1.643 (1.556 ha'ı Antalya ili, 87 ha'ı Muğla ili sınırları içerisinde)	Hazırlanma aşamasında
Milli Park	Beydağları Sahil Milli Parkı		31.018	

Fotoğraf 2- Beydağları Sahil Milli Parkı

Çizelge 70– Antalya ili sınırları içerisindeki tabiat parkları

KORUMA STATÜSÜ	ADI	İLAN TARİHİ	ALAN BÜYÜKLÜĞÜ (ha)	PLAN DURUMU
Tabiat Park	İncekum Tabiat Parkı	08.12.2006	27,1	Onaylı plan mevcuttur
Tabiat Park	Kurşunlu Şelalesi Tabiat Parkı	21.05.1991	586,5	Onaylı plan mevcuttur
Tabiat Park	Mavikent Tabiat Parkı	30.06.2009	42	Onaylı plan mevcuttur

Çizelge 71 – Antalya ili sınırları içerisindeki mağaralar

Altınbeşik Mağarası	Papazkayası Mağarası	Beldibi Mağarası	Kocain Mağarası
Damlataş Mağarası	Yerköprü Mağarası	Büyük Dipsiz Mağarası	Peynirdeliği Mağarası
Zeytintaşı Mağarası	Gürleyik Mağarası	Derya Mağarası	Tilkiler Mağarası
Karain Mağarası	Kocadüden Mağarası	Çimeniçi Mağarası	Aslanlı (Yaren) Mağarası
Konakaltı Mağarası	Oruç Düdeni Mağarası	Mahrumçalı Mağarası	Geyikbayırı Mağarası
Küçükdipsiz Mağarası	Dim (Gavurini) Mağarası	Molladeligi Mağarası	

Çizelge 72– Antalya ili sınırları içerisindeki tabiat anıtları

KORUMA STATÜSÜ	ADI	İLAN TARİHİ	YAŞI (yıl)
Tabiat anıtı	Aslan Ardıcı	21.04.1995	1.725
Tabiat anıtı	Gedelma Çınarı	06.05.2003	-
Tabiat anıtı	Dibek Sediri (Ambar Katran)	13.09.2002	1.700
Tabiat anıtı	Karamık Köyü Sediri (Katil Sedir)	21.04.1995	500
Tabiat anıtı	Kızılağaç Köyü Lübnan Sediri	21.02.1995	1.525
Tabiat anıtı	Koca Sedir	13.09.2002	1.085
Tabiat anıtı	Kocakatran Lübnan Sediri	21.02.1995	2.025
Tabiat anıtı	Koç Sedir	21.02.1995	663
Tabiat anıtı	Şah Ardıç	21.02.1995	825

Çizelge 73 – Antalya ili sınırları içerisindeki tabiat koruma alanları

KORUMA STATÜSÜ	ADI	İLAN TARİHİ	ALAN BÜYÜKLÜĞÜ (ha)
Tabiatı koruma alanı	Alacadağ Tabiatı Koruma Alanı	01.10.1990	427
Tabiatı koruma alanı	Çığılkara Tabiatı Koruma Alanı	05.07.1991	15.889
Tabiatı koruma alanı	Dibek Tabiatı Koruma Alanı	31.12.1993	550

Çizelge 74 – Antalya ili sınırları içerisinde bulunan yaban hayatı geliştirme sahaları

KORUMA STATÜSÜ	ADI	İLAN TARİHİ	ALAN BÜYÜKLÜĞÜ (ha)	PLAN DURUMU
Yaban hayatı geliştirme sahası	Dim Çayı YHGS	16.10.2005	47.373	Onaylı plan mevcuttur
Yaban hayatı geliştirme sahası	Düzlerçamı YHGS	16.10.2005	29.033	Onaylı plan mevcuttur
Yaban hayatı geliştirme sahası	Gidengelmez Dağları YHGS	2005	16.134	-
Yaban hayatı geliştirme sahası	Gündoğmuş YHGS	07.09.2005	8.368	Taslak halinde, onaylı değil
Yaban hayatı geliştirme sahası	Kıbrıs Çayı YHGS	16.10.2005	3.558	Onay aşamasındadır.
Yaban hayatı geliştirme sahası	Sivridağ YHGS	2003	8.162	Onaylı plan mevcuttur
Yaban hayatı geliştirme sahası	Üzümdere YHGS	2005	18.476,5	Onaylı plan mevcuttur
Yaban hayatı geliştirme sahası	Sarıkaya-Akdağ YHGS		40.398	

Çizelge 75– Antalya ili sınırları içerisindeki sulak alanlar

KORUMA STATÜSÜ	ADI	ALAN BÜYÜKLÜĞÜ (ha)
Sulak alan	Aksu Deltası	16.500
Sulak alan	Avlan Gölü	850
Sulak alan	Oluk Köprü Kaynakları	20.000
Sulak alan	Patara Kıyı Ekosistemleri	11.910

Çizelge 76 – Antalya ili sınırları içerisindeki deniz kaplumbağası üreme alanları

ÇALIŞMA KONUSU	ADI	UZUNLUĞU (km)	STATÜSÜ	MÜLKİYET DURUMU
Deniz kaplumbağası üreme alanı	Kale	8,5	2009/10 Sayılı genelgede yer alan Deniz Kaplumbağası Yuvalama Alanı	Kıyı kanunu hazine arazisi
Deniz kaplumbağası üreme alanı	Kumluca	14	2009/10 Sayılı genelgede yer alan Deniz Kaplumbağası Yuvalama Alanı	Kıyı kanunu hazine arazisi
Deniz kaplumbağası üreme alanı	Çıralı	3,2	2009/10 Sayılı genelgede yer alan Deniz Kaplumbağası Yuvalama Alanı	Kıyı kanunu hazine arazisi
Deniz kaplumbağası üreme alanı	Tekirova	3,7	2009/10 Sayılı genelgede yer alan Deniz Kaplumbağası Yuvalama Alanı	Kıyı kanunu hazine arazisi
Deniz kaplumbağası üreme alanı	Belek	29,5	2009/10 Sayılı genelgede yer alan Deniz Kaplumbağası Yuvalama Alanı	Kıyı kanunu hazine arazisi
Deniz kaplumbağası üreme alanı	Kızılot	16,1	2009/10 Sayılı genelgede yer alan Deniz Kaplumbağası Yuvalama Alanı	Kıyı kanunu hazine arazisi
Deniz kaplumbağası üreme alanı	Demirtaş	7,8	2009/10 Sayılı genelgede yer alan Deniz Kaplumbağası Yuvalama Alanı	Kıyı kanunu hazine arazisi

Çizelge 77 – Antalya ili sınırları içerisindeki avlak alanları

AVLAK TÜRÜ	ADI	AVA KONU TÜRÜ
Devlet avlağı	Kaş Asas D.A.	Yaban Domuzu
Devlet avlağı	Kaş- Gengüme D.A.	Yaban Domuzu
Devlet avlağı	Alanya Güzelbağ D.A.	Yaban Domuzu - Kınalı Keklik- Yaban Tavşanı-Tilki- Kaya Sansarı
Devlet avlağı	Korkuteli Naldöken D.A.	Yaban Domuzu
Devlet avlağı	Serik-Gebiz D.A.	Yaban Domuzu
Devlet avlağı	Akseki- Geriş D.A.	Yaban Domuzu
Devlet avlağı	Akseki- Merkez D.A.	Yaban Domuzu

Çizelge 78 – Alanya doğal sit alanları ve tabiat varlığı sayıları

İl	Doğal Sit Alanı	Tabiat Varlığı
Antalya	52	51
Isparta	9	11
Burdur	4	7
Toplam	65	69

5. Arazi Kullanımı

Çizelge 79 – Antalya ilinin arazi kullanım durumu (İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü)

Arazi Kullanım Türü	Alan (ha)	%
Tarım Arazileri	466.464,84	22,41
Orman	1.173.248,13	56,37
Çayır ve Mera	388.416,84	18,66
Yerleşim Yerleri, Yapay Bölgeler	32.629,26	1,57
Diğer	13.146,80	0,63
Sulak Alan	1.900,17	0,09
Su Kütlesi	5.631,27	0,27

İlk kez 03.09.2009 tarihinde onaylanan "Antalya-Burdur Planlama Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı plan notlarındaki değişiklik 16.09.2013 tarihinde Bakanlık Makamının 14352 sayılı Olur'u ile onaylanmıştır.

6. ÇED Kararları, Çevre İzin ve Lisans İşlemleri

Çizelge 80 – Antalya ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2014 yılı içerisinde alınan ÇED Olumlu ve ÇED Gerekli Değildir Kararlarının sektörel dağılımı (Antalya ÇŞİM, 2014)

Karar	Maden	Enerji	Sanayi	Tarım Gıda	Atık Kimya	Ulaşım Kıyı	Turizm Konut	TOPLAM
ÇED Gerekli Değildir	67	7	3	5	5	4	79	170
ÇED Gereklidir	-	-	-	-	-	-	-	-
ÇED Olumlu Kararı	1	4	-	-	-	5	6	16

Çizelge 81 – Antalya ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzni/Çevre İzni ve Lisansı Belgesi sayıları (Antalya ÇŞİM, 2014)

	EK-1	EK-2	TOPLAM
Geçici Faaliyet Belgesi	9	81	90
Çevre İzni Belgesi	6	80	86
Çevre İzni ve Lisansı Belgesi	11	7	18
TOPLAM	26	168	194

7. Çevre Denetimleri ve Yaptırımlar

Çizelge 82– Antalya ilinde 2014 Yılında ÇŞİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı (Antalya ÇŞİM, 2014)

Denetimler	Birleşik	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	Derin Deniz Deşarjı	ÇED	İzin	Toplam
Planlı Denetimler	73	0	0	0	0	0	0	0	0	0	73
Ani (Plansız) Denetimler	0	245	228	112	199	16	378	0	74	0	1.252
Genel Toplam	73	245	228	112	199	16	378	0	74	0	1.325

	Kesilen Ceza Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
Egzoz Denetimi	99	131.520

PGD Denetim Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
703	86.555

Çizelge 83 – Antalya ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından uygulanan ceza miktarları ve sayısı (Antalya ÇŞİM, 2014)

	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	ÇED	Diğer	TOPLAM
Ceza Miktarı (TL)	314.849	84.468,00	668.668,00	1711636	-	302625	585523,22	21.106,00	3.688.875,22
Uygulanan Ceza Sayısı	108	1	11	12	-	17	21	2	172

2014 yılında Antalya'da ÇED Yönetmeliğine göre izin almadan faaliyete geçtiği tespit edilen 30 adet işletmeye durdurma cezası uygulanmıştır. İzin alındıktan sonra durdurma cezası kaldırılmıştır.

ARTVIN

1. Hava Kalitesi ve İklim Değişikliği

2014 yılında Artvin ilinde bulunan Hava Kalitesi Ölçüm İstasyonunun aylara göre verileri Çizelge 84'de verilmektedir.

Çizelge 84 – Artvin ilinde 2014 yılı hava kalitesi parametreleri aylık ortalama konsantrasyon değerleri ($\mu\text{g}/\text{m}^3$; CO: mg/m^3)

	SO ₂	AGS*	PM10	AGS*	CO	AGS*	NO	AGS*	NO ₂	AGS*	NO _x	AGS*	OZON	AGS*
Ocak	7	-	28	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Şubat	6	-	31	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mart	9	-	25	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nisan	7	-	21	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mayıs	3	-	14	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Haziran	3	-	18	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Temmuz	2	-	15	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ağustos	3	-	17	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Eylül	3	-	11	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ekim	5	-	20	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kasım	11	-	22	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Aralık	15	-	25	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Artvin ili sınırları içerisinde 1 mobil 5 adet sabit egzoz gazı ölçüm istasyonu bulunmaktadır. Bu istasyonlar Merkez, Hopa ve Arhavi İlçelerinde bulunmaktadır. Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü Döner Sermayesi tarafından bu istasyonlara 2014 yılı içerisinde 17.575 adet pul satılmıştır.

2. Su ve Atık Su Yönetimi

Artvin ilinde evsel kullanımlarda kaynak suyu ve akarsular ve kuyu sularından faydalanılmaktadır. İlde 9 adet belediye (3 adet belediye kapanmıştır) bulunmakta ve tüm belediyelerde içme suyu şebekesi bulunmaktadır. İlde içme ve kullanma suyu şebekesi ile hizmet verilen belediye nüfusu 100.344, içme suyu arıtma tesisi ile hizmet verilen nüfus ise 35.515'tir. Belediyelerde içme ve kullanma suyu şebekesi için çekilen yüzey suyu miktarı 2012 yılı için 3.367.000 m³/yıldır. Yer altı ve yüzeyel sular için arıtma tesisi mevcut olup fiziksel arıtma yapılmaktadır. Arıtma tesisi kapasitesi 7.000.000 m³/yıl olup 2012 yılı içerisinde 3.209.000 m³/yıl su arıtılmıştır.

Artvin'in merkez ve ilçe belediyelerinin hepsinde kentsel kanalizasyon sistemi bulunmaktadır. Ancak hiçbir belediyede atıksu arıtma tesisi bulunmamaktadır. Bununla birlikte belediyelerde AAT yapımı ile ilgili çalışmalar devam etmektedir.

Çizelge 85– Artvin ilinde faaliyette olan kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu

Artvin	Belediye Atıksu Arıtma Tesisi/Deniz Deşarjı Olup Olmadığı?			Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Türü			Mevcut Kapasitesi (ton/gün)	Arıtılan/Deşarj Edilen Atıksu Miktarı (m ³ /sn)	Deşarj Noktası koordinatları	Deniz Deşarjı	Hizmet Verdiği Nüfus	Oluşan AAT Çamur Miktarı (ton/gün)	
	Var	İnşa/plan aşamasında	Yok	Fiziksel	Biyolojik	İleri							
Artvin			X										
İl Merkezi													

Çizelge 85– Artvin ilinde faaliyette olan kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu (devamı)

Artvin	Belediye Atıksu Arıtma Tesisi/Deniz Deşarjı Olup Olmadığı?			Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Türü			Mevcut Kapasitesi (ton/gün)	Arıtılan/ Deşarj Edilen Atıksu Miktarı (m3/sn)	Deşarj Noktası koordinatları	Deniz Deşarjı	Hizmet Verdiği Nüfus	Oluşan AAT Çamur Miktarı (ton/gün)
	Var	İnşa/plan aşamasında	Yok	Fiziksel	Biyolojik	İleri						
İlçeler	Ardanuç			X								
	Arhavi		X	X								
	Borçka		X	X								
	Hopa		X	X								
	Murgul			X								
	Şavşat			X								
	Yusufeli			X								

3. Atık

İlde düzenli katı atık depolama tesisi bulunmamaktadır. Merkez ve İlçe belediyeler katı atıklarını şehir dışında vahşi olarak depolamaktadır. 2006 yılında ARRİKAB (Artvin-Rize Katı Atık Birliği), 2007 yılında ise ÇOKAB (Çoruh Katı Atık Birliği) için ÇED Gerekli Değildir Kararı verilmiş; ancak ARRİKAB'ın yeri ile ilgili olarak sorun çıkmış ve hiçbir işlem yapılmadığı için ÇED Yönetmeliği gereği karar düşmüştür. Aynı şekilde ÇED yönetmeliği gereği ÇOKAB ile ilgili 5 yıl süre aştığı için bu projenin de kararı düşmüştür. Günümüzde ise ÇOKAB'ın yeniden projelendirilerek yapılması gündemdedir. ÇOKAB'ın Erzurum İli, Oltu İlçesinde yapmayı planladığı katı atık bertaraf tesisi hizmete girdiğinde tüm katı atıklar buraya gönderilecektir. Böylece Artvin ilinin düzenli katı atık depolama sorunu ortadan kalkacaktır.

Çizelge 86 – Artvin ilinde bulunan bertaraf tesisleri sayıları

Katı Atık Bertaraf Tesisi Sayısı	0
Lisanslı Ambalaj Atığı Toplama Ayırma Tesisi ve Geri Dönüşüm Tesisi Sayısı	1

2014 yılında Artvin ilinde 55.000 kg plastik, 710.000 kg metal, 386.061 kg kağıt-karton olmak üzere toplam 1.151.061 kg ambalaj atığı toplanarak geri dönüşüme gönderilmektedir.

“Atık Yağların Kontrolü Yönetmelik” çerçevesinde ilde toplanan atık madeni yağlar geçici olarak depolandıktan sonra il dışında bulunan lisanslı firmalara verilmektedir. 2014 yılında 47.245 kg ve 67.785 lt atık motor yağı ile 27.180 kg atık endüstriyel yağ toplanmıştır.

Artvin ilinde oluşan bitkisel atık yağlar “Bitkisel Atık Yağların Kontrolü Yönetmelik” hükümlerine göre geçici olarak depolandıktan sonra il dışında bulunan lisanslı firmalara verilmektedir. 2014 yılında 1075 kg bitkisel atık yağ toplanmıştır.

Artvin ilinde oluşan tıbbi atıklar Trabzon ilinde bulunan lisanslı bir firma tarafından toplanıp bertaraf edilmektedir. Tıbbi atıkların tümüne yakını Devlet Hastanelerinden kaynaklanmaktadır. Artvin’de 2014 yılında 83,319 ton tıbbi atık toplanmıştır.

İlde bulunan Eti Bakır A.Ş. Murgul İşletmesi’nde 2014 yılında 3.187.329 ton cevher zenginleştirme tesisi atığı oluşmuştur. Bu atık tesiste depolanmaktadır.

4. Doğa Koruma, Biyoçeşitlilik ve Tabiat Varlıklarını Koruma Çalışmaları

2014 yılı sonu itibarıyla Artvin ili sınırları içerisinde 2873 sayılı kanuna tabi üç adet milli park (Hatila Vadisi MP, Karagöl-Sahara MP ve Kaçkar Dağları MP’nin bir bölümü), bir adet tabiat parkı (Borçka Karagöl TP), üç adet tabiatı koruma alanı (Hopa Çamburnu TKA, Borçka Camili Gorgit TKA ve Camili Efeler TKA) ve 4915 sayılı kanuna tabi bir adet yaban hayatı geliştirme sahası (Çoruh Vadisi YHGS) bulunmaktadır. İlde toplam 51.681,5 ha korunan alan bulunmaktadır. Ayrıca ilin Murgul ilçesinde Kamilet Doğu Kayını ve Merkez Taşlıca mevkiinde Melodere Doğu Ladini olmak üzere 2002 yılında tescil edilmiş iki adet tabiat anıtı bulunmaktadır.

Camili havzası, WWF (Dünya Doğal Hayatı Koruma Vakfı) tarafından Avrupa’da acil korunması gereken 100 ormandan biri ilan edilen Karçal Dağları’nın büyük bir kısmını oluşturmaktadır. Artvin Camili bölgesi, 2005 yılında Türkiye’nin ilk Biyosfer Rezervi olarak, 102 ülkeden 482 adet alanı kapsayan UNESCO’nun İnsan ve Biyosfer (MAB) Ağ’ına katılmıştır. Camili havzası dünyadaki üç önemli arı ırkından biri olan Kafkas Arı Irk’ının saflığının bozulmadan kaldığı tek yerdir. Bu nedenle gen koruma alanı kapsamına alınmıştır.

Artvin İli sınırları içinde yer alan Altıparmak (Barhal) çayı, Kaçkar dağlarının güney yamaçlarından doğar, yaklaşık 40 kilometrelik bir mesafe kat ettikten sonra Yusufeli’nin 2 km güneyinde Çoruh nehrine karışır. Altıparmak çayı, kano ve nehir kayağı için elverişli olup yüksek dağlarla çevrili son derece güzel ve etkileyici bir vadi içindedir. Altıparmak (Barhal) çayı vadisi sınırları içerisinde mevcut yerleşim alanları Sürdürülebilir Koruma ve Kontrollü Kullanım alanı, bu alanların dışında Altıparmak idari sınırları içerisinde kalan diğer alan ise Nitelikli Doğal Koruma Alanı karakteristiği gösterdiğinden Nitelikli Doğal Koruma ve Sürdürülebilir Koruma Kontrollü kullanım alanı olarak kabul edilmiştir.

Karagöl-Sahara MP, Karagöl Bölümü ve Borçka Karagöl TP, heyelanla oluşmuş göl olmalarından dolayı göllerin çevresinde toprak kaymaları meydana gelmektedir. Borçka Karagöl TP, akarsularla taşınmakta olan alüvyonlarla dolma tehlikesi altındadır. Gölün dolma tehlikesini önlemek amacıyla DSİ ile ortak proje yapılmıştır.

Çizelge 87– Artvin ilinde bulunan milli parklar, tabiat parkı, doğal sit, tabiat parkı ve anıt ağaçları

Hatila Vadisi Milli Parkı	
Coğrafi Konum	: 41°03'00"/41°14'00" Kuzey enlemleri ve 41°31'30"/41°47'00" Doğu boylamları
Alanı	: 17.104,0 ha
Yasal Konumu	: 31 Ağustos 1994 tarih ve 22037 Sayılı Resmi Gazetede yayınlanan Bakanlar Kurulunun 94/5841 Sayılı Kararı ile 2873 Sayılı Milli Parklar Kanununa göre "Milli Park" olarak ilan edilmiştir.
Ulaşım	: Alanın şehir merkezine uzaklığı 10 km'dir. Yol stabilize edilmiştir.
Flora ve Fauna	: Sahada relikt ve endemik karakterdeki bitki örtüsü, ilginç jeolojik ve jeomorfolojik yapısı, eşsiz peyzaj güzellikleri, zengin faunası ve rekreasyonel potansiyeli mevcuttur. Sahada 530 çeşit bitki türü mevcuttur. Bunlardan 85 adedi relikt-endemik türdür. Bitki türlerinden 50 civarındaki türler ilaç sanayinde kullanılan bitkilerdir. Sahada bulunan bitki türlerinden bazıları, ağaç olarak; Ladin, Gökmar, Sarıçam, Kayın, Gürgen, Kızılağaç, Meşe, Alıç, Karaağaç, Akçaağaç, Kavak, Kestane, Porsuk ve İhlamur, ağaçcık olarak; Orman Güllü, Fındık, Şimşir, Kara Yemiş, Üvez, Çalı olarak; Yaban Güllü, Böğürtlen, Ayı Üzümü, Otsu bitkiler olarak; Çoban Püskülü, Çilek, Eğrelti Otu, Kekik, Mürver ve ısırğan türleri bulunmaktadır. Hayvan türleri olarak; memeli hayvanlardan; Dağ Keçisi, Sincap, Sansar, Ayı, Domuz, Kurt, Tilki, Tavşan, Çakal, Ceylan, kuş türlerinden; Keklik, Seçe, Ağaçkakan, Karatavuk, Atmaca, Bildircin, Doğan, balık türlerinden; Alabalık, sürüngenlerden; Kertenkele, yılan ve Kaplumbağa türleri bulunmaktadır. Ladin ağaçlarına zarar veren kabuk böcekleri ile ilgili sorunlarla yılan biyolojik mücadele devam etmekte, ayrıca alan ile ilgili master planı yapılmadığı için çeşitli sorunlar yaşanmaktadır.

Fotoğraf 3-Hatila Vadisi Milli Parkı

Karagöl-Sahara Milli Parkı	
Coğrafi Konum	: 41°11'00"/42°20'00" Kuzey enlemleri ve 42°25'00"/42°30'00" Doğu boylamları
Alanı	: 3.304,00 ha (33,04 km ²)
Yasal Konumu	: 31 Ağustos 1994 tarih ve 22037 Sayılı Resmi Gazetede yayınlanan Bakanlar Kurulunun 94/5841 Sayılı Kararı ile 2873 Sayılı Milli Parklar Kanununa göre "Milli Park" olarak ilan edilmiştir.
Ulaşım	: Şavşat'a Sahara bölümü 8 km, Karagöl bölümü 19 km dir. Artvin'e 80 km, Ardahan'a 45 km'dir
Flora ve Fauna	: Ender manzara güzellikleri, kültürel, rekreasyonel ve turistik potansiyeli olan sahada bitki türlerinden; Ağaç olarak; Ladin sarıçam, Ahlat, Ağaçcık olarak; Orman güllü, Kızılcık, Fındık, Çalı olarak; Orman Çileği, Böğürtlen ve Otsu Bitkiler olarak; Eğrelti ve Çayır otları bulunmaktadır. Hayvan Türlerinden; Memeli Hayvanlardan; Ayı, Kurt, Tavşan, Domuz, Porsuk, Tilki, Sincap, Vaşak, Kuşlardan; Keklik, Doğan, Yabani Güvercin, Karga, Saksagan, Sığircık, Alakarga, Balıklardan; Alabalık ve Sazan, Sürüngenlerden ise Yılan, Kertenkele ve Kaplumbağa bulunmaktadır.

Fotoğraf 4-Karagöl-Sahara Milli Parkı

Borçka Karagöl Tabiat Parkı	
Coğrafi Konum	: 41° 52' 30" Kuzey enlemleri ve 41° 52' 40" doğu boylamları
Alanı	: 368 ha (3,68 m ²), su yüzeyi alanı 0,4 km ² , kara yüzeyi alanı 3,28 km ²
Yasal Konumu	: Artvin ili Borçka ilçesi sınırları dahilinde bulunan 368 ha'lık bölüm Bakanlık Makamının 14/08/2002 tarih ve 438 sayılı Olur'ları ile Borçka-Karagöl Tabiat Parkı olarak koruma altına alınmıştır.

SİT ALANININ ADI	İLÇE/BELDE KÖY/MAH	TÜRÜ	KARAR TARİHİ
1 ARDANUÇ	Cehennem Vadi ve Kanyonu (Adakale Mah.)	I. ve III. Derece Doğal Sit I. Derece Arkeolojik Sit	26.06.2002 tarih ve 4493 sayılı karar
2 ŞAŞAT	Meydancık Beldesi Papart Vadisi, Göknar ve Mereta Derelerinin Bulunduğu Alan	I. ve III. Derece Doğal Sit	04.08.2010 tarih ve 2853 sayılı karar
3 YUSUFELİ	Altıparmak (Barhal) Çayı Vadisi	Nitelikli Doğal Koruma ve Sürdürülebilir Koruma Kontrolü	16.01.2013 tarih 127 sayılı karar
4 YUSUFELİ	İşhan Köyü Güllütepe (Avres Mahallesi)	Anıt Ağaç (Ceviz)	14.12.1999 tarih sayılı ve 3668 sayılı karar

Ardanuç ilçe merkezinin 7 km kuzeybatısında ve Artvin-Ardanuç karayolunun 25. km sinde bulunan Cehennem Deresi tipik bir kanyon vadidir. Cehennem Kanyonu dünyada sayılı kanyon vadileri arasında yer alır. Cehennem Vadi ve Kanyonu I. ve III. Derece Sit, I. Derece Arkeolojik Sit alanı olarak kabul edilmiştir.

Yusufeli ilçesi, İşhan Köyü Güllütepe Mahallesinde bulunan Ceviz Ağacı Korunması Gerekli Tabiat Varlığı özelliği gösterdiğinden anıt ağaç olarak kabul edilmiştir.

Kelebekler: Artvin, 210'a yakın türü ile (Türkiye'de yaşayan kelebeklerin yaklaşık yüzde 60'ı) kelebek çeşitliliği açısından Türkiye'nin en zengin illerinden biridir. Artvin'i kelebek faunası açısından önemli kılan en büyük özellik, 1998'de yayımlanan Avrupa Kelebeklerinin Kırmızı Kitabı'na göre Avrupa'da nesli ciddi olarak tükenme tehlikesi altında olan en az bir düzine türün bu ilde yaşıyor olmaları gerçeğidir. Adı geçen türler arasında en iyi bilinen kelebeklerden Apollo (Parnassius apollo), Büyük Korubeni (Glaucopsyche arion), Orman Güzelesmeri (Erebia medusa) ve Nazuğum (Euphydryas aurina) dışında Sarı Ayaklı Nimfalis (Nymphalis xanthomelas), Çoğközlü Poseydon (Polyommatus poseidon), Beşparmakotu Zıpzı (Pyrgus cirsii) ve Turuncu Süslü Doğu Kelebeği (Anthocharis damone) gibi ender görülen türler, Himalaya Mavi Kelebeği (Pseudophilotes vicrama), Bavius (Pseudophilotes bavius), Karagözlü Mavi Kelebek (Glaucopsyche alexis), Esmer Korubeni (Glaucopsyche nausithous) gibi mavi kelebekler bulunur. Bu türlerin bazılarının nesli birçok Avrupa ülkesinde tükenmiştir ya da tükenme eşiğindedir. Türkiye'nin endemik türlerinden Merhaba Çoğközlü (Polyommatus merhaba) Çoruh Vadisi'nde, Hopfer'in Çoğközlüsü (Polyommatus hoppferi) ilin güney yarısında, Çoğközlü Türk Mavis (Polyommatus turcicus) Kaçkarlar'ın eteklerindeki yüksek çayırarda, Çoğközlü Büyük Turan Mavis (Polyommatus aedon) ise ilin güneybatı bölgesinde, özellikle Yusufeli ilçesinde, kolaylıkla görülebilecek türler arasındadır.

5. Arazi Kullanımı

Çizelge 88 – Artvin ilinin arazi kullanım durumu

Arazi Kullanım Türü	%
Tarım Arazileri	12
Orman	64
Çayır ve Mera	14
Diğer	10

Artvin iline ait 1/25.000 ölçeğinde Çevre Düzeni Planı bulunmamakta olup Ordu, Trabzon, Rize, Giresun, Gümüşhane, Artvin İlleri için hazırlanmış bölgesel 1/100.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı (ÇDP) kullanılmaktadır.

6. ÇED Kararları, Çevre İzin ve Lisans İşlemleri

Çizelge 89 – Artvin ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2014 yılı içerisinde alınan ÇED Olumlu ve ÇED Gerekli Değildir Kararlarının sektörel dağılımı (Artvin ÇŞİM, 2014)

Karar	Maden	Enerji	Sanayi	Tarım-Gıda	Atık-Kimya	Su	Ulaşım-Kıyı	Hayvancılık	Turizm Konut	TOPLAM
ÇED Gerekli Değildir	14	-	-	-	-	3	-	4	1	22
ÇED Gereklidir	4	-	-	-	-	-	-	-	-	4
ÇED Olumlu Kararı	2	5	-	-	-	-	-	-	2	9

Çizelge 90 – Artvin ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzni/Çevre İzni ve Lisansı Belgesi sayıları (Artvin ÇŞİM, 2014)

	EK-1	EK-2	TOPLAM
Geçici Faaliyet Belgesi	-	18	18
Çevre İzni Belgesi	-	15	15
Çevre İzni ve Lisansı Belgesi	-	-	-
TOPLAM	-	33	33

Çizelge 91 – Artvin ilinde 2014 Yılında ÇŞİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı (Artvin ÇŞİM, 2014)

Denetimler	Birleşik	Hava	Su	Toprak	Atık	Gürültü	PGD	ÇED	İzin	Diğer	Toplam
Planlı Denetimler	15	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ani (Plansız) Denetimler	0	47	28	1	20	10	18	21	30	8	183
Genel Toplam	15	47	28	1	20	10	18	21	30	8	198

Çizelge 91 – Artvin ilinde 2014 Yılında ÇŞİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı (Artvin ÇŞİM, 2014) (devamı)

	Kesilen Ceza Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
Egzoz Denetimi	0	0,00
PGD Denetim Sayısı		Kesilen Ceza Miktarı (TL)
22		0,00

Çizelge 92 – Artvin ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından uygulanan ceza miktarları ve sayısı (Artvin ÇŞİM, 2014)

	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	ÇED	Diğer	TOPLAM
Ceza Miktarı (TL)	-	-	-	-	-	7.035TL	52.782TL	-	59.817TL
Uygulanan Ceza Sayısı	-	-	-	-	-	1	3	-	4

AYDIN

1. Hava Kalitesi ve İklim Değişikliği

2014 yılında Aydın ilinde bulunan Hava Kalitesi Ölçüm İstasyonunun aylara göre verileri Çizelge 93'de verilmektedir.

Çizelge 93– Aydın ilinde 2014 yılı hava kalitesi parametreleri aylık ortalama konsantrasyon değerleri ($\mu\text{g}/\text{m}^3$; CO: mg/m^3)

	SO2	AGS*	PM10	AGS*
Ocak	6	0	120	0
Şubat	9	0	98	0
Mart	10	0	63	0
Nisan	6	0	48	0
Mayıs	5	0	42	0
Haziran	6	0	53	0
Temmuz	5	0	54	0
Ağustos	5	0	57	0
Eylül	5	0	51	0
Ekim	6	0	52	0
Kasım	11	0	60	0
Aralık	13	0	86	0
	7	0	65	0

2014 yılında Aydın ilinde, 21 yetki belgesine sahip istasyon tarafından 111.100 adet egzoz emisyon ölçümü yapılmıştır.

2. Su ve Atık Su Yönetimi

Aydın kenti içme ve kullanma suyunu yerüstü doğal akımlar ve yeraltı suyu olmak üzere iki kaynaktan karşılanmaktadır. Hali hazır içme ve kullanma suyunun 2002 yılına kadar Tabakhane Deresinden %60'ı ve yeraltı kaynaklarından %40'ı sağlanmakta idi. 2014 yılı içerisinde kentin içme ve kullanma suyu ihtiyacının %48'i Tabakhane Deresinden, %6'sı yeraltı derin kuyularından %46'sı da İkizdere Barajından sağlanmıştır.

Aydın iline bağlı bulunan 17 ilçe ve 37 beldeden, 5 ilçe (Nazilli, Didim, Söke, Çine ve Bozdoğan'ın bir mahallesinde) ve 14 beldede evsel atık su arıtma tesisi bulunmaktadır. Dalama, Akçaova, Yenice, Horsunlu, Pamukören, Kurtuluş, Yamalak, Başaran, Ataeymir birincil; Yazıkent, Akbük (foseptikte biriktirilip vidanjörle çekilerek AAT'ye gönderiliyor), Bıyıklı, İsabeyli ve Atça ikincil AAT'ye sahiptir. İlin kıyı şeridinde yer alan Didim ilçesi merkez belediyesine ait atıksu arıtma tesisi iyi işletilmekte, alınan atıksu numune sonuçları yönetmelik değerlerine uygun çıkmakla birlikte ÇED raporunda taahhüt edilen deniz deşarj hattı tamamlanamadığından deşarj izni verilememektedir. Kuşadası belediyesinin kanalizasyon çalışmaları tamamlanmakta olup, kanalizasyon sistemi derin deniz deşarjı ile sonlanmaktadır. Ancak derin deniz deşarjı ile ilgili yönetmelikte tanımlanan gereklilikler henüz tamamlanmamıştır. Ayrıca ikinci derin deniz deşarj hattı çalışmaları kanalizasyon çalışmaları ile birlikte sürdürülmektedir. Aydın Merkez, Nazilli, Çine, Söke, Kuyucak, Bozdoğan Atça, Yamalak, Ataeymir ve Akbük Belediyelerine ait evsel atıksu arıtma tesislerinin çevre izni mevcuttur.

Çizelge 94 - Aydın'da atıksu arıtma tesislerinin genel durumu (Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2014)

AYDIN İLÇE VE BELDE BELEDİYELERİ AAT DURUMU			
Belediyeler	Deşarj Yeri	Mahalle	Deşarj Yeri
Aydın Merkez	B Menderes Nehri	Yazıkent	Kuru Dere
Dalama	Kuru Dere	Karacasu	Dandalaz Çayı
Didim	Ege Denizi	Ataeymir	Kuru Dere
Akbük (Geçici Paket AAT)	Yeşil Alan Sulaması	Yenice	Kuru Dere
Söke	D22 Drenaj Kanalı	Kuyucak	B Menderes Nehri
Nazilli	B Menderes Nehri	Başaran	Kuru Dere
İsabeyli	Tahliye Kanalı	Yamalak	Kuru Dere
Çine	Çine Çayı	Pamukören	Kuru Dere
Akçaova	Kuru Dere	Kurtuluş	Kuru Dere
Sultanhisar	B Menderes Nehri	Yenipazar	B Menderes Nehri
Atça (2 Adet AAT)	Tahliye Kanalı	Bıyıklı	B Menderes Nehri
Bozdoğan (2 Adet AAT)	Kuru Dere		

Çizelge 95- Aydın ilinde faaliyette olan kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu

AYDIN		Belediye Atıksu Arıtma Tesisi/Deniz Deşarjı Olup Olmadığı?			Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Türü			Mevcut Kapasite (Ton/gün)	Arıtılan/ Deşarj Edilen Atıksu Miktarı (m ³ /sn)	Deşarj Noktası koordinatları	Deşarj Noktası Koor dinatları	Hizmet Verdiği Nüfus	Oluşan AAT Çamur Miktarı (ton/gün)
		Var	İnşa/plan aşamasında	Yok	Fiziksel	Biyolojik	İleri						
İl Merkezi	Eymir Mahallesi AAT							100	0,001	35617646D 4169143K Eymir Deresi		1.000	10 ton/yıl
	Toki Konutları AAT							180	0,0017	Deliçay		1.500	
İlçeler	Bozdoğan Genel AAT	X			X	X		1000	0,0139	35616447D 4172570K Bozdoğan Deresi		7.500	
	Madran Mahallesi AAT							120		Kuru Dere Yatağı		1.000	
	Yazıkent AAT							190	0,0017	35621955D 4172622K Gürlek Deresi		2.000	

Çizelge 95 – Aydın ilinde faaliyette olan kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu (devamı)

AYDIN			Belediye Atıksu Arıtma Tesisi/Deniz Deşarjı Olup Olmadığı?			Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Türü			Mevcut Kapasite (Ton/ gün)	Arıtılan/ Deşarj Edilen Atıksu Miktarı (m ³ /sn)	Deşarj Noktası koord. natları	Deniz Deşarjı	Hizmet Verdiği Nüfus	Oluşan AAT Çamur Miktarı (ton/ gün)
			Var	İnşa/plan aşamasında	Yok	Fiziksel	Biyolojik	İleri						
Buharkent	Buharkent Savcılı AAT		X		X	X					35652525D 4201774K Büyük Menderes		AAT Hizmet alındığın da 8.720 kişilik nüfus hizmet verecektir. AAT'nin 2016 yılında hizmete alınması planlanmaktadır.	
	Çine AAT	X						3.000	0.034	35590425D 4160483K Çine Çayı			10 ton / yıl	
	Akçaova AAT (Doğal)							224	0.0052	Helvacı Deresi				
Didim	Didim AAT	X			X	X		40.000	0.58	Ege Denizi			300 ton / yıl	
	Akbük AAT							500	0.028	Sulama				

Çizelge 95– Aydın ilinde faaliyette olan kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu (devam)

AYDIN		Belediye Atıksu Arıtma Tesisi/Deniz Deşarjı Olup Olmadığı?			Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Türü			Mevcut Kapasite (Ton/gün)	Arıtılan/ Deşarj Edilen Atıksu Miktarı (m ³ /sn)	Deşarj Noktası koordinatları	Deniz Deşarjı	Hizmet Verdiği Nüfus	Oluşan AAT Çamur Miktarı (ton/gün)
		Var	İnşa/plan aşamasında	Yok	Fiziksel	Biyolojik	İleri						
Efeler	Doğu AAT	x			x	x		53.531	0,62	Büyük Menderes		176.000	500 Ton/ yıl
	Dalama AAT (Doğal)	x						400		35588662D 4185000K DSİ Kurtarma Kanalı		1.750	
	Umurlu AAT		x		x	x		2.400	0,0036	35584726D 4183584K Büyük Menderes			
	Aydinotogar	x			x	x		300	0,0035	355,574068D 4183584K Sulama	0,034	1500	
Germencik	Germencik		x		x	x		5.000		DSİ Kurtarma Kanalı		-	-
İncirliova	İncirliova		x		x	x		3.000		DSİ Kurtarma Kanalı		-	-
Karacasu	Karacasu AAT				x	x		1.000	0,011	Özdere		5.000	5 Ton/ Yıl
	Ataeymir AAT (Doğal)							150	0,0024	Dandalaz Çayı		1.200	
	Yenice AAT (Doğal)	x						200	0,0023	Dandalaz Çayı		1.100	
Karpuzlu	Karpuzlu	x			x	x		200	0,002	Karaçay Çayı		İnşaatı Tamamlanmış Fakat işletmeye alınınca 9000 kişiye hizmet verecek	-

Çizelge 95– Aydın ilinde faaliyette olan kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu (devamı)

Aydın		Belediye Atıksu Arıtma Tesisi/Deniz Desarjı Olup Olmadığı?			Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Türü			Mevcut Kapasite (Ton/ gün)	Arıtılan/ Desarj Edilen Atıksu Miktarı (m ³ /sn)	Desarj Noktası koordinaatları	Deniz Desarjı	Hizmet Verdiği Nüfus	Oluşan AAT Çamur Miktarı (ton/ gün)
		Var	İnşa/plan aşamasında	Yok	Fiziksel	Biyolojik	İleri						
Kocanlı	Bıyıklı AAT				x	x		160		DSİ Kurtarma Alanı		1.200	
Köşk	Köşk	x											
Kuşadası	Kuşadası							89,794	0,87	Ege Denizi		Kuşadası AAT İnşaatı tamamlanıp işletmeye alındığında 90,000 kişiye hizmet verecektir Hali hazırda atıksular Derin Deniz Desarjı ile bertaraf edilmektedir.	
	Yeniköy AAT	x			x	x		112	0,0013	Kuru Dere Yatağı		750	
Kuyucak	Kuyucak AAT	x			x	x			0,013	35 628164 D 41 96177 K DSİ Kurtarma Kanalı		7.000	5 Ton / Yıl
	Başaran AAT (Doğal)	x						140	0,0026	35635319 D 4196177 K Dandalaz Çayı		1.400	
	Horsunlu AAT (Doğal)		x					1000	0,087	Büyük Menderes		0	
	Pamukören AAT (Doğal)	x						400	0,0061	Büyük Menderes		2.900	
	Kurtuluş AAT (Doğal)		x					500	0,0031	Büyük Menderes		0	
	Yamalak AAT (Doğal)							300	0,0033	Büyük Menderes		1.750	

Çizelge 95– Aydın ilinde faaliyette olan kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu (devam)

AYDIN	Belediye Atıksu Arıtma Tesisi/Deniz Deşarjı Olup Olmadığı?	Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Türü			Mevcut Kapasitesi (ton/gün)	Arıtılan/Deşarj Edilen Atıksu Miktarı (m ³ /sn)	Deşarj Noktası koordinatları	Deniz Deşarjı	Hizmet Verdiği Nüfus	Oluşan AAT Çamur Miktarı (ton/gün)
		Var	İnşa/plan aşamasında	Yok						
	Nazilli AAT	x			2,400	0,31	Büyük Menderes		80.000	100 Ton/Yıl
	İsabeyli AAT	x			300	0,0087	DSİ Kurtarma Kanalı		1.500	
Söke	Söke	x			28,224	0,57	DSİ Kurtarma Kanalı		115.936	50 Ton/YIL
Sultanhisar	Sultanhisar AAT	x			980	0,008	DSİ Kurtarma Kanalı		6000	5 Ton/Yıl
	Atça 1 AAT	x			600	0,008	DSİ Kurtarma Kanalı		7500	
	Atça 2 AAT	x			600	0,008	DSİ Kurtarma Kanalı		7500	
Yenipazar	Yenipazar	x			600	0,012	35604042 D 4188261 K DSİ Kurtarma Kanalı		6500	3 Ton/Yıl

Çizelge 96 – Aydın ilindeki OSB’lerde atıksu arıtma tesislerinin durumu (Aydın ÇŞİM, 2014)

OSB Adı	Mevcut Durumu	Kapasitesi (ton/gün)	AAT Türü	AAT Çamuru Miktarı (ton/gün)	Desarj Ortamı	Desarj Koordinatları	Açıklamalar
AYDIN	Var	2500 m ³ /gün	F+B+K		Musluca Çayı	35S586740D 4186706K	
ASTİM	Var	1700 m ³ /gün	F+B+K		DSİ Kurutma Kanalı	35S578058D 4187205K	
NAZİLLİ	Yok	-	-	-	Büyük Menderes	35616657D 4193126K	Nazilli Belediyesi O.S.B Yönetimi arasında yapılan protokol ve meclis kararı doğrultusunda Aydın Büyükşehir Belediyesi’ne ait AAT’ye verilmektedir.
ORTAKLAR	Var	2000 m ³ /gün	F+B+K		Naipli Çayı	35S544801D 4190349K	
ÇİNE	Proje aşamasında						
SÖKE	Yok	-	-	-	-	-	Fosseptiklerde biriktirilen atıksular Söke Belediye Başkanlığına ait vidanjörler ile çektilererek Aydın Büyükşehir Belediye Başkanlığı Söke Atıksu Arıtma Tesisine gönderilmektedir.
BUHAR-KENT	Yok	-	-	-	-	-	Faaliyette herhangi bir tesis yok.

Çizelge 97 – Aydın ilinde bulunan mavi bayraklı plajlar

Kategori	İlçe Adı	Belde	Plaj Adı
Plaj	Didim	Merkez	ALTUNKUM HALK PLAJI
Plaj	Didim	Merkez	KOY PLAJI DİDİM BEACH ELEGANCE RESORT
Plaj	Didim	Merkez	OTELLER ÖNÜ PLAJI
Plaj	Didim	Merkez	MAJESTY CLUB TARHAN BEACH
Plaj	Didim	Merkez	PALM WINGS BEACH RESORT
Plaj	Didim	Merkez	VENOSA BEACH RESORT
Plaj	Didim	Merkez	HOLIDAY RESORT
Plaj	Didim	Merkez	CAPRI CE THERMAL PALACE HOTEL
Plaj	Didim	Merkez	BÜYÜK ANADOLU DİDİM RESORT HOTEL
Plaj	Didim	Didim	TAVŞAN BURNU TABİAT PARKI
Plaj	Kuşadası	Davutlar	PALM WINGS RESORT
Plaj	Kuşadası	Güzelçamlı	MİLLİ PARK İÇMELER KÖYÜ
Plaj	Kuşadası	Merkez	SEALIGHT RESORT HOTEL
Plaj	Kuşadası	Merkez	GRAND BELİSH
Plaj	Kuşadası	Kuşadası	ATLANTIQUE HOLIDAY CLUB
Plaj	Kuşadası	Kuşadası	CHARISMA DE LUXE HOTEL
Plaj	Kuşadası	Merkez	TUSAN OTEL
Plaj	Kuşadası	Merkez	KUŞTUR CLUB
Plaj	Kuşadası	Merkez	PİNE BAY HOLIDAY RESORT
Plaj	Kuşadası	Merkez	KORUMAR OTEL
Plaj	Kuşadası	Merkez	ÖMER TATİL KÖYÜ,AMARA SEALIGHT ELİTE
Plaj	Kuşadası	Merkez	EPHESİA HOTEL
Plaj	Kuşadası	Merkez	EPHESİA HOLIDAY BEACH CLUB
Plaj	Kuşadası	Merkez	THE GRAND BLUE SKY HOTEL
Plaj	Kuşadası	Merkez	HOTEL İMBAT
Plaj	Kuşadası	Merkez	GREEN BEACH PLAJI
Plaj	Kuşadası	Merkez	KADINLAR DENİZİ PLAJI

Çizelge 98 – Aydın ilinde bulunan mavi bayraklı marinalar

Bölge	Marina Adı
Didim	D-Marina Didim
Kuşadası	Setur Kuşadası Marina

Çizelge 99– Aydın ilinde bulunan mavi bayraklı yat limanı

Bölge	Yat Adı
Didim	Packagers

3. Atık

Aydın ilinde Aydın, Didim ve Kuşadası Belediye'lerinde faaliyet göstermekte olan toplam 3 adet Düzenli Katı Atık Depolama Tesisi mevcuttur. Aydın İl Özel İdaresi Müdürlüğü ve 11 adet Belediye başkanlığının (Aydın, İncirliova, Germencik, Koçarlı, Çine Çeştepe, Tepecik, Ovaeymir, Umurlu, Dalama ve Acarlar Belediye Başkanlıkları) birlikteliğinden oluşan Aydın İli Çevre Hizmetleri Birliği'nin ortak kullanımında olan Düzenli Katı Atık Deponi Tesisi Aydın Belediye Başkanlığı tarafından kurularak 2007 yılında işletmeye alınmıştır.

Çizelge 100 – Aydın ilinde bulunan düzenli katı atık depolama tesislerinin durumu (Aydın Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2014)

Düzenli Katı Atık Depolama Sahasının Adı ve Sorumlu Olan Belediye	Düzenli Katı Atık Depolamanın Başladığı Tarih	Depolanan Atık Miktarı (ton/yıl)
Aydın Belediyesi Katı Atık Düzenli Depolama Tesisi- Aydın Belediyesi	2007	60.250
Didim Belediyesi Katı Atık Düzenli Depolama Tesisi- Didim Belediyesi	2007	34.000
Kuşatacık Belediyeler Birliği Katı Atık Düzenli Depolama Tesisi (Kuşadası Belediyesi, Söke Belediyesi, Davutlar Belediyesi, Güzelçamlı Belediyesi)	2009	95.189

2014 yılsonu verilerine göre Belediye sınırlarında oluşan evsel atık miktarı 37.007.150 ton; sanayiden gelen evsel nitelikli atık miktarı 105.500 ton olarak gerçekleşmiştir. Evsel atıkların toplama ve taşıma faaliyetleri ilçe belediyeleri tarafından yürütülmektedir.

Çizelge 101 – Aydın ilinde bulunan bertaraf tesisleri sayıları

Katı Atık Bertaraf Tesisi Sayısı	3
Lisanslı Ambalaj Atığı Toplama Ayırma Tesisi ve Geri Dönüşüm Tesisi Sayısı	3

Aydın ilinde 2014 yılı itibarıyla kayıt altına alınan, 8 adet ambalaj üreticisi, 5 adet tedarikçi ve 222 adet piyasaya süren işletme bulunmaktadır.

Aydın'da toplanan atıklar Merkez Katı Atık Bertaraf Tesisi'nde bulunan ambalaj atıkları ayıklama ünitesinde değerlendirilmek üzere ayıklanmaktadır. 2014 yılında tesise getirilen ambalaj atığı miktarı 871,16 tondur.

2014 yılında Aydın'da 4.467 ton tehlikeli atık beyan edilmiştir. Aydın ilinde tehlikeli atıkların geri kazanımına, bertarafına yönelik 12 adet lisanslı tesis mevcuttur. 2014 yılında Aydın ilinde 69,96 ton bitkisel atık yağ toplanmıştır.

2014 yılında Aydın ilinde 127.465 kg atık akümülatör, 37,315 kg atık pil toplanmış, 1.176,25 ton ömrünü tamamlamış lastik çimento fabrikasında yakılarak bertaraf edilmiştir.

2014 yılında Aydın ilinde 188,689 ton tıbbi atık Denizli ilinde bulunan sterilizasyon tesisine gönderilerek bertaraf edilmiş, Merkez İlçe ve Nazilli Belediyesine ait 3.350,62 ton tıbbi atık ise Aydın Belediyesi tıbbi atık sterilizasyon tesisinde bertaraf edilmiş olup toplamda 3.538,62 ton tıbbi atık bertaraf edilmiştir.

Büyük Endüstriyel Kazaların Kontrolü Hakkında Yönetmelik kapsamında Aydın ilinde 9'u alt seviye, 1'i de üst seviye olmak üzere toplam 10 adet SEVESO kuruluşu bulunmaktadır.

4. Doğa Koruma, Biyolojik Çeşitlilik ve Tabiat Varlıklarını Koruma Çalışmaları

Dilek Yarımadası-Büyük Menderes Deltası Milli Parkı: Türkiye'nin ve dünyanın en benzersiz doğal alanlarından birisi olan Dilek Yarımadası – Büyük Menderes Deltası Millî Parkı 27.675 hektarlık bir alana sahiptir. Bu alanın 10.985 hektarı 19.05.1966 yılında Millî

Park ilan edilen Dilek Yarımadasına, 16.690 hektarı 1994 yılında Milli Park ilan edilen Büyük Menderes Deltasına aittir. Dilek Yarımadası - Büyük Menderes Deltası Millî Parkı, dünyada bir örneği daha olmayan; bir yanda Akdeniz'den Kafkasya'ya kadar kıyılarda yayılım gösteren neredeyse tüm bitkilerin doğal olarak bir arada görüldüğü botanik bahçesi; yırtıcı kuşları ve vahşi hayvanlarıyla bir dağlık arazi ve onu çevreleyen sualtı zenginlikleri, diğer yanda da yüzlerce kuş türünü barındıran, zengin balık çeşitleriyle bir delta ve bütün bunları çevreleyen tarihi ve kültürel zenginliklere sahiptir Milli Parkın Dilek Yarımadası-Büyük Menderes Deltası Millî Parkı florasında 95 familyaya ait; tür, alttür ve varyete düzeyinde 804 adet bitki belirlenmiştir. Bu bitkilerden 6 adedi dünyada sadece burada görülen (endemik) türlerdir. Bunlarla birlikte Türkiye için endemik olan 18 adet bitki türü vardır.

Tavşanburnu Tabiat Parkı: Bakanlık Makamının 11.07.2011 tarih ve 903 sayılı olurları ile Mesire Yeri statüsü iptal edilerek 2873 sayılı Milli Parklar Kanununun 3. maddesine göre Tabiat Parkı ilan edilmiştir. 15,87 ha alana sahiptir.

Bafa Gölü Tabiat Parkı: 08.07.1994 tarihinde, Bakanlar Kurulu kararıyla 12.281 hektar büyüklüğündeki alan, Bafa Gölü Tabiat Parkı olarak ilan edilmiştir. Birçok kuş türünü de barındıran göl, bu özelliği sayesinde uluslararası önemli kuş alanları listesinde ilk sıralarda yer almaktadır. Gerek sulak alan, gerek Tabiat Parkı olması açısından önem taşıyan Bafa Gölü, Beş Parmak Dağları ve antik kentleri ile olağanüstü güzelliklere sahiptir. Bafa Gölü yakınında Beşparmak dağlarında nesli tükenme sınırında olan Akkuyruklu Kartal yaşamaktadır. Bafa Gölündeki adacıklarda Kaşıkçı Kuşu yuva yapmaktadır. Ayrıca yine nesli tükenme sınırında olan Küçük Kerkenez, Aydın ilindeki bir köyde üremektedir.

İlde A sınıfı sulak alan olarak niteliğinde olan Büyük Menderes Deltası ve Bafa Gölü bulunmaktadır. 2014 kış ortası su kuşu sayımlarında Bafa Gölünde 32 tür 50.607 birey; Büyük Menderes Deltasında 43 tür 28.820 birey; doğal bir göl olan ve koruma statüsü bulunmayan Azap Gölünde ise 7 tür 343 birey olmak üzere toplam 48 tür 79.770 birey sayılmıştır.

Büyük Menderes Deltası Sulak Alanı: Dilek yarımadasının hemen güneyinde bulunan Büyük Menderes Deltası, morfolojik gelişimin hızlı olduğu ağz kısmında, bu gelişim sürecinin ürünü olan birçok lagün ve bataklıkları bünyesinde barındıran uluslararası niteliklere haiz bir sulak alan karakterindedir. Büyük Menderes Deltasının alanı 16.690 ha'dır. Tatlı ve tuzlu suyun birbirine karıştığı bu lagüner sistem, bünyesinde zengin bir biyolojik çeşitliliği barındırmaktadır. Lagünler zengin balık potansiyeline sahiptir. Bu zengin ekosistemde 209 kuş türü görülmektedir. Bölge aynı zamanda nesli tehlike altında olan ve dünyada sadece 2.000 civarında kaldığı sanılan Tepeli Pelikanın en önemli kuluçka alanlarından biridir. Lagünler tepeli pelikanların yanı sıra yine dünya çapında nesli tehlike altında olan cüce karabatak adlı türü de barındırmaktadır.

Bafa Gölü Sulak Alanı: Eskiden Ege Denizi'nin bir koyu olan Bafa Gölü'nün, Büyük Menderes nehri tarafından taşınan alüvyonlarla denizle olan ilişkisi kesilmiş ve bu koy bir "lagün" haline dönüşmüştür. Göl, Didim merkez'e 10 km mesafededir. Söke-Milas Karayolunun doğusunda yer almakta olup; ortalama olarak 7 bin hektarlık alanı kaplamaktadır. Bafa Gölü ve çevresi sahip olduğu su kuşları zenginliği ve doğal güzellikleri nedeniyle Orman ve Su İşleri Bakanlığı tarafından "tabiat parkı" olarak ilan edilmiştir. Yaklaşık 210 çeşit kuş türü bulunan bu önemli kuş alanında (ÖKA) yaşayan kuş türlerinin bir kısmı Avrupa'da ve dünyada nesli tehlike altında olan türlerdir. Bunlardan bazıları Atkıyruklu Kartal, Beyaz Leylek, Gök Doğan, Küçük Karabatak, Küçük Balaban, Gece Balıkçısı, Alaca Balıkçıl, Erguvani Balıkçıl, Yılan Kartalı, Angıt, Saz Delicesi, Kızıl Şahin, Uzun Bacak, Yalı Çapkını, Alaca Yalı Çapkını, Küçük Kerkenez'dir.

Fotoğraf 5-Bafa Gölü kuşları (A.Egemen İŞCAN, Süleyman PINAR)

5. Arazi Kullanımı

Çizelge 102 – Aydın ilinin arazi kullanım durumu

Arazi Kullanım Türü	Alan (ha)	%
Tarım Arazileri	395.494	49,86
Su Kütlesi (doğal göl, gölet, baraj, akarsu)	8.103	1,02
Orman	298.000	37,57
Sulak Alan	14.271	1,80
Çayır ve Mera	47.466	5,98
Yerleşim Yerleri, Yapay Bölgeler	29.917	3,77

"Muğla, Bodrum Yalıkavak-Gündoğan-Göltürbükü Turizm Merkezi" sınırının gösterilmesine ilişkin Aydın-Muğla-Denizli Planlama Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı Değişikliği (N18 Paftası) 26.12.2012 tarihinde onaylanmıştır.

6. ÇED Kararları, Çevre İzin ve Lisans İşlemleri

Çizelge 103 – Aydın ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2014 yılı içerisinde alınan ÇED Olumlu ve ÇED Gerekli Değildir Kararlarının sektörel dağılımı (Aydın ÇŞİM, 2014)

Karar	Maden	Enerji	Sanayi	Tarım Gıda	Atık Kimya	Ulaşım Kıyı	Turizm Konut	TOPLAM
ÇED Gerekli Değildir	46	8	3	25	1	1	8	92
ÇED Gereklidir	0	0	0	0	0	0	0	0
ÇED Olumlu Kararı	1	2	1	3	1	0	0	8

Çizelge 104 – Aydın ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzni/Çevre İzni ve Lisansı Belgesi sayıları (Aydın ÇŞİM, 2014)

	EK-1	EK-2	TOPLAM
Geçici Faaliyet Belgesi	9	73	82
Çevre İzni Belgesi	4	46	50
Çevre İzni ve Lisansı Belgesi	1	4	5
TOPLAM	14	123	137

7. Çevre Denetimleri ve Yapıtlar

Çizelge 105 – Aydın ilinde 2014 Yılında ÇŞİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı (Balıkesir ÇŞİM, 2014)

	Birleşik	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	Derin Deniz Desarjı	ÇED	İzin	Toplam
Planlı Denetimler	40										40
Ani (Plansız) Denetimler		294	273	47	172	21	123		238		1168
Genel Toplam	40	294	273	47	172	21	123		238		1208

	Kesilen Ceza Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
Egzoz Denetimi	3	2,526,00

PGD Denetim Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
8	0,00

Çizelge 106– Aydın ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından uygulanan ceza miktarları ve sayısı (Aydın ÇŞİM, 2014)

	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	ÇED	Diğer	TOPLAM
Ceza Miktarı (TL)	2.625,00	376.900,00		125.100,00			1.228.797,70	81.144,80	1.184.564,50
Uygulanan Ceza Sayısı	4	8		4			10	2	28

BALIKESİR

1. Hava Kalitesi ve İklim Değişikliği

Doğalgaz kullanımına %100 geçilmediğinden ve sık sık inversiyon hava olayı yaşanması nedeniyle de hava kirliliği yaşanmaktadır. 2012 yılı sonu itibarıyla Balıkesir'de Aksa Balıkesir Doğalgaz Dağıtım A.Ş. olarak Balıkesir altyapısında mücbir alan dışında kalan kısımların altyapısı tamamlanmış olup, 115.000 adet binaya doğalgaz bağlantısı yapılmıştır. Ancak bunların 68.000 adedi Aksa Balıkesir Doğalgaz Dağıtım A.Ş. ile sözleşme yapmış olup aktif doğalgaz kullanımına devam etmektedir. Daha temiz enerji elde edilmesine yönelik olarak doğalgaz kullanımı teşvik edilmekte ve kullanılan fosil yakıtların kalitesinin ısınmadan kaynaklanan hava kirliliğinin kontrolü yönetmeliği sınır değerlerine göre uyarlanmaya çalışılmaktadır. Ayrıca Bigadiç, Gönen, Edremit, Sındırgı ilçelerinde de jeotermal enerjisinden, Bandırma, Susurluk ve Gönen ilçelerinde doğal gazdan yararlanılarak ısınma sağlanmaktadır. Ancak diğer ilçeler kömür kullandığından merkez ilçe dahil hava kirliliği yaşanmaktadır.

2014 yılında Balıkesir ilinde Merkez, Erdek ve Bandırma Hava Kalitesi Ölçüm İstasyonlarının aylara göre verileri Çizelge 107,108 ve 109'da verilmektedir.

Çizelge 107- Balıkesir ilinde 2014 yılı hava kalitesi parametreleri aylık ortalama konsantrasyon değerleri ($\mu\text{g}/\text{m}^3$; CO: mg/m^3)

Balıkesir	SO ₂	AGS*	PM10	AGS*	CO	AGS*	NO	AGS*	NO ₂	AGS*	NO _x	AGS*	OZON	AGS*
Ocak	11,35		83,10	9										
Şubat	8,59		58,84	4										
Mart	11,42		47,07	1										
Nisan	6,09		40,87											
Mayıs	2,20		33,84											
Haziran	2,43		32,87											
Temmuz	1,96		33,16											
Ağustos	1,55		33,55											
Eylül	1,79		33,31											
Ekim	2,53		32,52											
Kasım	6,98		56,31	3										
Aralık	16,05		64,17	3										

Çizelge 108-Balıkesir ilinde Erdek İstasyonunda 2014 yılı hava kalitesi parametreleri aylık ortalama konsantrasyon değerleri ($\mu\text{g}/\text{m}^3$; CO: mg/m^3)

Erdek	SO ₂	AGS*	PM10	AGS*	CO	AGS*	NO	AGS*	NO ₂	AGS*	NO _x	AGS*	OZON	AGS*
Ocak	8,80								16,59				50,40	
Şubat	8,08								10,41				62,61	
Mart	10,53								10,24				69,24	
Nisan	6,49								9,90				78,69	
Mayıs	4,99								6,65				93,32	
Haziran	4,76								6,84				104,18	
Temmuz	4,37								7,77				119,07	
Ağustos	5,52								6,62				110,82	
Eylül	3,19								6,97				82,18	
Ekim	3,04								8,16				59,47	
Kasım	6,27								13,50				49,75	
Aralık	8,98								11,96				40,45	

Çizelge 109-Balikesir ilinde Bandırma İstasyonunda 2014 yılı hava kalitesi parametreleri aylık ortalama konsantrasyon değerleri (µg/m³; CO: mg/m³)

Bandırma	SO ₂	AGS*	PM10	AGS*	CO	AGS*	NO	AGS*	NO ₂	AGS*	NO _x	AGS*	OZON	AGS*
Ocak	18,37		76,14	8					33,39					
Şubat	15,62		65,77	3					31,83					
Mart	16,63		65,07	3					33,01					
Nisan	6,26		53,92	1					31,47					
Mayıs	3,95		41,12						24,14					
Haziran	4,22		47,91						24,31					
Temmuz	2,61		52,81	1					20,13					
Ağustos	1,72		48,56						22,82					
Eylül	3,74		46,87						24,57					
Ekim	4,50		46,75	1					24,68					
Kasım	14,39		65,71	6					28,11					
Aralık	19,25		50,67						26,08					

İl sınırları içerisinde 2014 yılında 28 adet emisyon ölçüm yetki belgesi verilmiş olup, yetki belgesi verilen firmalar tarafından 110.183 adet egzoz emisyon ölçümü yapılmıştır.

2. Su ve Atık Su Yönetimi

Balikesir ilinde kentsel su temini için çekilen suyun kaynağını baraj, kuyu, kaynak, akarsu ve göl-gölet oluşturmaktadır. İlde kullanılan içme ve kullanma suyunun %28,3'ü kuyulardan, %48,9'u barajlardan, %19,2'si kaynak suyundan, %1,6'sı akarsulardan ve %2'si ise göletlerden sağlanmaktadır (TÜİK, 2012). İlde kullanılan içme ve kullanma suyu ise 10 adet arıtma tesisi tarafından arıtılmaktadır. Balikesir'de kanalizasyon şebekesi ile hizmet verilen nüfusun toplam belediye nüfusuna oranı yıllar itibariyle genel olarak artış göstererek 2012 yılı itibariyle %90'a ulaşmıştır.

Evsel atıksuyu olup, endüstriyel atıksuyu olmayan tesisler ile oteller, yazlık siteler, kooperatifler, askeri tesisler, dinlenme tesisleri Su Kirliliği Kontrolü Yönetmeliği çerçevesinde çalışan veya konaklayan veya ikamesi sağlanan kişi sayısı 84 kişi/gün üzerinde olması durumunda atıksularını arıtarak deşarj etmek zorundadırlar.

Balikesir (Fiziksel+Biyolojik+Kimyasal) ve Bandırma Organize Sanayi Bölgelerinde (Fiziksel+Biyolojik) işletmede olan atıksu arıtım tesisi bulunmaktadır. Yüzme Suyu Kalitesi Yönetmeliği ile Mavi Bayrak Projesi kapsamında Ege ve Marmara Denizine kıyısı olan ilçelerde Halk Sağlığı Müdürlüğü tarafından deniz suyu numunesi alınıp analizi yapılmaktadır. Bu çalışmalar her yıl Mayıs ve Eylül ayları içerisinde 15 günlük periyotlarda numune alınmak suretiyle yapılmaktadır. 2014 yılında Mavi Bayrak almaya hak kazanan plaj sayısı 18 marina sayısı ise 1'dir.

Çizelge 110- Balikesir ilinde faaliyette olan kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu

İl	İlçe	Belediye	Nüfus (2014)	Kanalizasyon Oranı (%)	AAT'ye Bağlı Belediye Nüfusu	Genel Durumu Aşaması	AAT Adı	İşletmeye Alma Tarihi	Kapasitesi (m ³ /gün)	Arıtma Türü	Arıtma Çamuru Miktarı (Ton/gün)	Arıtma Çamuru Bertaraf Yöntemi
Balikesir	Karesi/Altıeylül	Büyükşehir	342.799	95	326.000	Var	Blk. Mrkz	2002	67.117	Biyo-lojik	10	Katı atık deponi sahası
Balikesir	Bandırma	Bandırma	145.089	99	143.117	Proje	-	-	-	-	-	-
Balikesir	Susurluk	Susurluk	39.929	95	-	Proje	-	-	-	-	-	-
Balikesir	Erdek	Erdek	34.676	70	2.000	Var	Ocaklar	2005	2.000	Biyo-lojik	-	Katı atık deponi sahası
Balikesir	Marmara	Marmara	9.456	97	4.000	İnşaat	Saraylar	2015	500	Biyo-lojik	-	-

Çizelge 110 - Balıkesir ilinde faaliyette olan kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu(devam)

İl	İlçe	Belediye	Nüfus (2014)	Kanalizasyon Oranı (%)	AAT'ye Bağlı Belediye Nüfusu	Genel Durumu Aşaması	AAT Adı	İşletmeye Alma Tarihi	Kapasitesi (m ³ /gün)	Arıtma Türü	Arıtma Çamuru Miktarı (Ton/gün)	Arıtma Çamuru Bertaraf Yöntemi
Balıkesir	Gönen	Gönen	73.094	70	-	Proje	-	-	-	-	-	-
Balıkesir	Manyas	Manyas	20.477	68	8.900	Var	Manyas Salur	2012 2012	1.000 500	Biyolojik Biyolojik	-	Katı atık deponi sahası
Balıkesir	Kepsut	Kepsut	20.180	57	-	Proje	-	-	-	-	-	-
Balıkesir	Dursunbey	Dursunbey	39.411	46	18.000	İnşaat	Dursunbey	2015	2.325	Biyolojik	-	-
Balıkesir	Sındırgı	Sındırgı	35.591	74	-	Proje	-	-	-	-	-	-
Balıkesir	Bigadiç	Bigadiç	48.470	70	-	Proje	-	-	-	-	-	-
Balıkesir	Savaştepe	Savaştepe	18.863	60	-	Proje	-	-	-	-	-	-
Balıkesir	İvrindi	İvrindi	34.207	27	9.039	Var İnşaat	İvrindi Büyük yenice	2013 2015	1000 500	Biyolojik	-	Katı atık deponi sahası
Balıkesir	Havran	Havran	27.876	10	2.500	Proje Var	Merkez Büyükdere AAT	- 2012	- 500	- Biyolojik	-	Katı atık deponi sahası
Balıkesir	Erdemit	Erdemit	140.161	95	111.000	Var	Erdemit B.B Altınoluk	1998 1997	23.760 16.000	Biyolojik	6 4	Katı atık deponi sahası
Balıkesir	Burhaniye	Burhaniye	57.554	96	55.243	Var	Burhaniye Pelitköy	2002 2012	12.000 4.080	Biyolojik İleri Biyolojik	4 -	Katı atık deponi sahası
Balıkesir	Ayvalık	Ayvalık	69.880	90	100.000	Var	Ayvalık Mrk. Altınova Küçükköy	2013 2012 2012	5.000 8.000 30.000	Elektroflokülasyon İleri Biyolojik İleri Biyolojik	- - -	Katı atık deponi sahası
Balıkesir	Gömeç	Gömeç	13.431	70	9.167	Var	Gömeç Karaağaç	2012 2007	1.000 500	Biyolojik Biyolojik	- -	Katı atık deponi sahası
Balıkesir	Balya	Balya	13.912	32	-	Proje	-	-	-	-	-	-

3. Atık

Balıkesir ilinde, faaliyet gösteren bir adet 2. Sınıf düzenli depolama alanı bulunmakta olup, henüz faaliyette olmayan ve yapımı devam eden 1 adet düzenli depolama alanı bulunmaktadır.

Balıkesir Katı Atık Düzenli Depolama Alanı: Balıkesir Sürdürülebilir Çevre Yönetimi Birliği (BAÇEYÖB) tarafından Balıkesir Merkez'de kurulan 2. sınıf düzenli depolama alanı Mayıs 2014 itibarıyla tamamlanıp atık alımına başlanmıştır. İşletmenin çevre izni süreci devam etmektedir.

Burhaniye Katı Atık Düzenli Depolama Alanı: Körfez Belediyeler Birliği tarafından Burhaniye İlçesinde yapımı planlanan katı atık düzenli depolama sahası projesi yapılmış olup ÇED aşamasına geçilmiştir. Söz konusu depolama alanına Körfez Belediyeler Birliği'ne üye olan Ayvalık, Burhaniye, Edremit, Havran, Gömeç Belediyelerinde oluşan evsel katı atıkların bertarafı sağlanacaktır.

İlde Bakanlık tarafından lisans verilmiş 6 adet Tehlike Atık Geri Kazanım Tesisi, İl Müdürlüğünce lisanslandırılmış tehlikeli atık taşıma lisanslı 8 adet firma ve bu firmalara ait 23 araç bulunmaktadır. 2014 yılında ilde toplanan 5.070 ton tehlikeli atığın 4.216 tonu geri kazanıma gitmiş, 174 tonu stok yapılmış ve 680 tonu da bertaraf edilmiştir.

İlde bulunan işletmelerden kaynaklanan atık yağlar Bakanlık tarafından yetkilendirilmiş lisanslı firmalar ile PET-DER tarafından toplanmaktadır. 2014 yılı içerisinde Balıkesir'de 268.019 ton atık motor yağı, 310.757 ton atık endüstri yağı toplanmıştır. Bu yağların 483,708 tonunun geri kazanımı sağlanmış, 94,927 tonu ilave yakıt olarak kullanılmış ve 0,141 tonunun nihai bertarafı sağlanmıştır.

Ambalaj Atıklarının Kontrolü Yönetmeliği çerçevesinde Balıkesir ilinde ambalaj atıkları toplayan ve ayırma işlemine tabii tutan Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü tarafından lisanslandırılmış 8 adet Ambalaj Atığı Lisanslı Toplama-Ayırma Tesisi, 9 adet geri dönüşüm faaliyeti gösteren tesis, 3 adet toplama ayırma ve geri dönüşüm faaliyetini birlikte gerçekleştiren tesis olmak üzere toplam 20 adet tesis bulunmaktadır. Geri dönüşüm tesislerinin 10 adedi plastik, 2 adedi ise kağıt Geri Dönüşüm Tesisi'dir.

Çizelge 111– Balıkesir ilinde bulunan bertaraf tesisleri sayıları

Katı Atık Bertaraf Tesisi Sayısı	1
Lisanslı Ambalaj Atığı Toplama Ayırma Tesisi ve Geri Dönüşüm Tesisi Sayısı	20

2014 yılı içerisinde Balıkesir Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğüne gönderilen Ulusal Atık Taşıma Formları değerlendirilmesi sonucunda ilde çıkan toplam atık akü miktarı 336.975 kg/yıldır.

“Poliklorlu Bifenillerin (PCB) ve Poliklorlu Terfenillerin (PCT) Kontrolü Hakkında Yönetmelik” kapsamında PCB ve PCB içeren madde ve ekipmanların bertarafını sağlamak amacıyla ilde faaliyet gösteren 1 adet lisanslı tesis bulunmaktadır. Söz konusu tesisin kapasitesi 21.600 adet trafo/yıldır.

2014 yılı içerisinde Balıkesir ili sınırları içerisinde depolanan toplam atık lastik miktarı 57.362 kg/yıldır.

2014 yılında 735 ton tıbbi atık toplanmıştır. Toplanan tıbbi atıkların %100'ü sterilizasyona tabi tutularak bertarafı sağlanmaktadır.

4. Doğa Koruma, Biyolojik Çeşitlilik ve Tabiat Varlıklarını Koruma Çalışmaları

Kuşçenneti Milli Parkı: Balıkesir ilinin Bandırma ve Manyas ilçeleri sınırları içinde yer almaktadır. Kuş Cenneti Milli Parkı bugüne kadar bünyesinde barındırdığı 266 kuş, 118 bitki ve Kuş Gölündeki 23 balık türü ve çeşitli sürüngen türleri için yaşamsal öneme sahiptir. 1994 yılında Türkiye'nin Ramsar (özellikle su kuşları yaşama ortamı olarak Uluslararası Öneme Sahip Sulak Alanların Korunması) Sözleşmesine taraf olmasıyla birlikte, gölün doğusunda kalan 10.200 hektarlık bölümü, 1998 yılında ise Gölün tamamı Ramsar Listesine dahil edilmiştir.

Kazdağı Milli Parkı: 1993 yılında Bakanlar Kurulu kararı ile Milli Park ilan edilmiştir. Kazdağı Milli Parkı, biyolojik çeşitlilik (flora ve fauna), endemik bitki türleri, orman ve su ekosistemleri, jeolojik ve jeomorfolojik yapı, mitolojik geçmiş ve çevresindeki geleneksel yaşam tarzı ile ulusal ve uluslararası düzeyde eşsiz öneme sahiptir ve bu özellikler Kazdağı Milli Parkı'nın önemli kaynak değerlerini oluşturmaktadır.

Çizelge 112 – Balıkesir ilinde bulunan tabiat varlıkları

4 adet tabiat parkı	
Balıkesir-Değirmenboğazı Tabiat Parkı	24,90 ha
Ayvalık Adaları Tabiat Parkı	17.950,00 ha
Edremit Darıdere Tabiat Parkı	10,46 ha
Ayvalık Sarımsaklı Tabiat Parkı	1,58 ha
1 adet tabiatı koruma alanı	
Edremit-Kazdağı Göknarı Tabiatı Koruma Alanı	258,00 ha
2 adet milli park	
Manyas Kuşçenneti Milli Parkı	24.047,00 ha
Kazdağı Milli Parkı	24.450,00 ha
1 adet yaban hayatı geliştirme sahası	
Balıkesir-Kütahya Akdağ Yaban Geliştirme Sahası	1.223,00 ha
2 adet avlak sahası	
Edremit-Narlı Örnek Avlak Sahası	3.880,05 ha
Bigadiç-Karal Keklik Örnek Avlak Sahası	2.091,60 ha
2 adet sulak alan	
Manyas Kuş Gölü Sulak Alanı Koruma Bölgesi	20.047,00 ha
Gönen Çayı Deltası Sulak Alanları Koruma Bölgesi	428,18 ha

5. Arazi Kullanımı

Çizelge 113 – Balıkesir ilinin arazi kullanım durumu

Arazi Kullanım Türü	Alan (ha)	%
Tarım Arazileri	508.484,90	35,0
Su Kütlesi	23.245,02	1,6
Orman	668.294,44	46,0
Sulak Alan	14.528,14	1,0
Çayır ve Mera	203.393,96	14,0
Yerleşim Yerleri, Yapay Bölgeler	34.867,54	2,4

Balıkesir - Çanakkale Planlama Bölgesi 1/100.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı 23.02.2015-24.03.2015 tarihleri arasında askıya çıkarılmış olup, askı sürecinde yapılan itirazlar Bakanlığımızda değerlendirme aşamasındadır.

6. ÇED Kararları, Çevre İzin ve Lisans İşlemleri

Çizelge 114 – Balıkesir ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2014 yılı içerisinde alınan ÇED Olumlu ve ÇED Gerekli Değildir Kararlarının sektörel dağılımı (Balıkesir ÇŞİM, 2014)

Karar	Maden	Enerji Turizm-Konut	Sanayi	Tarım- Gıda	Atık- Kimya	Ulaşım Kısı	TOPLAM
ÇED Gerekli Değildir	34	11	4	46	8		103
ÇED Gereklidir							
ÇED Olumlu Kararı		7		3	1	2	13

Çizelge 115 – Balıkesir ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzni/Çevre İzni ve Lisansı Belgesi sayıları (Balıkesir ÇŞİM, 2014)

	EK-1	EK-2	TOPLAM
Geçici Faaliyet Belgesi	7	59	66
Çevre İzni Belgesi	3	51	54
Çevre İzni ve Lisansı Belgesi	3	3	6
TOPLAM	13	113	126

7. Çevre Denetimleri ve Yapımlar

Çizelge 116– Balıkesir ilinde 2014 Yılında ÇŞİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı (Balıkesir ÇŞİM, 2014)

Denetimler	Birleşik	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	Derin Deniz Desarjı	ÇED	İzin	Toplam
Planlı	50	7	-	3	5	3	-	-	118	-	186
Ani(plansız)	-	205	146	0	123	0	24	-	23	93	614
Toplam	50	212	146	3	128	3	24	-	141	93	800

Kesilen Ceza Sayısı		Kesilen Ceza Miktarı (TL)	
Egzoz Denetimi	49	41.258,00	

PGD Denetim Sayısı		Kesilen Ceza Miktarı (TL)	
	27	10.553,00	

Çizelge 117– Balıkesir ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından uygulanan ceza miktarları ve sayısı (Balıkesir ÇŞİM, 2014)

	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	ÇED	Diğer	TOPLAM
Ceza Miktarı (TL)	144.350,11	752.936	-	126.658	-	-	395.372	-	1419316,11
Uygulanan Ceza Sayısı	8	7	-	5	-	-	8	-	28

BİLECİK

1. Hava Kalitesi ve İklim Değişikliği

Hava kirliliği Bilecik için mevcut durumda öncelikli bir çevre sorunu değildir. Bunda kentin coğrafi yapısı, trafiğin az oluşu ve özellikle kent merkezinde doğalgaz kullanımının giderek yaygınlaşması etkilidir. 2014 yılında Bilecik ilinde bulunan Hava Kalitesi Ölçüm İstasyonunun aylara göre verileri Çizelge 118'de verilmektedir.

Çizelge 118– Bilecik ilinde 2014 yılı hava kalitesi parametreleri aylık ortalama konsantrasyon değerleri ($\mu\text{g}/\text{m}^3$; CO: mg/m^3)

MERKEZ	SO ₂	AGS*	PM10	AGS*	CO	AGS*	NO	AGS*	NO ₂	AGS*	NO _x	AGS*	OZON	AGS*
Ocak	21	0	57	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Şubat	13	0	60	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mart	6	0	46	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nisan	5	0	45	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mayıs	3	0	37	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Haziran	4	0	38	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Temmuz	3	0	44	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ağustos	2	0	44	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Eylül	3	0	42	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ekim	5	0	45	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kasım	10	0	48	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Aralık	11	0	47	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

*AGS: Sınır değerini aştığı gün sayısı

Bilecik ilinde 5 adet Egzoz Emisyonu Ölçüm Belgesi'ne sahip firma bulunmaktadır. Bu firmalar tarafından 2014 yılı içerisinde 25.800 adet egzoz emisyon pulu verilmiştir.

2. Su ve Atık Su Yönetimi

Bilecik ilinde tüm içme ve kullanma suyu ihtiyacı Karasu Deresinden ve derin kuyulardan karşılanmaktadır. İlin tamamına hizmet sağlanmaktadır. 2010 ve 2013 yıllarında ildeki belediyeler tarafından çekilen su miktarlarında yıllara göre çok ciddi değişimler yaşanmıştır. Kullanım amaçlı olarak 2010 yılında çekilen suyun %91'i kaynaklardan çekilirken, 2014 yılında bu oran %20'ye düşmüştür.

İçme suyu temin edilen kaynağın adı Karasu'dur. Mevcutta Bozüyük Belediyesi kaptajı su alma yapıları ile karasu su götürme birliğine ait Bilecik, Pazaryeri, Osmaneli, Söğüt ilçelerinin su ihtiyaçları karşılanmaktadır. Kaynak kapasitesi ortalama 1.500 lt/sn kapasiteye sahip olup, 500 lt/sn Karasu Su Götürme Birliğine, 450 lt/sn Bozüyük Belediyesi için 500 lt/sn dereye floranın sürdürülebilirliği için tahsis yapılmıştır.

Bilecik ilindeki tüm belediyeler içme ve kullanma suyu şebekesi hizmeti vermektedirler. Bu kapsamda Bilecik nüfusunun %99'una içme ve kullanma suyu şebekesi hizmeti ulaştırılmaktadır.

Çizelge 119– Bilecik ilinde faaliyette olan kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu(TÜİK,2014)

Bilecik	Belediye Atıksu Arıtma Tesisi/Deniz Deşarjı Olup Olmadığı?			Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Türü			Mevcut Kapasite (Ton/gün)	Arıtılan / Deşarj Edilen Atık Su Miktarı (m ³ /sn)	Deşarj Noktası koordinatları	Deniz Deşarjı	Hizmet Verdiği Nüfus	Oluşan AAT Çamur Miktarı (ton/gün)
	Var	İnşaa/plan aşamasında	Yok	Fiziksel	Biyolojik	İleri						
Merkez	X			X	X	-	-	-	-	-	-	-
Bozüyük			X	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Gölpazarı			X	-	-	-	-	-	-	-	-	-
İnhisar			X	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Osmaneli	X			X	X	-	-	-	-	-	-	-
Pazaryeri			X	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Söğüt			X	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Yenipazar			X	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Bilecik ili Merkez ilçesinde faaliyet gösteren 1. Organize Sanayi Bölgesi'nde kullanılan suyun tamamı yer altı kuyularından sağlanmaktadır. Organize Sanayi Bölgesi içerisinde yer alan kuyulardan 2.863,86 m³/gün debiyle su çekilmektedir. Geri dönüşümlü olarak kullanılan su yoktur. Arıtma tesisinde arıtılan atıksular Su Kirliliği Kontrol Yönetmeliği Tablo 19 (Karışık Endüstriyel Atık Suların Alıcı Ortama Deşarj Standartları Küçük Ve Büyük Organize Sanayi Bölgeleri Ve Sektör Belirlemesi Yapılamayan Diğer Sanayiler) ölçütlerine göre arıtılarak Pelitözü Çayı'na deşarj edilmektedir.

Çizelge 120 – Bilecik ilinde OSB'lerde olan atıksu arıtma tesislerinin durumu

OSB Adı	Mevcut Durumu	Kapasitesi (ton/gün)	AAT Türü	AAT Çamuru Miktarı (ton/gün)	Deşarj Ortamı	Deşarj Koordinatları
Bilecik I. OSB	Aktif	5.500	Fiziksel/ Kimyasal/ Biyolojik	4,8	Alıcı Ortam (karasu)	40° 16' 63" K 29° 97' 81" D
Bilecik II. OSB	Aktif	1.000	Fiziksel/Biyolojik	0	Alıcı Ortam (karasu)	
Gölpazarı OSB	Yok	-	-	-		
Pazaryeri OSB	Yok	-	-	-		
Bozüyük OSB	Yok	-	-	-		
Söğüt OSB	Yok	-	-	-		

I. Organize Sanayi Bölgesi'nde bulunan arıtma tesisinden çıkan çamur yine aynı OSB'nin atık depolama sahasında bertaraf edilmektedir.

Bilecik ili sınırları içerisinde kurulu olan ve çalışmakta olan hidroelektrik santrali sayısı 1'dir. Halen yapımı devam etmekte olan 1 adet hidroelektrik santrali vardır. BÜKOR – 1 Santrali (Darca Santrali), 9 MW kurulu güçte olup Bilecik ili Gölpazarı ilçesi, Küçük Yenice Köyü sınırları içerisinde yer almaktadır.

3. Atık

Şehirde günlük oluşan evsel atık miktarı yaklaşık 55-65 ton arası değişmektedir. Kişi başına atık miktarı ise 1,15 kg'dır. Bilecik genelinde yaz aylarında organik atıkların yüksek olmasına karşın kış aylarında da kül oranı yüksektir. Bu oran doğalgazın yayılmasıyla daha da düşecektir. Şehirde evsel atıklar ile birlikte, ambalaj atıkları ve tıbbi atıklar da ayrı olarak toplanmaktadır.

Bilecik ilindeki dört belediyenin (Bozüyük, İnhisar, Pazaryeri ve Merkez) atıkları için Ambalaj Atıkları Yönetim Planı mevcut olup lisanslı geri dönüşüm tesisiyle sözleşme imzalanmıştır. Şehirde 2014 yılında yaklaşık 722 ton ambalaj atığı ayrı toplanmıştır. 2014 yılı Aralık ayı sonu itibarı ile ilde 2 adet geri kazanım konusunda lisanslı firma ve 3 adet toplama-ayırma konusunda lisanslı firma bulunmaktadır.

Çizelge 121 – Bilecik ilinde bulunan bertaraf tesisleri sayıları

Katı Atık Bertaraf Tesisi Sayısı	0
Lisanslı Ambalaj Atığı Toplama Ayırma Tesisi	3
Lisanslı Ambalaj Atığı Geri Dönüşüm Tesisi	2

Bakanlıkça yayımlanan Tehlikeli Atık Beyan Sistemi (TABS) nihai verilerine göre 2009 yılında Bilecik'te 2.149 ton tehlikeli atık toplanıp bertaraf edilmek üzere lisanslı firmalara yollanmıştır. 2010 yılında bu rakam 2.840 ton, 2014 yılında 1.262 ton olarak ortaya çıkmıştır.

Bilecik ilinde bitkisel atık yağlar için lisans alan geri kazanım tesisi bulunmamaktadır. Toplanan bitkisel atık yağlar civar illerde bulunan lisanslı firmalara gönderilerek geri kazanımları ve bertarafı sağlanmaktadır. 2014 yılı Aralık ayı sonu itibariyle İl Müdürlüğünün çalışmaları sonucunda 14 adet Bitkisel Atık Yağ Üreticisi işletmeden 14.480 litre bitkisel atık yağ toplatılıp geri kazanım firmalarına gönderilmiştir.

Bilecik ilinde 2014 yılı içinde atık madeni yağ üreten 54 adet resmi ve özel kurum/kuruluştan 152,097 ton atık madeni yağ toplanmıştır.

İlde 2014 yılında 2.480 ton akü ve pil toplanmıştır.

Tıbbi atıklar da Tıbbi Atıkların Kontrolü Yönetmeliği kapsamında yapılan sözleşmeyle 2011 yılından itibaren Eskişehir Büyükşehir Belediyesi'nin ilgili firma tarafından işletilen sterilizasyon tesisine 1 adet araçla haftanın belirli günlerinde taşınmaktadır. 2014 yılında 101 ton tıbbi atık sterilizasyona gönderilmiştir.

Bilecik ilinde hafriyat atıkları belediye tarafından özel bir firmaya toplattırılmaktadır. Hafriyat sahası merkez ilçede yer almakta ve özel bir firma tarafından işletilmektedir.

2014 yılı itibariyle Büyük Endüstriyel Kazaların Kontrolü Hakkında Yönetmelik kapsamında Bilecik ilinde 5 tanesi alt seviye, 2 tanesi de üst seviye olmak üzere toplam 7 adet SEVESO kuruluşu bulunmaktadır.

4. Doğa Koruma, Biyolojik Çeşitlilik ve Tabiat Varlıklarını Koruma Çalışmaları

Bilecik ili yaban hayvanları açısından oldukça zengin bölgedir. İlin ormanlık, dağlık ve kayalık alanlarında tavşan, keklik, çulluk, yaban ördeği, kurt, tilki, ayı, sansar, dağ keçisi, yabandomuzu, bildircin, üveyik, geyik, karaca vb. türleri mevcuttur. Yörede kürklü hayvan olarak tavşan, kurt, tilki, ayı, sansar, çakal vb. bulunmaktadır.

İl sınırları içerisinde milli park bulunmamakla beraber bir adet tabiat parkı bulunmaktadır.

Küçükemal Tabiat Parkı, Pazaryeri ilçe merkezine 10 km uzaklıktaki Küçükemal Köyü bulunmakta olup yakınındaki gölet çevresi çam ağaçlarıyla kaplıdır. 10,3 ha büyüklüğündedir.

Fotoğraf 6 - Küçükemal Tabiat Parkı

Merkez ilçede;

2 adet 1.Derece Doğal Sit Alanı

3 adet 3. Derece Doğal Sit alanı

Bozüyük ilçesinde;

Karasu Deresi Kaynağı ve Vadisinde 1'er adet 1. ve 3. Derece Doğal Sit alanları bulunmaktadır.

1.Derece Doğal Sit Alanında bulunan Orman Mülkiyeti dışındaki taşınmazlar.

Bozalan Köyünde 17 adet parsel,

Karaağaç Köyünde 2 adet parsel

3. Derece Doğal Sit Alanında bulunan orman mülkiyeti dışındaki taşınmazlar.

Bozalan Köyünde 20 adet parsel,

Karaağaç Köyünde 30 adet parsel

Saraycık Köyünde 12 adet parsel

Çaydere Köyünde 4 adet parsel

Kapanalan Köyünde 94 adet parsel

Yukarıda sıralanan yerler; Bilecik ili sınırları içerisinde tescil edilmiş yerler olarak 16 adet dosya ile Eskişehir Çevre Şehircilik İl Müdürlüğüne intikal ettirilmiştir.

Bilecik ili sınırları içinde 30 adet Aday Anıt Ağaç, envanter listesinde yer almaktadır.

5. Arazi Kullanımı

Çizelge 122 – Bilecik ilinin arazi kullanım durumu

Arazi Kullanım Türü	%
Tarım Arazileri	35,00
Su Kütlesi	0,01
Orman	55,00
Çayır ve Mera	8,00
Yerleşim Yerleri, Yapay Bölgeler, Diğer	2,00

İl Çevre Düzeni Planı kapsamında gelişme, koruma alanları belirlenmiş olup bu alanlarla ilgili planlama ilkeleri belirlenmiştir. 2014 yılı içerisinde Çevre Düzeni Planına istinaden 74 adet adet kurum görüşü verilmiştir.

İl Çevre Düzeni Planı 01.08.2008 tarih ve 2008/11 sayılı İl Genel Meclisinin Kararı ile yürürlüğe girmiştir. 11.11.2008 tarih 27051 sayılı Resmî Gazetede yayımlanmıştır. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın 31.07.2013 onay tarihli Bilecik 1/100.000 ölçekli İl Çevre Düzeni Planına dört (4) adet itiraz gelmiştir. İtirazlar Bakanlığımızca değerlendirilmiş olup 31.07.2013 onay tarihli Çevre Düzeni Planı 10.03.2014 tarih ve 3831 sayılı Bakanlık Oluru ile kesinleşmiştir.

Bilecik İl Çevre Düzeni Planı; Plan Hükümleri, Plan Paftaları (1/100.000 ölçekli Plan Paftası ve 10 adet Tematik Pafta), Plan Eylem Programı, Plan Açıklama Raporu ve Plan Hükümleri ile bir bütündür.

a) Bilecik İli gelişmesinde ana stratejiler: Kara ve demiryoluna dayalı Bozüyük, Bilecik, Adapazarı, Karasu Limanı ve bağlantı zincirinin ve karayoluna dayalı Osmaneli, Bilecik, Pazaryeri, Bozüyük, Gemlik Limanı bağlantı zincirinin halkalarını birer uzmanlaşmış üretim ve iletim istasyonuna dönüştürerek; tarımsal ürünlerin yanı sıra gıda sanayi ile imalat ve montaj sanayi ürünlerinin dış pazarlara iletilmesinde yerel güç birlikleri oluşturmak,

b) Gölpazarı-Yenişehir arasında hayvansal ve bitkisel üretim faaliyetlerinin sanayi talebini karşılar nitelik ve nicelikte üretiminin sağlanmasında güç birliklerinin oluşturulması; Gölpazarı İlçesi'nin doğal ve işlevsel bağlantı avantajlarının ortak kalkınma hamlesi için kullanılması,

c) Bilecik-Osmaneli-Yenişehir arasında işlevsel kenetlenmelere giderek; karayoluna dayalı havalimanı bağlantısı üzerinden dış pazarlara çiçekçilik, yaş meyve ve sebze ürünleri ulaştırmak hedeflenmektedir.

6. ÇED Kararları, Çevre İzin ve Lisans İşlemleri

Çizelge 123 – Bilecik ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2014 yılı içerisinde alınan ÇED Olumlu ve ÇED Gerekli Değildir Kararlarının sektörel dağılımı (Bilecik ÇŞİM, 2014)

Karar	Maden	Enerji	Sanayi	Tarım-Gıda	Atık-Kimya	Ulaşım Kıyı	Turizm Konut	TOPLAM
ÇED Gerekli Değildir	32		8	10	1			51
ÇED Gereklidir	1				1			2
ÇED Olumlu Kararı		1						1

Çizelge 124 – Bilecik ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzni/Çevre İzni ve Lisansı Belgesi sayıları (Bilecik ÇŞİM, 2014)

	EK-1	EK-2	TOPLAM
Geçici Faaliyet Belgesi	6	21	27
Çevre İzni Belgesi	4	16	20
Çevre İzni ve Lisansı Belgesi		2	2
TOPLAM	10	39	49

7. Çevre Denetimleri ve Yapıtlar

Çizelge 125 – Bilecik ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı (Bilecik ÇŞİM, 2014)

Denetimler	Birleşik	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	Derin Deniz Deşarjı	ÇED	İzin	Toplam
Planlı Denetimler	45	106	50	13	106	1	14	0	100		
Ani (Plansız) Denetimler		69	33	9	70	0	9	0	60		
Genel Toplam	45	175	83	22	176	1	23	0	160		467

Kesilen Ceza Sayısı

Kesilen Ceza Miktarı (TL)

Egzoz Denetimi

0

0,00

PGD Denetim Sayısı

Kesilen Ceza Miktarı (TL)

2

0,00

Çizelge 126 – Bilecik ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından uygulanan ceza miktarları ve sayısı (Bilecik ÇŞİM, 2014)

	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	ÇED	Diğer	TOPLAM
Ceza Miktarı (TL)			676,00	242.719			264.428,47		1.317.703,47
Uygulanan Ceza Sayısı	19	11	4	23			15		69

BİNGÖL

1. Hava Kalitesi ve İklim Değişikliği

2014 yılında Bingöl ilinde bulunan Hava Kalitesi Ölçüm İstasyonunun aylara göre verileri Çizelge 127'de verilmektedir.

Çizelge 127 – Bingöl ilinde 2014 yılı hava kalitesi parametreleri aylık ortalama konsantrasyon değerleri ($\mu\text{g}/\text{m}^3$; CO: mg/m^3)

BİNGÖL	SO ₂	AGS*	PM10	AGS*	CO	AGS*	NO	AGS*	NO ₂	AGS*	NO _x	AGS*	OZON	AGS*
Ocak	11		38											
Şubat	13		39											
Mart	9		32											
Nisan	-		-											
Mayıs	-		-											
Haziran	-		-											
Temmuz	0		21											
Ağustos	2		43											
Eylül	5		29											
Ekim	4		28											
Kasım	4		20											
Aralık	10		21											

2014 yılı içerisinde toplamda 6.657 adet egzoz emisyon ölçüm pulunun satışı Bingöl Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü tarafından gerçekleştirilmiştir.

2. Su ve Atık Su Yönetimi

Çizelge 128 - Bingöl ilinde Bulunan Yüzeysel ve Yeraltı İçme Suyu Kaynağı Bilgileri (DSİ 94. Şube Müdürlüğü, 2014)

YERLEŞİM YERİ: BİNGÖL MERKEZ			
ADI	TÜRÜ	YERİ	KAPASİTESİ (m ³ /yıl)
Abitor	Sondaj Kuyusu	Bingöl – Merkez	1.892.160
Metan İsale Hattı	Pınar	Bingöl – Merkez	630.720
Mirzan İsale Hattı	Pınar	Bingöl – Merkez	315.360
Gayt K. Sond.	Kuyu	Bingöl – Merkez	346.896
Tarım İl Müdürlüğü	Sondaj Kuyusu	Bingöl – Merkez	536.112
S.S.K. İl Müdürlüğü	Sondaj Kuyusu	Bingöl – Merkez	94.608
Beden Terbiyesi İl Müdürlüğü	Sondaj Kuyusu	Bingöl – Merkez	378.432

İlde içme ve kullanma suyu şebekesi nüfusun tamamına (% 100) hizmet vermektedir. Bingöl Belediyesi kanalizasyon şebekesi nüfusun tamamına (%100) hizmet vermektedir.

Arıtma tesisi arıtma çamuru filtre pres ile çıkışı sağlanarak su içeriği ve tehlike sınıfı yapılan analizler sonucunda belirlenmiş olup arıtma çamurunun 2. sınıf düzenli depolama tesisinde depolanması uygun görülmektedir.

Çizelge 129 – Bingöl ilinde faaliyette olan kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu

TESİSİN ADI(YERİ)	TESİSİN TÜRÜ	DURUMU	ATIK DEŞARJ YERİ	BELEDİYE NÜFUSU	MUHTEMEL ATIKSU MİKTARI
Bingöl Belediyesi Atıksu Arıtma Tesisi	Kentsel Atıksu Arıtma Tesisi	Faal	Göynük Çayı	103441	14.411,52
Genç Belediyesi Atıksu Arıtma Tesisi	Kentsel Atıksu Arıtma Tesisi	İnşaat Aşamasında	Murat Nehri	19238	2600
Solhan Belediyesi Atıksu Arıtma Tesisi	Kentsel Atıksu Arıtma Tesisi	Proje Aşamasında	Solhan Deresi	17282	2592
Karlıova Belediyesi Atıksu Arıtma Tesisi	Kentsel Atıksu Arıtma Tesisi	İnşaat Aşamasında	Ömeran Deresi	6672	1000
Yedisu Belediyesi Atıksu Arıtma Tesisi	Nüfusu 2.000 'in altında kaldığından dolayı muaf	-	-	1473	220
Kığı Belediyesi Atıksu Arıtma Tesisi	Kentsel Atıksu Arıtma Tesisi	-	Kerek Deresi	3485	520
Yayladere Belediyesi Atıksu Arıtma Tesisi	Nüfusu 2.000 'in altında kaldığından dolayı muaf	-	Ağdant Deresi	1001	150
Adaklı Belediyesi Atıksu Arıtma Tesisi	Kentsel Atıksu Arıtma Tesisi	-	Cuman Deresi	3105	465
Araconak Beldesi Atıksu Arıtma Tesisi	Doğal Atıksu Arıtma Tesisi	Proje Aşamasında	Hazer Deresi	2608	390
Sancak Beldesi Atıksu Arıtma Tesisi	Doğal Atıksu Arıtma Tesisi	Faal	Çimenli Deresi	2509	375
Ilıcalar Belediyesi	-	-	Göynük Çayı	3568	535
Çaytepe Belediyesi	Nüfusu 2.000 'in altında kaldığından dolayı muaf	-	-	918	138

Çizelge 129 – Bingöl ilinde faaliyette olan kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu (devam)

TESİSİN ADI(YERİ)	TESİSİN TÜRÜ	DURUMU	ATIK DEŞARJ YERİ	BELEDİYE NÜFUSU	MUHEMEL ATIKSU MİKTARI
Servi Belediyesi	Nüfusu 2.000 'in altında kaldığından dolayı muaf	-	-	1236	185
Kığı Barajı Şantiyesi	Paket Atıksu Arıtma Tesisi	Faal	Peri Çayı	0	200
Kaleköy Barajı Şantiyesi	Paket Atıksu Arıtma Tesisi	Fall	Murat Nehri	0	83
İçmeler TOKİ Konutları	Paket Atıksu Arıtma Tesisi	Faal	Göynük Çayı	-	1400

3. Atık

Bingöl ili Yerel Yönetimler Çevre Hizmetleri Birliği (BİNÇEVBİR) Başkanlığı bünyesinde faaliyet gösterecek olan Katı Atık Düzenli Depolama Tesisi inşaatı bitmiş olup 2014 yılında tam kapasite ile hizmete alınmıştır. Yer altı ve yüzey sularının kirlenmemesi için düzenli katı atık tesisi çöp döküm sahası tabanı geomembran ile kaplanmış çöp sızıntı suları yer altı sularına karışmamaktadır. Çöp sızıntı suları depo alanı içerisinde yapılan sızıntı suyu havuzunda biriktirmektedir. Bu havuzda biriktirilen çöp sızıntı suyu çöpün üzerine geri püskürtme yöntemi (resirkülasyon) kullanılmaktadır. Önceki vahşi depolama alanının rehabilite edilerek yeşil alan olarak değerlendirilmesi planlanmaktadır.

Çizelge 130 – Bingöl ilinde bulunan bertaraf tesisleri sayıları

Katı Atık Bertaraf Tesisi Sayısı	1
Lisanslı Ambalaj Atığı Toplama Ayırma Tesisi ve Geri Dönüşüm Tesisi Sayısı	0

Bingöl Belediye Başkanlığı tarafından Recep Tayyip Erdoğan Mahallesi çevresinde hafriyat döküm alanı belirlenmiş olup, ayrıca İl Özel İdaresi tarafından Bingöl Merkez Ekinyolu Köyü civarında da hafriyat döküm alanı belirlenmiştir.

İlde atık madeni yağlara ilişkin PET-DER ile protokol yapılmış olup bu yağların bertarafı sağlanmaktadır. Bu kapsamda 2014 yılsonu itibariyle 1.150 lt atık madeni yağ toplanarak bertaraf edilmiştir.

“Atık PİL ve Akümülatörlerin Kontrolü Yönetmeliği” kapsamında Bingöl Belediyesi tarafından toplama ve eğitim çalışmaları yapılmakta olup toplanan atık pil ve akümülatörler yılsonunda TAP derneğine gönderilerek nihai bertarafı sağlanmaktadır. 2014 yılsonu itibariyle 2 kg atık pilin teslimatı yapılmıştır.

İl mücavir alan sınırları içerisinde bitkisel atık yağların toplanmasına ilişkin bir firma ile protokol yapılmış olup kafe, lokanta, restoran, yemekhane, otel, okul vs. yerlerde bitkisel atık yağlar ayrı biriktirilerek Bingöl Belediyesi adına bu firma tarafından alınarak bertarafı sağlanmaktadır. 2014 yılsonu itibariyle 4020 lt. bitkisel atık yağ firma eliyle toplattırılmıştır.

Bingöl Belediyesi tarafından Ömrünü Tamamlamış Lastiklerin geçici depolanması sağlanmakta, belediyenin bir firma ile yaptığı protokol gereği ömrünü tamamlamış lastikler bu firma tarafından alınarak bertarafı sağlanmaktadır. 2014 yılı sonu itibariyle ilgili firmaya 11.440 kg atık lastik teslimatı yapılmıştır.

Bingöl Belediyesi “Tıbbi Atıkların Kontrolü Yönetmeliği” gereği 2011 tarihinde Erzurum Büyükşehir Belediyesi ile tıbbi atıkların toplanması ve taşınması için 5 yıllık protokol yapmış olup il merkezinde sağlık kuruluşlarından kaynaklanan tıbbi atıklar toplanıp taşınarak Erzurum Belediyesi sterilizasyon tesisinde tıbbi atıkların nihai bertarafı yapılmaktadır. Bu atıkların toplanması ve taşınmasına ilişkin tıbbi atık fiyatı her yıl Mahalli Çevre Kurulunda belirlenmektedir. 2014 yılsonu itibariyle Bingöl ilinde yaklaşık 210,5 ton tıbbi atığın bertarafı sağlanmıştır.

4. Doğa Koruma ve Biyoçeşitlilik ve Tabiat Varlıklarını Koruma Çalışmaları

2873 Sayılı Milli Parklar Kanununun 2. maddesinde tanımlanan ve bu kanunun 3. maddesi uyarınca Bingöl ili sınırları içerisinde Milli Park, Tabiat Parkı ve Tabiat Koruma Alanı bulunmamaktadır. Ancak; Bu kanun çerçevesinde Solhan İlçesinde Yüzen Ada Tabiat Anıtı mevcuttur. Bu sahanın alanı 38 ha'dır. Ancak Yüzen Ada Tabiat Anıtının mevcut alanı 400 da'dır. 2003 Yılında tescil edilmiştir. Gölün alanı 300 m²'nin üzerinde olup yaz ve kış aylarında su seviyesi aynı kalmaktadır. Mevcut gölün derinliğinin 40-60 metre olduğu tahmin edilmektedir. Gölün üzerinde 3 adet yüzen kara parçası mevcut olup üzerinde dış budak ağaçları bulunmaktadır. Solhan ilçesine 17 km uzaklığında, Bingöl il merkezine ise 60 km' dir.

Çizelge 131 - Bingöl'de bulunan doğal sit alanları

Sit Alanının Adı	Sit Alanının Adresi	Sit Alanı Türü
La'l Dut Ağacı	Çayağzı Köyü-Yayladere	-
Kerek Mağarası	Kığı	-
Yüzen Ada	Hazerşah Köyü – Solhan	I.Derece doğal sit alanı
Kös Kaplıcaları	Ilıcalar	I.ve III. Derece doğal sit alanı

Kös Kaplıcaları, Bingöl'ün 25 kilometre kuzeydoğusunda, Ilıcalar mevki denilen yörede, Kös köyündedir. Kös köyü, Merkez ilçeye bağlı Ağacaeli bucağı sınırları içinde olup eski adı Fahrhan'dır. Bu nedenle Tahrhan Kaplıcası' diye de adlandırılır. Bu kaplıca, Doğu Anadolu bölgesinin en iyi kaplıcaları arasında sayılır. Gür bir orman içindedir. Burası aynı zamanda bir gezinti yeri olarak da ünlenmiştir.

Fotoğraf 7- Bingöl İli Kös Kaplıcaları

5. Arazi Kullanımı

644 sayılı Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin 7.maddesi uyarınca Bakanlık Makamının 16.09.2013 tarih ve 14271 sayılı Olur'u ile onaylanan Malatya - Elazığ – Bingöl – Tunceli Planlama Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı Değişikliği (J42, J43, J46, K39, K40, K42, K43, K45 ve L40 Paftaları), Plan Açıklama Raporu, Plan Hükümleri ve Plan Araştırma Raporu Mekânsal Planlama Genel Müdürlüğü'nün <http://www.csb.gov.tr/gm/mpgm/index.php?Sayfa=sayfaicerik&Icld=489> internet adresinde yayınlanmakta olup;

Söz konusu plana dair;

- 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı Değişikliği (9 Pafta)
- Plan Açıklama Raporu (1 Adet)
- Plan Hükümleri (4 Pafta)

Bingöl Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü ilan panosunda 24.10.2013 - 24.11.2013 tarihleri arasında 30 (otuz) gün süre ile askıya çıkartılmıştır. Bu süre zarfında Çevre Düzeni Planına dair itiraz başvuruları Bingöl Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü tarafından yapılacaktır. Bingöl Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğüne yapılan itiraz başvuruları değerlendirilmek üzere Bakanlığımıza gönderilecektir.

Çizelge 132 – Bingöl ilinin arazi kullanım durumu

Arazi Kullanım Türü	Alan (ha)	%
Tarım Arazileri	59.149,00	7,17
Orman	228.000	27,62
Ağaçlandırma Sahası	49.865	6,04
Çayır ve Mera	432.471	52,41
Yerleşim Yerleri, Yapay Bölgeler	55.815	6,76

6. ÇED Kararları, Çevre İzin ve Lisans İşlemleri

Çizelge 133 – Bingöl ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2014 yılı içerisinde alınan ÇED Olumlu ve ÇED Gerekli Değildir Kararlarının sektörel dağılımı (Bingöl ÇŞİM, 2014)

Karar	Maden	Enerji	Sanayi	Tarım - Gıda	Atık-Kimya	Ulaşım Kıyı	Turizm Konut	TOPLAM
ÇED Gerekli Değildir	16	2	4	-	-	1	1	24
ÇED Gereklidir	-	-	-	-	-	-	-	-
ÇED Olumlu Kararı	-	6	-	-	-	-	-	6

Çizelge 134 – Bingöl ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzni/Çevre İzni ve Lisansı Belgesi sayıları (Bingöl ÇŞİM, 2014)

	EK-1	EK-2	TOPLAM
Geçici Faaliyet Belgesi	-	13	13
Çevre İzni Belgesi	-	11	11
Çevre İzni ve Lisansı Belgesi	-	-	-
TOPLAM	-	24	24

7. Çevre Denetimleri ve Yapıtlar

Çizelge 135 – Bingöl ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı (Bingöl ÇŞİM, 2014)

Denetimler	Birleşik	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	Derin Deniz Desarji	ÇED	İzin	Toplam
Planlı Denetimler											29
Ani (Plansız) Denetimler											14
Genel Toplam											43

	Kesilen Ceza Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
Egzoz Denetimi	0	0

Çizelge 135 – Bingöl ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı (Bingöl ÇŞİM, 2014) (devam)

PGD Denetim Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
0	0,00

Çizelge 136 – Bingöl ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından uygulanan ceza miktarları ve sayısı (Bingöl ÇŞİM, 2014)

	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	ÇED	Diğer	TOPLAM
Ceza Miktarı (TL)	-	-	-	-	-	-	84.401,00	-	84.401,00
Uygulanan Ceza Sayısı	-	-	-	-	-	-	4	-	4

Bingöl ilinde 2014 yılında 1 adet tesis Çevre Kanunu'nun 10.maddesini ihlal ettiği gerekçesiyle faaliyeti durdurulmuştur.

BITLİS

1. Hava Kalitesi ve İklim Değişikliği

Bitlis ilinde doğalgaz şebekesi kurulması planlanmakta olup, proje çalışmaları yapılarak doğalgaz boruları döşenmeye başlanmıştır. Hava kalitesi ile ilgili denetim ve kontroller devam etmekte olup, il düzeyinde Temiz Hava Eylem Planı hazırlanmıştır. Ayrıca Bitlis ilinde hava kalitesinin kontrolü için Bitlis İl Emniyet Müdürlüğü ile birlikte yasak kömür satışının engellenmesi konusunda çalışmalar yapılmıştır. Bitlis ili geçmiş yıllarda hava kirliliğinin en yoğun olduğu iller arasındayken, hava kalitesinin düzeltilmesi için yapılan çalışmalar ile birlikte hava kirliliği azalmış ve havası en kirli iller listesinden çıkmıştır. Bitlis ilinde bir adet Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'na ait Ulusal Hava Kalitesi İzleme Ağına bağlı sabit hava kalitesi izleme istasyonu bulunmakta olup, istasyonda sürekli olarak kükürtdioksit (SO₂) ve partiküler madde (PM₁₀) parametreleri otomatik cihazlarla ölçülmektedir ve saatlik ortalama değerler olarak alınmaktadır. 2014 yılında Bitlis ilinde bulunan Hava Kalitesi Ölçüm İstasyonunun aylara göre verileri Çizelge 137'de verilmektedir.

Çizelge 137 – Bitlis ilinde 2014 yılı hava kalitesi parametreleri aylık ortalama konsantrasyon değerleri (µg/m³; CO: mg/m³)

BITLİS	SO ₂	AGS*	PM10	AGS*	CO	AGS*	NO	AGS*	NO ₂	AGS*	NO _x	AGS*	OZON	AGS*
Ocak	101	-	92	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Şubat	95	-	91	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mart	71	-	82	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nisan	42	-	61	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mayıs	17	-	49	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Haziran	8	-	62	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Temmuz	8	-	54	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ağustos	9	-	34	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Eylül	7	-	31	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ekim	7	-	32	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kasım	18	-	25	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Aralık	12	-	28	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

2. Su ve Atık Su Yönetimi

İlin içme suyu ihtiyacı Sapko, Kamiyan, Çelikhan, Başhan, Duap ve Şelale, kaynaklarından isale edilen sularla (Q_{max} = 136 lt/sn, Q_{min} = 81 lt/sn) giderilmektedir. İlin içme suyu ihtiyacının %40'ı Duap yaylasındaki kaynaktan karşılanmaktadır. Suların tamamı evsel nitelikli kullanılmakta olup, ilde sanayi bulunmadığından sanayide kullanılmamaktadır. İlde içme suyu arıtma tesisi mevcut değildir.

Bitlis ilinde 2012 yılı verilerine göre belediyeler tarafından içme ve kullanma suyu şebekesi ile dağıtılmak üzere temin edilen su miktarının kaynaklara göre dağılımı şu şekildedir: Baraj suyu %48,9; kaynak suyu %19,2; kuyu suyu %28,3; göl-gölet suyu %2,0 ve akarsu %1,6.

İlde sanayi bulunmadığından sadece evsel nitelikli atıksular kanalizasyon boruları vasıtasıyla toplanmakta olup, evsel atık suların ve yağmur sularının toplanıp bunların tekrar kullanıma sunulması amacıyla yapılan bir toplama sistemi ve arıtma tesisi mevcut değildir. Bitlis ilinin toplam nüfusu 338.023 olup, kanalizasyon şebekesi ile hizmet verilen nüfusun belediye nüfusu içindeki oranı %88'dir.

Çizelge 138 – Bitlis ilinde faaliyette olan kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu.

Bitlis	Belediye Atıksu Arıtma Tesisi/Deniz Deşarjı Olup Olmadığı?			Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Türü			Mevcut Kapasite (Ton/gün)	Arıtılan / Deşarj Edilen Atık Su Miktarı (m³/sn)	Deniz Deşarjı Noktası	Deniz Deşarjı	Hizmet Verdiği Nüfus	Oluşan AAT Çamur Miktarı (ton/gün)	
	Var	İnşa/plan aşamasında	Yok	Fiziksel	Biyolojik	İleri							
İl Merkezi	Bitlis		Proje	X									
	Yolalan		İhale	X									
İlçeler	Adilcevaz	X				X	X	1.875		Van Gölü		14.611	193
	Ahlat	X			X	X		21.600		Van Gölü		17.000	475
	Güroymak			X									
	Hizan		İhale	X									
	Mutki			X									
	Tatvan	X				X		16.602		Tuğ Deresi		68.157	0,5

İlde su kaynakları üzerinde enerji üretme amacıyla kurulan mevcut bir hidroelektrik santral bulunmamakta olup Kesen deresi üzerinde yapımına devam edilen bir hidroelektrik santral inşaatı mevcuttur.

3. Atık

İlde 2014 yılı içerisinde belediye adına toplam 66.065 ton/yıl atık toplanmıştır. İlde AB fonları da kullanılarak yapılan bir adet katı atık düzenli depolama tesisi olan Bİ-KA (Bitlis İli, İlçeleri ve Beldeleri Katı Atık Bertaraf Tesisleri Yapma ve İşletme Birliği) bulunmaktadır. Bitlis Düzenli Katı Atık Depolama Tesisi Bitlis ili, Güroymak ilçesi, Tahtalı Köyü, Beleketepe Mevkiindedir. Tesiste sızıntı sularının yüzeysel ve yer altı su kaynaklarını olumsuz etkilememesi için gerekli önlemler alınmıştır. Deponi alanında oluşan sızıntı (çöp) suları buradaki sızdırmazlık tabakası sayesinde yer altı ve yer üstü kaynaklarına karışmadan ayrı toplanmakta ve Sızıntı Suyu Arıtma Tesisi'ne (Membran-Bio Reaktör) gönderilerek arıtılmaktadır.

Bitlis'in bazı ilçelerinde vahşi depolama tesisleri bulunmakta olup rehabilite edilmesine çalışılmaktadır. Söz konusu çöp vahşi depolama alanlarının rehabilitasyonu yapıldıktan sonra toprak ve ekilen bitkiler depo gazını mümkün olabildiğince emebilecek ve kullanımını sağlayacak özelliklere sahip olacaktır. Buna ilaveten gaz depolama bacaları tesis edilmesi planlanmaktadır.

Çizelge 139 – Bitlis ilinde bulunan bertaraf tesisleri sayıları

Katı Atık Bertaraf Tesisi Sayısı	1
Lisanslı Ambalaj Atığı Toplama Ayırma Tesisi ve Geri Dönüşüm Tesisi Sayısı	0

Bİ-KA verilerine göre 2014 yılında Bitlis ili sınırları içindeki belediyelerde 171 ton tıbbi atık toplanmıştır.

4. Doğa Koruma, Biyoçeşitlilik ve Tabiat Varlıklarını Koruma Çalışmaları

İlde milli park bulunmamaktadır. Ancak 2873 sayılı Milli Parklar Kanunu kapsamında Bitlis ili Güroymak-Tatvan-Ahlat ilçeleri sınırlarına giren 4.872 ha büyüklüğe sahip olan Nemrut Kalderası Tabiat Anıtı bulunmaktadır. Sahip olduğu boyutları, soğuk ve sıcak su gölleri, buhar bacaları, oluşum özellikleri ve peyzaj değeri itibarı ile ulusal düzeyde ender bir jeolojik/jeomorfolojik doğal bir miras ve tabiat anıtıdır. Nemrut Kalderası içinde ve çevresinde bu güne kadar 450 bitki türü tespit edilmiştir. Yörede teşhis edilen bitkilerin %44 gibi önemli bir oranı da bu bölgeye ait türlerden oluşmaktadır. %8,4 kadarı ise bitki türleri içinde endemik olarak yer almaktadır.

Fotoğraf 8 -Nemrut Kalderası Tabiat Anıtı

Arin Gölü, İron Sazlığı, Nazik Gölü gibi alanlar Sulak Alan Koruma Yönetmeliğine göre korunmaya alınmış önemli sulak alanlarındandır.

Bitlis ili Adilcevaz ilçesi sınırları içerisinde bulunan 29.400 hektar büyüklüğündeki alan, 07.09.2005 tarih ve 2005/9453 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile Süphan Dağı Yaban Hayatı Geliştirme Sahası olarak ilan edilmiştir. Koruma sahasında 15–20 yıl kadar önce çengel boynuzlu dağ keçisi yaşamakta iken bugün bölgede hiç görülmediği tespit edilmiştir.

Ahlat, Selçuklu eserleri ve mimarisinin en güzel örneklerinin bulunduğu bir yerleşmedir. Selçuklu döneminden bu yana gelenekselleşerek yapılan konutların yoğun olduğu ve bir ortaçağ kenti görünümünü sergileyen kentsel doku “Kentsel Sit Alanı” olarak tanımlanmış ve bu alanı da kapsayan Ahlat Koruma Amaçlı İmar Planı Kültür Bakanlığınca yaptırılarak, Diyarbakır Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulunun 14.05.1993 gün ve 1249 sayılı kararı ile uygun görülmüş ve uygulanmaya başlanmıştır.

5. Arazi Kullanımı

Çizelge 140 – Bitlis ilinin arazi kullanım durumu

Arazi Kullanım Türü	Alan (ha)	%
Tarım Arazileri	134.918,0	16,61
Su Kütlesi	193.881,0	22,43
Orman	164.756,0	19,06
Sulak Alan	0,0	0,00
Çayır ve Mera	297.662,0	34,43
Yerleşim Yerleri, Yapay Bölgeler, Diğer	73.264,0	8,47

“Muş-Bitlis-Van Planlama Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı” 11.11.2008 tarih ve 27051 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan “Çevre Düzeni Planlarına Dair Yönetmelik”, 4856 sayılı Kanun’un 2 (h) ve 10 (c) maddeleri ile 2872/5491 sayılı Kanun’un 9 (b) maddesi uyarınca 01.04.2011 tarihinde onaylanmıştır.

Muş-Bitlis-Van Planlama Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı’nın K-48 ve L-48 Paftalarında yapılan değişiklikler Bakanlık Makamı’nın 18.12.2012 tarih ve 19412 sayılı oluru ile onaylanmıştır.

6. ÇED Kararları, Çevre İzin ve Lisans İşlemleri

Çizelge 141 – Bitlis ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2014 yılı içerisinde alınan ÇED Olumlu ve ÇED Gerekli Değildir Kararlarının sektörel dağılımı (Bitlis ÇŞİM, 2014)

Karar	Maden	Enerji	Sanayi	Tarım-Gıda	Atık Kimya	Ulaşım Kıyı	Turizm Konut	TOPLAM
ÇED Gerekli Değildir	10	-	1	1	-	-	-	12
ÇED Gereklidir	1	1	-	-	-	-	-	2
ÇED Olumlu Kararı	1	1	-	-	-	-	-	2

Çizelge 142 – Bitlis ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzni/Çevre İzni ve Lisansı Belgesi sayıları (Bitlis ÇŞİM, 2014)

	EK-1	EK-2	TOPLAM
Geçici Faaliyet Belgesi	1	3	4
Çevre İzni Belgesi	-	2	2
Çevre İzni ve Lisansı Belgesi	-	-	-
TOPLAM	1	5	6

7. Çevre Denetimleri ve Yapıtlar

Çizelge 143 – Bitlis ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı (Bitlis ÇŞİM, 2014)

Denetimler	Birleşik	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	Derin Deniz Deşarjı	ÇED	İzin	Toplam
Planlı Denetimler	12	40	10	1	14	0	1	0	4	26	108
Ani (Plansız) Denetimler	1	4	4	0	12	0	2	0	4	0	27
Genel Toplam	13	44	14	1	26	0	3	0	8	26	135

	Kesilen Ceza Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
Egzoz Denetimi	0	0,0
PGD Denetim Sayısı	40	0,0

Çizelge 144 – Bitlis ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından uygulanan ceza miktarları ve sayısı (Bitlis ÇŞİM, 2014)

	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	ÇED	Diğer	TOPLAM
Ceza Miktarı (TL)	-	-	-	-	-	-	52.782,00	-	52.782,00
Uygulanan Ceza Sayısı	-	-	-	-	-	-	3	-	3

BOLU

1. Hava Kalitesi ve İklim Değişikliği

Bolu ilinde hava kirliliği en çok kış aylarında gözlenmekte olup bunun nedeni ilin topoğrafik yapısı, evsel ısınma ve trafiktir. Oluşan hava kirlenici gazların, ili topoğrafik yapısı nedeniyle hava sirkülasyonu ile uzaklaştırılması mümkün olamamaktadır.

Bolu ilinde 1 adet hava kalitesi izleme istasyonu bulunmakta olup Bolu Meteoroloji İl Müdürlüğü yerleşkesindedir ve istasyon SO₂ ve PM parametrelerini ölçmektedir. 2014 yılında Bolu ilinde bulunan Hava Kalitesi Ölçüm İstasyonunun aylara göre verileri Çizelge 145'de verilmektedir.

Çizelge 145 – Bolu ilinde 2014 yılında hava kirlenici gazların ortalama konsantrasyon değerleri, ($\mu\text{g}/\text{m}^3$, CO: mg/m^3)

Merkez İstasyon	SO ₂	AGS*	PM10	AGS*	CO	AGS*	NO	AGS*	NO	AGS*	NO _x	AGS*	OZON	AGS*
Ocak	27	-	164	-										
Şubat	18	-	127	-										
Mart	18	-	74	-										
Nisan	15	-	63	-										
Mayıs	6	-	40	-										
Haziran	5	-	31	-										
Temmuz	6	-	40	-										
Ağustos	5	-	41	-										
Eylül	7	-	45	-										
Ekim	29	-	55	-										
Kasım	85	-	102	-										
Aralık	129	-	115	-										

İlde 2014 yılı sonu itibarıyla trafiğe kayıtlı motorlu taşıtların sayısı 96.186 emisyon ölçümü yaptıran toplam motorlu taşıt sayısı ise 40.555'dir. Bolu ilinde 2014 yılı sonu itibarıyla 12 adet sabit istasyon ve 1 adet mobil istasyon olmak üzere toplam 13 adet istasyona Egzoz Gazı Emisyon Ölçüm Yetki Belgesi verilmiştir. Egzoz Gazı Emisyon Ölçüm Yetki Belgesi alan toplam 13 adet istasyona 2014 yılında 40.555 adet egzoz gazı emisyon ölçüm pulu ve 10.563 adet motorlu taşıt egzoz emisyon ruhsatı verilmiştir.

2. Su ve Atık Su Yönetimi

Bolu merkez ilçenin içme suyu, Gölköy Barajından, Bayramışlar ve Değirmenözü Kaynakları ile 10 noktadaki derin kuyulardan da sağlanmakta ve Salıbeyler Mahallesi üzerinde bulunan İçme Kullanma Suyu Arıtma Tesisinde arıtılarak halka sunulmaktadır. 2012 yılı verilerine göre belediye içme ve kullanma suyu şebekesi için kaynaklara göre çekilen su miktarı 8.500 m³/yıl baraj, 2.065 m³/yıl kuyu, 3.570 m³/yıl kaynak olarak gerçekleşmiştir. Arıtma tesisinin kapasite debisi 650 lt/sn olup arıtma tesisine ait 1 adet 2.000 m³'lük klorlama deposu, 1 adet 7.500 m³'lük ve 1 adet 10.000 m³'lük, 1 adet 3.000 m³'lük, 1 adet 4.000 m³'lük ve 1 adet 500 m³'lük olmak üzere toplam 6 adet su deposu bulunmaktadır. 2014 yılı verilerine göre kanalizasyon şebekesi ile hizmet verilen belediye sayısı 13, kanalizasyon şebekesi ile hizmet verilen nüfusun belediye nüfusu içindeki oranı % 100, atıksu arıtma tesisi ile hizmet verilen belediye sayısı 4, atıksu arıtma tesisi ile hizmet verilen nüfusun belediye nüfusu içindeki oranı % 86'dır. Bolu Merkez Belediye Mücavir alan sınırları içinde atıksu arıtma tesisi ile hizmet verilen nüfus oranı % 98 dir.

Çizelge 146 – Bolu ilinde faaliyette olan kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu

Bolu		Belediye Atıksu Arıtma Tesisi/Deniz Deşarjı Olup Olmadığı?			Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Türü			Mevcut Kapasite (Ton/gün)	Arıtılan/Deşarj Edilen Atıksu Miktarı (m ³ /sn)	Deşarj Noktası Koordinatları	Deniz Deşarjı Noktası	Hizmet Verdiği Nüfus	Oluşan AAT Çamur Miktarı (ton/gün)
		Var	İnşa/plan aşamasında	Yok	Fiziksel	Biyolojik	İleri						
İl Merkez	Bolu Merkez	x				X		56.000 m ³ /gün					12 ton/gün
İlçeler	Gerede	x				X		5.184	50 lt/sn	Y432600.621-X4514283.520 Y432873.783-X4514259.006 Y432817.750-X4513924.558 Y432558.596-X4513956.076		24.481	
	Göynük			X					182.500 m ³ /yıl atıksu Göynük Çayına desarj edilmektedir.	X=4473367.69 Y=565874.25			
	Seben		PLAN	X									
	Kıbrıscık	YOK	Proje Aşamasında	YOK	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Yeniçağa	X			X			1.296 m ³ /gün					
	Gökçesu		-	YOK	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Kaynak: Bolu Belediyesi ve İlçe Belediyeleri (2014)

3. Atık

Bolu merkez ilçesi 2014 yılı sonu itibarıyla nüfus 144.864 olup, 2014 yılında toplanan toplam katı atık miktarı 54.856 ton/yıl, kişi başına düşen atık miktarı ise 1,14 kg/kişi-gün olarak gerçekleşmiştir.

Bolu Belediyesi Katı Atık Düzenli Depolama Tesisi; mücavir alan sınırları içinde şehrin kuzeydoğusunda, Yukarı Soku Mahallesi, İğnesi Mevkii'nde olup, şehir merkezine 4 km mesafededir. 2014 yılı sonu itibarı ile Bolu Belediyesi Katı Atık Düzenli Depolama Tesisi, merkez ilçe nüfusunun yaklaşık % 93'üne hizmet vermektedir.

Çizelge 147 – Bolu ilinde bulunan bertaraf tesisleri sayıları

Katı Atık Düzenli Depolama Tesisi Sayısı	1
Lisanslı Ambalaj Atığı Toplama Ayırma Tesisi Sayısı	1
Geri Dönüşüm Tesisi Sayısı	0

Bolu ilinde toplam 6 adet tehlikeli atık taşıma firma lisansına sahiptir ve bu firmalara ait lisanslı 48 adet tehlikeli atık taşıma aracı bulunmaktadır. 2014 yılında 1.227,504 ton tehlikeli atık geri kazanım tesislerine gönderilmiştir.

Bolu ilinde 3 adet lisanslı atık yağ taşıma aracı bulunmaktadır. 2014 yılında 41,068 ton atık yağ geri kazanım tesislerine gönderilmiş, 18,880 ton atık yağ ilave yakıt olarak kullanılmıştır.

22.07.2005 tarih ve 25883 sayılı Resmi Gazete 'de yayımlanarak yürürlüğe giren Tıbbi Atıkların Kontrolü Yönetmeliği'nin hükümleri gereğince, Bolu Merkez ve ilçelerinde oluşan tıbbi atıklar, Belediyelerin bir firma ile imzaladıkları protokoller çerçevesinde, lisanslı Tıbbi Atık Toplama Araçları ile bir program doğrultusunda bu atıkların üretildikleri yerlerde ayrı olarak toplanmakta, taşınmakta, tekniğine uygun sterilize edilmekte ve evsel nitelik kazanan atıklar Sakarya Büyükşehir Belediyesine ait Katı Atık Düzenli Depolama Alanında bertaraf edilmektedir. Her yıl Mahalli Çevre Kurulu (MÇK) toplantısında ilde oluşacak olan tıbbi atıkların bertarafı için ücret belirlenmektedir. Bolu ilinde 2014 yılında 468,86 ton tıbbi atık toplanarak bertaraf edilmiştir.

Ambalaj atıkları sisteminde toplam 100 adet piyasaya süren, 1 adet ambalaj üreticisi, 3 adet ambalaj üreticisi+piyasaya süren, 1 tedarikçi+piyasaya süren, 1 adet lisanslı ambalaj atığı toplama ayırma tesisi, 2 adet tedarikçi tesisi kayıtlıdır. Kullanıcı adı ve şifreleri verilmiştir. Bolu Belediye Başkanlığına ait onaylı Ambalaj Atıkları Yönetim Planı mevcuttur.

4. Doğa Koruma, Biyoçeşitlilik ve Tabiat Varlıklarını Koruma Çalışmaları

Türkiye'nin flora zenginliğinde Bolu önemli bir yer tutmaktadır. Bolu florasında 89 familya, 363 cins, 771 tür bulunmaktadır. Bunların 82'si Türkiye'nin endemik türlerindedir. Sadece Bolu'ya da endemik olan 3 tür bulunmaktadır. Bunlar Cirsium boluensis, Crocus abantensis ve Jasione supina akmani'dir. Bolu ilinde egemen bitki örtüsü ormanlardır. İl topraklarının yarısından fazlasını (%60) orman örtüsü oluşturur. Karadere, Seben ve Aladağ ormanları yurdumuz için zenginlik kaynağıdır. Ormanlarda egemen ağaç türleri kayın, gürgen, kestane, ihlamur, dişbudak, meşe, kızılçam, karaağaç, kavak, köknar ve sarıçamdır.

İlin zengin bitki örtüsü, topografyası, su kaynakları ve iklimi yaban hayatı için de elverişli koşullar oluşturmaktadır. Ancak Bolu ilinde yaban hayvanları varlığı konusunda, özellikle bunların popülasyon büyüklükleri hakkında yeterli bilgi bulunmamaktadır. Göllerde ve akarsularda saz, alabalık, tatlısu midyesi, yengeç, kurbağa, kaplumbağa gibi suda yaşayan hayvan türleri; yaban ördeği, yaban kazı, karabatak, su tavuğu gibi kuşlar bulunur. Ormanlık alanların yüksek kesimlerinde ayı, vaşak, yaban domuzu, geyik, karaca görülmektedir. Bolu'da bulunan diğer hayvan türleri kurt, sansar, tilki, porsuk, tavşan, kokarca, gelincik, sincap gibi kara hayvanları; keklük, üveyik, bıldırcın, yaban ördeği, çil, toy, turna, çulluk, güvercin, atmaca, şahin, kartal gibi kuşlardır.

2014 yılı sonu itibarıyla Bolu ili sınırları içerisinde 1 adet milli park (Yedigöller Milli Parkı), 9 adet tabiat parkı (Abant Gölü Tabiat Parkı, Gölcük Tabiat Parkı, Göksu Tabiat Parkı, Sünnet Gölü Tabiat Parkı, Karagöl Tabiat Parkı, Beşpınarlar Tabiat Parkı, Sülüklü Göl Tabiat Parkı, Kargalı-Gölcük Tabiat Parkı, Ayıkayası Tabiat Parkı) bulunmaktadır. İlde ayrıca 3 adet tabiatı koruma alanı (Kökez Tabiatı Koruma Alanı, Akdoğanlar ve Rüzgârlar Ebe Çamı Tabiatı Koruma Alanı, Bolu Kale Fındığı Tabiatı Koruma Alanı) mevcuttur. Ülkemizde 135 adet sulak alan uluslararası öneme sahiptir ve bunlardan Yeniçağa Gölü ile Abant Gölü Bolu ili sınırları içerisinde bulunmaktadır.

Yedigöller Milli Parkı: Bolu'nun 42 km. kuzeyinde bulunan Yedigöller, farklı büyüklüklerde 7 adet doğa harikası heyelan göllerinden oluşmaktadır. Bunlar Seringöl, Büyükgöl, Deringöl, Nazlıgöl, Kurugöl, İncegöl ve Sazlıgöl'dür. Bu göllerin de içinde bulunduğu 1.642 hektarlık alan 29.04.1965'te "Milli Park" ilan edilerek korumaya alınmıştır.

Fotoğraf 9 Yedigöller Milli Parkı

Fotoğraf 10 Yedigöller Milli Parkı

Abant Gölü Tabiat Parkı: Abant Gölü, Bolu'nun 34 km güneybatısında Abant Dağları üzerinde yer alan tektonik oluşumlu bir göldür. 125 hektar genişliğinde olup yeraltı suları ile beslenmektedir. Göl ve çevresindeki floranın zenginliğiyle büyük bir açık hava rekreasyon potansiyeline sahip bulunması nedeniyle yörenin 1.150 hektarlık bölümü, 1988 yılında Tabiat Parkı ilan edilmiştir. Göl çevresi zengin bitki örtüsüne sahiptir.

Gölcük Tabiat Parkı: Bolu ili Merkez İlçe sınırları içerisinde ortalama 1.217 metre yüksekliğinde, saf göknar ve göknar, kayın, gürgen karışık meşcereleri ile kaplı orman, dağ-göl peyzajlarına sahip olan ve bu kaynak değerleri yanında, yürüyüş parkurları, manzara seyir terasları, piknik alanları ve iklimatik özellikleri ile önemli bir rekreasyonel potansiyele sahiptir.

Göksu Tabiat Parkı: Göksu Tabiat Parkı, 24.12.1991 tarihinde 25 hektar alana sahip A Tipi Orman İçi Dinlenme Yeri olarak tescil edilmiş ancak 2011 yılında Orman ve Su İşleri Bakanlığı'nın oluşumu ve Bakanlık Makamı'nın 11.07.2011 tarih ve 903 sayılı olurları ile mesire yeri statüsü Tabiat Parkına dönüştürülmüş ve Milli Parklar Kanunu kapsamında yönetilmeye başlanmıştır.

Sünnet Gölü Tabiat Parkı: Bolu ili Göynük ilçesi sınırları içerisinde yer alan Sünnet Gölü Tabiat Parkı, 1973 yılında 80 hektar alana sahip A Tipi Orman İçi Dinlenme Yeri olarak tescil edilmiş ancak 2011 yılında Orman ve Su İşleri Bakanlığı'nın oluşumu ve Bakanlık Makamı'nın 11.07.2011 tarih ve 903 sayılı olurları ile Mesire Yeri statüsü Tabiat Parkına dönüştürülmüş ve Milli Parklar Kanunu kapsamında yönetilmeye başlanmıştır.

Karagöl Tabiat Parkı: Bolu ili Kırısıcak ilçesi sınırları içerisinde yer alan Karagöl Tabiat Parkı, 1976 yılında 15 hektar alana sahip A tipi Orman İçi Dinlenme Yeri olarak tescil edilmiş daha sonra alanı 35 hektara çıkarılmıştır. 2011 yılında Orman ve Su İşleri Bakanlığı'nın oluşumu ve Bakanlık Makamı'nın 11.07.2011 tarih ve 903 sayılı olurları ile Mesire Yeri statüsü Tabiat Parkına dönüştürülmüş ve Milli Parklar Kanunu kapsamında yönetilmeye başlanmıştır.

Beşpınarlar Tabiat Parkı: Bolu ili merkez ilçe, Aladağlar Mevkiinde bulunan Beşpınarlar Tabiat Parkı, 1991 yılında 26 hektar alana sahip A tipi Orman İçi Dinlenme Yeri olarak tescil edilmiş ancak 2011 yılında Orman ve Su İşleri Bakanlığı'nın oluşumu ve Bakanlık Makamı'nın 11.07.2011 tarih ve 903 sayılı olurları ile Mesire Yeri statüsü Tabiat Parkına dönüştürülmüş ve Milli Parklar Kanunu kapsamında yönetilmeye başlanmıştır.

Sülüklü Göl Tabiat Parkı: Bolu ili Mudurnu ilçesi, Yürse Mevkiinde bulunan Sülüklü Göl Tabiat Parkı, 810 hektardır. Sülüklü Göl, ihtiva ettiği göl, sulak saha ve orman ekosistemleri ve bu ekosistemlerde yaşayan bitki ve hayvan türü çeşitliliği ile eşsiz bir tabiat parçasıdır. Tektonik hareketler sonucunda çökmüş ağaçların üst kesimleri su üzerinde kalarak ilginç peyzaj özelliğinden dolayı Tabiat Koruma Alanı olarak ilan edilmiş ancak 22.11.2011 tarih ve 1399 sayılı Bakanlık Olur'u ile statüsü Tabiat Parkına çevrilmiştir.

Kargalı Gölcük Tabiat Parkı: Bolu şehir merkezine yaklaşık 18 km, Ankara'ya 180 km ve İstanbul'a 260 km mesafededir. Bolu ilinin eşsiz doğa güzelliklerini içinde barındıran Kargalı Gölcük Tabiat Parkı 300-400 yaşındaki ağaçları ile 157 hektar büyüklüğünde bir alandır. Kargalı Gölcük Tabiat Parkı, Bakanlık Makamı'nın 17.04.2014 tarih ve 694 sayılı Olurları ile Tabiat Parkı ilan edilmiştir.

Ayıkayası Tabiat Parkı: Bolu şehir merkezine yaklaşık 34 km mesafede olup, Bolu merkezin kuzeyinde Yedigöller Milli Parkı yolu üzerindedir. Bolu Dağlarının hakim bir noktasında bulunan Ayıkayası ve etrafındaki eşsiz doğa güzellikleri iyi bir manzara ve rekreasyon alanları ile 248 ha. büyüklüğünde bir tabiat parkıdır. Ayıkayası Tabiat Parkı, Bakanlık Makamının 29.08.2014 tarih ve 1437 sayılı Olurları ile Tabiat Parkı ilan edilmiştir

Kökez Tabiatı Koruma Alanı: Bolu ili Merkez İlçe, Kökez İşletme Şefliği sınırları içerisinde yer alan Kökez Tabiatı Koruma Alanı, 324 hektardır. Çok yaşlı ve boylu Uludağ Gökarnı (Abies Bormülleriana) içeren bakir bir orman ekosistemine sahiptir.

Akdoğanlar ve Rüzgârlar Ebe Çamı Tabiatı Koruma Alanı: Bolu ili Merkez İlçe, Rüzgârlar Mevkii sınırları içerisinde yer alan ve dünya üzerinde sadece bu bölgede tabii yayılış gösteren, nadir ve tehlikeye maruz kalmış bir ağaç türü olan Ebe Çamı (Pinus nigra ssp pallasiana varyete seneriyana) olması nedeniyle 174 hektarlık bu alan Tabiatı Koruma Alanı olarak ilan edilmiştir.

Bolu Kale Fındığı Tabiatı Koruma Alanı: Bolu ili Merkez İlçe, Merkez İşletme Şefliği sınırları içerisinde yer alan Bolu Kale Fındığı Tabiatı Koruma Alanı, 460 hektardır. Nesli tehlikeye düşmüş ve yalnız ülkemizde tabii yayılış gösteren Bolu Fındığının (Corylus Colorna) çok büyük boy ve çapa sahip örneklerini ihtiva eden eşsiz bir ekosisteme sahiptir.

Bolu, ülkemizin en zengin ağaç ve bitki topluluklarına sahip yörelerinden birisidir. Bu bağlamda ilde 14 adet anıt ağaç tescil edilerek koruma altına alınmıştır.

Çizelge 148 – Bolu ilinde bulunan anıt ağaçlar

1	Merkez İlçe Ömerler Köyü'nde Kuru Otel'in bahçesi	2 adet İstranca meşe ağacı
2	Merkez İlçe Karacasu Beldesi Mezarlığı'nın köşesi	1 adet sapsız meşe ağacı (petrea)
3	Göynük İlçesi Çeşme Mahallesi, Ömer Sekkin Türbesi yanı	1 adet çınar ağacı
4	Göynük İlçesi Çarşı Meydanı Köprübaşı'nda	4 adet çınar ağacı
5	Mengen İlçesi Gökçesu Beldesi Avşar Köyü Keseroğlu Mahallesi (yaşı 770 yıl olarak hesaplanmış ve çapı itibari ile Türkiye'nin en kalın çaplı Türk Fındığı Ağacı olarak kabul edilmektedir.)	1 adet Türk Fındığı Ağacı
6	Mudurnu İlçesi, Musalla Mahallesi Konukaya, Meydan, Hıdırlık ve Sakalar Sokaklarının kesiştiği alanda, Nallıhan Karayolu'nun hemen kenarında	1 adet çınar ağacı
7	Mudurnu İlçesi Keçikıran Köyü Çobanlar Mahallesi'nde Keçikıran Köyü yolunun sağında	1 adet Türk Fındığı Ağacı
8	Merkez İlçe Saccılar Köyünde Mengen Mamatlar Yaylası'nda Bu ağaçlar ülkemizin en yaşlı (1.000 yaş) ve en kalın gövdeli meşe ağaçlarıdır	1 adet meşe ağacı 2 adet meşe ağacı

Bolu Merkezde 1 (Akkaya travertenleri) ve Seben'de 5, Mudurnu'da 1 olmak üzere toplam 7 adet doğal sit alanı mevcuttur. Bu doğal sit alanları Çizelge 148'de verilmektedir.

Çizelge 149– Bolu ilinde bulunan doğal sit alanları

1	Akkaya Travertenleri	Bolu Merkez İlçe, Çepni Köyü	1. Doğal Sit
2	Karamurat Gölü	Mudurnu İlçesi, Taşkesti Beldesi	1. Doğal Sit
3	Fosil Ormanı	Seben İlçesi, Hocaş Köyü	1. Doğal Sit
4	Muslar Kaya Evleri	Seben İlçesi, Kaşbıyıklar Köyü Muslar Mahallesi	1. Doğal Sit
5	Solaklar Kaya Evleri	Seben İlçesi, Solaklar Köyü	1. Doğal Sit
6	Kabak Kaya Evleri	Seben İlçesi, Kabak Köyü	1. Doğal Sit
7	Seylik Mağaraları	Seben İlçesi, Musasofular Köyü	1. Doğal Sit

5. Arazi Kullanımı

Çizelge 150 – Bolu ilinin arazi kullanım durumu

Arazi Kullanım Türü	Alan (ha)	%
Tarım Arazileri	187.191,86	22,13
Su Kütlesi	711,70	0,08
Orman	520.577,26	61,55
Sulak Alan	462,74	0,05
Çayır ve Mera	124.440,00	14,72
Yerleşim Yerleri, Yapay Bölgeler, Diğer	12.416,44	1,47

Bolu İli 1/100.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu'nun 10. maddesinin (c) bendi uyarınca Bolu İl Özel İdaresi, İl Genel Meclisi'nin 07.09.2007 tarih ve 149 sayılı kararı ile onaylanarak, yürürlüğe girmiştir. 29.06.2011 günlü, 644 sayılı Çevre ve Şehircilik Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin 7. Maddesi gereği bu görev Çevre Şehircilik Bakanlığı, Mekânsal Planlama Genel Müdürlüğüne verilmiştir.

6. ÇED Kararları, Çevre İzin ve Lisans İşlemleri

Çizelge 151 – Bolu ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2014 yılı içerisinde alınan ÇED Olumlu ve ÇED Gerekli Değildir Kararlarının sektörel dağılımı (Bolu ÇŞİM, 2014)

Karar	Maden	Enerji	Sanayi	Tarım-Gıda	Atık-Kimya	Turizm Konut	Diğer	TOPLAM
ÇED Gerekli Değildir	8	1	-	25	3	1	1	39
ÇED Olumlu Kararı	-	-	-	6	-	1	-	7

Çizelge 152 – Bolu ilinde 2014 Yılında ÇŞİM tarafından verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzni/Çevre İzni ve Lisans Belgesi sayıları (Bolu ÇŞİM, 2014)

	EK-1	EK-2	TOPLAM
Geçici Faaliyet Belgesi	-	11	11
Çevre İzni	-	17	17
Lisans	-	2	2
TOPLAM	-	30	30

7. Çevre Denetimleri ve Yapıtlar

Çizelge 153 – Bolu ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı (Bolu ÇŞİM, 2014)

Denetimler	Birleşik	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	Derin Deniz Deşarjı	ÇED	Toplam
Planlı Denetimler	17	15	21	-	13	-	4	-	78	148
Ani (Plansız) Denetimler	-	101	106	7	103	-	11	-	10	338
Genel Toplam	17	116	127	7	116	-	15	-	88	486

Kaynak: Bolu Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü (2014)

	Kesilen Ceza Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
Egzoz Denetimi	0	0,0
PGD Denetim Sayısı		Kesilen Ceza Miktarı (TL)
90		0,0

Çizelge 154 – Bolu İlinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından uygulanan ceza miktarları ve sayısı (Bolu ÇŞİM,2014)

	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	ÇED	Diğer	TOPLAM
Ceza Miktarı (TL)	42.232	136.954	5.255	-	-	-	72.000	51.507	307.948
Uygulanan Ceza Sayısı	1	7	5	-	-	-	2	7	22

Bolu ilinde 2014 yılında 1 adet Piliç Yetiştirme Tesisi 'ne faaliyete ilişkin durdurma/kapatma kararı verilmiştir.

BURDUR

1. Hava Kalitesi ve İklim Değişikliği

Burdur ilinde kış aylarında görülen hava kirliliğinin başlıca nedeni, ısınma ve enerji eldesi amacıyla tüketilen fosil kaynaklı yakıtlardır. Özellikle kükürt dioksitin (SO₂) yaklaşık olarak % 90'ını fosil kaynaklı yakıtların yakılması neticesinde oluşmaktadır. Geriye kalan % 10'unu ise endüstriyel faaliyetlerden ve motorlu araçlarda tüketilen yakıtlardan kaynaklanmaktadır. Dumanda ise yakıt dışı kaynakların %20'ye sahip olduğu görülmüştür. Isınmadan kaynaklanan hava kirliliğinin temel sebepleri, ısınmada kalitesiz yakıtların herhangi bir zenginleştirme işlemine tabii tutulmadan kullanılması, yanlış yakma tekniklerin uygulanması ve kullanılan kazanların işletme bakımlarının düzenli olarak yapılmaması şeklinde sıralanabilir. Bunların yanı sıra; nüfus yoğunlaşması, topoğrafik yapı ve meteorolojik şartlar hava kirliliğinin artmasında önemli rol oynamaktadır.

İlde hava kirliliğini etkileyen en önemli nedenler; şehrin topoğrafik yapısı, meteorolojik şartlar ve plansız şehirleşmedir. Ayrıca yakma sistemleri yanlışlığı, periyodik bakımların yapılmaması, ateşçilerin eğitimsiz olması, nüfus artışı ile kişi başına kullanılan enerji tüketimindeki artış, motorlu taşıtlar ile inşaat kalite ve izolasyon yetersizliği de diğer sebeplerdir.

İlde özellikle kentsel ısınmada doğal gaz kullanımının yaygınlaşması ile beraber PM10, SO₂ ve NO_x konsantrasyonlarında azalma sağlanacaktır. Burdur ilinde 2014 yılı itibariyle doğalgaz şehir içi ana dağıtım hattı inşaat çalışmaları devam etmektedir. Ayrıca trafikten kaynaklanan kirliliği önlemek amacıyla araçların egzoz gazı emisyon ölçümlerini yaptırmalarına dönük kontrol ve denetimler de devam etmektedir. 2014 yılında Burdur ilinde bulunan Hava Kalitesi Ölçüm İstasyonunun aylara göre verileri Çizelge 155'de verilmektedir.

Çizelge 155 – Burdur ilinde 2014 yılı hava kalitesi parametreleri aylık ortalama konsantrasyon değerleri, (µg/m³, CO: mg/m³)

Burdur Merkez	SO ₂	AGS*	PM10	AGS*	CO	AGS*	NO	AGS*	NO ₂	AGS*	NO _x	AGS*	OZON	AGS*
Ocak	28,51		83,12	12										
Şubat	31,55		60,92	3										
Mart	11,23		47,29	1										
Nisan	10,2		39,83											
Mayıs	-		26,93											
Haziran	4,9		34,5											
Temmuz	4,8		37,9											
Ağustos	3,7		38											
Eylül	3,4		28,7											
Ekim	6,7		37,68											
Kasım	19		61	2										
Aralık	30		58	3										

Egzoz emisyon ölçümü için şartları sağlayan 1 adeti araç muayene istasyonu olmak üzere 4'ü Bucak'ta, 1 adeti araç muayene istasyonu olmak üzere 4'ü Burdur ili merkezinde, 1 adet Karamanlı İlçesinde ve 1 adet te Gölhisar ilçesinde olmak üzere toplam 10 sabit istasyon için egzoz emisyon ölçüm yetki belgesi verilmiştir. 10 adet egzoz istasyonları tarafından 32.277 aracın egzoz emisyon ölçümü yapılmıştır. Burdur Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü tarafından 10 adet sabit istasyona toplam 29.988 adet egzoz emisyon pulu ve 7.385 adet ruhsat verilmiştir.

2. Su ve Atık Su Yönetimi

Burdur ili nüfusu 2014 yılı TÜİK verilerine göre 256.898 kişidir. Burdur ilinde toplam 14 belediye bulunmakta olup 174.713 kişi belediye hizmeti almaktadır. İçme ve kullanma suyu temini belediye ve köyler dahil olmak üzere 344 su deposundan sağlanmaktadır. Burdur ilinde içme ve kullanma suyu şebekesi bulunmayan yerleşim yeri yoktur. Bu nedenle tüm nüfusa içme ve kullanma suyu şebekesi ile hizmet verilmektedir.

İçme ve kullanma suyu temininde Burdur ilinde bulunan toplam su depolarının %62,5'i (344) "İnsani Tüketim Amaçlı Sular Hakkında Yönetmelik" doğrultusundadır. Su depolarının %78,7'inde (271) otomatik klorlama cihazı bulunmakta olup faal çalışan otomatik klorlama cihaz sayısı 270'dir.

Çizelge 156 – Burdur ilinde faaliyette olan kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu

Burdur	Belediye Atıksu Arıtma Tesisi/Deniz Deşarjı Olup Olmadığı?			Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Türü			Mevcut Kapasite (Ton/gün)	Arıtılan/Deşarj Edilen Atıksu Miktarı (m ³ /sn)	Deşarj Noktası koordinatları	Deniz Deşarjı Noktası	Hizmet Verdiği Nüfus	Oluşan AAT Çamur Miktarı (ton/gün)
	Var	İnşa/plan aşamasında	Yok	Fiziksel	Biyolojik	İleri						
İl Merkezi	Burdur	X	-		X	X	20000	0,18	Enlem 37,745374 Boylam 30,2521104	-	74000	-
İlçeler	Altınyayla		X			X	500	-	-	-	3119	-
	Bucak	X		-	X	X	5820	-	-	-	42282	1,5
	Çavdır		X				X	5000	-	-	4815	-
	Göhlisar	X				X	4400	-	-	-	16500	3
	Karamanlı		X					-	-	-	5650	-
	Tefenni		X					-	-	-	5049	-
	Yeşilova			-				-	-	-	5726	-
	Kemer			-				-	-	-	1709	-
	Çeltikçi		X					-	-	-	2118	-
	Çavdar-Söğüt		X			X	500	-	-	-	2097	-
	Ağlasun	X						-	-	-	4034	-
	Bucak-Kızılkaya	X						-	-	-	1939	-
Bucak-Kocaaliler	X						-	-	-	2130	-	

Kentin %95 oranında kanalizasyon hattı tamamlanmıştır. Kanalizasyon şebekesinden gelen atıksuyun tamamı Atıksu arıtma tesisine alınmaktadır.

3. Atık

Burdur ili dâhilinde katı atık toplanması ve temizlik işleri Burdur Belediye Başkanlığı Temizlik İşleri Müdürlüğü'nde görevli 16 şoför, 69 temizlik işçisi toplam 85 personel ile yürütülmektedir. Katı atıkların toplanması ve depolama alanında bertarafı işlerinde 17 adet sıkıştırılmalı çöp kamyonu kullanılmakta olup, Belediyemiz sınırları dahilinde yaklaşık 10.000 adet çöp konteynir bulunmaktadır. İl sınırları içerisinde düzenli katı atık depolama tesisi bulunmamaktadır. Burdur ilinde 30 Belediye Başkanlığı'nın üye olduğu "Burdur Belediyeler Birliği" kurulmuştur. Burdur merkezde Düzenli depolama tesisi "ÇED Olumlu" raporu alınmıştır. Düzenli depolama için Bakanlığımızdan ödenek talep edilmiştir.

İl merkezinde inşaatı devam eden düzenli depolama tesisine, iki aktarma istasyonu ile ildeki tüm atıklar düzenli depolama alanına taşınacaktır.

Çizelge 157 – Burdur ilinde bulunan bertaraf tesisleri sayıları

Katı Atık Bertaraf Tesisi Sayısı	Burdur Belediyeler Birliği tarafından yaptırılmakta olup, inşaat aşamasındadır.
Lisanslı Ambalaj Atığı Toplama Ayırma Tesisi ve Geri Dönüşüm Tesisi Sayısı	1

30.07.2004 tarih ve 25538 sayılı Resmi Gazete 'de yayımlanan Ambalaj ve Ambalaj Atıklarının Kontrolü Yönetmeliği hükümleri çerçevesinde çalışmalar yapılmaktadır. Bakanlıktan lisans almış Burdur Merkez'de bir toplama-ayırma tesisi bulunmaktadır. Ambalaj atıklarının kaynağında ayrı toplanması Belediye Başkanlıklarınca yapılmaktadır.

2014 yılında ilde 76.220 kg atık akü, 4.252 kg atık pil, 2.589 ton bitkisel atık yağ, 19.145 ton atık motor yağı ve 150.045 ton atık sanayi yağı toplanmış bulunmaktadır.

Hafriyat Toprağı İnşaat ve Yıkıntı Atıkları, Burdur Belediyesi tarafından belirlenen alana depolanmaktadır. Fen İşleri Müdürlüğü ve Temizlik İşleri Müdürlüğü tarafından yönlendirilen hafriyat toprağı ile inşaat ve yıkıntı atıklarının yılda yaklaşık 150.000 m³ olduğu değerlendirilmektedir.

4. Doğa Koruma, Biyoçeşitlilik ve Tabiat Varlıklarını Koruma Çalışmaları

İl sınırları içerisinde yer alan bir tanesi Uluslararası Ramsar Listesinde yer alan toplam yedi adet doğal sulak alan [Burdur Gölü (Ramsar), Salda Gölü, Karataş Gölü, Yarışlı Gölü, Çorak Göl, Gölhisar-Yamadı Gölü, Yazır Gölü] ve çok sayıda baraj gölü (Yapraklı Baraj Gölü, Onaç Baraj Gölü, Karacaören Baraj Gölü, Söğüt Baraj Gölü, Karaçal Baraj Gölü) bulunmaktadır.

2005 yılında, Bakanlığımız, Burdur Valiliği ve Isparta Valiliği işbirliği ile "Burdur Gölü Yönetim Planı" çalışmaları başlatılmış, 2008 yılında onaylanarak yürürlüğe girmiştir.

Çizelge 158 – Burdur ilindeki tescilli doğal sit alanları ve anıt ağaçlar

Burdur Merkez Çatağıll Köyü İnsuyu Havzası (İnsuyu mağarası)	I. Derece Doğal Sit Alanı
Burdur Gölü ve çevresi	I. Derece Doğal Sit Alanı
Merkez Günalan Köyü Serençay Kanyon	I. Derece Doğal Sit Alanı
Yeşilova İlçesi, Salda Gölü ve çevresi	I. ve II. Derece Doğal Sit Alanları
Ağlasun ilçe meydanında bulunan çınar ağacı	Anıt Ağaç
Altınyayla merkezde bulunan 6 adet ağaç	Anıt Ağaç
Altınyayla Kızılyaka Köyü, Kabaçam mevkiinde bulunan Karaçam Ağacı	Anıt Ağaç
Altınyayla Ballık Köyü, Ağılıpınar mevkiinde Sedir Ağacı (Cedrus libani) (250 yaşlarında, 27 m boyunda, 1,43 m çap ve 4,50 m çevre genişliğine sahip)	Tabiat Anıtı
Gölhisar, Ulucami Mahallesi-Gölhisar Altınyayla yolu kenarındaki çınar ağacı	Anıt Ağaç
Gölhisar Evciler Köyü Köyiçi Mevkiinde bulunan sedir ağacı (Cedrus libani) (530 yaşlarında, 49 m boyunda, 2,30 m çap ve 7,22 m çevre genişliğine sahip)	Tabiat Anıtı
Burdur Merkez Bağlar Mahallesi 90 Pafta 67 Ada 121 Parseldeki ardıç ağacı	Anıt Ağaç
Bucak İncirdere Köyü Sefer Yitiği Mağarası	Tabiat Anıtı

Tabiatı Koruma Alanı olarak 88,5 ha sığla ormanının, yaklaşık 4 ha'lık alanı Burdur ili sınırları içerisinde bulunmaktadır.

Fotoğraf 11 - Sığla Ormanı Tabiatı Koruma Alanı

5. Arazi Kullanımı

Çizelge 159 – Burdur ilinin arazi kullanım durumu

NİTELİK	ALAN (ha)	ORANI (%)
Tarım Arazisi (ha)	209.828	29,41
Orman Alanı (ha)	325.601	45,63
Çayır Mera (ha)	8.878	1,25
Su Sathları (ha)	29.693	4,16
Tarıma Elverişsiz Alanı (ha)	139.500	19,55
TOPLAM	713.500	100,00

Antalya-Burdur-Isparta Planlama Bölgesi 1/100.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı, 644 sayılı Çevre ve Şehircilik Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin 7. Maddesi uyarınca, Bakanlık Makamı'nın 4863 sayılı Olur'una istinaden 23.03.2015 tarihinde onaylanmıştır.

6. ÇED Kararları, Çevre İzin ve Lisans İşlemleri

Çizelge 160– Burdur ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2014 yılı içerisinde alınan ÇED Olumlu ve ÇED Gerekli Değildir Kararlarının sektörel dağılımı (Burdur ÇŞİM, 2014)

Karar	Maden	Enerji	Sanayi	Tarım-Gıda Hayvancılık	Atık Kimya	Ulaşım-Kıyı	Turizm Konut	TOPLAM
ÇED Gerekli Değildir	42	4	0	3	1	0	2	52
ÇED Olumlu Kararı	0	0	0	0	0	0	0	0

Çizelge 161– Burdur ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzni/Çevre İzni ve Lisans Belgesi sayıları (Burdur ÇŞİM, 2014)

	EK-1	EK-2	TOPLAM
Geçici Faaliyet Belgesi	-	17	17
Çevre İzni	-	15	15
Lisans	-	-	-
TOPLAM	0	32	32

7. Çevre Denetimleri ve Yaptırımlar

Çizelge 162 – Burdur ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı (Burdur ÇŞİM, 2014)

Denetimler	Birleşik	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	Derin Deniz Desarji	ÇED	İzin	Toplam
Planlı Denetimler	27	38	8	1	0	0	0	0	86	15	175
Ani (Plansız) Denetimler	0	3	2	0	10	0	0	0	5	0	20
Genel Toplam	27	41	10	1	10	0	0	0	91	15	

	Kesilen Ceza Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
Egzoz Denetimi	1	875,00

PGD Denetim Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
9	0,0

Çizelge 163– Burdur ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından uygulanan ceza miktarları ve sayısı (Burdur ÇŞİM, 2014)

	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	ÇED	Diğer	TOPLAM
Ceza Miktarı (TL)	172,676	-	-	42.232	-	-	211.040,22	-	425.948,22
Uygulanan Ceza Sayısı	13			1			4		20

BURSA

1. Hava Kalitesi ve İklim Değişikliği

Bursa'da 2014 yılında konutlarda 700.000 m³, sanayide 1.300.000 m³ doğal gaz kullanılmıştır.

Bursa ilinde hava kalitesinin izlenmesi amacıyla 6 adet yerel Hava Kalitesi İzleme İstasyonu mevcuttur. Bursa, Beyazıt, Kestel, Kültürpark, Uludağ Üniversitesi ve İnegöl istasyonları Bakanlığımıza ait olup, Bursa Büyükşehir Belediyesine ait olan Nilüfer ve Yıldırım istasyonları ise kapatılmıştır.

Çizelge 164- Bursa ilinde 2014 yılı hava kalitesi parametreleri aylık ortalama konsantrasyon değerleri (µg/m³, CO: mg/m³)

İSTASYON YERLERİ	KOORDİNATLARI (ENLEM,BOYLAM)	HAVA KİRLETİCİLERİ					
		SO ₂	NO _x	CO	O ₃	HC	PM
Bursa	Enlem :40° 14' 03" Boylam :29° 02' 17"	X					X
Uludağ Üni.	Enlem : 40° 13' 24" Boylam : 28° 52' 17"	X	X		X		X
Kültürpark	Enlem : 40° 11' 44" Boylam : 29° 01' 45"	X	X		X		
Beyazıt	Enlem : 40° 11' 08" Boylam : 29° 04' 49"	X	X	X			X
Kestel	Enlem : 40° 11' 43" Boylam : 29° 12' 19"	X					X
İnegöl	Enlem : 40° 04' 51" Boylam : 29° 30' 00"	X	X				X

Çizelge 165 – Bursa istasyonu 2014 yılı hava kalitesi parametreleri aylık ortalama konsantrasyon değerleri (µg/m³, CO: mg/m³)

Bursa	SO ₂	AGS*	PM10	AGS*	CO	AGS*	NO	AGS*	NO ₂	AGS*	NO _x	AGS*	OZON	AGS*
Ocak	14	0	81	8										
Şubat	10	0	77	7										
Mart	6	0	66	3										
Nisan	6	0	98	12										
Mayıs	2	0	86	8										
Haziran	2	0	84	8										
Temmuz	2	0	78	2										
Ağustos	2	0	87	7										
Eylül	4	0	96	13										
Ekim	4	0	96	10										
Kasım	7	0	151	20										
Aralık	11		155	22										

Çizelge 166 – Bursa ili Beyazıt istasyonu 2014 yılı hava kalitesi parametreleri aylık ortalama konsantrasyon değerleri ($\mu\text{g}/\text{m}^3$, CO: mg/m^3)

Beyazıt	SO ₂	AGS*	PM10	AGS*	CO	AGS*	NO	AGS*	NO ₂	AGS*	NO _x	AGS*	OZON	AGS*
Ocak	33		117		2		117		68					
Şubat	34		128		2,5		116		81					
Mart	28		88		1,8		71		76					
Nisan	28		76		-		51		73					
Mayıs	7,2		58		0,7		8,1		34					
Haziran	5,7		58		0,7		29		60					
Temmuz	5,1		58		0,7		22		59					
Ağustos	5,6		56		0,7		27		64					
Eylül	4,8		63		0,8		7,8		36					
Ekim	6,6		60		1,3		59		61					
Kasım	20		100		1,9		102		70					
Aralık	27		114		2,4		137		70					

Çizelge 167 – Bursa ili Kestel istasyonu 2014 yılı hava kalitesi parametreleri aylık ortalama konsantrasyon değerleri ($\mu\text{g}/\text{m}^3$, CO: mg/m^3)

Kestel	SO ₂	AGS*	PM10	AGS*	CO	AGS*	NO	AGS*	NO ₂	AGS*	NO _x	AGS*	OZON	AGS*
Ocak	41		81		-		19		35					
Şubat	58		99		-		21		43					
Mart	51		80				13		39					
Nisan	51		73				7,7		37					
Mayıs	8		52				34		62					
Haziran	20		57				5		28					
Temmuz	15		53				2		22					
Ağustos	12		55				4,4		24					
Eylül	7,8		61				35		66					
Ekim	26		64				11		29					
Kasım	52		88				21		36					
Aralık	51		89				33		32					

Çizelge 168 – Bursa ili Kültür Park istasyonu 2014 yılı hava kalitesi parametreleri aylık ortalama konsantrasyon değerleri ($\mu\text{g}/\text{m}^3$, CO: mg/m^3)

Kültür Park	SO ₂	AGS*	PM10	AGS*	CO	AGS*	NO	AGS*	NO ₂	AGS*	NO _x	AGS*	OZON	AGS*
Ocak	21						50		46				19	
Şubat	21						57		51				24	
Mart	18						28		47				36	
Nisan	18						19		43				43	
Mayıs	4,1						4,7		19				50	
Haziran	4,3						5,8		31				54	
Temmuz	5,7						3,3		30				66	
Ağustos	4,8						5,6		31				65	
Eylül	3,5						6,2		20				50	
Ekim	5,1						20		36				27	
Kasım	10						46		43				13	
Aralık	13						68		41				8,9	

Çizelge 169 – Bursa ili Uludağ Üniversitesi İstasyonu 2014 yılı hava kalitesi parametreleri aylık ortalama konsantrasyon değerleri ($\mu\text{g}/\text{m}^3$, CO: mg/m^3)

Uludağ Üniv.	SO ₂	AGS*	PM10	AGS*	CO	AGS*	NO	AGS*	NO ₂	AGS*	NO _x	AGS*	OZON	AGS*
Ocak	9,9						27		32				25	
Şubat	9						25		33				28	
Mart	10						14		27				44	
Nisan	10						10		26				51	
Mayıs	19						4,5		27				57	
Haziran	3,8						2,7		17				61	
Temmuz	4,5						1,5		11				73	
Ağustos	3,6						3,3		16				71	
Eylül	17						6,3		28				54	
Ekim	3,9						13		20				35	
Kasım	6,1						28		21				19	
Aralık	6						39		34				12	

Çizelge 170 – Bursa ili İnegöl İstasyonu 2014 yılı hava kalitesi parametreleri aylık ortalama konsantrasyon değerleri ($\mu\text{g}/\text{m}^3$, CO: mg/m^3)

İnegöl	SO ₂	AGS*	PM10	AGS*	CO	AGS*	NO	AGS*	NO ₂	AGS*	NO _x	AGS*	OZON	AGS*
Ocak	40		159				42		47					
Şubat	42		159				25		48					
Mart	30		101				12		38					
Nisan	30		79				6.2		32					
Mayıs	16		54				3.1		20					
Haziran	13		52				3		20					
Temmuz	11		51				2.2		17					
Ağustos	11		50				2.4		22					
Eylül	13		54				3.3		22					
Ekim	20		68				8.7		27					
Kasım	43		142				36		39					
Aralık	33		150				49		40					

2014 Yılında Bursa ilinde 22 adet Egzoz Emisyon Ölçüm İstasyonu yetki belgesi verilmiş ve 210.000 adet egzoz emisyon ölçüm pulu satılmıştır.

2. Su ve Atık Su Yönetimi

Bursa ilinin su ihtiyacı, Selahattin Saygı (Doğancı) Barajı ile Nilüfer Barajından karşılanmaktadır. Nilüfer Barajı ile Selahattin Saygı (Doğancı) Barajları müşterek işletildiğinde yılda yaklaşık 175 hm³ içme suyu sağlanmaktadır. Doğancı Barajı'ndan çekilebilecek su miktarı 115 hm³ olup, Nilüfer Barajı'nın payı da yılda 60 hm³'tür.

Çizelge 171-Bursa ilindeki içme suyu kaynakları

İçme Suyu Kaynakları ve Kapasiteleri	KAPASİTE	
	min. lt/sn	Milyon (m ³ /yıl)
Pınarlar	494	15,57
Doğancı Barajı	3.434	108,3
Doğancı+Nilüfer Barajı	5.327	168
Yeraltı suyu	792	25
Gölbashi Barajı	1.744	55
Çınarcık Barajı	4.597	145

Doğu ve Batı Atıksu Arıtma Tesisleri, Doğu ve Batı atıksu havzası ile toplanan kentsel atıksuların Su Kirliliği Kontrol Yönetmeliği ile AB Standartlarında istenen değerlere uygun hale getirilerek alıcı ortama deşarjı ile yüzeysel su kaynaklarına verilen kirliliğin önlenmesi amacıyla yapılmıştır. Bursa Doğu Atıksu Arıtma Tesisi, Küçük Balıklı Köyü yakınlarında ve Bursa Batı Atıksu Arıtma Tesisi, Özlüce Köyü yakınlarında bulunmaktadır. İleri biyolojik arıtma proseslerinin uygulandığı tesislerde, azot ve fosfor giderimi de gerçekleştirilmektedir.

Buski Doğu ve Batı Atıksu Arıtma Tesislerinde atıksuların arıtılmasında kullanılan prosesin kötü kokuları oluşturacak gazların oluşmasına imkân vermediği ve performansı kanıtlanmış teknolojiler olduğundan çevreye olumsuz etkisi bulunmamaktadır. Tesiste oluşan atık çamuru ise çamur ızgarasından (6 mm delik çaplı otomatik D tipi ızgara) geçirilerek içindeki katı maddeler alınmakla, belt filtre-dekantör ile susuzlaştırılması yapılarak, katı maddenin arttırılması ve dezenfeksiyon amacıyla sönmemiş toz kireç ile kireçlenerek stabilize edilmektedir. Stabilize edilen çamur sızdırmaz kil dolgu lagünlerde depolanmaktadır. Lagünlerde oluşan sızıntı suları ve yağışlarla oluşan sular lagün çıkış yapısından, boru hatları ile alınarak atıksu arıtma tesisleri girişine verilmektedir.

Çizelge 172 – Bursa ilinde faaliyette olan kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu

BURSA	Belediye Atıksu Arıtma Tesisi/Deniz Deşarjı Olup Olmadığı?	Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Türü			Mevcut Kapasitesi (m ³ /gün)	Arıtılan/Deşarj Edilen Atıksu Miktarı (m ³ /sn)	Deşarj Noktası Koordinatları	Deniz Deşarjı Noktası	Hizmet Verdiği Nüfus	Oluşan AAt Çamur Miktarı (ton/gün)			
		Var	İnşa/plan aşamasında	Yok							Fiziksel	Biyolojik	İleri
İl Merkezi	Bursa Doğu Atıksu Arıtma Tesisi	X	-	-	X	X	-	240.000					
	Bursa Batı Atıksu Arıtma Tesisi	X	-	-	X	X		87.500					
İlçeler	Orhaneli	-	X	-	-	-	-	-	-	-	-	7546	-
	Keles	-	X	-	yok	yok	yok	-	-	-	-	-	-
	Orhangazi	-	X	-									
	Karacabey	X	-	-					0,139	Y:12852.920 X:10490.351 Z:3,096	-	57.000	2
	Büyük Orhan	-	-	X	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Mustafa Kemalpaşa	-	X	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Yenişehir	-	-	X	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Hamitler Süzüntü Suyu Arıtma Tesisi, Bursa Büyükşehir Belediyesi tarafından işletilen Hamitler Katı Atık Depolama Sahasında bulunmaktadır. Hamitler Süzüntü Suyu Arıtma Tesisi, iki etapta gerçekleştirilecektir. Tesis iki aşamalı olarak 2020 yılı 500 m³/gün çöp süzüntü suyunun arıtılmasına hizmet edecek kapasitede projelendirilmiştir. Birinci aşaması, 2004 yılında tamamlanmış, işleme alınmıştır.

Çizelge 173 – Bursa ilindeki 2014 yılı itibaren OSB’lerde çalışmakta olan atıksu arıtma tesislerinin durumu (OSB Müdürlükleri, 2014)

OSB Adı	Mevcut Durumu	Kapasitesi (m ³ /gün)	AAT Türü	AAT Çamuru Miktarı (ton/gün)	Deşarj Ortamı	Deşarj Koordinatları
Bursa OSB	Çalışıyor	40.000	Fiziksel+Kimyasal+ Biyolojik	50	Ayvalı Dere	N40 13’ 40,21” E28 55’ 51,93”
Demirtaş OSB	Çalışıyor	70.000	Fiziksel+Kimyasal+ Biyolojik	40	Nilüfer Çayı	X:4459554.40 Y:674375.76
Nilüfer OSB	Çalışıyor	792	Fiziksel+Kimyasal	0,53	Ayvalı Dere	X:4455584.71 Y:409024.78
Bursa İhtisas Deri OSB	Çalışıyor	8.000	Fiziksel+Kimyasal+ Biyolojik	40-50	Nilüfer Deresi	X:4460433.94 Y:386336.09
İnegöl OSB	Çalışıyor	130.000	Modifiye Aktif Çamur		Kalburt Deresi	X:4444289.83 Y:712688.99
Mustafakemalpaşa OSB	Çalışıyor	2000	Fiziksel+Biyolojik	0,3	Pınarlıdere	X:4430138 Y:0611756
Gürsu OSB ve Kestel OSB Ortak Arıtma	Çalışıyor	52.500	Biyolojik Aktif Çamur	15	Deliçay	
Yenişehir OSB	Çalışıyor	350	Biyolojik+Kimyasal Paket	0,07	Kocasu Deresi	X:40246833 Y:29664844
Hasanağa OSB	Çalışıyor	1000	Fiziksel+Biyolojik	0,094	Hasanağa Deresi	X:4450591,52 Y:397677,62

İl genelinde rekreasyonel amaçlı kullanılan su miktarı 1.004.673 m³tür.

Çizelge 174 – Bursa ilinin plajları (Bursa İl Halk Sağlığı Müdürlüğü, 2014)

SUYUN ALINDIĞI YER	TOPLAM KOLİFORM	FEKAL KOLİFORM	FEKAL STREPTOKOK	SONUÇ
GEMLİK				
Narlı Halk Plajı	110	30	180	Orta Kalite Su
Karacaali İzcilik Kampı	90	50	40	İyi Kalite Su
Büyükkuşla Halk Plajı	100	40	10	İyi Kalite Su
Küçükkuşla Orman Kampı	200	150	70	İyi Kalite Su
Hasanağa İzcilik Kampı	250	120	40	İyi Kalite Su
Gemsaz Halk Plajı	120	80	40	İyi Kalite Su
Kumsaz Halk Plajı	50	30	10	İyi Kalite Su
Kurşunlu Sitelerönü Halk Plajı	70	30	20	İyi Kalite Su
MUDANYA				
Kızılay Kampı	390	80	150	Orta Kalite Su
Burgaz Altınkum Halk Plajı	250	150	80	İyi Kalite Su
Burgaz Halk Plajı	30	16	10	İyi Kalite Su
Kumyaka Halk Plajı	280	150	30	İyi Kalite Su
Zeytinbağı Halk Plajı	450	190	150	Orta Kalite Su
Eşkel Halk Plajı	140	70	50	İyi Kalite Su
Eğerce Halk Plajı	230	100	200	Orta Kalite Su
Çoşkunöz Halk Plajı	80	30	10	İyi Kalite Su

Çizelge 175 – Bursa ilinin plajları (Bursa İl Halk Sağlığı Müdürlüğü, 2014) (devam)

KARACABEY				
Yeniköy Halk Plajı	480	200	120	Orta Kalite Su
Malkara Halk Plajı	100	40	25	İyi Kalite Su
Kurşunlu Halk Plajı	90	35	30	İyi Kalite Su
İZNİK GÖLÜ				
Göllüce Halk Plajı	150	60	60	İyi Kalite Su
İnciraltı mevki halk Plajı	120	50	10	İyi Kalite Su
Darka tatil köyü	30	10	15	İyi Kalite Su
Orhangazi Halk Plajı	50	20	10	İyi Kalite Su

Parametreler	Klavuz Değer	Zorunlu Değer
Toplam Koliform	1.000	10.000
Fekal Koliform	200	2.000
Fekal Streptokok	100	1.000

Toplam sonuçlar klavuz değerlerin altında ise iyi kalitedir (girilebilir)

Toplam sonuçlar klavuz değer ile zorunlu değer arasında ise orta kalitedir (girilebilir)

Toplam sonuçlar zorunlu değerlerin üstünde ise kötü kalitedir (girilmez)

3. Atık

Bursa Büyükşehir Belediyesi sınırları 17 ilçe belediyesini kapsamaktadır. 2014 yılında, depolama alanına sınırlar dahilinde bulunan ilçe belediyelerinin tamamından toplanan 2.740.970 ton evsel atık ile sanayi kuruluşlarının kendileri tarafından toplanarak depolama alanına getirilen 32.634 ton tehlikeli olmayan katı sanayi atığının kabulü yapılmıştır.

Çizelge 176 – Bursa ilinde bulunan bertaraf tesisleri sayıları

Katı Atık Bertaraf Tesisi Sayısı	2
Lisanslı Ambalaj Atığı Toplama Ayırma Tesisi ve Geri Dönüşüm Tesisi Sayısı	58

2014 yılında Bursa'da toplam 75.314,199 ton tehlikeli atık üretilmiş olup üretilen tehlikeli atığın 52.441,275 tonu geri kazanılmış, 22.713,072 tonu bertaraf edilmiş, 197,159 tonu tesis içinde stoklanmış, 155,93 tonu lisanslı firmalarda stoklanmış ve 3,922 tonu ihraç edilmiş durumdadır.

2014 yılında Bursa ilinde 2.953 ton atık endüstriyel yağ, 1.702 ton motor yağı toplanmış, toplanan atık yağın 3.746,553 tonu geri kazanılmış, 661,676 tonu ek yakıt olarak kullanılmış ve 247,168 tonu bertaraf edilmiştir.

2014 yılında Bursa ilinde 479,473 kg atık akümülatör, 19.472 kg atık pil toplanmış bulunmaktadır. Bursa'da 2014 yılı içerisinde 570,085 ton bitkisel atık yağ toplanmıştır. 2014'te Bursa'da 2.852,2 ton tıbbi atık toplanarak sterilize edilmiştir.

2014 yılında Bursa'da oluşan ömrünü tamamlamış lastiklerin 2,304 tonu geri kazanılmış, 0,50 tonu da çimento fabrikalarında ek yakıt olarak kullanılarak bertaraf edilmiştir.

Bursa'da 2014'te teslim yerlerinde 82,03 ton ömrünü tamamlamış araç kabul edilmiş, atık elektrikli ve elektronik eşyalar için kurulan aktarma merkezlerine de 10,01 ton atık elektrikli ve elektronik eşya gelmiştir.

Orhaneli Termik Santralinde yıllık 1.462.950 ton kullanılmakta ve 268.598 ton cüruf ve 17.906 ton uçucu kül oluşmaktadır.

Büyük Endüstriyel Kazaların Kontrolü Hakkında Yönetmelik kapsamında Bursa ilinde 22'si alt seviye, 9'u de üst seviye olmak üzere toplam 31 adet SEVESO kuruluşu bulunmaktadır.

4. Doğa Koruma, Biyolojik Çeşitlilik ve Tabiat Varlıklarını Koruma Çalışmaları

Bursa ilinde, 313 lokalitede yapılan flora ve vejetasyon arazi çalışmaları ile literatür taramaları sonucunda 112 familyadan 634 cins'e ait 1873 tür ve tür altı seviyede takson saptanmıştır. Bu taksonlardan 182'si endemik olup, 35'i lokal endemiktir. Endemizm oranı yaklaşık %10'dur. Tespit edilen taksonların dört tanesi Bern Sözleşmesi Ek Liste l'de yer almaktadır. 5 takson küresel ölçekte tehlike altında, 55 takson Avrupa ölçeğinde tehlike altında, 47 takson ise ulusal ölçekte tehlike altındaki nadir türlerdir. Alanda yayılış gösteren bitki türlerinin bir kısmı, tıbbi ve aromatik bitki olarak önemli derecede ekonomik değere sahiptir.

Uludağ Milli Parkı: Toplam milli park alanı 12.762 ha'dır. Milli Parkın 9.050 ha'ı ormanlık alan, 3.712 ha'ı ise açık alandır. Ülkemizin ilk ve en önemli kış sporu merkezi olan Uludağ, 20 Eylül 1961 tarihinde 11 338 ha.'lık bir alanda Milli Park olarak ilan edilmiştir. Milli Park' a adını veren Uludağ'ın Mitolojideki adı OLYMPOSMYSIOS' tur. Uludağ, Osmanlı İmparatorluğu zamanında keşiş dağı olarak anılmış ve 1925 yılında şimdiki adı olan ULUDAĞ adını almıştır.

Fotoğraf 12- Uludağ Parkı Zirve

Uluabat Gölü: Marmara Denizi'nin güneyinde, Bursa İl sınırları içinde yer alan Uluabat Gölü, Türkiye'nin en geniş nilüfer yataklarına sahip göldür. 1998 yılında Ramsar alanı ilan edilen Göl, yaklaşık 20.000 km² alana sahiptir. Marmara Denizi'nin 20 km güneyinde, Manyas Kuş Cenneti'nin 35 km doğusunda, Uludağ'ın 40 km batısında yer alır. Göl alanı 120 ile 240 km² arasında değişir. 2001 yılından itibaren "Yaşayan Göller (Living Lakes)" ağına dahil edilen Uluabat Gölü, Anadolu'ya kuzey batıdan giren kuş göç yolu üzerinde yer alır. Balıkesir'deki kuş cennetine yakınlığı ve barındırdığı kuş zenginliği ile sadece ülkemizin değil, Avrupa ve Ortadoğu'nun en önemli sulak alanlarından biridir. En derin yeri 6 metre olan Uluabat, bulanık, ötrofik bir tatlı su gölüdür. Gölü besleyen başlıca su kaynağı Mustafakemalpaşa (Kirmastı) Çayı'dır. Gölün tek gideğeni ise kuzeybatıda olup Kocaçay'a (Susurluk ya da Simav Çayı) karışır. sivil toplum kuruluşları işbirliği ile Uluabat Gölü Sulak Alan ekosisteminin ekolojik yapısının korunması, sulak alan kaynaklarının tüm kullanıcılar tarafından akılcı kullanımının sağlanması ve kullanım prensibine göre su kalitesi ve su rejiminin geliştirilmesi amacıyla 'Uluabat Gölü Yönetim Planı' hazırlanmıştır.

İznik Gölü: Marmara Bölgesi'nin en büyük, Türkiye'nin ise beşinci büyük doğal gölü olan İznik Gölü, 80 m ile derinliği en fazla olan tektonik bir tatlı su gölüdür. Alan, sık sazlıklar arasında karışık koloniler kuran küçük karabatak ve gece balıkçılı ile özel koruma alanı statüsü kazanır. Alanda üreyen türler arasında yüzlerce çift bahri, alaca balıkçıl, erguvani balıkçıl, küçük ak balıkçıl ve gri balıkçıl sayılabilir. Sonbaharda sakarmekelerin sayısı on binleri geçer. İznik Gölü, kış aylarında fazla su kuşu barındırmaz; yine de İç Anadolu gölleri donduğunda kuşlar için önemli bir sığınak oluşturur. İç su balıkları ve değerli kelebek türleri ile de ön plana çıkar. İznik Gölü'nün sürdürülebilirliğini sağlamak için Sulak Alan Yönetim Planı hazırlama çalışmaları devam etmektedir. 1990 yılında İznik Gölü, Sit Alanı ilan edilmiştir.

Kocaçay Deltası: Marmara Denizi'nin güney kıyısında yer alan delta, göl, bataklık, kumul ve su basar orman ekosistemlerinden meydana gelir. Deltanın batı yarısında, toplam alanı 194 ha olan ve Malıç Deresi tarafından beslenen Dalyan ve Poyraz gölleri, 600 ha alan kaplayan sazlıklar, 730 hektarlık bir alana yayılmış dişbudak, kızılğaç ve söğütlerden oluşan su basar ormanlar ve çok çeşitli floraya sahip geniş bir kumul bandı bulunmaktadır. Kocaçay Deltası Sulak Alanının Tampon Bölge Koruma Sınırları tespit edilmiş olup, ilgili Yönetmelik kapsamında çalışmalar devam etmektedir.

Tabiat Anıtları Bursa'da yüzlerce yıllık yaşamlarıyla birer doğal anıt durumunu alan çok sayıda çınar vardır. Bunlardan bazıları şunlardır;

Orhan Camisi Çınarı: 568 yaşında dip çevresi 12 m olan ulu bir çınardır.

Ulufeli Çınarı: Oto garajı yakınındaki bu ağacın Yıldırım Beyazıt zamanında dikildiği söylenir. Dip çevresi 21,5 m olan ağacın gövdesinde geniş bir kovuk vardır.

İnkaya Çınarı: 573 yaşında olduğu hesaplanan İnkaya Çınarı'nın dip çevresi 9,2 m, çapı ise 3m'dir. Turistlerin çok ilgisini çeken bu ağacın çevresinde 1964'te duvarlar örülmüş ve piknik masaları yerleştirilmiştir. İnkaya Çınarı'nın üzerinde sonradan yaptırılan bir de çeşme bulunmaktadır. İnkaya Çınarı çevre düzenlemesi 1991 yılında Osmangazi Belediyesi tarafından yaptırılmıştır.

Bunlardan başka Tophane Semtindeki Kavaklı Camisi Çınarı ile Muradiye Türbesi, Tahtakale Camisi avlusu ve Setbaşı meydanındaki çınar ağaçları bulunmaktadır.

5. Arazi Kullanımı

Çizelge 177 - Bursa ilinin arazi kullanım durumu (Bursa İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü Faaliyet Raporu 2014)

	Alan (Ha)	Toplam Yüzölçümü Oranı (%)
Tarım Arazisi	343.872,7	31,6
Orman ve Fundalık	484.067,1	44,5
Çayır Mera	24.345,2	2,2
Su Yüzeyleri	54.914,5	5,0
a) Doğal Göl Yüzeyleri	50.595,6	
b) Akarsu Yüzeyleri	1.466,0	
c) Gölet Yüzeyleri	317,4	
d) Baraj Rezervuar Yüzeyleri	2.535,5	
Diğer	181.438,5	16,70
TOPLAM	1.088.638,0	100,00

Mülga Bayındırlık ve İskân Bakanlığınca, 19.01.1998 yılında onaylanan Bursa 2020 Yılı 1/100.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı, Bursa'nın kalkınma planı olarak değerlendirilmelidir. Plan, hızlı nüfus artışı ve sanayileşme sonucunda meydana gelen plansız kent gelişimine engel olmak, sürdürülebilir gelişmeyi sağlamak ve yaşanabilir mekânlar yaratmak hedefiyle hazırlanmıştır. Bursa 2020 Yılı 1/100.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı'nda genel ilke ve hedefler çerçevesinde strateji ve planlama kararları belirlenmiştir. Bu kararların bir tanesi de planlama bölgelerinde 1/25.000 ölçekli çevre düzeni planlarının hazırlanmasıdır. Bu bağlamda;

- İnegöl Planlama Bölgesi Çevre Düzeni Planı (02.02.2005 tarihinde Bayındırlık ve İskân Bakanlığınca onaylı)
- Yenişehir Planlama Bölgesi Çevre Düzeni Planı (03.08.2001 tarihinde Çevre Bakanlığınca onaylı)
- Karacabey Planlama Bölgesi Çevre Düzeni Planı (26.05.2005 tarihinde Çevre ve Orman Bakanlığınca onaylı) yapılmıştır.
- İl Özel İdaresince Mudanya Çevre Düzeni Planı (24.11.2008 tarihinde Bursa İl Özel İdaresince onaylı) ve İznik-Orhangazi İlçelerini kapsayan İznik Gölü Çevre Düzeni Planı (05.03.2009 tarihinde Bursa İl Özel İdaresince onaylı) yapılmıştır.

6. ÇED Kararları, Çevre İzin ve Lisans İşlemleri

Çizelge 178 – Bursa ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2014 yılı içerisinde alınan ÇED Olumlu ve ÇED Gerekli Değildir Kararlarının sektörel dağılımı (Bursa ÇŞİM, 2014)

Karar	Maden	Enerji	Sanayi	Tarım-Gıda	Atık-Kimya	Ulaşım Kırı	Turizm Konut	TOPLAM
ÇED Gerekli Değildir	35	4	67	42	7	-	9	164
ÇED Gereklidir	-	2	-	-	-	-	-	2
ÇED Olumlu Kararı	5	-	2	-	1	3	-	10

Çizelge 179– Bursa ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzni/Çevre İzni ve Lisansı Belgesi sayıları (Bursa ÇŞİM, 2014)

	EK-1	EK-2	TOPLAM
Geçici Faaliyet Belgesi (Kabul)	28	238	266
Geçici Faaliyet Belgesi (Red)	34	89	123
Çevre İzin ve Lisans (Kabul)	27	218	245
Çevre İzin ve Lisansı (Red)	0	0	0

7. Çevre Denetimleri ve Yapıtlar

Çizelge 180 – Bursa ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı (Bursa ÇŞİM, 2014)

Denetimler	Birleşik	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	Derin Deniz Desarji	ÇED	İzin	Toplam
Planlı Denetimler	90	-	57	-	-	-	-	-	11	-	158
Ani (Plansız) Denetimler	-	475	299	18	277	1	18	-	354	-	1442
Genel Toplam	90	475	356	18	277	1	18	-	365	-	1600

	Kesilen Ceza Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
Egzoz Denetimi	43	84.205,00

PGD Denetim Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
119	0,0

Çizelge 181 – Bursa ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından uygulanan ceza miktarları ve sayısı (Bursa ÇŞİM, 2014)

	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	ÇED	Diğer	TOPLAM
Ceza Miktarı (TL)	1.970.811,65	3.021.690,00	253.392,00	2.624.670,80	-	-	149.655,00	127.942,00	8.148.171,45
Uygulanan Ceza Sayısı	90	34	6	23	-	-	29	13	195

2014 yılında Bursa ilinde 21 adet tesis, ÇED Yönetmeliğini ihlal ettiği gerekçesiyle faaliyeti durdurulmuştur.

ÇANAKKALE

1. Hava Kalitesi ve İklim Değişikliği

2014 yılında Çanakkale ilinde bulunan Hava Kalitesi Ölçüm İstasyonunun aylara göre verileri Çizelge 182'de verilmektedir.

Çizelge 182 – Çanakkale ilinde 2014 yılı hava kalitesi parametreleri aylık ortalama konsantrasyon değerleri($\mu\text{g}/\text{m}^3$, CO: mg/m^3)

Çanakkale	SO ₂	AGS*	PM10	AGS*	CO	AGS*	NO	AGS*	NO ₂	AGS*	NO _x	AGS*	OZON	AGS*
Ocak	11		31											
Şubat	8		14											
Mart	15		11											
Nisan	17		14											
Mayıs	6		17											
Haziran	4		26											
Temmuz	5		29											
Ağustos	7		29											
Eylül	5		27											
Ekim	9		22											
Kasım	25		33											
Aralık	21		24											

Çizelge 183 – Çanakkale ili Çan istasyonu 2014 yılı hava kalitesi parametreleri aylık ortalama konsantrasyon değerleri($\mu\text{g}/\text{m}^3$, CO: mg/m^3)

Çan	SO ₂	AGS*	PM10	AGS*	CO	AGS*	NO	AGS*	NO ₂	AGS*	NO _x	AGS*	OZON	AGS*
Ocak	399,07	30	125,63	26										
Şubat	318,74	25	110,65	25										
Mart	253,74	27	91,11	26										
Nisan	118,63	12	69,01	22										
Mayıs	51,15	1	50,91	13										
Haziran	18,83	0	46,27	11										
Temmuz	19,35	0	63,40	7										
Ağustos	38,13	0	45,67	7										
Eylül	14,52	0	49,93	16										
Ekim	53,80	0	54,24	16										
Kasım	199,80	11	93,63	20										
Aralık	202,00	7	87,22	12										

Çizelge 184 – Çanakkale ili Lapseki Çardak istasyonu 2014 yılı hava kalitesi parametreleri aylık ortalama konsantrasyon değerleri ($\mu\text{g}/\text{m}^3$; CO: mg/m^3)

Lapseki	SO ₂	AGS*	PM10	AGS*	CO	AGS*	NO	AGS*	NO ₂	AGS*	NO _x	AGS*	OZON	AGS*
Ocak	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Şubat	9,42	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mart	7,43	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nisan	6,69	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mayıs	5,85	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Haziran	8,67	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Temmuz	7,59	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ağustos	10	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Eylül	7,88	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ekim	5,89	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kasım	7,85	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Aralık	8,50	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Günümüze kadar ilde 12 adet sabit, 1 adet de gezici Egzoz Ölçüm İstasyona Egzoz Ölçüm Yetki Belgesi verilmiş firma bulunmaktadır. 2014 yılı içerisinde 51.989 adet araca egzoz emisyon pulu verilmiştir.

2. Su ve Atık Su Yönetimi

Çanakkale il merkezinin içme suyu Atikhisar Barajından sağlanmaktadır. Barajdan gelen su, Çanakkale Belediyesi arıtma tesislerinde ileri bir arıtmadan geçirilerek şehre verilmektedir. Bununla beraber Bayramiç Barajı, Gökçeada Barajı ve Gelibolu Yarımadasındaki Tayfur Barajı da içme ve kullanma suyu kaynağı olarak rol oynamaktadır. İl genelinde 494 memba, 32 keson kuyu ve 102 adet sondaj kuyusu içme suyu kaynağı olarak Çanakkale ilinde yaşayanların su ihtiyacını karşılamaktadır.

Çizelge 185 – Çanakkale ilinde faaliyette olan kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu

ÇANAKKALE		Belediye Atıksu Arıtma Tesisi/Deniz Deşarjı Olup Olmadığı?			Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Türü			Mevcut Kapasitesi (m ³ /gün)	Arıtılan/Deşarj Edilen Atıksu Miktarı (m ³ /sn)	Deşarj Noktası Koordinatları	Deniz Deşarjı	Hizmet Verdiği Nüfus	Oluşan AAT Çamur Miktarı (ton/gün)
		Var	İnşa/plan aşamasında	Yok	Fiziksel	Biyolojik	İleri						
İl Merkezi	MERKEZ	X			X	X	X	21.750			X	104.321	
	KEPEZ	X			X	X		3.760				11.750	
İlçeler	AYVACIK	X			X	X		1.000				7.600	
	BAYRAMIÇ	X										13.476	
	BİGA	X										38.681	
	BOZCAADA		İnşaat									2.472	
	ÇAN		İnşaat									28.831	
	ECEABAT	X			X	X		1.500				4.000	
	EZİNE		Proje ve ihale									13.550	
	GELİBOLU		İnşaat									30.273	
	GÖKÇEADA		Proje ve ihale									5.900	
	LAPSEKİ		Proje ve ihale									10.737	
	YENİCE	X										6.892	
	KÜÇÜKKUYU	X			X	X	X					7.117	
	GÜMÜŞÇAY	X			X	X		500				2.500	
	KARABIĞA	X			X	X		500				2.974	
	TERZİALAN		Proje ve ihale										
	GEYİKLİ	X			X	X		500				3.000	
	MAHMUDIYE	X			X	X		1.000				2.000	
	EVREŞE		Proje ve ihale										
KAVAKKÖY		İnşaat		X	X		240						
ÇARDAK		Proje											
UMURBEY	X			X	X		500				2.800		

3. Atık

Çanakkale ilinde katı atıkların toplanması, taşınması ve bertarafına yönelik olarak dört ayrı katı atık birliği kurulmuştur. Çanakkale Katı Atık Yönetim Birliği Düzenli Çöp Depolama sahası 2009 yılında atık kabulüne başlanılmıştır. Gelibolu Yarımadası Katı Atık Yönetim Birliğinin Düzenli Çöp Depolama Sahasının inşaatı bitmiş olup 2011 yılında faaliyete geçmiştir. Çan, Biga, Yenice ve Çevresi Katı Atık Yönetim Birliği ve Troas Bölgesi Katı Atık Yönetim Birliği Katı Atık Düzenli Depolama Tesislerinin ise yer seçim aşaması ve ÇED süreci tamamlanmış olup çalışmaları devam etmektedir.

AB finanslı Yüksek Maliyetli Çevre Yatırımları Planlanması projesi gereğince 2008 yılı Mayıs ayı içinde başlayan rehabilitasyon çalışmaları kapsamında: Çardak göl mevki, Çardak Kadıbayırı Alanı, Lâpseki topraklı alanı ve Lâpseki Millet Çiftliğinde yer alan vahşi depolama alanları rehabilite edilmiştir.

Ambalaj atıkları için Çanakkale Merkez, Çan Belediyesi Biga Belediyesi ve Gelibolu ilçesi sınırları içerisinde 4 adet lisanslı toplama-ayırma tesisi, 1 adet geri dönüşüm tesisi ve iki adet geçici faaliyet belgesi almış altı adet tesis mevcuttur. Bu belediyelerin ambalaj atıkları yönetim planları Bakanlığa sunulmuş ve onaylanmıştır.

Çizelge 186 – Çanakkale ilinde bulunan bertaraf tesisleri sayıları

Katı Atık Bertaraf Tesisi Sayısı	2
Lisanslı Ambalaj Atığı Toplama Ayırma Tesisi ve Geri Dönüşüm Tesisi Sayısı	6

2014 yılında Çanakkale ilinde 327,09 ton atık yağ toplanmıştır.

Çanakkale’de 2014 yılında 39,68 ton atık akümülatör, 215 kg atık pil toplanmıştır.

18 Mart Çan Termik Santrali: Çanakkale ili, Çan ilçesinde faaliyet gösteren termik santral 2x160 MW = 320 MW gücünde, yakıt olarak linyit kullanan akışkan yatak teknolojisine sahiptir. Çanakkale İl Merkezine yaklaşık 50 km, Çan ilçe merkezine ise yaklaşık 6 km mesafede bulunmaktadır. Kömürün yanması sonucu oluşan kül ve cüruf atıkları tesise yaklaşık 1,70 km mesafedeki Kül Depolama Sahasında depolanmaktadır.

Çizelge 187 – Çanakkale ilinde 2014 yılında demir ve çelik üreticilerinin cüruf ve bertaraf yöntemi (İÇDAŞ A.Ş. 2014)

Tesis Adı	Kullanılan Hammadde Miktarı (ton/yıl)	Cüruf Miktarı (ton/yıl)	Bertaraf Yöntemi
İÇDAŞ AŞ.	3.858.669	300.000	%10’u ergitmeye geri gönderilir. %90’ı kırma ve eleme ile yeniden boyutlandırılıp, yapay agrega haline getirilmektedir.

Çizelge 188 – Çanakkale ilinde 2014 yılında termik santrallerde kullanılan kömür miktarı ve oluşan cüruf-uçucu kül miktarı (İÇDAŞ A.Ş., 2014)

Termik Santralin Adı	Kullanılan Kömür Miktarı (ton/yıl)	Oluşan Cüruf-Uçucu Kül Miktarı (ton/yıl)
Çan Termik Santrali	1.664.721	992.707
İÇDAŞ Değirmencik Ter. Santrali	1.129.017	201.760
İÇDAŞ Bekirli Termik Santrali	1.671.691	205.580
TOPLAM	2.800.708	407.340

Çanakkale ilinde ÇAKAB Katı Atık Yönetim Birliği tarafından merkez ilçe, Kemel Köyü adresinde bulunan Katı Atık Düzenli Depolama Sahasında Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisinin 2012 yılından itibaren faaliyeti devam etmektedir. 2014 yılında Çanakkale ilinde 323,996 kg tıbbi atık toplanarak sterilizasyona gönderilmiştir.

4. Doğa Koruma, Biyolojik Çeşitlilik ve Tabiat Varlıklarını Koruma Çalışmaları

Kazdağları, Anadolu yarım adasının kuzeybatısında yer alan, Biga yarımadasının en yüksek dağıdır. Kaz Dağları, doğal ve kültürel kaynak değerleri açısından oldukça zengin bir potansiyele sahiptir. Kaz Dağları’nın Ege ve Marmara Bölgelerinin sınırlarını oluşturması nedeniyle iki farklı iklim etkisinde kalması, Avrupa – Sibiryaya, Akdeniz ve İran - Turan bitki bölgelerinin kesiştiği noktada bulunması nedeniyle bu bölgeleri temsil eden bitki türlerinin burada bulunması, güney yamaçlarının deniz seviyesinden birden 1.700 metrelere yükselmesi, bu alanların dereler ve çaylar tarafından derin vadiler şeklinde yarılmaları biyoçeşitliliği artırmaktadır.

Fotoğraf 13 - Kaz Dağlarından bir görünüm

İl sınırları içerisinde Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı ve Troya Tarihi Milli Parkı olmak üzere iki adet tarihi milli park bulunmaktadır.

Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı: 1973 yılında Milli Park ilan edilmiştir. Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Park sınırları dahilinde 1 ilçe (Eceabat) ile 8 köy bulunmaktadır. Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı içerisinde 56 yerli anıt ve şehitlik, 35 yabancı mezar ve anıtı bulunmaktadır.

Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı, 19.06.2014 tarihinde kabul edilen ve 28.06.2014 tarih ve 29044 Sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren Çanakkale Savaşları Gelibolu Tarihi Alan Başkanlığı Kurulması Hakkındaki Kanun ile statüsü değiştirilerek; Çanakkale Savaşları Gelibolu Tarihi Alan Başkanlığına dönüştürülmüştür.

Troya Tarihi Milli Parkı: Çanakkale il merkezine 25 km mesafede, Troia Antik kentin yeri ve kalıntıları Çanakkale Boğazı güney girişinde, Erenköy (İntepe) Beldesi, Tevfikiye (Asarlık) köyü yakınında Hisarlık (eski Pergamos) mevkiinde ovaya egemen bir tepecik üzerindedir.

Ayrıca il sınırları içerisinde, Sulak Alanların Korunması Yönetmeliği kapsamında belirlenen ve uluslararası öneme sahip olan Gökçeada Dalyanı Sulak Alanı (6.883 ha) ve Saroz Körfezi Sulak Alanı (1.000 ha) olmak üzere iki adet de sulak alan bulunmaktadır.

Saros Körfezi Özel Çevre Koruma Bölgesi: 22.12.2010 tarih ve 27793 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile Özel Çevre Koruma Bölgesi olarak tespit ve ilan edilmiştir. Saros Körfezi, 144 çeşit balık, 78 tür deniz bitkisi ve 34 tür süngere ev sahipliği yapan, su altı zenginlikleri ile dolu ve sualtı etkinlikleri ile ilgilenenler için oldukça önemli bir bölgedir. Körfez içinde barındırdığı zengin balık çeşitleri nedeniyle deniz biyologları ve dalış meraklıları arasında büyük ve doğal bir akvaryum olarak nitelendirilir.

Ayrıca Çanakkale’de, Ayazma Pınarı Tabiat Parkı (5,85 ha), Kalkım Yaban Domuzu Örnek Avlağı (14.386 ha), Gökçeada Keklik Örnek Avlağı (20.715 ha) ve Bayramiç Devlet Avlağı (10.360 ha) bulunmaktadır.

Çizelge 189– Çanakkale ilinde bulunan sit alanları ve sayıları

Arkeolojik Sit Alanı	256
Kentsel Sit Alanı	15
Tarihi Sit Alanı	8
Kentsel Arkeolojik Sit Alanı	-
Diğer Sit Alanları	-
Arkeolojik ve Doğal Sit Alanı	16
Arkeolojik ve Tarihi Sit Alanı	2
TOPLAM	298

5. Arazi Kullanımı

Çizelge 190 - Çanakkale ilinin arazi kullanım durumu

TOPRAK VARLIĞI VE DAĞILIMI	ALANI (HEKTAR)	PAYI (%)
İşlenebilir Arazi	331.633	33,4
Çayır - Mera Arazisi	33.432	3,4
Ormanlık ve Fundalık Arazi	525.580	52,9
Yerleşim Alanları, Tarıma Elverişsiz Arazi ve Diğer	102.673	10,3
TOPLAM	993.318	100

2040 yılını hedef alan Çanakkale –Balıkesir Bölgesi 1/100.000 ölçekli Çevre Düzeni Plan çalışmaları 2011 yılı içerisinde başlatılmış, katılımcı ve şeffaf bir süreçte yürütülerek tamamlanmıştır.

6. ÇED Kararları, Çevre İzin ve Lisans İşlemleri

Çizelge 191 – Çanakkale ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2014 yılı içerisinde alınan ÇED Olumlu ve ÇED Gerekli Değildir Kararlarının sektörel dağılımı (Çanakkale ÇŞİM, 2014)

Alınan Karar	Maden	Enerji	Sanayi	Tarım Gıda	Ulaşım Kıyı	Tur Konaklama	Sayı
ÇED Olumlu	5	3	-	-	1	1	10
ÇED Gerekli Değildir	19	4	1	31	-	1	56
ÇED Gereklidir	12						12
TOPLAM							76

Çizelge 192 – Çanakkale ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzni/Çevre İzni ve Lisansı Belgesi sayıları (Çanakkale ÇŞİM, 2014)

	EK-1	EK-2	TOPLAM
Geçici Faaliyet Belgesi	4	44	48
Çevre İzni ve Lisansı Belgesi	2	42	44
TOPLAM	6	86	92

7. Çevre Denetimleri ve Yaptırımlar

Çizelge 193 – Çanakkale ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı (Çanakkale ÇŞİM, 2014)

Denetimler	Birleşik	Hava	Su	Atık	Gürültü	Toplam
Planlı Denetimler	30	70	75	80	9	264
Ani (Plansız) Denetimler	-	47	58	41	10	156
Genel Toplam	30	117	132	121	19	410

	Kesilen Ceza Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
Egzoz Denetimi	14	37.068,00

PGD Denetim Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
49	0,00

Çizelge 194 – Çanakkale ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından uygulanan ceza miktarları ve sayısı (Çanakkale ÇŞİM, 2014)

	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	ÇED	Diğer	TOPLAM
Ceza Miktarı (TL)	168.928,00	748.811,25	-	42.738,00	-	143.705,00	52.594,00	-	1.156.777,25
Uygulanan Ceza Sayısı	3	17	-	2	-	14	4	-	40

ÇANKIRI

1. Hava Kalitesi ve İklim Değişikliği

2014'te Çankırı'da konutlarda 24.055.042 m³, sanayide ise 22.967.854 m³ doğal gaz kullanılmıştır. 2014 yılında Çankırı ilinde bulunan Hava Kalitesi Ölçüm İstasyonunun aylara göre verileri Çizelge 195'de verilmektedir.

Çizelge 195– Çankırı ilinde 2014 yılı hava kalitesi parametreleri aylık ortalama konsantrasyon değerleri (µg/m³; CO: mg/m³)

Çankırı	SO ₂	AGS*	PM10	AGS*	CO	AGS*	NO	AGS*	NO ₂	AGS*	NO _X	AGS*	OZON	AGS*
Ocak	21		60											
Şubat	38		69											
Mart	28		54											
Nisan	17		40											
Mayıs	8		34											
Haziran	6		23											
Temmuz	5		19											
Ağustos	4		19											
Eylül	5		16											
Ekim	12		21											
Kasım	32		32											
Aralık	31		23											

İlde 2014 yılında egzoz gazı emisyon ölçüm yetki belgesi verilmemiştir olup, Çankırı ilinde 1 i mobil olmak üzere toplam 4 adet istasyon da egzoz emisyon ölçümü yapılmaktadır. 2014 yılında 18.693 araç egzoz emisyon ölçümü yaptırmıştır. Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğüne 2014 yılında 18.000 adet egzoz emisyon pul satışı gerçekleşmiştir.

2. Su ve Atık Su Yönetimi

Türkiye İstatistik Kurumu 2012 yılı bilgilerine göre ilde içme ve kullanma suyu şebekesi ile hizmet verilen belediye sayısı 31 adettir. İçme ve kullanma suyu şebekesi ile hizmet verilen nüfus 96.244'dir. TÜİK verilerine göre kanalizasyon şebekesi ile hizmet verilen nüfusun belediye nüfusu içindeki oranı 2012 yılında %94 olmuştur.

Çankırı Belediyesi olarak içme ve kullanma suyu kaynağı olarak Çankırı Belediyeleri Su ve Hizmet Birliği bünyesindeki Güldürcek Barajından su temin edilmektedir. Güldürcek Barajı Çankırı merkez, Orta, Şabanözü, Eldivan, Yaylakent, Gümerdiğin, Gürpınar, Elmalık, Dodurga, Kalfat, Dumanlı, Taşkaracalar ve Saray Köyü yerleşim alanlarına içme suyu sağlamaktadır. Barajdan gelen su yine birlik bünyesindeki arıtma tesisinden çıktıktan sonra şebekeye verilmektedir.

Atıksu Arıtma tesisi ile hizmet edilen nüfusun toplam belediye nüfusu içindeki oranı 2012 yılında %13 olmuştur.

İlde 2014 yılı itibarıyla atıksuyu bulunan 2 adet OSB Müdürlüğü bulunmaktadır. Bu OSB'lerden Korgun Organize Sanayi Müdürlüğü'nde 2 ton/gün kapasiteli, aktif çamur sistemli atıksu arıtma tesisi bulunmaktadır.

Çizelge 196 – Çankırı ilinde faaliyette olan kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu

Belediye Atıksu Arıtma Tesisi (AAT) Adı	AAT Türü	AAT Kapasitesi	AAT Arıtma Çamuru Miktarı (ton/gün)
Çankırı Belediyesi AAT	Proje aşamasında		
Çardaklı Belediyesi AAT	Yapay Sulak Alan Tesisi (Doğal Arıtma)	2.000 kişilik	
Bayramören Belediyesi AAT	Yapay Sulak Alan Tesisi (Doğal Arıtma)	1.000 kişilik	
İlgaz Belediyesi AAT	Yapay Sulak Alan Tesisi (Doğal Arıtma)	2.000 kişilik	
Korgun Belediyesi AAT	Yapay Sulak Alan Tesisi (Doğal Arıtma)	2.000 kişilik	
Sivricek Belediyesi AAT	Yapay Sulak Alan Tesisi (Doğal Arıtma)		
Yaylakent Belediyesi	Yapay Sulak Alan Tesisi (Doğal Arıtma)		
Orta Belediyesi AAT	Yapay Sulak Alan Tesisi (Doğal Arıtma)		
Gürpınar Belediyesi AAT	Yapay Sulak Alan Tesisi (Doğal Arıtma)	2.000 kişilik	
Gümerdiğin Belediyesi AAT	Yapay Sulak Alan Tesisi (Doğal Arıtma)		
Şabanözü Belediyesi AAT	Biyolojik AAT (Mekanik) Tesis proje hatasından dolayı çalışmıyor		
Yapraklı Belediyesi AAT	Yapay Sulak Alan Tesisi 1 (Doğal Arıtma)		
Yapraklı Belediyesi AAT	Yapay Sulak Alan Tesisi 2 (Doğal Arıtma)	2.500 kişilik	
Yukarıöz Belediyesi AAT	Yapay Sulak Alan Tesisi (Doğal Arıtma)	2.000 kişilik	
Atkaracalar Belediyesi AAT	Biyolojik AAT (Mekanik) (2.500 kişilik) Arıtma öncesi fosseptik inşaatı devam ediyor		
Çerkeş Belediyesi AAT	Biyolojik AAT (Mekanik) Tesise başlanmadı		
Saçak Belediyesi AAT	Yapay Sulak Alan Tesisi (Doğal Arıtma) Projeye başlanmadı		
Eldivan Belediyesi AAT	Yapay Sulak Alan Tesisi(Doğal Arıtma) Doğal arıtma devam ediyor		
Kızılırmak Belediyesi AAT	Yapay Sulak Alan Tesisi (Doğal Arıtma) Projeye başlanmadı		
Kurşunlu Belediyesi AAT	Biyolojik AAT (Mekanik) İdari bina inşaatı devam ediyor		
Kalfat Belediyesi AAT	Yapay Sulak Alan Tesisi (Doğal Arıtma)		

3. Atık

Çankırı Katı Atık Düzenli Depolama Tesisi, Aşağı Pelitözü Köyü Tozlu Deresi mevkiinde 114.000 m² alan üzerinde kurulmuş ve en yakın yerleşim yerine 3,5 km mesafededir. İki lot olarak projelendirilen tesise merkez ilçe dahil bütün ilçe ve belde belediyelerinin katı atıkları depolanacaktır. Tesise 17 km mesafedeki Çankırı Belediyesi en yakın belediye, 133 km mesafedeki Çerkeş Belediyesi ise en uzak belediyedir. Açılışı yapılacak olan 1. Lotun tesis alanı 27.400 m² olup, 7 yıl ömrü bulunmaktadır. Tesis, Çankırı Çevre Birliğine bağlı 184.406 kişilik nüfusa hizmet edecek olup yıllık 48.228 ton katı atık depolanacaktır. Çankırı Katı Atık Düzenli Depolama Tesisi 2014 yılında faaliyete başlamıştır. Ancak ulaşım yolundaki kaymalardan dolayı ilde vahşi depolama yapılmaktadır.

Çizelge 197 – Çankırı ilinde bulunan bertaraf tesisleri sayıları

Katı Atık Bertaraf Tesisi Sayısı	1
Lisanslı Ambalaj Atığı Toplama Ayırma Tesisi ve Geri Dönüşüm Tesisi Sayısı	1

İlde hafriyat toprağı, inşaat ve yıkıntı atıkları Çankırı Belediyesi tarafından Kirazlı dere mevkiine ve Fatih Mahallesi Tosya caddesi hafriyat döküm sahasına gönderilmektedir. Çankırı Belediyesince 2014 yılında 46.731,78 ton hafriyat toprağı inşaat ve yıkıntı atıkları bertaraf edilmiştir.

Yapılan değerlendirmeler neticesinde evsel kaynaklı atıklar içerisinde ambalaj atık miktarı %8-10 arasındadır. Çankırı Belediyesince herhangi bir çalışma yapılmamaktadır. 2014 yılı içerisinde Çankırı'da kayıt altına alınan 2 adet ambalaj üreticisi bulunmakta olup, piyasaya süren işletme sayısı 29 adettir İlde 1 adet lisanslı toplama-ayırma tesisi olup, ambalaj atıkları geri kazanarak ekonomiye katkı sağlamaktadır.

2014 yılı içerisinde Çankırı'da oluşan tehlikeli atığın 88,29 tonu geri kazanıma gönderilmiş, 111,298 tonu bertaraf edilmiş, 0,547 tonu tesis içinde stokta beklemekte ve 6,313 tonu da lisanslı firma stokunda beklemektedir.

Çankırı ilinde 2014 yılında 6.509 ton atık motor yağı, 4.320 kg akümülatör, 4,627 ton da kullanılmış kızartmalık yağ ve 108,189 ton tıbbi atık toplanmıştır

Çankırı'da 2014 yılı itibarıyla Büyük Endüstriyel Kazaların Kontrolü Hakkında Yönetmelik kapsamında 1 adet üst seviye, 1 adet alt seviye olmak üzere toplam 2 adet SEVESO tesisi bulunmaktadır.

4. Doğa Koruma, Biyolojik Çeşitlilik ve Tabiat Varlıklarını Koruma Çalışmaları

Çankırı il sınırlarında Türkiye Florasının ilk dokuz cildinin kayıtlarına göre 52 familyaya ait 357 tür olmak üzere 360 adet takson bulunmaktadır. Tür sayısı daha sonra yapılan flora çalışmalarıyla yaklaşık 1.000 civarında olduğu tahmin edilmektedir. Çankırı ilinde bulunan bu türlerden Türkiye Florasının ilk dokuz cildine göre 119 tanesi endemiktir. Endemik türler içerisinde altı tanesi (Tanacetum germanicopolitanum (Bornm. et Heimerl) Grierson, Gypsophila germanicopolitana Hub.-Mor., Gypsophila simonii Hub.-Mor., Helianthemum germanicopolitanum Bornm., Astragalus barbarae Bornm., Onobrychis germanicopolitana Hub.-Mor. et Simon,) lokal endemiktir yani dünya üzerinde tek yaşam alanı Çankırı ilidir. Bu altı türe daha sonra 10 tane tür (Acantholimon lycaonicum Boiss. et Heldr. subsp. cappadocicum Dogan et Akaydin, Alyssum nezaketiae Aytac & H. Duman, Viola alba Besser subsp. alba Dinc et al., Genista vuralii A.Duran & H.Dural, Astragalus fallacinus Podlech, Centaurea cankiriense A.Duran & H.Duman, Erysimum jacquemoudii Yıld., Erysimum yaltrıkii Yıld., Astragalus rausianus Podlech & Ekici, Galium cankiriense Yıld.) eklenerek lokal endemik tür sayısı 16 adede çıkmıştır. Bu türlerin tek nokta endemiği olması da ayrıca çok önemlidir.

Ilgaz Dağı Milli Parkı: Batı Karadeniz Bölgesi'nde, Çankırı ve Kastamonu il sınırları içerisinde yer almakta olup; 1.088,61 ha (bu alanın 337,75 ha'lık kısmı Çankırı il sınırları içerisinde kalmaktadır) alanı kapsamaktadır. 02.06.1976 tarihinde milli park olarak ilan edilmiştir. Ilgaz Dağı Milli Park Müdürlüğü tarafından yönetilen milli park, Orman ve Su İşleri Bakanlığı 10. Bölge Müdürlüğüne bağlıdır. Milli Parka park içerisinden geçen Çankırı- Kastamonu Devlet karayolu ile ulaşılır. Milli park Kastamonu'ya 45 km, Çankırı'ya 80 km, Ankara'ya ise 200 km uzaklıktadır. Ilgaz Dağı Milli Parkı, başta Ankara olmak üzere, ülkemizde de giderek artan rekreasyonel gereksinimi büyük ölçüde karşılayabilecek önemli bir merkezdir. Mevcut hizmetleri içerisinde en önemli kaynağı kış sporlarıdır. Bu nedenle kış aylarında yoğun bir ziyaretçi potansiyeli vardır. Milli parka gelen ziyaretçilerin yeme, içme ve konaklama gibi ihtiyaçlarını karşılayabilecek tesisler mevcuttur.

Kenbağ Tabiat Parkı: 2004 yılında mesire yeri olarak tescil edilen ve 2007 yılında ihale edilerek işletmeciliği 29 yıllığına kiraya verilen 36 hektarlık Kenbağ B Tipi Mesire Yeri, taşıdığı kaynak değerleri sonucu 11.07.2011 tarihli Bakanlık Makamı Olur'u ile Tabiat Parkına dönüştürülmüş, henüz Uzun Devreli Gelişim Planı yapılmamıştır.

Kadıncayırı Tabiat Parkı: Orman ve Su İşleri Bakanlığı'nın 05.09.2012 tarih ve 1212 Sayılı olurları ve Genel Müdürlüğün 12.12.2012 tarih ve 56123 sayılı yazıları ile 422 hektarlık bu alan Kadıncayırı adı ile Tabiat Parkı olarak tescil ve ilan edilmiştir.

Fotoğraf 14 - Kadıncayırı Tabiat Parkı

Hazım Dağlı Tabiat Parkı: Yapraklı ilçesinde bulunan, ilk olarak 2004 yılında mesire yeri olarak tescil edilen alan, 2009 yılında Tabiat Parkı olarak statüsü değiştirilmiştir. 126,3 hektarlık bir büyüklüğe sahiptir.

5. Arazi Kullanımı

Çizelge 198 – Çankırı ilinin arazi kullanım durumu (Çankırı İl Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü 2014)

ARAZİNİN CİNSİ	Ha	Yeri (%)
Tarım Alanı	268.580	36
Orman Alanı	204.145	27
Çayır ve Mera	149.520	20
Kullanılmayan ve Yerleşim Alanı	126.755	17
TOPLAM	749.000	100

Sinop-Kastamonu-Çankırı illerine ait 1/100.000 lik çevre düzeni planı, mülga Çevre ve Orman Bakanlığı tarafından 23.01.2008 tarihinde onaylanmıştır.

6. ÇED Kararları, Çevre İzin ve Lisans İşlemleri

Çizelge 199 – Çankırı ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2014 yılı içerisinde alınan ÇED Olumlu ve ÇED Gerekli Değildir Kararlarının sektörel dağılımı (Çankırı ÇŞİM, 2014)

Karar	Maden	Enerji	Sanayi	Tarım-Gıda	Atık-Kimya	Ulaşım-Kıyı	Turizm Konut	TOPLAM
ÇED Gerekli Değildir	8	0	4	27	0	0	2	41
ÇED Olumlu Kararı	1	5	0	1	1	0	0	8

Çizelge 200 – Çankırı ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzni/Çevre İzin ve Lisansı Belgesi sayıları (Çankırı ÇŞİM, 2014)

	EK-1	EK-2	TOPLAM
Geçici Faaliyet Belgesi		5	5
Çevre İzni Belgesi		7	7
Çevre İzin ve Lisans		-	-
TOPLAM		12	12

7. Çevre Denetimleri ve Yaptırımlar

Çizelge 201 – Çankırı ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı (Çankırı ÇŞİM, 2014)

Denetimler	Birleşik	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	Derin Deniz Deşarjı	ÇED	İzin	Toplam
Planlı Denetimler	20	2	17	3	37	-	1	-	8	-	88
Ani (Plansız) Denetimler	-	4	5	7	1	-	2	-	2	-	21
Genel Toplam	20	6	22	10	38	-	3	-	10	-	109

Çizelge 201 – Çankırı ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı (Çankırı ÇŞİM, 2014) (devam)

	Kesilen Ceza Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
Egzoz Denetimi	0	0,00
PGD Denetim Sayısı	0	0,00

Çizelge 202 – Çankırı ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından uygulanan ceza miktarları ve sayısı (Çankırı ÇŞİM, 2014)

	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	ÇED	Diğer	TOPLAM
Ceza Miktarı (TL)	668,04	-	42.232,00	-	-	-	72.782,00	-	115.682,04
Uygulanan Ceza Sayısı	2	-	1	-	-	-	6	-	9

ÇORUM

1. Hava Kalitesi ve İklim Değişikliği

Çorum'da 2014 yılında konutlarda 63.157.660 m³, sanayide 18.384.161 m³ doğal gaz kullanılmıştır.

2014 yılında Çorum ilinde bulunan Hava Kalitesi Ölçüm İstasyonunun aylara göre verileri Çizelge 203'de verilmektedir.

Çizelge 203 – Çorum ilinde 2014 yılı hava kalitesi parametreleri aylık ortalama konsantrasyon değerleri ($\mu\text{g}/\text{m}^3$; CO: mg/m^3)

MERKEZ	SO ₂	AGS*	PM10	AGS*	CO	AGS*	NO	AGS*	NO ₂	AGS*	NO _x	AGS*	OZON	AGS*
Ocak	39	0	66	4										
Şubat	34	0	57	0										
Mart	18	0	46	10										
Nisan	12	0	37	0										
Mayıs	6	0	33	0										
Haziran	3	0	31	0										
Temmuz	2	0	45	1										
Ağustos	2	0	41	0										
Eylül	2	0	36	0										
Ekim	4	0	46	1										
Kasım	19	0	40	0										
Aralık	30	0	57	3										

Çorum ilinde 2014 yılı itibarıyla Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü tarafından, firmalara toplam 5 adet egzoz emisyon ölçüm yetki belgesi, 56.300 adet egzoz emisyon pulu verilmiştir. 2014 yılında Çorum Merkez de 14 (1 adet mobil), Alaca'da 1, Sungurlu'da 2, Osmancık'ta 1, İskilip'te 1 adet olmak üzere toplam 20 adet ölçüm istasyonu hizmet vermektedir. Çorum ilinde 2014 yılında toplam 51.994 adet aracın egzoz emisyon muayenesi yapılırken, 2014 yılında toplam 55.563 adet aracın egzoz emisyon muayenesi yapılmıştır.

2. Su ve Atık Su Yönetimi

Çorum ilinde içme ve kullanım amaçlı kentsel su temini için barajlardan, kuyulardan ve kaynak sularından faydalanılmaktadır. Barajlardan (Yeniheyat Barajı, Hatap Barajı ve Çomar Barajından) 12.414.472 m³ su, kuyulardan (Konaklı, Pınarbaşı, Melikgazi, Karaağaç ve Kuruçay kuyularından) 1.034.248 m³ su ve kaynaklardan (Elmalı, Kavacık ve Sağmaca) 4.475.400 m³ su 2014 yılında temin edilmiştir. İlde barajlar, kuyular ve kaynak sularından temin edilen suların, 8.189.912 m³ evsel amaçlı ve 2.658.557 m³ sanayi amaçlı kullanılmıştır. Kaynaklardan alınan toplam suyun bir kısmı ise kayıp ve kaçaklara maruz kalmaktadır.

İlde Çorum Belediyesi tarafından işletilmekte olan iki adet içme suyu arıtma tesisi bulunmaktadır. Bahabey içme suyu arıtma tesisi kapasitesi 400 lt/sn ve Organize sanayi bölgesinde bulunan OSB içme suyu arıtma tesisi kapasitesi 721 lt/sn dir.

Çorum ili merkezde 2014 yılı itibarı ile 1.318 km kanalizasyon şebekesi ve 104 km yağmur suyu şebekesi bulunmaktadır. İlin kanalizasyon ihtiyacı bulunmamakta olup yeni yerleşim yerleri için yeni kanalizasyon hatları yapılmaktadır. İlde yaşayan nüfusun %99,5' ine kanalizasyon hizmeti verilmektedir. Kanalizasyon hizmeti alamayan çok az bir nüfusta bağ veya kendi arıtma sistemi olan işletmelerdir. Çorum şehir merkezindeki evsel ve endüstriyel atıksular kanalizasyon sistemi ile arıtma tesisine taşınmaktadır.

Çizelge 204 – Çorum ilinde faaliyette olan kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu

Çorum		Belediye Atıksu Arıtma Tesisi/Deniz Deşarjı Olup Olmadığı?			Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Türü			Mevcut Kapasitesi (m ³ /gün)	Arıtılan/Deşarj Edilen Atıksu Miktarı (m ³ /sn)	Deşarj Noktası koordinatları	Hizmet Verdiği Nüfus	Oluşan AAT Çamur Miktarı (ton/gün)
		Var	İnşa/plan aşamasında	Yok	Fiziksel	Biyolojik	İleri					
İl Merkezi	Çorum	X			X	X		64.800	15.285.561	34.91397 40.48356	237.000	25

İlde oluşan atıksularının % 100'ünün arıtıldığı bir adet atıksu arıtma tesisi bulunmaktadır. Atıksu arıtma tesisinde evsel ve sanayiden gelen evsel nitelikli endüstriyel atıksular arıtılmaktadır. Çorum şehir merkezindeki evsel ve endüstriyel atıksular kanalizasyon sistemi ile arıtma tesisine taşınmaktadır.

3. Atık

Çorum ilinde oluşan evsel atıklar vahşi depolama yöntemi ile bertaraf edilmektedir. İlde Katı Atık Bertaraf Tesisi kurulması için Projenin fizibilitesi tamamlanmış olup, depolama alanı ile ilgili ÇED olumlu belgesi alınmıştır. Teknik yardım ve kontrolörlüğü kapsayan ihalenin 14.06.2012 tarihi itibarıyla ihale ön değerlendirme yapılmıştır. İnşaat ihalesi açılış toplantısı 13.08.2013 tarihinde yapılmış olup, değerlendirmesi devam etmektedir.

Katı Atık Yönetim Projesi kapsamındaki proje hayata geçtikten sonra çevre ve insan sağlığının korunması için mevcut düzensiz çöp depolama alanları rehabilitasyon çalışmaları yapılacaktır.

Çorum Belediyesi mücavir alan sınırları içerisinde ambalaj atıkları toplama ve ayırma yetkisini 19.11.2014 tarihi itibarıyla sözleşme yaparak bir firmaya devretmiştir. Çorum'da kayıt altındaki piyasaya süren işletme sayısı 267 adettir. Kayıt altına alınan ambalaj üreticisi 15 adettir.

İlde oluşan tıbbi atıklar Çorum Belediyesi Temizlik İşleri Müdürlüğü tarafından işletilmekte olan Kardelen Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisinde bertaraf edilmektedir. Kardelen Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisi 01 Ocak 2008 yılında faaliyete başlamıştır. 2014 yılında Alaca ilçesindeki sağlık kurumlarından 17.093 Kg, Bayat ilçesindeki sağlık kurumlarından 2.958 Kg, İskilip ilçesindeki sağlık kurumlarından 18.566 Kg, Kargı ilçesindeki sağlık kurumlarından 5.167 Kg, Osmancık ilçesindeki sağlık kurumlarından 23.939 Kg, Sungurlu ilçesindeki sağlık kurumlarından 22.322 Kg ve Çorum Merkez ilçeden 364.546 Kg olmak üzere toplam 454.591 Kg tıbbi atık toplanarak sterilize edilmiştir.

Çizelge 203– Çorum ilinde bulunan bertaraf tesisleri sayıları

Katı Atık Bertaraf Tesisi Sayısı	0
Lisanslı Ambalaj Atığı Toplama Ayırma Tesisi Sayısı	0
Geri Dönüşüm Tesisi Sayısı	8

İlde oluşan atık yağlar yoğunlukla toprak sanayi sektörü, makine sanayi sektörü ve otomotiv sektöründen kaynaklanmaktadır. Yapılan denetimlerde 76 adet atık yağ üreticisi tespit edilmiş olup, 2014 yılı içerisinde 117,932 ton atık yağ toplanarak geri kazanıma gönderilmiştir.

Çorum'da atık pil toplama işlemi Çorum Belediyesi Temizlik İşleri Müdürlüğüne yapılmaktadır. Atık Pil toplama işinde 1 Araç, 1 Sürücü ve 2 İşçi görev almaktadır. İlde atık pillerin toplanmasına 17.02.2009 tarihinde başlanılmıştır. 2011 yılında 2.039,06 Kg, 2012 yılında 1.726,37 Kg, 2013 yılında ise 1.325 Kg ve 2014 yılında 373,1 Kg toplamda 5.463,53 Kg Atık Pil toplanmıştır. Ayrıca 2014 yılında Çorum'da 175.000 ton akü toplanmıştır.

4. Doğa Koruma, Biyolojik Çeşitlilik ve Tabiat Varlıklarını Koruma Çalışmaları

Çorum ili irano-turonian bitki kuşağı ile euro-siberian bitki kuşağının kesişme noktasında yer almaktadır. İl sınırları içerisinde ormanlar; meşe, karaçam, sarıçam ve kayın gibi hakim ağaç türlerinden meydana gelmekle birlikte; yerel olarak sedir, ardıç ve köknar ağaçları da bulunmaktadır.

Çorum ili fauna yönünden de oldukça zengin durumdadır. İlde; kızılgeyik, karaca, kurt, ayı, tilki, çakal, yaban tavşanı, sincap vb. memeliler ile karaakbaba, şahin, kartal, doğan, atmaca, ördekgiller familyasına ait türler ile leylek ve balıkcıl kuş türleri ile sülün, kınalı ve çil keklik gibi kuşlar, kaplumbağa, yılan, kertenkele gibi sürüngenler görülmektedir.

Çorum ilinde Ramsar listesinde olmamakla beraber özellikle Kızılırmak havzası ve Gölünyazı sulak alanları sahip oldukları flora ve fauna çeşitliliğinden dolayı zengin biyoçeşitliliği bünyesinde bulunduran alanlar haline gelmiştir. Bununla birlikte kaçak avlanma, anız yangınları ve tarım üretiminde kullanılan kimyasal ilaç ve gübreler yaban hayatını ve biyolojik çeşitliliğin sürdürülebilirliğini tehdit eden unsurlardır.

İlde 2014 yılı sonu itibarıyla bir adet tarihi milli park (Alacahöyük-Boğazköy) 2.634 ha, üç adet tabiat parkı Abdullah Yaylası (18 ha), Çatak (387,5 ha) ve Sıklık Tabiat Parkı (63 ha) ve bir adet de Kargı-Kösdağı Yaban Hayatı Geliştirme Sahası (1.875 ha) bulunmaktadır. İlde bulunan korunan alanların toplam yüzölçümü 4.977,5 ha'dır.

Fotoğraf 15-Boğazköy-Alacahöyük Tarihi Milli Parkı

5. Arazi Kullanımı

Çizelge 204- Çorum ilinin arazi kullanım durumu

Arazi Kullanım Türü	Alan (ha)	%
Tarım Arazileri	603.254	47,1
Su Kütlesi	2.500	0,2
Orman, Fundalık	450.236	35,2
Çayır ve Mera	90.815	7,1
Sulak Alan	0	0,0
Yerleşim Yerleri, Yapay Bölgeler	134.076	11,4

Samsun-Çorum-Tokat Planlama Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı Mülga Çevre ve Orman Bakanlığınca 2008 Şubat ayında onaylanmıştır.

6. ÇED Kararları, Çevre İzin ve Lisans İşlemleri

Çizelge 205– Çorum ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2014 yılı içerisinde alınan ÇED Olumlu ve ÇED Gerekli Değildir Kararlarının sektörel dağılımı (Çorum ÇŞİM, 2014)

Karar	Maden	Enerji	Sanayi	Tarım - Gıda	Atık - Kimya	Ulaşım - Kıyı	Turizm Konut	TOPLAM
ÇED Gerekli Değildir	18	1	7	6	-	-	2	34
ÇED Gereklidir	-	-	-	-	-	-	-	-
ÇED Olumlu Kararı	-	1	-	1	-	-	-	2

Çizelge 206– Çorum ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzni/Çevre İzni ve Lisansı Belgesi sayıları (Çorum ÇŞİM, 2014)

	EK-1	EK-2	TOPLAM
Geçici Faaliyet Belgesi	4	50	54
Çevre İzni Belgesi	-	52	52
Çevre İzni ve Lisansı Belgesi	2	2	4
TOPLAM	6	104	110

7. Çevre Denetimleri ve Yaptırımlar

Çizelge 207– Çorum ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı (Çorum ÇŞİM, 2014)

Denetimler	Birleşik	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	Derin Deniz Desarji	ÇED	İzin	Toplam
Planlı Denetimler	50	58	4		14		5				131
Ani (Plansız) Denetimler	3	47	26		38	6			1		121
Genel Toplam	53	105	30		52	6	5		1		252

	Kesilen Ceza Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
Egzoz Denetimi	0	0,0

PGD Denetim Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
58	0,0

Çizelge 208– Çorum ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından uygulanan ceza miktarları ve sayısı (Çorum ÇŞİM, 2014)

	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	ÇED	Diğer	TOPLAM
Ceza Miktarı (TL)	203.046,52	147.819,00		42.232,00		7.035,00			400.132,52
Uygulanan Ceza Sayısı	20	2		1		1			24

DENİZLİ

1. Hava Kalitesi ve İklim Değişikliği

Denizli’de 2014’de konutlarda 130.973.143 Sm³, sanayide de 78.944.836 Sm³ doğal gaz tüketilmiştir. 2014 yılında Denizli ilinde bulunan Hava Kalitesi Ölçüm İstasyonunun aylara göre verileri Çizelge 209’da verilmektedir.

Çizelge 209– Denizli ilinde 2014 yılı hava kalitesi parametreleri aylık ortalama konsantrasyon değerleri (µg/m³; CO: mg/m³)

Denizli (1)	SO ₂	AGS*	PM10	AGS*	CO	AGS*	NO	AGS*	NO ₂	AGS*	NO _x	AGS*	OZON	AGS*
Ocak	78	-	125	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Şubat	67	-	98	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mart	38	-	61	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nisan	24	-	45	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mayıs	16	-	45	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Haziran	7	-	36	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Temmuz	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ağustos	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Eylül	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ekim	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kasım	118	-	196	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Aralık	66	-	110	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Denizli (2)	SO ₂	AGS*	PM10	AGS*	CO	AGS*	NO	AGS*	NO ₂	AGS*	NO _x	AGS*	OZON	AGS*
Ocak	39	-	80	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Şubat	31	-	61	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mart	21	-	47	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nisan	10	-	42	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mayıs	6	-	44	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Haziran	5	-	53	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Temmuz	5	-	57	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ağustos	5	-	58	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Eylül	5	-	52	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ekim	7	-	48	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kasım	17	-	62	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Aralık	22	-	69	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

2014 yılı itibariyle Denizli merkezde 9, ilçelerde 5 adet yetkili Egzoz Emisyonu Ölçüm İstasyonu bulunmaktadır. 2014 yılında Denizli’de 118.200 aracın egzoz emisyonu ölçümü gerçekleştirilmiştir.

2. Su ve Atık Su Yönetimi

Denizli ilinde içme suyu arıtma tesisi bulunmamaktadır. Denizli Belediyesi olarak su temininin büyük bir kısmı kendiliğinden yüze çıkan doğal su kaynaklarından temin edilmektedir. Geri kalan kısmı ise şehrin ihtiyaç duyulan bölgelerinde açılan derin kuyulardan çekilerek şebekeye verilmektedir. Doğal kaynaklardan debileri yüksek olanlar; Gökınar Barajı ve Derindere kaynakları olup diğer kaynaklar şehrin farklı bölgelerinde ve farklı debilerdedir. İhtiyaç halinde kullanıma hazır olan derin kuyu sayısı ise 69'dur. Kaynaklarda meydana gelen mevsimsel debi değişimlere göre kullanılan derin kuyu sayısı aylara göre farklılık göstermektedir.

İl sınırları içerisinde mevcut atıksu arıtma tesisleri toplam 125.686 m³/gün kapasiteye sahip olup, bu tesisler ortalama 100.534 m³/gün debiyle hizmet etmektedir. 2014 yılı itibarıyla Denizli Büyükşehir Belediyesi Denizli Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü olarak il sınırları içerisinde bulunan toplam nüfusun % 26'sı atıksu arıtma tesisi hizmetinden yararlanmaktadır.

Çizelge 210- Denizli ilinde faaliyette olan kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu

Denizli	Belediye Atıksu Arıtma Tesisi/Deniz Deşarjı Olup Olmadığı?			Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Türü			Mevcut Kapasitesi (ton/gün)	Arıtılan/Deşarj Edilen Atıksu Miktarı (m ³ /sn)	Deşarj Noktası koordinatları	Deniz Deşarjı	Hizmet Verdiği Nüfus	Oluşan AAT Çamur Miktarı (ton/gün)
	Var	İnşa/plan aşamasında	Yok	Fiziksel	Biyolojik	İleri						
İl merkez	Denizli (Betonarme AAT)	x			x	x	115,152	1,33	Y: 4201497,479 X: 4188092,00			45
İlçeler	Akkoy (Betonarme) AAT	x			x	x	7.217	0,083	Y: 4201415,672 X: 418151,474		13,60	
	Bozkurt (Betonarme) AAT)	x			x	x	500	0,0057	Y: 4185688,151 X: 463677,1631		7,028	
	İnceler (Betonarme AAT)	x			x	x	600	0,0069	Y: 4176236,054 X: 461560,9937		3,000	
	Yeşilyuva (Betonarme AAT)	x			x	x	900	0,0104	Y: 4158536,005 X: 447966,0003		7,500	
	Gümüşsu (Betonarme AAT)						213	0,0024	Y: 4232791,999 X: 498238,9975		2,500	
	Köke/ Acıpayam (Paket / AAT)	x				x	32	0,0003	X: 4134577,516 Y: 466023,4506		400	
	Bölmekay / Buldan (Paket AAT)	x				x	48	0,0005	X: 4211186,263 Y: 402888,6191		600	
	Oğuzbuldan (Paket AAT)	x				x	48	0,005	X: 4213373,893 Y: 405581,016		600	
	Beylerbeyi Sarayköy	x				x	64	0,007	X: 4195536,6 Y: 411159,12		800	
	Köprübaşı Sazak / Sarayköy (Paket AAT)	x				x	96	0,0011	X: 4202820,538 Y: 404844,3674		1200	
	Kavaklar / Balkan (Paket AAT)	x				x	24	0,0002	X: 4202820,538 Y: 404844,3674		300	

Çizelge 210 – Denizli ilinde faaliyette olan kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu (devamı)

Denizli	Belediye Atıksu Arıtma Tesisi/Deniz Deşarjı Olup Olmadığı?			Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Türü			Mevcut Kapasitesi (ton/gün)	Arıtılan/Deşarj Edilen Atıksu Miktarı (m3/sn)	Deşarj Noktası koordinatları	Deniz Deşarjı	Hizmet Verdiği Nüfus	Oluşan AAT Çamur Miktarı (ton/gün)
	Var	İnşa/plan aşamasında	Yok	Fiziksel	Biyolojik	İleri						
İlçeler	Gömce/ Bekilli (Paket AAT)	x			x		48	0,005	Y: 42322368,266 X: 460072,4604		600	
	Çoğuşlı Bebekli (Paket AAT)	x			x		40	0,0004	Y: 4233163,202 X: 442341,404		500	
	Mahmutgazi / Çal (Paket AAT)	x			x		40	0,0004	Y: 4233163,202 X: 442341,404		500	
	Kavakköy/ Çivril (Paket AAT)	x			x		8	0,00009	Y: 4224711,681 X: 468078,8981		100	
	Karateke / Honaz (Paket AAT)	x			x		80	0,00009	Y: 4181183,356 X: 431416,3449		1000	
	Emirazizli / Honaz (Paket AAT)	x			x		40	0,0004	Y: 4181183,356 X: 431416,3449		500	
	Hayriye / Çardak(Paket AAT)	x			x		16	0,0001	Y: 4169544,058 X: 468491,479		200	
	Akçapınar / Pamukkale (Paket AAT)	x			x		24	0,0002	Y: 4214207,436 X:422034,0986		300	
	Korucuk / Pamukkale (Paket AAT)	x			x		240	0,0005	Y: 4191451,934 X:404065,2193		3000	
	Çalıköy/Tavas (Paket AAT)	x			x		48	0,0005	Y: 4162551,684 X:404312,7183		600	
	Horasanlı / Tavas (Paket AAT)	x			x		80	0,0009	Y: 4142384,511 X: 417482,056		1000	
	Ovacık / Tavas (Paket AAT)	x			x		32	0,0003	Y: 4147248,787 X: 424218,5709		400	
Altınova/Tavas (Paket AAT)	x			x		96	0,0011	Y: 4156155,727 X: 404241,5447		1200		

Denizli Organize Sanayi Bölgesinde 42.000 ton gün kapasiteli ve 8 - 18 ton/gün arıtma çamuruna sahip bir atıksu arıtma tesisi bulunmaktadır.

3. Atık

İlde katı atık sorununun çözülmesi amacıyla Denizli Belediyesi tarafından bir katı atık yönetimi projesi yürütülmektedir. Denizli ilinde üretilen evsel katı atık miktarı ortalama kişi başına 1 kg'dır. Denizli'de 1 adet Entegre Düzenli Katı Atık Depolama Alanı bulunmaktadır. Toplam 3 etapta oluşan Düzenli Depolama Sahasının 14,2 hektarlık alandan oluşan 1. ve 2. etabında atıkların düzenli depolanmasına devam edilmiştir. 17 ilçede evsel atıklar vahşi olarak depolanmaktadır. Denizli'de 2014 yılında 247.432 ton atık düzenli depolama sahasında bertaraf edilmiştir.

Çizelge 211 – Denizli ilinde bulunan bertaraf tesisleri sayıları

Katı Atık Bertaraf Tesisi Sayısı	1
Lisanslı Ambalaj Atığı Toplama Ayırma Tesisi ve Geri Dönüşüm Tesisi Sayısı	9

Denizli’de ambalaj atıklarını toplama ve ayırma işlemini yapan 6, geri kazanan 3 lisanslı tesis bulunmaktadır. Denizli, Baklan, Bozkurt, Çardak, Akköy, Sarayköy ve Acıpayam Belediyeleri lisanslı firmalarla yaptıkları protokol çerçevesinde işletme ve konutlardan kaynaklanan ambalaj atıklarını kaynağında ayrı toplamaktadır. 2014 yılında kaynağında ayrıştırma ile toplam değerlendirilebilir atık miktarı 14.933.954 kg’dır.

İlde işletmelerden kaynaklanan tehlikeli atıklar öncelikle tesiste geçici depolanmakta, daha sonra geri kazanım veya bertaraf tesislerine lisanslı araçlarla taşınmaktadır. Denizli’de tehlikeli madde ile kontamine olmuş varil, bidon vb. ambalajların geri kazanımını yapan 3 adet firma bulunmaktadır. Ayrıca özel bir çimento fabrikasının tehlikeli atıkları enerji geri kazanımı amaçlı yakma lisansı bulunmaktadır. 2014 yılı TABS verilerine göre Denizli ilinde 5.578,51 ton tehlikeli atık toplanmış, bu tehlikeli atığın 4.456 tonu geri kazanıma gönderilmiş, 43,208 tonu tesis içinde stokta beklemekte, 25,88 tonu yetkili firma stokunda beklemekte ve 4,6 tonu ihraç edilmiş, 1.048,822 tonu ise bertaraf edilmiştir.

2014’de Denizli’de 697,240 ton atık madeni yağı, geri kazanılmıştır.

İlde toplanan atık akümülatör miktarı 8.240 kg, atık pil miktarı 25.700 kg, 139,2 ton kullanılmış kızartmalık yağ toplanmıştır. İlde 2014 yılı itibariyle 712 ton ömrünü tamamlamış lastik çimento fabrikasına ek yakıt olarak yakılmak üzere gönderilmiş, 139,1 ton ise geri kazanıma gönderilmiştir.

Denizli ili merkez ve ilçe belediyelerinde oluşan tıbbi atıklar Bakanlığımızdan çevre izni ve lisansı almış bir firmanın lisanslı tıbbi atık taşıma aracı ile toplanmakta ve aynı firmaya ait sterilizasyon tesisinde sterilize edildikten sonra Denizli Belediyesi Katı Atık Düzenli Depolama Sahasında tıbbi atıklar için ayrılmış özel bölümde bertaraf edilmektedir. Denizli ilinde 2014’te 975,751 ton tıbbi atık toplanmıştır.

Denizli ili sınırları içinde faaliyet gösteren; mermer fabrikaları, mermer işletmeleri ile ocaklardan kaynaklanan mermer pasası, mermer çamuru ve traverten parçalarının depolanabileceği ya da dolgu amaçlı kullanılabileceği toplam 5 adet alan Valilikçe belirlenmiştir.

- 1- Kaklık Çaykara Deresi Mevkii
- 2- Kocabaş Canlıdere Mevkii
- 3- Gümüşler Kayaköy Mevkii
- 4- Hacreyüplü Mahallesi
- 5- Irlıganlı Kasabası

Denizli’de 2014 yılı itibariyle Büyük Endüstriyel Kazaların Kontrolü Hakkında Yönetmelik kapsamında 3 adet üst seviye, 2 adet alt seviye olmak üzere toplam 5 adet SEVESO tesisi bulunmaktadır.

4. Doğa Koruma, Biyolojik Çeşitlilik ve Tabiat Varlıklarını Koruma Çalışmaları

- İlde türü tehlike altında olan bitki sayısı 188, hayvan sayısı 24’dür.
- İlde endemik bitki sayısı 171, hayvan sayısı ise 9’dur.

İl dâhilinde sulak alan niteliğinde üç yer bulunmaktadır. Uluslararası Kriterlere (Ramsar Sözleşmesi) göre bunlardan Işıklı gölü “A Sınıfı”, Acıgöl ise “B Sınıfı” sulak alan kapsamına girer. Buldan Yayla (Süleymanlı Gölü), Mahalli Çevre Kurulu’nca Su Kirliliği Kontrolü Yönetmeliği’ne göre koruma altına alınmıştır.

Işıklı Gölü; ilin Çivril ilçesinde yer almaktadır. Aynı zamanda çevresindeki su kaynakları itibariyle Büyük Menderes Nehri’nin Dinar’dan sonra ikinci büyük beslenme kaynağını oluşturmaktadır. 206x10 m³ kapasiteli olup A Sınıfı sulak alan niteliğindedir. Gölde tatlısu canlıları özellikle de sazan balığı çeşitleri, turna tatlısu kefali ve istakoz yetiştirilmektedir. Ayrıca göçmen kuşlar için uygun bir konaklama yeri teşkil etmektedir.

Acıgöl; Çardak ilçesi merkez ve Gemiş kasabası ile Afyon ili Dazkırı ve Başmakçı sınırları içerisinde bulunmaktadır. Sığ bir göldür. Yaz mevsiminde suyu azalır ve yer yer kurur. Uluslararası kriterlere göre “B Sınıfı”na giren sulak alandır. Çardak ilçesine bağlı Gemiş kasabası yakınında bulunan 1.500 lt/sn debili tatlısu kaynağı yazın göl suyunun tamamen yok olmasını önlemektedir. Tatlı su kaynağı etrafında yaklaşık 500 da sazlık bir alan bulunmaktadır. Acıgöl’ün doğal yapısı ve çevresi kuşlar için uygun bir ortam oluşturmaktadır. Acıgöl, Çaltı (Beylerli) Gölü’nün çevresindeki yamaçlarda Akdeniz bitki örtüsünden örneklerle rastlanır. Toprak tuzlu olduğu için genel olarak tarıma uygun değildir. Ancak özellikle kuzeydoğuda tarıma uygun alanlar vardır. Bölgede tarım için kullanılmayan alanlarda bitki örtüsü özellikle çiçekli bitkilerce zengindir.

Fotoğraf 16- Acıgöl Çardak/DENİZLİ

Yayla (Süleymanlı) Gölü; Buldan ilçesi Süleymanlı Köyü yakınında ve Sazak Dağı'nın 1.150 m kotundaki düzlüğünde bulunmaktadır. Göl yatağı ve sulak alan toplam sahası 500 da'dır. Göl flora ve fauna varlığı, kaynak sularına besleyici özellik taşıması ve ayrıca yayla ortamında mesirelik yer olması yönünden önemli bir göldür. Bu özelliklerin korunması için, 1. Derece Doğal Sit Alanı olarak ilan edilmiştir.

Çizelge 212 – Denizli ilindeki tescilli doğal sit alanları

DENİZLİ TVK BÖLGE KOMİSYONU SORUMLULUK SAHASINDAKİ İL	KÜLTÜR ve TURİZM BAKANLIĞINDAN TESLİM ALINAN DOSYA SAYISI	TESCİL EDİLMİŞ DOĞAL SİT ALANI SAYISI	ANIT AĞAÇ TESCİLİ İLE İLGİLİ DOSYA SAYISI
DENİZLİ	232	18	33
AYDIN	275	8	39

Çizelge 213 – Denizli ilinde bulunan doğal sit alanları

1	Pamukkale (Hierapolis)	Pamukkale Beldesi/Denizli
2	Karahayıt Kırmızı Su Travertenleri	Karahayıt Beldesi/Denizli
3	Karahayıt Kırmızı Su Havuzu	Karahayıt Beldesi/Denizli
4	Beyinli Mağarası	Pamukkale Beldesi/Denizli
5	Aslanini Mağarası	Acıpayam İlçesi/Denizli
6	Keloğlan Mağarası	Acıpayam İlçesi/Denizli
7	Sırçalık Köyü Asırlık Çınar Ağaçları Bölgesi	Acıpayam/Denizli
8	Kamara Traverten Sırtı	Buldan İlçesi/Denizli
9	Çakırlar Mağarası	Çal İlçesi/Denizli
10	Güney Şelalesi	Güney İlçesi /Denizli
11	Honaz Dağı Milli Parkı	Honaz, Pamukkale, Serinhisar, Tavas İlçeleri/Denizli
12	Kaklık Mağarası	Honaz İlçesi/Denizli
13	Kızılhisar Mağarası	Serinhisar İlçesi/Denizli
14	Atalar Mahallesi	Pamukkale İlçesi/Denizli
15	Servergazi Türbesi	Merkezefendi İlçesi/Denizli
16	Çardak Kalesi ve Yamuktepe Yerleşmeleri	Çardak İlçesi/Denizli
17	Kartal Gölü	Beyağaç İlçesi/Denizli
18	Süleymanlı (Yayla) Gölü	Buldan İlçesi/Denizli

Pamukkale Özel Çevre Koruma Bölgesi; kendine has doğal yapısı ve tarihi değerleri olan bir bölgedir. Bakanlar Kurulu'nca 22/10/1990 tarih ve 90/1117 sayılı Kararı ile tespit ve ilan edilmiştir. Denizli ilinin 20 km kuzeybatısında Pamukkale, Akköy, Karahayıt, Develi, Yeniköy yerleşim alanlarını da içine alan 66,56 km² lik bir alandan oluşmaktadır.

Pamukkale Özel Çevre Koruma Bölgesi;

*Dünya Miras Listesinde yer alan Pamukkale Travertenleri ve Hierapolis Antik Kenti,

*Jeotermal Kaynakların potansiyel değerleri,

*Bölgede gelişen turizm potansiyeli,

*Bölgenin biyoçeşitliliği,

*Yerleşmelerin turizm ve kentsel gelişme ihtiyaçları ve artan altyapı talepleri nedeniyle, özel çevre koruma bölgesi olarak tespit ve ilan edilmiştir.

İlde bulunan milli parklar, tabiat parkları, tabiat anıtı, yaban hayatı geliştirme sahaları aşağıda verilmektedir.

1. Honaz Dağı Milli Parkı (9.616 ha)

Honaz Dağı Milli Parkı, 21 Nisan 1995 tarih ve 22265 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan 95/6717 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile 9219 ha'lık alanda ilan edilmiştir. İçerdiği 22,500 endemik bitki ve çok sayıda sürüngen türüyle dünyanın beşinci en büyük bölgesi olan Akdeniz Havzası hotspot alanı Honaz Dağı Milli Parkı'nın tamamını sınırları içerisine alır.

Fotoğraf 17 - Honaz Dağı Milli Parkı

2. Akdağ Tabiat Parkı (14.781 ha)

3. Güney Şelalesi Tabiat Anıtı (0,5 ha)

4. Kartal Gölü Tabiatı Koruma Alanı (1.309 ha)

5. Çivril-Akdağ Yaban Hayatı Geliştirme Sahası (12.365 ha)

6. Beylerli Yaban Hayatı Geliştirme Sahası (682ha)

7. Gökgöl ve Işıklı Gölleri Sulak Alanı (700+7300 Ha.)

5. Arazi Kullanımı

Çizelge 214 – Denizli ilinin arazi kullanım durumu (Gıda, Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğü)

Arazi Cinsi	Alan (ha)	%
Tarım Arazileri	376.738	32
Çayır ve Mera	22.302	2
Orman-Fundalık	590.990	48
Tarım Dışı ve Yerleşim Alanı	209.670	18
TOPLAM	1.199.700	100

Mülga Çevre ve Orman Bakanlığı tarafından 25.08.2009 tarihinde onaylanan Denizli ili 1/100.000 lik Çevre Düzeni Planı 09.03.2011 tarihinde revize edilmiştir.

6. ÇED Kararları, Çevre İzin ve Lisans İşlemleri

Çizelge 215– Denizli ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2014 yılı içerisinde alınan ÇED Olumlu ve ÇED Gereklİ Değİldir Kararlarının sektörel dağılımı (Denizli ÇŞİM, 2014)

Karar	Maden	Enerji	Sanayi	Tarım Gıda	Atık-Kimya	Ulaşım Kıyı	Turizm-Konut	TOPLAM
ÇED Gereklİ Değİldir	43	6	10	27	3	-	6	95
ÇED Olumlu Kararı								0

Çizelge 216 – Denizli ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzni/Çevre İzni ve Lisansı Belgesi sayıları (Denizli ÇŞİM, 2014)

	EK-1	EK-2	TOPLAM
Geçici Faaliyet Belgesi	9	56	65
Çevre İzni Belgesi	4	44	48
Çevre İzni ve Lisansı Belgesi	4	7	11
TOPLAM	17	107	124

7. Çevre Denetimleri ve Yapıtlımlar

Çizelge 217– Denizli ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı (Denizli ÇŞİM, 2014)

Denetimler	Birleşik	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	Derin Deniz Desarjı	ÇED	İzin	Toplam
Planlı Denetimler	20	-	-	-	-	-	-	-	-	-	20
Ani (Plansız) Denetimler	-	279	155	1	197	4	62	-	79	-	308
Genel Toplam	20	279	155	1	197	4	62	-	79	-	508

	Kesilen Ceza Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
Egzoz Denetimi	26	22.750,00

PGD Denetim Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
137	0,0

Çizelge 218 – Denizli ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından uygulanan ceza miktarları ve sayısı (Denizli ÇŞİM, 2014)

	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	ÇED	Diğİr	TOPLAM
Ceza Miktarı (TL)	253.392	42.232	-	211.160	-	-	91.116	17.553	6.154,53
Uygulanan Ceza Sayısı	6	1	-	5	-	-	7	11	30

DIYARBAKIR

1. Hava Kalitesi ve İklim Değişikliği

2014 yılında Diyarbakır ilinde bulunan Hava Kalitesi Ölçüm İstasyonunun aylara göre verileri Çizelge 219'da verilmektedir.

Çizelge 219– Diyarbakır ilinde 2014 yılı hava kalitesi parametreleri aylık ortalama konsantrasyon değerleri ($\mu\text{g}/\text{m}^3$; CO: mg/m^3)

DIYARBAKIR	SO ₂ $\mu\text{g}/\text{m}^3$	AGS*	PM10 $\mu\text{g}/\text{m}^3$	AGS*	CO	AGS*	NO	AGS*	NO ₂	AGS*	NO _x	AGS*	OZON	AGS*
Ocak	34	0	69	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Şubat	24	0	66	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mart	8	0	53	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nisan	5	0	46	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mayıs	4	0	52	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Haziran	4	0	52	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Temmuz	8	0	53	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ağustos	8	0	73	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Eylül	4	0	54	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ekim	3	0	81	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kasım	7	0	56	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Aralık	9	0	69	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Diyarbakır ilinde 8 adet sabit, 1 adet mobil olmak üzere toplamda 9 adet egzoz gazı emisyon ölçüm istasyonu bulunmakta olup, 2014 yılı içerisinde yetkili istasyonlara 63.450 adet emisyon ölçüm pulu, 17.300 adet ruhsat verilmiştir.

2. Su Kaynakları ve Kalitesi

İçme suyu temin eden belediyeler, Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi ve alt belediyeleri, Sur Belediyesi, Yenişehir Belediyesi, Kayapınar Belediyesi ve Bağlar Belediyesidir. İçme ve kullanma suyu şebekesi ile hizmet verilen nüfusun belediye nüfusu içindeki oranı %97'dir. İlde kentsel su temini için kullanılan 2 kaynak bulunmaktadır. Bunlar;

1-Dicle Barajı: 92 hm³ /yıl

2-Serap Güzeli Kuyuları: 5,11 hm³/yıl

İlde içme suyu arıtma tesisi bulunmaktadır. Bu tesis, kent merkezine yaklaşık 13 km uzaklıkta Mastfroş tepesinde 440 dekarlık alan üzerine inşa edilmiştir. Diyarbakır kent nüfusunun 1.275.000 kişi olacağı göz önüne alınarak İçme Suyu Arıtma Tesisi iki aşamalı olarak tasarlanmış olup 2001 yılında tam kapasiteyle işletmeye geçmiştir. Bu nüfus oranına ancak 2015 yılında ulaşacağı tahmin edilmektedir. Buna göre tesis tasarımı günlük 255.000 m³/gün kapasiteyle (3 m³/sn) içme ve kullanma suyu amaçlı olarak üretilmektedir.

Çizelge 220– Diyarbakır ilinde faaliyette olan kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu

Belediye Atıksu Arıtma Tesisi (AAT) Adı	AAT Türü	AAT Kapasitesi (m ³ /gün)	AAT Arıtma Çamuru Miktarı (ton/gün)
Büyükşehir Belediyesi AAT	Fiziksel Arıtma	167.000	30

3. Atık

Diyarbakır kent merkezinde üretilen evsel atıklar Eski Urfa yolu 37.Km'de Keşiştepe mevkiinde düzensiz depolanmaktadır. Depolama sahasında günlük ortalama 750 ton atık depolanmaktadır.

İlde 2 adet lisanslı ambalaj atığı toplama ayırma tesisi, 1 adet ambalaj atığı geri kazanım tesisi bulunmaktadır. Diyarbakır ilinde 2 adet atık yağ geri dönüşüm tesisi ve bu tesise ait 4 adet lisanslı atık yağ taşıma aracı bulunmaktadır. 2014 yılında Diyarbakır'da 65 ton atık motor yağı toplanmıştır. 2014 yılında toplanan atık yağın 65 tonu geri kazanıma gönderilmiştir.

Çizelge 221- Diyarbakır ilinde bulunan bertaraf tesisleri sayıları

Katı Atık Bertaraf Tesisi Sayısı	0
Lisanslı Ambalaj Atığı Toplama Ayırma Tesisi ve Geri Dönüşüm Tesisi Sayısı	3

İlde 2 adet lisanslı bitkisel atık yağ geçici depolama alanı bulunmaktadır. Bu alanda biriktirilen bitkisel atık yağlar taşıma araçlarıyla il dışında bulunan geri dönüşüm tesislerine gönderilmektedir. 2014 yılında Diyarbakır ilinde 58.000 kg toplanmıştır.

Diyarbakır ilinde, toplanan tıbbi atıklar, Diyarbakır Büyükşehir Belediyesinin sterilizasyon tesisi olmadığı için anlaşmalı olduğu lisanslı firma tarafından Malatya'da bulunan sterilizasyon tesisine taşınıp sterilizasyona tabii tutulmaktadır. 2014 yılında Diyarbakır ilinde 18.501,62 kg tıbbi atık toplanmıştır.

4. Doğa Koruma ve Biyoçeşitlilik ve Tabiat Varlıklarını Koruma Çalışmaları

2014 yılı sonu itibariyle Diyarbakır ili sınırları içerisinde milli park, tabiat parkı, tabiat anıtı bulunmamaktadır. Eğil ilçesinde tabiat parkı kurulması ile ilgili yazışmalar devam etmekte olup mülkiyet problemi olmaması halinde belirlenecek olan bu alan teklif edilecektir.

Çizelge 222- Diyarbakır ilinde bulunan tescilli sit alanları

DOSYA NO	SİT ALANININ ADI	KARAR TARİHİ VE NOSU	KURULUN ADI
21.00/345	Çakmakaş köyü Avludere köşkü bahçesi içinde Çınar Ağacı	21.12.1996/1922	Ankara Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Müdürlüğü
21.07/06	Ergani ilçesi Hilar köyü Harabe/Hilar Mağaraları ve Kayalıkları	10.02.1990/390	Diyarbakır Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Müdürlüğü
21.12/13	Silvan ilçesi Hasuni Mağaraları	08.12.1990/640	Diyarbakır Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Müdürlüğü
21.07/09	Ergani ilçesi Belediye binası ile Halk Eğitim Merkezi çevresi Çınar Ağaçları ve Yeşil Alanlar	23.10.1993/1362	Diyarbakır Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Müdürlüğü
21.13/06	Kocaköy ve Hani İlçe Sınırları içerisindeki Ambar Vadisi	30.04.2009/2206	Diyarbakır Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Müdürlüğü
21.02/05	Çermik ilçesi Termal Kaplıcaları ve Çevresi	23.10.1993/1361	Diyarbakır Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Müdürlüğü

Fotoğraf 18 - Kocaköy ve Hani İlçe Sınırları içerisindeki Ambar Vadisi / Fotoğraf 19 Kocaköy ve Hani İlçe Sınırları içerisindeki Ambar Vadisi

ÇAYÖNÜ (Arkeolojik Sit): Diyarbakır'ın 65 kilometre kuzey batısında, Ergani yakınlarında, Sinek Çayı kıyısında yer alan eski bir yerleşim merkezidir. Yapılan araştırmalarda yörenin tarihi M.Ö. 7500 Yıllarına, Cilali Taş Devrine kadar inmektedir. Yakın doğunun açılmış en büyük Neolitik kültür alanıdır. Çayönü buluntuları Diyarbakır Arkeoloji Müzesi'nde sergilenmektedir.

ÇERMİK KAPLICALARI (Doğal Sit): Çermik İlçesinin 3 km doğusunda yer alan kaplıca, Türkiye'nin en önemli kaynakları arasındadır. İstanbul Tıp Fakültesi'nce yapılan analizlere göre iltihaplı romatizmalarda, üst solunum enfeksiyonlarında ve kadın hastalıklarında olumlu etkileri olduğu saptanmıştır. Sıcaklığı 48,2°C ve akım değeri 10 lt/sn'dir.

DAKYANUS HAREBELERİ VE ESHAB-I KEHF MAĞARALARI (Tarihi Sit): Efsanesi tüm dünyaca bilinen, çeşitli ülke ve şehirlerin sahip çıktığı Eshab-ı Kehf (Yedi Uyuyanlar) Mağarası'nın aslı, yine efsanede adı geçen Dakyanus şehri ile birlikte Diyarbakır'ın Lice ilçesi yakınındadır. Mağaraya yaya olarak dört saat uzaklıkta Fis ovasındaki Dakyanus şehri kalıntılarında zaman zaman eski paralara heykellere, işlemeli taşlara ve sütunlara rastlanmaktadır.

5. Arazi Kullanımı

Çizelge 223– Diyarbakır ilinin arazi kullanım durumu

Arazi Kullanım Türü	Alan (ha)	%
Yerleşim Alanları	114.02,227	
Konut Dışı Yapı Alanları	7.265,149	
Tarımsal Alanlar	727.325,82	
OrmanYeri	288.191,67	
Doğal ve Yarı Doğal Alanlar	146.724,855	
Mera ve Çayır	320.687,00	
Sulak Alanlar	130.60,00	
Su Kütleleri	25.025,30	
TOPLAM	1.526.752,62	

Diyarbakır ilinin onaylanmış 1/100.000 lik çevre düzeni planı bulunmaktadır. Söz konusu plan Bakanlığımız tarafından Adıyaman-Urfa-Diyarbakır Bölgesi Havza Planı kapsamında hazırlanmış ve onaylanarak yürürlüğe girmiş üst ölçekli bir plandır.

6. ÇED Kararları, Çevre İzin ve Lisans İşlemleri

Çizelge 224– Diyarbakır ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2014 yılı içerisinde alınan ÇED Olumlu ve ÇED Gereklidir Kararlarının sektörel dağılımı (Diyarbakır ÇŞİM, 2014)

Karar	Maden	Enerji	Sanayi	Tarım-Gıda	Atık-Kimya	Ulaşım-Kıyı	Turizm Konut	TOPLAM
ÇED Gereklidir	23	2	12	9	-	-	-	46
ÇED Olumlu Kararı	-	2	-	-	-	-	-	2

Çizelge 225– Diyarbakır ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzni/Çevre İzni ve Lisansı Belgesi sayıları (Diyarbakır ÇŞİM, 2014)

	EK-1	EK-2	TOPLAM
Geçici Faaliyet Belgesi	0	27	27
Çevre İzni	1	23	24
Lisans	1	2	3
TOPLAM	2	52	54

7. Çevre Denetimleri ve Yaptırımlar

Çizelge 226– Diyarbakır ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı (Diyarbakır ÇŞİM, 2014)

Denetimler	Birleşik	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	Derin Deniz Desarjı	ÇED	İzin	Toplam
Planlı Denetimler	28	37	31	31	24	18	20	0	35	95	319
Ani (Plansız) Denetimler	0	113	80	51	105	8	128	0	28	0	513
Genel Toplam	28	150	111	82	129	26	148	0	63	95	832

	Kesilen Ceza Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
Egzoz Denetimi	0	0,00

PGD Denetim Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
10	0,00

Çizelge 227– Diyarbakır ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından uygulanan ceza miktarları ve sayısı (Diyarbakır ÇŞİM, 2014)

	Hava	Su	Toprak	Atık	Çevre İzni	Gürültü	ÇED	Diğer	TOPLAM
Ceza Miktarı (TL)	36350,98	0	4185,09	294102,9	39106	56561	33858	82731,98	961219,86
Uygulanan Ceza Sayısı	12	0	9	19	3	4	2	8	57

İlde 2014 yılında 2 adet tesise faaliyetlerinin durdurulması idari işlemi uygulanmıştır.

EDİRNE

1. Hava Kalitesi ve İklim Değişikliği

Edirne ilinde 2014 yılında konutlarda 51.534.357 sm³ doğal gaz kullanılmıştır. 2014 yılında Edirne ilinde bulunan Hava Kalitesi Ölçüm İstasyonunun aylara göre verileri Çizelge 228'de verilmektedir.

Çizelge 228– Edirne ilinde 2014 yılı hava kalitesi parametreleri aylık ortalama konsantrasyon değerleri (µg/m³; CO: mg/m³)

Edirne	SO ₂	AGS*	PM10	AGS*	CO	AGS*	NO	AGS*	NO ₂	AGS*	NO _x	AGS*	OZON	AGS*
Ocak	53	0	80	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Şubat	67	0	59	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mart	67	0	55	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nisan	46	0	40	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mayıs	9	0	41	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Haziran	7	0	36	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Temmuz	7	0	45	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ağustos	10	0	47	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Eylül	7	0	46	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ekim	29	0	54	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kasım	42	0	72	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Aralık	40	0	59	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Karaağaç	SO ₂	AGS*	PM10	AGS*	CO	AGS*	NO	AGS*	NO ₂	AGS*	NO _x	AGS*	OZON	AGS*
Ocak	18,32	0	41,05	0	-	-	5,05	-	15,02	-	4	-	25,09	-
Şubat	9,27	0	27,72	0	-	-	2,91	-	11,56	-	-	-	29,66	-
Mart	10,15	0	22,29	0	-	-	2,44	-	11,68	-	-	-	35,94	-
Nisan	5,96	0	16,63	0	-	-	2,38	-	9,91	-	-	-	42,24	-
Mayıs	6,15	0	13,23	0	-	-	2,13	-	9,61	-	-	-	47,70	-
Haziran	4,27	0	15,16	0	-	-	1,53	-	7,51	-	-	-	57,28	-
Temmuz	5,69	0	20,98	0	-	-	1,31	-	8,56	-	-	-	60,35	-
Ağustos	4,29	0	20,06	0	-	-	1,48	-	10,24	-	-	-	65,39	-
Eylül	3,91	0	17,65	0	-	-	1,62	-	9,46	-	-	-	56,96	-
Ekim	6,19	0	23,81	0	-	-	2,49	-	10,45	-	-	-	49,91	-
Kasım	13,61	0	31,67	0	-	-	4,06	-	15,54	-	-	-	30,39	-
Aralık	13,06	0	19,04	0	-	-	2,65	-	10,86	-	-	-	33,71	-

Çizelge 228– Edirne ilinde 2014 yılı hava kalitesi parametreleri aylık ortalama konsantrasyon değerleri ($\mu\text{g}/\text{m}^3$; CO: mg/m^3) (devam)

Keşan	SO ₂	AGS*	PM _{2,5}	AGS*	CO	AGS*	NO	AGS*	NO ₂	AGS*	NO _x	AGS*	OZON	AGS*
Ocak	725	0	144,11	0	-	-	20,11	-	31,16	-	-	-	24,19	-
Şubat	596	0	108,39	0	-	-	16,9	-	28,44	-	-	-	31,41	-
Mart	552	0	101,67	0	-	-	14,28	-	31,78	-	-	-	29,50	-
Nisan	340	0	76,93	0	-	-	7,34	-	22,73	-	-	-	43,54	-
Mayıs	61,2	0	53,08	0	-	-	3,54	-	13,43	-	-	-	71,11	-
Haziran	4.6	0	51,88	0	-	-	2,33	-	10,64	-	-	-	72,71	-
Temmuz	4.1	0	58,00	0	-	-	1,86	-	8,51	-	-	-	81,68	-
Ağustos	3,48	0	58,76	0	-	-	2,29	-	11,56	-	-	-	77,46	-
Eylül	7,72	0	67,10	0	-	-	3,76	-	15,01	-	-	-	64,73	-
Ekim	205	0	86,53	0	-	-	7,43	-	19,66	-	-	-	52,18	-
Kasım	717	0	128,28	0	-	-	21,95	-	32,81	-	-	-	22,66	-
Aralık	516	0	105,43	0	-	-	22,03	-	30,76	-	-	-	19,39	-

İl genelinde 12 adet sabit 1 adet mobil egzoz emisyon ölçüm istasyonu yetkilendirilmiştir. İlde 2014 yılında satılan emisyon ölçüm pulu sayısı 40.500 dir.

2. Su ve Atık Su Yönetimi

Edirne ilinde içme suyu yer altı su kaynaklarından ve barajlardan karşılanmaktadır. 2012 TÜİK verilerine göre tüm Edirne ilinde içme suyunun %58'i barajlardan, %40'ı kuyulardan, %1'i kaynaklardan ve %1'i de göletlerden sağlanmaktadır. İlde içme ve kullanma suyu şebekesi ile hizmet verilen belediye sayısı 24, kapsamda hizmet alan nüfus 2012 yılında 304.724 kişidir.

2012 yılı TÜİK verileri itibarıyla ilde 21 belediyede kanalizasyon şebekesi ile hizmet vermekte olup bu hizmeti alan toplam nüfus 286.369'dur. Atıksu arıtma tesisi ile hizmet veren belediye sayısı 3, bu hizmeti alan nüfus 8.575'tir.

Çizelge 229– Edirne ilinde faaliyette olan kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu

EDİRNE	Belediye Atıksu Arıtma Tesisi/Deniz Deşarjı Olup Olmadığı?			Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Türü			Mevcut Kapasitesi (ton/gün)	Arıtılan/Deşarj Edilen Atıksu Miktarı (m ³ /sn)	Deşarj Noktası Koordinatları	Deniz Deşarjı	Hizmet Verdiği Nüfus	Oluşan AAT Çamur Miktarı (ton/gün)
	Var	İnşa/plan aşamasında	Yok	Fiziksel	Biyolojik	İleri						
İl Merkezi												
İlçeler	Lalapaşa Belediyesi AAT				X	X						
	Süloğlu Belediyesi				X	X						
	İpsala İlçesi Yenikarpuzlu Belediyesi				X	X						
	Enez İlçesi Büyükevren Köyü				X	X						
	Sultan Belediyesi					X						
	Beğendik Belediyesi				X	X						
	Esetçe Belediyesi				X	X						
	Enez Belediyesi				X	X						

3. Atık

İlde katı atık düzenli depolama tesisi bulunmamaktadır. İl sınırları içerisinde 24 adet belediye bulunmakta olup, katı atık bertarafı konusunda turizm, kültür, ulaşım ve atık miktarları göz önüne alınarak il üç bölgeye ayrılmış ve bu bölgelerde 3 katı atık birliği oluşturulmuştur. Buna ek olarak, Güney Edirne Katı Atık Birliği tarafından Keşan ilçesinde yapılacak olan Katı Atık Düzenli Depolama Tesisinin inşası devam etmektedir.

Edirne’de 2014 yılında 100,442 ton atık motor yağı, 102,58 ton atık sanayi yağı toplanmış olup bu yağların 58.726 tonu geri kazanıma gönderilmiş, 1.500 tonu da bertaraf edilmiştir. İlde 2014 yılında 46.810 kg bitkisel atık yağ toplanmıştır.

Çizelge 230– Edirne ilinde bulunan bertaraf tesisleri sayıları

Katı Atık Bertaraf Tesisi Sayısı	0
Lisanslı Ambalaj Atığı Toplama Ayırma Tesisi ve Geri Dönüşüm Tesisi Sayısı	4

İlde tıbbi atıklar, “Tıbbi Atıkların Kontrolü Yönetmelik” kapsamında yapılan sözleşmelerle lisanslı firma tarafından toplanmaktadır. Bu çerçevede 2014 yılında 600,52 ton tıbbi atık toplanmıştır.

İl sınırları içerisinde Büyük Endüstriyel Kazaların Kontrolü Hakkında Yönetmelik kapsamında SEVESO tesisi bulunmamaktadır.

4. Doğa Koruma, Biyoçeşitlilik ve Tabiat Varlıklarını Koruma Çalışmaları

İl sınırları içerisinde 7 adet endemik flora rastlanmıştır. Fauna açısından sulak alanlar il için önem arz etmektedir. Meriç Deltasının; özellikle Tepeli Pelikan (*Pelecanus crispus*), Çeltikçi (*Plegadis falcinellus*) ve Küçük Karabatak (*Phalacrocorax pygmaeus*) gibi nesli son derece azalmış türleri barındırması kaynak değerlerini oluşturmaktadır. Gala Gölü son yıllarda koruma altında bulunan Dik Kuyruğa ev sahipliği yapmaktadır. Ayrıca, Sessiz Kuğu, Ötücü Kuğu, Çeltikçi, Kaşıkçı Balıkçılı, Gri Balıkçılı, Erguvani Balıkçılı, Balaban, Karaleylek, Suna Ördeği, Angıt, Mahmuzlu Kız Kuşu, Hazer Sumrusu, Yalçıpkını, Yılan Balığı, Balık Kartalı gibi birçok kuş türüne yaşam alanı oluşturmaz. Balık Kartalı ve Akkuyruklu Kartal zaman zaman Gala Gölü’nü ziyaret eden nesli tehlikede olan kuşlar arasındadır.

Çizelge 231- Edirne ilinde bulunan tabiat varlıkları

	MEVKİİ	TÜRÜ	DERECESİ	ALANI (ha)
1	Enez Trapez	Doğal Sit	3	1.324,21
2	Sultaniçe- Gülçavuş	Doğal Sit	3	152,34
3	Küçükkevren - 1	Doğal Sit	3	16,17
4	Küçükkevren – 2	Doğal Sit	3	9,49
5	Büyükkevren - 1	Doğal Sit	3	37,08
6	Büyükkevren - 2	Doğal Sit	3	1,59
7	Abdürrahim	Doğal Sit	3	38,95
8	Vakıf -1	Doğal Sit	3	83,40
9	Karaincirli	Doğal Sit	3	18,30
10	Enez – Gala Gölü - 1	Doğal Sit	1	2.406,56
11	Enez – Gala Gölü - 2	Doğal Sit	2	1.584,77
12	Yayla	Doğal Sit	3	133,75
13	Danişment	Doğal Sit	3	103,23
14	Erikli	Doğal Sit	3	135,40
15	Mecidiye	Doğal Sit	1	219,38
16	Saroz Körfezi	Doğal Sit	1	9.191,65
16	Edirne – Merkez - Değirmeni	Doğal Sit	1	1.658,62
17	Edirne – Merkez – Söğütlük Ormanı	Doğal Sit	2	68,83
18	Edirne – Merkez – Asker Söğütlük	Doğal Sit	2	22,30
19	Edirne – Merkez - Asker Söğütlük	Doğal Sit	2	17,13
20	Edirne – Merkez – Bosnaköy – Üyüklü Tatar	Doğal Sit	1	21,80
21	Meriç – Umurcaköyü	Doğal Sit	1	77,89

Edirne ili Enez ve İpsala ilçeleri hudutları dahilinde sınırları tespit edilen Küçük Gala Gölü, Pamuklu Gölü ve çevresindeki 6.090 ha alan, 28.02.2005 tarih 2005/8547 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile Milli Park ilan edilmesi kararlaştırılmıştır. Karar 05.03.2005 tarih ve 25746 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

İl sınırları içerisinde I. Sınıfı Nitelikli Sulak Alan "Meriç Deltası" (Gala Gölü) ve B. Sınıfı Nitelikli Sulak Alan "Saroz Körfezi" bulunmaktadır. Meriç Deltası Sulak Alanı "Koruma Bölgesi ve Ekolojik Etkilenme Bölgeleri"nin toplam alanı 3.912,21 ha olup, bu alan koruma statüsü olan "Tampon Bölge" ile birlikte 29.161,01 ha'a ulaşmaktadır.

5. Arazi Kullanımı

Çizelge 232– Edirne ilinin arazi kullanım durumu

Arazi Kullanım Türü	Alan (ha)	%
Tarım Arazileri	370.015	59,68
Su Kütlesi	4.517	0,73
Orman	104.502	16,88
Sulak Alan	5.561	0,89
Çayır ve Mera	57.985	9,35
Yerleşim Yerleri, Yapay Bölgeler	77.290	12,47

6. ÇED Kararları, Çevre İzin ve Lisans İşlemleri

Çizelge 233– Edirne ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2014 yılı içerisinde alınan ÇED Olumlu ve ÇED Gerekli Değildir Kararlarının sektörel dağılımı (Edirne ÇŞİM, 2014)

Karar	Maden	Enerji	Sanayi	Tarım-Gıda	Atık-Kimya	Ulaşım-Kıyı	Turizm-Konut	TOPLAM
ÇED Gerekli Değildir	20		2	5	2			29
ÇED Gereklidir								
ÇED Olumlu Kararı	1		1					2

Çizelge 234– Edirne ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzni/Çevre İzni ve Lisansı Belgesi sayıları (Edirne ÇŞİM, 2014)

	EK-1	EK-2	TOPLAM
Geçici Faaliyet Belgesi	1	21	22
Çevre İzni Belgesi		22	22
Çevre İzni ve Lisansı Belgesi	1	3	4
TOPLAM	2	46	48

7. Çevre Denetimleri ve Yaptırımlar

Çizelge 235– Edirne ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı (Edirne ÇŞİM, 2014)

Denetimler	Birleşik	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasalar	Gürültü	Derin Deniz Desarjı	ÇED	İzin	Toplam
Planlı Denetimler	32										32
Ani (Plansız) Denetimler		61	329	3	363		4		3		763
Genel Toplam	32	61	329	3	363		4		3		795

Çizelge 235– Edirne ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı (Edirne ÇŞİM, 2014) (devam)

	Kesilen Ceza Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
Egzoz Denetimi	96	84.281,00
PGD Denetim Sayısı		Kesilen Ceza Miktarı (TL)
10		0,00

Çizelge 236– Edirne ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından uygulanan ceza miktarları ve sayısı (Edirne ÇŞİM, 2014)

	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	ÇED	Diğer	TOPLAM
Ceza Miktarı (TL)	1		1	1			1	2	6
Uygulanan Ceza Sayısı	46.501		42.232	169			17.594	1.758	108.254

İlde tesislere verilen faaliyeti durdurma/kapatma kararı verilmemiştir.

ELAZIĞ

1. Hava Kalitesi ve İklim Değişikliği

Elazığ'da 2014 yılında konutlarda 66.900.997 m³, sanayide 10.764.051 m³ doğal gaz kullanılmıştır. 2014 yılında Elazığ ilinde bulunan Hava Kalitesi Ölçüm İstasyonunun aylara göre verileri Çizelge 237'de verilmektedir.

Çizelge 237– Elazığ ilinde 2014 yılı hava kalitesi parametreleri aylık ortalama konsantrasyon değerleri (µg/m³ ; CO: mg/m³)

ELAZIĞ	SO ₂	AGS*	PM10	AGS*	CO	AGS*	NO	AGS*	NO ₂	AGS*	NO _x	AGS*	OZON	AGS*
Ocak	-	-	50	-										
Şubat	-	-	40	-										
Mart	8	-	34	-										
Nisan	10	-	29	-										
Mayıs	3	-	25	-										
Haziran	2	-	22	-										
Temmuz	3	-	25	-										
Ağustos	21	-	29	-										
Eylül	3	-	26	-										
Ekim	-	-	-	-										
Kasım	7	-	29	-										
Aralık	26	-	40	-										

İlde emisyon ölçüm yetki belgesi verilen 4 adet istasyonda 2014 yılında 32.819 adet pul 7.668 adet ruhsat verilmiştir.

2. Su ve Atık Su Yönetimi

Elazığ ilinde içme ve kullanma suyu ihtiyacının %100 ü derin kuyulardan sağlanmaktadır. Mollakendi, Kesik köprü, Ataşehir ve Kızılay bölgelerinde bulunan derin kuyularından toplam olarak 1.550 Lt/sn su elde edilmektedir.

Bölgenin önemli su kaynaklarından birisi olan Keban Baraj Gölü su havzasının kirlenmesini önlemek amacıyla 1994 yılında İller Bankası finansmanı ile bitirilerek işletmeye alınan Elazığ Belediyesi Atıksu Arıtma Tesisi, Elazığ-Bingöl yolu 17. Km'dedir. Atıksu Arıtma Tesisi 2020 yılı kapasitesine göre projelendirilmiş olup, 2000 yılı kapasitesini karşılayabilecek kısmının inşaat, mekanik ve elektrik kısımları tamamlanmıştır.

Fotoğraf 20 - Keban Barajı (Orman Su İşleri Elazığ Şube Müdürlüğü, 2014)

Aritma tesisinin 1.kademesi 300.011 eşdeğer nüfusa ve 820 lt/s atıksu debisine, ikinci kademe ise 549.956 eşdeğer nüfusa ve 1.671 lt/s atıksu debisine göre projelendirilmiştir. Ön arıtma, biyolojik arıtma, çamur giderme ünitelerinden oluşmaktadır. Ayrıca, Elazığ Belediyesi Atıksu Arıtma Tesisinde Mollakendi Belediyesi, Yazıkonak Belediyesi, Akçakiraz Belediyesi ve Yurtbaşı Belediyesine ait atıksular da arıtılmaktadır.

Çizelge 238– Elazığ ilinde faaliyette olan kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu

Belediye Atıksu Arıtma Tesisi (AAT) Adı	AAT Türü	AAT Kapasitesi (ton/gün)	AAT Arıtma Çamuru Miktarı (ton/gün)
Elazığ Belediyesi Atık Su Arıtma Tesisi	Biyolojik	69.984	-
Gezin Belediyesi Atık Su Arıtma Tesisi	Biyolojik	1.000	-
Sivrice Belediyesi Atık Su Arıtma Tesisi	Biyolojik	5.450	-

2006 yılında tesisin revizyonu işlemleri için Düzey 2 Bölgeleri Küçük Ölçekli Altyapı Hibe Programı kapsamında hazırlanan Elazığ Belediyesi Atıksu Arıtma Tesisi revizyonu ve Belt Press Uygulaması projesi DPT MFİB tarafından kabul edilmiştir. Projenin uygulanmasına yönelik 1.648.294,00 Euro tutarında hibe verilmiştir. Proje kapsamında bir işletme ve 1 yedek olmak üzere ince ızgara elek sistemi, kum tutucu sisteminin yenilenmesi, Blower 3000 ve Difüzör 38318 kum tutucu ve betonarme yapısının genişletilmesi, terfi istasyonunda burgulu pompa yerine santrifüj pompa kurulması, ön çökeltme ve havalandırma havuzu betonarme kısımlarının yenilenmesi, son çökeltim havuzu sıyrıcı palet sisteminin değiştirilmesi, yoğunlaştırma havuzu palet sisteminin değiştirilmesi, UV dezenfeksiyon ünitesi inşaatı ve Çamur Kurutma Yatakları yerine Belt Press Ünitesi kurularak tesisin revizyonu gerçekleştirilmiştir.

3. Atık

Elazığ belediyesi Katı Atık Düzenli Depolama Tesisi, Elazığ şehir merkezine yaklaşık 31 km mesafededir. Dışidi, Çötel, üçağaç köyleri 6, 38, 44, 18, 419, 415, 313, 314, 315, 316, 305, 304, 1486, 1487 ve 421 nolu parselleri kapsamakta ve tahsis edilen alan büyüklüğü yaklaşık 130 hektar kadardır.

Çizelge 239– Elazığ ilinde bulunan bertaraf tesisleri sayıları

Katı Atık Bertaraf Tesisi Sayısı	1
Lisanslı Ambalaj Atığı Toplama Ayırma Tesisi ve Geri Dönüşüm Tesisi Sayısı	1

Atık Beyan Sisteminden elde edilen verilere göre, Elazığ ilinde 2014 yılında toplam 1172,339 ton ve 100672 litre tehlikeli atık oluşmuştur. Bu atıklardan 7,264 ton ve 150 litre stok olarak görülmektedir. 524,044 ton ve 215 litre tehlikeli atık bertaraf işlemine, 648,295 ton tehlikeli atık ise geri dönüşüm işlemine tabi tutulmuştur.

“Atık Yağların Kontrolü Yönetmeliği” çerçevesinde; Elazığ ilinde 2014 yılında 137,826 ton atık motor yağ, 520 ton atık endüstriyel yağ toplanmıştır.

İlde 2014 yılında 185,380 kg akümülatör toplanmış, 185,380 kg da akü kazanılmıştır. 2014 yılında Elazığ ilinde 75 kg pil toplanmıştır. Elazığ ilinde 2014 yılında 14,327 ton bitkisel atık yağ toplanmıştır.

Elazığ ilinde “Ömrünü Tamamlamış Lastiklerin Kontrolü Yönetmeliği” kapsamında toplam 26,870 ton lastik lisanslı geri kazanım tesislerine gönderilmiş, 8.790 tonu da bertaraf edilmiştir.

İlde “Tıbbi Atıkların Kontrolü Yönetmelik” kapsamında Elazığ İli, Sarıbuçuk Köyü Mevkii Merkez adresinde, faaliyet gösteren, Elazığ Belediyesine ait Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisi özel bir şirket tarafından işletilmeye başlanmıştır. 20.06.2013 tarihinde söz konusu tesise Bakanlığımızca çevre izin ve lisansı verilmiştir. Bu şirket tarafından 2014 yılında Elazığ’da 511,823 ton tıbbi atık toplanmıştır.

Elazığ ilinde 2014 yılında 0,352 ton atık elektrikli ve elektronik eşya (AEEE) bertaraf edilmiştir.

4. Doğa Koruma, Biyoçeşitlilik ve Tabiat Varlıklarını Koruma Çalışmaları

İlde tespit edilmiş iki endemik tür mevcuttur:

1-Fritillaria Baskilensis Behçet: (Baskil lalesi) Elazığ İli, Baskil İlçesi, Yukarı Kuluşağı Köyü, Şelili Dağı Mevkii

2-Fritillaria Imperialis: (Ters Lale) Elazığ İli, Arıcak İlçesi

İlde daha önce tespit edilen iki adet endemik bitki türüne ilaveten “Hazar Gölü Havzasındaki Biyolojik Çeşitliliğin Tespiti” çalışmaları neticesinde; havzada 47 familyadan 160 cinsine ait 226 bitki türü belirlenmiş ve belirlenen taksonlardan 14 tanesinin endemik olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca, alanda 111 adet karasal böcek türü, 3 familyaya ait 5 balık türü tespit edilmiştir. Bu balık türlerinden;

- Oxynoemacheilus Ereğliensis türü Türkiye’ye ait endemik,
- Aphanius asquamatus türü Hazar Gölü’ne ait endemik,
- Alburnus heckeli türü Hazar Gölüne ait endemik, olduğu tespit edilmiştir

Çizelge 240– Elazığ ilinde bulunan endemik türler

Takım Familya Cins ve Tür Adı	Ömür	Habitat	Element
CARYOPHYLLACEAE Saponaria l Saponaria prostrata Wild. Subsp. Anatolica Hedge	Çok Yıllık	Bozulmuş Habitatlar	İran-Turan
MALVACEAE Alcea L. Alceacalvertii (Boiss.) Boiss.	Çok Yıllık	Aşınmış Kıyılar, Yamaçlar, Volkanik Tepeler	İran-Turan
FABACEAE Astragalus L. Astragalus bicolor Lam.	Çok Yıllık	Tarla Kenarları, Dağ Yamaçları,	İran-Turan
FABACEAE Onobrychis Fallax Freyn Et Sint.	Çok Yıllık	Kireçtaşı Yamaçlar, Bozkır	İran-Turan
ASTERACEAE Achillea L. Achillea teretifolia Willd.	Çok Yıllık	Step, Kayalım Yamaç, Konifer Ormanı, Subalpin Çayırılık	İran-Turan
ASTERACEAE Anthemis L. Anthemis Wiedemanniana Fish. Et Mey.	Tek Yıllık	Kireçtaşı, Yamaç, Step	İran-Turan
ASTERACEAE Centaurea L. Centaurea saligna (C. Koch.) Wagenitz.	Çok Yıllık	Step, Kayalık Yamaç	İran-Turan
ASTERACEAE Centaurea L. Centaurea Kurdica Reichardt	İki Yıllık	Step Ve Tarla	İran-Turan
ASTERACEAE Scorzonera L. Scorzonera tomentosa L.	Çok Yıllık	Step, Kayalık Yamaç, Uçurum	İran-Turan
CONVOLVULACEAE Convolvulus L. Convolvulus galaticus Rostan ex Choisy	Çok Yıllık	Seyrek Bozkır, Taşlı Yamaç, Çayırılık, Ekilmiş Ve Nadaşa Bırakılmış Tarlalar	İran-Turan
BORAGINACEAE Nonea Medicus Nonea stenosen Boiss. Et Bal.	Çok Yıllık	Tarlalar Yol Kenarları, Çıplak Yerler, Kayalık Ve Bozkır	İran-Turan
SCROPHULARIACEAE Verbascum L. Verbascum diversifolium Hochst.	İki Yıllık	Bozkırlar, Volkanik Yamaçlar	İran-Turan
LAMIACEAE Phlomis L. Phlomis linearis Boiss. Et bal.	Çok Yıllık	Bozkır, Volkanik Kaya Yamaçları	İran-Turan
LAMIACEAE Wiedemannia Fisch&Mey. Wiedemannia orientalis Fisch&Mey	Tek Yıllık	Taşlı Tepe Etekleri, Bozkır, Tarlalar, Bağlar Yol Kenarları	İran-Turan

Kaynak: Orman Su İşleri Elazığ Şube Müdürlüğü

Hazar Gölü Tabiat Parkı		
Koordinatları	:	38° 28' 11'' N 39° 17' 45'' E
Alanı	:	22,51 ha
Yasal Durumu	:	11.07.2011 tarihinde Orman ve Su İşleri Bakanlığınca "Tabiatı Parkı" olarak ilan edilmiştir. Alan ayrıca 2. derece sit alanıdır.

Fotoğraf 21- Hazar Gölü (Orman Su İşleri Elazığ Şube Müdürlüğü, 2014)

5. Arazi Kullanımı

Çizelge 241– Elazığ ilinin arazi kullanım durumu (Gıda Tarım Hayvancılık Müdürlüğü, 2014)

Arazi Kullanım Türü	Alan (ha)	%
Tarım Arazileri	286.044,31	30,51
Su Kütlesi	57.929,81	6,18
Orman	222.743,59	23,76
Çayır ve Mera	159.839,15	17,05
Yerleşim Yerleri, Yapay Bölgeler	14.624,58	1,56
Diğer	196.312,87	20,94

Malatya - Elazığ – Bingöl – Tunceli Planlama Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı ilk olarak 02.04.2012 tarihinde onaylanarak yürürlüğe girmiştir. Söz konusu plan çeşitli tarihlerde 4 (dört) kez askıya çıkartılmış olup, 16.09.2013 tarih ve 14271 sayılı Olur ile onaylanan plan yürürlükte. Son askı sürecinde yapılan itirazların değerlendirilmesine Bakanlığımızca devam edilmektedir.

6. ÇED Kararları, Çevre İzin ve Lisans İşlemleri

Çizelge 242– Elazığ ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2014 yılı içerisinde alınan ÇED Olumlu ve ÇED Gerekli Değildir Kararlarının sektörel dağılımı (Elazığ ÇŞİM, 2014)

Karar	Maden	Enerji	Sanayi	Tarım-Gıda	Atık-Kimya	Ulaşım-Kıyı	Turizm-Konut	TOPLAM
ÇED Gerekli Değildir	23	1	2	47	-	1	2	76
ÇED Gereklidir	-	-	-	-	-	-	-	-
ÇED Olumlu Kararı	1	2	-	-	-	-	-	3

Çizelge 243– Elazığ ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzni/Çevre İzni ve Lisansı Belgesi sayıları (Elazığ ÇŞİM, 2014)

	EK-1	EK-2	TOPLAM
Geçici Faaliyet Belgesi	1	19	20
Çevre İzni Belgesi	3	24	27
Çevre İzni ve Lisansı Belgesi	-	1	1
TOPLAM	4	44	48

7. Çevre Denetimleri ve Yapıtlar

Çizelge 244– Elazığ ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı (Elazığ ÇŞİM, 2014)

Denetimler	Birleşik	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	Detrin Deniz Desarji	ÇED	İzin	Toplam
Planlı Denetimler	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6
Ani (Plansız) Denetimler	-	243	150	41	156	-	60	-	88	-	443
Genel Toplam	6	243	150	41	156	-	60	-	88	-	449

	Kesilen Ceza Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
Egzoz Denetimi	0	0,00

PGD Denetim Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
0	0,00

Çizelge 245– Elazığ ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından uygulanan ceza miktarları ve sayısı (Elazığ ÇŞİM, 2014)

	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	ÇED	Diğer	TOPLAM
Ceza Miktarı (TL)	87979	47942	42232	85140	-	-	85846	-	349139
Uygulanan Ceza Sayısı	3	2	1	4	-	-	5	-	15

Elazığ ilinde 2014 yılında tesislere verilen faaliyeti durdurma/kapatma kararı bulunmamaktadır.

ERZİNCAN

1. Hava Kalitesi ve İklim Değişikliği

2014'te Erzincan'da konutlarda 35.910.914 m³, sanayide de 3.838.418 m³ doğal gaz kullanılmıştır. 2014 yılında Erzincan ilinde bulunan Hava Kalitesi Ölçüm İstasyonunun aylara göre verileri Çizelge 246'da verilmektedir.

Çizelge 246– Erzincan ilinde 2014 yılı hava kalitesi parametreleri aylık ortalama konsantrasyon değerleri (µg/m³; CO: mg/m³)

SIHHİYE	SO ₂	AGS*	PM10	AGS*	CO	AGS*	NO	AGS*	NO ₂	AGS*	NO _x	AGS*	OZON	AGS*
Ocak	15,74	0	68,87	17	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Şubat	6,57	0	51,42	16	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mart	15,25	0	35,32	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nisan	7,90	0	35,83	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mayıs	2,90	0	37,35	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Haziran	2,00	0	43,36	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Temmuz	1,90	0	48,61	11	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ağustos	2,07	0	46,81	11	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Eylül	3,53	0	40,83	10	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ekim	9,09	0	58,90	19	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kasım	28,30	0	96,40	17	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Aralık	25,48	0	61,45	19	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Erzincan ilinde 2014 yılı itibarı ile 5 (beş) firmanın egzoz emisyon ölçüm yetki belgesi mevcuttur. 2014 yılında Erzincan'da 20.640 adet egzoz emisyon pulu verilmiştir.

2. Su ve Atık Su Yönetimi

Erzincan belediyesi içme suyu ihtiyacı Beytahtı ve Kurutilek mevkiinde bulunan derin kuyulardan karşılanmaktadır (Erzincan Belediyesi, 2013). Beytahtı Mevkiinde 7, Kurutilek Mevkiinde ise 6 adet derin su kuyusundan temin edilen su, içme suyu amaçlı kullanılmaktadır.

Erzincan ili 2013 verilerine göre 96.474 olan Merkez ilçe nüfusunun 95,51'i kentsel kanalizasyon sistemi hizmeti almaktadır. 1994 yılında kentin % 60'ı kanalizasyon hizmeti alırken, bu rakam 2002'de % 70, 2012'de ise %90'lara ulaşmıştır. 2014 yılı itibarı ile toplam 29 merkez ilçe ve belde belediyesi bulunun ilin 23 belediyesi kentsel kanalizasyon hizmeti vermektedir.

Ayrıca Erzincan 29 belediyenin 8'i atık su arıtma tesisi hizmeti vermektedir. 2002 yılında sadece merkez ilçe nüfusuna bu hizmet verilirken on yılda 7 adet belediye daha Atık su arıtma tesisi hizmeti vermeye başlamıştır.

İlde Erzincan Belediyesine ait atıksu arıtma tesisi mevcuttur. Günlük kapasitesi 120.000 m³ olan atık su arıtma tesisi, 97.759 kişilik nüfusa hizmet etmektedir.

Çizelge 247– Erzincan ilinde faaliyette olan kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu

Erzincan		Belediye Atıksu Arıtma Tesisi/Deniz Deşarjı Olup Olmadığı?			Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Türü			Mevcut Kapasitesi (m ³ /gün)	Arıtılan/Deşarj Edilen Atıksu Miktarı (m ³ /sn)	Deşarj Noktası koordinatları	Deniz Deşarjı	Hizmet Verdiği Nüfus	Oluşan AAT Çamur Miktarı (ton/gün)
		Var	İnşaa/Plan aşamasında	Yok	Fiziksel	Biyolojik	İleri						
İl Merkezi	Merkez	X			X	X		120.000				97.759	
	Üzümlü			X									
İlçeler	Çayırlı			X									
	Otlukbeli		X(Proje)										
	Refahiye	X			X	X						4.233	
	Tercan												
	Kemah	X			X	X		400				2.000	
	İliç		X(Proje)										
	Kemaliye		X(Proje)										

Erzincan Organize Sanayi Bölgesi Atık Su Arıtma Tesisi inşaat halinde olup 2.000 m³/gün kapasitelidir.

3. Atık

Erzincan belediyesinde oluşan katı atıklar Erzincan Belediyesi Düzenli Depolama Tesisinde bertaraf edilmektedir. Zemin sızdırmazlığı sağlanmış tesiste oluşan sızıntı suları toplanarak tesisin yanında bulunan Erzincan belediyesi atıksu arıtma tesisinde arıtılarak alıcı ortama deşarj edilmektedir.

Çizelge 248– Erzincan ilinde bulunan bertaraf tesisleri sayıları

Katı Atık Bertaraf Tesisi Sayısı	1
Lisanslı Ambalaj Atığı Toplama Ayırma Tesisi ve Geri Dönüşüm Tesisi Sayısı	2

Erzincan belediyesi ambalaj atıkların toplanması konusunda lisanslı iki firma ile protokol imzalayarak ambalaj atıklarının toplanmasını sağlamaktadır.

Erzincan ilinde 2014 yılında 95 ton atık yağ, 33.335 kg atık akü, 867 kg atık pil, 21,8 ton atık bitkisel yağ toplanmıştır. 2014'te Erzincan'da 42 ton ömrünü tamamlamış lastik geri kazanım tesislerine gönderilmiştir.

Erzincan ilinde tıbbi atık bertaraf tesisi kurulana kadar tıbbi atıklar Erzurum Büyükşehir Belediyesine ait sterilizasyon ünitesine gönderilmektedir. 2014 yılında Erzincan'da 265,24 ton tıbbi atık toplanmıştır.

Büyük Endüstriyel Kazaların Kontrolü Hakkında Yönetmelik kapsamında Erzincan ilinde 1'i alt seviye, 1'i de üst seviye olmak üzere toplam 2 SEVESO kuruluşu bulunmaktadır.

4. Doğa Koruma, Biyoçeşitlilik ve Tabiat Varlıklarını Koruma Çalışmaları

İl sahasının doğal ekolojik koşulları dikkate alındığında, en az yarısının ormanlarla kaplı olması gerekmektedir. Asırlardan beri süregelen tahripler sonucunda ormanlar ancak il sahasının %9 gibi son derece az bir alanı kaplar duruma gelmiştir. İl dahilinde sulu alan, step ve orman olmak üzere üç farklı vejetasyon tipi bulunmaktadır.

İl sınırları içerisinde Ekşisu Sazlığı isimli Uluslararası öneme sahip 1 adet sulak alan bulunmakta olup alanı 2.371 ha'dır.

Çizelge 249– Erzincan ilinde bulunan tabiat varlıkları

Doğal Sitler	
Girlevik Şelalesi	(I. Derece Doğal Sit)
Otlukbeli Gölü	(I. Derece Doğal Sit)
Ekşisu Sazlığı	(I. Derece Doğal Sit)

Tescilli Tabiat Varlığı	
Ardıç Ağacı	(Anıt Ağaç)
Dut Ağaçları	(Anıt Ağaç)
Ala Mağarası	

Fotoğraf 22 - Erzincan, Merkez, Çağlayan Girlevik Şelalesi

5. Arazi Kullanımı

Çizelge 250 – Erzincan ilinin arazi kullanım durumu

Arazi Kullanım Türü	Alan (ha)	%
Tarım Arazileri	202.704,0	17,68
Su Kütlesi	6.271,5	0,55
Orman	257.472,7	22,45
Sulak Alan	8.755,0	0,76
Çayır ve Mera	452.332,2	39,45
Yerleşim Yerleri, Yapay Bölgeler	219.187,8	19,11

Erzincan Bayburt illerinden oluşan planlama bölgesine ilişkin 1/100.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı çalışmalarına 2011 yılında başlanılmış olup, 2014 yılının Haziran ayı itibarıyla bitirilmesi planlanmış ancak plandaki değişiklikten dolayı sonuçlandırılmamıştır. İlin onaylı Çevre Düzeni Planı henüz bulunmamaktadır.

6. ÇED Kararları, Çevre İzin ve Lisans İşlemleri

Çizelge 251– Erzincan ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2014 yılı içerisinde alınan ÇED Olumlu ve ÇED Gerekli Değildir Kararlarının sektörel dağılımı (Erzincan ÇŞİM, 2014)

Karar	2005 ve Öncesi	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	TOPLAM
ÇED Olumlu	3	-	1	3	2	1	3	4	8	4	29
ÇED Gerekli Değildir	54	19	35	50	62	28	45	30	30	33	386
TOPLAM	57	19	36	53	64	29	48	34	38	37	415

Çizelge 252– Erzincan ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzni/Çevre İzni ve Lisansı Belgesi sayıları (Erzincan ÇŞİM, 2014)

	EK-1	EK-2	TOPLAM
Geçici Faaliyet Belgesi	0	0	0
Çevre İzni Belgesi	0	2	2
Çevre İzni ve Lisansı Belgesi	0	1	1
TOPLAM	0	3	3

7. Çevre Denetimleri ve Yaptırımlar

Çizelge 253– Erzincan ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı (Erzincan ÇŞİM, 2014)

	Kesilen Ceza Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
Egzoz Denetimi	0	0,00
PGD Denetim Sayısı		
24		0,00

Çizelge 254– Erzincan ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından uygulanan ceza miktarları ve sayısı (Erzincan ÇŞİM, 2014)

	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	ÇED	Diğer	TOPLAM
Ceza Miktarı (TL)	0	0	0	326,00	0	0	42.858	0	43.184,00
Uygulanan Ceza Sayısı	0	0	0	2	0	0	3	1	5

2014 senesi içinde 3 (üç) adet Hidroelektrik Santrali hakkında Sivas İdare Mahkemesinin yürütme durdurma kararları uygulanmıştır. Ayrıca OSB 'de atık ambalaj sektöründe bir fabrikaya da GFB iznini çevre iznine dönüştürmemesi nedeniyle faaliyetleri süreli olarak durdurulmuştur.

ERZURUM

1. Hava Kalitesi ve İklim Değişikliği

Erzurum'da 2014 yılında konutlarda 85.609.465 m³, sanayide de 30.752.930 m³ doğal gaz tüketilmiştir. 2014 yılında Erzurum ilinde bulunan Hava Kalitesi Ölçüm İstasyonunun aylara göre verileri Çizelge 255'de verilmektedir.

Çizelge 255– Erzurum ilinde 2014 yılı hava kalitesi parametreleri aylık ortalama konsantrasyon değerleri (µg/m³; CO: mg/m³)

ERZURUM	SO ₂	AGS*	PM10	AGS*	CO	AGS*	NO	AGS*	NO ₂	AGS*	NO _x	AGS*	OZON	AGS*
Ocak	73	0	31	10	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Şubat	63	0	22	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mart	24	0	8	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nisan	18	0	3	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mayıs	16	0	2	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Haziran	16	0	4	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Temmuz	17	0	34	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ağustos	24	0	4	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Eylül	18	0	66	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ekim	21	0	4	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kasım	34	0	7	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Aralık	33	0	6	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

2014 yılı itibarıyla Erzurum ilinde emisyon ölçüm yetki belgesi olan 11 firma bulunmaktadır. İlde 2014 yılı içerisinde araçlara 44.771 adet egzoz emisyon pulu verilmiştir.

2. Su ve Atık Su Yönetimi

Erzurum ilinde içme ve kullanma suyunun %72'si barajlardan, %22'si kaynak sularından ve %6'sı da kuyu sularından sağlanmaktadır. Erzurum ilinde 31 adet belediye kanalizasyon hizmeti vermekte olup kanalizasyon şebekesi ile hizmet verilen nüfusun belediye nüfusu içindeki oranı %97'dir.

Çizelge 256– Erzurum ilinde faaliyette olan kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu

ERZURUM	Belediye Atıksu Arıtma Tesisi/Deniz Deşarjı Olup Olmadığı?			Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Türü			Mevcut Kapasitesi (ton/gün)	Arıtılan/Deşarj Edilen Atıksu Miktarı (m ³ /sn)	Deşarj Noktası koordinatları	Deniz Deşarjı	Hizmet Verdiği Nüfus	Oluşan AAT Çamur Miktarı (ton/gün)
	Var	İnşaa/plan aşamasında	Yok	Fiziksel	Biyolojik	İleri						
İl Merkez		İnşaa Aşamasında		X	X		60	0,72	Y:41°05'24" X:39°57'30"	YOK		60
İlçeler	Aşkale	İnşaa Aşamasında			X		200	0,05		YOK	12.500	
	Pasinler		X									
	Karayazı		X									
	İspir	Plan aşamasında		X								
	Horosan		X									
	Karaçoban		X									
	Narman		X									
	Olur	Plan aşamasında			X		500	0,13	Y:42°08'14" X:40°49'43"	YOK	2.157	0,01
	Pazaryolu		X									
	Uzundere		X									
	Hınıs		X									
	Oltu	Plan aşamasında										
Çat		X										

İlde mevcut belediyelerin hiç birinde atıksu arıtma tesisi yoktur. Yağan, Köprüköy ve Aşkale Belediyesi'nin atıksu arıtma tesisi inşaat aşamasındadır. Pasinler, Hınıs, Narman ve İspir Belediyesi'nin atıksu arıtma tesisi proje aşamasındadır. Erzurum Büyükşehir Belediyesi atıksu arıtma tesisi ise Türkiye'de 15 Belediye için AAT hazırlanmasına yönelik teknik yardım projesi kapsamında yer almaktadır. Avrupa Komisyonu'na IPA başvurusu yapılmıştır. İlçe Belediyeleri ise Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'ndan aldıkları Şartlı Nakdi Yardım desteği ile atıksu arıtma tesisleri kurma girişimlerinde bulunmaktadır.

3. Atık

İlde ortalama aylık 766,00 ton çöp alınarak yıllık 9200,00 ton çöp atık sahasına nakli sağlanmıştır. Erzurum Büyükşehir Belediyesi tarafından yaptırılan Katı Atık Düzenli Depolama Tesisinde, günlük 300 ton çöp işlenmektedir. Üretilen atığın tamamı (lisanslı firmalar tarafından toplanan atıklar hariç) ilçe belediyelerince toplanmakta ve Erzurum Büyükşehir Belediyesi'nce işletilen katı atık düzenli depolama tesisine (II. sınıf) getirilmektedir.

"Erzurum Katı Atık Düzenli Depolama Tesisi" Aziziye İlçesi, Adaçay Mahallesi sınırları içerisinde, şehir merkezine 18 km uzaklıktadır. Alanda oluşan çöp sızıntı suları için üç adet havuz bulunmakta olup, bunların ikisi sızıntı suyu havuzu biri de konsantre havuzudur. Ters ozmos yöntemi ile artırılarak temiz su araziye deşarj edilmektedir.

Çizelge 257- Erzurum ilinde bulunan bertaraf tesisleri sayıları

Katı Atık Bertaraf Tesisi Sayısı	1
Lisanslı Ambalaj Atığı Toplama Ayırma Tesisi ve Geri Dönüşüm Tesisi Sayısı	2

2014 yılında 291.243 lt motor, şanzıman ve yağlama yağları toplanmıştır. Erzurum'da 2014'te 9.991kg akümülatör toplanmıştır. Erzurum ilinde 2014 yılında 15.717 kg bitkisel atık yağ toplanmıştır.

2014 yılında 107.696 ton Ömrünü Tamamlamış Lastik bertaraf edilmiştir. Erzurum'da toplanan 1.168,62 ton tıbbi atık ildeki lisanslı Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisinde sterilizasyon yöntemiyle bertaraf edilmiştir.

4. Doğa Koruma, Biyoçeşitlilik ve Tabiat Varlıklarını Koruma Çalışmaları

Sarıkamış Allahuekber Dağları Milli Parkı: Sarıkamış Ormanları ile Allahuekber Dağlarını kapsayan 22.980 hektar büyüklüğündeki alan, 19/10/2004 tarih ve 25618 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak "Sarıkamış Allahuekber Dağları Milli Parkı" olarak ilan edilmiş ve koruma altına alınmıştır. Milli Park sahasının %49 (11.260,2 ha) lik kısmı Erzurum il sınırlarında, %51 (11.719,8 ha) lik kısmı ise Kars il sınırları içerisinde yer almaktadır. Milli Park sınırlarının tamamı 1. Derece Doğal Sit Alanı statüsündedir. Ayrıca milli park alanı içinde ve çevresinde bulunan şehitliklerin 2863 Sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu'na göre tescilli yapılmıştır. Sarıkamış'taki Tarihi Milli Park alanının iki kaynak değeri bulunmaktadır. Bunlardan birincisi; Sarıçam ağaç türünün bu bölgede en yüksek rakımda yayılış göstererek optimal kuruluştaki saf sarıçam meşcereleri oluşturmasıdır. İkincisi ise Allahuekber Dağlarında 1914 – 1915 yıllarında Sarıkamış Harekâtı olarak bilinen harekâttaki yaklaşık 90 bin Türk Askerinin donarak şehit olduğu Şehitlik abidelerinin bulunmasıdır. Araştırmalar sırasında floristik olarak, 58 familyaya ait 206 cins, 352 tür, 34 alt tür ve 8 varyete tespit edilmiştir. Tespit edilen bitki türlerinin IUCN kriterlerine göre tehlike kategorilerinin dağılımı ise; 6 tür VU, 4 tür NT, 1 tür EN ve 26 tür ise LC kategorisindedir. Arazi çalışmaları ve literatür çalışmalarına göre Milli Park Alanı içinde 39 endemik bitki türü tespit edilmiştir. Yapılan literatür değerlendirmeleri ve arazi çalışmaları ile Balıklar, İki yaşamlılar, Sürüngenler, Kuşlar ve Memeliler gruplarına ait olmak üzere 220 Omurgalı hayvan türünün yaşadığı belirlenmiştir. Milli park alanı ve ekolojik sınırları içerisinde 6 Tatlı Su Balığı, 7 İkiyaşamlı, 25 Sürüngen, 107 Kuş, 1 Kirpi, 8 Böcekçil, 27 Yarası, 1 Tavşan, 25 Kemirici, 11 Etçil ve 2 Toynaklı Omurgalı hayvanın varlığı belirlenmiştir.

Nene Hatun Tarihi Milli Parkı: 06.06.2009 tarih ve 2009/15016 sayılı Bakanlar Kurulu Kararıyla; Aziziye ve Mecidiye Tabyalarının bulunduğu 387 ha'lık bölge "Nene Hatun Tarihi Milli Parkı" olarak ilan edilmiş ve koruma altına alınmıştır.

Tortum Gölü Sulak Alanı: Erzurum iline yaklaşık 85 km, Uzundere ilçesine 8 km uzaklıkta bulunan ve "Uluslararası Öneme Sahip Sulak Alan" statüsünde bulunan Tortum Gölü'nün Koruma Bölgeleri sınırları henüz tespit edilmemiş olan Tortum Gölü aynı zamanda 1. Derecede Doğal Sit alanı olarak tescil edilmiştir. Tortum Gölü sulak alanının büyüklüğü 350 ha'dır. Tortum çayı vadisinin tıkanması ile oluşmuş doğal bir set gölüdür. Setin meydana gelmesi ile bunun arkasında sular toplanarak vadi şekline uygun dar ve uzun bir göl oluşmasına neden olmuştur. Gölün uzunluğu 8 km olduğu halde, genişliği 0,7 ile 1 km arasında değişmektedir. Yüzölçümü ise 8 km² kadardır. Tortum çayı ile beslenmektedir.

Erzurum Bataklıkları Sulak Alanı: Erzurum bataklıkları sulak alanının büyüklüğü 14.132 ha'dır. Erzurum Bataklıkları Türkiye'deki 112 önemli bitki alanından (ÖBA) biridir. Sahip olduğu sulak alanları, fauna ve florasının çeşitliliği bakımından Türkiye ve dünya için son derece önemli bir alandır. Doğu Karadeniz Bölgesi'nden Türkiye'ye giren Çoruh Vadisi göç rotası ile 200.000'den fazla yırtıcı kuş Çoruh nehri üzerinden uçarak Doğu Anadolu Bölgesi'ndeki özellikle de Erzurum Ovası'ndaki sulak alanlarda barınmaktadırlar. Türkiye üzerindeki bu göç, Batı Palearktık Bölge'deki büyük yırtıcı göçüdür. Kuşların göçleri sırasındaki bu uzun yolculuklarını güven içerisinde yapabilmeleri için, Türkiye'deki sulak alanların varlığı herhangi bir ülkedekinden daha fazla önem taşımaktadır.

Çizelge 258- Erzurum ilinde bulunan doğal sitler, tescilli tabiat varlıkları

	Lala Paşa Camii Önündeki iki adet Kestane ağacı	Anıt Ağaç
Aziziye	Balıkli Göl	Doğal Sit
Olur	Yıldızkaya Köyündeki Mağara	Doğal Sit
Pasinler	Büyük ve Küçük Çermikler	III. Derece Doğal Sit
	Tortum Gölü ve Şelalesi	I. II. Ve III. Derece Doğal Sit

Fotoğraf 14 - Balıklı Göl

Fotoğraf 15 - Lala Paşa Camii Önündeki iki adet Kestane ağacı

Ayrıca 2014 yılı itibarıyla il dahilinde koruma altında olan 3 adet yaban hayatı geliştirme sahası bulunmaktadır.

Çizelge 259- Erzurum ilinde tescil işlemi devam eden koruma alanları

Narman Peribacaları	Narman
Burnaz ve Binpınar Mahalleleri Gölet Alanı	
Erzurum Ovası Sulak Alanları ve Mevcut Kuş Türleri	
Oltu - Yaban Hayatı Koruma Sahası	Oltu
Topçam Ardiç Ağacı	Şenkaya
Yedigöller	İspir
Türkiye Şeker Fabrikaları A.Ş.'ye ait Kantar Binası ve Ardiç Ağacı	
Elmalı Mağarası	İspir

5. Arazi Kullanımı

Çizelge 260- Erzurum ilinin arazi kullanım durumu

Arazi Kullanım Türü	Alan (ha)	%
Tarım Arazileri	710.013,40	27,77
Su Kütlesi	3.182,19	0,12
Orman	233.227,90	9,11
Sulak Alan	4.500,73	0,18
Çayır ve Mera	1.591.784,30	62,23
Yerleşim Yerleri, Yapay Bölgeler	15.194,35	0,59

6. ÇED Kararları, Çevre İzin ve Lisans İşlemleri

Çizelge 261- Erzurum ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2014 yılı içerisinde alınan ÇED Olumlu ve ÇED Gerekli Değildir Kararlarının sektörel dağılımı (Erzurum ÇŞİM, 2014)

Karar	Maden	Enerji	Sanayi	Tarım-Gıda	Doğalgaz İletim Hattı	Taşkın Koruma	Konut	TOPLAM
ÇED Gerekli Değildir	35	3	-	1	-	1	1	41
ÇED Olumlu Kararı	3	3	-	-	1	-	-	7

Çizelge 262- Erzurum ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzni/Çevre İzni ve Lisansı Belgesi sayıları (Erzurum ÇŞİM, 2014)

	EK-1	EK-2	TOPLAM
Geçici Faaliyet Belgesi	1	29	30
Çevre İzni	1	12	13
Lisans	3	0	3
TOPLAM	5	41	46

7. Çevre Denetimleri ve Yaptırımlar

Çizelge 263– Erzurum ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı (Erzurum ÇŞİM, 2014)

Denetimler	Birleşik	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	Derin Deniz Deşarjı	ÇED ve Çevre İzinleri	Toplam
Planlı Denetimler	30	-	-	-	-	-	-	-	-	30
Ani (Plansız) Denetimler	-	78	84	-	152	-	8	-	58	321
Genel Toplam	30	78	84	-	152	-	8	-	58	351

	Kesilen Ceza Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
Egzoz Denetimi	4	3.500,00

PGD Denetim Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
12	0,00

Çizelge 264 – Erzurum ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından uygulanan ceza miktarları ve sayısı (Erzurum ÇŞİM, 2014)

	Hava	Atık	ÇED	Diğer	TOPLAM
Ceza Miktarı (TL)	88.839	13.689	311.025	17.568	431.121
Uygulanan Ceza Sayısı	7	81	21	2	111

2014 yılında, 2872 Sayılı Çevre Kanunu uyarınca Erzurum ilinde 6 adet faaliyete durdurma ve 2 adet kapatma işlemi uygulanmıştır.

ESKİŞEHİR

1. Hava Kalitesi ve İklim Değişikliği

2014'te Eskişehir'de konutlarda 253.102.383 m³, sanayide de 40.818.093 m³ doğal gaz tüketimi gerçekleşmiştir. 2014 yılında Eskişehir ilinde bulunan Hava Kalitesi Ölçüm İstasyonunun aylara göre verileri Çizelge 265'de verilmektedir.

Çizelge 265– Eskişehir ilinde 2014 yılı hava kalitesi parametreleri aylık ortalama konsantrasyon değerleri (µg/m³; CO: mg/m³)

MERKEZ	SO ₂	AGS*	PM10	AGS*
Ocak	4,0	-	32,7	-
Şubat	3,4	-	45,0	-
Mart	4,0	-	36,0	-
Nisan	4,4	-	25,5	-
Mayıs	2,0	-	28,3	-
Haziran	0,0	-	28,6	-
Temmuz	0,0	-	31,1	-
Ağustos	1,1	-	28,2	-
Eylül	1,9	-	25,6	-
Ekim	2,6	-	27,0	-
Kasım	3,6	-	31,0	-
Aralık	3,6	-	27,3	-

İl genelinde motorlu araç sayısı 2014 yılı itibarıyla 207.440 adettir, 2014 yılında emisyon ölçüm yetki belgesi bulunan firma sayısı 10 adettir, bunlardan 5 tanesinin belgesi 2014 yılı içerisinde yenilenmiştir. 2014 yılında Eskişehir'de 93.150 adet egzoz emisyon ölçüm pulu ve 26.650 adet ruhsat satılmıştır.

2. Su ve Atık Su Yönetimi

Eskişehir ilinin içme ve kullanma suyu için gerekli ham su ihtiyacı, Porsuk Çayı'nın Eskişehir il merkezine girişinde yer alan Karacaşehir Regülatörü öncesinden karşılanmaktadır. Eskişehir ilinin içme ve kullanma suyunu temin etmek amacıyla İller Bankası tarafından su alma tesisleri, klasik arıtma tesisleri ve dağıtım tesisleri inşaatı 1989 yılında tamamlanmıştır. Arıtıldıktan sonra şehre içme ve kullanma amacıyla verilen su aynı noktada Porsuk Çayı'ndan temin edilmektedir. İçme suyu arıtma tesisi 3.700 lt/sn su verebilme kapasitesine sahiptir. Tesise giren akım 32.000 m³/gün'dür. Arıtma tesisi civarında ve Sazova'da açılan derin yeraltı suyu kuyularından içme ve kullanma suyuna özellikle yaz aylarında su kalitesini iyileştirmek amacıyla takviye yapılmaktadır.

2014 yılı itibarıyla Eskişehir merkez nüfusunun yaklaşık % 97'si kanalizasyona bağlanmış durumdadır.

ESKİ Atıksu Arıtma Tesisi şu anda 105.000 m³/gün debi ile hizmet vermektedir. Atıksuya C (karbon) gideriminin yanında N (azot) ve P (fosfor) giderimi de sağlanmaktadır. Çamur çürütme ünitesinden elde edilen biyogaz kojenerasyon cihazı ile elektrik ve ısı enerjisine dönüştürülecek ve tesisin işletme sırasındaki enerji ihtiyacının %70'i buradan sağlanacak şekilde projelendirilmiştir. Ön arıtım ve çamur arıtma üniteleri tamamen kapalı alan içerisinde ve oluşan tüm gazlar toplanarak koku giderim ünitesinde bertaraf edilecek şekilde inşa edilmiştir.

Eskişehir Organize Sanayi Bölgesi, yaklaşık 31 milyon m² alanı ile Türkiye'nin en büyük sanayi alanlarından biridir. Bu kapsamda, Eskişehir Organize Sanayi Bölgesinde faaliyet gösteren işletmelerden kaynaklanan endüstriyel ve evsel nitelikli atıksuların arıtılması amacıyla, 18.000 m³/gün debisinde atıksu arıtma tesisi kurulmuş olup, tesis 5 Haziran 2008 tarihinden beri düzenli olarak çalışmaktadır.

Çizelge 266 – Eskişehir ilinde faaliyette olan kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu (Eskişehir Büyükşehir Belediyesi, ESKİ Genel Müdürlüğü-2014)

Belediye Atıksu Arıtma Tesisi (AAT) Adı	AAT Türü	AAT Kapasitesi (ton/gün)	AAT Arıtma Çamuru Miktarı (ton/gün)
ESKİ Genel Müdürlüğü Atıksu Arıtma Tesisi	İleri Arıtma	105.000	94
Çifteler Belediyesi Atıksu Arıtma Tesisi	İnşaa aşamasında		
Sivrihisar Belediyesi Atıksu Arıtma Tesisi	İnşaa aşamasında		

Çizelge 267 – Eskişehir ilinde 2014 yılı itibariyle OSB’lerde atıksu arıtma tesislerinin durumu (Eskişehir Organize Sanayi Bölgesi Müdürlüğü,

OSB Adı	Kapasitesi (m ³ /gün)	AAT Türü	AAT Çamuru Miktarı (ton/gün)	Deşarj Ortamı
Eskişehir Organize Sanayi Bölgesi	18.000	Fiziksel-Kimyasal-Biyolojik (Aktif Çamur)	50 ton/gün	Porsuk Çayı

3. Atık

Eskişehir Katı Atık Düzenli Depolama Tesisi Odunpazarı İlçesi Sarıungur Köyü 466. Sk. No: 29/ 1’de faaliyet göstermektedir. Tesiste 2014 yılında toplam 258.338 ton evsel nitelikli atık bertaraf edilmiştir. Katı Atık Düzenli Depolama Tesisinden kaynaklanan sızıntı suları, sızıntı suyu havuzunda biriktirilmektedir. Geri devir pompaları ve geri devir hattı vasıtası ile sızıntı suyu, Katı Atık Depolama Lotu etrafında monte edilen lanslara takılan hortumlar yardımı ve yüzeysel sızdırma yöntemi ile atıkların üzerine gönderilmekte olup, sızıntı suyu buharlaştırma ve geri devir ettirmek suretiyle bertaraf edilmektedir. Sızıntı suyunun herhangi bir alıcı ortama ve kanalizasyon sistemine deşarjı söz konusu değildir. 12 adet İlçe Belediyesi’nde vahşi depolama alanı bulunmakta olup, atıklar düzensiz olarak depolanmaktadır.

Çizelge 268 – Eskişehir ilinde bulunan bertaraf tesisleri sayısı

Katı Atık Bertaraf Tesisi Sayısı	1
Lisanslı Ambalaj Atığı Toplama Ayırma Tesisi ve Geri Dönüşüm Tesisi Sayısı	- 6 adet geri dönüşüm - 3 adet toplama-ayırma tesisi - 7 adet Toplama Ayırma ve Geri Kazanım Tesisi

2014 yılı sonu itibariyle, Eskişehir ilinde 2 adet inşaat ve yıkıntı atığı geri kazanım tesisi bulunmaktadır.

Eskişehir’de 21 ambalaj üreticisi firma, 228 piyasaya süren firma ve 4 tedarikçi firma bulunmaktadır.

TABS verilerine göre 2014 yılında Eskişehir’de oluşan tehlikeli atığın 7512,563 tonu geri kazanılmış, 1479,933 tonu bertaraf edilmiş, 1709,329 tonu tesis içinde stokta beklemekte, 16670,853 tonu da lisanslı firma stokunda beklemektedir.

2014 yılında Eskişehir’de 311,640 ton atık motor yağı, 299,352 ton atık madeni yağ toplanmıştır. Toplanan atık yağın 558,132 tonu geri kazanıma gönderilmiş, 10,298 tonu nihai olarak bertaraf edilmiş, 271,790 tonu da ilave yakıt olarak kullanılmıştır.

Eskişehir’de 2 adet akümülatör geri kazanım tesisi bulunmakta olup, 2014 yılında ilden ve ülke içinden gelen toplam 11.897,82 ton kg hurda akü işlenmiştir. Eskişehir ilinde 2014 yılında 1.161 ton atık akü toplanmıştır. Ayrıca 7 adet izinli Hurda Akümülatör Geçici Depolama alanı bulunmaktadır. Bu işletmelere ait 6 adet lisanslı araç mevcuttur. Ek olarak, Eskişehir ilinde 2014 yılında 2.800 kg atık pil toplanmıştır.

İlde bitkisel atık yağların geri kazanımı amacıyla bir tesise 19/12/2013 tarihinde Çevre İzin ve Lisans Belgesi verilmiştir. Ayrıca ilde bitkisel atık yağ taşıma lisansı bulunan firma sayısı 1, araç sayısı 4’tür. Eskişehir’de 2014’te 328,033 kg bitkisel atık yağ toplanmıştır.

İlde 3 adet atık elektrikli ve elektronik eşya işleme tesisi bulunmaktadır. Toplam 530,816 ton/yıl toplanmıştır.

İlde ÖTA geçici depolama alanı 1 adettir. Bu tesislerde işlenen ÖTA ile ilgili sayısal veriye ulaşılamamıştır.

Eskişehir sınırları içinde oluşan tıbbi atıklar şehirdeki Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisinde sterilize edildikten sonra Büyükşehir Belediyesine ait Düzenli Depolama sahasında nihai depolanmaktadır. İlde 2014 yılında 1070,812 ton tıbbi atık toplanmıştır.

Büyük Endüstriyel Kazaların Kontrolü Hakkında Yönetmelik kapsamında Eskişehir ilinde 4’ü alt seviye, 3’ü de üst seviye olmak üzere toplam 7 SEVESO kuruluşu bulunmaktadır.

4. Doğa Koruma, Biyoçeşitlilik ve Tabiat Varlıklarını Koruma Çalışmaları

Eskişehir ili sınırları içindeki en önemli sulak alan Balıkdamı olup, Milli Parklar, Av ve Yaban Hayatı ile Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulunca koruma altına alınmıştır. Eskişehir ili, Sivrihisar İlçesi, Sakarya havzası içerisinde yer alan Balıkdamı Sulak Alanı, Eskişehir'in en önemli sulak alanı olup, 33,00 hektar büyüklüğündedir. Saha 9 tür balık çeşidi, 39 adet yerli ve 97 adet göçmen kuş potansiyeline sahiptir.

Tescil tarihi 08.11.2004 tarihi olan Balıkdamı Yaban Hayatı Geliştirme Sahası'nın alanı 1.470 hektardır. Orman ve Su İşleri Bakanlığı V. Bölge Müdürlüğü Eskişehir Şube Müdürlüğü sorumluluğundaki Fidanlık Tabiat Parkının yüzölçümü 12 hektardır. Tescil tarihi 11.07.2011 olan Fidanlık Tabiat Parkı Eskişehir halkının dinlenme ve eğlence gereksinimini karşılamada önemli bir yere sahiptir. Alan içerisinde çam, kavak, söğüt vb. araç türleri, Porsuk Barajı ve Bitki Koruma Parkı bulunmaktadır. Orman ve Su İşleri Bakanlığı V. Bölge Müdürlüğü Eskişehir Şube Müdürlüğü sorumluluğunda tescil tarihi 11.07.2011 olan 50 hektar yüzölçümlü Musaözü Tabiat Parkı da bulunmaktadır. Musaözü Tabiat Parkı, rekreasyonel faaliyetlere uygun, il merkezine 20 km mesafededir, bu alandaki biyolojik çeşitlilik korunmaktadır.

Fotoğraf 25 - Çatacık Yaban Hayatı Geliştirme Sahasından Bir Görüntü

5. Arazi Kullanımı

Çizelge 269– Eskişehir ilinde arazi kullanım durumu

Arazi Kullanım Türü	Alan (ha)	%
Tarım Arazileri	701.127	49,69
Su Kütlesi	4.544	0,32
Orman	351.506	24,91
Sulak Alan	5.014	0,36
Çayır ve Mera	325.851	23,09
Yerleşim Yerleri, Yapay Bölgeler	22.946	1,63

İlin 1/100.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı 15.04.2005 tarihinde Eskişehir Valiliği ve Büyükşehir Belediye Başkanlığı arasında imzalanan protokol çerçevesinde İl Genel Meclisi'nin 03.05.2006 tarih ve 57 sayılı kararı ve Eskişehir Büyükşehir Belediye Başkanlığı'nın 08.05.2006 tarih ve 8/114 sayılı kararı ile incelenmiş ve onanmıştır. Metropolitan bölge sınırları içinde 1/25.000 ölçekli alt plan çalışmaları Eskişehir Büyükşehir Belediye Başkanlığı tarafından yapılmaktadır.

6. ÇED Kararları, Çevre İzin ve Lisans İşlemleri

Çizelge 270 – Eskişehir ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2014 yılı içerisinde alınan ÇED Olumlu ve ÇED Gerekli Değildir Kararlarının sektörel dağılımı (Eskişehir ÇŞİM, 2014)

Karar	Maden	Enerji	Sanayi	Tarım Gıda	Atık Kimya	Ulaşım Kıyı	Turizm Konut	TOPLAM
ÇED Gerekli Değildir	33	3	4	3	7	-	1	51
ÇED Gereklidir	-	-	-	-	-	-	-	-
ÇED Olumlu Kararı	1	3	1	1	-	2	-	8

Çizelge 271 – Eskişehir ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzni/Çevre İzni ve Lisansı Belgesi sayıları (Eskişehir ÇŞİM, 2014)

	EK-1	EK-2	TOPLAM
Geçici Faaliyet Belgesi	22	104	126
Çevre İzni ve Lisansı Belgesi	9	62	71
TOPLAM	31	166	197

7. Çevre Denetimleri ve Yaptırımlar

Çizelge 272 – Eskişehir ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı (Eskişehir ÇŞİM, 2014)

Denetimler	Birleşik	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	Derin Deniz Desarjı	ÇED	İzin	Toplam
Planlı Denetimler	49	-	-	-	-	-	-	-	-	-	49
Ani (Plansız) Denetimler	-	157	99	1	208	-	195	-	129	130	919
Genel Toplam	49	157	99	1	208	-	195	-	129	130	968

	Kesilen Ceza Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
Egzoz Denetimi	20	32.455,00

PGD Denetim Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
12	0,00

Çizelge 273 – Eskişehir ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından uygulanan ceza miktarları ve sayısı (Eskişehir ÇŞİM, 2014)

	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	ÇED	Diğer	TOPLAM
Ceza Miktarı (TL)	32.455,00	-	-	-	-	63.345,00	111.511,00	12.424,84	219.735,84
Uygulanan Ceza Sayısı	20	-	-	-	-	3	4	5	32

Eskişehir Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü tarafından 2014 yılı içerisinde ÇED Yönetmeliği ve Çevre Kanunu kapsamında 1 adet işletmeye faaliyet durdurma işlemi uygulanmıştır. Diğer yandan Çevresel Gürültünün Değerlendirilmesi ve Yönetimi Yönetmeliği'ne uygunsuzluk nedeni ile 4 adet işletmeye canlı müzik faaliyetini durdurma kararı verilmiştir.

GAZİANTEP

1. Hava Kalitesi ve İklim Değişikliği

2014 yılında Gaziantep ilinde konutlarda 166.287,170 m³, sanayide ise 361.623,857 m³ doğal gaz kullanılmıştır. 2014 yılında Gaziantep ilinde bulunan Hava Kalitesi Ölçüm İstasyonunun aylara göre verileri Çizelge 274'de verilmektedir.

Çizelge 274– Gaziantep ilinde 2014 yılı hava kalitesi parametreleri aylık ortalama konsantrasyon değerleri ($\mu\text{g}/\text{m}^3$; CO: mg/m^3)

METEOROLOJİ	SO ₂	AGS*	PM10	AGS*
Ocak	10	0	90	
Şubat	10	0	75	
Mart	6	0	66	
Nisan	4	0	48	
Mayıs	3	0	40	
Haziran	3	0	37	
Temmuz	2	0	40	
Ağustos	3	0	53	
Eylül	3	0	47	
Ekim	4	0	56	
Kasım	14	0	77	
Aralık	17	0	79	

Gaziantep ilinde 30 (otuz) adet emisyon ölçüm yetki belgesi ve 141.339 adet egzoz emisyon ölçüm pulu verilmiştir.

2. Su ve Atık Su Yönetimi

İl merkezinde içme ve kullanma suyu Kartalkaya Barajı, Mizmilli Yeraltı Suyu kaynakları ve Şehir Merkezindeki sondaj kuyularından, Nizip İlçesinde Birecik Baraj Gölü ve Karpuzatan kaynağından, Karkamış İlçesinde Karkamış Baraj Gölünden ve yeraltı su kaynaklarından, Araban ve Yavuzeli İlçelerinde Karapınar doğal kaynak sularından, kırsal mahallelerde yeraltı sularından, Diğer tüm ilçe ve bağlı mahallelerde yeraltı suyundan sağlanmaktadır. Gaziantep de kullanılan içme ve kullanma suyunun en önemli kısmı Kartalkaya Barajından sağlanmakta olup 4m³/s lik su temini yapılmaktadır. İkinci büyük su kaynağı Mizmilli yer altı kaynakları olup 1,5 m³/s lik su temini gerçekleştirilmektedir. Her iki kaynaktan da üç ayrı pompa istasyonu vasıtasıyla su temini yapılmaktadır.

Katı atık düzenli depolama alanında atıkların toprakla örtülmesi ve bozuşma sonucu oluşan sızıntı suyu 100x40x5 metre boyutlarında lagünlerde birikmektedir. Yaz ve kış dönemlerinde farklılık göstermekle birlikte günlük yaklaşık 200-300 ton sızıntı suyu depolama alanından vidanjörler ile çekilerek atık su arıtma tesisine taşınmaktadır. Sızıntı suyunun atık su arıtma tesisine taşınması işleminin mali yükü, arıtma tesisine getirdiği ek yük ve çevresel nedenlerle geçici bir bertaraf yöntemi olarak görülmektedir. Bu amaçla sızıntı suyunun yerinde arıtımı ve arıtılmış suyun saha içinde kullanımı öngörülerek 31.10.2012 tarihinde sızıntı suyu paket arıtma tesisi montajı adıyla ihale yapılmış olup, tesis şu an faal durumdadır.

Çizelge 275– Gaziantep ilinde faaliyette olan kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu

Belediye Atıksu Arıtma Tesisi (AAT) Adı	Arıtma Türü	AAT Kapasitesi (ton/gün)	AAT Arıtma Çamuru Miktarı (ton/gün)
Gaziantep Büyükşehir Belediyesi Atıksu Arıtma Tesisi	Fiziksel, Biyolojik	200.000	176,2
Kızılhisar 2. İleri Biyolojik Arıtma	Fiziksel, Biyolojik, İleri	46.500	11,3
Oğuzeli Biyolojik Arıtma	Fiziksel, Biyolojik, İleri	8.000	2
Burç Paket Arıtma	Biyolojik Paket Arıtma	1.000	0,1
Bilek Beldesi Paket Arıtma	Biyolojik Paket Arıtma	Faal değil	
Arıl Paket Arıtma	Biyolojik Paket Arıtma	800	0,05
Akçaburç-İncesu Paket Arıtma	Biyolojik Paket Arıtma	400	0,025
Gülpınar Paket Arıtma	Biyolojik Paket Arıtma	200	0,013
GASKİSPOR Paket Arıtma	Biyolojik Paket Arıtma	20	0,0012

Çizelge 276– Gaziantep ilinde OSB’lerde atıksu arıtma tesislerinin durumu (OSB, 2014)

OSB Adı	Mevcut Durumu	Kapasitesi (ton/gün)	AAT Türü	AAT Çamuru Miktarı (ton/gün)
Gaziantep OSB	FAAL	1.KADEME 30.000 m ³ /gün 2.KADEME 60.000 m ³ /gün Mevcut gelen debi: 50.000m ³ /gün Toplam tesis kapasitesi: 90.000m ³ /gün	Fiziksel Arıtma Kimyasal Arıtma Biyolojik Arıtma	85

3. Atık

İl merkezinden toplanan atıklar şehir merkezinin güneydoğusunda ve 11 km uzaklıktaki Mazmahor Uzundere Mevkiinde Düzenli Katı Atık Depolama Tesisinde bertaraf edilmektedir. Gaziantep merkezinde oluşan günlük evsel nitelikli katı atık miktarı ortalama 1.500 tondur. 2014 yılında bertaraf edilen çöp miktarı ise 518.568 ton/yıldır.

Çizelge 277 – Gaziantep ilinde bulunan bertaraf tesisleri sayıları

Katı Atık Bertaraf Tesisi Sayısı	2
Lisanslı Ambalaj Atığı Toplama Ayırma Tesisi ve Geri Dönüşüm Tesisi Sayısı	46

İl genelinde Bakanlığımızın veri tabanına kayıtlı 1.482 ambalaj üreticisi ve piyasaya süren işletme bulunmaktadır. 2014 yılında 8 ilçe belediyesinin Bakanlığımız tarafından onaylanmış Ambalaj Atığı Yönetim Planı bulunmaktadır. İlde ambalaj atıklarının toplanması ve ayrılması konusunda geçici faaliyet belgeli/çevre lisanslı 14 adet, ambalaj atığı geri kazanımı yapan geçici faaliyet belgeli/çevre lisanslı 46 adet işletme bulunmaktadır.

2014 yılında Gaziantep ilinde TABS verilerine göre 1.887,78 ton tehlikeli atık geri kazanıma gönderilmiş, 91,974 ton tehlikeli atık da bertaraf edilmiştir. İlde tehlikeli atık, atık yakma ve beraber yakma konusunda lisans alan 6 tesis bulunmaktadır.

Gaziantep ilinde 2014 yılında 138,507 ton atık motor yağı, 176,871 ton atık endüstriyel yağ toplanmış, 84,930 ton atık yağ da geri kazanılmıştır. İlde, atık madeni yağ kullanarak geri kazanım yapan lisanslı dört adet tesis bulunmaktadır.

İlde oluşan hafriyat toprağı - inşaat ve yıkıntı atıkları, Otogar mevkii Beylerbeyi Köyü eski taş ocağında bulunan Hafriyat Atığı Depolama Alanı'nda depolanmaktadır. 2014 yılında 4.446.449 ton hafriyat atığı oluşmuştur.

İlde 4 adet atık akümülatör geri kazanım tesisi bulunmakta olup 2014 yılında Gaziantep'te 1.609,248 ton atık akü toplanmıştır.

İlde bitkisel atık yağ geri kazanımı konusunda geçici faaliyet belgesi/çevre lisansı alan 6 adet tesis bulunmaktadır. 2014 yılında il genelinde 1.047,57 ton bitkisel atık yağ toplanmıştır.

İlde oluşan tıbbi atık miktarı ortalama 3,5 ton /gün'dür. Gaziantep Büyükşehir Belediyesine ait Tıbbi Atık Sterilizasyon tesisi ilde Şahinbey ilçesi, Bağlarbaşı Köyü, Alıçlı mevkiinde bulunmaktadır. 2014 yılında Gaziantep'te 1.886.716 ton tıbbi atık toplanarak sterilize edilmiştir. Gaziantep'te tıbbi atık toplama işlemi yapan sekiz adet lisanslı tıbbi atık taşıma aracı bulunmaktadır.

Büyük Endüstriyel Kazaların Kontrolü Hakkında Yönetmelik kapsamında Gaziantep ilinde 4'ü alt seviye, 2'si de üst seviye olmak üzere toplam 6 SEVESO kuruluşu bulunmaktadır.

4. Doğa Koruma, Biyoçeşitlilik ve Tabiat Varlıklarını Koruma Çalışmaları

Gaziantep'te 38 familyaya ait 93 kuş türü tespit edilmiştir. Bu türler içerisinde 9'unun neslinin tehlike altına girmeye yakın, 2'sinin tehlike altında, 6'sının durumunun hassas, 1'nin de neslinin yok olmak üzere olduğu belirlenmiştir. Güney Fırat Havzası Karkamış Bölgesi ülkemizde ve dünyada nesli tehlike altında olan ve kırmızı listede yer alan Turaç (*Francolinusfrncolinus*) ve Küçük Karabatak türlerinin dağılım gösterdiği ve barındığı alanlardandır. Ayrıca alan nesli dünya ölçeğinde tehlike altında olan Fırat Kaplumbağası (*Rafetuseuphraticus*) için son derece önemli bir alandır. Ayrıca alanda Pasbaş pakta (*Aythyauroca*), Sazhorozu (*porphytoporphyrion*) üremekte ve Çizgili sırtlan (*Hyaenahyaena*)ın da bulunduğu bilinmektedir.

"Flora of Turkey"e göre Gaziantep ilinde 645 adet bitki türü bulunmaktadır. Bu bitki türleri içerisinde 77 tanesi endemiktir, bunlar arasında 7 tür Gaziantep endemiğidir. Fırat Kavağı alanda bulunan nadir türlerdendir.

İl sınırları içerisinde Fırat Nehri üzerinde 1 adet sulak alan bulunmaktadır. 17.05.2005 tarih ve 25818 sayılı resmi gazetede yayınlanan sulak alanların korunması yönetmeliği uyarınca Ulusal Sulak Alan Komisyonunun 2008 yılı 1. Olağan Toplantısında Karkamış kıyısı sulak alanı koruma bölgesi ilan edilmiştir.

Karkamış Sulak Alanı, idari olarak Gaziantep ili Karkamış ilçesi sınırlarında yer almakta olup, Gaziantep şehir merkezine uzaklığı 75 km'dir. Alan, Karkamış ilçesinin doğusunda, Şanlıurfa ili Birecik ilçesinin güneyinde yer almaktadır. Alanın toplam yüzölçümü 10.470 ha olup rakımı 385 metredir. Karkamış sulak alanı, uygun iklim koşulları, zengin besin varlığı ve farklı ekolojik karakterdeki habitatlarıyla ülkemizin zengin yaban hayatına sahip sulak alanlarından birisidir. 2005-2008 yılları arasında Karkamış Sulak Alanında yapılmış çalışma sonuçlarına göre; alandan bugüne kadar toplam 813 bitki, 46 sürüngen ve çift yaşamlı, 13 balık, 6 kelebek, 57 örümcek, 11 memeli ve 110 kuş taksonu tespit edildiği görülmüştür.

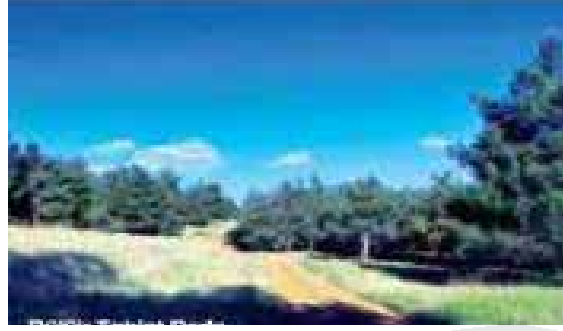

Fotoğraf 26 Karkamış Sulak Alanından genel bir görünüm.

Gaziantep'te Milli Park bulunmamaktadır.

Tabiat Parkı : Dülükbaba Tabiat Parkı

Dülük (Dülükbaba) Gaziantep'in 8 km kuzeyinde, ticaret yollarının kavşak noktasında ve ipek yolu güzergâhında yer almaktadır. Dülükte, ilk ağaçlandırma çalışmaları 1952 yılında başlatılmıştır. Toplam 745 ha alan üzerine kurulan Dülükbaba Ormanında, Dülükbaba Tabiat Parkı olarak kullanılan alan 306 ha olan Dülükbaba Tabiat Parkı, ilk olarak Dülükbaba Mesire Yeri olarak hizmete girmiş, Dülükbaba Tabiat Parkı olarak 01.07.2011 tarih ve 849 sayılı Bakan Oluru ile tescil edilmiştir.

Fotoğraf 27 - Dülük Baba Tabiat Parkı

5. Arazi Kullanımı

Gaziantep ili 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planında kent merkezi çevresi ile kentin çeperlerinde yer alan sanayi alanları ile üniversite alanı ile birlikte gelişme konut alanları, kuzeyinde mevcut organize sanayi bölgesi ile birlikte önerilmiş sanayi alanı kentin batısında önerilmiş sanayi alanları planlanmıştır. 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planında genel olarak kompakt bir gelişme planlanmıştır.

Çizelge 278– Gaziantep ilinin arazi kullanım durumu

Arazi Kullanım Türü	Alan (ha)	%
Tarım Arazileri	370.737	54,36
Su Kütlesi	6.246	0,92
Orman	183.861	26,96
Sulak Alan	1.176	0,17
Çayır ve Mera	48.041	7,04
Yerleşim Yerleri, Yapay Bölgeler	71.987	10,55

6. ÇED Kararları, Çevre İzin ve Lisans İşlemleri

Çizelge 279 – Gaziantep ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2014 yılı içerisinde alınan ÇED Olumlu ve ÇED Gereklidir Kararlarının sektörel dağılımı (Gaziantep ÇŞİM, 2014)

Karar	Maden	Enerji	Sanayi	Tarım-Gıda	Atık Kimya	Ulaşım Kıyı	Turizm Konut	TOPLAM
ÇED Gereklidir Değildir	4	3	11	15	6	3	14	55
ÇED Olumlu Kararı	0	2	1	1	0	0	0	4

Çizelge 280 – Gaziantep ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzni/Çevre İzni ve Lisansı Belgesi sayıları (Gaziantep ÇŞİM, 2014)

	EK-1	EK-2	TOPLAM
Geçici Faaliyet Belgesi	11	79	90
Çevre İzni	9	66	75
Lisans	9	3	12
TOPLAM	29	148	177

7. Çevre Denetimleri ve Yapımları

Çizelge 281– Gaziantep ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı (Gaziantep ÇŞİM, 2014)

Denetimler	Birleşik	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	Derin Deniz Deşarjı	ÇED	İzin	Toplam
Planlı Denetimler	71	195	103	-	127	-	8	-	96	242	842
Ani (Plansız) Denetimler	-	98	86	-	207	-	6	-	55	147	599
Genel Toplam	71	293	189	-	334	-	14	-	151	399	1441

	Kesilen Ceza Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
Egzoz Denetimi	113	105.915,00

PGD Denetim Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
7.305	126.641,00

Çizelge 282– Gaziantep ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından uygulanan ceza miktarları ve sayısı (Gaziantep ÇŞİM, 2014)

	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	ÇED	Diğer	TOPLAM
Ceza Miktarı (TL)	42.232,00	0	0	275.343,00	0	0	151.558,00	190.106	659.239,00
Uygulanan Ceza Sayısı	1	0	0	15	0	0	12	150	178

İlde 2014 yılında, 2872 sayılı Çevre Kanunu'nun 15. Maddesinin III. Bendi doğrultusunda (2 Tekstil sektörü ve 2 Gıda sektörü) 4 tesise faaliyeti durdurma/kapatma kararı verilmiştir.

GİRESUN

1. Hava Kalitesi ve İklim Değişikliği

Isınma amaçlı 2014 yılında ile toplam 90.200 ton ithal, 11.900 ton yerli kömür girişi yapılmıştır. Bunun yanında ilin çanak konumunda olması ve sık sık görülen inversiyon etkisi nedeniyle özellikle kış döneminde kirlilik bazı günlerde yoğun olarak hissedilmektedir. Topoğrafik yapı ve plansız kentleşme nedeniyle şehrin büyük bir kısmında hava sirkülasyonu yoktur.

İlde 2014 yılı içerisinde Giresun-1 istasyonunda yapılan ölçümlerde, PM10 kirlenici parametresinde belirlenen sınır değer yıl içerisinde toplam 6 gün aşılmıştır. SO₂ parametresinde ise sınır değer aşımı gözlenmemiştir. 2014 yılında Giresun ilinde bulunan Hava Kalitesi Ölçüm İstasyonunun aylara göre verileri Çizelge 283'de verilmektedir.

Çizelge 283 – Giresun ilinde 2014 yılı hava kalitesi parametreleri aylık ortalama konsantrasyon değerleri (µg/m³; CO: mg/m³)

GİRESUN-1	SO ₂	AGS*	PM10	AGS*	CO	AGS*	NO	AGS*	NO ₂	AGS*	NO _X	AGS*	OZON	AGS*
Ocak	12	-	53	-										
Şubat	14	-	52	1										
Mart	10	-	57	2										
Nisan	9	-	45	-										
Mayıs	7	-	43	-										
Haziran	5	-	41	-										
Temmuz	3	-	42	-										
Ağustos	4	-	43	-										
Eylül	4	-	39	-										
Ekim	6	-	49	-										
Kasım	10	-	59	2										
Aralık	10	-	64	1										

İlde 2015 yılı itibariyle doğalgaz şehir içi ana dağıtım hattı inşaat çalışmaları devam etmektedir. İlde doğalgaz çalışmalarının tamamlanmasıyla kömür kullanımının azalacağı, buna bağlı olarak hava kalitesinde olumlu yönde gelişme olacağı beklenmektedir. Trafikten kaynaklanan kirliliği önlemek amacıyla araçların egzoz gazı ölçümlerini yaptırılmalarına dönük kontrol ve denetimler devam etmektedir.

İlde 5'i il merkezinde, 3'ü ilçelerde (bir adet şehrin doğu kısmında Tirebolu ilçesinde, bir adet batı kısmında Bulancak ilçesinde ve bir adet güney ilçelerinden Şebinkarahisar ilçesinde) ve 1 adet mobil olmak üzere toplam 9 adet egzoz emisyon istasyonu bulunmaktadır.

2014 yılında egzoz emisyon ölçümü yaptırılan araç sayısı 41.384 adettir.

2. Su ve Atık Su Yönetimi

İl topraklarındaki akarsuların tümü, dağların dik yamaçlarından büyük bir hızla aktığından oluk biçimli derin vadiler oluşmuştur. İlin kuzey bölümünde, Giresun Dağları ile Kuzey Anadolu Dağlarının bazı kesimlerinden doğan çok sayıda akarsu vardır ve bu nedenle kıyı şeridi sık vadiler ağıyla yarılmıştır. Giresun ilinde önemli büyüklükte göl yoktur. Ancak yüksek kesimlerde küçük buzul gölleri bulunmaktadır. Giresun ili yeraltı suyu toplam emniyetli rezervi 140 hm³/yıl'dır.

2012 yılı verilerine göre ilde yüzeysel su kaynaklarında çekilen su miktarı 19.710.000 m³/yıl, yeraltı su kaynaklarından temin edilen su miktarı ise 10.445.000 m³/yıl'dır. Giresun ilinde yer alan belediyeler içme ve kullanma su ihtiyaçlarının yaklaşık % 95'ini akarsu havzalarında bulunan derin kuyulardan ve kaynak sularından karşılamaktadır. Alucra, Çamoluk ve Şebinkarahisar ilçelerimizde tarımsal amaçlı su ihtiyacı, sulama göletlerinden (yüzeysel sular) karşılanmaktadır. İl geneline yayılan az sayıdaki sanayi tesisinin kullandığı su, derinkuyu ya da keson kuyulardan karşılanmaktadır. İlde içme suyu arıtma tesisi bulunmamaktadır.

Giresun ili merkez belediyesinde ön arıtma + 2 adet derin deniz deşarjı bulunmaktadır.

Çizelge 284 – Giresun ilinde faaliyette olan kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu

Giresun	Belediye Atıksu Arıtma Tesisi/Deniz Deşarjı Olup Olmadığı?			Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Türü			Mevcut Kapasite (ton/gün)	Arıtılan/Deşarj Edilen Atıksu Miktarı (m ³ /sn)	Deşarj Noktası koordinatları	Deniz Deşarjı	Hizmet Verdiği Nüfus	Oluşan AAT Çamur Miktarı (ton/gün)
	Var	İnşa/plan aşamasında	Yok	Fiziksel	Biyolojik	İleri						
İl Merkezi	Giresun Merkez Aksu	X			X		3.800	0,0868	X:31802,82 Y:34200,95 (3°)	X	70.000	
	Giresun Merkez Emniyet	X			X		51.840	0,1736	X:4532685,76 Y:449555,77 (6°)	X	30.000	
	Batlama		X		X							
İlçeler	Dereli			X								
	Espiye			X								
	Gürele		inşa aşamasında	X	X							
	Keşap			X								
	Piraziz			X								
	Şebinkarahisar			X								
	Tirebolu			X								
	Güce			X								
	Aluca			X								
	Çamoluk		inşa aşamasında	X	X							
	Bulancağ		inşa aşamasında	X								
Doğakent			X	X	X							
Eynesil			X									

İlde denize kıyısı bulunan yerleşim yerleri içinde denetime tabi olan toplam 20 adet yüzme alanı ve plaj mevcut olup bunların içinde 14 yüzme alanı izlemeye, diğer 6 yüzme alanı ise incelemeye tabi bulunmaktadır. İzlemeye tabi olan 14 plaj noktasından ve incelemeye tabi olan 6 plaj noktasından alınan toplam 160 deniz suyu numunesinin tamamında yapılan analiz sonuçlarının uygun olduğu görülmüştür. İl sınırları içerisinde denizde balık çiftliği ve Mavi Bayrak almaya hak kazanan plaj/marina bulunmamaktadır.

3. Atık

Giresun ilinin 2014 yılı itibarıyla nüfusu 429.984 olup, toplam katı atık miktarı yaklaşık 150.000 ton/yıl olarak gerçekleşmiştir. 2014 yılı itibarıyla, Giresun ili merkezde konutlardan, ticari yerlerden, kurum ve kuruluşlardan toplanan katı atıklar, konteynırlarda biriktirilmekte, çöp araçları vasıtasıyla şehir merkezinden 4 km uzaklıktaki vahşi depolama alanına taşınmaktadır. Bu alanda özel bir şirket tarafından kısmen de olsa atıklar; plastik, cam, metal ve kâğıt olarak ayrıştırılıp geri kazanımı sağlanmaktadır. 05.06.2014 tarihi itibarıyla Giresun'un doğusunda yer alan Görele İlçesinin Çavuşlu Beldesi sınırlarında bulunan katı atık düzenli depolama tesisi açılmış olup henüz faaliyete geçmemiştir. Katı atık bertaraf tesisinde atıksu arıtma tesisi, geri dönüşüm atıklarını ayrıştırma ünitesi ve lastik yıkama ünitesi bulunmaktadır. Arıtılan atıksular derin deniz deşarjı ile uzaklaştırılacaktır.

Çizelge 285– Giresun ilinde bulunan bertaraf tesisleri sayıları

Katı Atık Bertaraf Tesisi Sayısı	1
Lisanslı Ambalaj Atığı Toplama Ayırma Tesisi ve Geri Dönüşüm Tesisi Sayısı	0

İlde 2014 yılı itibarıyla 110 adet atık yağ üreticisi tespit edilmiştir. Yaklaşık 65,801 ton/yıl atık yağ Ulusal Atık Taşıma Formu kullanarak lisanslı taşıyıcılarla lisanslı bertaraf ve geri kazanım tesislerine ulaştırılmıştır. TABS veri tabanına göre 57,443 ton/yıl atık yağın veri tabanına girildiği, 8,358 ton/yıl atık yağın veri tabanına girilmediği ve 7,607 ton/yıl atık yağın da stok olduğu belirlenmiştir.

2014 yılı içinde 39,903 ton bitkisel atık yağ lisanslı araçlar ile lisanslı bertaraf tesislerine gönderilmiştir. İlde 30 ton kapasiteli bir adet bitkisel atık yağ deposu faaliyet göstermektedir. İlde 2014 yılında 320 ton atık lastik toplanarak geri dönüşümleri sağlanmıştır.

İlde tıbbi atıklar 2006-2011 yılları arasında ise gömme işlemi uygulanarak bertaraf edilmekte iken 2011 yılından itibaren sterilizasyon işlemi uygulanarak bertaraf edilmektedir. 2013 yılı içerisinde Giresun merkez ilçede, "Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisi" kurulmuştur. 2014 yılı içerisinde Giresun'da 370 ton tıbbi atık toplanarak sterilize edilmiştir.

İlde 1 adet bitkisel atık yağ geçici depolama alanı ve 2 adet tıbbi atık taşıma aracına lisans belgesi verilmiştir.

Büyük Endüstriyel Kazaların Kontrolü Hakkında Yönetmelik kapsamında ilde üst seviye grubuna dahil 2 adet SEVESO tesisi bulunmaktadır. Bu kuruluşların büyük endüstriyel kazalara karşı onaylanmış acil eylem planları bulunmaktadır. Ayrıca Giresun ili Doğu Karadeniz Bölgesi Acil Müdahale Planı (AMP) kapsamındadır.

4. Doğa Koruma, Biyoçeşitlilik ve Tabiat Varlıklarını Koruma Çalışmaları

Giresun İlinde Milli Park bulunmamasıyla birlikte bu yönde çalışmalar devam etmektedir. Giresun ili için planlanan Kurtbeli Eğribel milli parkı etüt proje işlemleri tamamlanmış olup kaynak değerleri ile birlikte tescillenmesi için Orman ve Su İşleri Bakanlığına gönderilmiştir.

Çizelge 286– Giresun ilindeki tabiat varlıkları

NO	TABİAT VARLIKLARI	SİT DURUMU	İLÇE	MEVKİİ
1	Cumhuriyet İlkokulu önündeki 10 adet asırlık ağaç	Anıt Ağaç	Merkez	
2	Millet Bahçesindeki 9 adet asırlık ağaç	Anıt Ağaç	Merkez	
3	Yeşilgiresun İlkokulu önündeki 1 adet asırlık ağaç	Anıt Ağaç	Merkez	
4	Giresun Kalesi	I. Derece Doğal ve	Merkez	
5	Giresun Adası	II. Derece Doğal ve	Merkez	
6	Alucra Arda Köyü Mağarası	Tabiat Varlığı	Alucra/Arda Köyü	
7	Alucra Çakmak Köyü Tepesidelik	Tabiat Varlığı	Alucra/Çakmak Köyü	Tepesidelik
8	Çanakçı Gönderli 1 adet	Anıt Ağaç	Çanakçı	Gönderli
9	Espiye Andoz Kalesi	I. Derece Arkeolojik ve	Espiye/Arıdurak Köyü	Andoz

Çizelge 286– Giresun ilindeki tabiat varlıkları (devam)

NO	TABIAT VARLIKLARI	SİT DURUMU	İLÇE	MEVKİİ
10	Eynesil İlçesi Gümüşçay Mah. Selvi	Anıt Ağaç	Eynesil	Çarşı
11	Görece Karaburun Mevkii	III. Derece Doğal Sit	Görece/Karaburun Köyü	
12	Tirebolu İlçesi Cival Köyü Sahil Mevkii	III. Derece Doğal Sit	Tirebolu	Sahil
13	Tirebolu Yeniköy Mah. – Gelibolu-	I. Derece Doğal Sit	Tirebolu	Sahil
14	Tirebolu Doğu Sahil Şeridi	Doğal Sit	Tirebolu	Sahil
15	Kilise Burnunun batısından yeralan Espiye kıyılarına kadar uzanan	II. Derece Doğal Sit	Tirebolu	Sahil
16	Yağlıdere İlçesi Derindere Köyü Gölyanı Obası	III. Derece Doğal Sit	Yağlıdere/Derindere Köyü	
17	Keşap İlçesi Çamlıca Köyü	Denizli-Pamukkale benzeri	Keşap/Çamlıca Köyü	Okulyanı
18	Tirebolu İlçesi Hükümetdüzü Mah. 3 adet erguvan ağacı	Anıt Ağaç	Tirebolu	Hükümetdüzü
19	Yağlıdere İlçesi Sınırköyü Göl yanı	III. Derece Doğal Sit	Yağlıdere	
20	Görece İlçesi İsmailbeyli köyü Andıç Ağacı	Anıt Ağaç	Görece/ İsmailbeyli	
21	Bulancağ İlçesi İnece Köyü	Tabiat Kültür Varlığı	Bulancağ/İnece	Gelinkaya
22	Eynesil İlçesi	Doğal Sit	Eynesil	
23	Keşap İlçesi Armutdüzü Köyü Şahinkayası	I. Derece Doğal Sit	Keşap/Armutdüzü Köyü	Şahinkayası

Çizelge 287– Giresun ilinde bulunan tabiat parkları

Tabiat Parkları	Alan (ha)
Ağaçbaşı Tabiat Parkı	89.30 ha
Koçkayası Tabiat Parkı	354,00 ha
Kuzalan Şelalesi Tabiat Parkı	4.820 dekar
Yedideğirmenler ve Mağarası Tabiat Parkı	1.030 dekar

Fotoğraf 28- Koçkayası Tabiat Parkı 2 (Orman ve Su İşleri Bakanlığı Giresun Şube Müdürlüğü, 2015)

Fotoğraf 29- Ağaç Başı Tabiat Parkı (Orman ve Su İşleri Bakanlığı Giresun Şube Müdürlüğü, 2015)

Fotoğraf 30- Kuzalan Şelalesi Tabiat Parkı (Orman ve Su İşleri Bakanlığı Giresun Şube Müdürlüğü, 2015)

Giresun'da 33 adet tescilli anıt ağaç; arazi etüt, envanteri tamamlanmış ve tescil aşamasında olan 112 aday anıt ağacı ve tabiat anıtı vardır.

5. Arazi Kullanımı

Çizelge 288– Giresun ilinin arazi kullanım durumu

Arazi Kullanım Türü	Alan (ha)	%
Tarım Arazileri	166.369,0	24,35
Su Kütlesi	3.363,4	0,49
Orman	245.129,0	35,89
Sulak Alan	0,0	0,00
Çayır ve Mera	150.000,0	21,96
Yerleşim Yerleri, Yapay Bölgeler, Diğer Araziler	118.238,6	17,31

6. ÇED Kararları, Çevre İzin ve Lisans İşlemleri

Çizelge 289– Giresun ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2014 yılı içerisinde alınan ÇED Olumlu ve ÇED Gerekli Değildir Kararlarının sektörel dağılımı (Giresun ÇŞİM, 2014)

Karar	Maden	Enerji	Sanayi	Tarım-Gıda	Atık-Kimya	Ulaşım-Kıyı	Turizm-Konut	TOPLAM
ÇED Gerekli Değildir	7	1	-	3	1	1	2	15
ÇED Olumlu Kararı	-	4	-	-	-	-	-	4
ÇED Gereklidir	-	-	-	-	-	-	-	-

Çizelge 290– Giresun ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzni/Çevre İzni ve Lisansı Belgesi sayıları (Giresun ÇŞİM, 2014)

	EK-1	EK-2	TOPLAM
Geçici Faaliyet Belgesi	1	11	12
Çevre İzni Belgesi	1	4	5
Çevre İzni ve Lisansı Belgesi	-	-	-
TOPLAM	2	15	17

7. Çevre Denetimleri ve Yapımlar

Çizelge 291– Giresun ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı (Giresun ÇŞİM, 2014)

Denetimler	Birleşik	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	Derin Deniz Deşarjı	ÇED	İzin	Toplam
Planlı Denetimler	19	0	0	0	0	0	0	0	0	0	19
Ani (Plansız) Denetimler	0	57	54	0	120	0	56	0	17	9	313
Genel Toplam	19	57	54	0	120	0	56	0	17	9	332

	Kesilen Ceza Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
Egzoz Denetimi	0	0,0

PGD Denetim Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
26	0,0

Çizelge 292– Giresun ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından uygulanan ceza miktarları ve sayısı (Giresun ÇŞİM, 2014)

	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	ÇED	Diğer	TOPLAM
Ceza Miktarı (TL)	-	295.624	-	1.183	-	-	238.722	-	535.529
Uygulanan Ceza Sayısı	-	7	-	3	-	-	13	-	23

GÜMÜŞHANE

1. Hava Kalitesi ve İklim Değişikliği

Gümüşhane İlinde 2014 yılı içerisinde konutlarda 2.432.481 m³ doğal gaz kullanılmıştır. 2014 yılında Gümüşhane İlinde bulunan Hava Kalitesi Ölçüm İstasyonunun aylara göre verileri Çizelge 293'de verilmektedir.

Çizelge 293– Gümüşhane İlinde 2014 yılı hava kalitesi parametreleri aylık ortalama konsantrasyon değerleri (µg/m³; CO: mg/m³)

	SO ₂	AGS*	PM10	AGS*	CO	AGS*	NO	AGS*	NO ₂	AGS*	NO _x	AGS*	OZON	AGS*
Ocak	5	0	87	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Şubat	5	0	95	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mart	4	0	96	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nisan	7	0	84	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mayıs	5	0	62	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Haziran	4	0	52	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Temmuz	4	0	47	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ağustos	4	0	43	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Eylül	4	0	51	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ekim	5	0	67	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kasım	5	0	89	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Aralık	8	0	76	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Gümüşhane'de 2014 yılında, 3 adet egzoz gazı emisyon yetki belgesine sahip istasyon bulunmaktadır. Bu istasyonlarda 2014 yılında toplamda 9.316 aracın egzoz gazı ölçümü yapılmıştır. 2014 yılı içerisinde ilimizdeki yetkili istasyonlara Çevre ve Şehircilik Döner Sermaye Saymanlığına 8.670 pulun satışı gerçekleştirilmiştir.

2. Su ve Atık Su Yönetimi

Gümüşhane Belediyesi kentsel su ihtiyacını Harşit Çayı alüvyonlarında açılan 5 adet keson kuyu ve Halgent ile Soğukpınarı kaynaklarından karşılamaktadır. İhtiyacın en büyük kısmı kuyulardan karşılanmakta olup kaynaklardan ise az bir miktar temin edilmektedir. İçme suyu arıtma tesisi mevcut değildir.

Gümüşhane Merkez İlçe'nin kanalizasyon şebekesi, toplayıcı ve kolektör hatları ve yağmursuyu projesi 1992 yılında tamamlanmış, inşaatı ise 2001 yılında bitirilerek İller Bankası tarafından kesin kabulü yapılmıştır. Gümüşhane İlinde kanalizasyon hizmeti alan nüfus oranı %89'a ulaşmıştır.

Çizelge 294– Gümüşhane İlinde faaliyette olan kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu

Belediye Atıksu Arıtma Tesisi (AAT) Adı	AAT Türü	AAT Kapasitesi (m ³ /gün)	AAT Arıtma Çamuru Miktarı (ton/gün)
Gümüşhane Belediyesi AAT	Fiziksel + Biyolojik	3.945	-
Kürtün Belediyesi AAT	İnşaat aşamasında	-	-
Kelkit Belediyesi AAT	Proje aşamasında	-	-
Köse Belediyesi AAT	Proje aşamasında	-	-
Şiran Belediyesi AAT	Proje aşamasında	-	-
Torul Belediyesi AAT	Proje aşamasında	-	-

Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından yaptırılan atıksu arıtma tesisi, Gümüşhane İl merkezinin atıksularının toplanması ve arıtılması amacıyla Mart 2014 tarihinde faaliyete başlamıştır. Arıtılan atıksu Harsit Çayına deşarj edilmektedir.

Gümüşhane Organize Sanayi Bölgesinde 500 kişi (100 m³/gün) kapasiteli atık su arıtma tesisi yapılması planlanmıştır. Organize Sanayi Bölgesinde 59 firma için yer ayrılmış olup, bu alanlardan 21 tanesi dolu durumdadır.

Gümüşhane Gıda, Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğü Hayvan Sağlığı, Yetiştiriciliği ve Su Ürünleri Şubesi 2014 yılı verilerine göre 105 dönüm alanda alabalık üretimi yapılmakta olup 2014 yılında toplam 1.705.595 kg üretim yapılmıştır.

3. Atık

Gümüşhane İlinde günlük toplanan çöp miktarı yaklaşık olarak 30,5 tondur. Bu miktar 40 kişilik bir ekiple 758 galvanizli konteynır, 100 varil, 4 sıkıştırılmalı kamyon, 1 adet iveco kapalı kamyonla sabah akşam 12 saatin üzerinde bir çalışmayla toplanmakta, toplanan bu çöpler Gümüşhane'nin kuzeyinde Topal ve Rüfene semtleri arasındaki Parmaklık Tepe'nin (1.633 m) güneybatı yamaçlarındaki Kurudere Vadisine vahşi depolama yapılmaktadır. Bununla birlikte 2013 yılı sonu itibariyle ilde düzenli depolamaya geçilmiştir.

Çizelge 295– Gümüşhane ilinde bulunan bertaraf tesisleri sayıları

Katı Atık Bertaraf Tesisi Sayısı	1
Lisanslı Ambalaj Atığı Toplama Ayırma Tesisi ve Geri Dönüşüm Tesisi Sayısı	0

“Hafriyat Toprağı İnşaat ve Yıkıntı Atıklarının Kontrolü Yönetmeliği”ne göre, Gümüşhane İlinde oluşan hafriyat, bina yıkıntı ve inşaat kalıntıları ilin merkez surları içerisinde yer alan Topal Yolu Mevki Sokak Hayvanları ve Rehabilitasyon Merkezi yanında bulunan alana dökülmektedir. 2014 yılı içerisinde oluşan toplam hafriyat miktarı 2.130 m³, bina yıkıntı kalıntıları ise 593 m³tür (Gümüşhane Belediyesi, 2014).

Gümüşhane İlinde 2014 yılında lisanslı firmalar tarafından 553.054 kg tehlikeli atık (228.565 kg geri kazanılmış, 322.731 kg bertaraf edilmiş, 1.758 kg stokta beklemektedir), 68.201 kg atık yağ, 18.201 kg akü, 346 kg atık pil, 6.840 kg bitkisel atık yağ toplanmıştır.

İlde bulunan hastanelerde toplam yatak sayısı 340 olup, 2014 yılında toplam 89.955 kg tıbbi atık toplanarak TRABRİKAB (Trabzon ve Rize İli Yerel Yönetimleri Katı Atık Yakma ve İşletme Birliği) sterilizasyon tesisine gönderilmektedir.

Büyük Endüstriyel Kazaların Kontrolü Hakkında Yönetmelik kapsamında Gümüşhane il sınırları içerisinde 1 adet üst seviye SEVESO tesisi bulunmaktadır.

4. Doğa Koruma, Biyoçeşitlilik ve Tabiat Varlıklarını Koruma Çalışmaları

Ülkemizin endemik bitkilerce zengin illerinden biri olan Gümüşhane'den bilim dünyasına ilk kez tanımlan bitki sayısı 50'nin üzerindedir. Gümüşhane, Türkiye endemik bitkilerinden 200'den fazlasına ev sahipliği yapmaktadır. Bu zenginliğin asıl nedeni ilin değişik ekosistemlere sahip olmasıdır. Antropojen step alanlarının çokluğu ve dağlık arazi yapısı başlıca nedenlerden ikisidir. Sahip olunan endemik bitkilerin yanında Uluslararası Doğa Koruma Birliği ölçütlerine göre “Çok Tehlikede” (CR) kategorisinde yer alan bitkilerin fazlalığı da dikkat çeken bir başka konudur. İl sınırları içerisinde 19 adet endemik flora türü yer almaktadır. Bunlar; Acı çığdem (colchicum), Çilek (Fragaria vesca), Ada çayı (salvia), Galium fissurense, Yabani soğan (Allium), Hanımeli (Lonicera caucasica subsp. Orientalis), Geven (Astragalus), Asperula pestalozzae, Yabani karanfil (Dianthus), Dağ çayı (sidaridis), Astrantia maxsima, Papatya (Anthemis), Çan çiçeği (Campanula latiloba), Sığır Kuyruğu (Verbascum), Heracleum platytaenium, Gürge (Carpinus betulus), Orman gülü (Rhododendron luteum), Doğu ladini (Picea orientalis), Sevgi çiçeği (Reseda lutea).

Çizelge 296– Gümüşhane İlinde bulunan tabiat parkları, tabiatı koruma alanı ve tabiat anıtları

Tabiat Parkları		
1.	Artabel Gölleri Tabiat Parkı:	22.12.1998 tarihinde Tabiat Parkı ilan edilmiş olup 5.859 ha alana sahiptir. Parkın ana kaynak değerini jeolojik ve jeomorfolojik oluşumlar, V tipi vadiler, keskin sırtlar ve 18 adet buzul krater gölü oluşturmaktadır. Bunun yanı sıra endemik bitkilerin de bulunduğu tabiat parkı alanı, yaban hayatı bakımından da oldukça zengindir.
2.	Limni Gölü Tabiat Parkı:	11.07.2011 tarihinde Tabiat Parkı ilan edilmiş olup 72 ha alana sahiptir. Gölün bulunduğu noktada yer alan eşsiz peyzaj ve sahanın pek çok yerinde var olan etkileyici manzara yöreye bu açıdan büyük bir üstünlük katmaktadır.
3.	Tomara Şelalesi Tabiat Parkı:	11.07.2011 tarihinde Tabiat parkı ilan edilmiş olup 7 ha alana sahiptir. I. Derece Doğal Sit alanıdır. Şelalenin bulunduğu noktada yer alan eşsiz peyzaj ve etkileyici manzara, yöreye bu açıdan büyük üstünlük katmaktadır.

Çizelge 296– Gümüşhane İlinde bulunan tabiat parkları, tabiatı koruma alanı ve tabiat anıtları (Devamı)

Tabiatı Koruma Alanı		
1.	Örümcek Ormanı Tabiatı Koruma Alanı:	Gümüşhane ili Kürtün ilçesi sınırlarında bulunmakta olup 07.01.1998 tarihinde ilan edilmiştir. 263 ha alana sahiptir. Avrupa ve Kafkasların en boylu ve çaplı Ladin ve Gök nar fertlerini bünyesinde barındırmaktadır. Doğal yaşlı ormandır.

Tabiat Anıtları		
1.	Kıranı Evliya Ardıcı Tabiat Anıtı:	26.06.1995 tarihinde ilan edilmiştir. 2.030 m rakımda bulunan Ardıc Ağacı 4,53 m boy, 1,46 m çap ve 4,60 m çevre genişliğine sahiptir.
2.	Ali Ağa'nın Kavağı Tabiat Anıtı:	26.06.1995 tarihinde ilan edilmiştir. 30 m boy, 1,57 m çap ve 4,85 m çevre genişliğine sahiptir. Şiran ilçesi Kıran Köyündedir.
3.	Örümcek Ormanı Gök nar 1 Tabiat Anıtı:	11.10.1995 yılında ilan edilmiştir. 417 yaşında olan Gök nar ağacı 55 m boy, 1,20 m çap ve 3,77 m çevre genişliğine sahiptir. Kürtün ilçesi Örümcek Ormanları Tabiatı Koruma Alanı içerisinde yer almaktadır.
4.	Örümcek Ormanı Gök nar 2 Tabiat Anıtı:	11.10.1995 yılında ilan edilmiştir. 417 yaşında olan Gök nar ağacı 58,6 m boy, 1,57 m çap ve 4,70 m çevre genişliğine sahiptir. Kürtün ilçesi Örümcek Ormanları Tabiatı Koruma Alanı içerisinde yer almaktadır.
5.	Örümcek Ormanı Gök nar 3 Tabiat Anıtı:	11.10.1995 yılında ilan edilmiştir. 417 yaşında olan Gök nar ağacı 57,6 m boy, 1,76 m çap ve 5,52 m çevre genişliğine sahiptir. Kürtün ilçesi Örümcek Ormanları Tabiatı Koruma Alanı içerisinde yer almaktadır.
6.	Örümcek Ormanı Gök nar 4 Tabiat Anıtı:	11.10.1995 yılında ilan edilmiştir. 417 yaşında olan Gök nar ağacı 58,5 m boy, 1,80 m çap ve 5,65 m çevre genişliğine sahiptir. Kürtün ilçesi Örümcek Ormanları Tabiatı Koruma Alanı içerisinde yer almaktadır.
7.	Örümcek Ormanı Ladin 1 Tabiat Anıtı:	11.10.1995 yılında ilan edilmiştir. 417 yaşında olan Ladin ağacı 49,1 m boy, 1,48 m çap ve 4,65 m çevre genişliğine sahiptir. Kürtün ilçesi Örümcek Ormanları Tabiatı Koruma Alanı içerisinde yer almaktadır.
8.	Örümcek Ormanı Ladin 2 Tabiat Anıtı:	11.10.1995 yılında ilan edilmiştir. 417 yaşında olan Ladin ağacı 61,5 m boy, 1,54 m çap ve 4,85 m çevre genişliğine sahiptir. Kürtün ilçesi Örümcek Ormanları Tabiatı Koruma Alanı içerisinde yer almaktadır.
9.	Örümcek Ormanı Ladin 3 Tabiat Anıtı:	11.10.1995 yılında ilan edilmiştir. 417 yaşında olan Ladin ağacı 52,5 m boy, 1,21 m çap ve 3,81 m çevre genişliğine sahiptir. Kürtün ilçesi Örümcek Ormanları Tabiatı Koruma Alanı içerisinde yer almaktadır.
10.	Örümcek Ormanı Ladin 4 Tabiat Anıtı:	11.10.1995 yılında ilan edilmiştir. 417 yaşında olan Ladin ağacı 53,4 m boy, 1,22 m çap ve 3,83 m çevre genişliğine sahiptir. Kürtün ilçesi Örümcek Ormanları Tabiatı Koruma Alanı içerisinde yer almaktadır.

2014 yılı sonu itibarıyla il sınırları içerisinde 3 adet tabiat parkı, 1 adet tabiat koruma alanı ve 10 adet tabiat anıtı yer almaktadır.

5. Arazi Kullanımı

Çizelge 297– Gümüşhane İlinin arazi kullanım durumu

Arazi Kullanım Türü	Alan (ha)	%
Tarım Arazileri	143.955	21,89
Su Kütlesi	696	0,11
Orman	164.655	25,04
Sulak Alan	0	0,00
Çayır ve Mera	166.058	25,26
Yerleşim Yerleri, Yapay Bölgeler, Diğer Araziler	182.136	27,70

24.06.2011 tarihinde onaylanan Ordu-Trabzon-Rize-Giresun-Gümüşhane-Artvin Planlama Bölgesi 1/100 000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı 28.05.2012 tarihinde değişiklikler yapılarak tekrar onaylanmıştır. Askı sürecindeki itirazlara binaen 03.01.2013 tarihinde onaylanan Ordu-Trabzon-Rize-Giresun-Gümüşhane-Artvin Planlama Bölgesi 1/100 000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı Değişikliği 21.01.2013-21.02.2013 tarihleri arasında Gümüşhane Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğünde askıya çıkarılmıştır. Ayrıca lejant paftasında ve plan hükümlerinde 04.07.2013 tarihinde Bakanlığımız tarafından yapılan değişiklikler 19.07.2013-19.08.2013 tarihleri arasında Gümüşhane Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğünde askıya çıkarılarak planın en son hali kesinleşmiştir.

6. ÇED Kararları, Çevre İzin ve Lisans İşlemleri

Çizelge 298– Gümüşhane İlinde Bakanlık ve ÇŞİM tarafından 2014 yılı içerisinde alınan ÇED Olumlu ve ÇED Gerekli Değildir Kararlarının sektörel dağılımı (Gümüşhane ÇŞİM, 2014)

Karar	Maden	Enerji	Sanayi	Tarım-Gıda	Atık-Kimya	Ulaşım-Kıyı	Turizm-Konut	TOPLAM
ÇED Gerekli Değildir	19	-	1	-	-	-	-	20
ÇED Gerekli	2	-	-	-	-	-	-	2
ÇED Olumlu Kararı	1	2	-	-	-	-	-	3

Çizelge 299– Gümüşhane İlinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzni/Çevre İzni ve Lisansı Belgesi sayıları (Gümüşhane ÇŞİM, 2014)

	EK-1	EK-2	TOPLAM
Geçici Faaliyet Belgesi	2	14	16
Çevre İzni	-	18	18
Lisans	-	-	0
TOPLAM	2	32	34

7. Çevre Denetimleri ve Yapıtlar

Çizelge 300– Gümüşhane İlinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı (Gümüşhane ÇŞİM, 2014)

Denetimler	Birleşik	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	Derin Deniz Deşarjı	ÇED	İzin	Toplam
Planlı Denetimler	5	3	1	-	-	-	-	-	1	-	10
Ani (Plansız) Denetimler	-	24	12	15	15	-	18	-	18	-	102
Genel Toplam	5	27	13	15	15	-	18	-	19	-	112

	Kesilen Ceza Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
Egzoz Denetimi	0	0,0

PGD Denetim Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
12	0,0

Çizelge 301– Gümüşhane İlinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından uygulanan ceza miktarları ve sayısı (Gümüşhane ÇŞİM, 2014)

	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	ÇED	Diğer	TOPLAM
Ceza Miktarı (TL)	0	84.464	42.232	0	0	0	2180	0	128.876

HAKKARI

1. Hava Kalitesi ve İklim Değişikliği

İlde hava kirliliğinin temel nedeni konutlardan ısınma amacıyla kullanılan kömürlerdir. İlin kurulduğu bölgenin çukur bir alan olması, topoğrafik yapısı ve hava sirkülasyonunun yetersiz olmaması nedeniyle hava kirliliği oluşmaktadır. İl de ısınma amacıyla ithal ve yerli yakıtların konutlar da yakılması sonucunda hava kirliliği ortaya çıkmaktadır. 2014 yılında Hakkâri ilinde bulunan Hava Kalitesi Ölçüm İstasyonunun aylara göre verileri Çizelge 302'de verilmektedir.

Çizelge 302– Hakkâri ilinde 2014 yılı hava kalitesi parametreleri aylık ortalama konsantrasyon değerleri ($\mu\text{g}/\text{m}^3$; CO: mg/m^3)

Hakkari	SO ₂	AGS*	PM10	AGS*	CO	AGS*	NO	AGS*	NO ₂	AGS*	NO _x	AGS*	OZON	AGS*
Ocak	163	2	135	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Şubat	139	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mart	113	0	78	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nisan	48	0	78	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mayıs	7	0	78	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Haziran	2	0	84	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Temmuz	5	0	86	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ağustos	6	0	88	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Eylül	-	-	83	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ekim	31	0	69	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kasım	34	0	86	13	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Aralık	42	0	104	19	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

2. Su ve Atık Su Yönetimi

İl merkezi genel anlamda 2 adet isale hattı ile içme ve kullanma suları açısından beslenmektedir. Yeraltı su kaynaklarından günlük 10.208,8 m³/gün su temin edilmektedir. Temin edilen suyun tümü içme ve kullanma amacıyla kullanılmaktadır. Yüksekova ilçesine ait içme suyu toplam 11 adet sondaj ve 1 adet kaynak suyundan temin edilmektedir. Sondajlarda 4 ana depoya pompalanan sular şehrin tüm noktalarına cazibeyle verilmektedir. Şemdinli ilçesine içme ve kullanma suyu kaynakları şehir merkezinden 21 km uzaklıkta temin etmektedir. Şehir merkezinde biri 500 ton, biri 1.500 ton kapasiteli depolarla iletilmektedir. Kaynak suyu kullanımı ve depolarla kendi cazibesıyla şehir merkezine verilmektedir. 2 adet depo ile suyu ilçe merkezine verilmektedir. Toplam 2.000 m³/gün su dağıtılmaktadır.

Çizelge 303– Hakkâri ilinde faaliyette olan kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu

Hakkari Belediyesi AAT	İnşaat ihalesi Aşamasında
Yüksekova Belediyesi AAT	İnşaat ihalesi Aşamasında
Şemdinli Belediyesi AAT	Projelendirme Aşamasında

TÜİK verilerine göre, Hakkâri ilinde 2012 yılı itibarıyla kanalizasyon hizmeti verilen nüfusun belediye nüfusuna oranı %34'tür.

Alt yapı çalışmaları bir proje kapsamında yürütülmektedir. Proje kapsamında atıkların düzenli depolanması, tıbbi atıkların sterilizasyon tesisi, geri dönüşüm tesisi, kompost tesisi, atıksu arıtma tesisi yer almaktadır. Proje, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Avrupa Yatırımlar Dairesi Başkanlığı tarafından yürütülmektedir. Çevre Kanununun geçici 4 üncü maddesi kapsamında atıksu arıtma ve evsel nitelikli katı atık bertaraf tesislerinin kurulması, organize sanayi bölgeleri, diğer sanayi kuruluşları ile yerleşim birimleri, kanalizasyon sistemlerinin tamamlanması ve atıksu arıtma tesislerinin kurulmasına ilişkin iş termin plânları tüm belediye başkanlıklarından kanalizasyon ve atıksu arıtma tesislerinin yapılması için noter tasdikli iş termin plânları alınarak Bakanlığımıza gönderilmiştir.

3. Atık

İlde, Belediye bulunan yerlerde atık toplama hizmetleri verilmektedir. Belediye dışındaki alanlarda ise atıkların toplama hizmeti verilmemektedir. Hakkâri ilinde katı atıkların düzenli depolanması ile ilgili tesis bulunmamaktadır. Tüm belediyeler 2014 yılı itibarıyla vahşi çöp depolama sahası kullanmaktadır.

İlde, Hakkâri İli Belediyeleri ve İl Özel İdaresi Katı Atık Yönetim Birliği 31.07.2006 tarih ve 2006/10829 sayılı Bakanlar Kurulunun kararı ile birlik kurulmuştur. Birliğin üyeleri Hakkâri Belediyesi, Yüksekova Belediyesi, Şemdinli Belediyesi, Çukurca Belediyesi ile belde belediyelerden Büyükkiftlik, Durankaya, Derecik, Esendere Belde Belediyeleri ve İl Özel İdaresinden oluşmaktadır. Katı atık düzenli depolama sahası yerinin belirlenmesi ve projelerinin yapılması için Birlik Başkanlığından iş termin planı alınmıştır. Birlik, çalışmaları bu plan doğrultusunda yürütülmektedir. Projenin yer tahsisi, ÇED ve uygulama projesi çalışmaları bitmiştir. İnşaat ihalesi aşamasına gelmiştir.

Çizelge 304– Hakkâri ilinde bulunan bertaraf tesisleri sayıları

Katı Atık Bertaraf Tesisi Sayısı	0
Lisanslı Ambalaj Atığı Toplama Ayırma Tesisi ve Geri Dönüşüm Tesisi Sayısı	0

İlde, Ambalaj Atıklarının Kontrolü Yönetmeliği kapsamına giren ve kendi ürünlerini paketleyip pazara sunan herhangi bir şirket/şahıs; ambalaj üretimi yapan herhangi bir şirket bulunmamaktadır.

Hakkâri ilinde 2014 yılında 6.580 kg atık motor yağı, 91.925 kg akü, 1254,16 kg pil toplanmıştır.

Tıbbi Atıkların Kontrolü Yönetmeliği kapsamında ilde yapılan çalışmalar çerçevesinde; Bakanlığımız tarafından Belediyeler için Belediye Tıbbi Atık Bilgi Formu ve Sağlık Kuruluşları için Tıbbi Atık Bilgi Formunu 25.09.2006 tarihinde Belediye ve yatak ünitesine sahip sağlık kuruluşlarını denetleyerek tıbbi atık envanterini çıkarılmıştır. Hastane atıklarının evsel atıklardan ayrı toplanması ve Tıbbi Atıkların Kontrolü Yönetmeliği kapsamında denetimler yapılmaktadır. Merkez ilçe ve diğer ilçelerimizde tıbbi atıklar ayrı toplanıp Van ilinde bulunan sterilizasyon tesisinde bertaraf edilmektedir. Tıbbi atıkların alındığına dair ulusal atık taşıma formu kesilmektedir. 20 yatak ve üzerine sahip sağlık ünitelerden devlet hastanelerinde tıbbi atık geçici depolama yeri yapılmıştır. 2014 yılında 221,244 ton tıbbi atık toplanarak Van ilinde bulunan sterilizasyon tesisine gönderilmiştir.

4. Doğa Koruma, Biyoçeşitlilik ve Tabiat Varlıklarını Koruma Çalışmaları

2014 yılı sonu itibarı ile il sınırları içerisinde milli park, tabiat parkı ve tabiat anıtı bulunmamaktadır. İlde tek korunan alan olarak Yüksekova Nehil Sazlığı bulunmaktadır. Nehil Sazlığı uluslararası ölçütlere sahip B sınıfı nitelikli sulak alanlar listesinde yer almakta olup, toplam 28.000 hektar alan kaplamaktadır.

5. Arazi Kullanımı

Çizelge 305– Hakkâri ilinin arazi kullanım durumu

Arazi Kullanım Türü	Alan (ha)	%
Tarım Arazileri	61.529	10
Orman	174.955	29
Çayır ve Mera	369.610	61
Yerleşim Yerleri, Yapay Bölgeler	959	0,23

Hakkâri ili ile ilgili 1/100.000 lik Çevre Düzen planı 2012 yılında Bakanlığımız tarafından tasdik edilerek yürürlüğe girmiştir. Çalışmalar bu planlar dahilinde yürütülmektedir.

6. ÇED Kararları, Çevre İzin ve Lisans İşlemleri

Çizelge 306– Hakkâri ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2014 yılı içerisinde alınan ÇED Olumlu ve ÇED Gerekli Değildir Kararlarının sektörel dağılımı (Hakkâri ÇŞİM, 2014)

Karar	Maden	Enerji	Sanayi	Tarım-Gıda	Atık-Kimya	Ulaşım-Kıyı	Turizm-Konut	TOPLAM
ÇED Gerekli Değildir	2	1	0	0	1	0	0	4
ÇED Gereklidir	0	0	0	0	0	0	0	0
ÇED Olumlu Kararı	0	2	0	0	0	0	0	2

Çizelge 307– Hakkâri ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzni/Çevre İzni ve Lisansı Belgesi sayıları (Hakkâri ÇŞİM, 2014)

	EK-1	EK-2	TOPLAM
Geçici Faaliyet Belgesi	0	3	3
Çevre İzni Belgesi	0	2	2
Çevre İzni ve Lisansı Belgesi	0	0	0
TOPLAM	0	5	5

7. Çevre Denetimleri ve Yaptırımlar

Çizelge 308– Hakkâri ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı (Hakkâri ÇŞİM, 2014)

Denetimler	Birleşik	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	ÇED	İzin	Toplam
Planlı Denetimler	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0
Ani (Plansız) Denetimler	0	35	3	2	17	3	4	19	5	88
Genel Toplam	0	35	3	2	17	3	4	19	5	88

	Kesilen Ceza Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
Egzoz Denetimi	0	0,0

PGD Denetim Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
44	0,0

Çizelge 309– Hakkâri ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından uygulanan ceza miktarları ve sayısı (Hakkâri ÇŞİM, 2014)

	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	ÇED	Diğer	TOPLAM
Ceza Miktarı (TL)	31.659,00	140.777,00	0	87.987,00	0	0	3.966,66	0	264.389,66
Uygulanan Ceza Sayısı	3	3	0	1	0	0	1	0	8

HATAY

1. Hava Kalitesi ve İklim Değişikliği

2014 yılında Hatay ilinde bulunan Hava Kalitesi Ölçüm İstasyonunun aylara göre verileri Çizelge 310'da verilmektedir.

Çizelge 310– Hatay ilinde 2014 yılı hava kalitesi parametreleri aylık ortalama konsantrasyon değerleri ($\mu\text{g}/\text{m}^3$; CO: mg/m^3)

HATAY (Antakya)	SO ₂	AGS*	PM10	AGS*	CO	AGS*	NO	AGS*	NO ₂	AGS*	NO _x	AGS*	OZON	AGS*
Ocak	3	-	61	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Şubat	3	-	62	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mart	7	-	62	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nisan	8	-	40	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mayıs	7	-	38	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Haziran	8	-	39	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Temmuz	11	-	42	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ağustos	-	-	38	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Eylül	9	-	42	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ekim	3	-	52	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kasım	5	-	52	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Aralık	7	-	72	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Hatay-2 (Karayılan/İskenderun)	SO ₂	AGS*	PM10	AGS*	CO	AGS*	NO	AGS*	NO ₂	AGS*	NO _x	AGS*	OZON	AGS*
Ocak	4	-	61	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Şubat	4	-	63	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mart	7	-	63	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nisan	7	-	41	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mayıs	8	-	36	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Haziran	10	-	39	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Temmuz	17	-	42	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ağustos	-	-	37	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Eylül	7	-	42	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ekim	6	-	52	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kasım	5	-	52	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Aralık	7	-	72	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

İlde egzoz emisyonu ölçüm yetki belgesi verilen 21 adet ölçüm istasyonu bulunmaktadır. 2014 yılında 129.566 adet egzoz emisyon ölçüm pulu satılmıştır.

2. Su ve Atık Su Yönetimi

İlde 75 Belediye içme ve kullanma suyu şebekesi ile hizmet vermektedir. İçme ve kullanma suyu şebekesi ile hizmet verilen belediye nüfusu 1.118,743'tür. Kırsal alandaki yerleşim birimlerinin su ihtiyacının %95'i şebekeden, %5'i çeşmelerden temin edilmektedir.

İlde Antakya Belediyesinin Atıksu Arıtma Tesisi damlatmalı filtre (biyolojik filtrasyon) esasına göre kurulmuş olan atık su arıtma tesisi kullanılmaktadır. Hatay ilinde Antakya OSB Atıksu Arıtma Tesisi, İskenderun OSB Atıksu Arıtma Tesisi bulunmakta, Payas OSB atık sularını Payas Belediyesine ait arıtma tesisine göndermektedir. Özellikle bölgedeki su maliyetinin sanayi tesisleri açısından yüksek olmasından dolayı, yerleşik sanayi tesislerinin birçoğu tesislerinden kaynaklanan atık sularını geri kazanma yoluna gitmektedir.

Çizelge 311– Hatay ilinde faaliyette olan kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu

Belediye Atıksu Arıtma Tesisi (AAT) Adı	AAT Türü	AAT Kapasitesi (m ³ /gün)	AAT Arıtma Çamuru Miktarı (ton/yıl)
Antakya Belediyesi Atıksu Arıtma Tesisi	Damlatmalı Filtre (Biyolojik Filtrasyon)	86.400	7 ton/gün
İskenderun Belediyesi Atıksu Arıtma Tesisi	Biyolojik	57.000	6.000
Payas Belediyesi Atıksu Arıtma Tesisi	Biyolojik	1.800	12
Sutaşı Belediyesi Atıksu Arıtma Tesisi	Doğal Arıtma		
Tavla Belediyesi Atıksu Arıtma Tesisi	Doğal Arıtma		

İlde 100 ton/yıl, 30 ton/yıl ve 10 ton/yıl (3 adet), 29 ton/yıl kapasiteli altı adet alabalık işletmesi, 561 ton/yıl ve 950 ton/yıl ve 29 ton/yıl kapasiteli denizde kafeslerde ve gölette çipura ve levrek yetiştiriciliği yapan 3 işletme faaliyet göstermektedir.

3. Atık

İl evsel katı atık sorununa çözüm getirecek Katı Atık Bertaraf Tesisinin yapımı amacıyla iki bölgeye ayrılmıştır. Bununla ilgili, Hatay Çevre Koruma Birliği (Hatay- Çevkobil) ve İskenderun Çevre İlçe ve Beldeleri, Köy ve Belediyelerinin Katı Atıklarının Değerlendirme Birliği olmak üzere iki birlik kurulmuştur.

Antakya Katı Atık Düzenli Depolama Tesisi, Antakya Belediyesi ve Bakanlığımız mali desteğiyle yaptırılmıştır. İl Müdürlüğünce Antakya Belediyesi ile İskenderun Belediyesine, Tıbbi Atık Taşıma Araç Lisansı ile Tıbbi Atık Taşıma Firma Lisansı verilmiştir. Bu araçlar ile tıbbi atık üreticisi (hastane, diyaliz merkezleri vs.) alınan tıbbi atık Gaziantep ilinde bulunan tıbbi atık bertaraf tesisine gönderilmektedir.

Hatay ilinde 2014 yılında 301.242 kg atık motor yağı, 451.862 ton atık endüstriyel yağı, 2271,5 kg pil toplanmış, 9008,800 kg akü bertaraf edilmiştir.

Çizelge 312 - Hatay ilinde bulunan bertaraf tesisleri sayıları

Katı Atık Bertaraf Tesisi Sayısı	2
Lisanslı Ambalaj Atığı Toplama Ayırma Tesisi ve Geri Dönüşüm Tesisi Sayısı	6

Büyük Endüstriyel Kazaların Kontrolü Hakkında Yönetmelik kapsamında Hatay ilinde 7 adet alt seviye, 16 adet üst seviye olmak üzere toplam 23 SEVESO kuruluşu bulunmaktadır.

4. Doğa Koruma, Biyoçeşitlilik ve Tabiat Varlıklarını Koruma Çalışmaları

Bitki ve orman topluluklarının özellikleri ve çeşitleri ile Hatay ili oldukça zengin bir flora ve vejetasyona sahiptir. WWF (Dünya Doğal Hayatı Koruma Vakfı) tarafından belirlenen Avrupa'nın biyolojik çeşitlilik bakımından en değerli ve acil olarak korunması gereken 100 ormanından "Avrupa Ormanlarının Sıcak Noktaları" bir tanesi de Amanos Dağlarıdır. Amanos Dağlarında yapılan floristik çalışmalarda 91 familya 419 cins 880 tür ve türaltı takson tanımlanmıştır. Türkiye florasında 850 cins tanımlanmıştır. Amanosların Türkiye'de bulunan bitki cinslerinin yarısını içerdiği görülmektedir.

Hatay'da doğal olarak yetişen çiçekli bitki sayısı yaklaşık olarak 1.500 civarındadır. Bu türlerden 185 tanesi endemiktir. Bu endemik türlerden bir kısmı da Türkiye'de sadece Hatay'da doğal olarak yetişirler. İlin Samandağ ilçesi Musa dağında Şimşir ağaçlarından oluşan gen koruma ormanı bulunmaktadır. Mustafa Kemal Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesince Musadağı bölgesinde 15 adet endemik bitki tespit edilmiştir.

İl süzülerek uçan kuşların toplu olarak geçiş yaptıkları yeryüzündeki önemli 3 ana kuş göç yollarının en büyüğü üzerinde bulunmaktadır.

İl sınırları içerisinde 3 adet endemik faunaya rastlanmıştır. Hatay dağ ceylanı türünün nesli tehlike altındadır. 2010 yılında yapılan envanter neticesinde 150 adet dağ ceylanı sayılmıştır.

Fotoğraf 31- Gazella gazella (Hatay Dağ Ceylanı) (Fotoğraf Abdullah Ögünç)

Diğer bir tür olan Çizgili Anadolu sırtlanı ise 2010 sayımlarına göre 36 adet gözlenmiştir.

Samandağ kumsalları 14 km uzunluğunda olup deniz kaplumbağası (Caretta caretta, chelonia mydas) yuvalama alanı olarak korunmaktadır. İlde bulunan yaban keçisi, karaca, sincap, yaban domuzu, tilki, çakal, kurt, porsuk, oklu kirpi, türlerinin de en önemli fauna türleri olarak karşımıza çıkmaktadır.

Hatay ili sınırları içerisinde 3 adet tabiatı koruma alanı (1-Tekkoz, 2-Kengerlidüz ve 3-Habibineccar Dağı), 2 adet yaban hayatı geliştirme sahası (İskenderun-Arsuz YHGS, Altınözü YHGS) bulunmaktadır.

TEKKOZ ve KENGERLİDÜZ TABİATİ KORUMA ALANI

Kuruluşu	:	29.05.1987
Alanı	:	172 ha
Konum	:	Akdeniz bölgesinde, Hatay ili, Erzin ilçesi sınırları içerisinde.
Kaynak Değerleri	:	Alanlar birbirine yakın konumda Hatay ili Dört Yol ilçesi, Kızlarçayı ve Küllü Köyleri sınırlarında, Dört Yol ilçesine 30 km mesafede olup 60,5 ha ve 111,5 ha olmak üzere toplam 172 ha'dır. Doğu Kayını (Fagus orientalis)'nın dünyadaki en güney noktasındaki saf ve karışık mescereleri ile relik ve izole yayılış göstermektedir. Ayrıca zengin bitki ve hayvan topluluğuna sahip oluşu ile nadir ve eşsiz bir orman ekosistemi özelliğine sahip bulunmaktadır.

HABİBİ NECCAR TABİATI KORUMA ALANI

Kuruluşu	:	31.12.1993
Alanı	:	118 ha
Konumu	:	Akdeniz bölgesinde, Hatay ili, merkez ilçesi sınırları içerisinde.
Kaynak Değerleri	:	Saha, kültürel değerler bakımından oldukça zengindir. Bunlardan Sen Piyer Kilisesi kayalara oyularak yapılmış bir Hristiyan kilisesidir. Yine bu alanda yer alan Karon (Charon) Anıtı; Sen Piyer kilisesinin 200 m kuzeyinde yer almakta ve mitolojide "cehennem kayıkçısı" olarak bilinen karon'un kayalara oyulmuş dev bir büstüdür. Ayrıca Sen Piyer kilisesinin içindeki Günahkarlar Hamamı Antiokus I. tarafından M.Ö. 3.yüzyılda yaptırılmıştır.

Çizelge 313- Hatay ili tabiat varlıkları listesi

İLİ	İLÇESİ	SİT ALANININ ADI	SİT ALANININ ADRESİ	SİT ALANI TÜRÜ	ALT ADI (Doğal, kentsel, arkeolojik, tarihi)	NİTELİĞİ
HATAY	ANTAKYA	Anıt Ağaç	Dervişli Köyü	Anıt Ağaç	Doğal	Çınar Ağacı
HATAY	ANTAKYA	Harbiye Şelaleler Mıntıkası Doğal Sit Alanı	Harbiye	1-. Derece Doğal ve Tarihi sit alanı	Doğal-Tarihi	Şelale
HATAY	ANTAKYA	I. Derece Arkeolojik ve Doğal Sit Alanı	Kuruyer Köyü, Haraparası Mevkii	I. Derece Arkeolojik ve Doğal Sit Alanı	Doğal	
HATAY	ANTAKYA	Mağara	Hanyolu Köyü, Yakacık Mevkii, 698 nolu parsel	Kültür ve Tabiat Varlığı	Kültür-Tabiat	Mağara
HATAY	ANTAKYA	Harbiye Şelalesi	Harbiye Beldesi, Kariyer Mah. Şelaleler Mıntıkası 1728 ve 1737 nolu parseller	1. derece sit alanı	Doğal-Tarihi	Şelale
HATAY	ANTAKYA	Harbiye Şelalesi	Harbiye Beldesi, Kariyer Mah. Şelaleler Mıntıkası	1. Derece Doğal ve Tarihi sit alanı	Doğal-Tarihi	Şelale
HATAY	ANTAKYA	Harbiye Şelalesi	Harbiye Beldesi, Kariyer Mah. Şelaleler Mıntıkası		Doğal-Tarihi	Şelale
HATAY	Samandağ	Çınar (Musa) Ağacı	Hıdırbey Köyü	Anıt Ağaç (2000 yıllık çınar ağacı)	Doğal	2.000 Yıllık Çınar Ağacı (Musa Ağacı)
HATAY	İskenderun	Azganlık Sulak Alanı	Azganlık Beldesi		Doğal	Sazlık, Bataklı ve Göl

Çizelge 313- Hatay ili tabiat varlıkları listesi (Devami)

HATAY	Belen	Harnıp Ağacı	Belen İlçesi özel mülkiyete ait 1556 ada 1 parsel	Anıt Ağaç	Doğal	Harnıp Ağacı
HATAY	Dörtiyol	Anıt Ağaç	Payas Beldesi, Sarı Selim Camii avlusunda bulunan anıt ağaç olarak tescilli zeytin ağacı		Doğal	Zeytin Ağacı
HATAY	Kırıkhan	Doğal sit alanı ve Koruma alanı	Gölbaşı Köyü Kalakamberli Köyü Hırsızpınar Köyü		Doğal	Sulak Alan
HATAY	Samandağ	Anıt Ağaç	Hıdırbey Köyü		Doğal	Çınar Ağacı
HATAY	Reyhanlı	Yenişehir Gölü	Yenişehir Mah. Yenişehir Gölü	I. Derece Doğal Sit	Doğal	Göl

5. Arazi Kullanımı

Çizelge 314- Hatay ilinin arazi kullanım durumu

Arazi Kullanım Türü	Alan (ha)	%
Tarım Arazileri	275.578	49,80
Su Kütlesi	690	0,12
Orman	202.353	36,56
Sulak Alan	490	0,09
Çayır ve Mera	53.375	9,65
Yerleşim Yerleri, Yapay Bölgeler	20.924	3,78

6. ÇED Kararları, Çevre İzin ve Lisans İşlemleri

Çizelge 315 – Hatay ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2014 yılı içerisinde alınan ÇED Olumlu ve ÇED Gerekli Değildir Kararlarının sektörel dağılımı (Hatay ÇŞİM, 2014)

Karar	1993-2013 yılları arası (Toplam)	2014 yılı Maden	2014 yılı Enerji	2014 Yılı Sanayi	2014 yılı Tarım-Gıda	2014 yılı Atık Kimya	2014 yılı Ulaşım Kıyı	2014 yılı Turizm Konut	2014 yılı TOPLAM
ÇED Gerekli Değildir/Önemsiz	852	13	2	6	8	2		8	39
ÇED Gereklidir	27	1	-	-	-	-	-	-	28
ÇED Olumlu Kararı	69	2	4	3	-	3	2	-	14

Çizelge 316 – Hatay ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzni/Çevre İzni ve Lisansı Belgesi sayıları (Hatay ÇŞİM, 2014)

	EK-1		EK-2		TOPLAM
	Kabul	Red	Kabul	Red	
Geçici Faaliyet Belgesi	-	-	65	10	75
Çevre İzni	-	-	59		59
Lisans	4	-		-	4
TOPLAM	4	-	124	10	138

7. Çevre Denetimleri ve Yapımlar

Çizelge 317– Hatay ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı (Hatay ÇŞİM, 2014)

Denetimler	Birleşik	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	Derin Deniz Deşarjı	ÇED	İzin	Toplam
Planlı Denetimler	25				30		10		50		115
Ani (Plansız) Denetimler		230	62	35	185		200		150	152	1014
Genel Toplam	25	230	62	35	215		210		200	152	1129

Kesilen Ceza Sayısı					Kesilen Ceza Miktarı (TL)	
Egzoz Denetimi					19	16.427,00

PGD Denetim Sayısı		Kesilen Ceza Miktarı (TL)	
172		0,00	

Çizelge 318– Hatay ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından uygulanan ceza miktarları ve sayısı (Hatay ÇŞİM, 2014)

	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	ÇED	Diğer	TOPLAM
Ceza Miktarı (TL)	503.020	258.000	479.931	1.595.000		84.000	102.201		2.804.152
Uygulanan Ceza Sayısı	164	3	20	5		5	5		202

ISPARTA

1. Hava Kalitesi ve İklim Değişikliği

Isparta'da 2014'de 45.252 adet konutta 47.923.494 sm³ doğal gaz, sanayide 16.184.075 sm³ doğal gaz kullanılmıştır. 2014 yılında Isparta ilinde bulunan Hava Kalitesi Ölçüm İstasyonunun aylara göre verileri Çizelge 319'da verilmektedir.

Çizelge 319– Isparta ilinde 2014 yılı hava kalitesi parametreleri aylık ortalama konsantrasyon değerleri (µg/m³; CO: mg/m³)

ISPARTA	SO ₂	AGS*	PM10	AGS*	CO	AGS*	NO	AGS*	NO ₂	AGS*	NO _x	AGS*	OZON	AGS*
Ocak	45	-	181	21	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Şubat	45	-	131	14	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mart	-	-	64	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nisan	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mayıs	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Haziran	6	-	38	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Temmuz	7	-	37	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ağustos	11	-	39	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Eylül	8	-	31	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ekim	11	-	46	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kasım	30	-	111	14	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Aralık	75	-	118	15	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Isparta ilinde emisyon ölçüm yetki belgesi verilen 15 adet istasyon vardır. Egzoz ölçüm istasyonları tarafından 51.058 adet egzoz emisyon ölçüm pulu satılmıştır.

2. Su ve Atık Su Yönetimi

Isparta ilinde bulunan Eğirdir Gölü Beyşehir Gölü'nden sonra Türkiye'nin 2. büyük tatlı su Gölü olup, içme-kullanma suyu ve sulama suyu amaçlı kullanılmaktadır. Isparta il merkezine Eğirdir Gölünden 11.660.128 m³/yıl, doğal kaynaklardan 6.000.000 m³/yıl içme suyu verilmektedir. İl genelinde 1.661 milyon m³ /yıl sulama suyu kullanılmakta olup, 65 milyon m³ /yıl su ise sanayide kullanılmaktadır. İlde nüfus artışı ile birlikte içme ve kullanma suyuna olan ihtiyaç artmakta ve bu ihtiyacı karşılamak için mevcut kaynakların korunumu ve yeni kaynaklar arama çalışmaları devam etmektedir. Bu amaçla il merkezinde 2011 yılından itibaren Darıdere Göleti'nden içme suyu alınmaya başlanmıştır.

Isparta ili Merkez, Atabey, Eğirdir, Gönen, Senirkent, Uluborlu, Keçiborlu, Aksu, Gelendost, Yalvaç, Şarkikaraağaç, Sütçüler, Yenişarbademli olmak 13 Belediyenin tamamının kanalizasyon sistemi mevcuttur.

İlde nüfusu 2.000'inin üzerinde olan 30 adet belediyeden atıksu arıtma tesisi ile hizmet veren belediye sayısı 2005 yılında 3 iken, 2010 yılı sonunda 5'e yükselmiştir. Isparta Belediyesi Atık Su Arıtma Tesisi 2. kademe kapasite artışı yapılarak 2009 yılında tesisin kapasitesi 38.000 m³/gün'den 59.000 m³/gün'e çıkarılmıştır. İl merkez nüfusunun tamamı arıtma tesisine bağlıdır.

Süleyman Demirel OSB'nin fiziksel, kimyasal, biyolojik ve kum filtreli ileri arıtma teknolojisine sahip atık su arıtma tesisi mevcuttur. Yine Isparta İli Antalya yolu üzerinde faaliyet gösteren Deri İhtisas Organize Sanayi bölgesine ait fiziksel+biyolojik+kimyasal atıksu arıtma tesisi bulunmaktadır.

Isparta Belediyesi Atıksu Arıtma Tesisinden çıkan stabilize çamur tesiste sızdırmaz üstü kapalı alanlarda depolanmaktadır. Eğirdir Belediyesi Atıksu Arıtma Tesisine ait arıtma çamuru kurutma yataklarında bekletilmektedir. Yalvaç Belediyesi Atıksu Arıtma Tesisinden çıkan stabilize arıtma çamurları kurutma yatağında bekletilmektedir. Isparta ilinde belediyelere ait atıksu arıtma tesislerine ait arıtma çamurlarından alınan numunelerin Atık yönetimi Genel Esaslarına ilişkin Yönetmelik hükümlerine göre analizleri yaptırılmış olup II. Sınıf Düzenli depolamaya uygundur.

Çizelge 320– Isparta ilinde faaliyette olan kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu

Belediye Atıksu Arıtma Tesisi (AAT) Adı	AAT Türü	AAT Kapasitesi (m ³ /gün)	AAT Arıtma Çamuru Miktarı (ton/yıl)
Isparta Belediyesi Atıksu Arıtma Tesisi	Biyolojik	59.000	8,3 ton/gün
Eğirdir Belediyesi Atıksu Arıtma Tesisi	Biyolojik	6.900	0,6 ton/gün
Yalvaç Belediyesi Atıksu Arıtma Tesisi	Biyolojik	5.000	0,4 ton/gün
Senir Belediyesi Atıksu Arıtma Tesisi	Doğal Arıtma	-	
Sütçüler Belediyesi Atıksu Arıtma Tesisi	Doğal Arıtma	60	

Çizelge 321– Isparta ilinde faaliyette olan kuruluşların atıksu arıtma tesislerinin durumu

Belediye Atıksu Arıtma Tesisi (AAT) Adı	AAT Türü	AAT Kapasitesi (m ³ /gün)	AAT Arıtma Çamuru Miktarı (ton/yıl)
Süleyman Demirel O.S.B.	Biyolojik+kim+ileri	Kurulu kapasite 3.000 Kullanılan 800	1.000
Isparta Deri İh. Or. San. Böl.	Biyolojik+kimyasal	Kurulu kapasite 6.000 Kullanılan 3.000	
Davraz Kış Spor. Tur. Mer.	Biyolojik	2.750	
Elmasu Mey. Suyu Fab.	Biyolojik+kimyasal	300 Biyo+kim 900 fiziksel	
Mer-Su Alabalık Tesisi	Biyolojik Arıtma	90	
Göлтаş-Göller Bölgesi Çim. San.	Paket Arıtma (Biyolojik)	100	36
Süleyman Demirel Hava Limanı	Paket Arıtma (Biyolojik)	15	
Pınar Su	Paket Arıtma	50	

İlde alabalık üretim tesisleri bazı ilçelerde bulunmaktadır. Bunlar; Eğirdir 12 adet, Sütçüler 29 adet, Aksu 17 adet, Merkez 9 adet, Uluborlu 1 adet, Atabey 2 adet, Yalvaç 7 adet, Gönen 5 adet, Şarkikaraağaç 2 adet olmak üzere toplam 84 tesis bulunmakla birlikte tüm tesislerin toplam kapasite miktarı 5000 ton/yıl'dır. Bu üretim içerisinde kara balıkçılığı, baraj, göl ve gölet üretimleri bulunmaktadır. İlin Merkez Minas bölgesinde İl Özel İdaresine ait balık çiftliği faal değildir.

Su Kirliliği Kontrolü Yönetmeliği kapsamında Eğirdir Gölü Havzası Özel Hüküm ve Havza Koruma Planı TÜBİTAK-MAM tarafından hazırlanmış olup, Eğirdir Gölü Özel Hükümleri Orman ve Su İşleri Bakanlığınca 08 Mayıs 2012 tarih ve 1635 sayı ile onaylanmış ve 16 Haziran 2012'de Isparta Mahalli Gazetesinde yayınlanmıştır.

Beyşehir Gölü ve Karacaören Baraj Gölleri ile ilgili Özel Hüküm çalışmaları da sürdürülmektedir.

3. Atık

İlde Göller Bölgesi Belediyeler Birliğine bağlı belediye ve köyün atıklarını Göller Bölgesi Düzenli Katı Atık Depolama Tesisine göndermektedir. 2004 yılından itibaren kullanılmaya başlanan Düzenli Depolama Sahası, yüksekliği 1050 metre olup, ilin Gönen İlçesi, Koçtepe Köyü sınırları içerisinde Yatakdag Tepe, Karabacak Tepe, Kazankaklık Tepe ve Kabak Tepe arasında yer almaktadır. İl merkezine olan uzaklığı 20 km'dir. Aylık yaklaşık 9.353 ton atık girişi olmaktadır.

İlde kayıt altına alınan 4 ambalaj üreticisi ve 131 piyasaya süren işletme, 1 GFB ile faaliyet gösteren Lisanslı Geri Dönüşüm Tesisi ile 2 Lisanslı/GFB'li Toplama Ayırma Tesisi bulunmaktadır.

2014 yılında Isparta'da 75.137 kg'ı atık motor yağı, 61.222 kg'ı atık endüstriyel yağ olmak üzere toplamda 136.359 kg atık yağ toplanmıştır. Toplanan bu atık yağın 79.612 kg'ı geri kazanılmış, 47.897 kg'ı nihai olarak bertaraf edilmiş ve 1.900 kg'ı da ilave yakıt olarak kullanılmıştır.

Çizelge 322– Isparta ilinde bulunan bertaraf tesisleri sayıları

Katı Atık Bertaraf Tesisi Sayısı	1 ADET FAAL, 1 ADET PLANLANAN
Lisanslı Ambalaj Atığı Toplama Ayırma Tesisi	2
Lisanslı Ambalaj Atığı Geri Dönüşüm Tesisi Sayısı	1

Isparta’da 2014 yılında 386.370 kg atık akümülatör, 2484,16 kg atık pil, 7.398 kg bitkisel atık yağ toplanmıştır.

İlde tıbbi atık sterilizasyon tesisi ve 2 adet lisanslı tıbbi atık taşıma aracı bulunmaktadır. 2014 yılı içerisinde sağlık kuruluşlarından toplanan 442.429 kg tıbbi atığın sterilizasyonu gerçekleştirilmiştir.

Ömrünü Tamamlamış Araçların Kontrolü Hakkında Yönetmelik kapsamında ilimizde 2 adet ÖTA teslim yeri bulunmaktadır. 926 araç 2014 yılında hurdaya ayrılmıştır.

Büyük Endüstriyel Kazaların Kontrolü Hakkında Yönetmelik kapsamında Isparta ilinde 1 adet üst seviye SEVESO kuruluşu bulunmaktadır.

4. Doğa Koruma, Biyoçeşitlilik ve Tabiat Varlıklarını Koruma Çalışmaları

Türkiye’nin 122 Önemli Bitki Alanı kategorisine giren Barla Dağı, Dedegöl Dağları Isparta, Eğirdir ve Kovada gölü arasında kalan bölgede yer almaktadır. Bu alanlar “Endemik” bitki türleri açısından zengin olup, Kermes Meşesi (*Quercus coccifera*) ağırlıklı “maki kuşağı” dağın güney, doğu ve kuzey taraflarında 870-1.300 m arasında yer alır. Bu kuşaktaki diğer odunsu bitkiler arasında *Crataegus monogyna*, *Jasminium fruticans*, *Juniperus oxycedrus*, *Lonicera etrusca* ve *Palirus spina-christi* sayılabilir. Dağın güneydoğusunda yer alan maki topluluğu, içerdiği zengin *Cyclamen mirabile* popülasyonları nedeni ile önemlidir. Türkiye’ye endemik ve nadir *C.mirabile*’nin asıl yayılış alanı, batıda Büyük Menderes Nehri’nin aşağı çığırındaki alçak tepelerdir. Bu nedenle türün bu alandaki kopuk popülasyonları çok önemlidir.

Küresel Ölçekte Tehlike Altındaki Türler; *Aethionema thesifolium* (EN-V**), *Olymposciadum caespitosum* (EN-V), *Cyclamen mirabile* (EN-V).

Avrupa Ölçeğinde Tehlike Altındaki Türler; *Alkanna phrygia* (EN-R), *Asperula nitida ssp.hirtella* (RN-R), *Astragalus gilvus* (EN-R), *Asyneuma compactum* (EN-R), *Campanulamacrostylia* (EN-R), *Dianthus erinaceus* (EN-R*) ve diğer 18 tür (Bu türler Isparta İli Endemik Bitki Listesinde yer almaktadır).

Isparta ili sınırları içerisinde 2 adet Milli Park (Kızıldağ Milli Parkı; 59.600 hektar ve Kovada Gölü Milli Parkı; 6.534 hektar), 3 adet Tabiat Parkı (Gölcük Tabiat Parkı; 5.925 hektar, Yazılı Kanyon Tabiat Parkı; 600 hektar ve Başpınar Tabiat Parkı; 39,5 hektar) ve 1 adet de Tabiat Koruma Alanı (Kasnak Meşesi Tabiat Koruma Alanı; 1.300 hektar) bulunmakta olup, toplamda ilde 72.698,5 hektar korunan alan bulunmaktadır.

Fotoğraf 32-Yazılı Kanyon Tabiat Parkı

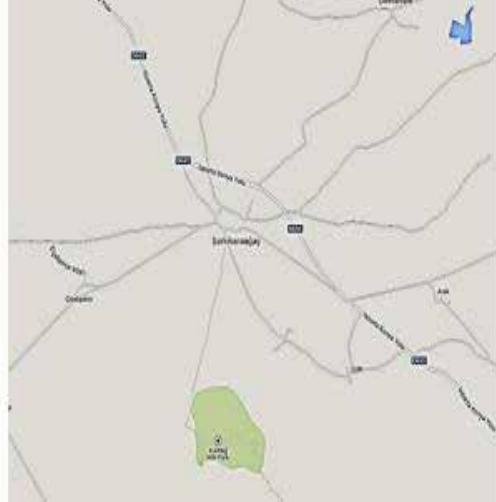
Fotoğraf 33 - Eğirdir, Yukarı Gökdere Bölgesi, Kasnak Meşe ağaçlarının yetiştiği alan

Kovada Milli Parkı; Eğirdir ve Sütçüler sınırları içerisinde 6.534,0 ha (4.722,0 ha orman alanı) (810,5 ha göl alanı) (1.001,5 ha ziraat arazisi) alana sahiptir. 1970’te milli park olarak ilan edilmiştir. 23.06.2008 tarihinde Uzun Devreli Gelişim Planı (UDGP) onaylanmıştır. Eğirdir İlçesine; Kırıntı, Yuvalı, Serpil, Yukarıgökdere, Akbelenli köyleri, Sütçüler Karadiken köylerinin tamamı veya bir kısmı bağlıdır.

Fotoğraf 34-Kovada Milli Parkı

Kızıldağ Milli Parkı: Isparta ve Konya ili sınırları içerisinde Şarkikaraağaç, Yenişarbademli ve Kurucuova ilçe sınırlarında bulunan parkın alanı 59.600 ha (orman: 25.500 ha, açıklık: 17.356 ha, göl: 16.744 ha) olup, 20.02.1993 tarihinde Milli Park Alanı olarak ilan edilmiştir. 16.06.2008 tarihinde Uzun Devreli Gelişim Planı (UDGP) onaylanmıştır.

Fotoğraf 35 - Kızıldağ Milli Parkı

Çizelge 323- Isparta il sınırları içerisinde bulunan tabiat anıtı statüsüne sahip anıt ağaç listesi

Sıra no	Adı	İli	İlçesi	Yaş	Boy (m)	Çap (cm)	Çevre (cm)	Tescil tarihi
1	Barla Sediri	Isparta	Senirkent	320	15	190	570	1994
2	Ulu Ardiç	Isparta	Sütçüler	1000	27	250	785	1999
3	Çatalçam	Isparta	Sütçüler	650-700	22	188	590	1995
4	Anadolu Kestanesi	Isparta	Sütçüler	190	12	100	314	2002
5	Boylu Ardiç	Isparta	Sütçüler	450	16	150	471	2002
6	Yaz İhlamuru	Isparta	Sütçüler	320	10	108	399	2002
7	Toros Sediri	Isparta	Senirkent	740	22	172	540	2002
8	Ana Sedir	Isparta	Senirkent	614	20	216	680	2002
9	Toros Sediri	Isparta	Senirkent	655	20	216	680	2002
10	Toros Sediri	Isparta	Senirkent	682	22	184	580	2002
11	Boylu Ardiç	Isparta	Uluborlu	500	13	202	634	2002
12	Doğu Çınarı	Isparta	Eğirdir	-	21	310	973	2002
13	Doğu Çınarı	Isparta	Eğirdir	200	12	190	597	2002

Çizelge 324- Isparta il sınırları içerisinde bulunan doğal sit alanları

Doğal Sit Alanı (9 adet)	
Zindan Deresi Mevkii Zindan Mağarası	I.Derece Doğal Sit
Yukarı Gökdere Bölgesi	I.Derece Doğal Sit
Kovada gölü ve çevresi	I.Derece Doğal Sit
Eğirdir Gölü	I-III. Derece Doğal Sit
Can Adası	I. Derece Doğal Sit
Yeşilada	III. Derece Doğal Sit
Gölcük Krater Gölü ve çevresi	I.-II. Derece Doğal Sit
Beyşehir Gölü	I-II-III. Derece Doğal Sit
Pınargözü Mağarası	I.Doğal Sit

5. Arazi Kullanımı

Çizelge 325– Isparta ilinin arazi kullanım durumu (Gıda Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğü, 2014)

Arazi Kullanım Türü	Alan (ha)	%
Tarım Arazileri	251.282	28,13
Su Kütlesi	70.156	7,85
Orman	353.959	40,70
Sulak Alan	0	0,00
Çayır ve Mera	16.903	1,89
Yerleşim Yerleri, Yapay Bölgeler	191.421	21,43

1/100.000 ölçekli Isparta – Antalya – Burdur Çevre Düzeni Planı 23.03.2015 tarihinde Bakanlığımızca onaylanmıştır.

6. ÇED Kararları, Çevre İzin ve Lisans İşlemleri

Çizelge 326– Isparta ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2014 yılı içerisinde alınan ÇED Olumlu ve ÇED Gerekli Değildir Kararlarının sektörel dağılımı (Isparta ÇŞİM, 2014)

Karar	Maden	Enerji	Sanayi	Tarım-Gıda	Atık-Kimya	Ulaşım-Kıyı	Turizm-Konut	TOPLAM
ÇED Gerekli Değildir	44	6	1	3	2	-	4	60
ÇED Gereklidir	1	-	-	-	-	-	-	1
ÇED Olumlu Kararı	0	1	1	-	-	-	-	2

Çizelge 327– Isparta ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzni/Çevre İzni ve Lisansı Belgesi sayıları (Isparta ÇŞİM, 2014)

	EK-1	EK-2	TOPLAM
Geçici Faaliyet Belgesi	1	34	35
Çevre İzni Belgesi	-	24	24
Çevre İzni ve Lisansı Belgesi	-	-	-
TOPLAM	1	58	59

7. Çevre Denetimleri ve Yaptırımlar

Çizelge 328– Isparta ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı (Isparta ÇŞİM, 2014)

Denetimler	Birleşik	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	Derin Deniz Desarji	ÇED	İzin	Toplam
Planlı Denetimler	21	83	27	-	24	-	-	-	16	-	191
Ani (Plansız) Denetimler	3	93	14	1	64	-	19	-	22	-	194
Genel Toplam	24	176	41	1	88	-	19	-	38	-	385

	Kesilen Ceza Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
Egzoz Denetimi	0	0,00

PGD Denetim Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
1.647	97.800,00

Çizelge 329 – Isparta ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından uygulanan ceza miktarları ve sayısı (Isparta ÇŞİM, 2014)

	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	ÇED	Diğer	TOPLAM
Ceza Miktarı (TL)	125.418	58.841	-	676.909	-	21.115	105.564	951.076	1.938.524
Uygulanan Ceza Sayısı	4	29	-	5	-	1	6	16	61

MERSİN

1. Hava Kalitesi ve İklim Değişikliği

2014 yılında Mersin ilinde bulunan Hava Kalitesi Ölçüm İstasyonunun aylara göre verileri Çizelge 330'da verilmektedir.

Çizelge 330 – Mersin ilinde 2014 yılı hava kalitesi parametreleri aylık ortalama konsantrasyon değerleri, ($\mu\text{g}/\text{m}^3$, CO: mg/m^3)

İl Özel İdare Bahçesi-Mersin	SO ₂	PM10
Ocak	8	64
Şubat	5	59
Mart	3	61
Nisan	2	31
Mayıs	1	34
Haziran	1	43
Temmuz	34	44
Ağustos	37	34
Eylül	4	49
Ekim	2	44
Kasım	5	75
Aralık	7	73

Mersin ili genelinde 2014 yılında, Mersin Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü tarafından Egzoz Gazı Emisyon Ölçüm Yetkisi verilen 35 adet servis/muayene istasyonu bulunmaktadır. Bu istasyonlar tarafından 2014 yılı içerisinde 168.819 adet taşıtın ölçümleri yapılarak egzoz emisyon ölçüm pulu verilmiştir.

2. Su ve Atık Su Yönetimi

MESKİ Genel Müdürlüğü verilerine göre; Mersin şehrinin içme suyu Berdan Baraj gölünden sağlanmaktadır. Berdan Baraj gölünden alınan su Tarsus Berdan İçme suyu Tesislerinde arıtılmaktadır. Berdan İçme suyu Arıtma Tesisleri her birinin kapasitesi 130.000 m³/gün olan 3 kısımdan oluşmaktadır. Tesisin toplam kapasitesi 390.000 m³/gün'dür. İlin batı kısmındaki ikincil konutlarda ise yeraltı suları sıklıkla kullanılmaktadır.

MESKİ verilerine göre Mersin ilinde 2014 yılı itibarıyla kanalizasyon hizmeti verilen nüfusun belediye nüfusuna oranı %88,98'dir.

Karaduvar Atıksu Arıtma Tesisi: Mersin Büyükşehir Belediyesi mücavir alanı içinde biri Doğu'da, diğeri de Batı'da olmak üzere iki ayrı atıksu arıtma tesisinin yapımı öngörülmüştür. Karaduvar da kurulması planlanan Karaduvar Atıksu Arıtma Tesisi için 2006 yılında ihale yapılmış, Haziran 2007'de tesis inşaatına başlanmış ve 01.06.2010 tarihinde tesis tamamlanarak işletmeye açılmıştır. Meskun alanlardan cazibeli olarak Merkez Pompa İstasyonu, Karaduvar pompa istasyonu, Kazanlı Pompa İstasyonu ve Karacailyas Pompa İstasyonundan toplanan atıksular, pompalar yardımıyla basınçlandırılarak Karaduvar Atıksu Arıtma Tesisine ulaştırılmaktadır. KAAT için Mülga Çevre ve Orman Bakanlığı tarafından 29/04/2009 tarih ve 27214 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Çevre Kanununca Alınması Gereken İzin ve Lisanslar Hakkında Yönetmelik gereğince 21.05.2012 tarihinde Çevre ve Şehircilik Bakanlığınca KAAT'ye ait Çevre İzni Belgesi düzenlenmiştir. 2014 yılında Karaduvar Atıksu Arıtma Tesisinde 49.982.230 m³ atıksu arıtılmıştır.

Mezitli Atıksu Arıtma Tesisi: Avrupa İmar ve Kalkınma Bankası (EBRD)'nden temin edilen 20 milyon Avro tutarındaki dış kredi ile gerçekleştirilecek olan Mezitli Atıksu Arıtma Tesisi 150.000 kişi eşdeğer nüfus ve 30.000 m³/gün kapasiteli olarak tasarlanmıştır. Alt yapı projesine paralel olarak gerçekleştirilecek bu tesis karbon, azot ve fosfor giderimi ile çamur arıtmayı da içine alan ileri biyolojik arıtma teknolojisine sahip olacaktır. Tesis ihale aşamasındadır.

Çizelge 331 – Mersin ilinde faaliyette olan kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu

Mersin	Belediye Atıksu Arıtma Tesisi/Deniz Deşarjı Olup Olmadığı?			Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Türü			Mevcut Kapasitesi (ton/gün)	Arıtılan/Deşarj Edilen Atıksu Miktarı (m ³ /sn)	Deşarj Noktası koordinatları	Deniz Deşarjı	Hizmet Verdiği Nüfus	Oluşan AAT Çamur Miktarı (ton/gün)
	Var	İnşa/plan aşamasında	Yok	Fiziksel	Biyolojik	İleri						
İl Merkezi	Karaduvar Atıksu Arıtma Tesisi	X			X	X	189.523	1,585	(Google earth) 36°47'26.05"N 34°42'28.35"E	var	2020 yılı için 1.050.000 kişilik eşdeğer nüfusa hizmet edecek şekilde tasarlanmıştır.	60
	Mezitli Atıksu Arıtma Tesisi		İhale aşamasında		X	X	30.000	-	Şu anda kullanılan Mezitli Deniz Deşarjı Koordinatları: 36°59'5.333"N 40°68'75,290"E	var	2020 yılı için 150.000 kişilik eşdeğer nüfusa hizmet edecek şekilde tasarlanmıştır.	-
	Tarsus Atıksu Arıtma Tesisi	X			X		61.272	0,530		-	2020 yılı için 436.219 kişilik eşdeğer nüfusa hizmet edecek şekilde tasarlanmıştır.	30
İlçeler	Erdemli Atıksu Arıtma Tesisi	X			X	X	21.972	0,151		-	2042 yılı için 100.000 kişilik eşdeğer nüfusa hizmet edecek şekilde tasarlanmıştır.	30
	Kargıpınar Atıksu Arıtma Tesisi	X			X		1.800	0,021		-	10.000 kişilik eşdeğer nüfusa hizmet edecek şekilde tasarlanmıştır.	-
	Kızkalesi Atıksu Arıtma Tesisi	X			X		1.000	0,011		-	10.000 kişilik eşdeğer nüfusa hizmet edecek şekilde tasarlanmıştır.	-

Mersin	Belediye Atıksu Arıtma Tesisi/Deniz Deşarjı Olup Olmadığı?			Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Türü			Mevcut Kapasitesi (ton/gün)	Arıtılan/Deşarj Edilen Atıksu Miktarı (m ³ /sn)	Deşarj Noktası koordinatları	Deniz Deşarjı	Hizmet Verdiği Nüfus	Oluşan AAT Çamur Miktarı (ton/gün)
	Var	İnşa/plan aşamasında	Yok	Fiziksel	Biyolojik	İleri						
Silifke Atıksu Arıtma Tesisi	X			X			21.000	0,074		-	2028 yılı için 180.000 kişilik eşdeğer nüfusa hizmet edecek şekilde tasarlanmıştır.	15
Atakent Atıksu Arıtma Tesisi	X			X			7.000	0,046		-	40.000 kişilik eşdeğer nüfusa hizmet edecek şekilde tasarlanmıştır.	-
Narlıkuyu Atıksu Arıtma Tesisi	X			X			500	0,006		-	1.000 kişilik eşdeğer nüfusa hizmet edecek şekilde tasarlanmıştır.	-

Karaduvar Atıksu Arıtma Tesisinden çıkan arıtma çamurunun tarımda kullanılması ile ilgili "Evsel ve Kentsel Arıtma Çamurlarının Toprakta Kullanılmasına Dair Yönetmelik" (EKAÇTKDY)" uyarınca gerekli analizleri akredite bir laboratuvara yaptırılmış olup söz konusu arıtma çamuru nitelikleri uygun olmasına karşın Çukurova Bölgesinde kayaç yapısında Nikel konsantrasyonu yüksek olduğundan ilgili Yönetmelik gereği tarımda kullanılamamakta ve Atıkların Düzenli Depolanmasına Dair Yönetmelik uyarınca gerekli tüm analizleri yaptırılarak Mersin Büyükşehir Belediyesi Düzenli Depolama Alanına gönderilmektedir.

Çizelge 332 – Mersin ilinde bulunan OSB’lerde atıksu arıtma tesislerinin durumu (Mersin ÇŞİM ve MTOŞB, 2013)

OSB Adı	Mevcut Durumu	Kapasitesi (m ³ /gün)	AAT Türü	AAT Çamuru Miktarı (ton/gün)
Mersin Tarsus Organize Sanayi Bölgesi	Çalışıyor	3000	Fiziksel-Kimyasal-Biyolojik	0,9
Mersin Tarsus Organize Sanayi Bölgesi Gelişme Alanı	İnşaat	5.000	Fiziksel-Kimyasal-Biyolojik	-
Silifke	YOK			

3. Atık

Mersin Büyükşehir Belediyesi Katı Atık Düzenli Depolama Alanı, Mersin kent merkezinin 20 km kuzeydoğusunda, Akdeniz İlçesi Bağcılar Beldesi, Akkoç Tepe Mevkiinde bulunmaktadır. Mersin Düzenli Depolama Alanı II. Sınıf Düzenli Depolama Alanı olup söz konusu saha yaklaşık 70 ha’lık alanı kapsamaktadır. Bu alanın 3 etap halinde kullanılması planlanmıştır. Buna göre 1. Etap 242.608 m², 2. Etap 220.005,56 m² ve 3. Etap ise 86.098,38 m²’lik alanları kapsamaktadır.

Düzenli depolama alanında üretilen sızıntı suyu toplama lagününde biriktirilmekte ve 2 adet vidanjörle her gün toplanarak Mersin Merkezi Atıksu Arıtma Tesisine gönderilmektedir. Alanda yapılması planlanan ve taahhüt edilen Sızıntı Suyu Arıtma Tesisinin proje ihalesi yaptırılarak tamamlanmıştır. En kısa sürede uygulama projesinin de ihale edilip bir an önce faaliyete geçmesi planlanmaktadır.

Çizelge 333 – Mersin ilinde bulunan bertaraf tesisleri sayıları

Katı Atık Bertaraf Tesisi Sayısı	2
Lisanslı Ambalaj Atığı Toplama Ayırma Tesisi ve Geri Dönüşüm Tesisi Sayısı	14

Tarsus ilçesinde; Katı Atık Düzensiz Depolama Tesisi Tarsus İlçesi, Gürlü Köyü, İritiş Mevkiinde bulunmaktadır. Yüzey alanı 10.000 m² olup deponi sahasının tabanı sızıntı suyu sızdırmazlığını sağlamak amacıyla HDPE membran malzeme ile kaplanmıştır ve sahanın tabanına sızıntı suyunun tahliyesi için kollektör hat döşenerek suların cazibe ile sızıntı suyu havuzuna gönderilmesi sağlanmıştır. Deponi sahasında oluşan metan gazının tahliyesi delikli HDPE borular ile sağlanmaktadır.

Çizelge 334 - Mersin ilinde 2014 yılı ambalaj ve ambalaj atıkları istatistik sonuçları (Atık Ambalaj Sistemi, ÇŞİM, 2014)

Ambalaj Cinsi	Üretilen Ambalaj Miktarı (kg)	Piyasaya Sü-rülen Ambalaj Miktarı (kg)	Geri Kazanım Oranları (%)	Geri Kazanıl-ması Gereken Miktar (kg)	Geri Kazanılan Miktar (kg)	Gerçekleşen Geri Kazanım Oranı (%)
Plastik	21.051.783	35.980.316	44			
Metal	5.937.569	892.267	44			
Kompozit	-	1.224.366	44			
Kağıt Karton	31.826.422	16.463.570	44			
Cam	-	1.908.899	44			
Ahşap	58.953.820	3.469.886	5			
Toplam	117.230.605	59.939.304				

İlde en fazla tehlikeli atığı bulunan sanayi kuruluşu Soda Sanayi A.Ş Kromsan Krom Bileşikleri fabrikası olup, bu fabrikasının sahasında halen 06 03 15 kodlu (ağır metal içeren metal oksitler) 1,62 milyon ton tehlikeli atık geçici olarak depolanmaktadır. Geçmiş yıllardaki üretim teknolojilerinden kalan bu atıkların tehlikesiz hale dönüştürülmesi ve düzenli depolama yoluyla nihai bertarafı konusunda Bakanlığımız koordinasyonunda yürütülen çalışmalar neticesinde ETAN tesisi adı altında fabrika sahası içerisinde bir nötralizasyon tesisi kurulmuştur ve bu tesisin faaliyeti sonucu tehlikeli atıklar, tehlikesiz atığa dönüştürülerek Akdeniz ilçesi Sarıbrahımlı mevkiinde bulunan II. Sınıf Düzenli Depolama Sahasında depolanmaktadır.

Mersin ilinde tehlikeli atık geri kazanımı konusunda faaliyet gösteren en önemli tesis Atık Yakma Beraber Yakma lisansı olan Çimsa Çimento Sanayi ve Ticaret A.Ş fabrikasıdır. Bu tesiste sintine yağı, atık yağ (II. Kategori), slaç gibi kalorifik değeri olan birçok tehlikeli atık türü ile demir cürufu, cam kumu, döküm kumu atığı gibi birçok tehlikesiz atık, alternatif hammadde olarak değerlendirilerek geri kazanılmaktadır.

2014 yılında Mersin ilinde 500,783 ton atık motor yağı, 1346,651 ton atık endüstriyel yağ, 822,5 ton atık akümülatör, 2.075 kg bitkisel atık yağ toplanmıştır.

Tıbbi Atıkların Kontrolü Yönetmeliği gereği il merkez ilçede bertaraf sorumlusu olan Mersin Büyükşehir Belediyesi tarafından sağlık kuruluşlarından 2014 yılında toplanan 1.473.793,35 ton/yıl tıbbi atık Mersin Büyükşehir Belediyesine ait Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisinde sterilizasyon işleminden geçirildikten sonra Katı atık Düzenli depolama alanında depolanmaktadır.

Büyük Endüstriyel Kazaların Kontrolü Hakkında Yönetmelik kapsamında Mersin ilinde 17 adet Üst Seviye ve 9 adet Alt Seviye SEVESO kuruluşu bulunmaktadır.

4. Doğa Koruma, Biyoçeşitlilik ve Tabiat Varlıklarını Koruma Çalışmaları

Akdeniz Bölgesi dağlık yapısı ile yaşamak için çok özgün koşullar isteyen endemiklerin barınmasına zemin hazırlanmıştır. Taşeli Platosu'nda yaşayan 1.053 türden 213'ünün de endemik olduğu saptanmıştır.

Nesli tehlike altında olan deniz kaplumbağaları ve Akdeniz fokunun yaşama ortamları olan alanlar Barcelona Sözleşmesi uyarınca koruma altına alınmıştır.

Nesli tehlikede olan ve Bern ve Barselona sözleşmeleri gereğince koruma altına alınan deniz kaplumbağaları (Caretta caretta-Chelonia mydas) Kazanlı, Göksu Deltası ve Anamur kumsallarında, Akdeniz Foku (Monachus monachus) Taşucu-Anamur arasında yaşamaktadır.

Göksu Deltası, Anamur, Alata ve Kazanlı deniz kaplumbağaları yuvalama kumsalları, Taşucu Akdeniz Foku yaşama ve üreme alanıdır.

Mersin ilinde Orman ve Su İşleri Bakanlığı 7. Bölge Müdürlüğü İl Şube Müdürlüğü sorumluluğunda 8 Tabiat Parkı bulunmaktadır. Bunlar; 100. Yıl (Gümüşkum) Tabiat Parkı, Kuyuluk Tabiat Parkı, Çamdüzü Tabiat Parkı, Erdemli Çamlığı Tabiat Parkı, Karaekşi Tabiat Parkı, İncekum Tabiat Parkı, Pullu 1 Tabiat Parkı, Pullu 2 Tabiat Parkıdır.

Çizelge 335-Mersin Doğa Koruma ve Milli Parklar Korunan Alanları Nitelikleri

KORUNAN ALANLAR	ADEDİ	BÜYÜKLÜĞÜ (ha)
Tabiat Parkı	8	151,48
Tabiat Anıtı	4	224,50
Yaban Hayatı Geliştirme Sahası	5	51.161
Devlet Avlağı/ Örnek Avlak	9	123.063,45
Sulak Alanlar	2	24.200
Diğer Koruma Statüleri	97	49.922

100. Yıl (Gümüşkum) Tabiat Parkı: Saha Giriş, güneybirlik alan ve plaj alanından oluşmaktadır. Çeşitli orman ağacı türleri gölgesinde, temiz bir sahilde güneybirlik piknik yapma imkânı bulunmaktadır. Sahada piknik üniteleri ve oto park alanları bulunmaktadır. Saha 22,98 ha'lık alana sahiptir.

Kuyuluk Tabiat Parkı: Mersin ili Mezitli ilçesi sınırları dahilinde Mezitli-Fındıkpınarı yolunun 6. km'sinde bulunmaktadır. Saha genelinde saf kızılçam koru ormanı ile örtülmüştür. Güneybirlik piknik alanı kullanıma uygundur. Sahada kır gazinosu, spor alanları, büfe ve park bulunmaktadır. Saha 19,83 ha'lık alana sahiptir.

Çamdüzü Tabiat Parkı: Silifke ilçesine 6,5 km Mut yolu üzerinde uzaklıkta bulunmaktadır. Silifke Çamdüzü Tabiat Parkı, en çok kızılçam ağaçlarından meydana gelen ormanda, rekreasyon hizmeti vermektedir. Sahada kır gazinosu, büfe ve oyun parkları bulunmaktadır. Saha 5,68 ha'lık alana sahiptir.

Erdemli Çamlığı Tabiat Parkı: Tamamı 26,14 ha olup 12,5 ha'lık kısmı güneybirlik olarak planlanmıştır. Aynı günde 400-500 adet kampçıya çadır kurma hizmeti verilebilmektedir. 11 adet karavan parkı ve 189 adetlik otomobil park yeri bulunmaktadır. Kızılçam ağaçları altında doğa ve denizin keyfini çıkarmak mümkündür. Sahada kır gazinosu, büfe, fırın ve oyun parkları bulunmaktadır.

Karaekşi Tabiat Parkı: Mut ilçesine 7 km uzaklıkta, içinde gökkuşuğu alabalığı üretme istasyonu da bulunan doğal güzellikleriyle dikkat çeken bir piknik ve dinlenme yeridir. Sahadaki asıl ağaç türü kızılçam ve çınar olmakla birlikte birçok tür bulunmaktadır. Sahada kır gazinosu, büfe ve oyun parkları bulunmaktadır. Saha 9 ha'lık alana sahiptir.

İncekum Tabiat Parkı: Silifke-Aydıncık karayolunda Aydıncık ilçesine 2 km uzaklıkta kumsalı ve deniziyle egzotik bir özelliğe sahip 23,71 hektar genişliğinde bir tabiat parkıdır. Ayrıca su altı dalgıçlığı ve diğer su altı sporları yapabilme imkânı vardır. Sahada soyunma kabinleri, WC ve büfe bulunmaktadır.

Pullu 1 Tabiat Parkı: Mersin-Antalya D400 kara yolu üzerinde, Anamur ilçesine 8 km uzaklıkta olup yaklaşık 10,3 hektarlık bir alana sahiptir. Çevrenin tüm olumsuz etkilerinden uzak olması sebebiyle yoğun ilgi gören ender tabiat parklarımızdan biridir. Temiz ve güzel bir koyu olan sahili vardır. Sahada kır gazinosu, büfe, oyun parkları ve sıhhi tesis kompleksi bulunmaktadır.

Pullu 2 Tabiat Parkı: Mersin-Antalya D400 kara yolu üzerinde, Bozyazı ilçesine 4 km uzaklıkta olup Pullu1 Tabiat Parkı'nın hemen yakınında bulunmaktadır. Yaklaşık olarak 33,5 hektarlık bir alana sahiptir. Masmavi bir deniz ile oluşan doğal güzellik insanların ilgisini çekmektedir. Sahada büfe, wc ve sıhhi tesis kompleksi bulunmaktadır.

Fotoğraf36- Pullu Tabiat Parkı

Devlet Avlakları

Sugözü Devlet Avlağı (Anamur) 31.609 ha

Örnek Avlaklar

Dandi Yaban Domuzu Örnek Avlağı (Mut) 4.402 ha
Nergizlikaya Yaban Domuzu Örnek Avlağı (Silifke) 3.064,50 ha
İledin Yaban Domuzu Örnek Avlağı (Tarsus) 3.596 ha
Çatbükü Örnek Avlağı (Anamur) 3.042,5 ha

Göksu Deltası: Mersin il merkezinin 85 km batısında Mersin iline bağlı Silifke ilçesinin güney kenarında yer almaktadır. Toplam alanı, 22.844 ha'dır. Göksu deltasında toplam 442 bitki türü bulunmaktadır. Bu türlerden 32'si kritik, tehlike altında, nadir ve hassas türler arasındadır. Göksu deltasında yapılan kuş gözlemciliği faaliyetleri sonucunda 332 kuş türü olduğu bilinmektedir. Bu sayı tüm Türkiye av faunasının yaklaşık %50'sini kapsamaktadır. Deltada bugüne dek belirlenen 332 kuş türünün 70'i kesinlikle, 20'si ise büyük ihtimalle burada üremektedir. Alan, üreme dönemi dışındaki aylarda önemli sayılarda görülen küçük karabatak ve tepeli pelikan, üreyen yaz ördeği (50 çift ile Türkiye'nin bilinen en büyük popülasyonu) ve pasbaş patka, kışlayan büyük orman kartalı ve şah kartal gibi, nesilleri dünya ölçeğinde tehlike altında olan türlerle özel koruma alanı statüsü kazanır. Bunlara ek olarak, küçük balaban, gece balıkçılı, alaca balıkçıl, erguvani balıkçıl, turaç, saz horozu, kocagöz, bataklık kırlangıcı, akça cılıbit, mahmuzlu kızkuşu ve küçük sumru gibi türler bölgede önemli sayılarda ürer. Aralarında boz kaz, çamurcun, kaşıkga ve sakarmekenin bulunduğu büyük sayılarda su kuşu (maksimum 91.097) alanda kışlarken, göç sırasında da çok sayıda çeltikçi ve 20 binin üzerinde leylek burada konaklar. Çeltikçi, büyük ak balıkçıl, küçük ak balıkçıl, gri balıkçıl, siğir balıkçılı, bataklık su tavuğu ve İzmir yalıçapkını da alanda kuluçkaya yatar. Ak pelikan göç sırasında çok sayıda görülür, az sayıda turna ise deltada kışlar. Ak kuyruklu kartalın da aralarında bulunduğu çeşitli yırtıcı kuş türleri kışı deltada geçirir, ada martısı düzenli olarak Taşucu limanı çevresinde görülür. Akdeniz foku beslenmek için alanı kullanır. Göksu, nesli tehlike altında olan kız böcekleri ve kelebekler için de önemli bir alandır.

Fotoğraf 37 – Göksu Deltası Ramsar Alanı

100. Yıl Tabiat Parkı içinde kurulan Mersin Deniz Kaplumbağaları Kurtarma, Rehabilitasyon ve Bilgilendirme Merkezi'nde, yaralı ve rehabilite edilmesi gereken deniz kaplumbağaları tedavi edilmekte ve tekrar doğaya kazandırılmaktadır. Ülkemizdeki 21 Adet Deniz Kaplumbağaları üreme alanlarından 5 adedi Mersin ilinde bulunmaktadır. 49,1 km lik yuvalama kumsalı il sınırları dahilindedir. 2014 yılı üreme döneminde tüm sahalarda toplam 2.557 adet yuva tespit edilmiş olup, yaklaşık olarak 217.000 adet yavru çıkışı olmuştur.

Üreme Alanları;

- . Kazanlı (Mersin),
- . Alata (Erdemli),
- . Göksu Deltası (Silifke),
- . Anamur sahilleri,
- . Davultepe (Mersin).

Çizelge 336 – Mersin ilinde dahilinde bulunan doğal sit alanları

Doğal Sit Alanları	
Akdeniz Sahil Şeridi	Akdeniz Foku Yaşama ve Üreme Alanı
Kazanlı-Tarsus	Deniz Kaplumbağası Üreme Alanı
Erdemli	Alata Deniz Kaplumbağası Üreme Alanı
Silifke	Tekeler köyü
Tarsus	Berdan Barajı Doğal Sit Alanı
Tarsus	Tarsus parkı Doğal Sit Alanı
Tarsus	Kıyı bandı Deniz Kaplumbağası Üreme Alanı

Çizelge 337 – Mersin ilinde bulunan tabiat varlıkları

Tabiat Varlıkları	
Gülnar	Çınar Ağacı
Gülnar	Çınar Ağacı
Gülnar	Çağlayan (Sudibi) Şelalesi
Gülnar	Kocaşlı Mağarası
Anamur	Çınar Ağacı
Anamur	Kocapelit Ağacı
Anamur	Köşbüğü Mağarası
Mut	Yerköprü Şelalesi
Mut	Zeytin Ağacı
Silifke	Kuruçay Mağarası
Silifke	Kepez Mağarası
Silifke	2 adet Çınar Ağacı
Silifke	Anıt Ağaç
Mersin-Merkez	Meşe Ağacı
Erdemli	Karaobruk Mağarası
Yenişehir	Çınar Ağacı
Aydıncık	Aynalıgöl Mağarası
Çamlıyayla	Çınar Ağacı
Mezitli	Çınar Ağacı

Çizelge 338 – Mersin ilinde bulunan doğal + arkeolojik sit alanları

Çakışan Alanlar (Arkeolojik + Doğal)		
Anamur	Mamure Kalesi	1. Doğal+Arkeolojik
Anamur	Dragon Çayı ve Çevresi	1. Doğal+Arkeolojik
Mut	Mavga Kalesi ve Çevresi	1. Doğal +Arkeolojik
Gülnar	Erik Deresi ve Çevresi	III. Doğal+Arkeolojik
Silifke	Cennet-Cehennem	I. Doğal+Arkeolojik
Silifke	Adamkayalar	I. Doğal+Arkeolojik
Silifke	Tahta Limanı	I. Doğal+Arkeolojik
Silifke	Uzuncaburç	I. Doğal+Arkeolojik
Silifke	Göksu Deltası	I. ve II. Doğal+Arkeolojik
Silifke-Erdemli	Şeytan Deresi ve Vadisi	Doğal+Arkeolojik
Tarsus	Gözlükule	I. Doğal+Arkeolojik
Tarsus	Tarsus Şelalesi	Doğal+Arkeolojik

5. Arazi Kullanımı

Çizelge 339 – Mersin ilinin arazi kullanım durumu

Arazi Kullanım Türü	Alan (ha)	%
Tarım Arazileri	406.000	25,48
Orman	840.347	52,73
Sulak Alan	2.586	0,16
Çayır ve Mera	59.282	3,72
Su Kütlesi	5.820	0,36
Yapay Bölgeler	279.671	17,55

2007 yılında 1/25.000 Ölçekli Karaman – Mersin Çevre Düzeni Planı mahkeme kararı ile iptal edilmiş olup 1/100.000 ölçekli Adana-Mersin Çevre Düzeni Planı Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından onanarak yürürlüğe girmiştir.

6. ÇED Kararları, Çevre İzin ve Lisans İşlemleri

Çizelge 340 – Mersin ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2013 yılı içerisinde alınan ÇED Olumlu ve ÇED Gerekli Değildir Kararlarının sektörel dağılımı (Mersin ÇŞİM, 2014)

Karar	Maden	Enerji	Sanayi	Tarım Gıda	Atık Kimya	Ulaşım Kıyı	Turizm Konut	TOPLAM
ÇED Gerekli Değildir	21	7	3	7	1	2	10	51
ÇED Gereklidir	1							1
ÇED Olumlu Kararı	3	1	1			1		6

Çizelge 341 – Mersin ilinde 2013 yılında ÇŞİM tarafından verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzni/Çevre İzni ve Lisansı Belgesi sayıları (Mersin ÇŞİM, 2014)

	EK-1	EK-2	TOPLAM
Geçici Faaliyet Belgesi	4	55	59
Çevre İzni Belgesi	1	59	60
Çevre İzni ve Lisansı Belgesi	4	3	7

7. Çevre Denetimleri ve Yaptırımlar

Çizelge 342 – Mersin ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı (Mersin ÇŞİM, 2014)

Denetimler	Birleşik	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasal-lar	Gürültü	Derin Deniz Deşarjı	ÇED	İzin	Toplam
Planlı Denetimler	18	18	22	18	32	18	18	18	19	18	181
Ani (Plansız) Denetimler	0	72	400	50	45	10	0	30	10	13	630
Genel Toplam	18	90	422	68	77	28	18	48	29	31	811

	Kesilen Ceza Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
Egzoz Denetimi	5	4.375,00

PGD Denetim Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
24	0,00

Çizelge 343– Mersin ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından uygulanan ceza miktarları ve sayısı (Mersin ÇŞİM, 2014)

	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	ÇED	Diğer	TOPLAM
Ceza Miktarı (TL)	87.614,00	422.320,00	253.392,00	126.969,00	0	10.553,00	120.944,00	0	1.021.519,00
Uygulanan Ceza Sayısı	5	10	6	1	0	1	8	0	31

İSTANBUL

1. Hava Kalitesi ve İklim Değişikliği

2014 yılında İstanbul ilinde bulunan Hava Kalitesi Ölçüm İstasyonunun aylara göre verileri Çizelge 344'de verilmektedir.

Çizelge 344 – İstanbul ilinde 2014 yılı hava kalitesi parametreleri aylık ortalama konsantrasyon değerleri ($\mu\text{g}/\text{m}^3$; CO: mg/m^3)

BAŞAKŞEHİR	SO ₂	AGS*	PM10	AGS*	NO ₂	AGS*
Ocak	11,7	-	66,0	5,0	40,6	-
Şubat	13,0	-	73,3	7,0	38,7	-
Mart	15,2	-	52,9	2,0	46,8	-
Nisan	8,9	-	69,2	7,0	38,6	-
Mayıs	4,2	-	65,7	6,0	34,7	-
Haziran	2,9	-	51,6	-	27,1	-
Temmuz	2,5	-	46,2	-	18,8	-
Ağustos	1,4	-	45,7	-	19,3	-
Eylül	2,5	-	50,6	-	25,4	-
Ekim	3,0	-	45,9	-	25,4	-
Kasım	6,4	-	67,8	6,0	36,0	-
Aralık	8,9	-	62,1	5,0	35,6	-

ESENYURT	SO ₂	AGS*	PM10	AGS*	NO ₂	AGS*
Ocak	12,7	-	99,1	10,0	23,2	-
Şubat	14,8	-	105,3	12,0	45,3	-
Mart	11,9	-	105,4	18,0	48,0	-
Nisan	8,6	-	88,7	13,0	40,9	-
Mayıs	6,7	-	73,5	6,0	36,3	-
Haziran	4,1	-	76,4	5,0	34,3	-
Temmuz	4,2	-	80,8	6,0	27,3	-
Ağustos	4,2	-	99,2	12,0	31,0	-
Eylül	4,0	-	96,6	14,0	40,0	-
Ekim	4,6	-	79,5	8,0	36,4	-
Kasım	6,1	-	119,2	14,0	45,5	-
Aralık	8,1	-	77,5	4,0	37,9	-

Çizelge 344 – İstanbul ilinde 2014 yılı hava kalitesi parametreleri aylık ortalama konsantrasyon değerleri ($\mu\text{g}/\text{m}^3$; CO: mg/m^3) (devam)

KANDİLLİ	SO ₂	AGS*	PM10	AGS*	NO ₂	AGS*
Ocak	12,3	-	68,7	6,0	46,9	-
Şubat	17,5	-	55,6	5,0	50,7	-
Mart	17,3	-	60,6	2,0	58,3	-
Nisan	14,9	-	47,6	-	57,9	-
Mayıs	11,3	-	41,4	-	55,1	-
Haziran	7,8	-	41,1	-	46,8	-
Temmuz	4,6	-	34,2	-	34,0	-
Ağustos	3,7	-	32,4	-	31,1	-
Eylül	6,8	-	39,3	-	36,4	-
Ekim	7,5	-	40,1	1,0	28,7	-
Kasım	9,7	-	65,9	8,0	39,1	-
Aralık	10,2	-	50,4	3,0	38,8	-

MECİDİYEKÖY	PM10	AGS*	NO ₂	AGS*
Ocak	71,1	4,0	77,1	-
Şubat	62,8	1,0	82,1	-
Mart	61,3	3,0	97,3	-
Nisan	55,3	-	95,2	-
Mayıs	45,5	-	85,8	-
Haziran	42,6	-	80,9	-
Temmuz	39,6	-	77,9	-
Ağustos	36,6	-	82,5	-
Eylül	44,8	-	84,8	-
Ekim	45,0	-	63,1	-
Kasım	63,8	2,0	72,4	-
Aralık	61,9	2,0	71,7	-

KAĞITHANE	SO ₂	AGS*	NO ₂	AGS*
Ocak	10,3	-	51,3	-
Şubat	13,7	-	51,7	-
Mart	10,5	-	56,3	-
Nisan	6,9	-	51,6	-
Mayıs	5,7	-	58,9	-
Haziran	5,0	-	47,4	-
Temmuz	3,2	-	36,6	-
Ağustos	1,6	-	37,7	-
Eylül	2,0	-	50,5	-
Ekim	3,3	-	48,7	-
Kasım	4,2	-	53,4	-
Aralık	7,9	-	41,8	-

Çizelge 344 – İstanbul ilinde 2014 yılı hava kalitesi parametreleri aylık ortalama konsantrasyon değerleri ($\mu\text{g}/\text{m}^3$; CO: mg/m^3) (devam)

SİLİVRİ	PM10	AGS*	NO ₂	AGS*
Ocak	50,3	-	33,6	-
Şubat	42,9	-	29,5	-
Mart	44,6	-	32,3	-
Nisan	39,2	-	24,8	-
Mayıs	33,8	-	21,6	-
Haziran	32,6	-	20,7	-
Temmuz	32,0	-	17,4	-
Ağustos	30,6	-	18,6	-
Eylül	33,9	-	21,2	-
Ekim	29,5	-	19,2	-
Kasım	46,4	-	31,5	-
Aralık	40,4	1,0	29,1	-

SULTANBEYLİ	SO ₂	AGS*	NO ₂	AGS*
Ocak	12,9	-	34,8	-
Şubat	9,9	-	32,7	-
Mart	10,9	-	36,6	-
Nisan	6,5	-	31,6	-
Mayıs	5,0	-	16,8	-
Haziran	4,7	-	11,7	-
Temmuz	3,2	-	7,1	-
Ağustos	2,4	-	8,4	-
Eylül	2,5	-	16,9	-
Ekim	3,7	-	23,0	-
Kasım	8,9	-	31,3	-
Aralık	7,7	-	26,8	-

SULTANGAZİ	SO ₂	AGS*	NO ₂	AGS*
Ocak	4,7	-	51,3	-
Şubat	7,4	-	51,5	-
Mart	7,2	-	58,0	-
Nisan	5,0	-	52,0	-
Mayıs	3,3	-	46,6	-
Haziran	3,2	-	41,9	-
Temmuz	1,9	-	31,8	-
Ağustos	2,3	-	34,5	-
Eylül	1,9	-	44,6	-
Ekim	2,9	-	37,4	-
Kasım	4,3	-	48,8	-
Aralık	5,7	-	36,6	-

Çizelge 344 – İstanbul ilinde 2014 yılı hava kalitesi parametreleri aylık ortalama konsantrasyon değerleri ($\mu\text{g}/\text{m}^3$; CO: mg/m^3) (devam)

ŞİLE	PM10	AGS*	NO2	AGS*
Ocak	37,1	-	13,2	-
Şubat	30,3	-	9,3	-
Mart	29,2	-	8,5	-
Nisan	27,3	-	7,3	-
Mayıs	26,3	-	6,8	-
Haziran	24,5	-	8,4	-
Temmuz	23,7	-	2,6	-
Ağustos	23,8	-	2,2	-
Eylül	27,0	-	3,5	-
Ekim	26,9	-	5,5	-
Kasım	31,2	-	9,4	-
Aralık	24,1	-	10,8	-

ÜMRANIYE	PM10	AGS*	SO2	AGS*	NO2	AGS*
Ocak	84,2	7,0	6,2	-	67,8	-
Şubat	81,0	5,0	9,1	-	58,5	-
Mart	76,8	7,0	11,5	-	83,2	-
Nisan	58,5	-	6,8	-	62,7	-
Mayıs	58,9	4,0	5,9	-	82,0	-
Haziran	57,2	4,0	6,5	-	84,3	-
Temmuz	41,8	-	3,9	-	88,5	-
Ağustos	46,2	-	2,7	-	95,6	-
Eylül	56,1	-	3,6	-	98,6	-
Ekim	55,3	-	5,3	-	87,6	-
Kasım	77,3	9,0	7,0	-	88,1	-
Aralık	72,5	8,0	7,9	-	70,7	-

ÜSKÜDAR	PM10	AGS*	NO2	AGS*
Ocak	65,8	3,0	59,2	-
Şubat	63,8	3,0	64,3	-
Mart	74,8	4,0	68,6	-
Nisan	55,1	-	70,2	-
Mayıs	41,6	-	66,8	-
Haziran	34,6	-	43,2	-
Temmuz	30,8	-	49,4	-
Ağustos	27,3	-	48,6	-
Eylül	33,6	-	52,8	-
Ekim	35,1	-	48,1	-
Kasım	55,8	3,0	54,9	-
Aralık	52,5	2,0	51,5	-

Çizelge 344 – İstanbul ilinde 2014 yılı hava kalitesi parametreleri aylık ortalama konsantrasyon değerleri ($\mu\text{g}/\text{m}^3$; CO : mg/m^3) (devam)

ŞİRİNEVLER	PM10	AGS*	SO ₂	AGS*	NO ₂	AGS*
Ocak	90,5	9,0	10,2	-	70,6	-
Şubat	85,8	10,0	14,4	-	75,6	-
Mart	85,5	11,0	13,6	-	84,4	-
Nisan	84,5	8,0	13,1	-	79,2	-
Mayıs	63,5	1,0	10,1	-	66,6	-
Haziran	56,0	-	4,4	-	58,9	-
Temmuz	47,2	-	2,4	-	47,0	-
Ağustos	46,2	-	1,4	-	24,8	-
Eylül	54,1	-	2,6	-	49,0	-
Ekim	64,9	6,0	3,7	-	20,0	-
Kasım	107,7	13,0	5,9	-	33,9	-
Aralık	103,4	17,0	6,2	-	71,4	-

2. Su ve Atık Su Yönetimi

İstanbul ilinde en önemli ve en çok kullanılan su kaynağı barajlardır. İşletmede olan başlıca içme suyu baraj projeleri, Avrupa yakasında; (Terkos Barajı: 133,92 hm³/yıl, Büyükçekmece Barajı: 82,20 hm³/yıl, Alibey Barajı: 32,88 hm³/yıl, Sazlıdere Barajı: 51,00 hm³/yıl, Istranca Projesi: I ve II, aşamalar: 235,20 hm³/yıl) Anadolu Yakasında; (Darlık Barajı: 92,00 hm³/yıl, Ömerli Barajı: 188,40 hm³/yıl, Yeşilçay Regülâtörü 145,00 hm³/yıl, Elmalı Barajı: 15,00 hm³/yıl, Yeşilvadi-Darlık derivasyonu: 10,00 hm³/yıl) projeleridir. Ek olarak Düzce ve Sakarya sınırları içinde kalan Melen havzasından da su ihtiyacı karşılanmaktadır. Ayrıca İstanbul iline içme ve kullanma suyu olarak kuyulardan yılda 25,70 milyon m³; tarihi bentlerden yılda 2,50 milyon m³ verimle su temin edilmektedir. İstanbul su kaynaklarının toplam verimi 1.346,4 milyon m³/yıl'dır.

Çizelge 345 – İstanbul su kaynaklarının biriktirme hacmi, su miktarı ve doluluk oranları (31.12.2013)

Su Kaynağı	Biriktirme Hacmi (Milyon m ³)	Barajlarda Mevcut Su (Milyon m ³)	Doluluk Oranı(%)
Ömerli	235,4	121,6	51,7
Terkos	162,3	71,1	43,8
B.Çekmece	148,9	49,1	33
Kazandere	17,5	2	11,7
Darlık	107,5	40,3	37,5
Istrancalar	6,2	4,1	66,1
Pabuçdere	58,5	0,12	0,2
Sazlıdere	88,7	18,8	21,1
Elmalı	9,6	0,73	7,6
Alibey	34,1	7,1	20,7
Melen Regülâtörü	-	-	-
Şile Keson Kuyuları	-	-	-
Yeşilvadi Regülâtörü	-	-	-
TOPLAM	868,7	314,9	36,3

İSKİ, İstanbul İl Sınırları içinde yer alan 39 ilçede yaklaşık 14.000 km uzunluğundaki kanalizasyon hattı ile hizmet vermektedir. İlin tamamına hizmet verilmektedir.

Çizelge 346 – İstanbul ilinde Asya bölgesinde faaliyette olan kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu

Belediye Atıksu Arıtma Tesisi (AAT) Adı	AAT Türü	AAT Kapasitesi (m ³ /gün)	Arıtma Çamuru Miktarı (ton)
Üsküdar Atıksu Ön Arıtma Tesisi	Ön Arıtma	77.760	
Kadıköy Atıksu Ön Arıtma Tesisi	Ön Arıtma	833.000	
Küçüksu Atıksu Ön Arıtma Tesisi	Ön Arıtma	640.000	
Şile Kumbaba Atıksu Ön Arıtma Tesisi	Ön Arıtma	46.000	
Paşabahçe Atıksu Ön Arıtma Tesisi	Ön Arıtma	575.000	
Tuzla Atıksu Arıtma Tesisi	İleri Biyolojik	250.000	15.803
Ömerli Atıksu Arıtma Tesisi	Biyolojik	500	
Kömürlük Atıksu Arıtma Tesisi	Biyolojik	125	
Yeniköy Atıksu Arıtma Tesisi	Biyolojik	200	
Paşaköy Atıksu Arıtma Tesisi	İleri Biyolojik	200.000	8.961
Şile Oruçoğlu Bitkisel Atıksu Arıtma Tesisi	Yapay sulak alan	125	
Şile Öğümce Köyü Paket Atıksu Arıtma Tesisi	Biyolojik	200	
Şile Ağva Atıksu Arıtma Tesisi	İleri Biyolojik	2.000	
Sahilköy Atıksu Arıtma Tesisi	Biyolojik	250	
Şile Karakiraz Köyü Atıksu Arıtma Tesisi	Biyolojik	250	
Şile Koçullu Köyü Atıksu Arıtma Tesisi	Biyolojik	250	
Şile Kervansaray Köyü Atıksu Arıtma Tesisi	Biyolojik	250	
Şile İmrenli Atıksu Arıtma Tesisi	Biyolojik	250	
Geredeli Köyü Atıksu Arıtma Tesisi	Biyolojik	250	
Kabakoz Köyü Atıksu Arıtma Tesisi	Biyolojik	250	
Sofular Köyü Atıksu Arıtma Tesisi	Biyolojik	250	
Alacalı Köyü Atıksu Arıtma Tesisi	Biyolojik	250	
Doğancalı Köyü Atıksu Arıtma Tesisi	Biyolojik	250	
Kurnaköy Atıksu Arıtma Tesisi	Biyolojik	250	
Cumhuriyet Köyü Atıksu Arıtma Tesisi	Biyolojik	250	
Üvezli Köyü Atıksu Arıtma Tesisi	Biyolojik	250	
Şuayipli Köyü Atıksu Arıtma Tesisi	Biyolojik	250	

Çizelge 347 – İstanbul ilinde Avrupa bölgesinde faaliyette olan kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu

Belediye Atıksu Arıtma Tesisi (AAT) Adı	AAT Türü	AAT Kapasitesi (m ³ /gün)	Arıtma Çamuru Miktarı (ton)
Yenikapı Atıksu Ön Arıtma Tesisi	Ön Arıtma	864.000	
Baltalimanı Atıksu Ön Arıtma Tesisi	Ön Arıtma	625.000	
Büyükkçekmece Atıksu Ön Arıtma Tesisi	Ön Arıtma	155.120	
Terkos Atıksu Arıtma Tesisi	İleri Biyolojik	1.730	
Küçükçekmece Atıksu Ön Arıtma Tesisi	Ön Arıtma	354.000	
Bahçeşehir Atıksu Arıtma Tesisi	Biyolojik	7.400	
Çanta Atıksu Arıtma Tesisi	Biyolojik	1.600	
Gümüştaka Atıksu Arıtma Tesisi	Biyolojik	1.700	
Akalan Köyü Paket Atıksu Arıtma Tesisi	Biyolojik	200	
Belgrat Paket Atıksu Arıtma Tesisi	Biyolojik	50	
Örencik Paket Atıksu Arıtma Tesisi	Biyolojik	250	
Kestanelik Atıksu Arıtma Tesisi	Biyolojik	500	
Çanakça Atıksu Arıtma Tesisi	Biyolojik	500	
Örcünlü Atıksu Arıtma Tesisi	Biyolojik	250	
Ataköy Atıksu Arıtma Tesisi	İleri Biyolojik	400.000	16.236
İzzettin Köyü Atıksu Arıtma Tesisi	Biyolojik	500	
Başakköy Atıksu Arıtma Tesisi	Biyolojik	250	
Oklalı Köyü Atıksu Arıtma Tesisi	Biyolojik	500	
Yazlık Köyü Atıksu Arıtma Tesisi	Biyolojik	250	
İhsaniye Atıksu Arıtma Tesisi	Biyolojik	500	
Boyalık Köyü Atıksu Arıtma Tesisi	Biyolojik	500	
Subaşı Köyü Atıksu Arıtma Tesisi	Biyolojik	250	
Ambarlı Atıksu Arıtma Tesisi	İleri Biyolojik	400.000	
Silivri Beyciler Köyü Atıksu Arıtma Tesisi	İleri Biyolojik	1.000	

Çizelge 348 – İstanbul ilinde bulunan atıksu arıtma tesislerin türlerine göre dağılımı

Tesis Türü	Tesis Sayısı	Kapasite (m ³ /gün)	Debi (m ³ /gün)	Debi (m ³ /yıl)
İleri Biyolojik	5	1.101.730	866.306	299.074.830
Biyolojik	27	169.350	23.724	8.706.152
Ön Arıtma	9	4.169.880	2.221.250	811.179.851
Toplam	41	5.440.960	3.111.280	1.118.960.833

Çizelge 349 – İstanbul ilinde devam eden ve planlanan atıksu arıtma tesisleri

	Tesis Adı	Kapasite (m ³ /gün)	Durumu
1	B.Çekmece İleri Biyolojik Atıksu Arıtma Tesisi	132.155	İnşa halinde
2	Çanta İleri Biyolojik Atıksu Arıtma Tesisi	26.000	İhale aşamasında
3	Silivri İleri Biyolojik Atıksu Arıtma Tesisi	36.500	İhale aşamasında
4	Tuzla İleri Biyolojik Atıksu Arıtma Tesisi (3.Aşama)	160.000	Proje aşamasında
5	Ataköy İleri Biyolojik Atıksu Arıtma Tesisi (2.Aşama)	210.000	Proje aşamasında
6	K.Çekmece İleri Biyolojik Atıksu Arıtma Tesisi	200.000	Proje aşamasında
7	Selimpaşa İleri Biyolojik Atıksu Arıtma Tesisi	35.000	Projeşeri hazırlandı
8	Kilyos İleri Biyolojik Atıksu Arıtma Tesisi	15.000	Projesi hazırlanacak

Çizelge 350 - Organize Sanayi Bölgeleri (OSB) ve Münferit Sanayiler Atıksu Altyapı Tesisleri

OSB Adı	Mevcut Durumu	Kapasitesi (m ³ /gün)	AAT Türü	AAT Çamuru Miktarı (ton/gün)
İst. Beylikdüzü OSB Bakır Ve Pirinç San. Sit. Ortak Arıtma Tesisi	İşletme aşaması	1.500	Fiziksel Kimyasal Biyolojik	0,45
İst. Beylikdüzü OSB Birlik San. Sit. Ortak Arıtma Tesisi	İşletme aşaması	300	Fiziksel Kimyasal Biyolojik	0,23
İst. Tuzla OSB	İnşaat halinde	4.000	Kimyasal Biyolojik	-
İst.Deri OSB	Aktif	18.000	Fiziksel Biyolojik (Çamur Ünitesi)	50,00

Çizelge 351 - Ataköy, Ambarlı, Tuzla ve Paşaköy Atıksu Arıtma Tesislerinde üretilen biyogaz, elektrik ve kurutulmuş çamur miktarı

Tesis	Üretilen Biyogaz (m ³ /yıl)	Üretilen Elektrik (kwh/yılı)	Kurutulan Çamur (kg/yıl)
Ataköy İleri Biyolojik Atıksu Arıtma Tesisi	5.604.578	32.219.508	20.175.132
Ambarlı İleri Biyolojik Atıksu Arıtma Tesisi	262.701	6.060.684	9.883.550
Tuzla İleri Biyolojik Atıksu Arıtma Tesisi	3.304.559	32.410.600	19.870.110
Paşaköy İleri Biyolojik Atıksu Arıtma Tesisi	-	21.646.400	8.962.110
TOPLAM	9.171.838	92.337.192	58.840.942

Paşaköy İleri Biyolojik Arıtma Tesisine yapılan dezenfeksiyon ünitesi ile 100.000 m³/gün'lük su geri kazanılarak proses suyu olarak, bahçe sulamalarında, parklar ve rekreasyon alanları gibi yerlerde kullanılabilir hale gelmiştir.

Paşaköy İleri Biyolojik Arıtma Tesisinde dezenfeksiyon ünitesinden geçen günlük 100.000 m³'lük atıksu, 56 km'lik boru hattı ile Tuzla Deri Sanayi, Tuzla Şelale Parkı, Tuzla Aydınli TOKİ Konutları, Tuzla Atıksu Arıtma Tesis ve Pendik Sahil Bulvarı Yeşil alan sulaması temin edilebilir duruma gelmiştir. Hattın 36,3 km'si tamamlanmıştır. Tuzla Dericiler Sanayi Sitesine tesiste arıtılan su proses suyu olarak verilmeye başlanmıştır. 2014 yılında 27.844.755 m³ geri dönüşüm suyu kullanılmıştır.

Çizelge 352- 2014 yılı il ve ilçelere göre mavi bayraklı plaj, marina ve yat sayıları

	PLAJ	MARİNA	YAT
İSTANBUL	3	3	1
ŞİLE	3	0	0
KADIKÖY	0	1	0
BEYLİK DÜZÜ	0	1	0
BAKIRKÖY	0	1	1

3. Atık

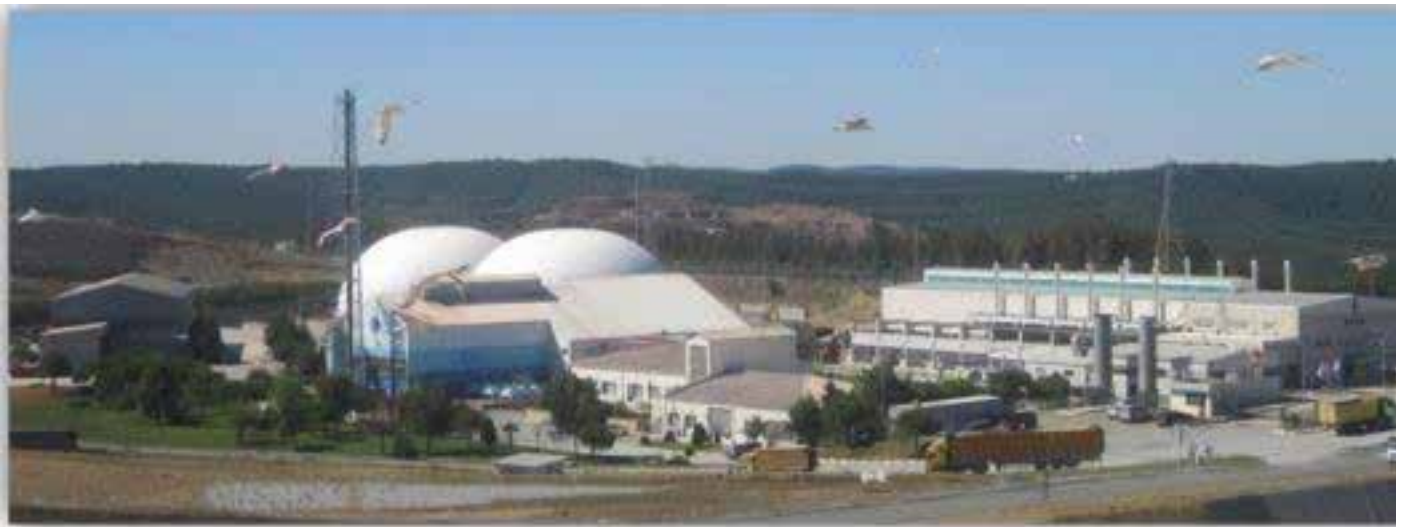
İstanbul Büyükşehir Belediyesi tarafından 1995 yılında Avrupa yakasında ve Anadolu yakasında katı atık düzenli depolama sahaları açılmış ve atıklar düzenli depolama yöntemi ile bertaraf edilmeye başlamıştır. Anadolu yakasında Kömürcüoda II. Sınıf Düzenli Depolama Tesis, Avrupa yakasında Odayeri II. Sınıf Düzenli Depolama Tesis bulunmaktadır. Odayeri ve Kömürcüoda II. Sınıf Düzenli Depolama tesislerinde Avrupa ve Anadolu yakasında bulunan 4'er adet aktarma istasyonlarından gelen katı atıklar bertaraf edilmektedir. İstanbul genelinde 2014 yılı itibariyle günlük yaklaşık 15.600 ton (2014 yılı için toplam 5.697.396 ton) katı atık toplanmıştır.

Odayeri Düzenli Depolama Sahasında 2.400 m³/gün sızıntı suyu, Kömürcüoda Düzenli Depolama Sahasında ise 1.500 m³/gün sızıntı suyu oluşmaktadır. Düzenli depolama sahasında oluşan sızıntı suyunun organik yükünün (KOİ: 20.000 mg/Lt, N: 3.500 mg/Lt) ve inert kimyasal oksijen ihtiyacının (500-1.000 mg/Lt) yüksek olması sebebi ile sızıntı suyunun arıtımında biyolojik yöntemler ve ileri arıtma yöntemleri kullanılmaktadır. Bu sebeple düzenli depolama sahalarından oluşan sızıntı suyunun arıtımı için hem Odayeri Düzenli Depolama Sahasında hem de Kömürcüoda Düzenli Depolama Sahasında biyolojik arıtmaya ilave olarak membran biyoreaktör (MBR) sistemi kurulmuştur.

Çizelge 353 – İstanbul ilinde bulunan bertaraf tesisleri sayıları

Katı Atık Bertaraf Tesis Sayısı	2 (Asya ve Avrupa Düzenli Depolama Tesisleri)
Lisanslı Ambalaj Atığı Toplama Ayırma Tesis ve Geri Dönüşüm Tesis Sayısı	23

Odayeri Düzenli Depolama Sahasında 33,3 MW kurulu kapasiteli, Kömürcüoda Düzenli Depolama Sahasında 14 MW kurulu kapasiteli enerji üretim tesisi kurulmuş olup yıllara sari olarak 2030 yılına kadar 3.400 GWh elektrik üretilmesi planlanmaktadır. Ayrıca yıllık ortalama 1.000.000 ton eş-CO₂ emisyon azaltımı sağlanmaktadır.

Fotoğraf 38- Odayeri II. Sınıf Düzenli Depolama Tesis Enerji Üretim Tesis

İstanbul Büyükşehir Belediyesi Hasdal düzensiz depolama sahasında 1994 yılına kadar 5,7 milyon m³ katı atık depolanmış olup, 1995 tarihinden sonra rehabilite edilerek çıkan depo gazları (% 35 Metan) 2001 yılında devreye alınan enerji santrali ile elektrik enerjisine dönüştürülmektedir. 4 MW Kurulu güce sahip tesiste yılda yaklaşık 8.000.000 kWh elektrik enerjisi üretme kapasitesine sahiptir.

Çizelge 354 – İstanbul ilinde 2014 yılı ambalaj ve ambalaj atıkları istatistik sonuçları (İstanbul ÇŞİM, 2014)

Ambalaj Cinsi	Piyasaya Sürülen Ambalaj Miktarı (Ton)	Geri Kazanılan Ambalaj Miktarı (Ton)	Geri Kazanım Oranı(%)	Hedeflenen Geri Kazanım Oranı (%)	Lisanslı Tesis Sayısı
Plastik	595.301,764	14.282,661	-	44	
Metal	95.385,885	1.637,660	-	44	
Kompozit	63.982,963	105,763	-	44	
Kağıt-karton	2.024.168,514	180.727,303	-	44	
Cam	179.137,771	28.231,586	-	44	
Ahşap	161.264,692	1.988,348	-	5	
Toplam	3.219.241,589	226.973,321	-	-	149

İstanbul ilinde 2014 yılı itibariyle 265 adet ambalaj üreticisi bulunmaktadır ve piyasaya süren işletme sayısı ise 5.749 adettir. 141 adet tedarikçi tesis bulunmaktadır.

2009 yılında İstanbul'da Kömürcüoda Düzenli Depolama Sahası sınırları içerisinde yaklaşık 5 ha büyüklüğünde bir alan üzerine 1.905.000 m³ depolama hacmi olan tehlikeli atık düzenli depolama sahası ile 3.000 ton/yıl kapasiteli bir ara depolama tesisi inşa edilmiştir.

Fotoğraf 39 Kömürcüoda Endüstriyel Atık Ara Depolama ve I. Sınıf Düzenli Depolama Tesisi

İstanbul'daki Tehlikeli Atık Beyan sistemine kayıtlı tesislerden elde edilen veriler doğrultusunda 2014 yılı itibariyle toplam tehlikeli atık miktarı yaklaşık 290.227.457 kg'dır.

İstanbul ilinde 2014 yılında toplanan atık madeni yağ miktarı 7.197,261 ton olarak gerçekleşmiştir. İlde madeni atık yağ geri kazanımı faaliyeti konusunda lisans verilmiş 2 adet geri kazanım tesisi bulunmaktadır.

2014 yılında İstanbul ilinde faaliyet gösteren tesislerden kaynaklanan toplam kayıtlı bitkisel atık yağ miktarı 2.206.804 kg' dır.

2014 yılında toplam 4.504 adet elektronik atık ünitesi toplanmıştır. Bunlardan 1.601 adet ünite bağışlanmış, 3.088 ünite ise geri dönüştürülmüştür. 2013 yılı içerisinde İSTKA Projesi olarak Katot Işın Tüpleri İçeren Atıkların Geri Dönüşümü Projesi başlatılmıştır. Proje kapsamında; televizyon, ekran ve monitörlerin geri dönüşümü için Yenibosna Katı Atık Aktarma İstasyonu yanında kurulacak olan tesiste, 1.000 adet monitör ve televizyondan katot-ışın tüplerinin ayrılarak ekonomiyeye kazandırılması planlanmaktadır.

2014 yılında hizmet verilen sağlık kuruluşu sayısı 272, toplanan tıbbi atık miktarı yaklaşık 18.500 ton olup, günlük 51 ton tıbbi atık toplanmaktadır.

İstanbul ilinde 2014 yılında 1.914 araç hurdaya ayrılmış olup 1.914 ton Ömrünü Tamamlamış (Hurda) Araç ömrünü tamamlamış araç işleme tesislerinde işlenmiştir.

İstanbul ilinde 2012 yılında yaklaşık 657.500 ton pasa söz konusudur. Yıkama eleme tesislerinden çıkan pasa kapalı çökeltme havuzlarında dinlendirilip, çökteldikten sonra sahada depolanmaktadır.

Haydarpaşa Atık Kabul Tesisinde; petrol ve petrol türevi atıkları (sintine suyu, sloop, slaç, kirli balast, atık yağ, ... vb.) susuzlaştırmaktadır. Bu tesis ile gemi atıklarının kontrolü sağlanarak, deniz kirliliği kontrol altına alınmakta ve bu süreç neticesinde elde edilen petrol ve petrol türevli ürünlerin geri kazanımı sağlanmaktadır. 2014 yılında MARPOL Ek-1 kapsamında 102.215 m³ atık alınmış ve 13.933 m³ susuzlaştırılarak geri kazanıma gönderilmiştir

4. Doğa Koruma, Biyoçeşitlilik ve Tabiat Varlıklarını Koruma Çalışmaları

İstanbul il sınırı içinde doğal olarak yetişen 270 bitki türü "Türkiye'nin Tehlike Altındaki Nadir ve Endemik Bitkiler Listesi"nde yer almaktadır. Bunlar arasında 40 türün dünya üzerindeki en zengin popülasyonlarının İstanbul'da bulunduğu belirlenmiştir.

Avrupa ölçeğinde nesli tehlike altında olan İstanbul'un endemik bitkileri şunlardır.

- 1-Kayışdağı soğanı (*Allium peroninianum*),
- 2-Ümraniye çiğdemi (*Crocus pestalozzae*),
- 3-*Crocus flavus* subsp. *dissectus*,
- 4-Yarımburgaz hardalı (*Erysimum degenianum*),
- 5-*Erysimum aznavourii*, *E. sorgerae*,
- 6- İstanbul binbirdelikotu (*Hypericum avicularifolium* subsp. *byzantinum*)
- 7-İstanbul nazendesisi (*Lathyrus undulatus*),
- 8-Trakya karahindibası (*Taraxacum pseudobrachyglossum*).

Çizelge 355 – İstanbul'da bulunan önemli bitki alanları

Önemli Bitki Alanları	Tehlikede Kabul Edilen
Terkos Kasatura Kıyıları	73 (13 endemik)
Ağaçlı Kumulları	14 (7 endemik)
Kilyos Kumulları	15 (6 endemik)
Batı İstanbul Meraları	19 (7 endemik)
Kuzey Boğaziçi	36 (15 endemik)
Sahilköy-Şile	13 (6 endemik)
Ömerli Havzası	37 (10 endemik)

457 kuş türünün bulunduğu ülkemizde göçmen kuşların göç yollarından 2'si ülkemiz üzerinden geçmekte, göç yollarından biri Trakya ve İstanbul Boğazı üzerinden geçerek Boğaziçi göç rotası 250.000'in üzerinde leyleğin geçişine sahne olmaktadır. Ayrıca yırtıcı kuş türleri (kartal,doğan, şahin, atmaca vb.), sokuşları (kaz, ördek, kuğu vb.), ötücü kuşlar (bûlbûl, saka, vb.) ve orman kuşları (çulluk, bıldırcın vb.) bu göç yolunu yoğun bir şekilde kullanmaktadır. Küçükçekmece gölü nadir kuş türlerini barındırmasından dolayı uluslararası öneme sahip önemli kuş alanıdır.

Çizelge 356 – İstanbul'da bulunan önemli kuş alanları

İstanbul'un Önemli Kuş Alanları	Maksimum Kuş sayıları
Büyükçekmece Gölü (Baraj Gölü)	22.681 Kışlayan Su Kuşu
Küçükçekmece Gölü (Kıyı Lagünü)	21.273 Kışlayan Su Kuşu
Şile Adaları (Kayalık Kıyı Adaları)	525 Çift Üreme-Konaklama
Boğaziçi (Göç Geçidi-Orman)	Göç dönemlerinde sayıları değişmektedir

İl sınırları içerisinde 1 adet tabiatı koruma alanı, 23 adet tabiat parkı, 5 adet sulak alan, 2 adet Yaban Hayatı Geliştirme sahası (YHGS) bulunmaktadır.

Çizelge 357 – İstanbul'daki Tabiat Parkları

	Adı	Alanı (hektar)
1	Türkmenbaşı	5,60
2	Polonezköy	3.004,00
3	Fatih Ormanı (Parkorman)	148,12
4	Mehmet Akif Ersoy	23,10
5	Kömürcübent	2,90
6	Marmaracık	7,42
7	Kirazlıbent	14,19
8	F. Rıfki Atay	16,33
9	Bentler	16,30
10	Neşetsuyu	67,47
11	Irmak	10,00
12	Fatih Çeşmesi	29,50
13	Ayvatbendi	50,00
14	Göktürk Göleti	56,00
15	Büyükada	4,45
16	Değirmenburnu	12,28
17	Dilburnu	6,88
18	Mihrabat	20,12
19	Elmasburnu	13,34
20	Şamlar	335,00
21	Avcıkoru	648,72
22	Fatih Ormanı	111,85
23	Çilingöz	17,75
24	Hacetderesi	16,00

Fotoğraf 40 - Ayvat Bendi Tabiat Parkı

Fotoğraf 41 - Ayvat Bendi Tabiat Parkı

Fotoğraf 42 Büyükkada Tabiat Parkı

Fotoğraf 43 Dilburnu Tabiat Parkı

Fotoğraf 44 Mihrabat Tabiat Parkı

Fotoğraf 45 Elmasburnu Tabiat Parkı

İstanbul ilinin Çatalca Yarımadası'nda Büyükçekmece, Küçükçekmece, Terkos gölleri ve Çatalca'da bulunan Büyükkokmuşgöl ve Küçük-kokmuşgöl, Kocaeli Yarımadası'nda Riva, Ağva ve Tuzla'da yer alan Kamil Abduş Gölü İstanbul'un en önemli sulak alanlarını barındırmaktadır. Bu alanlar sucul bitki örtüsü bakımından çok zengindirler. Örneğin, Terkos Gölü, Türkiye'deki en zengin su florası ile oldukça çeşitli kuş popülasyonlarının yaşam alanını oluşturur. Ayrıca, Büyükçekmece ve Küçükçekmece gölleri de uluslararası düzeyde adı geçen en önemli sulak alanlardır.

Tuzla ilçesinde bulunan Tuzla Balık Gölü, diğer bir ismiyle Kamil Abduş Gölü, Tuzla yarımadasının kuzey kesiminde eski Aydınlar Limanı'nın iç kesiminde doğal ve kısmen yapay kıyı kordonları ile denizden ayrılarak oluşmuş, önceki yıllarda, derinliği ortalama 40-50 cm olan ve yıllar itibarıyla su seviyesinin düşmesi ve çeşitli eko-biyolojik etkenler sonucu suyunu kaybetmiş bir lagün gölüdür. İstanbul II Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıkları Koruma Kurulu Kararı 1.Derece Doğal Sit Alanı olarak tescil edilmiştir.

Çizelge 358 – İstanbul'daki Sulak Alanlar

	Adı	Alanı (hektar)
1	Küçükçekmece Gölü	1.500
2	Büyükçekmece Gölü	2.850
3	Danamandıra Gölü	50
4	Terkos gölü	5.850
5	Kulakçayırı	35

Çizelge 359 – İstanbul'daki Tabiat Koruma Alanı

	Adı	Alanı (hektar)
1	Beykoz-Göknarlık	46,00

Çizelge 360 – İstanbul'daki Yaban Hayatı Geliştirme Sahaları

	Adı	Alanı (hektar)
1	Feneryolu	1.440
2	Çilingöz	35.400

Çizelge 361 – İstanbul'da bulunan doğal sit alanları, boğaziçi sit alanları ve koruma alanları

No	İlçe, Mevkii	Sit Alanı Türü	Karar Tarih/No/Plan
1	Silivri, Büyük ve Küçük Kokmuş Gölleri	I. ve II. Derece Doğal Sit	14.10.1999/5349 sayılı karar
2	Çatalca, İkgöz ve Kocakuyu Mağaraları	I. Derece Doğal ve II.Derece Arkeolojik Sit	24.11.1995/3928 sayılı karar
3	Çatalca, Kartepe	I. Derece Doğal ve II.Derece Arkeolojik Sit	21.08.1997/4540 sayılı karar
4	Avcılar, İç Dış Kumsal	1,2,3. Derece Doğal ve Arkeolojik Sit	13.11.1976/9509 sayılı karar
5	Küçükçekmece, Soğuksu Çiftliği	I. ve III. Derece Doğal Sit	13.11.1976/9509 sayılı karar 15.11.2001/6226 sayılı karar
6	Bakırköy, Florya Atatürk Ormanı	II. Derece Doğal Sit Yeşilköy Koruma Amaçlı İmar Planı	01.09.1999/11103 sayılı karar 27.06.1990/1869 sayılı karar
7	Bayrampaşa, Ferhatpaşa Çiftliği	I. Derece Doğal Sit ve II.Derece Arkeolojik Sit	02.02.1996/4025 sayılı karar
8	Beşiktaş/Ön Görünüm Bölgesi (Boğaziçi Sit Alanı)	Doğal ve Tarihi Sit	14.12.1974/8172 sayılı karar 1/5.000, 1/1.000 koruma amaçlı İmar Planı 24.06.1983/15175 sayılı karar

Çizelge 361 – İstanbul'da bulunan doğal sit alanları, boğaziçi sit alanları ve koruma alanları (devamı)

No	İlçe, Mevkii	Sit Alanı Türü	Karar Tarih/No/Plan
9	Beşiktaş, Geri Görünüm ve Etkilenme Bölgesi	Doğal ve Tarihi Sit	14.12.1974/8172 sayılı karar 1/5000 koruma amaçlı İmar Planı 20.05.1993/5813 sayılı karar 1/1000 ölçekli Koruma Amaçlı İmar Planı 23.12.1993/6297 sayılı karar
10	Beşiktaş, Yıldız Sarayı	Doğal ve Tarihi Sit	09.02.1995/7296 sayılı karar
11	Beşiktaş, Abbasoğlu Parkı	Doğal Sit	01.03.2000/11484 sayılı karar
12	Beşiktaş, İhlamur Kasrı	Doğal ve Tarihi Sit	13.02.1976/8913 sayılı karar 11.06.1985/1152 sayılı karar
13	Sarıyer, Öngörünüm Bölgesi	Doğal ve Tarihi Sit	14.12.1974/8172 sayılı karar 1/5000, 1/1000 Koruma Amaçlı İmar Planı 24.06.1983/15175 sayılı karar
14	Sarıyer, Geri Görünüm ve Etkilenme Bölgesi	Doğal ve Tarihi Sit	14.12.1974 / 8172 sayılı karar 1/5.000, 1/10.00 koruma amaçlı İmar Planı 24.06.1983/15175 sayılı karar
15	Sarıyer (İstanbul Kuzey Kesimi Karadeniz Kuşağı)	Doğal ve Tarihi Sit	14.12.1974/8172 sayılı karar
16	Sarıyer, Zekeriyaköy ve Uskumruköy (İstanbul Kuzey Kesimi Karadeniz Kuşağı)	Doğal Sit	15.11.1995/7755 sayılı karar 1/5000 Koruma Amaçlı İmar Planı 09.10.2002/13218 sayılı karar 1/1000 Koruma Amaçlı İmar Planı 28.07.2003/13933 sayılı karar
17	Sarıyer, Bahçeköy (İstanbul Kuzey Kesimi Karadeniz Kuşağı)	Doğal Sit	15.11.1995/7755, 14.12.1996/7809, 08.06.1996/8288, 20.06.1996/8410, 20.05.2003/13711 sayılı kararlar Geçiş Dönemi Yapılaşma Koşulları
18	Şile, Merkez	Kentsel ve Doğal Sit	28.01.1992/2796 sayılı karar Kentsel Sit Koruma Amaçlı İmar Planı 02.09.1992/2934 sayılı karar Doğal Sit ve Etkilenme Alanı Revizyonu 03.05.1994/3435 sayılı karar Doğal Sit ve Etkilenme Alanı Revizyonu 12.04.2001/6001 sayılı karar
19	Şile, Doğanlı ve Alacalı	I. Derece Doğal Sit I. ve II. Derece Arkeolojik Sit	11.12.1997/4667 sayılı karar
20	Şile, Ağva Beldesi	I. Derece Doğal ve I.Derece Arkeolojik Sit	13.04.2001/5572 sayılı karar

Çizelge 361 – İstanbul'da bulunan doğal sit alanları, boğaziçi sit alanları ve koruma alanları (devamı)

No	İlçe, Mevkii	Sit Alanı Türü	Karar Tarih/No/Plan
21	Tuzla, Büyük ve Küçük İçmeler	Doğal Sit	14.01.1992/2787 sayılı karar
		I. ve II. Derece Doğal Sit	30.09.1999 sayılı karar (derecelendirme)
22	Tuzla, Büyük İçmelerin Yanındaki Alan	III. Derece Doğal Sit	30.09.1999/5317 sayılı karar
23	Tuzla, Kamil Abduş Gölü ve Çevresi	I. ve II. Derece Doğal Sit	26.01.1993/3019, 16.07.1997/4535 sayılı kararlar 1/5000 Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı 16.07.1997/4535 sayılı karar 1/5000 Koruma Amaçlı İmar Planı ve 1/25.000 Çevre Düzeni Planı 25.02.1999/5077 sayılı karar
24	Tuzla, Sakız Adası	I.Derece Arkeolojik ve Doğal Sit	17.11.1992/2972, 26.01.1993/3019 sayılı kararlar 1/5000 Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı ve 1/25.000 Çevre Düzeni Planı 25.02.1999/5077 sayılı karar
25	Tuzla, Antik Mendirek ve Çevresi	I.Derece Arkeolojik ve Doğal Sit	16.04.1998/4761 sayılı karar
		III.Derece Arkeolojik ve Doğal Sit	09.02.2005/211 sayılı karar (revizyon)
26	Pendik, Burla Biraderler Korusu	I.Derece Doğal Sit	07.10.1999/5346 sayılı karar
27	Pendik-Kartal-Sultanbeyli sınırları içinde Aydos Dağı	I. Derece Doğal Sit	14.10.1999/5348, 16.06.2000/5670 sayılı karar
28	Pendik-Kartal-Sultanbeyli sınırları içinde Aydos Dağı'nda Keçi Kalesi	I. Derece Doğal ve Arkeolojik Sit	16.06.2000/5670 sayılı karar
29	Pendik, Kaynarca, Pendik Höyüğü	I. ve II. Derece Doğal Sit	06.04.1993/3054 sayılı karar
30	Kartal, Maltepe Dragos Tepesi ve Yakın Çevresi	I., II. Ve III. Derece Doğal Sit	11.11.1999/5385 sayılı karar 1/5000 ve 1/1000 Koruma Amaçlı İmar Planı
31	Kartal, Yakacık	II. Derece Doğal Sit	26.09.2002/6451 sayılı karar
32	Kadıköy, 309 ada, 2 parsel	Doğal Sit	20.12.1975/8581 sayılı karar
33	Kadıköy, 380 ada, 1-6 parseller	Doğal Sit	20.10.1979/11458 sayılı karar
34	Kadıköy, 1149 ada, 8 parsel (Irmak Okulları)	III. Derece Doğal Sit	27.04.2000/5589 sayılı karar
35	Kadıköy,172/3 pafta, 620 ada, E:39, Y:273-274 parseller	Doğal Sit	13.05.1977/9780 sayılı karar
		III. Derece Doğal Sit	27.06.2002/6397 sayılı karar
36	Kadıköy, Acıbadem, 1340 ada, 4-5-6 parsel	III. Derece Doğal Sit	16.10.2002/6470 sayılı karar

Çizelge 361 – İstanbul'da bulunan doğal sit alanları, boğaziçi sit alanları ve koruma alanları (devamı)

No	İlçe, Mevkii	Sit Alanı Türü	Karar Tarih/No/Plan
37	Kadıköy, Yoğurtçu Parkı	I. Derece Doğal Sit	25.12.2002/6529 sayılı karar
38	Kadıköy, Zühtüpaşa Mahallesi, 783 ada, 5-6 parsel	II. Derece Doğal Sit	07.01.2004/6792 sayılı karar
39	Kadıköy, İçerenköy, PTT Hastanesi Bahçesi	III. Derece Doğal Sit	23.02.2005/231 sayılı karar
40	Kadıköy, Hasanpaşa, Kurbağalidere	I. Derece Doğal ve Kentsel Sit	19.04.1994/3437 sayılı karar Koruma Amaçlı İmar Planı 11.06.1998/4841 sayılı karar
41	Kadıköy, Kuşdili	III. Derece Doğal Sit	10.10.2002/6462 sayılı karar
42	Kadıköy, Caferağa Mahallesi, 40 pafta, E:175, Y:13432 ada 5-6 parsel	Doğal Sit	11.10.2001/6196 sayılı karar
43	Kadıköy, Sahrayıcedit/176 pafta, 621 ada, E: 110-178-179, Y:183-186-253-254-255-256 parseller	Doğal Sit	09.07.1977/9960 sayılı karar
44	Beykoz (Öngörünüm Bölgesi)	Doğal ve Tarihi Sit	14.12.1974/8172 sayılı karar 1/5000 ve 1/1000 Koruma Amaçlı İmar Planı 24.06.1983/15175 sayılı karar
45	Beykoz (Gerigörünüm ve Etkilenme Bölgesi)	Doğal ve Tarihi Sit	14.12.1974/8172 sayılı karar 1/5000 ve 1/1000 Koruma Amaçlı İmar Planı 21.11.1991/3905 sayılı karar
46	Beykoz (Kısmen İstanbul Kuzey Kesimi Karadeniz Kuşağı)	Doğal Sit	1/5000 Koruma Amaçlı İmar Planı 21.11.2001/12602 sayılı karar 1/1000 Koruma Amaçlı İmar Planı 14.10.2003/14070 sayılı karar
47	Beykoz (Kısmen İstanbul Kuzey Kesimi Karadeniz Kuşağı)	Doğal Sit	15.11.1995/7755 sayılı karar 14.12.1995/7809, 06.06.1996/8287, 05.05.1998/9936, 20.08.1998/8409 sayılı kararlar Geçiş Dönemi Yapılaşma Koşulları
48	Beykoz, Riva	Doğal Sit	15.11.1995/7755 sayılı karar 1/5000 Koruma Amaçlı İmar Planı 12.08.1998/10254 sayılı karar 1/1000 Koruma Amaçlı İmar Planı 12.08.1998/10255, 05.12.2000/11992, 17.10.2000/11873 sayılı kararlar
49	Beykoz, Polonezköy	Doğal Sit	15.11.1995/7755 sayılı karar 1/1000 Koruma Amaçlı İmar Planı 29.04.2003/13647 sayılı karar
50	Beykoz, Çavuşbaşı Beldesi	Doğal Sit	15.11.1995/7755 sayılı karar 14.12.1995/7809, 06.06.1996/8287, 24.06.1996/8409 sayılı kararlar Geçiş Dönemi Yapılaşma Koşulları

Çizelge 361 – İstanbul'da bulunan doğal sit alanları, boğaziçi sit alanları ve koruma alanları (devamı)

No	İlçe, Mevkii	Sit Alanı Türü	Karar Tarih/No/Plan
51	Üsküdar-Öngörünüm Bölgesi	Doğal ve Tarihi Sit	14.12.1974/8172 sayılı karar 1/5000 ve 1/1000 Koruma Amaçlı İmar Planı 24.06.1983/15175 sayılı karar
52	Üsküdar (Gerigörünüm ve Etkilenme Bölgesi Boğaziçi Sit Alanı)		14.12.1974/8172 sayılı karar 1/5000 ve 1/1000 Koruma Amaçlı İmar Planı 17.09.1992/5144 sayılı karar
53	Üsküdar, Büyük ve Küçük Çamlıca	Doğal ve Kentsel Sit	11.01.1991/2759, 16.01.1998/9665, 07.05.2002 sayılı kararlar Geçiş Dönemi Yapılaşma Koşulları 01.06.2005/603 sayılı karar Sit Alanında Revizyon Kararı
54	Üsküdar, Salacak ve Şemsipaşa	Doğal Sit	12.03.1977/9728 sayılı karar
55	Üsküdar, Karacaahmet Mezarlığı	Doğal ve Tarihi Sit	03.05.1991/3180 sayılı karar
56	Üsküdar, Validebağ	I. Derece Doğal Sit	16.07.1999/11088 sayılı karar
57	Sancaktepe, Samandıra, Damatrys Saray Kalıntıları ile Hamam Kalıntılarının yayıldığı alan	I. Derece Doğal Sit	26.07.1996/4226 sayılı karar
58	Adalar	Doğal ve Kentsel Sit	31.03.1984/234 sayılı karar 30.06.1994 tarihli Koruma Amaçlı İmar Planı 30.09.1998/10432 sayılı karar Geçiş Dönemi Yapılaşma Koşulları
59	Kırçeşme Su Galerisi	Koruma Alanı	03.03.1993/4448 sayılı karar
60	Bakırköy, 251 ada 17 parsel ve 485 ada 1 parsel	Koruma Alanı	26.12.1986/3016 sayılı karar
61	Büyüçekmece, Kanuni Sultan Süleyman Köprüsü ve Sokullu Külliyesi	Koruma Alanı	08.03.2007/322 sayılı karar

5. Arazi Kullanımı

Çizelge 362 – İstanbul ilinin arazi kullanım durumu

Arazi Kullanım Türü	Alan (ha)	%
Tarım Arazileri	117.936,01	21,18
Orman	266.642,46	47,88
Sulak Alan	10.285,00	1,85
Çayır ve Mera	6.509,36	1,17
Su Kütlesi	12.767,30	2,29
Yapay Bölgeler	142.691,28	25,63

5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu kapsamında 05.12.2007 tarihli ve S/162 sayılı Başkanlık Olur'u ile İstanbul İl bütünü için hazırlanan 1/100.000 ölçekli İstanbul Çevre Düzeni Planı, Büyükşehir Belediye Meclisinin 13.02.2009 tarih ve 103 sayılı Kararı ile uygun bulunmuştur. Plan, İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı'nca 15.06.2009 tarihinde onaylanmış olup; 17.07.2009- 17.08.2009 tarihleri arasında İstanbul Büyükşehir Belediyesi, Harita Müdürlüğü tarafından askıya çıkartılarak ilan edilmiştir.

6. ÇED Kararları, Çevre İzin ve Lisans İşlemleri

Çizelge 363 – İstanbul ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2014 yılı içerisinde alınan ÇED Olumlu ve ÇED Gerekli Değildir Kararlarının sektörel dağılımı (İstanbul ÇŞİM, 2014)

Karar	Maden	Enerji	Sanayi	Tarım-Gıda	Atık-Kimya	Ulaşım Kıyı	Turizm Konut	TOPLAM
ÇED Gerekli Değildir	23	2	74	3	27	7	110	247
ÇED Olumlu Kararı	4	4	1	-	3	2	6	20

Çizelge 364 – İstanbul ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzni/Çevre İzni ve Lisansı Belgesi sayıları (İstanbul ÇŞİM, 2014)

	EK-1	EK-2	TOPLAM
Geçici Faaliyet Belgesi	44	324	368
Çevre İzni Belgesi	58	311	369

Çizelge 365 – İstanbul ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzni/Çevre İzni ve Lisansı Belgesi red ve iptal sayıları (İstanbul ÇŞİM, 2014)

Çevre İzni - Lisans red	13
Çevre İzin-Lisans iptal	16
Geçici Faaliyet Belgesi İptal	55

7. Çevre Denetimleri ve Yaptırımlar

Çizelge 366 – İstanbul ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı (İstanbul ÇŞİM, 2014)

Denetimler	Çevre Yönetim, ve Denetim	ÇED	İzin	Toplam
Genel Toplam	2,083	1,325	2,558	5.968

Çizelge 367 – İstanbul ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı (İstanbul ÇŞİM, 2014)

	Kesilen Ceza Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
Egzoz Denetimi	0	0,00
PGD Denetim Sayısı	61	42.230,00

Çizelge 368 – İstanbul ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından uygulanan ceza miktarları ve sayısı (İstanbul ÇŞİM, 2014)

	Toplam Para Cezası
Çevre Yönetimi ve Denetim Şube Müdürlüğü	5.038.325,00 TL
ÇED	1.000.693,4 TL

İZMİR

1. Hava Kalitesi ve İklim Değişikliği

İzmir ilinde 2014 yılında konutlarda 260.402.311 m³, sanayide 2.631.309.426 m³ doğal gaz kullanılmıştır.

2014 yılında İzmir ilinde bulunan Hava Kalitesi Ölçüm İstasyonunun aylara göre verileri Çizelge 369'da verilmektedir.

Çizelge 369 – İzmir ilinde 2014 yılı hava kalitesi parametreleri aylık ortalama konsantrasyon değerleri (µg/m³; CO: mg/m³)

Alsancak	SO ₂	AGS*	PM10	AGS*
Ocak	8	Yok	46	Yok
Şubat	7	Yok	50	2
Mart	7	Yok	31	Yok
Nisan	7	Yok	25	Yok
Mayıs	6	Yok	22	Yok
Haziran	7	Yok	25	Yok
Temmuz	7	Yok	24	Yok
Ağustos	12	Yok	27	Yok
Eylül	11	Yok	25	Yok
Ekim	9	Yok	27	Yok
Kasım	16	Yok	44	Yok
Aralık	16	Yok	52	3

Güzelyalı	SO ₂	AGS*	PM10	AGS*
Ocak	22	Yok	68	8
Şubat	15	Yok	59	2
Mart	6	Yok	41	Yok
Nisan	2	Yok	32	Yok
Mayıs	2	Yok	30	Yok
Haziran	2	Yok	37	Yok
Temmuz	4	Yok	37	Yok
Ağustos	4	Yok	39	Yok
Eylül	2	Yok	35	Yok
Ekim	4	Yok	37	Yok
Kasım	7	Yok	51	3
Aralık	5	Yok	49	1

Çizelge 370 – İzmir ilinde 2014 yılı hava kalitesi parametreleri aylık ortalama konsantrasyon değerleri ($\mu\text{g}/\text{m}^3$; CO: mg/m^3) (devam)

Bayraklı	SO ₂	AGS*	PM10	AGS*
Ocak	10	Yok	109	17
Şubat	7	Yok	81	8
Mart	5	Yok	53	Yok
Nisan	2	Yok	39	Yok
Mayıs	2	Yok	40	Yok
Haziran	3	Yok	45	Yok
Temmuz	2	Yok	46	Yok
Ağustos	5	Yok	47	Yok
Eylül	5	Yok	45	
Ekim	13	Yok	77	7
Kasım	12	Yok	97	14
Aralık	4	Yok	95	13

Şirinyer	SO ₂	AGS*	PM10	AGS*
Ocak	8	Yok	89	12
Şubat	7	Yok	65	3
Mart	6	Yok	43	Yok
Nisan	6	Yok	33	Yok
Mayıs	6	Yok	30	Yok
Haziran	6	Yok	33	Yok
Temmuz	6	Yok	33	Yok
Ağustos	8	Yok	35	Yok
Eylül	8	Yok	34	Yok
Ekim	12	Yok	39	Yok
Kasım	16	Yok	62	6
Aralık	12	Yok	68	7

Çiğli	SO ₂	AGS*	PM10	AGS*
Ocak	9	Yok	81	10
Şubat	7	Yok	47	1
Mart	10	Yok	35	Yok
Nisan	2	Yok	26	Yok
Mayıs	6	Yok	26	3
Haziran	8	Yok	30	Yok
Temmuz	9	Yok	27	Yok
Ağustos	10	Yok	31	Yok
Eylül	3	Yok	30	Yok
Ekim	13	Yok	38	Yok
Kasım	18	Yok	59	2
Aralık	22	Yok	73	6

Çizelge 370– İzmir ilinde 2014 yılı hava kalitesi parametreleri aylık ortalama konsantrasyon değerleri ($\mu\text{g}/\text{m}^3$; CO: mg/m^3) (devam)

Karşıyaka	SO ₂	AGS*	PM10	AGS*
Ocak	7	Yok	64	5
Şubat	6	Yok	52	1
Mart	6	Yok	33	Yok
Nisan	6	Yok	29	Yok
Mayıs	5	Yok	25	Yok
Haziran	6	Yok	32	Yok
Temmuz	7	Yok	30	Yok
Ağustos	6	Yok	32	Yok
Eylül	6	Yok	29	Yok
Ekim	7	Yok	32	Yok
Kasım	6	Yok	47	Yok
Aralık	10	Yok	47	Yok

Bornova	SO ₂	AGS*	PM10	AGS*
Ocak	9	Yok	67	2
Şubat	10	Yok	47	Yok
Mart	8	Yok	34	Yok
Nisan	6	Yok	35	Yok
Mayıs	6	Yok	32	1
Haziran	6	Yok	34	Yok
Temmuz	5	Yok	33	Yok
Ağustos	6	Yok	37	Yok
Eylül	7	Yok	35	Yok
Ekim	7	Yok	38	Yok
Kasım	6	Yok	49	1
Aralık	8	Yok	48	1

İzmir ilinde 63 adet emisyon ölçüm yetki belgesi verilmiş ve 413.500 adet egzoz emisyon ölçüm pulu vardır.

2. Su ve Atık Su Yönetimi

İzmir ilinde 2014 yılı sonu itibarıyla sulama sektöründe 231 milyon m³, içme suyu sektöründe 200 milyon m³, sanayide 71 milyon m³ olmak üzere toplam 502 milyon m³ su tüketildiği hesaplanmaktadır. Mevcut durumda İzmir'in içme suyu ihtiyacının ortalama %54'ü yeraltı ve %44'ü yüzey sularından karşılanmaktadır. İzmir ili içme ve kullanma suyu ihtiyacını karşılayan kuyular Göksu, Sarıkız, Menemen-Çavuşköy, Halkapınar, Pınarbaşı ve Buca kuyularıdır.

Tahtalı İçme Suyu Arıtma Tesis: 27 Ağustos 1997 tarihinde devreye alınan, Menderes ilçesi, Görece Beldesi'nin hemen güneyinde yer alan tesis 520.000 m³/gün kapasiteye ve 1.250 kVA kurulu güce sahip olup, Tahtalı baraj gölünden alınan suyun içme suyu standartlarına uygun olarak arıtılmasını sağlamaktadır.

Sarıköz İçme Suyu Arıtma Tesis: Manisa'nın Saruhanlı ilçesi sınırları içinde yer alan Nuriye Beldesi'nde, Sarıköz yer altı kaynaklarının olduğu alanda İZSU tarafından inşa edilmiştir. Tesis 1.500 lt/sn su arıtma kapasitesi ile Tahtalı Barajı İçme Suyu Arıtma Tesisinden sonra İzmir'in ikinci büyük içme suyu arıtma tesisidir.

Balçova Barajı Ve İçme Suyu Arıtma Tesis: İzmir İçme Suyu Projesi kapsamında bulunan Balçova Barajı'ndan içme ve kullanma suyu sağlamak amacıyla yapımı gerçekleştirilen Balçova Arıtma Tesisleri Mayıs 1984'de işletmeye alınmıştır. Tesis kapasitesi 70.000 m³/gün suyun arıtılmasına imkân tanıyacak niteliktedir. Arıtma üniteleri; havalandırma, ön klorlama, hızlı kum filtreleri, temiz su tankı, son klorlamadan oluşmaktadır.

Ürkmez İçme Suyu Arıtma Tesis: Ürkmez İçme Suyu Arıtma Tesis Ürkmez Barajının yaklaşık 900 m doğusunda bulunmaktadır. Proje debisi 109 lt/s' dir. Ürkmez beldesinin su ihtiyacı 1992 yılında İller Bankası Genel Müdürlüğü ile Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü arasında yapılan ve daha sonra İZSU Genel Müdürlüğüne devredilen protokolle Ürkmez Barajından alınacak ham suyun arıtılmasıyla sağlanmaktadır. Arıtma tesisi 02.07.2004 tarihinde işletmeye açılmıştır.

Aliğa Barajı İçme Suyu Arıtma Tesis: Aliğa Barajı Hacmi 155.350.000 m³tür. İçme suyu arıtma tesisi Kasım 1993 tarihinde devreye alınmıştır. Tesis gerekli revizyonların tamamlanmasının ardından 2008 yılı başından itibaren düzenli olarak işletilmektedir. 70 lt/sn (6.048 m³/gün) kapasiteye sahiptir. Tesis üniteleri; havalandırma, ön klorlama, hızlı karıştırıcı, yavaş karıştırıcı, durultucu, hızlı kum filtresi, son klorlama, geri yıkama suyu tutma tankı, çamur koyulaştırıcı ve kurutma yataklarından oluşmaktadır.

Ödemiş İçme Suyu Arıtma Tesis: İçme Suyu Arıtma Tesisine gelen kaynakların maksimum ve minimum akış debileri sırasıyla 217 lt/sn ve 80 lt/sn'dir. Su kaynakları 1 Kasım–1 Mayıs tarihleri arasında (kışın) ilçenin içme suyu ihtiyacını karşılamak için kullanılırken; yazın, çevre köylerdeki sulama işleri için kullanılmaktadır. İçme suyu arıtma tesisi yılın 6 ayı çalışmaktadır. Suyun sulama için köylülere sağlandığı dönemde, içme suyu ihtiyacı kuyulardan karşılanmaktadır.

2014 yılı sonu itibarıyla İzmir'de kanalizasyon şebekesi ile hizmet verilen nüfusun belediye nüfusu içindeki oranı %99,7'dir.

Çizelge 371 – İzmir ilinde faaliyette olan kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu

Belediye Atıksu Arıtma Tesis (AAT)	AAT Türü	AAT Kapasitesi (m ³ /gün)	AAT Arıtma Çamuru Miktarı (ton/yıl)
Çiğli AAT	İleri Biyolojik	605.000	45.530,55
Menemen AAT	İleri Biyolojik	21.600	3.960,98
Güneybatı AAT	İleri Biyolojik	21.600	3.370,98
Urla AAT	İleri Biyolojik	21.600	3.090,99
Ayrancılar-Yazıbaşı AAT	İleri Biyolojik	6.912	1.148,80
Bayındır AAT	İleri Biyolojik	6.912	629,59
Torbalı AAT	İleri Biyolojik	21.600	2.416,95
Seferihisar AAT	İleri Biyolojik	10.800	1.679,86
Aliğa AAT	İleri Biyolojik	21.600	1.816,04
Kemalpaşa AAT	İleri Biyolojik	12.960	2.236,69
Menderes-Havza AAT	İleri Biyolojik	21.600	2.042,49
Eski Foça AAT	İleri Biyolojik	9.763	610,66
Bağarası AAT	Aktif Çamur	2.100	
Halilbeyli AAT	Aktif Çamur	1.300	
Kozbeyli AAT	Aktif Çamur	500	
Balıkliova AAT	Doğal Arıtma	1.000	

Çizelge 371– İzmir ilinde faaliyette olan kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu (devamı)

Belediye Atıksu Arıtma Tesisi (AAT)	AAT Türü	AAT Kapasitesi (m ³ /gün)	AAT Arıtma Çamuru Miktarı (ton/yıl)
Gümüldür AAT	Aktif Çamur	4.000	
Hacıömerli AAT	Biyodisk	250	
İYTE AAT	Aktif Çamur	2.250	
Selçuk AAT	Doğal Arıtma	10.200	
Ürkmez AAT	Doğal Arıtma	2.000	
Gödençe AAT	Aktif Çamur	250	
Ödemiş Belediyesi AAT	Fiziksel + Biyolojik	15.765	9.269,54
Bergama AAT	İleri Biyolojik Arıtma	13.000	
Karaburun-Efes AAT	Fiziksel + Biyolojik	1.500	
Karaburun-Kuyucak AAT	Fiziksel + Biyolojik	1.500	
Kiraz Belediyesi AAT	Fiziksel + Biyolojik	2.000	
Doğanbey AAT			
Dikili Belediyesi AAT	Fiziksel	33.326	
Alaçatı Ön Arıtma Tesisi	Fiziksel	32.000	
Çeşme-Ovacık Ön arıtma Tesisi	Fiziksel	64.000	

Çizelge 372 – İzmir ilinde OSB’lerde olan atıksu arıtma tesislerinin durumu

OSB Adı	Mevcut Durumu	Kapasitesi (ton/gün)	AAT Türü	AAT Çamur Miktarı (ton/gün)	Desarj Ortamı	Desarj kordonatları
İzmir Atatürk OSB	Mevcut(Fall)	21.000	Fiziksel Kimyasal Biyolojik	5-7	Eski Gediz Yatağı	27°020106 E 38°284565 K
İTOB OSB	AKTİF	2000	İleri Arıtma (MBR)	1<	DSİ kurutma kanalı	Y:517997.275 X:4227931,563
Tire OSB	FAAL	1	BİYOLOJİK ARITMA	16	Yuvalı Deresi	İTRF 96 Y:561781,317 X:4222124,505
Aliğa Organize Sanayi Bölgesi	FAAL	200	Paket Arıtma	-	Kunduz Deresi	502796,881 4297189,430
İzmir pancar Organize Sanayi Bölgesi	Oluşan atıksular atıksu altyapı sistemi ile toplanıp atıksu arıtma tesisinin ayrılan parselde varolan depoda biriktirilip Bölgeye ait vidanjör ile İTOB Organize Sanayi Bölgesi Atıksu Arıtma Tesisine taşınmaktadır. Atıksu arıtma tesisi proje çalışmalarına başlanılmıştır. İzmir Kalkınma Ajansının mali destek programına da başvurulmuş ve proje başarılı bulunulup desteğe hak kazanmıştır. 07.01.2015 tarihinde Ajans şle sözleşme imzalanmış olup ihale hazırlıkları çalışmalarına başlanılmıştır.					

Çizelge 372 – İzmir ilinde OSB’lerde olan atıksu arıtma tesislerinin durumu (Devam)

OSB Adı	Mevcut Durumu	Kapasitesi (ton/gün)	AAT Türü	AAT Çamur Miktarı (ton/gün)	Deşarj Ortamı	Desar Kordonatları
İzmir Kemapaşa Organize Sanayi Bölgesi	Faal	10.000 m ³ /gün	Fiziksel+ Kimyasal+ Biyolojik Karma endüstriyel Atıksu Arıtma Tesisi	10 Ton/gün	Nif Çayı	38°26'45.96"K 27°25'27.05"D
Kınık OSB	YOK	YOK	YOK	YOK	YOK	YOK
Bergama OSB	YOK	YOK	YOK	YOK	YOK	YOK
Buca Ege OSB						

3. Atık

İlde üretilen belediye atık miktarı 4364 ton/gün ve toplanan atık miktarı 3575 ton/gün'dür. Harmandalı Katı Atık Düzenli Depolama Tesisi ve Bergama Katı Atık Düzenli Depolama Tesisi olmak üzere iki adet II. sınıf düzenli depolama tesisi bulunmaktadır. Harmandalı Katı Atık Düzenli Depolama Tesisi Süleyman Demirel Caddesi No:26 Çiğli / İzmir adresinde yer almak olup çöp sızıntı suları kanal aracılığı ile Kuzey Bölgesi Eysel Atıksu Arıtma Tesisine yönlendirilmektedir. Sindel Mahallesi Bergama / İzmir adresinde bulunan Bergama Katı Atık Düzenli Depolama Tesisinde oluşan çöp sızıntı suları, sızıntı suyu havuzlarında toplanarak vidanjörler ile çekilip evsel atıksu arıtma tesisine yönlendirilmektedir. Ayrıca Bayındır, Beydağ, Çeşme, Dikili, Karaburun, Kemalpaşa, Kınık, Kiraz, Ödemiş ve Tire İlçelerinde vahşi depolama alanları bulunmaktadır.

Çizelge 373 – İzmir ilinde bulunan bertaraf tesisleri sayıları

Katı Atık Bertaraf Tesisi Sayısı	2
Lisanslı Ambalaj Atığı Toplama Ayırma Tesisi	63
Lisanslı Ambalaj Atığı Geri Dönüşüm Tesisi Sayısı	13

24.08.2011 tarih ve 28035 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Ambalaj Atıklarının Kontrolü Yönetmeliği Madde 8’e göre; 30.11.2011 tarihinden itibaren ambalaj atıklarının kaynağında ayrı toplanması ile ilgili çalışmalar ilçe belediyelerince yürütülmekte olup Müdürlüğümüz tarafından koordinasyon sağlanarak desteklenmekte ve eğitim faaliyetlerine katkı sağlanmaktadır.

İzmir’de 2014 yılında toplam 3.239 ton atık madeni yağ, 33.600 kg atık pil ve 128,023 ton bitkisel atık yağ toplanmıştır.

İzmir ilinde ortaya çıkan tıbbi atıklar ilde yakma tesisi kuruluncaya kadar en yakın il olan Manisa’da bulunan tıbbi atık sterilizasyon tesisinde Manisa Belediyesi ile imzalanan Tıbbi Atık Ortak Hizmet Protokolü kapsamında gerçekleştirilmektedir. 2014 yılı itibarıyla İzmir Büyükşehir Belediyesi sınırları içerisinde ortalama 17,5 ton/gün tıbbi atık toplanmıştır.

Çizelge 374- İzmir ilinde 2014 Yılı Termik Santrallerde Kullanılan Kömür Miktarı Ve Oluşan Cüruf-Uçucu Kül Miktarı (İZDEMİR, 2014)

Termik Santralin Adı	Kullanılan Kömür Miktarı(ton/ yıl)	Oluşan Cüruf Miktar (ton/yıl)	Oluşan Uçucu Kül Niktarı
İZDEMİR	721.821,6	70.198,3	6.491,72
TOPLAM	721.821,6	70.198,3	6.491,72

4. Doğa Koruma, Biyoçeşitlilik ve Tabiat Varlıklarını Koruma Çalışmaları

2014 yılı sonu itibariyle İzmir il sınırları içerisinde milli park bulunmamakta olup, 10 adet Tabiat Parkı bulunmaktadır.

Bunlar; Örnekköy Tabiat Parkı, Meryemana Tabiat Parkı, Karagöl Tabiat Parkı, Tanay Tabiat Parkı, Çiçekli Tabiat Parkı, Efeoğlu Tabiat Parkı, Ekmeksiz Plajı Tabiat Parkı, Gümüldür Tabiat Parkı, Gümüşsuyu Tabiat Parkı, Yamanlar Dağı Tabiat Parkıdır.

Örnekköy Tabiat Parkı: Örnekköy Tabiat Parkı, Kıyı Ege Bölgesi'nde, İzmir ili, Karşıyaka ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Ortalama yüksekliği 400 m olup, rakım 350 ile 450 m arasında değişmekte, tabiat parkı eğimli bir arazi içerisinde ve yer yer düzlüklerin bulunduğu bir saha içerisinde bulunmaktadır. Tabiat parkında 112 adet değişik bitki türü tespit edilmiş olup, alan zengin bir biyolojik çeşitliliğe sahiptir.

Fotoğraf 46-Örnekköy Tabiat Parkı

Meryemana Tabiat Parkı: Selçuk sınırları içinde kalan Meryem Ana Tabiat Parkı 363 ha büyüklükte olup, 22.04.2008 tarihinde Tabiat Parkı olarak ilan edilmiştir. İzmir'e 82 km, Selçuk'a 6 km mesafededir. Ulaşım özel araçlar ve tur otobüsleri ile sağlanmaktadır. Saha sınırları içerisinde Ortaburun, Kapıdağ, Dede tepeleri mevcuttur. Alan iki vadiden oluşmaktadır. Kızılçam, sandal, kermes meşesi, yabancı zeytin, funda, orman sarmaşığı, keçi boynuzu, sığır kuyruğu alanın florasını oluşturmaktadır. Kurt, çakal, şahin, karatavuk, baykuş alanda bulunan fauna türleridir. Sahanın tamamı ormanlık alandan oluşmaktadır. Meryemana ve çevresinin taşıdığı doğal ve kültürel kaynak değerleri ile doğa turizmi (foto safari, trekking, dağcılık) ve bilimsel araştırmalar için tercih edilen alanlardır.

Karagöl Tabiat Parkı: İzmir ili, Karşıyaka ilçesi, Yamanlar Dağı mevkiinde bulunmaktadır. İzmir'e uzaklığı 26 km'dir. Sahada göl manzaralı kır gazinosu, WC, büfe, piknik üniteleri bulunmaktadır. Elektrik içme ve kullanma suyu mevcuttur. 18,92 ha'lık bir alanda kurulmuş olup, ziyaretçi kapasitesi günlük 957 kişi kapasitelidir.

Fotoğraf 47-Karagöl Tabiat Parkı

Tanay Tabiat Parkı: İzmir ili, Çeşme ilçesi, Ilıca mevkiinde bulunmaktadır. İzmir'e uzaklığı 70 km'dir. Sahada deniz manzaralı kır gazinosu, WC, büfe, piknik üniteleri, çadır yeri ve bungalov bulunmaktadır. Elektrik içme ve kullanma suyu mevcuttur. 30,30 ha'lık bir alanda kurulmuş olup ziyaretçi kapasitesi günlük 1.500 kişi ve 100 çadırıdır.

Fotoğraf 48 - Tanay Tabiat Parkı

Çiçekli Tabiat Parkı: İzmir ili, Bornova ilçesi, Çiçekli mevkiinde bulunmaktadır. İzmir'e uzaklığı 20 km'dir. Sahada büfe, WC, piknik üniteleri bulunmaktadır. Elektrik içme ve kullanma suyu mevcuttur. 20,91 ha'lık bir alanda kurulmuş olup, ziyaretçi kapasitesi günlük 896 kişidir.

Efeoğlu Tabiat Parkı: İzmir'e uzaklığı 22 km'dir. Kızılcım ağaçları ile kaplı sahada kır büfesi, WC, piknik üniteleri bulunmaktadır. Elektrik içme ve kullanma suyu mevcuttur. 22,67 ha'lık bir alanda kurulmuş olup ziyaretçi kapasitesi günlük 1.000 kişidir

Fotoğraf 49 - Efeoğlu Tabiat Parkı

Ekmeksiz Plajı Tabiat Parkı: İzmir ili, Seferihisar ilçesi, Sığacık mevkiinde bulunmaktadır. İzmir'e uzaklığı 52 km'dir. Sahada deniz manzaralı kır gazinosu, WC, büfe, piknik üniteleri, çadır yeri bulunmaktadır. Elektrik içme ve kullanma suyu mevcuttur. 14,96 ha'lık bir alanda kurulmuş olup ziyaretçi kapasitesi günlük 1.500 kişi ve 100 çadırıdır.

Fotoğraf 50 - Ekmeksiz Plajı Tabiat Parkı

Gümüldür Tabiat Parkı: İzmir ili, Menderes ilçesi, Gümüldür mevkiinde bulunmaktadır. İzmir'e uzaklığı 75 km'dir. Sahada kır gazinosu, disko, büfesi, WC, piknik üniteleri ve çadır yeri bulunmaktadır. Elektrik içme ve kullanma suyu mevcuttur. 7,40 ha'lık bir alanda kurulmuş olup ziyaretçi kapasitesi günlük 2.500 kişi ve 300 çadırıdır.

Fotoğraf 51 - Gümüldür Tabiat Parkı

Gümüşsuyu Tabiat Parkı: Gümüşsuyu Tabiat Parkı, Menderes ilçesi Gümüldür mevkiinde bulunmaktadır. İzmir'e uzaklığı 75 km'dir. 1.732 ha'lık bir alanda kurulmuş olup ziyaretçi kapasitesi günlük 500 kişi olup 160 yatak kapasitelidir.

Yamanlar Dağı Tabiat Parkı: Yamanlar Dağı Tabiat Parkı Karşıyaka ilçesi sınırları içerisinde yer almaktadır. Alanı 39,71 ha olup, bu alanda daha önce Sağlık Bakanlığı tarafından Sanatoryum olarak kullanılan bir adet otel binası ile bungalovlar bulunmaktadır. Saha Karşıyaka ilçesine yakınlığı nedeniyle, Karşıyaka ve Çiğli halkının rekreasyon ihtiyacını karşılayacaktır. Alan Karşıyaka'ya 17 km, Menemen'e 47 km, Çiğli ilçesine 18 km uzaklıktadır.

Fotoğraf 52 - Yamanlar Dağı Tabiat Parkı

İzmir ilinde 8 adet Sulak Alan bulunmaktadır. Bunlar; Gediz Deltası Sulak Alanı (20.400 ha), Gebekirse Gölü Sulak Alanı (839.2 ha), Belevi Gölü Sulak Alanı (150 ha), Gölcük Gölü Sulak Alanı (80 ha), Karagöl Sulak Alanı (4 ha), Küçük Menderes Nehri ve Deltası Sulak Alanı (1.500 ha), Bakırçay Nehri ve Deltası Sulak Alanı (3.000 ha), Alaçatı Kıyı Ekosistemi Sulak Alanı (4.000 ha)'dır.

Gediz Deltası Sulak Alanı: Gediz Deltası Sulak Alanı, Menemen, Çiğli ilçeleri sınırları içinde olup İzmir Körfezi'nin kuzey batısında yer almaktadır. 20.400 ha alana sahiptir. Saha 1998 yılında Çevre Bakanlığı tarafından Ramsar Sözleşmesi listesine dahil edilmiştir.

İzmir Kuş Cenneti sahasında; tuzlu su ekosistemi (Dalyanlar ve Çamaltı Tuzlası havuzları), tatlı su ekosistemi (sazlıklar), otlak sahaları ve tepelik kısımlar olmak üzere 4 tip ekosistem bulunmakta, ayrıca tatlı ve tuzlu suların geçiş yaptığı kısımlarda da acı su ekosistemine de rastlanmaktadır.

Yapılan gözlemlerle sahada 289 kuş türü ile 315 bitki türü gözlemlenmiştir. En fazla görülen türler; Flamingo, Deniz Kırangıcı (Sumru), Gümüşi Martı, Akça Cılıbıt, Akdeniz Martısı, Cüce Karabatak, Yeşilbaş Ördek, Angıt, Tepeli Pelikan, Hazar Deniz Kırangıcı, Karagagalı Sumru, Bataklık Kırangıcı, Kocagöz, Küçük Beyaz Balıkçıl, Poyraz Kuşu, Uzunbacak ve Sakarmeke. Bu kadar kuş türünün bulunduğu İzmir Kuş Cenneti'nde Çakal, Tilki, Tavşan, Yaban Domuzu, Gelincik, Kirpi, Yılan, Saz Kedisi gibi birçok hayvan da yaşamaktadır.

Gebekirse Gölü Sulak Alanı: Selçuk ilçesi, Zeytinköy mevkiinde 2006 yılında Küçük Menderes Deltası içerisinde yer alarak, Ramsar Sözleşmesine de dahil edilmek üzere teklifi yapılmıştır. 839,2 ha'lık alan içerisinde yer almaktadır. İçerisinde 50 kadar kuş türünü barındırmakta olup tatlı ve tuzlu su ekosistemine sahiptir. Sahanın tamamı 1.Derece Doğal Sit Alanıdır.

Belevi Gölü Sulak Alanı: Selçuk ilçesi, Belevi mevkiinde 2006 yılında Küçük Menderes Deltası içerisinde yer alarak, Ramsar Sözleşmesine de dahil edilmek üzere teklifi yapılmıştır. 150 ha'lık göl alanına sahiptir. İçerisinde bir çok kuş türünü barındırmakta olup tatlı su ekosistemine sahiptir.

Gölcük Gölü Sulak Alanı: Ödemiş ilçesi, Gölcük mevkiinde 2006 yılında sulak alan olarak ilan edilmiştir. Ramsar Sözleşmesine de dahil edilmek üzere teklifi yapılmıştır. 80 ha'lık göl alanına sahiptir. İçerisinde bir çok kuş türünü barındırmakta olup tatlı su ekosistemine sahiptir.

Karagöl Sulak Alanı, Küçük Menderes Nehri ve Deltası Sulak Alanı, Bakırçay Nehri ve Deltası Sulak Alanı, Alaçatı Kıyı Ekosistemi Sulak Alanları da İzmir ilinin önemli sulak alanlarıdır.

İzmir ilinde Orman ve Su İşleri Bakanlığı IV. Bölge Müdürlüğü İzmir Şube Müdürlüğü sorumluluğunda 2 adet Yaban Hayatı Geliştirme Sahası bulunmaktadır. Bunlar, Gebekirse YHGS ve Bayındır Ovacık YHGS'dir.

Gebekirse Gölü Yaban Hayatı Geliştirme Sahası: Selçuk ilçesi, Zeytinköy mevkiinde 31.12.1984 yılında 1000 ha'lık alanda Gebekirse Gölü Yaban Hayatı Koruma Sahası olarak ilan edilmiştir. 4915 sayılı Kara Avcılığı Kanunu çerçevesinde 13.09.2006 tarihli ve 2006/10966 sayılı Bakanlar Kurulu Kararıyla 839,2 ha olarak Gebekirse Gölü Yaban Hayatı Geliştirme Sahası olarak ilan edilmiş olup, gölün alanı 56 ha'dır. Saha kuş türleri açısından önemli bir yerdir.

Bayındır Ovacık Yaban Hayatı Geliştirme Sahası: Bayındır ilçesi, Ovacık, Hisarlık, Kızıloba ve Sarıyurt köylerini kapsamaktadır.1982 yılında 8.062 ha olarak karacaların doğal yaşam alanı olduğu için ilan edilmiştir. 4915 sayılı Kara Avcılığı Kanunu çerçevesinde 13.09.2006 tarihli ve 2006/10966 sayılı Bakanlar Kurulu Kararıyla 5785 ha alana sahip Bayındır Ovacık Yaban Hayatı Geliştirme Sahası olarak ilan edilmiştir. Alanın hızlı alan değerlendirme raporu tamamlanmıştır.

Çizelge375 - İzmir ilindeki sit'lerin genel durumu

Arkeolojik Sit Alanı	401
Kentsel Sit Alanı	95
Doğal Sit Alanı	295
Tarihi Sit Alanı	29
Kentsel Arkeolojik Sit Alanı	7
Diğer Sit Alanları (Çakışan Alanlar)	
Arkeolojik ve Doğal Sit	29
Arkeolojik ve Kentsel Sit	2
Arkeolojik – Doğal – Tarihi Sit	1
Arkeolojik ve Tarihi Sit	4
Kentsel ve Doğal Sit	1
Tarihi ve Doğal Sit	1
TOPLAM	805

İzmir ili sınırları içinde yaş, çap ve boy bakımından oldukça büyük, tarihi değeri olan 10 adet ağaç tabiat anıtı olarak korunmaktadır.

Çizelge 376- İzmir ili anıt ağaçları

Yöresel Adı	Alanı (m ²)	Tescil Tarihi	Yaşı	Mevki
Anadolu Kestanesi	2.500	1994	615	Ödemiş-Gölcük Yaylası
Taşdede Pırnal Meşesi	1.500	1994	250	Dikili-Taşdede mevkii
Kunduracı Çınarı	1.500	1994	980	Buca-Kaynaklar Köyü
Teos Menengici	1.500	1994	50-55	Seferihisar-Teos mevkii
Ovacık Yaylası Anadolu Kestanesi	2.500	1995	515	Bayındır-Ovacık Köyü
Yarendede Çamı	2.500	1995	165-170	Güzelbahçe-Yarendede
Dede Menengici	3.000	2003	800	Menemen – Çaltı Köyü
Yemişçi Çınarı	2.500	1995	370-380	Güzelbahçe-Yemişçi Çiftliği
Fıstık Çamı	2.500	1995	120-125	Güzelbahçe-Yemişçi mevkii
Kadınlar Kuyusu Koca Menengeci	2.500	1995	800	Foça-Bağarası Köyü

Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü İzmir Tabiat Varlıklarını Koruma Kurullarınca da tescillenmiş birçok anıt ağaç bulunmaktadır. Çeşme-Musalla Menengeci, Urla-Özbek Servisi, Selçuk-Selatin Çınarı, Urla-Çeşmealtı Zeytini, Narlıdere-Yukarıköy Fıstıkçamları, Ödemiş-Gencer Çınarı bunlardan bazılarıdır.

Bunların yanında korunmaya değer, anıt ağaç olarak tescillenebilecek başka ağaçlar da mevcuttur. Bunlardan bazıları Efemçukuru-Karaçamları, Ortaklar-Buruncuk Meşesi, Bornova-Pınarbaşı Çınarları, Kuşçular-Koca Mengeci, Urla-Kuşçular Çınarı, Ödemiş-Birgi Servileri, Tire-Çeştimen Kavağı (Çınarı), Ovacık Kestaneleridir. Bu ağaçlardan birçoğunun folklorik, mistik ve mitolojik özellikleri bulunur.

Nesli tükenme tehlikesiyle karşı karşıya olan Akdeniz Foku'nun üreme ve yavrulama alanı olarak hayati öneme sahip olan Orak Adası Siren Kayalıklarının yerleşim ve deniz kirliliği, tehdidi ile karşı karşıya olması nedenleriyle Foça 22.10.1990 tarih ve 90/1117 sayılı Bakanlar Kurulu kararı ile "Özel Çevre Koruma Bölgesi" olarak tespit ve ilan edilmiştir.

Foça yarımadası küçükü büyüklü koylarla kaplı bir sahile sahiptir. Bu koylar mavi ile yeşilin iç içe olduğu doğal bir güzellik sergilemektedir. Tarihi, kültürel zenginliğin mitolojideki yeri bakımından önemli olan arkeolojik doğa ve mimari değerlerin bir bütün olarak yer aldığı Foça, arkeolojik, doğal ve kentsel sit alanları bulunması nedeniyle birçok kıyı yerleşim birimine göre daha az yapılaşma gösteren ve nispeten bozulmamış bir yerleşim merkezidir. Kentin doğusunda yer alan alanların büyük bir bölümü zeytinliklerden oluşmaktadır ve bu alanların büyük bir kısmı da I. ve II. derece doğal sit alanı olarak belirlenmiş alanlardır.

Foça Özel Çevre Koruma Bölgesi 1991 yılında mülga Çevre Bakanlığı'nın koordinatörlüğünde Türkiye Ulusal Fok Komitesi tarafından Akdeniz foklarının korunması için pilot proje bölgesi olarak seçilmiştir. Özel Çevre Koruma Kurumunca bölgede yürütülen izleme çalışmaları neticesinde "korumanın" daha etkin gerçekleştirilmesi için söz konusu pilot bölgenin tamamının tek bir koruma alanı olarak yönetilmesi amacıyla Foça Özel Çevre Koruma Bölgesi'nin sınırlarının revize edilerek genişletilmesine ihtiyaç duyulmuştur. Bunun üzerine mülga Çevre ve Orman Bakanlığı'nın 18/4/2007 tarihli 2247 sayılı yazısı ile, 2872 sayılı Çevre Kanunu'nun 9. Maddesine istinaden, Bakanlar Kurulunca 21/5/2007 tarihinde alınan karar gereği Foça Özel Çevre Koruma Bölgesi'nin sınırları genişletilmiştir.

İlan Tarihi	Alanı (km ²)	Nüfus (Kişi)	Türkiye Yüzdesi
22.10.1990/90/1117 21.05.2007 tarih ve 2007/12212 sayılı/ (İlave Alan)	71,44 km ²	14.604	% 0,009

Bölgenin taşıdığı önemin büyük bir bölümü binlerce yıldır burada yaşayan ve hatta ilçeye adını veren Akdeniz fokundan (Monachus monachus) kaynaklanmaktadır. Akdeniz Foku bugün dünya üzerinde yaklaşık 400 adet kalmış olup nesli tehlike altında olan türler arasına girmektedir. Foça'daki Orak Adasının batı kıyısını oluşturan Siren Kayalıkları fokların üremek ve yavrulamak amacıyla kullandıkları mağaralar açısından hayati öneme sahiptir (Özel Çevre Koruma Kurumu Başkanlığı).

5. Arazi Kullanımı

Çizelge 377 – İzmir ilinin arazi kullanım durumu

Arazi Kullanım Türü	Alan (ha)	%
Tarım Arazileri	341.119	28,22
Su Kütlesi	42.750	3,54
Ormanlık	490.547	40,59
Sulak Alan	6.731	0,55
Çayır ve Mera	50.973	4,22
Yerleşim Yerleri, Yapay ve Diğer Bölgeler	276.491	22,88

İzmir-Manisa Planlama Bölgesi 1/100.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı, 644 sayılı Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin 7. maddesi uyarınca 30.12.2014 tarih ve 21137 sayılı Bakanlık Oluru ile onaylanmıştır.

6. ÇED Kararları, Çevre İzin ve Lisans İşlemleri

Çizelge 378 - İzmir ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2013 yılı içerisinde alınan ÇED Olumlu ve ÇED Gerekli Değildir Kararlarının sektörel dağılımı (İzmir ÇŞİM, 2014)

Karar	Maden	Enerji	Sanayi	Tarım-Gıda	Atık-Kimya	Ulaşım Kıyı	Turizm Konut	TOPLAM
ÇED Gerekli Değildir	32	8	29	33	21	2	19	144
ÇED Gereklidir	7	0	0	0	0	0	0	7
ÇED Olumlu Kararı	6	1	3	8	2	2	0	22

Çizelge 379– İzmir ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzni/Çevre İzni ve Lisansı Belgesi sayıları (İzmir ÇŞİM, 2014)

	EK-1	RET	EK-2	RET	TOPLAM
Geçici Faaliyet Belgesi	33	4	285	185	318
Çevre İzni ve Lisansı	47	2	303	7	350
TOPLAM	80	6	588	192	668

7. Çevre Denetimleri ve Yapıtlar

Çizelge 380 – İzmir ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı (İzmir ÇŞİM, 2014)

Denetimler	Birleşik	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	Derin Deniz Desarjı	ÇED	İzin	Toplam
Planlı Denetimler	100										
Ani (plansız) denetimler	-	358	608	7	744	10	80	-	254	-	2161
Genel Toplam	100	358	608	7	744	10	80	-	254	-	2261

	Kesilen Ceza Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
Egzoz Denetimi	0	0,00

PGD Denetim Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
0	0,00

Çizelge 381 – İzmir ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından uygulanan ceza miktarları ve sayısı (İzmir ÇŞİM, 2014)

	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	ÇED	Diğer	TOPLAM
Ceza Miktarı (TL)	1.536.670	2.180.923	82.868	7.416.596	-	1.374.504	4.945.008	109.014	17.646.083
Uygulanan Ceza Sayısı	53	35	2	81	-	33	39	5	248

İzmir Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü tarafından 2014 yılında 8 adet tesisin faaliyeti, Çevre Kanunu ve bağılı Yönetmeliklere aykırı davranılması nedeniyle durdurulmuştur.

KARS

1. Hava Kalitesi ve İklim Değişikliği

2014 yılında Kars'ta konutlarda doğal gaz kullanımı 34.649.838m³tür. İlide bulunan konutlarda doğal gaz kullanımı %40 dolaylarındadır.

2014 yılında Kars ilinde bulunan Hava Kalitesi Ölçüm İstasyonunun aylara göre verileri Çizelge 373'de verilmektedir. Sonuçlara göre, KVS sınır değerleri ölçümü yapılan iki parametre için SO₂ Parametresinde ocak ayında 2 kez sınır değer geçilmiştir. PM10 Parametresinde ise 2014 yılı ocak ayında 3 kez sınır değeri aşımlı olduğu gözlenmiştir. Her iki parametrede uyarı eşiği aşımlı değerleri gözlenmemiştir.

Çizelge 382– Kars ilinde 2014 yılı hava kalitesi parametreleri aylık ortalama konsantrasyon değerleri (µg/m³; CO: mg/m³)

KARS	SO ₂	AGS*	PM10	AGS*	CO	AGS*	NO	AGS*	NO ₂	AGS*	NO _x	AGS*	OZON	AGS*
Ocak	61,00	2	84,83	3										
Şubat	43,14	0	86,75	0										
Mart	21,67	0	47,64	0										
Nisan	8,16	0	42,90	0										
Mayıs	5,24	0	30,96	0										
Haziran	3,60	0	40,13	0										
Temmuz	4,38	0	30,90	0										
Ağustos	8,16	0	36,96	0										
Eylül	3,43	0	29,33	0										
Ekim	7,45	0	34,96	0										
Kasım	9,23	0	54,46	0										
Aralık	10,22	0	47,16	0										

Kars ilinde Egzo Gazı ve Emisyonu Ölçümü Yetkili istasyon sayısı 2'dir. 2014 yılı içerisinde muayene istasyonlarının ölçüm için yeni yeterlilik belgesi ve yenileme başvurusu yapılmıştır. 2014 yılı için bu istasyonlarda satılan pul sayısı 10.594, ölçüm sonucu olumsuz çıkması üzerine iade edilen pul sayısı ise 764 adettir. Toplamda satılan pul ve ruhsat sayısı 13.934 adettir.

2. Su ve Atık Su Yönetimi

Kars ilinin içme suyu ihtiyacı Bayburt barajından karşılanmaktadır. Bayburt Barajı, Kars'ta, Bozkuş Deresi üzerinde, sulama ve içme suyu amacıyla 1995-2003 yılları arasında inşa edilmiş bir barajdır. Kars il merkezine yıllık 18 hm³ içme suyu sağlamaktadır. Bunun yanında Borluk Kaynakları 25 lt/sn, Susuz Yaylası kaynakları 20-25 lt/sn, Çerme Kaynakları 270 lt/sn, Kağızman'da Kötek (0,2 lt/sn), Aktaş (1 lt/sn) ve Kızıltaş madensuyu (1 lt/sn) ve Akyaka (6 lt/sn) ve Kürekdere (370 lt/sn), Sarıkamış madensuları (0,15 lt/sn) ve Arpaçay Taşbaşı (130 lt/sn) kaynakları bulunmaktadır.

Kars İçme Suyu Arıtma Tesisi tek kademe olup tasarım debisi 22.000 m³/gün'dür. Çıkış debisi tesisin 24 saat boyunca sürekli olarak sağla-yacağı debi değeridir.

Çizelge 383 – Kars ilinde faaliyette olan kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu

Belediye Atıksu Arıtma Tesisi (AAT)Adı	AAT Türü	AAT Kapasitesi	AAT Arıtma Çamuru Miktarı (ton)
İlde kentsel AAT bulunmamaktadır	-	-	-

TÜİK verilerine göre 2012 yılı itibarıyla Kars'ta kanalizasyon şebekesi ile hizmet verilen belediye sayısı 8'dir ve kanalizasyon şebekesi ile hizmet verilen nüfusun belediye nüfusu içindeki oranı ise %87'dir.

İlde toplam 10 belediyeden atıksu arıtma tesisi ile hizmet veren Belediye bulunmamakta, ancak Kars Belediyesi tarafından atıksu arıtma tesisi projesi İş Termin Planı kapsamında hazırlanmış olup süreç tamamlanmıştır. Kars şehrinde meydana gelen evsel nitelikli atık suların arıtılması için Atıksu Arıtma Tesisi Projesi AB'ne sunulmuş olup AB tarafından inceleme süreci halen devam etmektedir. İnşası planlanan atıksu arıtma tesisinde Kars merkez ilçesi atıksuları arıtılacaktır.

3. Atık

Kars ilinde oluşan katı atık miktarı 2014 yılı için 46.000 ton/yıl, kişi başına düşen atık miktarı ise 1,58 kg/kişi-gün'dür. Mevcut durumda şehir merkezinden toplanan katı atıklar il merkezinde 4 km uzaktaki bir alanda vahşi olarak depolanmaktadır. İlde faaliyete henüz geçememiş ÇED süreci tamamlanmış Düzenli Depolama Sahası İnşaatı bulunmaktadır. Düzenli depolama tesisi projesinin %40'lık kısmı tamamlanmıştır. 4.234.000 m³ kapasiteli Düzenli Depolama Tesisinin hayata geçmesiyle birlikte 145.000 nüfusa hizmet vermesi ile günde 194.300 kg evsel atığın depolanması beklenmektedir.

Fotoğraf 53- Vahşi depolama alanı / Düzenli depolama sahası

Çizelge 384 – Kars ilinde bulunan bertaraf tesislerinin sayısı

Katı Atık Bertaraf Tesisi Sayısı	0
Lisanslı Ambalaj Atığı Toplama Ayırma Tesisi ve Geri Dönüşüm Tesisi Sayısı	0

2014 yılı Ağustos ayı itibarı ile toplam Kars ilinde 21 firma piyasaya süren, 1 firma piyasaya süren ve tedarikçi bulunmaktadır. İlde ambalaj atıklarının geri kazanımı ile ilgili geri kazanım tesisi bulunmamaktadır.

2014 yılında Kars ilinde toplanan atık yağın 78,001 tonu atık sanayi yağı, 80 tonu da atık motor yağıdır. Toplanan bu atık yağın 78,001 tonu geri kazanıma gönderilmiştir. Kars ilinde 2014 yılında 78,85 ton akü, 315 kg pil toplanmıştır

Tıbbi atık istatistikî bilgiler sağlık kuruluşlarından ve belediyelerden Kars Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğüne ulaşan bilgiler doğrultusunda 2014 yılında toplam 259.659,97 kg tıbbi atık oluşmuş ve bu atıklar Erzurum'da bulunan lisanslı bir firma tarafından toplanmış ve sterilize edilerek bertaraf edilmiştir.

2014 yılında oluşan, toplanan, geri kazanılan ve bertaraf edilen hafriyat toprağı ve inşaat/yıkıntı atıkları ile ilgili olarak; 135.010 ton Hafriyat toprağı oluşmuş olup, 34.036,986 tonu toplanmış, 13.456,986 ton geri kazanılmış, 91.040 ton hafriyat toprağı ise bertaraf edilmiştir.

14.362 ton inşaat atığı oluşmuş, 2.027,74 ton inşaat atığı toplanmış, 1.322,74 ton geri kazanılmış ve 9.584,74 ton bertaraf edilmiştir. Ayrıca 9.750 ton yıkıntı atığı oluşmuş, 717,740 ton toplanmış, 505.307 ton geri kazanılmış ve 8.212,370 ton bertaraf edilmiştir.

Kars ilinde oluşan yıkıntı ve inşaat atıkları, İsmail Hakkı Alaca Bulvarı'nın devamı (Digor Yolu Mevkii) olan Kars-İğdır Karayolunun 4. alanda depolanmaktadır. Depolanan yıkıntı ve inşaat atıkları daha sonra dolgu ve çevre düzenleme çalışmalarında kullanılmaktadır.

Kars'ta Büyük Endüstriyel Kazaların Kontrolü Yönetmeliğı kapsamında Bakanlığımız SEVESO Bildirim Sistemi tarafından yapılan değerlendirme sonucu 2 adet tesis, alt seviyeli kuruluş olarak belirlenmiştir.

4. Doğa Koruma, Biyoçeşitlilik ve Tabiat Varlıklarını Koruma Çalışmaları

Kars ilinde yaban yaşamına ait türler tarım alanlarında bitki örtüsüne sahip dağlık alanlarda, su kaynaklarının bulunduğu bölgeler kuşlar, memeli hayvanlar, sürüngenler ve amfibili hayvanların yaşama alanlarıdır.

İlde bulunan fauna; Kurt (Canis Kypus), Çakal (Canis Aureus), Yaban Domuzu (Sus Scroto), Kuyruksüren (Herpestos Ichneumon), Tavşan (Lepus Capeosis), Tilki (Vulpes Vulpes), Ağaç Sansarı (Martes Martes), Ördek (Anas), Bildırcın (Coturnix Coturnix), Sakarmeke (Fulica Atro), Kızkuşu (Vanellus Vanellus), Çullukgiller (Seolopacidae), Güvercingiller (Columbidae), Sülüngiller (Phasianidae), Karaca (Capreolus Capreolus), Yaban Keçisi (Capra Aegagrus), Çengel Boynuzlu Dağ Keçisi (Rupicapra Rupicapra Asiatica), Vaşak (Felis Lynx), Ayı (Ursus), Sincap (Sciurus Anomolus), Gelincik (Mustela Navalıs), Porsuk (Meles Meles), Su Samuru (Lutra Lutra), Kirpi (Erinacus Concolor), Martgiller (Laridae), Sumrugiller (Stemidae), Bağirtlakgiller (Pteroclididae), Baykışgiller (Strigidae), Ağaçkakangiller (Picidae), Tarlakuşugiller (Alaudidae), Kırılanguşgiller (Hirundinidae), Kargagiller (Corvidae).

Sarıkamış Allahuekber Dağları Milli Parkı, 19 Ekim 2004 tarihli Bakanlar Kurulu Kararı ile resmen ilan edildi. Yaklaşık 25.900 hektarlık bir alanı kaplayan 34. Milli Parkımızla birlikte tüm Türkiye'deki Milli Park alanları 710.000 hektar'dır.

Soğuksu Tabiat Parkı: Kars ili, Sarıkamış ilçesi mülki hudutları içerisinde bulunan 11,1 hektarlık alana sahiptir. Kars İl Merkezine 53 km, Sarıkamış İlçesine 3 km, Selim İlçesine 24 km, Horasan ilçesine 67 km, Erzurum İline yaklaşık 150 km mesafede yer almaktadır.

Kars ili sınırları içinde, Arpaçay İlçesi Kuyucuk Köyü mülki hudutlarında bulunan, Kuyucuk Gölü, Orman Bakanlığı Milli Parklar ve Av-Yaban Hayatı Genel Müdürlüğüne tefrik edilmiş, 245 ha büyüklüğünde bir sulak alandır. Statüsü Yaban Hayatı Koruma sahasıdır. 28.08.2009 tarihinde Türkiye'nin 13. Ramsar alanı olarak belirlenmiştir. Alanda üreyen en önemli türler dikkuyruk, kızıl boyunlu batağan, kara boyunlu batağan, boz ördek, sakarmeke ve uzunbacak sayılabilir.

5. Arazi Kullanımı

Çizelge 385 – Kars ilinin arazi kullanım durumu

Arazi Kullanım Türü	Alan (ha)	%
Tarım Arazileri	572.774,80	56,59
Su Kütlesi	8.461,00	0,83
Ormanlık	110.079,55	10,88
Sulak Alan	1.845,56	0,18
Çayır ve Mera	308.999,80	30,53
Yerleşim Yerleri, Yapay Bölgeler	9.971,07	0,99

Bakanlık Makamının 03/01/2013 tarih ve 215 sayılı Olur'u ile Bakanlığımızca 03/01/2013 tarihinde onaylanan "Ardahan-Kars-Iğdır-Ağrı Planlama Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı"; "Çevre Düzeni Planlarına Dair Yönetmelik" uyarınca Kars Valiliği Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü'nce 07/02/2013-09/03/2013 tarihleri arasında askıya çıkarılmış olup söz konusu Çevre Düzeni Planına askı süresinde yapılan itirazlar komisyonca, "Çevre Düzeni Planlarına Dair Yönetmelik" ile 1/100.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı amaç, ilke, strateji ve kararları çerçevesinde incelenerek değerlendirilmiştir. Bu kapsamda gerekli düzeltmeleri yapılarak hazırlanan "Ardahan-Kars-Iğdır-Ağrı Planlama Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı Değişikliği" (F50 ve I52 No'lu Plan Paftaları, Plan Açıklama Raporu: 110. Sayfa / 7.3.4.1.1. nolu başlık ve Plan Hükümleri: 7.16. ve 9.3. nolu Plan Hükümleri) 644 sayılı Çevre ve Şehircilik Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin 7. Maddesi uyarınca Bakanlık Makamının 14/06/2013 tarihli ve 9006 sayılı Olur'u ile onaylanarak Çevre Düzeni Planlarına Dair Yönetmeliğin 12. maddesi gereğince 08/07/2013-06/08/2013 tarihleri arasında 30 gün süre ile Kars Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü ilan panosunda askıya çıkarılmıştır.

6. ÇED Kararları, Çevre İzin ve Lisans İşlemleri

Çizelge 386 – Kars ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2013 yılı içerisinde alınan ÇED Olumlu ve ÇED Gerekli Değildir Kararlarının sektörel dağılımı (Kars ÇŞİM, 2014)

Karar	Maden	Enerji	Sanayi	Tarım-Gıda	Atk-Kimya	Ulaşım Kıyı	Turizm Konut	TOPLAM
ÇED Gerekli Değildir	6	2	-	-	1	1	1	11
ÇED Olumlu Kararı	-	-	-	-	-	-	-	-

Çizelge 387 – Kars ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzni/Çevre İzni ve Lisansı Belgesi sayıları (Kars ÇŞİM, 2014)

	EK-1	EK-2	TOPLAM
Geçici Faaliyet Belgesi	-	5	5
Çevre İzni	-	4	4
Lisans	-	-	-
Toplam	-	9	9

7. Çevre Denetimleri ve Yaptırımlar

Çizelge 388 – Kars ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı (Kars ÇŞİM, 2014)

Denetimler	Birleşik	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	ÇED	İzin	Toplam
Planlı denetimler	15	31	31	29	33	15	29	38	4	205
Ani (Plansız) Denetimler	0	14	6	4	2	0	3	3	0	32
Genel Toplam	15	45	37	33	35	15	32	41	0	71*

*Denetim türü sayıları kümülatif değildir. Bir denetim bir çok kapsamda olabildiğinden keskin ayırım yapılmamış, alanlar ilgi dahilinde sayılmıştır.

	Kesilen Ceza Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
Egzoz Denetimi	0	0,00

PGD Denetim Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
31	0,00

Çizelge 389 – Kars ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından uygulanan ceza miktarları ve sayısı (Kars ÇŞİM, 2014)

	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	ÇED	Diğer	TOPLAM
Ceza Miktarı (TL)	28.147	-	126.696	-	-	-	-	179.435	334.278
Uygulanan Ceza Sayısı	1	-	3	-	-	-	-	13	17

KASTAMONU

1. Hava Kalitesi ve İklim Değişikliği

Isınmadan kaynaklı hava kirliliği yönetmeliği gereği ilde hava kirliliği ile mücadele programı çerçevesinde 2014 kış sezonu boyunca denetimler yapılmıştır. Yıl içerisinde 100 adet firma için katı yakıt satış izin belgesi düzenlenmiş, 10 adet katı yakıt satıcısı kayıt belgesi verilmiştir.

Kastamonu'da 2014 yılında kullanılan doğal gaz miktarı konutlarda 40.574.361 m³, sanayide de ise 1.098.857 m³'tür. 2014 yılında Kastamonu ilinde bulunan Hava Kalitesi Ölçüm İstasyonunun aylara göre verileri Çizelge 390'da verilmektedir.

Çizelge 390 – Kastamonu ilinde 2014 yılı hava kalitesi parametreleri aylık ortalama konsantrasyon değerleri (µg/m³; CO: mg/m³)

	SO ₂	AGS*	PM10	AGS*	CO	AGS*	NO	AGS*	NO ₂	AGS*	NO _x	AGS*	OZON	AGS*
Ocak	8		64	6										
Şubat	10		41											
Mart	10		36	1										
Nisan	6		30											
Mayıs	3		23											
Haziran	4		24											
Temmuz	4		27											
Ağustos	3		25											
Eylül	3		25											
Ekim	3		31											
Kasım	4		41											
Aralık	8		43											

Kastamonu ilinde egzoz gazı emisyon ölçümleri yetkilendirilmiş olan 1 (bir) adedi mobil olmak üzere, toplam 9 adet Egzoz Gazı Emisyon Ölçüm İstasyonu tarafından gerçekleştirilmektedir. 2014 yılı içinde ilde satışı yapılmış olan Egzoz Gazı Emisyon Ölçüm Pulu verilen araç sayısı 41.200 adettir.

2. Su ve Atık Su Yönetimi

Kastamonu İl'inde su kaynağından başlıca sulama, içme ve kullanma suyu sağlamak amaçlı yararlanılmaktadır. Kastamonu ilinin 6 km güneyindeki bulunan ve Kastamonu'ya içme ve kullanma suyu ve sulama suyu sağlayan Karaçomak Deresi üzerine Karaçomak Barajı'nın su hacmi 23,0 milyon m³'tür. Söz konusu baraj Kastamonu'nun içme ve kullanma suyu hacminin yaklaşık %80'ini karşılamaktadır.

İlde 2008 yılında hizmete giren bir adet konvansiyonel (fiziksel+kimyasal) içme suyu arıtma tesisi mevcuttur. Bu tesis günde yaklaşık 30.000 m³ su arıtma kapasitesine sahiptir. Nüfusun yaklaşık %80'ine hitap eden, Karaçomak Barajından alınan ham suyu bu tesis arıtmaktadır.

İkinci önemli kaynak olan İlgaç Gürleyik Kaynakları, kentın güneyindeki dağlarda yer almakta ve tüm üretimin %21'ini oluşturmaktadır. Gürleyik kaynağı yapı itibarı ile kireç taşıdır, herhangi bir işleme tabi tutulmaksızın (dezenfeksiyon hariç) şehre verilmektedir. Mayıs ayından itibaren kar erimesi ve yağmur suyu ile çoğalmakta, Mayıs, Haziran, Temmuz, Ağustos aylarında maksimum debiye (170 lt/sn) ulaşmaktadır. Sonbahar ve kış aylarında kaynak beslenemediği için debi 34 lt/sn'ye kadar düşebilmektedir. Kastamonu içme suyu şebekesi 299 km dir. Mevcut nüfusun tamamı şebekeye bağlı olup, içme sularından istifade etmektedir.

İlde Abana, Azdavay, Cide, İhsangazi, İnebolu, Pınarbaşı, Taşköprü ve Tosya İlçelerinde atıksu arıtma tesisi bulunmaktadır. Ancak Abana, Azdavay, İnebolu Pınarbaşı İlçelerindeki arıtmalar henüz işletmeye alınmamıştır.

Çizelge 391 – Kastamonu ilinde faaliyette olan kentsel atık su arıtma tesislerinin durumu

KASTAMONU	Belediye Atıksu Arıtma Tesisi/Deniz Deşarjı Olup Olmadığı?			Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Türü			Mevcut Kapasitesi (ton/gün)	Arıtılan/Deşarj Edilen Atıksu Miktarı (m ³ /sn)	Deşarj Noktası koordinatları	Deniz Deşarjı	Hizmet Verdiği Nüfus	Oluşan AAT Çamur Miktarı (ton/gün)
	Var	İnşa/plan aşamasında	Yok	Fiziksel	Biyolojik	İleri						
İlçeler Merkez	Kastamonu			X				0,32				
	Abana	X				X	500				5.000	İşletmeye alınmadı
	Ağlı		X									
	Araç			X								
	Azdavay	X				X	300		X:4610747,59 Y:522139,83			İşletmeye alınmadı
	Bozkurt		X									
	Cide	X					3.107,70		Y:496508,09 X:4640737,08		6.500	
	Çatalzeytin			X								
	Daday			X					X:4607267,16 Y:571389,67			
	Devrekani			X								
	Hanönü			X								
	İhsangazi	X					126					
	İnebolu	X				X	300		41°54'45 00"K 33°45'30"45D		1.500	İşletmeye alınmadı
	Küre			X								
	Pınarbaşı	X				X	200				1.800	İşletmeye alınmadı
	Seydiler			X					X:4620550,98 Y:559152,89			
	Şenpazar			X								
Taşköprü	X				X	3366,5		Y:602468,20 X:4600242,70		16.301	1	
Tosya	X							X:4538915,00 Y:590640,00		26.952	0,6-1,4	

3. Atık

2014 yılında Kastamonu Belediyesi sınırları içerisinde günde yaklaşık olarak 140 ton katı atık toplanmıştır. Toplanan bu atıklar Hacıorta mevkiinde bulunan vahşi depolama alanına götürülmektedir. Kastamonu ili Devrekâni ilçesi, Sarıyonca mevkiinde KASMİB (Kastamonu Mahalli İdareler Birliği Başkanlığı) tarafından yapılması planlanan "Katı Atık Bertaraf Tesisi" projesine 02.11.2009 tarihinde Bakanlığımızca "ÇED Olumlu" kararı verilmiş olup; uygulama projesi ve 6 adet aktarma istasyonu projeleri yapılmıştır. 2012 yılı içerisinde ihalesi yapılmış olan Katı Atık Bertaraf Tesisinin yapımı tamamlanmış olup faaliyete geçmesi beklenmektedir.

Çizelge 392 – Kastamonu ilinde bulunan bertaraf tesisleri sayıları

Katı Atık Bertaraf Tesisi Sayısı	0
Lisanslı Ambalaj Atığı Toplama Ayırma Tesisi ve Geri Dönüşüm Tesisi Sayısı	2

İlde ambalaj atıklarının toplanması ve ayırma konusunda faaliyet gösteren 2 adet lisanslı Ambalaj Atığı Toplama Ayırma Tesisi bulunmaktadır. Ayrıca ilgili yönetmelik kapsamında Bakanlığımızın online atık ambalaj sisteminde 2014 yılı itibari ile kayıtlı 73 adet firma bulunmaktadır.

2014 yılında Kastamonu'da 130.173 ton atık motor yağı ve atık sanayi yağı toplanmış olup bu yağların tamamı geri kazanıma gönderilmiştir.

2014 yılında atık pil toplama kampanyası sonucu, okullardan 925,25 kg atık pil toplanıp TAP (Taşınabilir Pil Üreticileri ve İthalatçıları Derneği) tarafından bertaraf edilmesi sağlanmıştır. Ayrıca, il içerisinde ise toplam 1.131,63 kg atık pil toplanmıştır. Kastamonu'da 2014 yılında 100,840 ton akü toplanmıştır.

İl sınırları içerisinde 2014 yılında lisanslı firma tarafından 11.000 kg ömrünü tamamlamış lastik toplanmıştır. Aynı dönemde Kastamonu'da 8.116 kg bitkisel atık yağ toplanmıştır.

Kastamonu sınırları içerisindeki bütün belediyeler lisanslı Sterilizasyon Tesisi ile protokol yapmış olup; Kastamonu Mahalli İdareler Birliği'nce 25.04.2011 tarihinde "Tıbbi atıkların toplanması, taşınması ve sterilizasyon tesisi inşa edilerek bertaraf edilmesi ve amacıyla 10 yıl süreyle işletme hakkının kiraya verilmesi" işi bir firmaya verilmiş olup Bakanlığımızın 04.11.2012 tarihinde verdiği geçici faaliyet belgesiyle Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisi bu firma tarafından işletilmeye başlanmıştır. İlde bulunan sağlık kuruluşlarından 2014 yılı içerisinde 234.284,6 kg tıbbi atık toplanarak bertaraf edilmiştir. Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü tarafından ilde bulunan sağlık kuruluşlarından her yılın sonunda yılsonu raporları alınarak Bakanlığımıza ulaştırılmaktadır.

İlde Büyük Endüstriyel Kazaların Kontrolü Yönetmeliği kapsamında Bakanlığımız SEVESO Bildirim Sistemi tarafından yapılan değerlendirme sonucu 2 adet tesis üst seviyeli kuruluş olarak belirlenmiştir. Bu tesislerden Acil Durum Planlarını hazırlamaları istenmiştir.

4. Doğa Koruma, Biyoçeşitlilik ve Tabiat Varlıklarını Koruma Çalışmaları

2014 yılı itibariyle il sınırları içerisinde 2 adet milli park (İlgaz Dağı Milli Parkı ve Küre Dağları Milli Parkı), 4 adet tabiat anıtı (Araç Türbe Çamı Tabiat Anıtı, Beldeğirmeni Köyü Çınar Ağacı Tabiat Anıtı, Oniki Kardeşler Tabiat Anıtı, Erenler Çamı Tabiat Anıtı) ve 4 adet Yaban Hayatı Geliştirme Sahası (Azdavay Kartdağ YHGS, İlgazdağı YHGS, Taşköprü Elekdağı YHGS, Tosya Gavurdağı YHGS) bulunmaktadır.

İlgaz Dağı Milli Parkı: Batı Karadeniz Bölgesi'nde, Çankırı ve Kastamonu illeri sınırları içinde yer almaktadır. 1976 yılında ilan edilmiştir. Yüz ölçümü 1.118 hektardır. İğne yapraklı ağaçların hâkim olduğu bir orman örtüsüne sahiptir. Karaçam, sarıçam ve göknar yaygın ağaç türleridir. Açık alanlarda ardıçlar da görülmektedir. Az sayıda olmakla birlikte ayı, kurt tilki, geyik, karaca ve yabandomuzu görülmektedir. Alan, giderek gelişen bir kıy sporları merkezi halini almaktadır.

Fotoğraf 54- Kastamonu Ilgaz Dağı Milli Parkı

Küre Dağları Milli Parkı: (37.000 ha) Batı Karadeniz Bölgesi'nde Kastamonu ve Bartın illeri sınırları içinde yer almaktadır. Milli parkın kaynak değerlerini Valla Kanyonu, Ilgarini Mağarası gibi jeolojik oluşumlar, Ilica Şelalesi gibi doğal güzellikler ve zengin bir flora ve fauna ile otantik, folklorik kültür zenginlikleri oluşturmaktadır. Milli park ülkemizin doğal değerlerinin fazla tahrip görmediği alanlardan biridir. Milli Parkın önemi, özellikle sahip olduğu ekosistem ve habitat çeşitliliğinden ileri gelmektedir. Ana ekosistem tipleri, doğal orman ekosistemleri, bozuk orman ekosistemleri, geleneksel tarım ekosistemleri ve akarsu ekosistemlerini; mikro-ekosistemler ise örneğin kanyon ekosistemleri ve orman içi çayır ekosistemlerini içermektedir. Bu ekosistemler içerisinde, 675 bitki türünün varlığı bilinmekle birlikte gerçek sayının çok daha fazla olduğu tahmin edilmektedir. Türkiye'nin 132 memeli türünden 40'ı bölgede yaşamaktadır. Bu türler, vaşak, susamuru, geyik ve karaca gibi tehlike altındaki hayvanları da içermektedir. Alanda ayrıca, 38 familyaya mensup ve 46'sı tehdit altında olan 129 kuş türü kaydedilmiştir.

Fotoğraf 55- Kastamonu İli Küre Dağları Milli Parkı, Valla Kanyonu

Kastamonu il sınırları içindeki 1. Derece Doğal Sit Alanları; Cide Kalafat Köyü Gideros Mevkii, Aldükkadir Köyü Balönü Mağarası, İnebolu Çamlıca Köyü Geriş Tepesi, 3 farklı alan, Çatalzeytin Ginolu Köyü, Taşköprü Zimbilli Tepe olarak belirlenmiştir.

Fotoğraf 56 – Kastamonu İli Cide İlçesi, Gideros Koyu

Çizelge 393 – Kastamonu ilinde bulunan doğal sit alanları

	DOĞAL SİT ALANLARI	DOĞAL SİT DERECESESİ	KARAR TARİHİ	KARAR NO
1	Cide Gideros Koyu	1.	21.07.1992	2523
2	Cide Balönü Mağarası	1.	24.07.2003	8676
3	İnebolu Geriş Tepesi	1.	28.01.1992	2191
4	İnebolu 3 Farklı Alan	1.	21.12.1993	3348
5	Çatalzeytin Ginolu Köyü	1.	17.12.1991	2122
6	Taşköprü Zimbillitepe	1.	08.01.1991	2010

Fotoğraf 57- Kastamonu İli, Çatalzeytin İlçesi, Ginolu Koyu

Çizelge 394 – Kastamonu ilinde bulunan anıt ağaçlar

ANIT AĞAÇLAR	
1	Merkez Kıyık Köyü Anadolu Karaçamı
2	Merkez Kıyık Köyü Ebe Karaçamı
3	Merkez Esen Köyü Ceviz Ağacı
4	Abana Harm asun 1 adet Çınar Ağacı
5	Abana Harmasun 1 adet Çınar Ağacı
6	Abana Hacıveli Çınar Ağacı
7	Bozkurt Beldeğirmeni Çınar Ağacı
8	Çatalzeytin Çağlar Köyü Selvi Ağacı
9	Şenpazar Gürpelit Köyü Kayın Ağacı
10	Araç Çamaltı Köyü Çam Ağacı
11	Araç Bektüre Köyü Karaçam Ağacı
12	Taşköprü Dilek Köyü Armut Ağacı
13	Daday Belediye Park İçi Karakavak Ağacı
14	İnebolu Eski Kapalı Cezaevi Bahçesi Çınar Ağacı

İl sınırları içinde çeşitli ilçelerde 14 adet tescilli anıt ağaç bulunmaktadır. Bunlardan 3 adet merkez ilçede, İnebolu ilçesinde 1 adet çınar, Abana ilçesinde 3 adet çınar, Bozkurt ilçesinde 1 adet çınar ağacı bulunmaktadır. Çatalzeytin ilçesinde 1 adet selvi, Şenpazar'da 1 adet kayın, Araç'ta ise 1 adet çam ve 1 adet karaçam, Taşköprü'de bir adet armut ağacı, Daday'da 1 adet karakavak ağacı anıt ağaç olarak tescillenmiştir.

5. Arazi Kullanımı

Çizelge 395 – Kastamonu ilinin arazi kullanım durumu

Arazi Kullanım Türü	Alan (ha)	%
Tarım Arazileri	367.445	28,01
Su Kütlesi	782	0,05
Orman	774.806	59,30
Sulak Alan	0	0,00
Çayır ve Mera	78.868	6,01
Yerleşim Yerleri, Yapay Bölgeler	89.691	6,84

6. ÇED Kararları, Çevre İzin ve Lisans İşlemleri

Çizelge 396– Kastamonu ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2014 yılı içerisinde alınan ÇED Olumlu ve ÇED Gerekli Değildir Kararlarının sektörel dağılımı (Kastamonu ÇŞİM, 2014)

Karar	Maden	Enerji	Sanayi	Tarım-Gıda	Atık Kimya	Ulaşım Kıyı	Turizm Konut	TOPLAM
ÇED Gerekli Değildir	1	-	-	-	-	-	-	1
ÇED Gereklidir	21	1	3	10	-	1	2	38
ÇED Olumlu Kararı	-	1	-	-	-	-	-	1

Çizelge 397 – Kastamonu ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzni/Çevre İzni ve Lisansı Belgesi sayıları (Kastamonu ÇŞİM, 2014)

	EK-1	EK-2	TOPLAM
Geçici Faaliyet Belgesi	4	15	19
Çevre İzni Belgesi	2	19	21
Çevre İzni ve Lisansı Belgesi	-	-	-
TOPLAM	6	34	40

7. Çevre Denetimleri ve Yapıtlar

Çizelge 398 – Kastamonu ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı (Kastamonu ÇŞİM, 2014)

Denetimler	Birleşik	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	Derin Deniz Deşarjı	ÇED	İzin	Toplam
Planlı Denetimler	41	-	-	-	-	-	-	-	-	-	41
Ani (plansız) denetimler	-	102	34	2	26	-	11	-	3	-	178
Genel Toplam	41	102	34	2	26	-	11	-	3	-	219

	Kesilen Ceza Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
Egzoz Denetimi	16	14.880,00

PGD Denetim Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
6	0,00

Çizelge 399 – Kastamonu ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından uygulanan ceza miktarları ve sayısı (Kastamonu ÇŞİM, 2014)

	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	ÇED	Diğer	TOPLAM
Ceza Miktarı (TL)	226.035	337.870	15.765	10.553	-	-	652.825	1.288,48	1.244.336,48
Uygulanan Ceza Sayısı	20	5	15	1	-	-	10	8	59

KAYSERİ

1. Hava Kalitesi ve İklim Değişikliği

Kayseri’de 2014’de konutlarda 254.627 Sm³, sanayide ise 208.031.459 Sm³ doğal gaz tüketimi gerçekleşmiştir. İlde faaliyet gösteren 3 adet Organize Sanayi Bölgesine doğalgaz çekilmiş ve kullanıma sunulmuştur. 2014 yılında Kayseri ilinde bulunan Hava Kalitesi Ölçüm İstasyonunun aylara göre verileri Çizelge 400’de verilmektedir.

Çizelge 400 – Kayseri ilinde 2014 yılı hava kalitesi parametreleri aylık ortalama konsantrasyon değerleri (µg/m³; CO: mg/m³)

Hürriyet	SO ₂	AGS*	PM10	AGS*	CO	AGS*	NO	AGS*	NO ₂	AGS*	NO _x	AGS*	OZON	AGS*
Ocak	10		134		-	-	104		80		185		-	-
Şubat	18		121		-	-	72		70		142		-	-
Mart	15		102		-	-	60		64		124		-	-
Nisan	10		76		-	-	44		20		64		-	-
Mayıs	5		70		-	-	33		34		67		-	-
Haziran	4		32		-	-	26		37		64		-	-
Temmuz	4		60		-	-	15		52		67		-	-
Ağustos	4		64		-	-	15		55		70		-	-
Eylül	6		91		1970		35		68		102		-	-
Ekim	7		92		948		74		63		137		-	-
Kasım	10		157		1662		121		65		186		-	-
Aralık	7		168		1508		7		30		46		-	-

Melikgazi	SO ₂	AGS*	PM10	AGS*	CO	AGS*	NO	AGS*	NO ₂	AGS*	NO _x	AGS*	OZON	AGS*
Ocak	12		101		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Şubat	9		65		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mart	6		51		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nisan	3		56		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mayıs	2		53		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Haziran	7		43		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Temmuz	8		42		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ağustos	8		44		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Eylül	9		74		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ekim	7		56		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kasım	7		95		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Aralık	11		121		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

OSB	SO ₂	AGS*	PM10	AGS*	CO	AGS*	NO	AGS*	NO ₂	AGS*	NO _x	AGS*	OZON	AGS*
Ocak	7		93		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Şubat	6		64		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mart	12		142		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nisan	1		55		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mayıs	4		56		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Haziran	2		44		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Temmuz	5		52		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ağustos	7		115		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Eylül	7		109		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ekim	7		55		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kasım	9		141		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Aralık	6		117		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

2. Su ve Atık Su Yönetimi

Kayseri ilinde en önemli içme suyu kaynağı yer altı sularıdır. 2014 yılı sonu itibarı ile içme ve kullanma sularının %75'i yer altı suyundan %25'i ise baraj, göl ve göletlerden temin edilmektedir.

Kayseri İl Özel İdaresi tarafından Akkışla ilçesine ait 4 köy 1.986 nüfusa, Bünyan ilçesine ait 10 köy 1.986 nüfusa, Develi ilçesine ait 23 köy 12.503 nüfusa, Felahiye ilçesine ait 1.049, İncesu 5 köy 2.040 nüfusa, Kocasinan ilçesine ait 12 köy 3.032 nüfusa, Melikgazi ilçesine ait 1 köy 405 nüfusa, Özvatan ilçesine ait 3 köy 687 nüfusa, Pınarbaşı ilçesine ait 33 köy 6.362 nüfusa, Sarız ilçesine ait 20 köy 3.891 nüfusa, Talas ilçesine ait 11 köy 5.242 nüfusa, Tomarza ilçesine ait 16 köy 7.077 nüfusa, Yahyalı ilçesine ait 10 köy 8.554 nüfusa ve Yeşilhisar ilçesine ait 16 köy 5.765 nüfusa yetecek şekilde 49.735 m kanalizasyon hattı döşenmiştir. Bu köylerden 55 adedine doğal arıtma sistemi kurulmuştur.

Çizelge 401 – Kayseri ilinde faaliyette olan kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu

KAYSERİ		Belediye Atıksu Arıtma Tesisi/Deniz Deşarjı Olup Olmadığı?			Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Türü			Mevcut Kapasitesi (ton/gün)	Arıtılan/Deşarj Edilen Atıksu Miktarı (m ³ /sn)	Deşarj Noktası Koor. dinatları	Deniz Deşarjı	Hizmet Verdiği Nüfus	Oluşan AAT Çamur Miktarı (ton/gün)
		Var	inşa/plan aşamasında	Yok	Fiziksel	Biyolojik	İleri						
İlçeler Merkez	Melikgazi	X					X	137967	0,026			1.009.000	350
	Kocasinan	X					X						
	Talas	X					X						
	Hacılar	X					X						
	İncesu	X					X						
	Yahyalı	X					X					22.000	

Çizelge 401– Kayseri ilinde faaliyette olan kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu (devamı)

Kayseri	Belediye Atıksu Arıtma Tesisi/Deniz Deşarjı Olup Olmadığı?			Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Türü			Mevcut Kapasitesi (ton/gün)	Arıtılan/Deşarj Edilen Atıksu Miktarı (m ³ /sn)	Deşarj Noktası Koordinatları	Deniz Deşarjı	Hizmet Verdiği Nüfus	Oluşan AAT Çamur Miktarı (ton/gün)
	Var	inşa/plan aşamasında	Yok	Fiziksel	Biyolojik	İleri						
İlçeler Merkez	Yeşilhisar	X			X		1641	0,019			14000	250
	Akkışla		X									
	Bünyan		X									
	Özvatan		X									
	Tomarza		X									
	Pınarbaşı	X				X	1622	0,018			14000	240
	Sarıoğlan	X				X	0,005	0,05			5000	150
	Tomarza		X									
	Sarız	X				X	1641	0,019			14000	250

3. Atık

İl sınırları içerisinde düzenli katı atık depolama tesisi bulunmamaktadır. Büyükşehir Belediyesi Evsel nitelikli katı atıkları Molu Köyü sınırları içerisinde bulunan yaklaşık 100 hektarlık alanda vahşi depolamaktadır. Toplanan çöplerden, sahanın rehabilitasyonu sonucu elde edilen metan gazından elektrik üretimi yapılmaktadır. Büyükşehir Belediye Başkanlığımız bu sistemden vaz geçerek, Evsel Katı Atık Düzenli Depolama Tesisi yapmak üzere, Boğazköprü Mevkiindeki alanda, İl Mahalli Çevre Kurulunun olumlu görüşleri doğrultusunda mülga Çevre ve Orman Bakanlığı tarafından da bu faaliyet için ÇED Olumlu Kararı alarak, proje çalışmalarına başlanmıştır. Söz konusu tesisin uygulama projelerinin ihale suretiyle teminini yine Büyük Şehir Belediye Başkanlığı tarafından tamamlanarak, projenin uygulanması için 05 Haziran 2014 Dünya Çevre Gününün de temeli atılan tesisin, 2015 yılsonu itibarıyla faaliyete geçirilmesi planlanmaktadır.

Kayseri Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü tarafından bugüne kadar başvuran 6 firmanın 62 aracına Tehlikeli Atık Taşıma Lisansı düzenlenmiştir. Ayrıca ilde faaliyet gösteren 3 adet tesise Tehlikeli Atık Geri Kazanım Lisansı ve/veya Geçici Çalışma izin belgesi verilmiştir.

Çizelge 402 – Kayseri ilinde bulunan bertaraf tesisleri sayıları

Katı Atık Bertaraf Tesisi Sayısı	0
Lisanslı Ambalaj Atığı Toplama Ayırma Tesisi ve Geri Dönüşüm Tesisi Sayısı	6
Tehlikeli Atık Geri Kazanım Tesisi Sayısı	3
Tehlikesiz Atık Geri Kazanım Tesisi Sayısı	5
Hurda Metal İşleme Tesisi Sayısı	1

Kayseri’de 2014 yılında toplam 422,296 ton atık sanayi yağı toplanmıştır.

2014 yılında Kayseri’de 149.918 ton atık akümülatör, 9.800 kg atık pil, 145,62 ton kullanılmış kızartmalık yağ toplanmıştır.

Kayseri’de tıbbi atıklar sterilize edildikten sonra Katı Atık Deponi sahasında bertaraf edilmektedir. 2014 yılında Kayseri’de 1.525,987 ton tıbbi atık toplanarak sterilize edilmiştir.

Büyük Endüstriyel Kazaların Kontrolü Yönetmeliği kapsamında Kayseri’de 5 adet alt seviye, 3 adet te üst seviye olmak üzere toplam 8 adet Seveso kuruluşu bulunmaktadır.

4. Doğa Koruma, Biyoçeşitlilik ve Tabiat Varlıklarını Koruma Çalışmaları

Kayseri İnan-Turan Fitocoğrafik Bölgede yer alıp Davis’in Grid Sistemine göre B5 karesinde yer almaktadır. Erciyes Dağında 1996-2002 yılları arasında toplanan 2554 bitki örneğinin değerlendirmesi sonucu 89 familya ve 433 cinse ait 1.170 (1.116 tür, 31 alttür, 23 varyete) tür ve tür altı takson tespit edilmiştir. Bu taksonlardan 11’i eğreltiler, 12’i açık tohumlular, 1.147’si kapalı tohumlular (979’u çift çenekliler, 168’i tek çenekliler) alt bölümlerine dahildir. Bu taksonlardan 36 tanesi kültür bitkisidir. İhtiva ettikleri tür ve tür altı takson sayısı bakımından büyük familyalar, Asteraceae(137), Fabaceae(116) ve poaceae(88) dir. En çok türle temsil edilen cinsler ise Astragalus(40), Silene(22) ve Veronica(19)’dir. Bitki coğrafyası elemanlarının dağılımı ise: İnan-Turan 347(%29,7), Akdeniz 79(%6,8), Avrupa-Sibirya 69(%5,9) ve diğerleri 675(%57,6)’dir. Alandaki endemik tür sayısı 194(%17,2) olup 10’u Erciyes Dağı’na özgüdür.

Kayseri’ye ait Endemik bitkilerden bazıları;

CR (Critically Endangered) Çok Tehlikede olanlar; Fam. Boraginaceae(Hodangiller) Tür. Onosma Tschichatschevii, Fam. Gramineae (Buğdaygiller) Tür. Puccinella bulbosa subsp. Caesarea Fam. Labitatae (Ballıbabagiller) Thymus (kekik) Tür. Thymus pentinatus var. Pallasicus, Fam. Leguminosea (baklagiller) Tür. Astragalus (geven) Astragalus Cicerellus Fam. Scrophulariaceae Verbascum (sığır kuyruğu) Tür. Verbascum subserratum.

ER (Endangered) Tehlikede olanlar; Fam. Boraginaceae (Hodangiller) Tür. Myosotis (unutma Beni) Myosotis gunneri, Far. Caryophyllaceae (Karanfilgiller) Tür. Silene Balansae, Silene caryophylloides subsp. Binbogaense Fam. Compositae (Papatyagiller) Tür. Centurea (Peygamber çiçeği, gelin düğmesi), Centurea amaena, Centurea pergamacea, senecio (Kanarya otu) Senecio inops Fam. Cruciferae (Hardalgiller) Tür. Isatis (Çivit otu), Isatis Huber-morathii, Fam. Illecebraceae Tür. Paronychia Kayseriana Leguminosea (Baklagiller) Tür. Astragalus (Geven) Astragalus argaeus, Astragalus bakirdaghensis, Astragalus yuralicus, Hedysarum laxum, Vicia canescens subsp. Argaea Fam. Liliaceae (Zambakgiller) Tür. Muscari (Arap otu) Muscari mcbeathianum, Fam. Rosaceae (Gülgiller) Tür. Cerasus incana var. Velutina Fam. Scrophulariaceae (Sıraca otgiller) Tür. Veronika (Yavşanotgiller) Veronika gentianoides subsp. Glacialis var. Alpına il sınırları içerisinde 31.358 ha büyüklüğünde Aladağlar Milli Parkı, 24.523 ha büyüklüğünde aynı zamanda Ramsar Alanı olan Sultan Sazlığı Milli Parkı, 7.567 ha büyüklüğünde Aladağlar Yaban Hayatı Geliştirme Sahası, 17 ha büyüklüğünde Derebağ Şelalesi Tabiat Parkı, 15.600 ha büyüklüğünde Hürmetçi Sazlığı Sulak Alanı ve 2.900 ha büyüklüğünde Tuzla (Palas) Sulak Alanı olmak üzere toplam 81.965,5 ha büyüklüğünde korunan alan bulunmaktadır. Korunan alanların il yüzölçümüne oranı % 4,8 dir. Ayrıca il sınırları içerisinde yer alan 3 tane sulak alanın 2 tanesi uluslararası öneme sahip sulak alan konumundadır. İlde bulunan korunan alanlar en önemli biyolojik çeşitlilik rezervleridir. Sultan Sazlığı Sulak Alanı, Step ekosistemi içerisinde tatlı ve tuzlu su ekosistemini bir arada sahip olması nedeniyle Temsilci Veya Nadir Sulak Alanlar için belirtilen kriterlere, kayda değer miktarda nadir, nesli tehlikeye düşebilir veya tehlike altındaki bitki ve hayvan türlerine barındırması; sahip olduğu flora ve fauna özellikleri ile step ekosistemi içerisindeki bu sulak alanın ekolojik ve genetik çeşitliliğini sürdürebilecek değere sahip olması; endemik bitki ve hayvan türlerini barındırması nedeniyle Bitki ve Hayvanlar Temelinde Getirilen Genel Kriterlere, 20.000 ‘nin üzerinde su kuşunu düzenli olarak barındırması ve popülasyonları hakkında veri edinmenin mümkün olması nedeniyle de Su Kuşları Temelinde Getirilen Özel Kriterlere uyması nedeniyle Sultansazlığı RAMSAR Sözleşmesi kapsamında Uluslararası Öneme Sahip Bir Sulak Alandır. Tespit edilen 48 endemik tür içerisinde yer alan Puccinella bulbosa (Grossh.) subsp. Caesaria Kit Tan türünün ise dünyadaki tek yayılış alanının Sultansazlığı olması bu alanın önemini daha da artırmaktadır. Sultansazlığı, her yıl Afrika-Avrupa-Asya arasında göç eden göçmen kuşlar tarafından kullanılan ve ülkemizden geçen iki önemli ana kuş göç yolunun kesişim noktasında bulunmasının yanında sahip olduğu ekosistem çeşitliliği ile kuşlar için farklı kuluçka, beslenme, üreme, konaklama ve sığınma yeri sağlamaktadır. Aynı zamanda milli park da olan sulak alanda Avrupa’da turna, flamingo, akbalıkcıl, kaşıkçı kuşlarının bir arada kuluçkaya yattığı tek alan oluşu kaynak değerlerini oluşturmaktadır. Milli Parkta, 21 memeli türü, 10 sürüngen türü, 3 iki yaşamlılar türü, 119 Böcek türü, 22 Omurgasızlar türü, 7 balık türü ve 27 fitoplankton, 43 Zooplanktonik türü tespit edilmiştir. Afrika, Asya ve Avrupa kuş göç yollarının üzerinde önemli bir yeri olan Hürmetçi Sazlığı başta kuşlar olmak üzere yaban hayatı için önem taşımaktadır. Hürmetçi Sazlığı Avrupa, Asya ve Afrika kuş göç yolu üzerinde bulunmasından dolayı da dünya ölçeğinde küresel öneme sahiptir. BirdLife International tarafından “Avrupa Ölçeğinde Korumada Öncelikli Kuşlar” sınıflandırılmasına ve IUCN “Red Data Book”a göre nesli tehlike altında olan türler arasında bulunan toy, turna, kara leylek, angit, kaşıkçı, bıyıklı sumru, mahmuzlu ve sürmeli kızkuşu türlerinden bir kısmı bölgede göç döneminde görülmekte, bir kısmı ise bölgede üremektedir. Hürmetçi Sazlığı, Türkiye’nin Önemli Doğa Alanları listesinde yer almaktadır.

Yaban hayatı açısından ise; yıldı atı, gelengi, kurt, tilki, porsuk, gelincik, kır tavşanı gibi memelilerin bölgede üremesi ve barınması bölgenin önemini daha da artırmaktadır. Ayrıca Kayseri'nin 40 km kuzeydoğusunda bulunan Tuzla Gölü Sulak Alanı, nesli tehlike altında bulunan toy, büyük cılıbt, angıt, mahmuzlu kızkuşu, küçük kerkenez gibi kuş türlerini barındırmaktadır. Alanda sulama kanallarıyla oluşturulan su birikintileri zamanla bölgenin en önemli ekosistemlerinden birini oluşturan yertaş ve körpınar sazlıklarını oluşturmuştur. Çeltikçi, Gri balıkcıl, erguvani balıkçılar bu sazlıklarda üreyen ve barınan önemli kuş türleri arasındadır. Tuzla Gölü İç Anadolu'da insanoğlunun olumsuz etkilerinden kısmen kurtulmayı başaran tek tuz gölüdür. Aladağlar Milli Parkı, derin vadileri, eşsiz zirveleri, dik ve sarp buzul kayalıkları, mağaraları, görkemli kanyonları, yüksek platoları, doğal manzarası, yaban hayatı, yaylaları ile alpin bitki kuşağı içinde kalan Aladağlar, bitki türleri bakımından zengin ve ilgi çeken bir yöredir. Aladağlar Yaban Hayatı Geliştirme Sahası, yaban keçisi, urkeklik, vaşak gibi fauna türlerinin olması, 1.600 metreden 3.700 metreye kadar yükselti farkının olması nedeniyle birçok bitki türünü barındırması ile önemli bir korunan alandır. Kayseri ilinde 12 adet tescilli doğal sit ve 17 adet tescilli anıt ağaç bulunmaktadır.

Çizelge 403 – Kayseri ilinde bulunan doğal sit alanları

SIRA NO	ADI	YERİ	GRUP	TÜR	TESCİL TARİHİ
1	Soğanlı Siti	Soğanlı Köyü/ Yeşilhisar	I.Der. Doğal II. Der. Arkeolojik	Doğal Arkeolojik Sit	08.04.1977 05.08.1988 16.03.1995 26.02.2009
2	Kaya Kilise ve Mağaralar (Kestel Siti)	Keşlik Köyü / Yeşilhisar	Doğal ve Kültürel Sit		20.04.1988 25.06.1996
3	Doğal ve Arkeolojik Sit Alanı	Erdemli K./Yeşilhisar	I. Derece Doğal ve Ark. Sit		29.09.1989 30.03.2011
4	Talas Doğal Sit Alanı	Talas	II. Derece Doğal Sit Alanı	Doğal Sit	30.03.1990 22.09.1990
5	Kapuzbaşı Şelaleleri	Küçükçınar Köyü Ensamın Tepesi / Yahyalı	I. ve II. Derece Doğal	Doğal Sit	23.09.1990
6	Tuzla (Palas) Gölü	Sarıoğlan /Bünyan	I.Derece Doğal Sit	Göl	26.06.1993 26.02.2009
7	Sultan Sazlığı	Yeşilhisar-Develi	I.ve III. Derece Doğal Sit	Sazlık	26.06.1993 25.09.2003
8	Tavlusun Doğal Sit Alanı	Tavlusun-Germir/ Melikgazi	II. Derece Doğal Sit Alanı	Doğal Sit	24.12.1993
9	Direk Gölü	Yedigöller Mevkii / Yahyalı	I. Derece Doğal Sit	Göl	25.11.1994
10	Engir Gölü	Kocasinan	I. ve III. Derece Doğal Sit	Göl	22.09.1995 12.01.1996
11	Zamanlı Irmağı Kaynağı Doğal Sit Alanı	Örenşehir Nahiyesi Şerefiye Köyü / Pınarbaşı	I. Derece Doğal Sit	Irmağ Kaynağı	29.04.2009
12	Alaattin Keykubat Gölü (Şeker Gölü)	Şeker Mahallesi / Kocasinan	II. Derece Doğal Sit	Göl	26.02.2010 28.01.2011

Çizelge 404– Kayseri ilinde bulunan tescilli ağaçları

SIRA NO	ADI	YERİ-ADRESİ	GRUP	ÖZGÜN KULLANIMI	TESCİL TARİHİ
1	Çınar Ağacı (1)	Hisarcık Kasabası Meydan /Melikgazi	Doğal Varlık	Ağaç	08.01.1988 25.11.2010
2	Çınar Ağacı (2)	Hisarcık Kasabası Meydan /Melikgazi	Doğal Varlık	Ağaç	08.01.1988 25.11.2010
3	Çınar Ağacı (3) (Balaban Çınarı)	Hisarcık Kasabası Meydan /Melikgazi	Doğal Varlık	Ağaç	08.01.1988 21.11.2007 25.11.2010
4	Çınar Ağacı	Serçeönü Mah./Kocasinan	Doğal Varlık	Ağaç	31.01.2001
5	Peribacası	Soğanlı Köyü Sıktaş Mevkii/Yeşilhisar	Doğal Varlık	...	26.04.2002
6	Çınar Ağacı (1)	İbrahimağa Mah. Elbiz Parkı içerisinde / Develi	Doğal Varlık	Ağaç	12.12.2003
7	Çınar Ağacı (2)	İbrahimağa Mah. Elbiz Parkı içerisinde / Develi	Doğal Varlık	Ağaç	12.12.2003
8	Çınar Ağacı	Park Caddesi Düvenönü Mevkii (Orta Refüj üzerinde)/ Melikgazi-Kocasinan	Doğal Varlık	Ağaç	01.10.2004
9	Cumhuriyet Meydanı Çınarı	Cumhuriyet Mahallesi Cumhuriyet Meydanı / Melikgazi	Doğal Varlık	Ağaç	31.10.2008
10	Çınar Ağacı	Aşağı Everek Mah./ Develi (Sırp Toros Kilisesinin-Fatih Camii- Batısında)	Doğal Varlık	Ağaç	27.11.2008
11	Kayseri Lisesi Çınarları (3 adet)	Tacettinveli Mah. Kışıkapı (Kayseri Lisesinin Kuzeyinde)	Doğal Varlık	Ağaç	29.01.2009
12	Çınar Ağacı	Şeker Mahallesi Alaattin Keykubat (Şeker) Gölünün Batısı / Kocasinan	Doğal Varlık	Ağaç	30.04.2009 28.01.2011
13	Çınar Ağacı	Yukarı Talas Mahalle / Talas	Doğal Varlık	Ağaç	21.01.2010
14	Meşe Ağacı	Yukarı Talas Mahalle / Talas	Doğal Varlık	Ağaç	21.01.2010
15	Çınar Ağacı	Yukarı Talas Mahalle / Talas	Doğal Varlık	Ağaç	21.01.2010
16	Meşe Ağacı	Yukarı Talas Mahalle / Talas	Doğal Varlık	Ağaç	24.03.2010
17	Çınar Ağacı (2 adet)	Güney Şelale Mevkii /Bozarmut Deresi / Yahyalı	Doğal Varlık	Ağaç	23.02.2011

5. Arazi Kullanımı

Çizelge 405 – Kayseri ilinin arazi kullanım durumu

Arazi Kullanım Türü	Alan (ha)	%
Tarım Arazileri	677.970	40,08
Su Kütlesi	18.000	1,07
Orman	135.817	8,03
Sulak Alan	43.023	2,54
Çayır ve Mera	694.028	41,03
Yerleşim Yerleri, Yapay Bölgeler	122.544	7,25

6. ÇED Kararları, Çevre İzin ve Lisans İşlemleri

Çizelge 406 – Kayseri ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2013 yılı içerisinde alınan ÇED Olumlu ve ÇED Gerekli Değildir Kararlarının sektörel dağılımı (Kayseri ÇŞİM, 2014)

Karar	Maden	Enerji	Sanayi	Tarım Gıda	Atık Kimya	Ulaşım Kıyı	Turizm Konut	TOPLAM
ÇED Gerekli Değildir	32	9	29	2	-	-	4	76
ÇED Olumlu Kararı	2	2	2	1	-	1	-	8

Çizelge 407– Kayseri ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzni/Çevre İzni ve Lisansı Belgesi sayıları (Kayseri ÇŞİM, 2014)

	EK-1	EK-2	TOPLAM
Geçici Faaliyet Belgesi			
Çevre İzni	16	68	84
Lisansı	27	16	43
TOPLAM	43	84	127

7. Çevre Denetimleri ve Yapıtlar

Çizelge 408 – Kayseri ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı (Kayseri ÇŞİM, 2014)

Denetimler	Birleşik	Hava	Su	Toprak	Atk	Kimyasallar	Gürültü	Derin Deniz Desarjı	ÇED	İzin	Toplam
Planlı Denetimler	47	40	25		55		34		34	33	268
Ani (Plansız) Denetimler	-	127	20	4	136		95				332
Genel Toplam	48	167	45	4	181		129		34	33	600

	Kesilen Ceza Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
Egzoz Denetimi	45	57.865,00

PGD Denetim Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
124	0,00

Çizelge 409 – Kayseri ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından uygulanan ceza miktarları ve sayısı (Kayseri ÇŞİM, 2014)

	Hava	Su	Toprak	Atk	Kimyasallar	Gürültü	ÇED	Diğer	TOPLAM
Ceza Miktarı (TL)	126.696	253.392	0	337.856	0	76.300	296.151	21.106	1.111,501
Uygulanan Ceza Sayısı	3	6	0	6	0	109	24	2	150

KIRKLARELİ

1. Hava Kalitesi ve İklim Değişikliği

2014 yılında Kırklareli’nde 1.488.221.347 m³ doğal gaz sanayide kullanılmıştır. 2014 yılında Kırklareli ilinde bulunan Hava Kalitesi Ölçüm İstasyonunun aylara göre verileri Çizelge 410’da verilmektedir.

Çizelge 410 – Kırklareli ilinde 2014 yılı hava kalitesi parametreleri aylık ortalama konsantrasyon değerleri (µg/m³; CO: mg/m³)

	SO ₂	AGS*	PM10	AGS*	CO	AGS*	NO	AGS*	NO ₂	AGS*	NO _x	AGS*	OZON	AGS*
Ocak	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Şubat	37	-	66	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mart	41	-	56	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nisan	13	-	42	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mayıs	8	-	31	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Haziran	5	-	38	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Temmuz	3	-	47	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ağustos	2	-	44	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Eylül	2	-	49	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ekim	4	-	50	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kasım	24	-	52	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Aralık	29	-	49	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Kırklareli ilinde 2014 yılında 35.624 araç egzoz ölçümü yaptırmıştır.

2. Su ve Atık Su Yönetimi

15.07.2013 tarihi değerlerine göre su depolama tesislerinde doluluk oranı Kırklareli Barajında %68, Kayalıköy Barajında %75 Armağan Barajında ise % 79’tür.

Fotoğraf 58 -Armağan Barajı

Fotoğraf 59 Kayalıköy Barajı

İldeki içme ve kullanma suyu kaynakları, yüzey ve yeraltı sularından oluşmaktadır. Kırklareli ilinin içme ve kullanma suyu 2014 yılında %95 oranında yüzeysel su kaynağı olan Kırklareli barajından sağlanmaktadır. Kırklareli barajı dışında kullanma suyu olarak gerektiğinde su şebekesine verilen ve kapasiteleri yaklaşık olarak 10 lt/sn olan Bademlik Mah., Karahıdır Mah., Pınar Mah., Karacaibrahim Mah. su kuyuları kullanılmaktadır. 2014 yılında Kırklareli'nde içme suyu arıtma tesisinden verilen toplam su miktarı 6.780.210 m³tür. 350.000-400.000 m³ kadar su ise mahalle çeşmeleri ve su kuyularından tedarik edilmiştir.

Çizelge 411 – Kırklareli ilinde faaliyette olan kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu

Belediye Atıksu Arıtma Tesisi (AAT) Adı	AAT Türü	AAT Kapasitesi (m ³ /gün)	AAT'ye Bağlı Nüfus
Alpullu Belediyesi AAT	İhale aşamasında	-	2.600
Babaeski Belediyesi AAT	İnşaat aşamasında	-	29.500
Büyükmandıra Belediyesi AAT	İnşaat aşamasında	-	3.700
Karahalil Belediyesi AAT	İnşaat aşamasında	-	2.3
Sinanlı Belediyesi AAT	İnşaat aşamasında	-	1.500
Demirköy Belediyesi AAT	Proje aşamasında	-	3.800
İnece Belediyesi AAT	İnşaat aşamasında	-	
Kavaklı Belediyesi AAT	İhale aşamasında	-	3.500
Kırklareli Belediyesi AAT	İnşaat aşamasında	-	66.500
Üsküp Belediyesi AAT	İnşaat aşamasında	-	2.300
Koçgaz Belediyesi AAT	Proje aşamasında	-	900
Ahmetbey Belediyesi AAT	İnşaat aşamasında	-	4.250

Fotoğraf 60 - Kırklareli Merkez Belediyesi Evsel Atıksu Arıtma Tesisi

Fotoğraf 61- Babaeski Belediyesi Atıksu Arıtma Tesisi

Çizelge 411 – Kırklareli ilinde faaliyette olan kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu (devam)

Belediye Atıksu Arıtma Tesisi (AAT) Adı	AAT Türü	AAT Kapasitesi (m ³ /gün)	AAT'ye Bağlı Nüfus
Büyükkarıştıran Belediyesi AAT	İnşaat Aşamasında	-	5.800
Evrensekiz Belediyesi AAT	Proje Aşamasında	-	2.950
Kırıkköy Belediyesi AAT	İnşaat aşamasında	-	1.900
Lüleburgaz Belediyesi AAT	İhale aşamasında	-	104.000
Sakızköy Belediyesi AAT	İnşaat aşamasında	-	1.450
Pehlivan köy Belediyesi AAT	İhale aşamasında	-	2.000
Kaynarca Belediyesi	İnşaat aşamasında	-	2.400
Pınarhisar Belediyesi AAT	İnşaat aşamasında	-	11.000
Yenice Belediyesi AAT	Proje aşamasında	-	800
Çakıllı Belediyesi AAT	Proje aşamasında	-	
Sergen Belediyesi AAT	İhale aşamasında	-	1.600
Vize Belediyesi AAT	İnşaat aşamasında	-	12.500
Kıyıköy Belediyesi AAT	Yok	-	

Fotoğraf 62-Pınarhisar Belediyesi Atıksu Arıtma Tesisi

Fotoğraf 63 -Vize Belediyesi Atıksu Arıtma Tesisi

Çizelge 412– Kırklareli ilinde faaliyette olan OSB’lerde atıksu arıtma tesislerinin durumu

OSB Adı	Mevcut Durumu	Kapasitesi (ton/gün)	AAT Türü	AAT Çamuru Miktarı (ton/gün)
Kırklareli OSB	Faaliyette	600	Fiziksel Biyolojik	1

3. Atık

Kırklareli Belediyesi Kırklareli Yerel Yönetimleri Katı Atık Tesisi Yapma Ve İşletme Birliği için (KIR-KAB 1) 20.02.2009 tarihinde ruhsatlandırma çalışmalarına başlanmış olup, düzenli depolama alanı 13 belediyeye hizmet vermektedir. Kırklareli 2. Grup Yerel Yönetimleri Katı Atık Bertaraf Tesisleri Yapma ve İşletme Birliği (KIR-KAP 2) ÇED Süreci devam etmekte olup 10 Belediyeye hizmet vermesi düşünülmektedir.

Çizelge 413– Kırklareli ilinde bulunan bertaraf tesisleri sayıları

Katı Atık Bertaraf Tesisi Sayısı	1
Lisanslı Ambalaj Atığı Toplama Ayırma Tesisi ve Geri Dönüşüm Tesisi Sayısı	1+4

Kırklareli Belediye Başkanlığı tarafından yürütülen geri dönüşüm çalışmalarında 2014 yılı içerisinde; 1.067 ton ambalaj atığı, 941 kg atık pil, 55 ton atık madeni yağ, 29.965 kg bitkisel atık yağ, çeşitli ebatlarda 5.000 adet ÖTL toplanmış olup geri dönüşüme kazandırılmıştır.

Kırklareli’nde 2014 yılında 6.947 ton tıbbi atık toplanmıştır. Kırklareli Belediyesinde 1 adet tıbbi atık taşıma aracı alınmıştır. Çöp döküm alanında tıbbi atıklar için ayrı bir bölüm oluşturularak, tıbbi atıkların evsel atıklardan ayrı depolanması sağlanmıştır.

4. Doğa Koruma, Biyoçeşitlilik ve Tabiat Varlıklarını Koruma Çalışmaları

İl sınırları içerisinde yayılış gösteren Yıldız Dağlarında toplam 1.377 flora türü tespit edilmiş olup bunlarda 4 adedi endemik (Centaurea kilaea-Peygamber çiçeği, Silene sangaria-Karadeniz salkımı, Crepis macropus, Allium Rumelicum), 11 adedi de ulusal ve küresel ölçekte tehlike altında olan türlerdendir.

İl sınırları içerisinde 1 adet milli park (İğneada Longoz Ormanları Milli Parkı) ve 1 adet tabiatı koruma alanı (Kasatura Körfezi Tabiatı Koruma Alanı) bulunmakta olup, bunlar sırasıyla 3.155 ha ve 329 ha büyüklükte olup, toplamda ilde 3.484 ha korunan alan bulunmaktadır. İldeki toplam korunan alanlar ülkemiz toplamının %0,5’ini oluşturmaktadır. İğneada Longoz Ormanları Milli Parkı uluslararası öneme sahip sulak alan konumundadır.

İğneada Longoz Ormanları Milli Parkı: En önemli su basar (longoz) ormanının yer aldığı ile bağlı İğneada bölgesi içerdiği farklı ekosistemleriyle yöredeki birçok hayvan türü için kaliteli ve farklı yaşam alanları oluşturmaktadır.

Fotoğraf 64- İğneada Longoz Ormanları Milli Parkı

258 adet kuş türüyle Türkiye kuş varlığının yarısından fazlasını barındıran il, Avrupa Kırmızı Liste (E.R.L. = IUCN) ölçütlerine göre nesli tehlike altında olan ve/veya tehlike altına girebilecek statüdeki; Cüce Karabatak (*Phalacrocorax pygmeus*), Akkuyruklu Kartal (*Haliaeetus albicilla*) ve Küçük Kerkeneze (*Falco naummani*) ev sahipliği yapmaktadır. Bunun yanı sıra ülkemizde sadece kuzey Trakya'da görülen Küçük Yeşil Ağaçkakan ilde öne çıkan önemli bir kuş türüdür. İlde özellikle bazı su kuşları (balıkçılar, kazlar, ördekler, su tavukları ve yağmurcunlar), yırtıcılar (kartallar, şahinler, doğanlar ve deliceler) ve leylekler (ak ve karaleylek) için önemli bir üreme alanı ve sonbahar göçünde geçiş yoludur. 65 tür ile tüm Türkiye'deki memelilerin %34'ü ve Trakya'daki memelilerin %57'si Kırklareli ilindeki zengin yaşam alanlarında barınmaktadır. İlde bir adet tabiatı koruma alanı yer almakta olup, 18.04.1987 tarihinde

"Kırklareli-Kasatura Körfezi Tabiatı Koruma Alanı" adıyla 329 ha alanda ilan edilmiştir. Vize İlçesine bağlı olarak Karadeniz kıyısında, Kıyıköy Beldesinde yer alan tabiatı koruma alanı, Trakya'nın tek doğal karaçam kaynağına sahip oluşu ile bir orman ekosistemi ve başta karaca olmak üzere çeşitli hayvan ve bitki türlerinin yaşadığı eşsiz bir tabiat parçası özelliği göstermektedir. Karaçam, Macar meşesi, sapsız meşe, saçlı meşe, doğu gürgeni, karagürgen, dişbudak, kayın, akçaağaç, ıhlamur, kızılgağaç sahadaki başlıca ağaç türlerini oluşturur. Sahada; karaca, yaban domuzu, kurt, çakal, sansar, tilki, porsuk, tavşan bulunmaktadır.

Fotoğraf 65- Kasatura Körfezi Tabiatı Koruma Alanı

5. Arazi Kullanımı

Çizelge 414– Kırklareli ilinin arazi kullanım durumu

Arazi Kullanım Türü	Alan (ha)	%
Toplam	264.532	41,38
Su Kütlesi	1.386	0,22
Orman	260.079	40,68
Sulak Alan	0	0,00
Çayır ve Mera	73.849	11,55
Yerleşim Yerleri, Yapay Bölgeler	39.455	6,17

1/25.000 ölçekli Kırklareli Çevre Düzeni Planı, 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu'nun 6. maddesi doğrultusunda, 08/04/2011 tarihinde Kırklareli İl Genel Meclisince ve 18/04/2011 tarihinde Kırklareli Belediye Meclisince onaylanmıştır.

6. ÇED Kararları, Çevre İzin ve Lisans İşlemleri

Çizelge 415– Kırklareli ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2014 yılı içerisinde alınan ÇED Olumlu ve ÇED Gerekli Değildir Kararlarının sektörel dağılımı (Kırklareli ÇŞİM, 2014)

Kesilen Ceza Sayısı Kesilen Ceza Miktarı (TL)	Toplam
ÇED Gerekli Değildir	33
ÇED olumlu Kararı	4
ÇED Gereklidir	2
İptal / İade (Ek-2)	2
İptal / İade (Ek-1)	3

Çizelge 416 – Kırklareli ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzni/Çevre İzni ve Lisansı Belgesi sayıları (Kırklareli ÇŞİM, 2014)

	Toplam (2014)
Geçici Faaliyet Belgesi	
Müracaat	114
Kabul	47
Red	65
Çevre İzni	
Kabul	38
Red	4

7. Çevre Denetimleri ve Yapıtlar

Çizelge 417– Kırklareli ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı (Kırklareli ÇŞİM, 2014)

Denetimler	Birleşik	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	Derin Deniz Deşarjı	ÇED	İzin	TOPLAM
Planlı Denetimler	17	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ani (plansız) denetimler	13	160	164	74	83	1	54	-	79	-	628
Genel Toplam	30	160	164	74	83	1	54	-	79	-	645

Kesilen Ceza Sayısı Kesilen		Ceza Miktarı (TL)	
Egzoz Denetimi	1		875,00

PGD Denetim Sayısı		Kesilen Ceza Miktarı (TL)	
	20		0,00

Çizelge 418 – Kırklareli ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından uygulanan ceza miktarları ve sayısı (Kırklareli ÇŞİM, 2014)

	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	ÇED	Diğer	TOPLAM
Ceza Miktarı (TL)	37.317	554.672	-	591.739	-	38.694	172.817	234.341	1.629.580
Uygulanan Ceza Sayısı	11	10	-	4	-	3	8	10	46

KIRŞEHİR

1. Hava Kalitesi ve İklim Değişikliği

2014 yılında Kırşehir’de konutlarda 36.969.694,00 m³, sanayide 1.884.352,00 m³ doğal gaz kullanılmıştır.

İl Merkezinde ısınma amaçlı doğalgaz ve jeotermal enerji kullanılmasından dolayı PM10 ve SO₂ değerlerinin sınır değerler altında olduğu görülmektedir. 2014 yılında Kırşehir ilinde bulunan Hava Kalitesi Ölçüm İstasyonunun aylara göre verileri Çizelge 419’da verilmektedir.

Çizelge 419 – Kırşehir ilinde 2014 yılı hava kalitesi parametreleri aylık ortalama konsantrasyon değerleri (µg/m³; CO: mg/m³)

Merkez	SO ₂	AGS*	PM10	AGS*	CO	AGS*	NO	AGS*	NO ₂	AGS*	NO _x	AGS*	OZON	AGS*
Ocak	53	0	48	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Şubat	52	0	49	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mart	15	0	38	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nisan	5	0	32	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mayıs	3	0	24	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Haziran	2	0	24	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Temmuz	3	0	35	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ağustos	2	0	30	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Eylül	2	0	28	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ekim	3	0	29	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kasım	9	0	46	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Aralık	9	0	44	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

2014 yılında Kırşehir’de 24.725 adet egzoz emisyonu ölçüm pulu satışı yapılmıştır

2. Su ve Atık Su Yönetimi

Hali hazırda Kırşehir’e tamamı yer altı su kaynaklarından olmak üzere 14 adet kuyudan toplam 8,9 hm³/yıl su temin edilmektedir. Şehrin gelecekteki su ihtiyacını karşılamak için belediye tarafından su birliği kurulmuştur. 2010-2012 yılı verilerine bakıldığında ortalama su kullanımında herhangi bir değişiklik olmadığı görülmektedir. Mevcut su potansiyeli 614 l/s debi ile 300.000 nüfusa yetecek durumdadır. İlde 2045 yılına kadar su sıkıntısı yaşanması beklenmemektedir.

Kırşehir ili merkez ilçesinin % 100 ünde kanalizasyon sistemi mevcuttur. Çiçekdağı ve Mucur İlçeleri nüfusunun % 99’u kanalizasyon şebekesinden yararlanmaktadır.

İlde toplam 30 adet belediye bulunmakta olup, 2010 yılı içerisinde Merkez belediyeye ait atıksu arıtma tesisi faaliyete geçmiştir. Günlük ortalama 25.000 m³/gün atık su ileri arıtma tesisinde arıtılmaktadır. Kaman ilçesinde atıksuların arıtılması için 3.630 m³/gün kapasiteli bir atıksu arıtma tesisi bulunmaktadır. Kırşehir ili sınırları içerisinde yer alan Akçakent, Akpınar, Boztepe, ve Çiçekdağı ilçe belediyelerinin atıksu arıtma tesisi inşası ile ilgili projelendirme çalışmaları ise devam etmektedir. Mucur ilçesinde ise arıtma tesisi yapımı başlama aşamasındadır.

Çizelge 420 – Kırşehir ilinde faaliyette olan kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu

Kırşehir		Belediye Atıksu Arıtma Tesisi/Deniz Deşarjı Olup Olmadığı?			Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Türü			Mevcut Kapasitesi (ton/gün)	Arıtılan/Deşarj Edilen Atıksu Miktarı (m ³ /sn)	Deşarj Noktası koordinatları	Deniz Deşarjı	Hizmet Verdiği Nüfus	Oluşan AAT Çamur Miktarı (ton/gün)
		Var	inşa/plan aşamasında	Yok	Fiziksel	Biyolojik	İleri						
İl Merkezi	Kırşehir	x	-	-	-	-	x	25.000	25.000	Enlem 39.08020 Boylam 34.14341	-	123.000	3,5
İlçeler	Akçakent	-	Yok	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Akpınar	-	Yok	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Boztepe	-	Yok	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Çeçekdağı	-	Yok	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Kaman	x	-	-	x	x	-	9.405	9.405	-	-	21.859	-
	Mucur	-	Yok	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

3. Atık

Evsel nitelikli katı atıkların depolanması amacıyla Kırşehir Belediyesi ile Akpınar, Boztepe, Kaman ve Mucur ilçe belediyelerinin ortaklaşa kurmuş oldukları Kırşehir Belediyeleri Su Hizmetleri Birliğince işletilecektir. Anılan Katı Atık Düzenli Depolama Tesisinde birliğe üye belediyelerin evsel nitelikli katı atıkların düzenli bir şekilde depolanması işlemi yapılabilmektedir. Bu sahaya sadece Kırşehir Belediyesine ait evsel nitelikli katı atıkları depolanmaktadır. Kırşehir Belediyeleri Su ve Hizmet Birliği tarafından Kuşdili Mahallesi Ekizağlı yolu mevkiinde toplam 421.000 m² alanda kurulan Düzenli Depolama Tesisi 2011 yılında faaliyete geçmiştir. 2012 yılında Boztepe yolunda bulunan yaklaşık 20 hektarlık Katı Atık Vahşi Depolama Alanının rehabilitasyonu yapılmıştır.

İlde, Akçakent İlçe Belediyesi ile Çeçekdağı İlçe Belediyesi evsel nitelikli katı atıklarının, bertarafı için Yozgat ili Katı Atık Bertaraf Tesisleri Birliği'ne (YOKAB) üye olmuş olup, ancak ilçelerin depolama sahasına olan uzaklıkları sebebiyle evsel nitelikli katı atıkların bertarafı için mevcut atık depolama sahaslarını kullanmaktadırlar.

Çizelge 421 – Kırşehir ilinde bulunan bertaraf tesisleri sayıları

Katı Atık Bertaraf Tesisi Sayısı	1
Lisanslı Ambalaj Atığı Toplama Ayırma Tesisi ve Geri Dönüşüm Tesisi Sayısı	0

Kırşehir'de 2014 yılında 386 kg pil, 5.275 kg bitkisel atık yağ, 687 ton Ömrünü Tamamlamış Lastik toplanmıştır. Ömrünü Tamamlamış (Hurda) Araç kapsamında 1 adet ÖTA işleme tesisinde 24 Adet/ 24,5 Ton hurda araç işlenmiştir.

Kırşehir'de Hastane ve Aile Sağlığı Merkezi gibi sağlık kuruluşlarınca üretilen ve diğer atıklardan ayrı biriktirilen tıbbi atıklar her yıl İl Mahalli Çevre Kurulu gündemine alınarak tıbbi atık ücreti belirlendikten sonra il ve ilçe Belediyelerinin anlaşma yapmış olduğu firma vasıtasıyla Nevşehir'de bulunan Tıbbi Atık Sterilizasyon tesisine gönderilerek bertaraf edilmektedir. 2014 yılında Kırşehir'de 186.708 kg tıbbi atık toplanmıştır.

Büyük Endüstriyel Kazaların Kontrolü Hakkında Yönetmelik kapsamında Kırşehir ilinde 3 adet üst seviye SEVESO kuruluşu bulunmaktadır. Bu kuruluşların büyük endüstriyel kazalara karşı onaylanmış acil eylem planları bulunmaktadır.

4. Doğa Koruma, Biyoçeşitlilik ve Tabiat Varlıklarını Koruma Çalışmaları

İl sınırları içerisinde 1 adet uluslararası öneme sahip sulak alan Seyfe Gölü bulunmaktadır. Kırşehir ili Mucur ilçesi hudutları dahilinde yer alan Seyfe Gölü Tabiatı Koruma Alanı, bölgenin sahip olduğu doğal ve ekolojik değerlerini, kirlenme ve bozulmaya karşı koruyarak gelecek nesillere aktarılmasının güven altına alabilmek amacıyla göl ve çevresinde 10.700 ha'lık saha Bakanlar Kurulu'nca 26/08/1990 tarihinde "Tabiatı Koruma Alanı" olarak kararlaştırılmış ve 20 Ekim 1990 tarih ve 20671 sayılı Resmi Gazetede ilan edilmiştir. Ramsar Sözleşmesi kapsamında olan ve aynı zamanda Tabiatı Koruma alanı statüsüne sahip olan Seyfe Gölü'ndeki en önemli türler Flamingo, Gri Balıkçıl, Angıt, Suna, Boz Ördek, Elmabaş, Yeşilbaş, Macar Ördeği, Kilkuyruk, Turna Toy, Kılıç Gaga, İnce Gagalı Martı, Gülen Sumru, Bataklık Kırlangıcı, Akgerdan Yağmurcun, Büyük Yağmurcun, Mahmuzlu Kızıkuşu, Kızıkuşu, Kızılback olup 167 tür su kuşu bulunmaktadır.

Aşıkpaşa Tabiat Parkı: Kırşehir ili Merkez İlçesi Aşıkpaşa Mahallesi'nde bulunan 311 ada 202 parsel nolu ve 1.308.695,00 m² alan 06.01.2010 tarihinde 40-8 sayılı Bakan Oluru ile Aşıkpaşa Tabiat Parkı olarak ilan edilerek Uzun Devreli Gelişim Planı 26.04.2010 tarihinde Bakanlığımızca onaylanarak yürürlüğe girmiştir. Uzun Devreli Gelişim Planı hükümleri çerçevesinde yapılan İmar planı Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Tabiat Varlıkları Koruma Genel Müdürlüğü'nün 08.03.2012 tarih ve 1687 sayılı olurları ile onaylanmıştır. Peyzaj projesinin yapılması çalışmaları devam etmektedir.

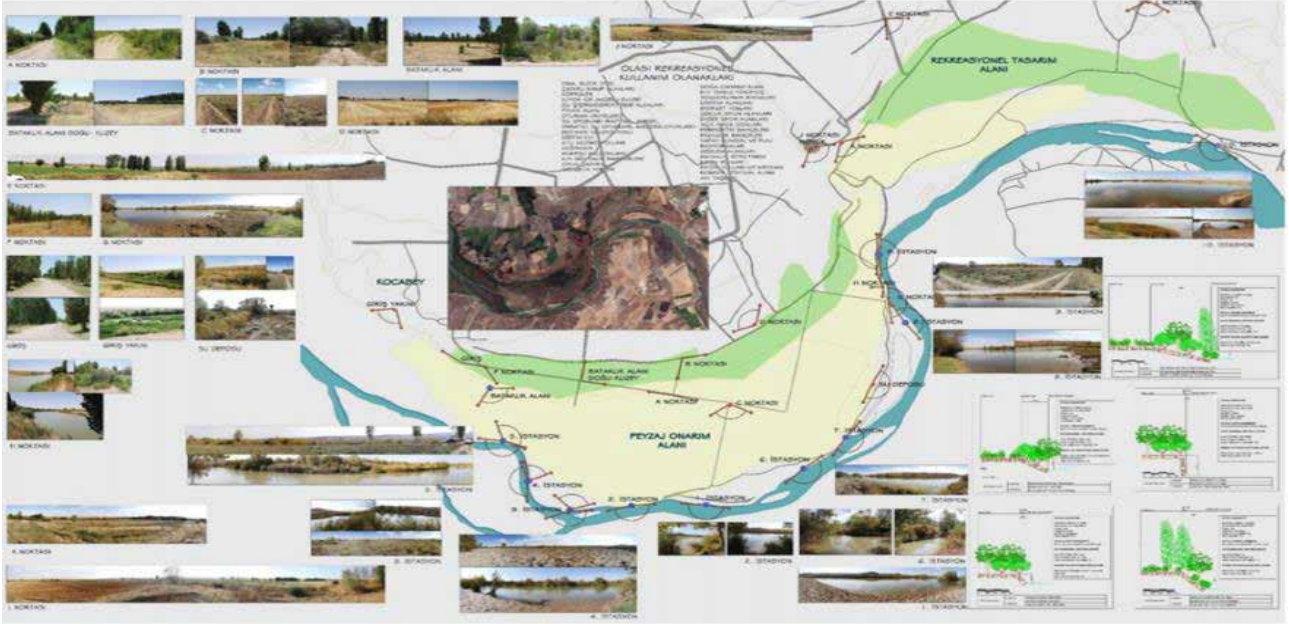

Fotoğraf 66- Aşıkpaşa Tabiat Parkı

Fotoğraf 67- Seyfe Gölü

Kırşehir ili Kızılırmak Nehri kıyısında yer alan Kocabey Köyü yakınındaki terk edilmiş kavak plantasyon sahası için yürütülen proje Temmuz 2012 tarihinde başlamış ve Şubat 2014 tarihinde tamamlanmıştır. Bu proje ile; akarsu kıyısı peyzajında yer alan kavaklık alanda peyzaj envanter, analiz ve değerlendirme çalışmalarına dayalı koruma, onarım ve rekreasyonel gelişim kararları oluşturulmuş ve projelendirilmiştir.

Fotoğraf 68- Kızılırmak Nehri Proje Alanında; Akarsu Koridoru Kıyı Profilleri ve Alan Kullanımlarına İlişkin Değerlendirmeleri İçeren Peyzaj Haritası

5. Arazi Kullanımı

Çizelge 422– Kırşehir ilinin arazi kullanım durumu

Arazi Kullanım Türü	Alan (ha)	%
Tarım Arazisi	469.563,13	70,56
Su Kütlesi	14.948,40	2,25
Orman	39.993,67	6,01
Sulak Alan	4.835,89	0,73
Çayır ve Mera	126.027,00	18,94
Yerleşim Yerleri, Yapay Bölgeler	10.078,67	1,51

Kırşehir-Nevşehir-Niğde-Aksaray Planlama Bölgesi 1/100.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı ile 2025 yılı hedef alınarak planlama bölgesinde sürdürülebilir kalkınma ilkesi çerçevesinde, yaşanabilir bir çevre yaratılması; sosyal, kültürel ve tarihsel kimliğin korunması, çevre ve kalkınma politikaları kapsamında sektörel gelişme hedeflerine uygun olarak belirlenen planlama ilkeleri doğrultusunda sağlıklı gelişmenin ve büyümenin sağlanması amacıyla 29.02.2008 tarihinde onaylanmıştır. Çevre Düzeni Planı Kırşehir merkez ve ilçede yer alan 30 belediyenin tamamını kapsamaktadır. Çevre Düzeni Planı'nın J33, L32, M32 nolu paftalarında değişiklik yapılmış ve 24.06.2011 tarihinde onaylanmıştır.

Çizelge 423– Kırşehir ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2014 yılı içerisinde alınan ÇED Olumlu ve ÇED Gerekli Değildir Kararlarının sektörel dağılımı (Kırşehir ÇŞİM, 2014)

Karar	Maden	Enerji	Sanayi	Tarım - Gıda	Atık - Kimya	Ulaşım Kıyı	Turizm - Konut	TOPLAM
ÇED Gerekli Değildir	18	2	0	4	0	0	2	26
ÇED Olumlu Kararı	1	0	0	1	0	0	0	2
ÇED Kapsam Dışı	4	38	13	29	4	0	1	89

Çizelge 424– Kırşehir ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzni/Çevre İzni ve Lisansı Belgesi sayıları (Kırşehir ÇŞİM, 2014)

Liste	Geçici Faaliyet Belgesi			Çevre İzni									Lisans		
				Emisyon Konulu Çevre İzni			Deşarj Konulu Çevre İzni			Gürültü Konulu Çevre İzni					
	Kabul	Red	İptal	Kabul	Red	İptal	Kabul	Red	İptal	Kabul	Red	İptal	Kabul	Red	İptal
EK 1	1	0	0	1	0	0	1	0	1	0	0	0	0	0	0
Ek 2	7	8	2	16	0	0	2	0	0	1	0	0	1	0	0
Toplam	8	8	2	17	0	0	3	0	1	1	0	0	1	0	0

7. Çevre Denetimleri ve Yaptırımlar

Çizelge 425 – Kırşehir ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı (Kırşehir ÇŞİM, 2014)

Denetimler	Birleşik	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	Derin Deniz Deşarjı	ÇED	İZİN	TOPLAM
Planlı Denetimler	1	86	13	0	14	0	3	0	11	0	128
Plansız Denetimler (Şikayet)	0	4	1	0	43	0	2	0	3	0	53
Genel Toplam	1	90	14	0	57	0	5	0	14	0	181

Kesilen Ceza Sayısı Kesilen		Kesilen Ceza Miktarı (TL)
Egzoz Denetimi	2	1.750,00

PGD Denetim Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
24	0,00

Çizelge 426 – Kırşehir ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından uygulanan ceza miktarları ve sayısı (Kırşehir ÇŞİM, 2014)

	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	ÇED	Diğer	TOPLAM
Ceza Miktarı (TL)	2.847,92 TL	0,00 TL	0,00 TL	129.400,00 TL	0,00 TL	0,00 TL	14.493,00 TL	0,00 TL	146.740,92 TL
Uygulanan Ceza Sayısı	7	0	0	6	0	0	2	0	15

KOCAELİ

1. Hava Kalitesi ve İklim Değişikliği

Kocaeli ilinde 2014 yılında konutlarda 222.226.383 m³, sanayide 1.468.109.865 m³, ticari ve resmi kurumlarda 46.588.611 m³ doğal gaz tüketilmiştir.

2014 yılında Kocaeli ilinde bulunan Hava Kalitesi Ölçüm İstasyonunun aylara göre verileri Çizelge 427'de verilmektedir.

Çizelge 427 – Kocaeli ilinde 2014 yılı hava kalitesi parametreleri aylık ortalama konsantrasyon değerleri (µg/m³; CO: mg/m³)

Doğu Kışla Parkı	SO ₂	AGS*	PM10	AGS*	CO	AGS*	NO	AGS*	NO ₂	AGS*	NO _x	AGS*	OZON	AGS*
Ocak	6	-	101,5	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Şubat	4	-	76	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mart	6	-	63	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nisan	11	-	56	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mayıs	6	-	46	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Haziran	1	-	42	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Temmuz	2	-	42	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ağustos	3	-	40	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Eylül	8	-	42	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ekim	4	-	44	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kasım	5	-	68	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Aralık	7	-	78	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Dilovası	SO ₂	AGS*	PM10	AGS*	CO	AGS*	NO	AGS*	NO ₂	AGS*	NO _x	AGS*	OZON	AGS*
Ocak	28	-	85	2	4,95	-	-	-	56	-	-	-	-	-
Şubat	24	-	98	4	-	-	-	-	29	-	-	-	-	-
Mart	26	-	-	5	13,41	-	-	-	53	-	-	-	-	-
Nisan	15	-	89	6	6,11	-	-	-	48	-	-	-	-	-
Mayıs	29	-	74	5	0,37	-	-	-	42	-	-	-	-	-
Haziran	5	-	64	-	3,49	-	-	-	34	-	-	-	-	-
Temmuz	3	-	58	-	3,13	-	-	-	27	-	-	-	-	-
Ağustos	5	-	75	1	3,34	-	-	-	25	-	-	-	-	-
Eylül	6	-	68	4	3,98	-	-	-	32	-	-	-	-	-
Ekim	12	-	61	6	4,59	-	-	-	31	-	-	-	-	-
Kasım	20	-	102	-	8,72	-	-	-	48	-	-	-	-	-
Aralık	22	-	128	6	1,1	-	-	-	47	-	-	-	-	-

Çizelge 427 – Kocaeli ilinde 2014 yılında hava kirletici gazların ortalama konsantrasyonları (devamı)

Dilovası OSB	SO ₂	AGS*	PM10	AGS*	CO	AGS*	NO	AGS*	NO ₂	AGS*	NO _x	AGS*	OZON	AGS*
Ocak	27	-	87	-	-	-	-	-	-	-	91	5	-	-
Şubat	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mart	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nisan	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mayıs	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Haziran	7	-	63	-	-	-	-	-	-	-	14	-	-	-
Temmuz	8	-	40	-	-	-	-	-	-	-	19	-	-	-
Ağustos	7	-	43	-	-	-	-	-	-	-	22	-	-	-
Eylül	9	-	57	-	-	-	-	-	-	-	25	-	-	-
Ekim	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kasım	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Aralık	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Ulusal Hava Kalitesi ağına bağlı 3 adet istasyon	SO ₂	AGS*	PM10	AGS*	CO	AGS*	NO	AGS*	NO ₂	AGS*	NO _x	AGS*	OZON	AGS*
Ocak	19	-	91	4	4,95	-	-	-	73,5	-	-	-	-	-
Şubat	14,5	-	87	4	-	-	-	-	29	-	-	-	-	-
Mart	10	-	63	5	13,41	-	-	-	53	-	-	-	-	-
Nisan	9	-	72,5	6	6,11	-	-	-	48	-	-	-	-	-
Mayıs	37,5	-	60	3	0,37	-	-	-	42	-	-	-	-	-
Haziran	4	-	56	-	3,49	-	-	-	24	-	-	-	-	-
Temmuz	4	-	46	-	3,13	-	-	-	23	-	-	-	-	-
Ağustos	5	-	52	1	3,34	-	-	-	23,5	-	-	-	-	-
Eylül	6	-	55	4	3,98	-	-	-	28,5	-	-	-	-	-
Ekim	32	-	52,5	6	4,59	-	-	-	31	-	-	-	-	-
Kasım	11	-	85	1	8,72	-	-	-	48	-	-	-	-	-
Aralık	12,5	-	103	6	1,1	-	-	-	47	-	-	-	-	-

Kocaeli ili Dilovası ve İzmit ilçelerinde Ulusal Hava Kalitesi İzleme ağına bağlı 3 adet, İzmit, Alikahya, Gölcük, Kandıra, Körfez ve Yeniköy de Marmara Temiz Hava Merkezine bağlı 6 adet, İMES Organize Sanayi Bölgesinde Tesis etki alanı kapsamında 2 adet ve Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü bünyesinde de 1 adet seygar ölçüm cihazı olmak üzere toplamda 12 adet istasyon bulunmaktadır.

İlde hava kirliliğinin önlenmesi açısından alınan tedbirler aşağıdaki gibi sıralanmaktadır.

- Prosesleri sırasında tesis içine yayılan emisyonların toplatılarak (davlumbaz sistemi vb.) baca vasıtasıyla atmosfere verilmesi sağlanmıştır.
- Gerekli olan tesislerde bacaya aktif karbon, scrubber, toz tutucu vb. emisyon azaltıcı filtre sistemleri yapılması sağlanmıştır.
- Tesislere ait tüm hatlar ve fırınlar yeniden gözden geçirilerek emisyon kaçağı olabilecek tüm noktalarda iyileştirme yapılması sağlanmıştır.
- 5491 sayılı kanunla değişik 2872 sayılı Çevre Kanunu ve bu kanuna istinaden yürürlükte bulunan yönetmelik hükümleri doğrultusunda cezai işlemler uygulanmıştır.
- Çevre ve Şehircilik Bakanlığı genelgesi doğrultusunda kömür satılmasına izin verilmiştir.
- 6 numaralı fuel-oil kullanılması Mahalli Çevre Kurulu Kararıyla yasaklanmıştır.

- Koku Yönetmeliği çerçevesinde ilimizde koku kaynaklı tesislere ilave tedbirler aldırılmaktadır.
- İlde faaliyet gösteren tüm kimyasal depolama ve kara tanker dolum tesislerinde her türlü akrilat dolum işlemlerinin kapalı sistemle dipten dolum uygulamasına geçirilmesi için gerekli çalışmalar yapılmıştır. Şu an itibarıyla her türlü akrilat dolumları sadece kapalı sistem dipten dolum şeklinde yapılmaktadır.
- Bazı tesislerden kaynaklanan emisyonları azaltmak için tesislere yıkama kolonları eklenmiştir.
- SKHKY gereği ve şikâyetin yoğun olduğu tesislerin bacalarına sürekli ölçüm cihazı taktırılmış olup, bu cihazlar on-line olarak Kocaeli Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğüne bağlanmıştır. İnternette (<http://www.havaizleme.gov.tr> adresinden) bu firmalara ait emisyon değerleri anlık olarak 24 saat izlenebilmektedir.

Kocaeli ilinde 2014 yılı itibarıyla egzoz emisyon ölçüm yetki belgesi almış olan toplam 34 işletme bulunmakta ve 2014 yılında 175.941 adet egzoz emisyon ölçüm pulu satın alınmıştır.

2. Su ve Atık Su Yönetimi

Kocaeli ilinde içme suyu temin edilen kaynakların başında Yuvacık Barajı, Sapanca Gölü ve Namazgâh Barajı gelmektedir. Yuvacık Barajı depolama hacmi 50 milyon m³ ve Namazgâh Barajının ise 25 milyon m³'tür.

Fotoğraf 69- Yuvacık Barajı

İlin diğer su kaynakları ise Karakaya Su Kaynağı (kapasite 8 milyon m³), Kartepe Yanıkdere (kapasite 6 milyon m³), Hira Su kaynağı (kapasite 5,5 milyon m³) ve Denizli Göleti (kapasite 2,6 milyon m³)'dir.

Kocaeli ilinde Yuvacık Barajı İçme Suyu Arıtma Tesisi hariç İSU Genel Müdürlüğüne bağlı işletilmekte bulunan 3 adet büyük ve 8 adet modüler içme suyu arıtma tesisi ve 2 adet inşaat aşamasında olmak üzere toplamda 13 adet içme suyu arıtma tesisi mevcuttur.

Çizelge 428 İSU Genel Müdürlüğü tarafından işletilen içme suyu arıtma tesisleri

İşletilen İçme Suyu Arıtma Tesisleri	Kapasite (m³/gün)
Yuvacık Barajı	480.000
Kandıra Dudutepe	30.000
Kartepe Avluburun	22.500
Gebze Denizli Göleti	15.000
Gölcük Değirmendere	4.800
Kartepe Suadiye	4.800
Körfez Alihocalar	2.400
Karamürsel Osmaniye	2.400
Karamürsel Semetler	2.400
Derince Kaşıkçı	1.200
Gölcük Siretiye	4.800
Körfez Duraklı	4.320
Kartepe Maşukiye	4.800
Gölcük Şevketiye	4.800

Kocaeli 'nde 2014 yılında İSU Genel Müdürlüğü toplam 8.352 km içmesuyu şebeke hattını işletilerek ve abonelerine dünya standartlarında sağlıklı, temiz içme ve kullanma suyu ulaştırmıştır. İSU Genel Müdürlüğü Kocaeli ilinin 12 ilçesinde toplam 1.722.795 nüfusun tamamına (2014 yılı TÜİK verisi) su hizmeti vermiştir.

Çizelge 429 – İlde faaliyette olan kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu

Sıra No	Atık Su Arıtma Tesisinin Adı	Bulunduğu İlçenin Adı	Belediye Atıksu Arıtma Tesisi/Deniz Deşarjı Olup Olmadığı?			Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Türü			Mevcut Kapasitesi (ton/gün)	Arıtılan/Desarj Edilen Atıksu Miktarı (m ³ /sn)	Deşarj Noktası koordinatları	Deniz Deşarjı	Hizmet Verdiği Nüfus	Oluşan AAT Çamur Miktarı (ton/gün)
			Var	İnşa/plan aşamasında	Yok	Fiziksel	Biyolojik	İleri						
1	42 Evler A.A.T	İzmit	x				x		42,000	18,621			Nüfus > 100.000	25
2	Akmeşe M.A.A.T	Kartepe	x				x		360	232			2000 <Nüfus> 10.000	0,87
3	Bağırçanlı M.A.A.T	Kandıra	x				x		600	454			2.000 <Nüfus> 10.000	1,78
4	Balçık Doğal A.A.T	Gebze	x				x		604	269			2.000 <Nüfus> 10.000	1,16
5	Çavuşlu (KaraGöl) M.A.A.T	Derince	x				x		1,440	455			2.000 <Nüfus> 10.000	1,78
6	Gebze A.A.T	Danca	x					x	144,00	70,011		x	Nüfus> 100.000	62
7	Hakkaniye (Kulmahmut) M.A.A.T	İzmit	x				x		360	232			2.000 <Nüfus> 10.000	0,87
8	Karamürsel A.A.T	Karamürsel	x				x		29,112	17,218		x	Nüfus> 100.000	16
9	Körfez A.A.T	Körfez	x				x		91,624	51,743			Nüfus> 100.000	26
10	Kullar A.A.T	Başiskale	x				x		93,000	45,131			Nüfus> 100.000	25
11	Plajyolu A.A.T	İzmit	x					x	99,120	66,364		x	Nüfus> 100.000	26
12	Valide Köprü M.A.A.T	Karamürsel	x				x		720	174			2.000 <Nüfus> 10.000	0,7
13	Yeniköy A.A.T	Başiskale	x				x		80,616	55,462			Nüfus> 100.000	17
14	Kandıra Merkez A.A.T	Kandıra	x					x	6,000	4671			10.000 <Nüfus> 100.000	23
15	Kandıra Cebeci A.A.T	Kandıra	x					x	9,000	3268		x	10.000 <Nüfus> 100.000	24
16	Tavşancıl M.A.A.T	Dilovası	x				x		2,000	753			10.000 <Nüfus> 100.000	2,87
17	Dilovası A.A.T	Dilovası		x				x	60,000				333.000	

İlde işletilmekte bulunan 4 adedi İleri biyolojik olmak üzere toplam 16 adet biyolojik atıksu arıtma tesisinden 2014 yılında toplam 121.358.302 m³ atıksu arıtılarak alıcı ortama deşarj edilmiştir.

Gebze, Kandıra ve Cebeci atıksu arıtma tesislerinde gerekli tasarımlar gerçekleştirilmiş olup, bu tesislerden çıkan atık sular park ve bahçe sulama amaçlı olarak yeniden kullanılabilir. Normal bir atık su arıtma tesisinde arıtılan atık suyun yeşil alan sulamaları veya tarımsal sulamada kullanılması birçok sakınca içerebilir. Çevre ve insan sağlığı açısından risk oluşturma potansiyeli sebebiyle atık sular sadece özel olarak tasarlanmış prosesler ile arıtılarak yeniden kullanılabilir hale getirilebilir.

Bu kapsamda;

Cebeci İleri Biyolojik Atık Su Arıtma Tesisi 'ne 9.000 m³/gün,

Kandıra İleri Biyolojik Atık Su Arıtma Tesisi 'ne 6.000 m³/gün,

Gebze İleri Biyolojik Atık Su Arıtma Tesisi 'ne 1.200 m³/gün kapasiteli Atık Su Geri Kazanım Sistemi kurulmuştur.

Kullar ve Plajyolu Atıksu Arıtma Tesislerimizden arıtılan suların yeniden kullanımına yönelik 10.000'er m³/gün kapasiteli geri kazanım tesislerinin inşaat çalışmaları tamamlanarak devreye alma aşamasına getirilmiştir. Bu tesislerimizden elde edilen "Geri Kazanım Suyu" sanayi tesislerinde ve yeşil alan sulanmasında kullanılacaktır.

Yapımı devam etmekte olan Dilovası İleri Biyolojik Atık Su Arıtma Tesisi'nde 20.000 m³/gün kapasiteli geri kazanım ünitesi ile bölgedeki sanayinin proses suyu ihtiyacı karşılanması hedeflenmektedir.

Ayrıca Körfez Atıksu Arıtma Tesisi'ne kurulacak olan 45.000 m³/gün kapasiteli geri kazanım sistemi ile Türkiye Petrol Rafineleri A.Ş. (TÜPRAŞ)'nin proses suyu ihtiyacının büyük bölümü karşılanacaktır. Türkiye Petrol Rafineleri A.Ş. için yapılacak olan geri kazanım suyu projesi sayesinde Türkiye'nin en büyük çevre projelerinden biri gerçekleştirilmiş olacaktır.

Kocaeli ilinde sanayiciler tarafından yeraltı su kaynağı olan kuyulardan 2014 yılında 13.045.213 m³ su çekilerek sanayi de endüstriyel amaçlı kullanılmıştır. Ayrıca sanayi tesisleri şebeke suyundan 12.200.509 m³ (%48) su çekerek endüstriyel amaçlı kullanılmıştır

İSU Genel Müdürlüğü, Atıksu Scada Sistemi ile OSB kuruluşları ve sanayi tesislerinin ana kolektörlere bağlantı noktalarında 10 adet ve kurum tarafından işletilmekte olan atıksu arıtma tesislerinin giriş ve çıkışlarında 12 adet kimyasal parametre değerlerinin izlendiği SCADA merkezi tarafından kayıt altına alınmaktadır.

İSU Genel Müdürlüğü atıksuların geri kazanımına önem veren öncü su ve kanal idaresi olmakla beraber Türkiye de ilk defa bu konuda atıksu arıtma tesislerinde geri kazanım tesislerini kurarak, bu tesislerden çıkan atık suları endüstride kullanılmaya başlanmıştır. 2013 yıl sonu itibarıyla geri kazanım projesi kapsamı genişletilerek, Kandıra Merkez ve Kandıra Cebeci İleri Biyolojik Atıksu Arıtma Tesisleri çıkışına hızlı kum filtresi olmaksızın kanal tipi UV dezenfeksiyon sistemlerinin inşası tamamlanmıştır. Kandıra Merkez AAT geri kazanım sistem kapasitesi 6.000 m³ /gün ve Kandıra Cebeci geri kazanım ünitesi kapasitesi 9.000 m³ /gün dür. 2014 yılında ilimizde yaşanan kuraklıklar sebebiyle Sapanca Gölü'nden Yuvacık Barajı' nın beslenmesi, yeni kuyuların açılması, Namazgah Barajı' nda su tutulmaya başlanması gibi önlemlerin yanı sıra geri kazanım suyunun yalnızca tesis içi kullanımda değil, ilimizde yüksek tüketimli abonelere de verilerek sanayide proses suyu olarak değerlendirilmesi fikri ortaya çıkmıştır. Bu kapsamda Kullar ve Plajyolu Atıksu Arıtma Tesislerimizde hızlı kum filtre, kanal tipi UV dezenfeksiyon ve klor dozajından oluşan 10.000 m³ /gün kapasiteli geri kazanım üniteleri yapılmıştır. Bu tesislerden sanayi kuruluşlarına geri kazanım suyunun aktarılması için hatlar yapılmıştır. Bu gün itibarıyla, Kocaeli' nin önde gelen sanayi kuruluşlarından Goodyear, Pirelli, Messer Aligaz, Entek, Federal Mogul, Koruma Klor, Shell Turcas'ın bulunduğu sanayiciler ve Kocaeli Büyükşehir Belediyesi'nin abone işlemleri yapılmış olup günlük ortalama 548 m³ su verilmeye başlanmıştır. Ayrıca Sapanca Gölü'nden sanayicinin su kullanımını azaltmaya yönelik, Kurumumuz ve Türkiye Petrol Rafineleri A.Ş. (TÜPRAŞ) işbirliğiyle 2014 yılında Körfez Atıksu Arıtma Tesisi çıkışına 45.000 m³ /gün kapasiteli kum filtre ve 10.000 m³ /gün kapasiteli UV dezenfeksiyon ünitesi inşa edilerek, TÜPRAŞ 'ın proses suyu ihtiyacının büyük bölümü karşılanmış olacak ve geri kazanım suyu projesi sayesinde Türkiye'nin en büyük çevre projelerinden biri gerçekleştirilmiş olacaktır. 2014 yılında yapımına başlanan ve inşası devam etmekte olan Dilovası İleri Biyolojik Atıksu Arıtma Tesisi'nde ise 20.000 m³ /gün kapasiteli geri kazanım ünitesi ile bölgedeki sanayinin proses suyu ihtiyacı karşılanması hedeflenmektedir.

Çizelge 430 – Kocaeli’nde mevcut OSB atıksu arıtma tesisleri

OSB Adı	Mevcut Durumu	Kapasite (ton/gün)	AAT Türü	AAT Çamuru Miktar (ton/gün)	Deşarj Ortamı	Deşarj Koordinatları	
Kocaeli - Gebze (V) Kimya İhtisas Organize Sanayi Bölgesi	Aktif	1500 m ³ 7 gün	Biyolojik Kimyasal ve Fiziksel Arıtma	2 Ton / Yıl	Sakar Deresi	40°38'30.91"K	
Arslanbey Organize Sanayi Bölgesi	Atıksu Arıtma Tesisi Bulunmamaktadır.						
Gebze Plastikçiler Organize Sanayi Bölgesi	Aktif	1500 Ton / Gün	Biyolojik Atıksu Arıtma Tesisi (Kesikli Sistem)	41,3 Ton / Yıl	Yumrukaya Deresi	40°49'47"10"K 29°27'16.02"K	
Dilovası Organize Sanayi Bölgesi	Aktif	10577 Ton / Gün	Fiziksel+ Biyolojik + Kimyasal	147 Ton / Ay (%90 Kurulukta Çamur)	Marmara Havzası (Dilderesi)	Sağa Değer (Y): 29.52568 Sola Değer (X): 40.78634	
Kocaeli Gebze Kömürçüler İhtisas Organize Sanayi Bölgesi	Aktif	EVSEL 200 m ³ / Gün Endüstriyel 7596 m ³ / gün	“ EVSEL ENDÜSTRİYEL”	78,52 m ³ Kapasiteli Havuz	Alıcı Ortam (Hellaç Deresi)	“ED-50 Koordinat Sistemi Y: 463520,893 X: 4517731,44	
Gebze Organize Sanayi Bölgesi	Aktif	6400 m ³ / Gün	Fiziksel+ Kimyasal + Biyolojik + Çamur kurtarma	0,167 Ton / Gün (%95 Kuru Madde)	Yumrukaya Deresi	40.833769 29.428224	
TOSB Otomotiv Yan Sanayi İhtisas Organize Sanayi Bölgesi	Aktif	Kurulu Kapasite 4400 m ³ /gün	Fiziksel + Kimyasal + Biyolojik	2,59 Ton / Gün	Kör Dere (Kör Dere Sonrası Çayırova Söz Deresine Bağlanmaktadır.	E 40°51"32,35" B29°24"21,84"	
Makine İhtisas OSB	Fizibilite Çalışması Yapıldı.	-	-	-	-	-	
Kocaeli Gözde VI İMES Makina OSB	İMES 1. Katıksu Toplama Havzası Atık Su Arıtma Tesisi	İşletme Aşaması İçin Faal Arıtma Tesisi Var	360	Kimyasal ve Biyolojik (İleri Arıtma)	2014 Yılında Oluşmamıştır.	Gökdere	ED-50 Y: 44600,931 X: 4522983,340
	İMES 1. Katıksu Toplama Havzası Atık Su Arıtma Tesisi	İşletme Aşaması İçin Faal Paket	150	Biyolojik (İleri Arıtma)	2014 Yılında Oluşmamıştır.	Sakar Deresi	ED-50 Y: 463581,50 X: 4520025,29

3. Atık

Kocaeli ili genelinde oluşan belediye atıkları (evsel nitelikli katı atık), Solaklar Köyü Mevkii (İzmit) ve Çiçektepe Mevkiinde (Dilovası) bulunan Katı Atık Bertaraf Tesislerinde ulusal mevzuatımızdaki "Atıkların Düzenli Depolanmasına Dair Yönetmelik" in teknik esaslarına bağlı olarak bertaraf edilmekte olup, bu tesislerdeki iş ve işlemler İZAYDAŞ tarafından yürütülmektedir. İlde Birliklerce Yürütülen Katı Atıkların toplanması ve bertarafı söz konusu değildir.

İl Genelinde Hafriyat Döküm Sahalarında Bertaraf Edilen Miktarlar (11.11.2014 tarihi itibari ile) 6.864.106 m³'dür.

İlçe Belediye Başkanlıklarınca hazırlanan ve Bakanlık tarafından onaylanan "Ambalaj Atıklarının Yönetimi Uygulama Planları" kapsamında yürütülen çalışmalarda belirlenen bölgelere yerleştirilen toplam 6.520 adet konteynerde biriktirilen ambalaj atıkları, lisanslı firmalara ait toplam 33 adet toplama aracı ile toplanarak ayırma tesislerinde kategorilerine göre ayrıştırılmakta ve buradan da lisanslı geri dönüşüm tesislerine nakledilmektedir.

"Ambalaj Atıklarının Kontrolü Yönetmeliği" kapsamında yapılan çalışmalar neticesinde ambalaj cinsi plastik, metal, kâğıt, karton, kompozit, cam olmak üzere kategorilere ayrılmış olup toplam üretilen ambalaj miktarı 349.448.625 kg'dır. Piyasaya sürülen 263.315.500 kg ambalajın da 0,12'sinin geri kazanıldığı tespit edilmiştir.

Çizelge 431– İlde bulunan bertaraf tesisleri sayıları

Katı Atık Bertaraf Tesisi Sayısı	2
----------------------------------	---

Kocaeli ilinde 2014 yılında sanayi tesislerinde oluşan tehlikeli atık miktarı 235.735.913 kg'dır. Kocaeli ilinde 2014 yılında 3.664,146 ton atık yağ toplanmış olup bunun 3.507,818 tonu geri kazanıma, 156,328 tonu da nihai bertarafa gönderilmiştir. 2014 yılında evlerden toplanan bitkisel atık miktarı 33.828 kg, işletmelerden toplanan bitkisel atık miktarı ise 670.782 kg'dır.

Çizelge 432 – Kocaeli ilinde 2014 yılı için ildeki demir ve çelik üreticileri üretim kapasiteleri, cüruf ve bertaraf yöntemi (Demir Çelik Fabrikaları, 2014)

Tesis Adı	Kullanılan Hammadde Miktarı (ton/yıl)	Cüruf Miktarı (ton/yıl)	Bertaraf Yöntemi
Çolakoğlu Metalürji A.Ş	2.540.283	335.472	Düzenli Depolama
Kroman Çelik A.Ş	1.520.273	290.453	Düzenli Depolama
Diler Demir Çelik A.Ş	1.288.000	228,500	Geri Kazanım
TOPLAM	5.328.556	854.425	

Kocaeli ilinde 2014 Yılı 427.013,034 ton kömür termik santrallerde kullanılmış ve 102.569,050 ton cüruf ve uçucu kül oluşmuştur.

Sağlık kurum/kuruluşlarında oluşan enfeksiyöz, patolojik ve kesici-delici atıklar olarak tanımlanan tıbbi atıklar; lisanslı tıbbi atık taşıma araçları ile toplanmakta ve İZAYDAŞ sahası içerisinde yer alan sterilizasyon tesisine nakledilmektedir. Yüksek sıcaklık ve basınçta buhar ile temas edilerek sterilizasyonu sağlanan atıkların, nihai olarak bertarafı sağlanmaktadır. 2014 yılında toplam 1.850 kg tıbbi atık toplanmıştır.

Büyük Endüstriyel Kazaların Kontrolü Hakkında Yönetmelik kapsamında Kocaeli ilinde 46'sı alt seviye, 54'ü de üst seviye olmak üzere toplam 100 SEVESO kuruluşu bulunmaktadır.

4. Doğa Koruma, Biyoçeşitlilik ve Tabiat Varlıklarını Koruma Çalışmaları

Kocaeli'ni coğrafi olarak incelediğimizde doğa güzelliklerinin en sade ve en etkili renkleriyle karşımızda olduğunu görmekteyiz. Kocaeli, yeşilin sıra dağlar boyunca ihtişamlı selamıyla; mavinin, göğün yükseğinden denizin derinliğine kadar yayıldığı engin ve etkili bir görünüm oluşturmaktadır. Kocaeli ilinin pek çok bölgesinde doğa bozulmamış olup, flora-fauna konusunda dünyada eşine az rastlanır bir zenginlik vardır.

Ballıkayalar Tabiat Parkı: İstanbul – Kocaeli arasındaki Organize Sanayi Bölgeleri başta olmak üzere havzayı çevreleyen imalat, gıda, taş-toprak sanayi tesisleri ve depolama alanları göz önüne alındığında, endüstri ve sanayi koridorunun odak noktasındaki Tabiat Parkı, tüm bu faaliyetlerin ortasında âdete bir vaha, doğanın bir soluklanma alanı olarak algılanmaktadır. Ballıkayalar Tabiat Parkı değişik noktalarda farklı peyzaj özellikleri göstermektedir. Kanyon duvarları ile birlikte, vadi içindeki akarsuyun kireçtaşlarını eritmesi ve aşındırması sonucunda oluşan oyuklar, kovuklar, dev kazanları ile bunları çevreleyen doğal bitki örtüsü tabiat parkının en önemli doğal peyzaj değerleridir. Tatlısu Kefali ve Dere Kayası derede yaygın bulunan balık türleridir. Ballıkayalar Vadisi; uzunluğu 1,5 km genişliği 40-80 m arasında değişen kanyon görünümü kireç taşlarının erimesi sonucu gelişen özgün yer şekilleri ile karstik dar ve derin kazılmış bir 'Boğaz'dır. Tabiat Parkı'nın güneyindeki giriş noktasında bulunan Ballıkayalar Tabiat Parkı Tesisi, kanyon bölgesindeki tek tesistir. Tesisin açık alanı yaklaşık 300 kişi kapasitelidir. Kullanıma açık olmayan kapalı alan ise 60-70 kişi kapasitelidir. Kamp amacı ile kullanılan iki bölge vardır. Bunlar; Tesisin güneyinde piknik masaları ile otopark olarak kullanılan açıklığın bitişiğindeki ağaçlık kesim ve kaya tırmanışçıların kayalık yamaçta kamp yapma ve eğitim amacı ile kullanıldığı tek çadırılık alandır. Ballıkaya Vadisi, sağlam kireçtaşından oluşan duvarları ile 12 ay boyunca keyifli tırmanış imkânı verilebilen Türkiye'deki tek yer olma özelliğine sahiptir. Yaz aylarında esen serin vadi rüzgârları, bunaltıcı günlerde dahi tırmanış ortamı yaratmaktadır. Kış aylarında da ılıman iklim sayesinde yağmurun yağmadığı her gün tırmanış yapılabilmektedir. 100'e yakın kaya tırmanışı rotası ile gerçek bir kaya tırmanışı merkezidir. Birçok sporcu ilk kaya tırmanışı deneyimini buradaki kaya bloklarında yapmıştır.

Fotoğraf 70 - Ballıkayalar Tabiat Parkı

Suadiye Tabiat Parkı; 1100 metrelik rakımı ile Samanlı Dağları içinde yer alan eşsiz doğa güzelliğine ve temiz havaya sahiptir. Sahanın kuzeyi, batısı ve doğusu devlet ormanı ile çevrilidir. Güneyinde Kartepe ve batısında Pazarçayırı Köyü bulunmaktadır. Suadiye içerisinde zengin bitki örtüsü, yaban hayatı ve Marmara Körfezine doğru muazzam derinlik mevcuttur. Şehir merkezine yakınlığı nedeniyle turizm açısından değerli bir potansiyele sahiptir. Burası yazları sıcak ve az rutubetli kışları yağmurlu ve serin geçer. İlman bir iklim vardır. İlkbahar ve sonbaharda bol yağmur alır. Kışın ise karlıdır. Doğanın cazibesi ile yapılan günübirlik piknik amaçlı kullanımlar dışında, doğa yürüyüşü, bisiklet, motokros yarışları ve yamaç paraşütü gibi spor aktivitelerinin yapılmasına imkân tanıyan sahada motosiklet şenlikleri ve motokros yarışları yapılmaktadır. Sahanın ortasından Kartepe zirvesine doğru uzanan 7 metre genişliğinde 450 metre uzunluğunda asfalt yol bulunmaktadır. Ayrıca saha içerisinde tuvalet, giriş kontrol ünitesi, çocuk oyun grubu, seyir terası, piknik masaları, yürüyüş yolları, motokros pisti, futbol ve voleybol sahaları da bulunmaktadır. Her yıl temmuz ayında geleneksel hale gelen Kartepe Yayla Şenlikleri ve uçurtma yarışmaları da yine tabiat parkı sınırlarında kalan Eğreltidüzü'nde düzenlenmektedir.

Fotoğraf 71- Suadiye Tabiat Parkı

Kuzuyayla Tabiat Parkı; Kuzuyayla Tabiat Parkı, Kartepe İlçesi, Maşukiye ve Derbent Beldeleri sınırları içinde, Kartepe'nin İzmit Körfezi ve Sapanca gölünü gören kuzey bakısında bulunmaktadır. Tabiat Parkı, Kartepe'de kurulmuş olup doğal hayatın bütün güzelliklerini taşımaktadır. İstanbul, Sakarya, Bursa illeri gibi nüfus yoğunluğunun fazla olduğu yerleşim alanlarına yakındır ve ulaşım kolaylığı mevcuttur. Alan İzmit merkez ilçeye 27 km, Gölcük ilçesine 44 km, Sakarya iline 72 km, Yalova iline 77 km ve İstanbul İline 130 km mesafede, İzmit-Sakarya, İzmit-Yalova karayollarına 25 km mesafede bulunmaktadır. Bu bölgede; ılıman bir iklim vardır. Yazları sıcak ve az rutubetli, kışları yağmurlu ve serin geçer. İlkbahar ve son-baharda bol yağmur alır, kışın karlıdır. Tenebbüt mevsimi mayıs başından kasım ayının sonuna kadar 7 ay sürer. Tabiat parkının tamamı devlet ormanıdır. Alan içerisinde kır kahvesi, büfe, giriş kontrol binası ve beton piknik masaları bulunmaktadır. Kuzuyayla Tabiat Parkı'nın günübirlik kullanım alanı yaklaşık olarak 1150 kişi kapasitelidir. Deniz ve göl manzaralı birkaç dağdan biri olan Kartepe'de bulunan Kuzuyayla Tabiat Parkı İzmit Körfezi'ne hâkim geniş bir perspektifle seyir manzarası imkânına sahiptir. Çadır ve karavan yerleri de bulunan doğal güzelliklere sahip Tabiat parkı yaz ve kış faydalanılabilecek bir yerdir. Çam, kayın, ıhlamur ağaçları ve rengârenk çiçeklerle çevrilmiş Kuzu Yaylası'na gelindiğinde temiz havanın ve vahşi doğanın birbiriyle kaynaştığı görülür. Konaklama alanına ve şehir merkezine yakınlığı ile turizm açısından değerli bir potansiyele sahiptir. Sessizliği ve tertemiz orman havasının yanı sıra eşsiz İzmit Körfezi ve Sapanca Gölü manzarasına sahiptir.

Fotoğraf 72-Kuzuyayla Tabiat Parkı

Uzuntarla Tabiat Parkı: Kartepe İlçesi Uzuntarla Mevkiinde bulunan Uzuntarla Tabiat Parkı, İzmit 'e 22 km, Derince 'ye 32 km, Körfez'e 37 km, Gölcük'e 38 km, Sakarya iline 23 km mesafededir. Tabiat parkında karasal ekosistem tipi bulunmaktadır. Bu ekosistem meşe ve diğer ağaç türlerinin oluşturduğu orman ekosistemidir. Bitki örtüsü, iklim özellikleri, seyir özellikleri bakımından farklı bir doğal yapıya sahiptir. Toprak bakımından diri ve ölü örtü özelliği bozulmamış ormanlık alanlarda derin esmer-kırmızı orman toprağı hâkimdir. Genel anlamda Karadeniz ile Akdeniz ikliminin kesiştiği bir iklim tipi bölgede egemendir. Yazlar sıcak ve az yağışlı, kışlar yağışlı ve Türkiye'nin pek çok yöresine oranla ılık geçer. Yaz aylarında serin havalara, kış aylarında da, ılık günlere rastlanmaktadır. Saha geneli boylu, çok sık ve ince çaplı meşe ağaçları ile kaplıdır. Üst tabakada meşe, gürgen, kayın ağaçlarından oluşan bu meşcerede asli tür meşedir. Alt tabakada kocayemiş, funda, yemişen, muşmula, böğürtlen, kızılıçık ve değişik çayır otları mevcuttur. Kertenkele, kurt, kunduz, sincap, karga, serçe atmaca, doğan, kartal, ibibik gibi türlere tabiat parkında rastlanılmıştır. Rekreatif kullanıma uygun topoğrafik yapısı, tam kapalı ve boylu meşe ağaçlarıyla kaplı yeşil dokusu, Sapanca Gölüne doğru güzel manzara açımları ile gününbirlik piknik yapmaya son derece uygun bir alandır. İstanbul ve Sakarya illerine yakınlığı ulaşım kolaylıkları sunmaktadır. Bilhassa yaz aylarında serinletici rüzgârları alabilmesi ile yüksek rekreatif potansiyele sahiptir. Tabiat Parkının işletmeciliği 29 yıllığına Kocaeli Büyükşehir Belediyesi'ne verilmiştir. Alan içerisinde; sülün, karaca, su samuru, karakulak gibi yaban hayvanları için barınaklar, büyük bir gölet, maneje alanı (ahır+mandıra satış), eğitim parkı (derslik+seminer binası), gözetleme kulesi, misafirhane, kafeterya, mescit ve atölyelerin bulunduğu, ziyaretçilerin yaban hayvanlarını doğal ortamlarında izleyebilecekleri bir doğal yaşam parkı yapılması planlanmaktadır.

Beşkayalar Tabiat Parkı: Beşkayalar Tabiat Parkı; vadi boyları, derin kanyonları, bilimsel ve eğitsel açıdan zengin çeşitliliğe sahip bitki örtüsü, yaylaları, mağaraları, çadırılı kamp alanları, trekking güzergahları, manzara açımları, eşsiz doğal güzellikleri, yaban hayatı ve açık hava rekreasyonu yönünden zengin potansiyel arz eden yapısı ile ayrı bir öneme sahiptir. Tabiat Parkı, Bursa –İzmit arasındaki D130 karayolu proje alanının kuş uçuşu yaklaşık 12 km kuzeyinden geçmektedir. Son 2 km si toprak olmak üzere 23 km'lik bir yol ile önce D130 Yolu Yuvcaklı ayırımından güneye yönelip, Yuvcaklı yerleşmesinin batısından geçip, sonra güneye doğru Kiraz Dere'yi takip ederek Tabiat Parkına ulaşılabilir. Tabiat parkının içinden, Sıcakdere ve soğuk dereleri geçmektedir. Yörenin Beşkayalar isminin alması da bu derelerin birleşme noktasında bulunan beş adet yüksek kayalıktan ileri gelmektedir. Bu derelerin parçaladığı dağ profili gösteren Tabiat Parkı, İzmit Körfezinin yaklaşık 12 km güneyinde Samanlı Dağlarının kuzey yamaçlarında yer alır. Büyük bölümü doğallığını koruyan bu alanlarındaki görsel vadi peyzaj öğeleri; vadiler, dereler, yüksek tepeler, çıplak kayalıklar, mağara oluşumları, küçük şelaleler, dik kayalık yamaçlarla birlikte ağaç, çalı ve yer örtücü olmak üzere zengin bir bitki örtüsü olarak sıralanabilir. Yörede yüksek değerlerde turizm potansiyeline sahip Menekşe Yaylası da yer almaktadır. Yayla gününbirlik kamp ve dağ yürüyüşü yapmak üzere gelen ziyaretçilerin akınına uğramaktadır. İki ana trekking parkuru bulunan bölge doğa sporları sevenlerin ve fotoğrafçıların gözdesidir. Doğa yürüyüşü dışında kamp ve gününbirlik kullanım alanları, mağaracılık ve kaya tırmanışları açısından alternatif oluşturmaktadır. Ağaç yetişmesi mümkün olmayan kayalıklar, orman içi açıklıklar ile ziraat alanı hariç bütün Tabiat parkı alanı orman örtüsü ile kaplıdır. Ormanlık alanların tamamı koru ormanı niteliğindedir. Alanın genelini, kayın, gürgen ve kestane ile karışık meşcereler meydana getirir. Bu karışıma yer yer akçaağaç, dişbudak ıhlamur, meşe gibi türler de katılmaktaysa da, karışımdaki oranları çok azdır. Alanda ayrıca Porsuk, göknar, sarıçam, kızilağaç, söğüt, ceviz, çınar gibi türlere de rastlanılmaktadır. Dik kanyon vadilerini çevreleyen yaklaşık 2500 Ha orman alanına sahip tabiat parkı yaban hayatı bakımından da oldukça zengindir. Yedi ayrı endemik türün tespit edildiği alanda kurbağa, tosağa, kertenkele, yılan ve yarsa türleri mevcuttur. Ayrıca alan içerisinde Kafkas Sincabı, Hasancık, Yediyuyur, Fındık Faresi, Kurt, Gelincik, Sansar, Porsuk, Su samuru, Boz Ayı, Yaban kedisi, Vaşak ve Karaca'da görülmüştür.

Fotoğraf 73-Beşkayalar Tabiat Parkı

Eriklitepe Tabiat Parkı: Eriklitepe Tabiat Parkı, Gölcük ilçesi hudutlarındadır. İlçeye bağlı İrşadiye Köyü içerisinde geçerek güneye doğru devam eden orman yolunun İrşadiye'den sonra yaklaşık 6. km'sinde bulunmaktadır. Parkın 9 km kuzeyinde ise eski İpek yolunun geçtiği İcadiye köyü bulunur. Tabiat Parkının, yaklaşık 5 Ha büyüklüğündeki kısmı yöre halkı tarafından piknik amaçlı kullanılmaktadır. Piknik amaçlı kullanılan sahanın dışındaki alanlar tamamen sık bakır kayın koruluğu niteliğinde ve korunması gereken özelliğe sahiptir. Kayın ağaçlarının yanı sıra orman gülü de yaygın durumdadır. Ayrıca orman içerisinde kestane, gürgen, meşe ağaçları ve yer yer karaçam ile sarıçam görmekte mümkündür. Alan içerisinde Andresuyu diye bilinen su kaynağı bulunmaktadır. Müdürlüğümüzce suyun alanda etkin kullanımı amacıyla su deposu ve su isale hattı yapılmıştır. Alan içerisinde çocuk oyun grubu ve yangın muslukları alt ve üst yapı tesisi olarak bulunmaktadır. Ayrıca araç ulaşımını sağlayan stabilize yol mevcuttur

Fotoğraf 74 - Eriklitepe Tabiat Parkı

Gaziler Dağı Tabiat Parkı: Gaziler Dağı Tabiat Parkı Gebze ilçesi sınırları içerisinde yer almaktadır. Tabiat parkına ulaşım Gebze içinden, D-100 karayolundan ve TEM otoyolundan asfalt yolla kolaylıkla sağlanabilmektedir. Tabiat parkı Gebze ilçesine 0,2 km, İzmit ilçesine 55 km, İstanbul iline 45 km, Adapazarı ilçesine 100 km mesafededir. Tabiat parkında karasal ekosistem tipi bulunmaktadır. Bu ekosistem çam, kavak, ardıç ağaç türlerinin oluşturduğu yemyeşil dokuya sahip bir orman ekosistemidir. Tabiat parkı alanı Marmara bölgesinde olup bu bölgenin iklim özelliklerini gösterir. Buna göre yazları sıcak ve az rutubetli kışları yağmurlu ve serin geçer. İlman bir iklime sahiptir. İlkbahar ve sonbaharda bol yağmur alır. Kışın karlıdır. Tenebbüt mevsimi mayıs başından kasım ayı sonuna kadar 7 ay sürer. Tabiat parkı ağaçlarla kaplı bir alan olup, ormanlık alan içerisinde doğa yürüyüşü yapılabilir. Alan içerisinde bulunan at harasındaki atlara binme imkânı bulunmaktadır. Spor alanlarında her yaşa uygun spor kompleksleri, yeme içme imkânı mevcuttur. Ayrıca çok sayıda piknik masaları ve barbekülerle piknik yapma olanağı da vardır.

Fotoğraf 75 -Gaziler Dağı Tabiat Parkı

İzmit Körfezi Sulak Alanı: İzmit Körfezi Sulak Alanı, kuş rehberlerinin yabancı kuşçu turistlere İstanbul yakınında su ve kıyı kuşu gösterebilecekleri tek ve en zengin alandır. Alan, göç yolu üzerinde önemli bir istasyon niteliğindedir ve gelecekte göçmen kuşlar için daha da önem kazanacaktır. Gölcük sahil yolu üzerinde; batıdan vapur iskelesi yolundan başlayarak sahili takiben doğuya, fuar alanının arkasından sarı dereye (beton kanal) buradan sahili takiben Outlet Center AVM'nin arkasından Gölcük yolunun sağında ve solunda bataklık bölgeyi de kapsayacak şekilde güneye doğru takip ederek son bulmaktadır. İzmit Körfezi Sulak Alanı; sulak alanlara bağımlı yaşayan göçmen su kuşlarının ihtiyacı olan, uluslararası kıyı sistemlerinin entegre yönetiminde özel önem taşıyan duraklardan biridir. İzmit Körfezi Sulak Alanı bu uluslararası göç zinciri üzerindeki alanlardan biri olması nedeniyle; göçmen türlerin beslenme ve barınma ihtiyaçlarını gidererek yaşamını sürdürmesi açısından önem taşımaktadır. İzmit Körfezi Sulak Alanı'nda tatlısu ve tuzlu suyun karıştığı kıyı kesimi ve adacıklarda yüzlerce tür ördek ile martı beslenir ve barınır. Sadece son 7 yılda İzmit Körfezi Sulak Alanı'nda gözlemlenen kuş türü sayısı 165'dir. Bunlar arasında bulunan 100 tür ülke, Avrupa ya da küresel ölçekte koruma altındadır. İzmit körfezi, IUCN Kırmızı Listesi'nde bulunan Dikkuyruk ördeği (oxyura leucocephala) ve Bern Sözleşmesi EK-II listesinde yer alan Küçük karabatak (Phalacrocorax pygmaeus) için üreme sonrası önemli bir konaklama ve beslenme alanı olması nedeniyle de önemli kuş alanı (ÖKA) adaydır. Bu iki kuş aynı zamanda ülkemizin taraf olduğu Bern Sözleşmesi Ek II' de (Kesin Korunması Gerekli Tür Listesi) yer almaktadır. Alan, Uluslararası ve Ulusal sözleşme, yönetmelikler ile Avrupa Birliği Natura 2000 Habitat direktiflerinin yasal koruması altındadır.

Fotoğraf 76- İzmit Körfezi Sulak Alanı

Uzunkum Tabiat Parkı: Kandıra İlçesi sınırları içerisinde cebeci, Çamkonak mevkiinde bulunan Uzunkum Tabiat Parkı 02.12.2014 tarih ve 1996 sayılı Bakanlık Oluru ile Tabiat Parkı ilan edilmiştir. Alanı 235 Ha. dir. Tabiatı Parkında tesis bulunmamaktadır. Gelişme Planı yapılacaktır.

5. Arazi Kullanımı

Çizelge 433– Kocaeli ilinin arazi kullanım durumu

Arazi Dağılımı	Yüzölçümü (Hektar)
Tarım Alanı	104.556
Çayır ve Mera	1.787
Orman ve Fundalık	147.429
Tarım Dışı Arazi	88.075
Toplam	341.847

6. ÇED Kararları, Çevre İzin ve Lisans İşlemleri

Çizelge 434 – Kocaeli ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2014 yılı içerisinde alınan ÇED Olumlu ve ÇED Gerekli Değildir Kararlarının sektörel dağılımı (Kocaeli ÇŞİM, 2014)

Karar	Maden	Enerji	Sanayi	Tarım - Gıda	Atık - Kimya	Ulaşım Kıyı	Turizm - Konut	TOPLAM
ÇED Gerekli Değildir	4	1	12	2	27	-	8	54
ÇED Gereklidir					1			1
ÇED Olumlu Kararı			1	1	1	1	1	5

Çizelge 435 – Kocaeli ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzni/Çevre İzni ve Lisansı Belgesi sayıları (Kocaeli ÇŞİM, 2014)

	EK-1	EK-2	TOPLAM
Geçici Faaliyet Belgesi	45	193	238
Çevre İzin Belgesi	21	231	252
Çevre Lisans Belgesi	30	9	39
TOPLAM	96	433	529

7. Çevre Denetimleri ve Yaptırımlar

Çizelge 436– Kocaeli ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı (Kocaeli ÇŞİM, 2014)

Denetimler	Birleşik	Hava	Su	Atık	Egzoz	ÇED	Toplam
Planlı Denetimler	98	0	0	0	0	0	98
Ani (Plansız Denetimler)	0	1.433	319	513	472	281	3.018
Genel Toplam	98	1.433	319	513	472	281	3.116

Kesilen Ceza Sayısı Kesilen		Ceza Miktarı (TL)
Egzoz Denetimi	19	16.625,00

PGD Denetim Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
111	0,0

Çizelge 437– Kocaeli ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından uygulanan ceza miktarları ve sayısı (Kocaeli ÇŞİM, 2014)

	Hava	Su	Atık	Egzoz	ÇED	Birleşik	Toplam
Ceza Miktarı (TL)	3.748,128	1.897,248	3.196,160	16.592	332.932,29	390.641	9.581.701,29
Uygulanan Ceza Sayısı	56	31	27	17	16	4	151

Kocaeli ilinde 2014 yılında ÇED Yönetmeliği kapsamında 15, çevre kirliliğine sebep olması sebebiyle 8 adet olmak üzere toplam 21 adet tesis kapatılmıştır.

KONYA

1. Hava Kalitesi ve İklim Değişikliği

Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Hollanda Çevre ve Halk Sağlığı Enstitüsü (RIVM), Konya Büyükşehir Belediyesi ile Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü'nün birlikte yürütmüş olduğu 2 yıllık çalışma sonunda 2012 yılında tamamlanan IKONAIR projesi ile Konya hava kalitesi detaylı bir şekilde çalışılmış ve tüm olumlu olumsuz senaryo değerlendirmeleriyle 2013-2019 yıllarını kapsayan geniş kapsamlı eylem planları hazırlanmış ve bu doğrultuda İl Mahalli Çevre Kurulu 2013/02 sayılı kararı ile uygun olanların belirlenmesi suretiyle Konya Hava Kalitesi Eylem Planları uygulamaya konulmuştur.

2014 yılında Konya ilinde bulunan Hava Kalitesi Ölçüm İstasyonunun aylara göre verileri Çizelge 438'de verilmektedir.

Çizelge 438– Konya ilinde 2014 yılı hava kalitesi parametreleri aylık ortalama konsantrasyon değerleri ($\mu\text{g}/\text{m}^3$; CO: mg/m^3)

Karatay	SO ₂	AGS*	PM10	AGS*
Ocak	42	-	193	22
Şubat	54	-	162	19
Mart	23	-	126	9
Nisan	10	-	62	2
Mayıs	5	-	45	0
Haziran	8	-	47	0
Temmuz	7	-	59	0
Ağustos	6	-	65	2
Eylül	4	-	57	1
Ekim	4	-	64	0
Kasım	15	-	202	18
Aralık	14	-	182	20

Selçuklu 2	SO ₂	AGS*	PM10	AGS*
Ocak	16	-	156	20
Şubat	17	-	100	13
Mart	12	-	74	7
Nisan	8	-	59	1
Mayıs	8	-	45	0
Haziran	7	-	46	0
Temmuz	6	-	55	0
Ağustos	Veri Yok	-	43	0
Eylül	Veri Yok	-	33	0
Ekim	5	-	37	0
Kasım	9	-	75	11
Aralık	22	-	87	12

İl Mahalli Çevre Kurulu 2013/02 sayılı kararı ile uygulama süreci başlatılan Konya Hava Kalitesi Eylem Planları (2013-2019);

- Merkezi sistem katı yakıtla ısınan binalarda kömür kullanımının sonlandırılması,
- Kamu kurum ve kuruluşlarında kömür kullanımının sonlandırılması,
- Bireysel ısınmada kömür kullanımının azaltılması ve alternatif temiz yakıt kullanımının teşvik edilmesi,
- Binalarda enerji tasarrufu için standartlara uygun ısı yalıtımı yapımının teşvik edilerek yaygınlaştırılması,
- Sanayi sitelerinde atıkların yakıt olarak kullanılmasının önlenmesi için toplama sistemlerinin oluşturulması,
- Ekmek/etli ekmek fırınlarında odun ve türevi atıkların yakıt olarak kullanımının önlenmesi ve baca filtre teknolojilerinin yenilenmesi,
- Aykent ayakkabıcılar sanayi sitesinde merkezi ısınma sisteminin kurulması,
- Süt üretim tesislerinin üretim ve ısınmada kömür kullanımının sonlandırılması – filtre teknolojilerinin yenilenmesi,
- Dökümcüler sanayinde yer alan işletmelerde kömür kullanımının sonlandırılması,
- Hazır beton tesislerinin kapalı sistem üretime geçmesi,
- Kömür üretim tesislerinin kapalı sistem üretime geçmesi,
- Taş ocaklarından kaynaklanan emisyonların %50 oranında azaltımının sağlanması,
- Kimya sektöründe prosesten kaynaklanan emisyonların azaltımının sağlanması,
- Çimento fabrikasından kaynaklanan NOx emisyonlarının azaltımının sağlanması,
- Trafikte seyreden araçlar için anlık egzoz emisyon denetimlerinin yapılması,
- 10 numara yağın araçlarda kullanımının engellenmesi,
- Toplu ulaşımın teşviki, yaygınlaştırılması ve Alaattin Bulvarı-yeni adliye sarayı arası tramvay hattının faaliyete geçmesi ile trafik emisyonlarının azaltılması,
- Bisiklet kullanımının, güvenli ulaşım için oluşturulan 196 km lik bisiklet yol ağının kullanımı ile teşviki ve bisiklet yol ağının genişletilmesi,
- Yeni çevre yolu yapımının tamamlanması ile şehir içi trafik emisyonlarının azaltılması,
- Hava kalitesi izleme istasyonlarında ölçüm parametrelerinin artırılması ve meteorolojik sensörlerin kurulması, olarak ısınma, trafik ve sanayi kaynaklı kirletici emisyonların azaltımı ve önlenmesini içeren 20 farklı eylem planından oluşmaktadır.

2014 yılında Konya ilinde egzoz ölçümü yaptırılan araç sayısı 214.812'tür.

2. Su ve Atık Su Yönetimi

İlde en önemli ve en çok kullanılan su kaynağı yeraltı suyu, yüzey suyu ve pınar suyudur. DSİ 4. Bölge Müdürlüğü verilerine göre Konya su kaynakları potansiyeli Çizelge 435'de verilmektedir.

Çizelge 439 - Konya ili su kaynakları potansiyeli

	hm ³ /yıl
YERÜSTÜ SUYU (il çıkışı toplam ortalama akım)	2.939,0
Uludere	143,2
Beyşehir gölü	446,0
Çavuş deresi	37,4
Süberte çayı	117,9
Çarşamba çayı	164,8
Zanapa deresi	233,6
May deresi	53,6
Meram çayı	51,0
Sille deresi	2,0
İnsuyu deresi	14,7
Göksu nehri	818,7
Yunak Gökpınar deresi	223,2
İlgın deresi	124,0
Bakırpınarı, Zengi, Beşgöz kaynakları	36,4
Diğerleri	472,5
YERALTI SUYU (ildeki toplam rezerv)	1.508,0
TOPLAM SU POTANSİYELİ	4.447,0

Konya ilinde 205 belediye içme ve kullanma suyunu karşılamak için yüzeysel ve yeraltı kaynaklarından su çekilmektedir. Yeraltı Su Kaynaklarından Temin Edilen Su Miktarı 2014 yılı itibarıyla 71.490.401 m³ /yıl 'dır. Belediyeler tarafından çekilen suyun 7.093.087 m³'ü ise sanayide kullanılmaktadır.

Günümüzde şehrin su ihtiyacı, Meram Deresi üzerindeki Altınapa Barajı'ndan, yeraltı sularından ve Konya civarındaki pınarlardan sağlanmaktadır. Altınapa Barajı ve şehrin değişik kesimlerindeki kuyular aracılığı ile yeraltından sağlanan sular, şehir şebeke hattına verilmektedir. Pınarlardan elde edilen sular ise, ayrı bir hatla sokak aralarındaki tatlı su çeşmelerine aktarılmaktadır. Konya'nın su ihtiyacı olan su miktarı, giderek artmaktadır. Günümüzde bu miktar yılda 70 milyon m³ civarındadır. Bu miktarın bir kısmı Altınapa Barajı'ndan elde edilirken, yaklaşık %70'lik bir kısmı ise yeraltından kuyularla sağlanmaktadır.

Fotoğraf 77-Altınapa Barajı üst görünümü

İlde 11 adet içme suyu arıtma tesisi bulunmaktadır. Bu tesislerden 7 tanesi ileri, 2 tanesi konvansiyonel ve 2 tanesi ise fiziksel arıtmadır. Tesislerin toplam arıtma kapasitesi 50.165.000 m³/yıl'dır. Fiziksel arıtmaların 179.000 m³/yıl, konvansiyonel arıtmaların 42.690.000 m³/yıl, gelişmiş arıtmaların 7.296.000 m³/yıl kapasitesi vardır.

Fotoğraf 78- Konya İçme suyu arıtma tesisi görünümü

Konya'da Büyükşehir Belediyesi, 10 ilçe belediyesi ve 10 belde belediyesi olmak üzere toplamda 21 adet Belediye'de atıksu arıtma tesisi bulunmaktadır. Atıksu arıtma tesisine bağlı nüfusun, toplam il nüfusuna oranı yaklaşık % 68'dir.

Fotoğraf 79- Konya Kentsel Atıksu Arıtma Tesisi

Çizelge 440 – Konya ilinde faaliyette olan kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu

KONYA		Belediye Atıksu Arıtma Tesisi/Deniz Deşarjı Olup Olmadığı?			Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Türü			Mevcut Kapasitesi (ton/gün)	Artırılan/Deşarj Edilen Atıksu Miktarı (m ³ /sn)	Deşarj Noktası koordinatları	Deniz Deşarjı	Hizmet Verdiği Nüfus	Oluşan AAT Çamur Miktarı (ton/gün)
		Var	İnşa/plan aşamasında	Yok	Fiziksel	Biyolojik	İleri						
Merkez	Konya	x				x		200.000	2	X: 463533,1487 Y:4195562,5618	Yok	1.000.000	130
İlçeler	Akşehir		x			x					Yok	61.557	
	Altınekin	x			Doğal			250			Yok	3.640	
	Beyşehir		Revizyon Yapılacak				x	8.000			Yok	36.867	
	Bozdur	x				x		3.300			Yok	7.343	
	Cihanbeyli	x						2.400			Yok	15.689	
	Ereğli	x				x		50.000			Yok	97.610	
	Güneysınır	x				x		2.095			Yok	4,656	
	İlgin		Revizyon Yapılacak				x	2.600			Yok	31.464	
	Kadınhanı	x				x		4.009			Yok	13.298	
	Kulu	x				x		15.000	0,07		Yok	22.844	
	Seydişehir		x				x				Yok	40.375	
	Tuzlukçu	x				x		547			Yok	3.766	
Yunak		x				x	2.000			Yok	9.400		
Mahal- leler	Doğrugözü (Akşehir)	x				x		600			Yok	4.066	
	Günyüzü (Cihanbeyli)	x			Doğal			200			Yok	1.997	
	Gökpınar (Çeltik)		x			x		1.000			Yok	5.000	
	Çamlık (Derebu- cak)	x				x		300			Yok	1.566	
	Kireli (Hüyük)		x			x		300			Yok	2.129	
	Zincirlikuyu (Kuyu)	x			Doğal						Yok	2.280	
	Başarakvak (Selçuklu)	x				x		300	0,00017	X:37°59'3,73"K Y:32°13'39,84"E	Yok	1.519	
	Tepekent (Selçuklu)	x				x		300	0,00017	X:38°3.59.19"K Y: 29°53.68" E	Yok	4.632	

Konya ilinde Konya Ovası Sulama Projesi (KOP) gerçekleştirilmektedir. KOP Projesi ile Göksu Havzasından Konya Kapalı Havzasına yılda 414 milyon m³ su aktarılacaktır. Konya'nın su rüyasını gerçekleştirmek için DSİ tarafından uygulanmaya başlanan Konya Ovaları Sulama Projesi (KOP), toplam 16 projeden meydana gelmektedir. Bunlardan 14 adedi sulama, 1 adedi hizmet ve 1 adedi de enerji projesidir. Konya-Çumra III. Merhale Projesi ile Yukarı Göksu Havzasının Akdeniz'e boşalan sularının yıllık 414 milyon m³'ü inşa edilecek olan üç adet baraj ve Mavi Tünel vasıtasıyla Konya Kapalı Havzasına aktarılacaktır. Bu su ile hem Konya Ovasının yeraltı suyu desteklenecek hem de nihai sulama alanı olan 223.410 hektarlık tarım alanının sulama suyu desteklenecektir. Ayrıca proje ile Konya kentinin uzun vadeli içme, kullanma ve endüstri suyu ihtiyacını karşılamak amacıyla 100 hm³/yıl su tahsis edilmiştir.

3. Atık

Konya merkezinde toplanan katı atık miktarı yaz ayları için ortalama 1.145 ton/gün, kış ayları için ortalama 1.265 ton/gün, olmak üzere yıllık ortalama katı atık miktarı 440.000 tondur. İl merkezinde Karatay, Meram ve Selçuklu ilçelerinden toplanan katı atıklar, şehir merkezine 7 km mesafede bulunan Aslım mevkiinde yaklaşık 35 yıldır düzensiz olarak depolanmaktadır. 2000 yılından itibaren düzensiz depolamanın oluşturduğu çevre sorunlarının önlenmesi amacıyla depolama alanında rehabilitasyon yapılması kararlaştırılmış ve bu amaçla hazırlanan proje 2004 yılında tamamlanmıştır. Rehabilitasyon kapsamında,

- Dağınık olan yaklaşık 3 milyon m³ çöp ana çöp kütesine taşınmış ve sahanın gövdesi üzerinde düzenleme çalışmaları yapılmıştır.
- Şevlerin ve gövdenin üzeri, yaklaşık 490.000 m³ toprak malzeme ile örtülmüştür.
- Sahada 32 adet gaz tahliye bacası oluşturulmuş ve bu bacalar çakilla doldurulmuştur.
- Sahaya giriş-çıkış yolunun bakımı yapılmış, sahanın çevresinde görüntü ve çevre kirliliğine yol açan maddeler toplanarak, saha görsel olarak yeni bir çehreye kavuşturulmuştur.

2014 yılında sahada toplam 461.721 ton katı atık bertaraf edilmiştir.

Fotoğraf 80 - Aslım Katı Atık Depolama Sahası

Diğer taraftan, Entegre Katı Atık Yönetimi Sistemi oluşturmak amacıyla, Avrupa Birliğine uyum sürecinde Avrupa Birliği Katılım Öncesi Mali Yardımları kapsamında finansmanı Avrupa Birliği Komisyonu tarafından karşılanmakta olan ve Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından koordine edilen "Konya Katı Atık Yönetimi Projesi" için Karatay İlçesi Saraçoğlu Mahallesiinde 172 ha'lık alan uygun görülmüş ve Büyükşehir Belediyesi adına Hazineye tescilli yapılmıştır. Proje için Çevre ve Orman Bakanlığından 05.09.2007 tarihinde "Çevresel Etki Değerlendirmesi (ÇED) Olumlu" kararı verilmiştir. Fizibilite çalışmaları ve IPA başvuru dosyası tamamlanarak Aralık 2009'da Avrupa Komisyonuna gönderilmiş olup, Avrupa Komisyonu tarafından 20 Ocak 2010 tarihinde proje için finans kararı alınmıştır. Tesisler Aralık 2016 itibarıyla faaliyete geçecektir.

Çizelge 441- Konya ilinde bulunan bertaraf tesisleri sayıları

Katı Atık Bertaraf Tesisi Sayısı	0
Lisanslı Ambalaj Atığı Toplama Ayırma Tesisi ve Geri Dönüşüm Tesisi Sayısı	16
Lisanslı Tehlikeli Atık Geri Kazanım Tesisi Sayısı	6

Bakanlığımızca yürütülen Katı Atık Ana Planı Projesi kapsamında evsel atık yönetiminin hayata geçirilmesi amacıyla yönelik olarak yapılan çalışmalar büyük ölçüde tamamlanmış ve Konya İli genelinde altı birliğin kurulması öngörülmüştür. Bu birlikler:

- Konya Büyükşehir Belediyesi, Konya Katı Atık Yönetimi Projesi kapsamındaki Belediyeler ve Büyükşehir Belediyesi sınırları içerisindeki tüm belde belediyeleri
- Cihanbeyli, Kulu, Altınekin İlçe Belde ve Köyleri Çevre Koruma Birliği, birlik üyesi ilçelere bağlı belde belediyeleri ile Kadınhanı, Sarayönü ve ilçelere bağlı belde belediyeleri
- Ereğli-Emirgazi, Halkapınar Katı Atık ve Çevre Koruma Birliği ve birlik sınırları içerisindeki belde belediyeleri

- Çumra, Bozkır, Akören, Güneysınır, Ahırlı, Yalhöyük, Hadim, Taşkent İlçe Belediyeleri ve bu ilçelere bağlı tüm belde belediyeleri
- Hüyük, Seydişehir, Beyşehir, Derebucak, Derbent İlçe Belediyeleri ve bu ilçelere bağlı tüm belde belediyeleri
- Akşehir ve Eber Gölleri Belediyeler Birliği ile Ilgın, Çeltik, Yunak ve bu ilçelere bağlı tüm belde belediyeleri, olarak planlanmıştır.

2014 yılında Depolama Alanı'nda, 814.115,14 ton hafriyat toprağı /inşaat yıkıntı atığı ve 42.659,9 ton cüruf olmak üzere toplam 856.775,10 ton depolama yapılmıştır.

Fotoğraf 81-Hafriyat Toprağı ve İnşaat Yıkıntı Atıkları Depolama Alanı, Kırma Eleme

İlde kayıt altına alınan ambalaj üreticisi sayısı 104, piyasaya süren işletme sayısı 749 olmuştur.

TABS verilerine göre 2014 yılında Konya ilinde toplam 22.516 ton tehlikeli atk oluşmuş, bunun 18.220 tonu geri kazanıma gönderilmiş, 1.907 tonu bertaraf edilmiş, 1.782 tonu tesis içinde stokta durmakta ve 607 tonu da lisanslı firmalarda stokta durmaktadır.

İlde Atık Yağların Kontrolü Yönetmeliğı kapsamında 3 firma geri kazanım faaliyetinde bulunmaktadır. Diğer taraftan Konya ilinde faaliyet gösteren çimento fabrikası da ilave yakıt olarak atık yağ kullanmaktadır. Bu tesislerin tamamı lisanslı şekilde faaliyetlerini sürdürmektedir. İlde 2014 yılında 128.000 kg atık motor yağı ve 253.000 kg atık endüstriyel yağı toplanmıştır. İlde toplanan atık yağların 175.670 kg'ı geri kazanıma, 205.330kg'ı ilave yakıt olarak çimento fabrikasına gönderilmiş, 381.000 kg ise bertaraf edilmiştir.

İlde 1 firmaya atık akümülatör geri kazanım tesisi lisansı, 1 firmaya atık akümülatör geçici depolama izni ve 2 araca da atık akümülatör taşıma lisansı verilmiştir. İlde 2014 yılında 478 ton hurda akünün Bakanlığımızdan lisans almış geri kazanım tesislerine gönderilmesi sağlanmıştır. Geri kazanım tesislerinde işlenen atık akümülatör miktarı 367 ton olarak gerçekleşmiştir. İlde 2014 yılında 550 kg atık pil toplanmıştır.

Ömrünü Tamamlamış Lastiklerin Kontrolü Yönetmeliğı kapsamında 2 tesise geri kazanım lisansı verilmiştir. Konya ilindeki çimento fabrikası da ek yakıt olarak ÖTL kullanmaktadır. 2014 yılında 21.800 ton ömrünü tamamlamış lastik geri kazanıma gönderilmiş, 7.957 ton ömrünü tamamlamış lastik de bertaraf edilmiştir.

Konya Büyükşehir Belediyesi sınırları içinde bulunan tüm sağlık kuruluşlarından kaynaklanan tıbbi atıkların çevre ve insan sağlığına zarar vermeyecek şekilde toplanması, taşınması ve bertarafı amacıyla 22.05.2007 tarihinde "Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisinin Kurulurarak Toplama ve İşletmecilik Hakkının Kiraya Verilmesi İşi"nin 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu'na göre ihalesi gerçekleştirilmiştir. İhale kapsamında yüklenici firma tarafından kurulan Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisi 22.07.2008 tarihinde işletmeye alınarak tıbbi atıkların toplanması ve taşınması işi de yükleniciye devredilmiştir. 2014 yılında 2.023 ton tıbbi atık toplanarak sterilizasyon tesisine gönderilmiştir.

Büyük Endüstriyel Kazaların Kontrolü Hakkında Yönetmelik kapsamında Konya ilinde 3'ü alt seviye, 4'ü de üst seviye olmak üzere toplam 7 adet SEVESO kuruluşu bulunmaktadır.

4. Doğa Koruma, Biyoçeşitlilik ve Tabiat Varlıklarını Koruma Çalışmaları

Tabiat Anıtları: Konya ilinde 2013 yılı itibariyle 126 adet değişik cinslerde ağaç, Tabiat Anıtı olarak tescil edilmiştir.

Sit Alanları: 2013 yılı itibariyle Konya ilinde 55 adet Taşınmaz Doğal Sit Alanı bulunmaktadır.

Akgöl Tabiatı Koruma Alanı	
Konumu	İç Anadolu Bölgesi'nde, Konya ili, Ereğli ilçesi sınırları içerisinde yer almaktadır.
Özellikleri	<p>Akgöl ve çevresi ihtiva ettiği su kuşu türlerinin çeşit ve miktar itibariyle zenginliği ve içlerinde nesli tehlikeye düşmüş veya düşebilir türlerin mevcudiyeti ile ulusal ve uluslararası düzeyde öneme sahip nadir bir ekosistem göstermektedir. Saha; 6.787 ha büyüklüğündedir.</p> <p>Akgöl ve çevresi alüvyal bir sahadır. Aktüel Akgöl, çevresindeki alüvyal ovoidan bir kaç metrelik seki eşikleri ile ayrılır. Akgöl, bugün geniş açık aynalardan sazlık kamışlık alanlardan, irili ufaklı çok sayıda kum ve çamur adalarından oluşmaktadır.</p> <p>Ornitolojik açıdan son derece zengin olan Ereğli Sazlıklarından şimdiye kadar 200'den fazla kuş türü gözlenmektedir. Gölgede bulunan ve kuluçkaya yatan başlıca kuş türleri; Flamingo tepeli batağan, kızıl boyunlu batağan, kara boyunlu batağan, karabatak, küçük karabatak, tepeli kutan, küçük balaban, gece balıkcılı, alaca balıkcılı, küçük ak balıkcılı, büyük ak balıkcılı, erguvan balıkcılı, çeltikçi, kaşıkçı, kuğu, kaz, angut, suna, yaz ördeği, macar ördeği, mısır akbabası, yılan kartalı, saz delicesi, turna, dikkuyruk, uzunbacak, kılıçgaga, kocagöz, bataklık kırlangıcı, mahmuzlu kırlangıç, ince gagalı martı, büyük cılıbit, gülen sumru, küçük sumru, büyük sumru, kara sumrudur.</p> <p>Akkutan, öküz balıkcılı, puhu kuşu ve uludoğan ise kuluçkaya yatmamakta, yılın belli bir döneminde sahada konaklamaktadır. Göç sırasında ve kışın gölgede gözlenen türlerden; küçük batağan, tepeli batağan, büyük akbalıkcılı, sakarca kazı, boz kaz, angit, çamurcun, kılördek, boz dalağan, dikkuyruk, sakarmeke ve turna sahada yoğun olarak bulunmaktadır.</p>

Kocakoru Ormanı Tabiat Parkı	
Yeri	İç Anadolu Bölgesi'nde, Konya ili, Ereğli ilçesi sınırları içerisinde yer almaktadır.
Ulaşım	Konya ili, Seydişehir ilçesi, Taraşçı belediyesi hudutları dahilinde yer alan saha, Taraşçı Belediyesinin batısında bulunmaktadır.
Özelliği	<p>Taraşçı ve civarı genel olarak bozkır ormanı dediğimiz, Torosların kuzeye bakan eteklerinde bulunan ve iklimsel faktörlere göre iç kısımlara kadar uzanan bir vejetasyon yapısına sahiptir.</p> <p>Anadolu karaçamı (<i>Pinus nigra</i> ssp. <i>pallasiana</i>) ve Toros Göknarı (<i>Abies cilicica</i> ssp. <i>isaurica</i>) ile birlikte bazı meşe ve ardıç türleri buradaki ekosistemin en belirleyici türleridir. Bulduğu bölgenin iklim koşulları (düşük nem oranı ve yağış miktarı) göz önünde bulundurulduğunda bozkır ormanlarının hassas bir yapıya sahip olduğu söylenebilir.</p> <p>Taraşçı ve civarındaki ormanların büyük kısmı gerek işletim gerekse yerel nüfusun kullanım baskısı yüzünden ekolojik karakterini ve çeşitliliğini kaybetmiş durumdadır. Bölgede, tüm bu etkilerden belli oranda uzak kalabilmiş ve doğal orman parçası özelliği taşıyan tek saha burasıdır. Bölge floristik açıdan oldukça zengin bir yapıya sahiptir. Odunsu tür zenginliği ise özellikle üzerinde durulacak niteliktedir.</p> <p>Ayrıca bu bölge önemli bir doğa adası konumundadır. Bu sahanın korunması ile sadece küçük bir bölgenin korunması değil, aynı zamanda bu özelliğe sahip başka ekosistemlerinde korunmuş olması sağlanacaktır. Sahada gününbirlik kullanıma uygun olan ve halen düzensiz bir şekilde kullanılan Küçük Oluk, Gudal ve Hacıhasan Oluğu olarak adlandırılan üç adet açıklık mevcuttur. Taraşçı Belediyesi civarındaki ormanların büyük bir kısmı gerek işletim gerekse yerel nüfusun kullanım baskısı yüzünden ekolojik karakterini ve çeşitliliğini kaybetmiş durumdadır. Bölgede tüm bu etkinliklerden belli oranda uzak kalabilmiş, doğal orman parçası özelliği taşıyan tek saha burasıdır.</p> <p>Civardaki bozulmuş doğal yapının zaman içerisinde kendini toparlaması ve rehabilite olması açısından, kaynak olarak kullanılabilecek eş özellikteki alanların bulunması oldukça önem arz etmekte ve doğal yapısı bozulmamış adacıkların bu yapı içerisinde korunuyor olması çalışmalarında oldukça önemli bir ölçüt olmaktadır. 329-5 hektarlık kesim 1998 yılında Tabiat Parkı olarak ayrılmıştır.</p>

Fosil Ardıç (Tabiat Anıtı)

Yeri	Konya Çumra İlçesi, Dinek Beldesi
Özelliği	500 yaşında, 4,5 m çevre genişliğine sahip ardıç ağacı.
Tesis Tarihi	27.09.1994

Titrek Kavak (Tabiat Anıtı)

Yeri	Konya Beşşehir ilçesi Yaka Manastır Mesire Yeri içerisinde
Özelliği	100 yaşında, 25 m boyunda 2,5 m çap ve 8 m çevre genişliğinde kavak ağacı.
Tesis Tarihi	27.09.1994

Ağılı Ardıç (Tabiat Anıtı)

Yeri	Konya Taşkent ilçesi, Balcılar Köyü
Özelliği	Ardıç ağacının (<i>Juniperus foetidissima</i>) 1.000 yaşlarında, 12 metre boy, 4 metre çap ve 12 metre çevre genişliğine sahip olması. Konya ili Taşkent ilçesi Balcılar Beldesi'ne 10 km mesafede 1.000 yaşlarında yağ ardıcı 2002 yılında tescil edilmiştir.
Tesis Tarihi	16.10.2002

Meke Gölü (Tabiat Anıtı) Yeri

Yeri	Konya
Özelliği	Maar adı verilen bir volkanik patlamayla meydana gelen çukurda oluşan göl.
Tesis Tarihi	03.08.2000

Taraşçı Kocakoru Tabiat Parkı

Alanı	329,5 ha
Toplam Alanı	3.295.000 m ²
Alanın Açıklamalı Tanımı	<p>Konya İli Seydişehir İlçesi Taraşçı Belediyesi hudutları dahilinde yer alan Kocakoru Tabiat Parkı 07.08.1998 tarih ve 594 sayılı Milli Parklar ve Av Yaban Hayatı genel Müdürlüğüne tescil edilmiştir. Floristik açıdan zengin olup manzara bütünlüğü içerisinde bölge halkının dinlenme ve eğlenmesine imkan sağlayan bir tabiat parçasıdır. 329,5 hektarlık bir alandır.</p> <p>Taraşçı ve civarı genel olarak bozkır ormanı dediğimiz torosların kuzeye bakan eteklerinde bulunan ve iklimsel faktörlere göre iç kısımlara kadar uzanan bir vejetasyon yapısına sahiptir. Anadolu karaçamı, toros göknarı ile birlikte bazı meşe ve ardıç türleri buradaki ekosistemin en belirleyici türleridir.</p>

Görülebilecek	Üstün değerdeki peyzaj güzellikleri, göçmen kuşlar için iyi bir barınak olması,
Yerler	Potansiyel göl sularına dayalı su sporlarına elverişli göl kıyılarının bulunması ile Selçuklu Dönemine ait kültürel kaynaklar, Milli Parkın özelliğini oluşturmakta ve görülmeye değer niteliktedir.
Mevcut Hizmetler ve Konaklama	Milli Parkın yoğun ziyaretli dönemi Mayıs-ekim aylarıdır. Ziyaretçiler için gününbirlik ve kamp yapma imkanlarını sunmaktadır. Çadırla ve karavanla Milli Park yetkililerinin kontrolünde ve göstereceği yerlerde kamp yapılabilir. Ayrıca Beşşehir ilçesi de konaklama için uygundur.

Beşşehir Gölü Milli Parkı

Yer	Konya ili Beşşehir ilçesi sınırları içerisinde yer almaktadır. 37 45' K, 31 36' D Konya'nın batısında Bozkır ve Seydişehir Havzaları arasında yer alır. Türkiye'nin üçüncü büyük gölüdür. Batıda Dede Dağları, Kuzey ve kuzeybatıda Sultan dağları ile çevrilidir.
Ulaşım	Milli Park alanına Konya-Beşşehir bağlantısını sağlayan 238 nolu Devlet Karayolu ile ulaşılmaktadır. Saha, Konya'ya 94 km, Isparta'ya 105 km mesafededir.
Alanın	88.750 ha
Toplam Alan	887,5 km ²
Kara Yüzeyi	231,5 km ²
Su Yüzeyi	656 km ²
Kıyı Uzunluğu	0,5-4 m
Alanın Açıklamalı Tanımı	Üstün peyzaj güzellikleri ile Konya İli Beşşehir İlçesi sınırları içerisinde bulunan bir Milli Parkımızdır. 11.01.1993 yılında Milli Park olarak ilan edilmiştir. Beşşehir Gölü Milli Parkı içinde irili ufaklı 33 adet ada bulunmaktadır.
Özelliği	<p>Ülkemizin üçüncü büyük gölü olan Beşşehir Gölünün jeomorfolojik yapısı karstik arazi şekillerinden, çok sayıda düden ve dolinlerin birleşmesi sonucu oluşan polye karakterindedir. Yörenin genel jeolojik yapısını teşkil eden kalkerlerin, suların kimyasal reaksiyonu sonucu ezilmesi, bu karstik yer şekillerinin kalıntıları olan ve yükseklikleri 20-50 m arasında değişen çok sayıda ada bulunmaktadır.</p> <p>Bölgede kuluçkaya yatan kuş türleri; tepelikutan (83 çift), gece balıkcılı (16 çift), karabatak (50 çift), küçük karabatak, sumru vb. bölgede çok sayıda su kuşu kışı geçirmektedir. Karaboyunlu, batağan, büyük akbalıkcıl, fiyo ve sakarmeke önemli örneklerdir. Göl suyu alkalin özelliktedir. Sazan, alabalık, çiçek balığı, gövce, sarıbalık ve tatlı su levreği gibi türler, su kaplumbağası ve yılanlar gölün faunasını oluşturmaktadır. Göl içerisindeki irili ufaklı adalar, su kuşlarının yuvalanmaları ve kuluçkalanmaları açısından önem teşkil ederler. Adalar dalgıç türleri, kuğular, karabataklar, bazı balıkcıl türleri ve ördekler için kışlama ve kuluçka alanlarıdır. Ayrıca kurbağa türleri, su yılanları ve su kaplumbağaları göl faunasını oluşturmaktadır.</p> <p>Milli parkın orman formasyonu ardıç, karaçam, göknar, sedir ve meşe türleri oluşturmakta ağaçlar yer yer göl kenarına kadar uzanarak Beşşehir Gölünün koylarını ve körfezlerini görsel açıdan eşsiz manzara güzelliklerini kavuştururlar.</p> <p>Hitit, Frig, Lidya, Pers, Roma ve Bizans egemenliği altında kalan yine 1076'da Konya'da Anadolu Selçuklu Devleti'nin kurulmasıyla Türk egemenliğine girmiştir. Yenişarbademli yakınlarında, göl kenarında ve 3 km kadar açıktaki Kızkalesi adacığı üzerindeki kalıntılar, Kubadabad Sarayı Harabeleri Selçuk Döneminin eserleridir.</p>
Görülebilecek Yerler	Üstün değerdeki peyzaj güzellikleri, göçmen kuşlar için iyi bir barınak olması, Potansiyel göl sularına dayalı su sporlarına elverişli göl kıyılarının bulunması ile Selçuklu Dönemine ait kültürel kaynaklar, Milli Parkın özelliğini oluşturmakta ve görülmeye değer niteliktedir.
Mevcut Hizmetler ve Konaklama	Milli Parkın yoğun ziyaretli dönemi Mayıs-ekim aylarıdır. Ziyaretçiler için günübirlik ve kamp yapma imkanlarını sunmaktadır. Çadırla ve karavanla Milli Park yetkililerinin kontrolünde ve göstereceği yerlerde kamp yapılabilir. Ayrıca Beşşehir ilçesi de konaklama için uygundur.

Fotoğraf 82 - Beşşehir Gölü

Ereğli Akgöl Sazlıkları Tabiatı Koruma Alanı	
Çoğrafi Konum	37° 37' K- 33° 44'D
Alanı	7.400 ha (Su düzeyine bağlı olarak değişiklik göstermektedir.)
Toplam Alanı	74 km ²
Kara Yüzyi	59 km ²
Su Yüzyi	15 km ²
Kıyı Yüzyi	0,5-1,5 m
Alanın Kullanım Amaçları	Akgöl Tabiatı Koruma Alanı Karaman ili Ayrancı ilçesi ve Konya ili Ereğli, Karapınar ilçeleri sınırları içerisinde bulunmaktadır. Saha 1995 yılında Tabiatı Koruma alanı olarak ilan edilmiş olup 7.400 hektarlık bir alanı kaplamaktadır. Akgöl değişik türde kuşlara barınma yeri olarak ve ekonomik değeri yüksek olan kamışlarla kaplı bir saha olması ile önem arz etmekte idi ama son yılların kurak geçmesi ve kaynakların kurutulması nedeniyle Akgöl günden güne kurumaktadır. Erel ilçesine mesafesi 20 km dir Saha ile ilgili yeni görüntüler Ereğli Sazlıkları bölümünde verilmiştir. 1992 yılında Doğal Sit Alanı olarak ilan edilmiştir. 2007 yılında yaz aylarında saha tamamıyla kurumuştur. Akgöl Sulak Alan Koruma Bölgeleri Ulusal Sulak Alan Komisyonunda görüşülerek kabul edilmiş olup Sulak Alan Yönetim Planı son aşamaya gelmiş fakat sulak alan kurumuştur.

17/05/1994 Tarih ve 21937 Sayılı Resmi Gazete’de Yayımlanarak Yürürlüğe Giren “Özellikle Su Kuşları Yaşama Ortamı Olarak uluslararası Öne Sahip Sulak Alanların Korunması Sözleşmesi” (RAMSAR Sözleşmesi) Uyarınca Koruma Altına Alınmış Alanlar:

Meke Maarı Ramsar Alanı	
Çoğrafi Konum	37° 41' K, 33° 39' D
Alanı	493 ha
Yasal Konumu	Sulak alanların korunmasına yönelik “Ramsar Sözleşmesi” dünya çapında önemli olan sulak alanlar konversiyonu, uluslararası bir anlaşma mahiyetinde olup sulak alanların korunması bakımından uluslararası antlaşma için temel oluşturur. Aynı zamanda 2873 sayılı Milli Parklar kanunu gereği Tabiat Anıtı olarak belirlenmiştir.
Ulaşım	Meke Maarı sulak alanı E-23 Karayolu güzergahı üzerinde bulunmaktadır.
Deniz Özellikleri	Göl çok sığ olup (En derin yeri 1,5 metreyi geçmez) sularının tuz oranı çok yüksektir (suyun yoğunluğu 1.225 cm ³ /gr’dır, tuz oranı ise %32’dir. Bir litresinde 10,4 gr Na, 3,9 g. K, 0,3 gr Ca, 120 gr Mg, 200 gr SO, 188 gr Cl bulunur.)
Flora ve Fauna	Suları tuzlu, volkanik göllerdir. Krater gölü tüm özellikleriyle çanak şeklinde tipik bir krater gölüdür. 1-2 km kadar güneyde yer alan Meke Tuzlası ise yuvarlak bir göl olup ortasında volkanik küllerden oluşan bir tepe bulunur. Göl kıyılarında seyrek sazlar ve tuzcul su bitkileri vardır. Volkanik küllerin ışığı fazla emmesinden dolayı göller ve çevresindeki mikro-klima genel olarak bölgeden daha sıcaktır. Bu yüzden göl çevresinde daha sıcak bölgelerde yaygın sürüngenlerden Bozkır keleri, dikenli keler ve tıknaz kertenkele bulunur. Karapınar belediyesi’nin bölgeden volkanik kül taşınması çevrenin doğal yapısını etkilemektedir. Bölge ornitolojik olarak fazla tür barındırmasa da ilginç kuş türlerinin varlığı belirlenmiştir. Örneğin; Bozkaz, angıt, suna, Mısır akbabası, kızılşahin, kaya kartalı, uludoğan, uzunbacak, puhu gibi kuş türleri belirlenmiştir.

Kızören Obruğu Ramsar Alanı	
Çoğrafi Konum	38° 11'K, 33° 11'D
Alanı	127 ha
Yasal Konumu	Sulak alanların korunmasına yönelik “Ramsar Sözleşmesi” dünya çapında önemli olan sulak alanlar konversiyonu, uluslararası bir anlaşma mahiyetinde olup sulak alanların korunması bakımından uluslararası antlaşma için temel oluşturur.
Ulaşım	Kızören obruğu sulak alanı Konya Aksaray Karayolu güzergâhı üzerinde 70. kmde obruk köyü sınırları içinde bulunmaktadır.

Hotamış Sazlığı (Hotamış Gölü)	
Coğrafi Konum	N32, a2-N32, b1-N32, b2-N32, b3-N32, b4 37° 35'' K-33° 03' D
Alan	12.600 hektar, yaz aylarında ve kurak geçen yıllarda alan küçülmektedir.
Toplam Alan	126 km ²
Su Yüzeyi	126 km ²
Kıyı Yüksekliği	0,5 m
Alanın Açıklamalı Tanımı	<p>Konya Ovasında Hotamış ve Çumra arasında yer alan tatlı su bataklığı iken çok geniş ve sık sazlıklarla kaplı alanın bugün 20 km²'lik bir bölüm kurumuştur. Bölgeye gelen su kanallarının artık Tuz Gölü yönünde uzatılması ile bölge beslenemeyerek kurumuştur. Son yıllarda kuraklık ve Konya'nın doğusunda yer alan Sakyatan Gölü'nde aynı nedenlerle kurumuştur. Çevre arazilerin büyük bölümü hazineye aittir.</p> <p>Yörede tarım ve hayvancılık yapılmaktadır. Sulak kesimlerde av baskısı yükündür. Av mevsimi dışında kaçak avcılık yaygındır, yumurta toplama, hayvan otlatma kuluçka zamanı yuvalara zarar vermektedir. Bölgenin çok geniş oluşu ve eskiden görülen sık sızlıklara girişin zorluğu nedeniyle geniş bir ornitolojik araştırma yapılamamıştır</p> <p>Bölgede kuluçkaya yatan kuş türlerinin önemlileri; Küçük karabatak, (1981 Temmuzda 2.000 adet), Ak kutan, Tepeli kutan, balaban, küçük balaban, gece balıkçılı, alaca balıkçıl, küçük ak balıkçıl, büyük ak balıkçıl, erguvan balıkçıl, çeltikçi, kaşıkçı, boz kaz, angit, suna, boz ördek, çamurcun, kıl ördek, çıkırıkçın, yaz ördeği, macar ördeği, pasbaş dalağan, dikkuyruk, saz delicesi, turna, uzunbacak, koca göz, bataklıklangıcı, v.b. gibidir. Hotamış gölü kurumuş olup alan tarıma açılmıştır.</p>

Tuz Gölü	
Çoğrafi Konum	38° 43'K, 33° 22'D
Alanı	110.000 hektar (Sadece göl alanı)
Alanın Açıklamalı Tanımı	<p>Ankara'nın güneydoğusunda yer alan Tuz Gölü, Türkiye'nin ikinci büyük gölüdür. Batı ve güneyinde Cihanbeyli Yaylası, Akşehir ovası, doğu ve kuzeydoğu kesimleri Hirfanlı Barajı ve dağlarla çevrilidir. Kuzeyde Paşadağ eteğinde oldukça dar olan, güneye gidildikçe genişleyen bir ovanın zeminini kaplar. Denizden yüksekliği 940 m, uzunluğu 80-100 km, eni 20-25 km kapladığı alan ise 110.000 hektardır. Çok tuzlu olan suyu yaz aylarında kurur. Bundan sonra gölün yüzeyinde 5-10 cm'den 5-10 m'ye kadar ulaşan tuz tabakaları oluşur. Burada yılda ortalama 120 ile 150 bin ton arasında tuz elde edilir.</p> <p>Gölü besleyen sular doğudan, Şereflikoçhisar'dan geçen Peçenek suyu, güneyde Eski'den göle giren Bağlıca ve Kırkdelik Suları ile Eşmekaya Kaynakları, güneybatıda tersalan çayı ile batıda Cihanbeyli'den gelen insuyu'dur. Melendiz Dağı'ndan inen Mamasın Çayı barajla tutulduktan sonra akan kısmı Aksaray yakınındaki bataklıklarda kaybolur.</p> <p>Tuz Gölü, Konya Ovası ve Aslım Bataklığı'nın drenaj edilen suları ile Konya'nın atk sularını tutmaktadır.</p>
Yasal Konumu	Sulak alanların korunmasına yönelik "Ramsar Sözleşmesi" dünya çapında önemli olan sulak alanlar konversiyonu, uluslararası bir anlaşma mahiyetinde olup sulak alanların korunması bakımından uluslararası anlaşma için temel oluşturur.
Deniz Özellikleri	Tuz Gölü'nün meydana gelmesi tektoniktir. Göl çok sığ olup (En derin yeri 1,5 metreyi geçmez) sularının tuz oranı çok yüksektir (suyun yoğunluğu 1,225 cm ³ /gr'dır, tuz oranı ise %32'dir. Bir litresinde 10,4 gr Na, 3,9 gr K, 0,3 gr Ca, 120 gr Mg, 200 gr SO, 188 gr Cl bulunur). Sularının çok tuzlu olması nedeniyle gölde hiçbir canlı organizma yaşamamaktadır. Tuz Gölü kapalı bir havzada yer alır. Bu havza ve özellikle Tuz Gölü çevresi, Türkiye'nin en az yağış alan bölgesidir (yıllık 40 mm).
Flora ve Fauna	<p>Tuz Gölü'nde tuz konsantrasyonu fazla olduğundan suda yaşayan bitkilere rastlanmaz. Göl çevresinde küçük çalılıklar ve tuzcul çayırlar yer alır. Çayırlar genellikle su altındadır. Gölü çevreleyen alanlarda rastlanan artemisia, frangans, poabulbosa, hordeum sp, Alyssum, cappestre, medicago turbinata, anthreum sp, allium sp'dir. Kurak, çorak bitkisiz bu alanlar birçok canlının yaşaması için elverişlidir.</p> <p>Tuz Gölü kışın kapladığı geniş alanı ile su kuşları için önemli bir kışlama bölgesidir. Uluslararası kriterlere göre A sınıfına giren bir sulak alandır. Kış aylarında çok sayıda sakarca kazı, gölde barınır ve çevredeki tahıl ekili alanlardan beslenir.</p> <p>İlkbaharda göl içinde oluşan adalarda ve göl kıyısındaki bataklıklarda suna, angrit, çamurcu, kılıçgaga, martı, gümüş martı, bataklık kırlangıcı kuluçkaya yatan türlerdendir.</p> <p>Gölün ornitolojik önemi yurdumuzda en büyük flamingo kolonisinin kuluçka alanı oluşudur. Tuz Gölü'nün orta kısmında tuz tabakası arasında iki büyük kolonide 10.000 çiftten fazla flamingonun yuvalandığı ve kuluçkaya yattığı 1978 yılında havadan fotoğraflanılarak belirlenmiştir.</p>
Alanın Kullanım Amaçları	Göl Türkiye'nin tuz ihtiyacının % 64,68'ini karşılamaktadır.
Bölgedeki Mevcut Sorunlar	<p>Konya ve yakın çevresinde giderek artan nüfus, çevre faktörü dikkate alınmadan kurulan sanayi tesisleri ile kanalizasyon atıklarının doğrudan Tuz Gölü'ne boşaltılması, gölün geleceğini tehdit eden ana unsurlardır. Konya Ovası'nda yeterli olmayan sulama alanlarında biriken ve tuzlanmaya neden olan fazla suların uzaklaştırılması için D.S.İ. ve I.E.C.O. (International Engineering Company) birlikte yaptığı araştırmalar sonucunda bu biriken suların Tuz Gölü'ne aktarılmasına karar verilmiş, Konya ovasındaki fazla ve atk suları toplamak üzere 1974 yılında drenaj amacıyla yapılan kanala Konya'nın evsel ve endüstriyel atıkları hiçbir arıtma işlemine tabi tutulmadan verilmiş ve hala verilmektedir. Ana tahliye kanalına verilen Konya'nın atık su debisi 1.150 lt/sn dir. Evsel ve sanayi atıkların oluşturduğu atıklar Konya şehir merkezi çıkışından itibaren insan sağlığını tehdit etmektedir. Ayrıca suların aktığı kanalın toprak zeminli olması nedeniyle sıvı atıkların bir bölümünün süzülerek yüzeye çok yakın olan yeraltı sularına ulaşması mümkün görülmektedir.</p> <p>Ana tahliye kanalı üzerinde seçilen istasyonlardan alınan numuneler üzerinde gerekli analizler yapılmış, kirletici parametrelerin kanalın göle en çok su taşıdığı yağışlı ve az yağışlı kış, ilkbahar mevsimlerinde konsantre olduğu anlaşılmıştır. Gölün kirliliğine neden olan parametrelerin deterjan, azot, yağ ve gres organik madde, serbest kükürt, nitrat, florür ve civa olduğu tespit edilmiştir. Söz konusu parametrelerin belli bir konsantrasyona ulaşması halinde Tuz Gölü bir daha geriye dönülmeyecek şekilde kirletilmiş olacaktır.</p>

Ereğli Sazlıkları (Akgöl)	
Coğrafi Konum	37° 30' Kuzey / 33° 44' Doğu
Alan	5.900 hektar (Su düzeyine bağlı olarak çok büyük değişiklikler göstermektedir.)
Toplam Alan	59 + 15= 74 km ² (Göl alanı+Koruma Zonu)
Kara Yüzeyi	15 km ²
Su Yüzeyi	59 km ²
Kıyı Yüksekliği	0,5-1,0 m
Alanın Açıklamalı Tanımı	<p>Ereğli sazlıkları, Ereğli'den 38 km batıda geniş bir alanda yer alır. 1960 yılından sonra saz ve kamışlar fazla su altında kalarak yok olmuşlardır. Eskiden bölgeyi besleyen İvriz Çayı, İvriz Barajının yapılması ile artık gölü besleyememektedir.</p> <p>Ereğli sazlıkları, bugün geniş açık aynalardan, sazlık, kamışlık alanlardan irili ufaklı çok sayıda kum ve çamur adalardan oluşmaktadır. Bölgenin batısı çevre köylülerince akgöl olarak adlandırılmıştır. Sazlıkların güneyinde aradaki doğal bir setle ayrılan karstik düden gölü yer alır. Çevresi Alpin bitki örtüsünün hakim olduğu kayalıklarla çevrilidir. Bu özelliği ile step alanlarda görülmeyen birçok kuş türü bu bölgede bulunmaktadır. Bölgede hayvancılık yapılmaktadır. Sazlıklar ünlü bir av bölgesidir. Ereğli Sazlıkları çevredeki çok geniş alüvyonlu ovayla sınırlanmıştır. Ovanın bir bölümünde tarım yapılmakta, bir bölümü ise Artemisia stebidir.</p> <p>Ornitolojik açıdan son derece zengin olan Ereğli Sazlıklarında şimdiye kadar 200 den fazla kuş türünün varlığı gözlenmiştir. Ayrıca gölde su yılanı ve su kaplumbağaları türleri bulunmaktadır. Başlıca kuş türleri; Batağan, karabatak, tepeli kutan, balaban, balıkcıl, çetikçi, kaşıkçı, filamingo, kuğu, boz kaz, angut, suna, dikkuyruk, mısır akbabası, yılan kartalı, saz delicesi, turna, uzun bacak, kız kuşu, çılıbık, martı ve sumrudur bu türler bölgede kuluçkaya yatarlarken son yıllarda yaşanan kuraklık ve yanlış uygulamalar nedeniyle gölü besleyen kaynak kalmadığı için kurumuştur.</p>

Akşehir Gölü	
Coğrafi Konum	Afyon-K 26 Ilgın K27, Afyon-126-Ilgın L27 / 38° 30' K, 31° 28' D
Alanı	35.300 hektar
Toplam Alanı	353 km ²
Kıyı Yüksekliği	0.5 - 1,0 m
Alanın Açıklamalı Tanımı	<p>Akşehir Gölü, Akşehir ovası'nın kuzeyinde, Sultan Dağları'nın kuzeydoğu kenarı ve Emir Dağları arasında yer alır. Suları tatlı organik maddelerce zengin ötrofik bir göldür. Gölde saz, nilüfer bulunur. Göl güneydeki dereler ve Eber Gölü ile aradaki kanaldan beslenir. Gölde balıkçılık yapılmaktadır. Akşehir ilçesi atık sularının göle verilmesi çeşitli fabrikaların atıklarının Eber Gölü aracılığı ile göle gelmesi gölün kirlenmesine neden olmaktadır. Yörede saz kesimi yaygındır. Kuluçka zamanında da devam eden kesimler ve yumurtaların toplanması ile bölgede kuş türlerinin azalmasına neden olmuştur. Bölgede kuluçkaya yatan türler, kızılbecak, sumru vb. dir. Akşehir Gölü Sulak Alan Yönetim planı 2008 yılı Nisan ayında Ulusal Sulak alan Komisyonunda görüşülerek onaylanmış fakat Akşehir gölüde yaz aylarında tamamen kurumakta kış aylarında küçük bir alanda su kalmaktadır.</p>

Çavuşçu Gölü	
Coğrafi Konum	Ilgın K27, 38° 21'K, 31° 53'D
Alanı	1.000 hektar
Toplam Alanı	10 km ²
Kıyı Yüksekliği	1,5-2 m
Alanın Açıklamalı Tanımı	<p>Çavuşçu Gölü Akşehir Ovası'nın doğusunda, Ilgın'ın 5-6 km kuzeyinde yer alır. Batıda Karakaya Tepesi çevredeki en yüksek noktadır. Doğu kesimlerinde ise alçak tepeler vardır. Gölün güney ve batısında sıcak su kaynakları bulunur. Suları tatlı olan gölün su düzeyi çok düşüktür.</p> <p>Göl kuzeyden Battal deresi ile beslenir. Dışarı akıntısı yoktur. Ancak tabanındaki düdenler yolu ile su kaybeder. 30 yıl önce göl derin, çevresi ve içi saz ve kamış kaplı, yaklaşık 5.100 hektarlık bir alanı kaplamaktadır. Göl kuzey-güney yönünde ortasına setler yapılarak güneydeki sular kuzeye verilmiş bu kesim kurutulmuştur. Göl alanı küçülmüş, kuzeydeki geniş sazlık su altında kalarak yok olmuştur. Artık göl çevresinde seyrek sazlık alanlar kalmış, bitki örtüsü son derece zayıflamış ve step özelliği almıştır. Gölün kuzey kısmındaki taş ocağı bölgede gürültüye neden olarak kuş türlerini olumsuz etkilemektedir. Bölgede kuluçkaya yatan kuş sayısı azdır. Tepeli batağan leylek, angit, sumru bunlarını bazılarıdır. Sulak Alanların Korunması Yönetmeliği gereği Koruma bölgeleri USAK'ta görüşülerek onaylanmıştır.</p>

Kulu Gölü (Küçük Göl ya da Düden Gölü)

Coğrafi Konum	39° 05'K, 33° 09'de
Alanı	800 hektar
Toplam Alanı	8 km ²
Alanın Açıklamalı Tanımı	<p>Kulu Gölü, Ankara-Aksaray yönünde ilerleyen E-5 Karayolu'nun Konya Kavşağı'nın güneyinde yer alır.</p> <p>Doğuda Bozdağ, güneydoğuda da Çalı ve Bağ Tepeleriyle çevrilidir. Göl tipik bir step gölüdür. Sudaki tuz oranı düşüktür. Gölü batıdan küçük dereler besler. Göl yüzeyi mevsimlere bağlı olarak çok değişkendir. Kıyılar genellikle çıplaktır. Bazı bölümlerde seyrek sazlık alanlar bulunur. Göl içindeki birkaç küçük ada martı ve sumrular için ideal kuluçka bölgeleridir. Göl çevresi ağaçsızdır. Bölgede tarım alanlarının giderek genişletilmesi step bitki örtüsünün azalmasına neden olmaktadır. Yörede yapılan hayvancılığın etkisiyle otlatma baskısı büyüktür. Sitipa otlaklarının yerini kokulu, dikenli ve sütlü değişik bir bitki örtüsü almıştır.</p> <p>Bölgede 183 kuş türünün varlığı saptanmıştır. Bunların 20'si kuluçkaya yatmaktadır. Kulu Gölü, dünyada dikkuyruğun kuluçkaya yattığı önemli bölgelerden biridir. Tüý değişimi döneminde bölgede 500 dikkuyruk sayılmıştır.</p>

Acıgöl Meke Gölü (Tuzla Krater Gölü-Tuzla Gölü Veya Meke Gölü)

Coğrafi Konum	37° 42' K, 33° 38'D
Alanı	Yaklaşık 3.000 hektar
Alanın Açıklamalı Tanımı	<p>Krater Gölü ve Meke Tuzlası, Karapınar-Ereğli arasında karayolu yakınında, Karacadağ Bölgesinde yer alır.</p> <p>Suları tuzlu, volkanik göllerdir. Krater gölü tüm özellikleriyle çanak şeklinde tipik bir krater gölüdür. 1-2 km kadar güneyde yer alan Meke Tuzlası ise yuvarlak bir göl olup ortasında volkanik küllerden oluşan bir tepe bulunur.</p> <p>Göl kıyılarında seyrek sazlar ve tuzcul su bitkileri vardır. Volkanik küllerin ışığı fazla emmesinden dolayı göller ve çevresindeki mikro-klima genel olarak bölgeden daha sıcaktır. Bu yüzden göl çevresinde daha sıcak bölgelerde yaygın sürüngenlerden Bozkır keleri, dikenli keler ve tıknaz kertenkele bulunur. Karapınar Belediyesi'nin bölgeden volkanik kül taşıması çevrenin doğal yapısını etkilemektedir. Bölge ornitolojik olarak fazla tür barındırmasa da ilginç kuş türlerinin varlığı belirlenmiştir. Örneğin; Bozkaz, angit, suna, Mısır akbabası, kızılşahin, kaya kartalı, uludoğan, uzunbacak, puhu gibi.</p>

Bolluk Gölü

Coğrafi Konum	38° 32' K, 32° 56' D
Alanı	1.150 hektar
Alanın Açıklamalı Tanımı	<p>Bolluk Gölü (Bulak Gölü) Cihanbeyli Ovası'nda yer alır. Suları çok tuzlu olan göl sodyum fosfat ve sodyum klörür açısından zengindir. Gölün kuzeyinde sıcak sülfür kaynakları vardır. Göl çevresi tipik tuzcul bitkilerle kaplıdır. Ağabeyli ve Kırkıyla arasında kış ve ilkbaharda fazla yağmur sonrası küçük tatlı su sazlıkları oluşmaktadır. Göl su kuşları için önemli bir kuluçka bölgesidir.</p>

Karapınar Ovası

Coğrafi Konum	37° 48' K, 33° 40' D
Alanı	19.000 hektar (Bataklık alan çok değişken olup ortalama 18.000 hektardır.)
Alanın Açıklamalı Tanımı	<p>Çok geniş ve düz olan Karapınar Ovası, Konya'nın doğusunda uzanır. Ovanın merkezinde çevresi çok zayıf tuzcul bitkilerle kaplı, su yüzeyi yarım metreyi geçmeyen aşırı tuzlu bataklık görünümünde bir alan bulunur. Bu bölge içinde geniş çamur adalar vardır. Bu alan yazları genellikle tamamen kurumaktadır. Çevresinin yapışkan, tuzlu bir çamurla kaplı oluşu bölgeye girmeyi zorlaştırmaktadır.</p> <p>Ovanın batısında yüksek olmayan tepelerin eteklerinde dağlardan gelen tatlı sularla beslenen sazlık bir alan bulunmaktadır. Güneyden ovaya gelen tatlısu dereleri çevresinde geniş çayırliklar ve aralara dağılmış hasır otu kümeleri bulunur. Bu bölümlerde hayvancılık, daha gerilerde bulunan köy çevrelerinde ise tarım yapılmaktadır. Kışın su düzeyinin yükselmesi ile alana giriş kolaylaşmaktadır. Yörede av baskısı yoğundur. Çayırlik alanda yumurta toplandığı saptanmıştır. Bölgede kuluçkaya yatan kuş türlerinden bazıları, flamingo, yaz ördeği, bozkaz, angit, suna, turna, uzunbacaktır.</p>

5. Arazi Kullanımı

Çizelge 442 – Konya ilinin arazi kullanım durumu

Kullanım Şekli	Alan (ha)	%
Tarım Arazileri	2.247.857	58,00
Orman	540.189	14,00
Sazlık, bataklık, kumul vs.	102.729	3,00
Çayır ve Mera	761.461	20,00
Yerleşim Yerleri, Yapay Bölgeler	180.962	5,00

Konya – Karaman Planlama Bölgesi 1/100.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı Bakanlık Makamının 16.09.2013 tarih ve 14278 sayılı Olur'u ile onaylanmıştır. Söz konusu planda Bakanlık Makamının 16.07.2014 tarih ve 11671 sayılı Olur'u ile değişiklikler yapılmıştır.

6. ÇED Kararları, Çevre İzin ve Lisans İşlemleri

Çizelge 443– Konya ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2014 yılı içerisinde alınan ÇED Olumlu ve ÇED Gerekli Değildir Kararlarının sektörel dağılımı

Karar	Maden	Enerji	Sanayi	Tarım - Gıda	Atık - Kimya	Ulaşım Kıyı	Truzim - Konut	TOPLAM
ÇED Gerekli Değildir	57	14	27	9	15	1	14	137
ÇED Gereklidir								
ÇED Olumlu Kararı	1	4	3	3	0	1	0	12

Çizelge 444– Konya ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzni/Çevre İzni ve Lisansı Belgesi sayıları (Konya ÇŞİM, 2014)

	EK-1	EK-2	TOPLAM
Geçici Faaliyet Belgesi	12	136	148
Çevre İzin Belgesi	4	112	116
Çevre Lisans Belgesi	3	3	6
TOPLAM	19	251	270

7. Çevre Denetimleri ve Yaptırımlar

Çizelge 445 – Konya ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı

Denetimler	Birleşik	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	Derin Deniz Deşarjı	ÇED	İZİN	TOPLAM
Planlı Denetimler	65	-	-	-	-	-	-	-	-	-	65
Ani (plansız) denetimler	103	812	120	21	54	15	17	-	25	71	1238
Genel Toplam	168	812	120	21	54	15	17	-	25	71	1303

Kesilen Ceza Sayısı Kesilen		Ceza Miktarı (TL)
Egzoz Denetimi	341	347.237,00

PGD Denetim Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
6.478	76.610,00

Çizelge 446 – Konya ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından uygulanan ceza miktarları ve sayısı

	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar (Tehlikeli Atık)	Gürültü	ÇED	Çevre İzin	Koku	TOPLAM
Ceza Miktarı (TL)	347.237,00 TL	211.174,00 TL	20.112,00 TL (20/I bendi) 42.232x10 422.320,00 TL (20/J bendi)	169.00 TL	175.981,00 x 2 : 351.962,00	-	355.093,00 TL	42.232 X 7 adet: 295.624,00 TL	7.030,00 TL	2.010.721,00 TL
Uygulanan Ceza Sayısı	*20/a-1 bendi (283 adet egzoz emisyon *20 a/2 bendi (58 adet)	20/f bendi atıksu (2 adet)	20/I bendi (21 adet) 20/j bendi (10 adet)	20/s bendi (1 adet)	20/v bendi (2 adet)	-	20/c bendi (16 adet)	20/b Çevre izni (7 adet)	20/c (2 Adet)	402 adet ceza

Konya ilinde 2014 yılında Madencilik sektöründe faaliyet gösteren 2 adet firmaya; 2872 sayılı Çevre Kanununun 20 (e) maddesi gereğince ÇED Taahhüt ihlaline ilişkin İdari Para Cezası ve ÇED Yönetmeliği 19/b Maddesi gereği faaliyeti durdurma, 1 adet sanayi tesisine 2872 sayılı Çevre Kanunu 20 (j) maddesi gereğince İdari Para Cezası ve ÇED Yönetmeliği 19/a Maddesi gereği faaliyeti durdurma kararı uygulanmıştır. Yine 1 adet sanayi tesisine Bakanlığımız tarafından yapılan denetim sonucu 2872 sayılı Çevre Kanunu 20 (b) maddesi gereğince İdari Para Cezası ve Çevre İzin ve Lisans Yönetmeliği 15. Maddesi gereğince faaliyeti durdurma kararı uygulanmıştır.

KÜTAHYA

1. Hava Kalitesi ve İklim Değişikliği

İlde doğalgaz kullanımı 2014 yılında sanayi tesislerinde 176.500.000 m³/yıl, konutlarda ise 74.250.000 m³/yıl olarak tespit edilmiştir.

1 adedi merkez ilçede, 4 adedi de termik santrallerin bulunduğu yerde olmak üzere Kütahya'da 5 adet hava kalitesi ölçüm istasyonu bulunmaktadır. 2014 yılında Kütahya ilinde bulunan Hava Kalitesi Ölçüm İstasyonunun aylara göre verileri Çizelge 447'de verilmektedir.

Çizelge 447 – Kütahya ilinde 2014 yılı hava kalitesi parametreleri aylık ortalama konsantrasyon değerleri ($\mu\text{g}/\text{m}^3$; CO: mg/m^3)

Merkez Hava Ölçüm İstasyonu	SO ₂	AGS*	PM10	AGS*	CO	AGS*	NO	AGS*	NO ₂	AGS*	NO _x	AGS*	OZON	AGS*
Ocak	8		73											
Şubat	11		68											
Mart	17		56											
Nisan	12		56											
Mayıs	4		47											
Haziran	5		58											
Temmuz	11		62											
Ağustos	17		59											
Eylül	8		62											
Ekim	14		68											
Kasım	13		87											
Aralık	2		19											

Seyit ömer Termik Santrali Jandarma İstasyonu	SO ₂	AGS*	PM10	AGS*	CO	AGS*	NO	AGS*	NO ₂	AGS*	NO _x	AGS*	OZON	AGS*
Ocak	47,69		28,83								20,83			
Şubat	52,86		36,06								13,32			
Mart	35,30		49,80								16,50			
Nisan	10,07		35,71								17,64			
Mayıs	8,13		26,78								16,85			
Haziran	4,89		44,33								18,82			
Temmuz	4,83		34,43								30,87			
Ağustos	6,25		34,95								18,35			
Eylül	10,31		37,85								18,97			
Ekim	11,61		37,05								20,65			
Kasım	12,60		32,80								20,02			
Aralık	13,88		27,77								19,95			

Çizelge 447 – Kütahya ilinde 2014 yılında hava kirletici gazların ortalama konsantrasyonları (devam).

Tunçbilek Termik Santrali 1. İstasyon	SO ₂	AGS*	PM10	AGS*	CO	AGS*	NO	AGS*	NO ₂	AGS*	NO _x	AGS*	OZON	AGS*
Ocak	20,80		76,06								11,87			
Şubat	18,89		64,97								10,19			
Mart	16,67		63,87								13,71			
Nisan	18,74		61,53								14,98			
Mayıs	14,32		52,82								25,50			
Haziran	9,90		67,14								33,60			
Temmuz	9,38		54,72								33,35			
Ağustos	11,72		68,46								33,92			
Eylül	8,58		61,27								34,32			
Ekim	6,30		62,01								35,25			
Kasım	7,91		62,64								34,98			
Aralık	9,50		45,95								6,04			

Tunçbilek Termik Santrali 2. İstasyon	SO ₂	AGS*	PM10	AGS*	CO	AGS*	NO	AGS*	NO ₂	AGS*	NO _x	AGS*	OZON	AGS*
Ocak	34,71		43,32								16,53			
Şubat	46,52		45,42								10,25			
Mart	24,64		41,18								11,90			
Nisan	17,42		44,86								11,24			
Mayıs	5,16		33,76								25,33			
Haziran	7,14		76,00								28,35			
Temmuz	5,12		153,12								35,14			
Ağustos	6,06		61,33								32,28			
Eylül	4,93		26,88								35,27			
Ekim	5,86		33,10								35,25			
Kasım	1,59		7,93								35,66			
Aralık	10,11		107,55								33,07			

Trafikte Seyreden Motorlu Kara Taşıtlarından Kaynaklanan Egzoz Gazı Emisyonlarının Kontrolüne Dair Yönetmelik Kapsamında, Kütahya İl Müdürlüğüne yürütülen çalışmalar dahilinde; egzoz emisyon ölçümü yapmak üzere, 2014 yılı itibarıyla, 11 firmaya Yetki Belgesi verilmiştir. Bu istasyonlar vasıtası ile 2014 yılı sonu itibarı ile 65.700 adet egzoz emisyon pulu satılmıştır.

2. Su ve Atık Su Yönetimi

Kütahya ilinde içme ve kullanma suyu olarak 36,9 hm³/yıl, sulama suyunda 57,7 hm³/yıl, Endüstriyel su temini olarak 13,0 hm³/yıl yeraltı suyu kullanılmaktadır. Kütahya şehrinin içme suyu ihtiyacının çok büyük bir kısmı Porsuk kaynağından bir kısmı ise Aksu membasından karşılanmaktadır. Porsuk Pompa İstasyonu, Gelinkaya ve Porsuk Kaptajları adlı iki kaynaktan beslenmektedir. Porsuk Kaptajının ortalama, azami ve asgari debileri sırasıyla 636 l/s, 2198 l/s ve 450 l/s'dir. Gelinkaya kaptajının ortalama, azami ve asgari debileri sırasıyla 550 l/s, 765 l/s ve 242 l/s'dir.

Mevcut su kaynakları 2043 yılı nüfusuna göre ihtiyacı karşılayacak düzeyde olup herhangi bir ilave su kaynağına ihtiyaç duyulmayacaktır. İl genelinde sanayinin kullandığı sular genellikle yeraltı sularından sağlanmaktadır.

Tavşanlı İlçesi, Orhaneli (Kocasu) Çayı üzerinde kurulu olan ve 9 m³/sn su kullanılarak 2,19 MW kurulu güç ile çalışan ve Gediz Kayaköyde yer altı suyu kullanılarak 2.560 kW üretim işletme kapasitesi iki adet hidroelektrik santrali mevcuttur. Kütahya ilinde yapımı devam eden 1 adet ve yapılması planlanan 3 adet HES projesi mevcuttur.

Kütahya'daki kanalizasyon şebekesinin toplam uzunluğu 474,443 metreye ulaşmaktadır. Nüfusun %100'ü kanalizasyon şebekesinden yararlanmaktadır. Kütahya Belediyesi kanalizasyon sistemi ile hizmet alan nüfus 232.123 tür.

Çizelge 448 – Kütahya ilinde faaliyette olan kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu

Kütahya	Belediye Atıksu Arıtma Tesisi/Deniz Deşarjı Olup Olmadığı?			Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Türü			Mevcut Kapasitesi (ton/gün)	Arıtılan/Deşarj Edilen Atıksu Miktarı (m ³ /sn)	Deşarj Noktası koordinatları	Deniz Deşarjı	Hizmet Verdiği Nüfus	Oluşan AAT Çamur Miktarı (ton/gün)
	Var	İnşa/plan aşamasında	Yok	Fiziksel	Biyolojik	İleri						
İl merkez	Kütahya Merkez											
	Kütahya Belediyesi Atıksu Arıtma Tesisi					Önceden biyolojik arıtma iken 2004 - 2005 yıllarında yapılan revizyon ile ileri arıtma yapılmaktadır	53,136	68,00 m ³ /gün 0,787 m ³ /Saniye (Kuru Hava Dairesi)	Y: 0224051 X: 4369795		232.123	60 ton/gün (%22KM) 13,2 Ton/gün (%100 Km

Kütahya ilinde, Kütahya, Gediz, Hasanlar, Tunçbilek Belediye Başkanlıklarının atıksu arıtma tesisleri bulunmaktadır. Domaniç Belediye Başkanlığı'nın arıtma tesisi inşa edilmektedir. Simav Belediyesi ile Çavdarhisar Belediyesi'nin arıtma tesisine ait İller Bankası Projeleri devam etmektedir. Gediz Belediye Başkanlığı'nın arıtma tesisi İller Bankası tarafından revize yapım işi ihale aşamasındadır. 227.775 nüfusa hizmet veren Kütahya Belediyesi atıksu arıtma tesisinin kapasitesi 53.136 ton/gün olup ileri arıtma ile 0,57 m³/sn arıtılan su Porsuk nehrine deşarj edilmektedir.

Kütahya ili sınırları içinde işletmede olan Kütahya 1. Organize Sanayi Bölgesi'nin atıksu arıtma tesisi inşaat aşamasındadır. Organize Sanayi Bölgesinden kaynaklanan atıksular Kütahya Belediyesi'nin kanalizasyonuna deşarj edilmektedir. Gediz OSB'nin atık su arıtma tesisi ise proje aşamasındadır. İl sınırları içinde bulunan sanayi tesislerinden 28 adedinde atıksu arıtma tesisi bulunmaktadır.

İl merkezinde atık suların tamamına yakını arıtma tesisinde arıtılmaktadır. İl merkezinde Eskişehir yolu istikametinde bulunan sanayi tesislerinin atıksuları, Belediye Arıtma Tesisinden çıkan sular ve yan kollardan gelen yerleşimlerin atıksuları Porsuk çayı sularının kirlenmesine ve Porsuk Baraj Gölünde su kalitesinin düşmesine neden olmaktadır.

Kütahya atıksu arıtma tesisinde oluşan biyolojik çamurun santrifüj dekantörlerin girişindeki kuru madde içeriği %1,5-2 olup dekantör çıkışında %20-24 kuru madde halinde yaklaşık 60.000 kg/gün çamur çıkmaktadır. Çıkan çamur 2014 yılında Kütahya İli Katı Atık Birliği Düzenli Depolama Tesisinde ve atıksu arıtma tesisi sahasında gömülerek bertaraf edilmiştir.

Ayrıca Gediz Nehrinin, Susurluk Çayının başlangıç havzasında bulunan su kaynakları yönünden son derece zengindir. Ancak bu durum su kaynaklarının bolluğu yanında mevcut kaynakların koruma kullanma dengesinin sağlanması bu kaynakların kirlenmesinin önlenmesi için gerekli çalışmaların yapılmasını ve koruyucu tedbirlerin alınmasını zorunlu kılmaktadır.

İlde Eskişehir içme ve kullanma suyu kaynağı olarak kullanılan Porsuk Barajının Korunması ve Su Kirliliği Kontrolü Yönetmeliği 17, 18, 19 ve 20. Maddedeki koruma alanlarında Orman ve Su İşleri Bakanlığı tarafından Özel Hüküm Belirleme çalışmaları için taslak Özel Hükümler ilan edilmiştir. İle bağlı ilçelerde atıksu arıtma tesisi olmayan belediyeler atıksu arıtma tesislerini biran önce kurup hayata geçirilmesi için iş termin planları doğrultusunda çalışmalarını devam ettirmektedir. Bunlardan büyük bir bölümünde proje onayları gerçekleşmiş, yer seçimleri yapılmış durumdadır. Bazı belde belediyeleri atık su arıtma tesisi inşaatına başlama aşamasındadır.

3. Atık

Kütahya Merkezinde nüfus 2014 yılı itibariyle yaklaşık 232.123 olup kişi başına düşen günlük atık miktarı yaz ve kış ayı ortalaması 0,940 kg/kişi/gün'dür.

İl bazında 2012 yılında faaliyet gösteren 3 adet ambalaj atığı toplama ayırma merkezi, 3 adet ambalaj geri dönüşüm tesisi, 1 adet atık yağ geri dönüşüm tesisi, 1 adet kümes ve ahır gübrelerinin geri kazanılması ile ilgili tesis, 1 adet hurda aküden kurşun geri kazanım tesisi, 2 adet ömrünü tamamlamış araçların geçici depolama tesisi bulunmaktadır.

Çizelge 449 – Kütahya ilinde bulunan bertaraf tesisleri sayıları

Katı Atık Bertaraf Tesisi Sayısı	1
Lisanslı Ambalaj Atığı Toplama Ayırma Tesisi ve Geri Dönüşüm Tesisi Sayısı	3
Geri Dönüşüm Tesisi Sayısı	4
Geri Kazanım Tesisi Sayısı	2

İlde merkez ilçe, Perli köyü sınırları 1 adet katı atık düzenli depolama tesisi mevcuttur. Sızıntı suyunun su ve toprak kaynaklarına doğrudan etkilerini önlemek için sızıntı suyu dengeleme havuzunda toplanıp, saha içerisinde ön arıtmaya tabi tutulup gerekli deşarj standartlarına ulaştıktan sonra Kütahya Atıksu Arıtma Tesisine aktarılarak bertaraf edilecektir. Ayrıca belediye arıtma tesisinden arıtma çamurları ile sanayi tesislerinin arıtma çamurlarının bertaraf edilmesi de önemli problemler arasında yer almaktadır.

Sanayi tesislerinden kaynaklanan tehlikeli atıkların bertaraf edileceği bir tesis olmaması oluşan tehlikeli atıkların uzun süreler geçici depolama yapılarak bekletilmesi sonucunu doğurmaktadır.

İlde 2012 yılında toplam 3.749 ton tehlikeli atık, 2014 yılında toplam 11.878 ton tehlikeli atık oluşmuş olup, 2012 yılında oluşan tehlikeli atıkların 2.924 tonu lisanslı geri kazanım tesislerine 825 tonu ise lisanslı bertaraf tesislerine gönderilmiştir. 2014 yılında oluşan tehlikeli atıkların 2.691 tonu lisanslı geri kazanım tesislerine, 1.000 tonu lisanslı bertaraf tesislerine gönderilmiş olup, 568.242 tonu tesis içinde stokta beklemekte, 547.106 tonu da lisanslı firma stokunda beklemektedir.

Kütahya ilinde bulunan tesislerden 2014 yılında 63,7 ton endüstriyel yağ, 269,578 ton atık motor yağı oluşmuştur. İlde bulunan bir adet lisanslı atık yağ geri kazanım firmasında 2014 yılında 2688 ton geri kazanım yapılmıştır. İlde bulunan bir adet lisanslı atık yağ geri kazanım firmasında 2014 yılında 2688 ton miktarında kalıp yağı + harman yağı + jüt yağı geri kazanıldığı bildirilmiştir.

2014 yılında 25.014 ton atık akü toplanmış olup ilde bulunan bir adet atık akü geri kazanım tesisinin kapasitesi 51.725 ton/yıl olup, 2014 yılında toplanan atık akülerin %52'si söz konusu tesiste işlenmiştir. Geri kazanım tesisinde 2014 yılında 30000 ton külçe kurşun, 1462 ton plastik, 1000 ton cüruf, 12000 ton asitli su nötrale edilerek geri kazanılmıştır. İlde 2014 yılında 17.350 kg atık pil toplanmıştır.

Kütahya il müdürlüğüne 2014 yılında gönderilen UATF formları değerlendirilmesi sonucunda 2014 yılında ildeki tesislerde oluşan toplam 158,22 ton Ömrünü Tamamlamış Lastiklerin lisanslı geri kazanım tesislerine nakledildiği tespit edilmiştir.

Tunçbilek Termik Santralinde 2012 yılında oluşan kül- cüruf atıklarından, 1.001.194 ton kül-cüruf atığı kül dağına depolanmıştır. Çelikler Seyitömer Termik Santralinde Kazan altına dökülen cüruflar ise; içi su dolu kazan altı teknelerinde soğutularak paletli çıkarıcılar vasıtası ile bantlara dökülür ve cüruf silolarına iletilir ve sulu sistemle taşınarak İşletmenin Kül Barajında depolanmaktadır. 2012 yılında Çelikler Seyitömer Termik Santralinde oluşan kül- cüruf atıklarından, 2.500.000 ton kül-cüruf atığı kül dağına depolanmıştır.

Kütahya'da 2014 yılında toplam 386390 ton tıbbi atık toplanmıştır.

Büyük Endüstriyel Kazaların Kontrolü Hakkında Yönetmelik kapsamında Kütahya ilinde 3'ü alt seviye, 6'ü de üst seviye olmak üzere toplam 9 adet SEVESO kuruluşu bulunmaktadır.

4. Doğa Koruma, Biyoçeşitlilik ve Tabiat Varlıklarını Koruma Çalışmaları

İl sınırları içerisinde 1 adet milli park (Başkomutan Tarihi Milli Parkı-Dumlupınar Bölümü), 1 adet de tabiat anıtı (Mızık Çamı), 2 adet tabiatı koruma alanı (Vakıf Çamlığı, Kaşalıc), 2 adet tabiat parkı (Çamlıca ve Enne Barajı Tabiat Parkı) bulunmakta olup, bunlar sırasıyla Başkomutan Tarihi Milli Parkı 18.334 ha, Mızık Çamı 0,5 ha, Vakıf Çamlığı 685 ha ve Kaşalıc 134 ha, Çamlıca Tabiat parkı 35 ha, Enne Tabiat Parkı 47,2 ha büyüklüktedir.

Fotoğraf 83-Çamlıca Parkı Tabiat Koruma Parkı

Kütahya'da dört adet Yaban Hayatı Geliştirme Sahası bulunmaktadır. Bunlar: Tavşanlı ilçesinde Çatak Yaban Hayatı Geliştirme Sahası, Merkez ilçede Türkmenbaba Yaban Hayatı Geliştirme Sahası, Altıntaş ilçesinde Altıntaş Yaban Hayatı Geliştirme Sahası ve Dursunbey-Simav ilçelerinde Akdağ Yaban Hayatı Geliştirme Sahasıdır.

Fotoğraf 84-Türkmen baba Yaban Hayatı Geliştirme Sahası (Kızıl Geyik)

Kütahya'nın durumu ise bu bitki çeşitliliği arasında ayrı bir özellik taşımaktadır. Kütahya'da 40 familyaya ait 285 civarında endemik tür mevcuttur. Tavşanlı ilçesi Vakıf Köy civarında ehrami karaçam (*Pinus nigra ssp.var.pyramidata*) ve Domaniç ilçesi civarı ile Tavşanlı Kozluca Köyü çevresinde bulunan top çam , ebe çamı adlarıyla nitelenen (*pinus niğra,ssp, pallasiana şeneriana*) olmak üzere Murat Dağı'nda yetişen 15 endemik tür olduğu bilinmektedir. Kütahya yöresinde ortalama 1.500 civarında bitki türü tespit edilmiştir. Karaçam, kızılçam, kayın, meşe, ardıç, karışık orman, sedir, kızılgağaç, kestane, kavak, köknar ağaçları bulunmaktadır. Bozkır bitkileri içerisinde gelincik, yavşan, kuzukulağı, çoban çantası, aslanağzı gibi doğal bitkiler bulunmaktadır.

Kütahya da tarımda kullanılan pestisitlerin ve kimyasal gübrelerin biyolojik çeşitlilik ve step ekosistemleri üzerine olumsuz etkileri bulunmaktadır. Çil keklik sayısında bu yüzden gözle görülür bir azalma meydana gelmiştir. Pestisitlerin ve kimyasal gübrelerin yanında kaçak avcılık ve anız yakma da biyolojik çeşitlilik üzerindeki en büyük tehlikelerdir.

5. Arazi Kullanımı

İlin içinde bulunduğu Manisa-Kütahya-İzmir alt planlama bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı 22.09.2010 tarihinde plan değişiklikleri onaylanmıştır. Fakat Manisa Kütahya İzmir çevre düzeni planı iptal edilmiştir.

Çizelge 450- Kütahya ilinin arazi kullanım durumu

Kullanım Şekli	Alan (ha)	Toplam Alan (ha) (3)	Toplam Alan Oranı (%)
Kültüre Elverişli Arazi		305,743	25,3
Sulanabilir Tarım Arazisi (2)	74,666		
Kuru Tarım Arazisi	231.077		
Kültüre Elverişli Olmayan Arazi (1)		898,552	74,7
Çayır - Mera (2)	33,142		
Orman (1)	612,607		
Diğer (1)	252,803		
	Toplam	1.204,305	100

6. ÇED Kararları, Çevre İzin ve Lisans İşlemleri

Çizelge 451– Kütahya ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2014 yılı içerisinde alınan ÇED Olumlu ve ÇED Gerekli Değildir Kararlarının sektörel dağılımı (Kütahya ÇŞİM, 2014)

Karar	Maden	Enerji	Sanayi	Tarım - Gıda	Atık - Kimya	Ulaşım Kıyı	Turizm - Konut	TOPLAM
ÇED Gerekli Değildir	57	2	10	9	1	-	-	79
ÇED Olumlu Kararı	1	2	2	-	2	1		8

Çizelge 452 – Kütahya ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzni/Çevre İzin ve Lisansı Belgesi sayıları (Kütahya ÇŞİM, 2014)

	EK-1	EK-2	TOPLAM
Geçici Faaliyet Belgesi	2	12	14
Çevre İzin Belgesi	1	23	24
Çevre Lisans Belgesi	3	-	3
TOPLAM	6	35	41

7. Çevre Denetimleri ve Yaptırımlar

Çizelge 453 – Kütahya ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı (Kütahya ÇŞİM, 2014)

Denetimler	Birleşik	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	Derin Deniz Deşarjı	ÇED	İZİN	TOPLAM
Planlı Denetimler	30	13	16	2	39	8	13	0	16	16	153
Ani (plansız) denetimler	0	21	9	8	14	1	5	0	10	10	78
Genel Toplam	30	34	25	10	53	9	18	0	26	26	231

Kesilen Ceza Sayısı Kesilen		Ceza Miktarı (TL)
Egzoz Denetimi	3	2.625,00

PGD Denetim Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
12	0,00

Çizelge 454– Kütahya ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından uygulanan ceza miktarları ve sayısı (Kütahya ÇŞİM, 2014)

	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	ÇED	Diğer	TOPLAM
Ceza Miktarı (TL)	213.750,00	35.193,00	42.267,16	84.464,00	-	-	83.295,20	10.553,00	469.557,36
Uygulanan Ceza Sayısı	8	1	2	2	-	-	10	1	24

MALATYA

1. Hava Kalitesi ve İklim Değişikliği

Malatya ilinde 2006 yılından itibaren konutlarda ve sanayide doğalgaz kullanımının başlaması ile kömür kullanımında gözle görülür oranda azalmalar olmuştur. 2006 yılında 201.707 m³ doğalgaz kullanımı var iken bu sayı 2014 yılında bu miktar 103.846.124 m³'e çıkmıştır. 2007 yılından itibaren de sanayi tesisleri, resmi kurumlar ve ticarethanelerde doğalgaz kullanılmaya başlanılmıştır. Malatya ilinde 2013-2014 kış sezonunda kullanılan kömür miktarında % 17'lik bir düşüş gözlenmiş olup, 2014 yılında sanayi tesislerinin doğal gaz kullanım miktarı 18.254.290 m³'e ulaşmıştır.

2014 yılında Malatya ilinde bulunan Hava Kalitesi Ölçüm İstasyonunun aylara göre verileri Çizelge 455'de verilmektedir.

Çizelge 455 – Malatya ilin de 2014 yılı hava kalitesi parametreleri aylık ortalama konsantrasyon değerleri (µg/m³; CO: mg/m³)

ÇÖŞNÜK	SO ₂	AGS*	PM10	AGS*	CO	AGS*	NO	AGS*	NO ₂	AGS*	NO _x	AGS*	OZON	AGS*
Ocak	24	-	65	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Şubat	16	-	50	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mart	9	-	47	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nisan	8	-	35	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mayıs	5	-	32	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Haziran	9	-	32	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Temmuz	10	-	33	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ağustos	10	-	40	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Eylül	8	-	32	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ekim	4	-	41	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kasım	7	-	50	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Aralık	7	-	63	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

İlde 13 firmanın emisyon ölçüm yetkisi bulunmaktadır.2014 yılında 49.969 adet egzoz emisyon ölçüm pulu verilmiştir.

Malatya Belediyesi tarafından Malatya için Stratejik Gürültü haritasının oluşturulması ihalesi 14.01.2013 tarihinde yapılmış olup saha çalışmaları MAM-TÜBİTAK tarafından devam etmektedir. 2014 yılında Malatya için Stratejik Gürültü haritasının tamamlanması planlanmaktadır.

Malatya ilinin 2014 yılında Büyükşehir olmasından sonra 2015 yılında gürültü konusunda Yeşilyurt Belediyesine yetki devri yapılmıştır.

İlde trafikten kaynaklı hava kirliliğine önlemeye yönelik olarak, 2014 yılında Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü ve Emniyet Müdürlüğü'nün işbirliği ile trafikteki araçların egzoz emisyonlarının hava kirliliğine ve çevreye olan etkilerini en alt düzeye indirilmesi amacı ile sık sık denetimler yapılmıştır.

2. Su ve Atık Su Yönetimi

Malatya merkezi ve 10 belediyenin içme suyu ihtiyacı, Malatya'ya 22 km uzaklıktaki Gündüzbey-Pınarbaşı membasından temin edilmektedir. Gündüzbey Kozluk mevkiinde bulunan su kaynağı Malatya Belediyesi tarafından yaklaşık olarak 1935'den beri kullanılmaktadır. Kaptaj tesisimizde herhangi bir içme suyu arıtması yapılmadan sadece klorlama ile şehrimize su verilmektedir. Kaptaj tesislerinden çıkan temiz içmesuyu Gündüzbey, Yeşilyurt, Yakınca, Bostanbaşı, Malatya Merkez, Topsöğüt, Dilek, Hanımınçiftliği, Battalgazi, Hatunsuyu, Hasırcılar olmak üzere 2 ilçe ve 8 beldeye ulaşır. Yaklaşık olarak 2.000 lt/sn debiye sahiptir. TÜİK verilerine göre ilde 2012 yılında 34.357.059 m³ su dağıtımı yapılmıştır. İlde 2012 yılında 633.326 kişiye içme suyu ve kullanma suyu hizmeti verilmiştir.

Şehrin kanalizasyon hatları şehir içinde kapalı boru sistemiyle toplanıp, doğu, batı ve merkez olmak üzere 3 adet kolektör hattına bağlanarak atık su arıtma tesisine deşarj edilmektedir. 2014 yılı itibariyle şehir nüfusunun %95'i kanalizasyon hizmetinden, %78'i de atık su arıtma tesisi hizmetinden yararlanmaktadır.

Malatya Atık Su Arıtma Tesisi 2030 yılında 1.200.000 eşdeğer nüfusa hitap edecek şekilde planlanmıştır. Tesis 15.10.2004 yılından beri faaliyettedir. Tesisin kapasitesi 133.629 m³/gün, 2010 yılı için hizmet verdiği nüfus 720.000 kişidir. Belediyenin arıtma tesisi atıksuyu arıttıktan sonra Karakaya Baraj Gölüne deşarj edilmektedir. Malatya Belediyesi evsel atıksu arıtma tesisinin çıkışında atıksu karakteristiklerinin AB deşarj normlarının altında olduğu yapılan analizler sonucunda görülmektedir.

Çizelge 456 – Malatya ilinde faaliyette olan kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu

MALATYA		Belediye Atıksu Arıtma Tesisi/Deniz Deşarjı Olup Olmadığı?			Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Türü			Mevcut Kapasitesi (ton/gün)	Arıtılan/Deşarj Edilen Atıksu Miktarı (m ³ /sn)	Deşarj Noktası koordinatları	Deniz Deşarjı	Hizmet Verdiği Nüfus	Oluşan AAT Çamur Miktarı (ton/gün)
		Var	İnşa/plan aşamasında	Yok	Fiziksel	Biyolojik	İleri						
İl merkez	Battalgazi			x	x	x	133.629	1,55	Y: (444923) X: (4258682)		620.000	100	

İlde 2 Organize Sanayi Bölgesi (OSB) vardır. Bunlardan 2 OSB'nin de arıtma tesisi mevcut olup ayrı ayrı günlük 24.000 m³ kapasite ile çalışmaktadır.

3. Atık

Malatya ilinde Malatya Belediyeler Birliği tarafından 22.08.2011 tarihinde ihalesi yapılan Katı atık bertaraf ve düzenli depolama tesisi 1.etap inşaatı tamamlanmıştır. Malatya-Elazığ yolu 25. km Kapıkaya Köyünün kuzeyinde bulunan 52,82 hektarlık bölgede bulunan tesisin 5 Haziran Dünya Çevre Gününde açılışı yapılmıştır. Bu tesiste çöp sızıntı suyu arıtma tesisi mevcut olup sızıntı sularının yer altı suyuna zarar vermemesi için gerekli tedbirler alınmıştır.

Fotoğraf 85-Malatya Katı Atık Bertaraf ve Düzenli Depolama Tesisi İnşaatından Görüntüler

Çizelge 457– Malatya ilinde bulunan bertaraf tesisleri sayıları

Katı Atık Bertaraf Tesisi Sayısı	1
Lisanslı Ambalaj Atığı Toplama Ayırma Tesisi ve Geri Dönüşüm Tesisi Sayısı	2

Malatya Belediyesi Mevcut Katı Atık Depolama Alanının Rehabilitasyonu ve Çıkan Metan Gazının Kullanılarak Elektrik Enerjisi Elde Edilmesi Projesi ile Malatya Belediyesine ait Malatya-Elazığ Karayolu üzerinde ve şehir merkezine 13 km mesafede Orduzu Yassitepe ile Karamıldan Tepeleri arasında bulunan mevcut katı atık depolama alanında oluşan metan gazının kolektör sistemiyle toplanarak elektrik enerjisine dönüştürülmesi hedeflenmektedir.

Fotoğraf 86-Mwm Tcg 2020 V12 Biyogaz Motoru Ve Booster Ünitesi

Bu alana yaklaşık 30 yıldır çöp dökülmektedir. Bu alan vahşi depolama diye tabir edilen bir yapıya sahiptir. Bu alandaki birikmiş metan gazından elektrik enerjisi elde edilmek üzere Malatya Belediyesi tarafından 2013 yılı içerisinde yap-işlet modeliyle mevcut katı atık sahasındaki metan gazının kullanılarak elektrik enerjisi elde edilmesi ile birlikte aynı zamanda vahşi depolama alanının bertarafı sağlanmıştır. 2014 yılının ocak ayından itibaren elektrik üretimine başlanmıştır. 2 adet santral kurulu olup 2,2 MW elektrik enerjisi elde edilmektedir.

Bu proje ile sadece elektrik elde edilmesinden daha önemli olan; mevcut alanın rehabilitasyonu edilmesi, kötü kokuların bitirilmesi ve metan gazından dolayı oluşan yangınların bitirilmesi hedefi gerçekleştirilmiştir.

İlde hafriyat toprağı inşaat ve yıkıntı atıkları için mevcut katı atık sahasında yer belirlenmiş olup bu alana atıklar yönlendirilmektedir. İlde 2014 yılında 1.153.450 m³ hafriyat toprağı toplanmıştır.

Malatya Belediyesi sınırları içerisinde ambalaj atıklarının toplanması konusunda Çevre ve Şehircilik Bakanlığında lisanslı iki firma ile Malatya Belediyesi arasında protokol imzalanmıştır. İlde 2014 yılında 18.584.235 kg ambalaj toplanmıştır. Geri dönüştürülen ambalaj miktarı da (kağıt, karton, plastik) 267.910 kg'dır.

Malatya ilinde lisans almış atık yağ geri kazanım tesisi olarak 1 firma bulunmaktadır. Malatya ilinde 369.690 ton atık yağ geri kazanılmış, 291.095 ton atık yağın da nihai bertarafı sağlanmıştır. Malatya ilinde 2014 yılında 85.625 ton atık motor yağı, 30.196 ton da atık sanayi yağı toplanmıştır.

Malatya'da 2013 yılından önce bitkisel atık yağların toplanması yönünde bir çalışma olmadığı için bitkisel atık yağlar ilde toplanmıyordu. 2013 yılının Mayıs ayında bir firma geçici depolama için izin almıştır. Malatya Belediyesi bu firma ile Bitkisel Atık Yağların Kaynağında ayrı toplanması ile ilgili olarak protokol imzalamış olup sahada çalışmalar devam etmektedir. 2013 yılında Malatya'da 58.743 kg bitkisel atık yağ toplanmıştır.

Malatya ilinde 2014 yılında 10.725 kg atık akümülatör, 3.426 kg atık pil toplanmıştır.

Malatya ilinde bir firma Ömrünü Tamamlamış Lastiklerin Kontrolü Yönetmeliği kapsamında geçici depolama alanı için gerekli izinleri almıştır. Bu firma tarafından 2012 yılında 162.870 kg, 2014 yılında da 123.470 kg TL toplanmıştır. Malatya ilinde ömrünü tamamlamış lastiklerin (ÖTL) geri kazanılması ve bertarafına ilişkin tesis olmadığı için, toplayıcı firma il dışından anlaştığı lisanslı bir firmaya ÖTL toplayarak göndermektedir.

Şehir merkezine 8. km mesafede Orduzu Yassitepe ile Karamıldan Tepeleri arasında bulunan katı atık depolama sahasında belirlenen alanda 2011 Ocak ayında inşaatına başlanan Kasım 2011 de faaliyete geçen tıbbi atık sterilizasyon tesisi saat'te 1,5 ton tıbbi atığı sterilize edecek kapasiteye sahiptir. İlin Merkez ve İlçelerindeki sağlık kuruluşlarından günlük oluşan yaklaşık 3,5-4 ton tıbbi atığın sterilizasyonunu gerçekleştirmektedir. Tıbbi atıkların sağlık kuruluşlarından toplanması, taşınması ve bertarafı işinde ikisi teknik personel olmak üzere toplam 15 kişi görev yapmaktadır. Ayrıca tıbbi atıkların toplanması ve taşınması işinde 3 adet lisanslı araç çalışmaktadır. 2014 yılında Malatya'da 1.088.559 kg tıbbi atık toplanmıştır.

4. Doğa Koruma, Biyoçeşitlilik ve Tabiat Varlıklarını Koruma Çalışmaları

Malatya ili, nesli bölgesel ölçekte tehlike altında olan 9 kelebek türüne ev sahipliği yapar. Bu türlerden Malatya kelebeği {Polyommatus dama} nokta endemiği özelliğinde olup bu yerin dünya üzerinde yaşamaya devam ettiği tek bölge kubbe dağıdır. Malatya ili kuşlar açısından da önemli bir bölge olup burada küçük kerkenez (Faico naumannii) ve küçük akbaba (Neophron percnopterus) üremektedir. Malatya aynı zamanda Türkiye'ye endemik yünlü yediuyurun {Dryomys laniger) Türkiye'deki yaşam alanlarından biridir. Malatya ili kubbe dağı benekli semenderin dar ve kopuk yayılışlı alttürü Neurergus strauchii barani için büyük önem taşımaktadır. Nesli dünya ölçeğinde tehlike altındaki bu gösterişli semender türü alandaki bayrak türlerden biridir.

Günümüze kadar yapılan çalışmaların değerlendirilmesi sonucu Malatya ilinde kayıtlı olan toplam 1.788 bitki taksonu bulunmaktadır. Bu türlerin 330 tanesi endemiktir. Endemizm oranı ise % 18.30' dir.

Flora açısından Türkiye'de doğal yayılış olan tüm türlere bakıldığında Malatya ve ilçelerine ait isim taşıyan 9 tür bulunmaktadır. Bu türler; Lotus malataicus, Hypericum malatyanum, Alopecurus utriculatus subsp: malatyaensis, Ornithogalum malatyanum, Verbascum melitenense, Echinops melitenensis. Astragalus malatyaensis. Astragalus melitenensis ve Astragalus darendensis'tir.

İlde, 8 doğal sit alanı bulunmaktadır. Bunlar: Arapgir ilçesindeki Kozluk Çayı Kanyonu, Darende ilçesindeki Doğal Akvaryum (Tohma Çayı Doğal Vadisi, Gürpınar Şelalesi (Gürpınar Köyü), Ayvalık Kanyonu (Ayvalı – Peteklik arası), Ozan Kanyonu (Fışkırık – Karakaya Arası), Doğanşehir ilçesindeki Erkenek Karanlık Dere Kanyonu (Erkenek Tünel Bitimi), Melet Deresi Vadisi (Gönene – Eski Köy), Pütürge ilçesindeki Hayderan – Karapınar Suyu (Büyüköz Köyü) Doğal Sit Alanıdır.

Ayrıca İlde merkez Dilek Meydanı Cami Önünde Çınar Ağacı, merkez Orduzu Beldesinde Battalgazi Çınar Ağacı ve Pütürge ilçesinde Pütürge Çınar Ağacı olmak üzere 3 tane anıt ağaç bulunmaktadır.

İlde Pütürge İlçesi, Tepehan Beldesinde Tepehan Mesire Yeri 2007 yılında hizmete açılmış olup, günlük 250 kişiye hizmet verebilecek kapasiteye sahiptir. İl Orduzu Beldesinde 38,69 ha büyüklüğündeki alan, bünyesinde taşıdığı doğal ve kültürel değerleri ile ülkenin ender sahalarından olup, halkın dinlenme ve eğlenmesi amacıyla, Turgut Özal Tabiat Parkı olarak tescil edilmiştir.

Fotoğraf 87-Turgut Özal Tabiat Parkı

Ülkemizdeki nesli tehlike altında olan yaban hayvanlarının doğal ortamda üretilmesi amacıyla Hekimhan İlçesi Yağca Köyü sınırları içerisinde, 70 ha alanda kafes tel ile çevrili Yaban Koyunu Geyik ve Dağ Keçisi Üretim İstasyonu kurulmuştur.

İlde Yaban Hayatı Koruma Sahaları bulunmamakla birlikte 3 tane Yaban Hayvanı Yerleştirme sahası bulunmaktadır. Bunlar Merkeze bağlı Pelitli Köyü, Merkeze bağlı Konak Beldesi ve Doğanşehir İlçesi Sürgü Beldesindedir.

5. Arazi Kullanımı

Çizelge 458– Malatya ilinin arazi kullanım durumu

Arazi Kullanım Türü	Alan (ha)	%
Tarım Arazileri	425.450	35,74
Su Kütlesi	18.022	1,52
Orman	149.128	12,52
Sulak Alan	243	0,02
Çayır ve Mera	580.423	48,77
Yerleşim Yerleri, Yapay Bölgeler,	16.929	1,43

İle ait çevre düzeni planı ile ilgili olarak; Malatya-Elazığ-Bingöl-Tunceli Planlama Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı, Bakanlık Makamının 07.09.2012 tarih ve 14096 sayılı Olur'u ile onaylanmış, Malatya Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü ilan panosunda 01.10.2012 tarihinde askıya çıkarılmış, 31.10.2012 tarihinde askıdan indirilmiştir. Söz konusu plana yapılan itirazlar neticesinde 2 kez daha askı süreci gerçekleşmiş olup, en son 28.10.2013 tarihinde 30 (otuz) gün süreyle askıya çıkarılmış, 27.11.2013 tarihinde askıdan indirilmiş olup Çevre Düzeni Planına ilişkin itirazlar Bakanlığımıza iletilmiştir.

6. ÇED Kararları, Çevre İzin ve Lisans İşlemleri

Çizelge 459 – Malatya ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2014 yılı içerisinde alınan ÇED Olumlu ve ÇED Gerekli Değildir Kararlarının sektörel dağılımı (Malatya ÇŞİM, 2014)

Karar	Maden	Enerji	Sanayi	Tarım - Gıda	Atık - Kimya	Ulaşım Kıyı	Turizm - Konut	TOPLAM
ÇED Gerekli Değildir	31	1	3	23	2	1	-	61
ÇED Olumlu Kararı	3	1	1	1	1	-	-	7

Çizelge 456– Malatya ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzni/Çevre İzin ve Lisansı Belgesi sayıları (Malatya ÇŞİM, 2014)

	EK-1	EK-2	TOPLAM
Geçici Faaliyet Belgesi	-	33	33
Çevre İzin Belgesi	-	28	28
Çevre Lisans Belgesi	1	-	1
TOPLAM	1	61	62

7. Çevre Denetimleri ve Yaptırımlar

Çizelge 460– Malatya ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı (Malatya ÇŞİM, 2014)

Denetimler	Birleşik	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	Derin Deniz Deşarjı	ÇED	İZİN	TOPLAM
Planlı Denetimler	40	-	-	-	-	-	-	-	-	-	40
Ani (plansız) denetimler	-	407	107	-	55	-	8	-	147	82	806
Genel Toplam	40	407	107	-	55	-	8	-	147	82	846

	Kesilen Ceza Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
Egzoz Denetimi	1	842,00

PGD Denetim Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
445	0,00

Çizelge 461 – Malatya ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından uygulanan ceza miktarları ve sayısı (Malatya ÇŞİM, 2014)

	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	ÇED	Diğer	TOPLAM
Ceza Miktarı (TL)	43.107,00						35.188,00		78.295,00
Uygulanan Ceza Sayısı	2						2		4

MANİSA

1. Hava Kalitesi ve İklim Değişikliği

Manisa ilinde 2014 yılında kullanılan doğalgaz miktarı konutlarda 79.944.975 m³, sanayide ise 487.220.863 m³tür. 2014 yılında Manisa ilinde bulunan Hava Kalitesi Ölçüm İstasyonunun aylara göre verileri Çizelge 462'de verilmektedir.

Çizelge 462 – Manisa ilinde 2014 yılı hava kalitesi parametreleri aylık ortalama konsantrasyon değerleri (µg/m³; CO: mg/m³)

Merkez ilçesi	SO ₂	AGS*	PM10	AGS*	CO	AGS*	NO	AGS*	NO ₂	AGS*	NO _x	AGS*	OZON	AGS*
Ocak	27	0	176											
Şubat	21	0	119											
Mart	11	0	85											
Nisan	8	0	73											
Mayıs	5	0	66											
Haziran	4	0	71											
Temmuz	3	0	69											
Ağustos	7	0	75											
Eylül	6	0	72											
Ekim	6	0	76											
Kasım	6	0	101											
Aralık	6	0	112											

Çizelge 463 - Manisa İstasyonu PM10 aşım sayıları

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Sınır Değer (µg/m ³)	300	300	300	260	220	180	140	100	100
Aşım Sayısı	13	9	1	2	2	31	17	83	80

Manisa ilinde 2014 yılı sonu itibariyle 501.977 adet trafiğe kayıtlı araç bulunmakta olup, ilde Egzoz Gazı Emisyonu Kontrolü Yönetmeliğinde belirtilen teknik şartları sağlayan yetkilendirilmiş 18 adet Sabit İstasyon tarafından egzoz gazı emisyon ölçümleri sürdürülmektedir.

2014 yılı sonu itibariyle il genelinde 140.444 adet araçta egzoz gazı emisyon ölçümü yapılmıştır. Manisa ilinde İl sınırlarımız dahilinde ki karayollarında, İl Müdürlüğümüz ile İl Emniyet Müdürlüğü/Jandarma personelinden oluşan ekipler vasıtasıyla motorlu araçlarda gerekli kontrol ve denetimler yapılmaktadır.

Fotoğraf 88-II Müdürlüğünce yürütülen Egzoz Emisyon Denetim Çalışmaları

2. Su ve Atık Su Yönetimi

Manisa ilinde içme ve kullanma sularının büyük bir kısmı yeraltı kaynaklarından elde edilmektedir. Bunu kaynak ve baraj suları izlemekte ve çok az miktarda da akarsulardan kullanılmaktadır. 2012 verilerine göre Manisa'da kanalizasyon şebekesi ile hizmet verilen nüfusun belediye nüfusu içindeki oranı %94 olmuştur.

Manisa, Horozköy Mağrabahçe mevkiinde 114 dönüm alana kurulu bulunan Manisa Eysel Atıksu Arıtma Tesisinin Şubat 1993'de geçici kabulü, Haziran 1994'te kesin kabulü yapılarak işletmeye alınmıştır. Haziran 1994 yılından itibaren tesis Manisa Belediyesi tarafından işletilmektedir. 31.000 m³/gün atıksu arıtma kapasitesinde olan tesis, kaba ızgara, ince ızgara (mekanik ızgara), kum tutucu, ön ve son çökeltim havuzları, biyolojik arıtma (damlatmalı filtre) aerobik çamur stabilizasyon havuzları ve çamur kurutma yataklarından oluşmaktadır.

Manisa Eysel Atıksu Arıtma Tesisi düzenli olarak işletilmesi sonucu, yapılan tüm kontrollerde Su Kirliliği Kontrolü Yönetmeliğine uygun arıtma yapıldığı tespit edilmiş olup, tesisin "Deşarj İzin Belgesi" ve "Arıtma Tesisi Belgesi" mevcuttur. Ayrıca Arıtma Tesisi bünyesinde oluşturulan tesisin giriş ve çıkış suyunda BOI, KOI, AKM, pH parametreleri düzenli olarak analiz edilmektedir.

Çizelge 464 – Manisa ilinde faaliyette olan kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu

MANİSA		Belediye Atıksu Arıtma Tesisi/Deniz Deşarjı Olup Olmadığı?			Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Türü			Mevcut Kapasitesi (ton/gün)	Arıtılan/Deşarj Edilen Atıksu Miktarı (m ³ /sn)	Deşarj Noktası koordinatları	Deniz Deşarjı	Hizmet Verdiği Nüfus	Oluşan AAT Çamur Miktarı (ton/gün)
		Var	İnşa/plan aşamasında	Yok	Fiziksel	Biyolojik	İleri						
İl Merkez	Manisa	x	İhale Aşamasında	x	x	x	31.000	31.000	Y: 535807,44 X:4280646,945 ED50	YOK	309.050	65 m ³ /gün	
	Keçiliköy	x					500	146		YOK	1.224		
İlçeler	Ahmetli	x			x	x	7752	1200		YOK	10.081		
	Akhisar	x			x	x	16000	15000		YOK	107.086		
	Alaşehir	x			x	x	13000	9000		YOK	48.147		
	Demirci			x									
	Gölmarmara	x			x	x	2088	2088		YOK	9.699		
	Gördes		İhale Aşamasında										
	Kırkağaç	x					6885	3423					
	Köprübaşı			x	x	x							
	Kula	x					6600	2937		YOK	24.684		
	Salihli	x					19600	11736		YOK	98.618		
	Sarıgöl			x									
	Saruhanlı	x			x	x	3000	2400		YOK	15.781		
	Selendi			x									
	Soma		İhale Aşamasında										
Turgutlu		İhale Aşamasında											

Manisa Atıksu Arıtma Tesisinde arıtılmış olan su bir deşarj hattı ile Gediz'e verilmektedir. Oluşan çamur ise önce çamur stabilizasyon havuzuna alınarak 11 gün süre ile havalandırılarak stabilize edilmektedir. Ön ve son çöktürme ile oluşan çamur miktarı 300 m³/gün'dür. Manisa Eysel Atıksu Arıtma Tesisinde stabilize edilen çamur boyutları 50x10 olan 32 adet çamur kurutma yatağına alınarak su içeriğinin filtrasyon ile azaltılması sağlanmaktadır. Yaz sezonunda kurutulmuş çamur, yataklardan boşaltılarak pamuk üretimi yapan çiftçilere satılmaktadır.

Manisa Organize Sanayi Bölgesinde 21.500 ton/gün kapasiteli (fiziksel+biyolojik+kimyasal) atık su arıtma tesisi bulunmaktadır.

3. Atık

Manisa ili sınırları içerisinde; 220-260 ton/gün evsel atık, 75-120 ton/gün endüstriyel atık, 15-25 ton/gün Manisa Organize Sanayi Bölgesinden kaynaklanan evsel atık oluşmaktadır. Şahindere Kırtık Mevkiinde bulunan düzensiz katı atık depolama alanında katı atıkların bertarafı gerçekleştirilmektedir (Manisa Belediye Başkanlığı, 2014).

2872 Sayılı Çevre Kanununun 11. Maddesinde yer alan; "Büyükşehir belediyeleri ve belediyeler evsel katı atık bertaraf tesislerini kurmak, kurdurmak, işletmek veya işletmekle yükümlüdürler." hükmü gereği Manisa İli Mart 2014 tarihinde Büyükşehir statüsüne geçtiği için, kanuni yükümlülük Manisa İline bağlı 15 adet İlçe Belediyesinden Manisa Büyükşehir Belediye Başkanlığının yükümlülükleri kapsamına girmiştir. Bu bağlamda, Manisa ili için daha önceki çalışmalarla belirlenen 6 adet Belediye Birliği fesh edilerek Manisa Büyükşehir Belediye Başkanlığınca yeni bir planlama yapılmıştır. Bu planlamaya göre; Manisa ili 3 bölgeye ayrılarak, bu üç proje kapsamında Katı Atık Bertaraf Tesislerinin kurulması öngörülmektedir.

Çizelge 465 – Manisa ilinde bulunan bertaraf tesisleri sayıları

Katı Atık Bertaraf Tesisi Sayısı	0
Lisanslı Ambalaj Atığı Toplama Ayırma Tesisi ve Geri Dönüşüm Tesisi Sayısı	39

İlin Soma ilçesinde 22x2=44 MW, 165X6=990 MW olup toplam 1.034 MW kurulu güce sahip, 8 üniteden oluşan; linyit kömürü ile çalışan termik santral mevcuttur. Yakılan kömürün küllerinin tamamı çevreyi kirletmeden şehre 4 km uzaklıktaki Ayrıtlı Kül Barajına; su ile karıştırılarak hidrolik olarak pompalarla atılmaktadır. Açığa çıkan kimyasal atıklar nötralize sisteminde nötralize edildikten sonra kül barajında stoklanmaktadır. Açığa çıkan küllerin bir miktarı çimento fabrikalarında kullanılmak üzere satılmaktadır. Azda olsa ekonomiye katkısı sağlanmıştır. Soma Termik Santralinde oluşan cüruf-uçucu kül miktarı 1-4 ünitelerde 884.660,40 ton, 5-6 ünitelerde de 878.603,04 ton olmak üzere 1.763.263,44 ton 'dur.

Fotoğraf 89-Soma Termik Santrali

Tıbbi atıkların bertarafı konusunda gelişmiş ülkelerde uygulanan alternatif bertaraf teknolojilerinin ülkemizde de uygulanmasının önünü açan tıbbi atıkların kontrolü yönetmeliği uyarınca ilde tıbbi atıkların sterilize edilerek zararsız hale getirilmesi ile ilgili çalışmalar sonuçlandırılmış olup ilde tıbbi atık sterilizasyon tesisi kurulmuş ve faaliyete geçmiştir. 2014 yılında Manisa ili sınırları içindeki belediyelerde toplanan tıbbi atık miktarı 1277,228 tondur.

Manisa ilinde 2014 yılında 2.994 kg atık pil toplanmıştır.

İl bazında 8 adet lisanslı ambalaj atığı toplama-ayırma tesisi, 10 adet ambalaj atığı geri dönüşüm tesisi, 3 adet ambalaj atığı geri dönüşüm toplama ayırma lisanslı tesis bulunmaktadır.

İlde 6 adet lisanslı tehlikeli atık geri kazanım tesisi, 1 adet lisanslı atık akü geri kazanım tesisi, 1 adet bitkisel atık yağ geçici depolama alanı, 7 adet lisanslı Tehlikesiz İnert Atıkların Geri Kazanım tesisi ve 3 adet tehlikeli atık ara depolama tesisi bulunmaktadır.

Büyük Endüstriyel Kazaların Kontrolü Hakkında Yönetmelik kapsamında Manisa ilinde 4'ü alt seviye 2'si de üst seviye olmak üzere toplam 6 SEVESO kuruluşu bulunmaktadır.

4. Doğa Koruma, Biyoçeşitlilik ve Tabiat Varlıklarını Koruma Çalışmaları

2014 yılı sonu itibarıyla il sınırları içerisinde 1 adet Milli Park (Spil Dağı Milli Parkı) 6.693,5 ha, 2 adet Tabiat Parkı (Mesir 12,1 ha ve Süreyya 4,85 ha), 1 adet Tabiat Anıtı (Kula Peri Bacaları 152 ha) bulunmakta olup, toplam ilde 6.862,45 ha korunan alan bulunmaktadır. İldeki toplam korunan alanlar ülkemiz toplamının %0,92'sini oluşturmaktadır. Ayrıca il sınırları içerisinde yer alan 1 adet RAMSAR adayı sulak alan özelliği taşıyan 6.800,0 ha büyüklüğe sahip Marmara Gölü yer almaktadır.

Spil Dağı Milli Parkı: Yurdumuzun Ege Bölgesinde değişik jeolojik ve morfolojik bir yapıya sahip, flora bakımından birçok endemik bitki türlerini barındıran tarihi, arkeolojik ve mitolojik kalıntılara sahip, bilimsel araştırmalar yönünden olduğu kadar rekreasyon imkanları bakımından büyük değer taşıyan Spil Dağı; 22.04.1968 tarihinde Bakanlık oluru ile Milli Park olarak ilan edilmiş olup, Orman ve Su İşleri Doğa Koruma ve Milli Parklar 4. Bölge Müdürlüğü Spil Dağı Milli Park Müdürlüğü sorumluluğunda 6.694 ha büyüklüğünde bir Milli Parktır.

Fotoğraf 90-Spil Dağı Milli Parkı

Arenaria sipylea (spil arenaryası), Silene sipylea (spil nakil çiçeği), Achillea nobilis subsp. sipylea (spil civanperçemi), Cirsium sipyleum (spil diken), Centaurea sipylea (spil peygamber diken), Origanum sipyleum (spil mercanköşkü), Tymus sipyleus (spil kekiği) Spil Dağında ilk olarak tanımlanan ve Spil Dağı'nın ismi verilen endemik bitkilerdir. Centaurea sipylea (spil peygamberdiken), Tragopogon subacaulis (spil tekesakalı), Alkanna areolata var. sublaevis (spil havacıvası) dünyada sadece Spil Dağında bulunmaktadır. Anemone coronaria (dağ lalesi), Tulipa orphanidea (lale), Tulipa sylvestris (sarı lale), Paeonia mascula (şakayık) Spil Dağı Milli Parkında yetişen ve ekonomik önem arz eden bitkilerdir.

Mesir Tabiat Parkı: Manisa Merkezde bulunan alan 12,1 hektar olup 13.04.2008 tarihinde Tabiat parkı ilan edilmiştir. Şu anda ateşsiz piknik amaçlı kullanılan 5,00 hektarlık bölümünün 3 hektarı yerli bitki türleri ile arboretum şeklinde ağaçlandırılmış olup, bu bölümde yaklaşık 92 adet değişik bitki türü dikimi yapılmıştır. Geven, zakkum, kekik vb. bitkileri bulunmaktadır. Alanda göçmen kuşlardan sığırcık ile birlikte diğer değişik kuş türleri bulunmaktadır. Görülen kuş türleri; serçe, karga, kırlangıç, arıkuşu, belli başlı türler arasındadır.

Fotoğraf 91-Mesir Tabiat Parkı

Süreyya Tabiat Parkı: Manisa Merkezde bulunan alan 4,85 hektar olup 11.07.2011 tarihinde Tabiat Parkı ilan edilmiştir. Alanın şu anda piknik amaçlı kullanılan bölümünün tamamı orman vasfında ve ağalık karakterizasyona sahiptir. Fıstık çamı, selvi ve çınar ağaçları ile kaplı olup yer yer zakkum çiçekleri mevcuttur.

Fotoğraf 92-Süreyya Tabiat Parkı

Kula Peri Bacaları Tabiat Anıtı: Kula Peri Bacaları Tabiat Anıtı alanı; Kula Merkezine 16 km uzaklıkta Ankara-İzmir Ana Karayolu üzerinde Yurtbaşı Köyü (eski adı Davala) yakınında Burgaz Mevkii'n de; Ana karayolu üzerinden Gediz 1 köprüsünü geçtikten yüz metre sonra sola kıvrılan yol ile başlayan Toplam 152 ha alanı kapsamaktadır. Tabiat Anıtı ilan edilen alan içerisinde toplam 37,5 ha alan da Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından Doğal Sit Alanı olarak tescil edilmiştir.

Fotoğraf 93-Kula Peri Bacaları Tabiat Anıtı

Doğal Sit: Manisa ili merkez ve ilçelerinde toplam 9 adet doğal sit alanı bulunmakta, 3 adet doğal sit için de tespit çalışmaları devam etmektedir.

Merkezde; Toptepe, Mevlana Yolu ve Spil Dağı eteği, Ağlayan Kaya (Niobe), Demirci İlçesinde; Söğütçük Köyü, Salihli İlçesinde; Ormanlık Alanda fosil insan ayak izleri Gördes İlçesinde; fosil insan ayak izleri, Kula İlçesinde; Peribaca tipi doğal oluşumlar, Divlit Tepe civarı volkanik oluşumlar, Selendi İlçesinde; anıt görünümlü kaya

Anıt Ağaç: Manisa ili merkez ve ilçelerinde 77 alanda anıt ağaç bulunmakta, 2 adet Anıt Ağaç tescil işlemi devam etmektedir.

5. Arazi Kullanımı

Çizelge 466 – Manisa ilinin arazi kullanım durumu

Arazi Kullanım Türü	Alan (ha)	%
Toplam	13.201.000	100,00
Tarım Alanı	5.139.374	38,93
Çayır - Mera	325.290	2,46
Ormanlık - Fundalık	3.398.158	25,74
Kullanılmayan Tarım Arazisi	46.637	0,35
Tarıma Elverişsiz Arazi	4.338.178	32,86

İzmir-Manisa Planlama Bölgesi 1/100.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı 23.06.2014 tarih ve 9948 sayılı Bakanlık Makamı Olur'u ile onaylanmış yürürlüğe girmiş olup, yapılan itirazlar sonucu değişiklikler ise Bakanlık Makamınının 30.12.2014 tarih ve 21137 sayılı Olur'u ile onaylanmıştır.

6. ÇED Kararları, Çevre İzin ve Lisans İşlemleri

Çizelge 467– Manisa ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2014 yılı içerisinde alınan ÇED Olumlu ve ÇED Gerekli Değildir Kararlarının sektörel dağılımı (Manisa ÇŞİM, 2014)

Karar	Maden	Enerji	Sanayi	Tarım - Gıda	Atık - Kimya	Ulaşım Kıyı	Turizm - Konut	TOPLAM
ÇED Gerekli Değildir	32	7	25	61	5	2	-	132
ÇED Olumlu Kararı	-	4	-	6	-	-	-	10

Çizelge 468– Manisa ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzni/Çevre İzni ve Lisansı Belgesi sayıları (Manisa ÇŞİM, 2014)

	EK-1	EK-2	TOPLAM
Geçici Faaliyet Belgesi	6	60	66
Çevre İzin Belgesi	5	52	57
Çevre Lisans Belgesi	11	4	15

7. Çevre Denetimleri ve Yaptırımlar

Çizelge 469– Manisa ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı (Manisa ÇŞİM, 2014)

Denetimler	Birleşik	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	Derin Deniz Deşarjı	ÇED	TOPLAM
Planlı Denetimler	60	75	61	6	49	1	11		37	113
Ani (plansız) denetimler		429	367	18	447	9	136		437	995
Genel Toplam	60	504	428	24	496	10	147		474	1417

Kesilen Ceza Sayısı Kesilen		Ceza Miktarı (TL)
Egzoz Denetimi	0	0,00

PGD Denetim Sayısı		Kesilen Ceza Miktarı (TL)
	1	0,00

Çizelge 470 – Manisa ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından uygulanan ceza miktarları ve sayısı (Manisa ÇŞİM, 2014)

	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	ÇED	Diğer	TOPLAM
Ceza Miktarı (TL)	29465,52	337870,00		337856,00		84460,00	289644,21		1.077.294,93
Uygulanan Ceza Sayısı	27	5		4		4	27		66

2014 yılında Manisa Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü tarafından 2872 sayılı Çevre Kanununun 15. Maddesi 3 bendi kapsamında; ÇED Yönetmeliği kapsamında proje tanıtım dosyası hazırlanmaksızın başlanan faaliyet hakkında; faaliyet durdurma yaptırımı uygulanmaktadır.

KAHRAMANMARAŞ

1. Hava Kalitesi ve İklim Değişikliği

2014 yılında Kahramanmaraş'ta konutlarda 62.166.047 m³, sanayide 89.696.215 m³, serbest tüketici olarak ta 92.077.889 m³ doğal gaz kullanılmıştır. 2014 yılında Kahramanmaraş ilinde bulunan Hava Kalitesi Ölçüm İstasyonunun aylara göre verileri Çizelge 471'de verilmektedir.

Çizelge 471 – Kahramanmaraş ilinde 2014 yılı hava kalitesi parametreleri aylık ortalama konsantrasyon değerleri (µg/m³; CO: mg/m³)

Merkez İlçesi	SO ₂	AGS*	PM10	AGS*	CO	AGS*	NO	AGS*	NO ₂	AGS*	NO _x	AGS*	OZON	AGS*
Ocak	68	-	142	1										
Şubat	44	-	99	-										
Mart	31	-	64	-										
Nisan	18	-	50	-										
Mayıs	18	-	38	-										
Haziran	14	-	43	-										
Temmuz	36	-	48	-										
Ağustos	14	-	58	-										
Eylül	11	-	52	-										
Ekim	10	-	79	-										
Kasım	22	-	123	1										
Aralık	27	-	109	1										

Çizelge 472 – Kahramanmaraş ilinde 2014 yılı hava kalitesi parametreleri aylık ortalama konsantrasyon değerleri (µg/m³; CO: mg/m³)(devam)

Elbistan İlçesi	SO ₂	AGS*	PM10	AGS*	CO	AGS*	NO	AGS*	NO ₂	AGS*	NO _x	AGS*	OZON	AGS*
Ocak	68		142											
Şubat	44		99											
Mart	31		64											
Nisan	18		50											
Mayıs	18		38											
Haziran	14		43											
Temmuz	36		48											
Ağustos	14		58											
Eylül	11		52											
Ekim	10		79											
Kasım	22		123											
Aralık	27		109											

İlde 18 adet istasyona egzoz emisyonu ölçüm yetki belgesi verilmiş olup, 2014 yılında 93.323 adet aracın egzoz emisyonu ölçülerek egzoz emisyon ölçüm pulu ile 22.307 adet egzoz emisyon ruhsatı verilmiştir.

2. Su ve Atık Su Yönetimi

Kahramanmaraş ilinin merkez içme ve kullanma suyu Pınarbaşı Mevkiinde bulunan Büyükgöz, Kırkgöz ve Baharpınarı adı ile bilinen kaynak suları ve Kahramanmaraş Ovasında bulunan iki terfi merkezinden beslenmektedir. Pınarbaşı Mevkiindeki kaynak sularının bir kısmı cazibe ile diğer bir kısmı ise terfi vasıtası ile şebekeye verilmektedir. Kuyulardan 600 lt/sn ve Pınarbaşı Mevkiindeki su kaynaklarından ise 500 lt/sn olmak üzere toplam 1.100 lt/sn su temin edilmektedir. Şehrimizin şu andaki su ihtiyacı ise 2.000 lt/sn'dir. Mevcut içme suyu depolarının 77.365 m³ su toplama kapasitesi bulunmakta, şebeke uzunluğu ise 585,7 km'dir.

Aradaki içme suyu açığını kapatmak için, Merkez Belediyesince yaptırılan Andırın ilçe merkezinin 15 km doğusunda Gökgedik köyü sınırları içerisindeki 1.200 lt/sn debili, Karasu İsale Hattı çalışmaları sona ermiş olup şehre su dağıtımını yapmıştır.

Kahramanmaraş İçmesuyu (Ayvalı) Projesi: Ayvalı Projesi, Kahramanmaraş ilinin 2040 yılına kadar olan içme, kullanma ve endüstriyel su ihtiyacını karşılamak için projelendirilmiştir. Proje kapsamında 1 adet baraj, 24.800 m uzunluğunda isale hattı ve arıtma tesisi bulunmaktadır. Söz konusu ünitelerin inşaatı tamamlanmış olup 17/05/2010 tarihinde Kahramanmaraş Belediyesi'ne devri gerçekleştirilmiştir. Kahramanmaraş iline Ayvalı Barajından 26 hm³/yıl su sağlanmaktadır.

Kahramanmaraş Belediyesi evsel nitelikli atıksu arıtma tesisi için Merkez Pınarbaşı Köyü Sümbüllü Mevkiindeki 242.683,38 m²'lik alan seçilmiş, Bakanlığımızın IPA Koordinasyon ve Uygulama Merkezine sunulmak üzere projenin 1. Etabını oluşturan ön fizibilite kapsamında bulunan A, B ve C Etapları tamamlanarak Belediyeye teslim edilmiştir. Kahramanmaraş Entegre Su Projesi toplam tahmini bütçesi yaklaşık 43 milyon avro olup AB Komisyonu tarafından IPA Fonları kapsamında %85 oranında karşılıksız hibe, geri kalan % 15'in, % 40'ı Bakanlığımızdan, % 60'ı da Belediye bütçesinden karşılanacaktır. Atıksu arıtma tesisi için "ÇED Olumlu Kararı" verilmiştir. Projenin fizibilite raporları için Çevre Yönetimi Genel Müdürlüğü'nden onay alınmıştır. Proje, Komisyon'a gönderilmiştir. Komisyon kararının akabinde, ilgili Belediye tarafından projenin anaerobik çamur çürütücü (Anaerobic Digestion) ilavesi yapılmış ve proje son halini alarak onaylanmıştır. Son halini alan projeye ilgili ihale süreci başlamıştır.

Çizelge 473- Kahramanmaraş ilinde kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu

KAHRAMANMARAŞ	Belediye Atıksu Arıtma Tesisi/Deniz Deşarjı Olup Olmadığı?			Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Türü			Mevcut Kapasitesi (ton/gün)	Arıtılan/Deşarj Edilen Atıksu Miktarı (m ³ /sn)	Deşarj Noktası koordinatları	Deniz Deşarjı	Hizmet Verdiği Nüfus	Oluşan AAT Çamur Miktarı (ton/gün)
	Var	İnşa/plan aşamasında	Yok	Fiziksel	Biyolojik	İleri						
İl Merkez	Büyükşehir		x				130.000					
İlçeler	Elbistan	x			x		10.225					
	Pazarcık	x			x		11.000					
	Türkoğlu	x			x		3519					

Kahramanmaraş Belediyesi imar sınırları içinde nüfusun %99'u kanalizasyon sisteminden faydalanmaktadır.

Çizelge 474- Kahramanmaraş OSB Müdürlüklerince AAT yapımı konusunda yürütülen çalışmalar

OSB Adı	Mevcut Durumu	Kapasitesi (m ³ /gün)	AAT Türü	AAT Çamuru Miktarı (ton/gün)	Deşarj Ortamı
Kavaklı OSB	YOK	-	-	-	-
Elbistan OSB	YOK				
Türkoğlu OSB	YOK				
Kahramanmaraş Tekstil İhtisas OSB	YOK				

Not: Elbistan, Tekstil İhtisas ve Türkoğlu OSB'lerin alt yapı çalışmalarına başlandı. Faal tesis bulunmamaktadır.

3. Atık

Kahramanmaraş ili merkez ilçesi Kürtül Kasabası, Eyüp Sultan Mahallesi, Deli Ömer Mevkii, M37-d2 paftada 532.920,51 m²'lik (53,29 ha) alanda MARAŞÇEBBİR (Kahramanmaraş Belediyesi ve Çevre Belediyeler Katı Atık Bertaraf Tesisleri Yapma ve İşletme Birliği) tarafından Katı Atık Düzenli Depolama Tesisi kurulmuştur. Kahramanmaraş Belediyesi adına günlük ortalama 400 ton evsel ve evsel nitelikli endüstriyel atık oluşmaktadır.

Fotoğraf 94-Düzenli Depolama Alanından görünüş

Çizelge 475 – Kahramanmaraş ilinde katı atık düzenli depolama alanları ile ilgili yürütülen çalışmalar.

KATI ATIK BİRLİĞİNİN YAPISI	SON DURUM
İlin güney ilçeleri için Katı Atık Birliği; KAHRAMANMARAŞ, PAZARCIK, TÜRKOĞLU, ÇAĞLAYANCERİT VE ANDIRIN BELEDİYELERİ tarafından, "Kahramanmaraş Belediyesi ve Çevre Belediyeler Katı Atık Bertaraf Tesisi (MARAŞ ÇEBBİR) Adı Altında Birleştirilmiştir.	Depo alan inşaatı tamamlanmış olup, 2013 yılı itibarı ile atık kabulüne başlanılmıştır.
İlin kuzey ilçeleri için Katı Atık Birliği; ELBİSTAN, AFŞİN GÖKSUN, EKİNÖZÜ VE NURHAK BELEDİYELERİ tarafından İl Özel İdaresi ve Belediyeler Çevre-Altyapı Temel Hizmetler Birliği adı altında birleştirilmiştir.	Katı Atık Mastr Planı Nihai Rapor hazırlanmış olup, çalışmalar devam ediyor.

Fotoğraf 95-Katı atık sızıntı suları toplama havuzu

Çizelge 476 – Kahramanmaraş ilinde bulunan bertaraf tesisleri sayıları.

Katı Atık Bertaraf Tesisi Sayısı	1
Lisanslı Ambalaj Atığı Toplama Ayırma Tesisi ve Geri Dönüşüm Tesisi Sayısı	6
Lisanslı Ambalaj Atığı Geri Dönüşüm Tesisi Sayısı	5

Çizelge 477 - Kahramanmaraş ilinde ambalaj atığı bildirim ve belgelendirmeler (2014)

Ambalaj Atıkları Bildirim (Piyasaya Süren+Ambalaj Üreticisi) Sayısı	229
Ambalaj Atıkları Belgelendirme Sayısı	249

2014 yılında Kahramanmaraş ilinde 16.340 kg atık motor yağı, 62.802 kg atık sanayi yağı toplanmış olup bu atık yağın (tümü) 79.142 kg'ı geri kazanıma gönderilmiştir.

2014'te Kahramanmaraş'ta 21.350 kg kullanılmış kızartmalık yağ toplanmıştır.

2014 yılı içerisinde, 05.11.2011 tarih ve 65516 sayılı Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından çıkarılan 2010/17 sayılı Bakanlığımız genelgesi doğrultusunda ilde oluşan 688.280 kg tıbbi atık lisanslı firma tarafından toplanarak taşıma lisanslı araçlarla Gaziantep ilinde bulunan sterilizasyon tesislerine taşınmıştır.

4. Doğa Koruma, Biyolojik Çeşitlilik ve Tabiat Varlıklarını Koruma Çalışmaları

İl sınırları içerisinde 3 adet tabiat parkı (Kapıçam Tabiat Parkı, Körçoban Tabiatı Koruma Alanı ve Yavşan Tabiat Parkı) bulunmakta olup, bunlar sırasıyla 180 ha, 359 ha ve 580 ha büyüklüktedir.

Hançer Deresi Yaban Hayatı Geliştirme Sahası 7.894 ha ve Elbistan Kızılkandil Örnek Avlağı 4.150 ha alana sahiptir. Toplam da 13.162 ha korunan alan bulunmaktadır.

Çizelge 478 – Kahramanmaraş ilinde tescilli kültür varlıkları

Açıklama	Toplam
Höyük	3
Sivil Mimari	2
Kale	1
Nekropol Mezar	5
Han Kalıntısı ve Sarnıç	2
Yapı Kalıntısı	3
Mozaik Alanı	5
Antik Kent	1
Arkeolojik Alan	4
Yazıt ve kabartma	2
Köprü	1
GENEL TOPLAM	29

5. Arazi Kullanımı

Çizelge 479 – Kahramanmaraş ilinin arazi kullanım durumu

Arazi Kullanım Türü	Alan (ha)	%
Tarım Arazileri	472.031	32,95
Su Kütlesi	15.635	1,09
Orman	503.381	35,13
Sulak Alan	0	0,00
Çayır ve Mera	262.017	18,29
Yerleşim Yerleri, Yapay Bölgeler	179.636	12,54

6. ÇED Kararları, Çevre İzin ve Lisans İşlemleri

Çizelge 480 – Kahramanmaraş ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2014 yılı içerisinde alınan ÇED Olumlu ve ÇED Gerekli Değildir Kararlarının sektörel dağılımı (Kahramanmaraş ÇŞİM, 2014)

Karar	Maden	Enerji	Sanayi	Tarım - Gıda	Atık - Kimya	Ulaşım Kıyı	Turizm - Konut	TOPLAM
ÇED Gerekli Değildir	19	1	6	12	2	1	3	44
ÇED Olumlu Kararı	-	-	6	-	-	-	-	6

Çizelge 481 - Kahramanmaraş ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzni/Çevre İzni ve Lisans Belgesi sayıları (Kahramanmaraş ÇŞİM, 2014)

	EK-1	EK-2	TOPLAM
Geçici Faaliyet Belgesi	4	23	27
Çevre İzni ve Lisans Belgesi	7	35	42
TOPLAM	11	58	69

7. Çevre Denetimleri ve Yaptırımlar

Çizelge 482 – Kahramanmaraş ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı (Kahramanmaraş ÇŞİM, 2014)

Denetimler	Birleşik	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	ÇED	Anız Yangınları	HES	TOPLAM
Planlı Denetimler	25	57	60	-	33	-	-	27	-	-	202
Ani (plansız) denetimler		108	55	6	17	-	33	11	3	-	233
Genel Toplam	25	165	115	6	50	-	33	38	3	-	435

Kesilen Ceza Sayısı Kesilen		Ceza Miktarı (TL)
Egzoz Denetimi	0	0,00

PGD Denetim Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
0	0,00

Çizelge 483 – Kahramanmaraş ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından uygulanan ceza miktarları ve sayısı (Kahramanmaraş ÇŞİM, 2014)

	Hava	Su	Atık	ÇED	HES	Anız Yangınları	TOPLAM
Ceza Miktarı (TL)		523.943,00		140.807,83	21.106,00		685.856,83
Uygulanan Ceza Sayısı		5		9	2		16

MARDİN

1. Hava Kalitesi ve İklim Değişikliği

2014 yılında Mardin’de sanayide 9,183,080 m³ doğal gaz kullanılmıştır.

2014 yılında Mardin ilinde bulunan Hava Kalitesi Ölçüm İstasyonunun aylara göre verileri Çizelge 484’ de verilmektedir. İlde söz konusu istasyonun verilerine göre PM10 (toz) parametresi kış ve ilkbahar aylarında kısa vadeli aşmalar fazla gözlenmektedir.

Çizelge 484 - Mardin ilinde 2014 yılı hava kalitesi parametreleri aylık ortalama konsantrasyon değerleri (µg/m³; CO: mg/m³)

Merkez	SO ₂	AGS*	PM10	AGS*	CO	AGS*	NO	AGS*	NO ₂	AGS*	NO _x	AGS*	OZON	AGS*
Ocak	34	-	52	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Şubat	33	-	58	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mart	15	-	53	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nisan	12	-	54	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mayıs	9	-	47	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Haziran	9	-	60	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Temmuz	11	-	62	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ağustos	11	-	72	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Eylül	8	-	9	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ekim	8	-	133	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kasım	19	-	44	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Aralık	27	-	45	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

İlde Mardin Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğünden Egzoz Emisyon Ölçüm Yetki Belgesi almış 12 adet istasyon ve 1 adet te mobil ölçüm aracı bulunmaktadır.

2. Su ve Atık Su Yönetimi

İlde içme suyu temini konusunda yüzeysel sulardan Çağ-Çağ Deresinden yararlanılmakta olup, kaynakdan çekilen su miktarı 19,64 hm³/yıl’dır. Ayrıca yeraltı suyundan temin edilen içme suyunun kuyular yardımıyla çekilen su miktarı ise 1,27 hm³/yıl olmaktadır.

Mardin Belediyesi Atıksu Arıtma Tesisi (AAT) Projesi, IPA kapsamında, ilin jeolojik yapısı nedeniyle oluşan kod farkından dolayı Güney Kısım ve Kuzey Kısım olmak üzere 2 ayrı proje şeklinde yapılması planlanmakta olup, proje dokümanları müşavir firma tarafından revize edilmektedir. Komisyon tarafından projenin finansman kararı alınmasının akabinde ihale aşamasına geçilmesi planlanmaktadır. Mardin ili merkezi Kuzey Kısmı, Yalım Beldesi, Kabala Beldesi, Yeşilli ilçesi atıksuları Kuzey AAT’ye; Mardin ili merkezi Güney Kısmı, Mardin Organize Sanayi Bölgesi, Küçük Sanayi Sitesi, Yukarı Azıklı Köyü, Aşağı Azıklı Köyü, Acar Köyü, Avcılar Köyü, Eryeri Köyü, Çiftlik Köyü, Göllü Köyü atıksuları Güney AAT’ye dahil edilmiştir. Ayrıca Kızıltepe Belediyesi’ne ait atıksuyun Mardin Güney Kısım AAT’ye dahil edilmesi Bakanlığımızca uygun görülmüştür. 2014 yılı itibarıyla ilde Belediye Başkanlıklarına ait faaliyette olan atıksu arıtma tesisi bulunmamaktadır.

Çizelge 485 – Mardin ilinde faaliyette olan kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu

Belediye Atıksu Arıtma Tesisi (AAT) Adı	AAT Türü	AAT Kapasitesi (m ³ /gün)	AAT Arıtma Çamuru Miktarı (ton/gün)
İlde çalışan kentsel Atıksu Arıtma Tesisi henüz bulunmamaktadır.	-	-	-

İlde Mardin Organize Sanayi Bölgesi Müdürlüğü'ne ait 1.200 ton/gün kapasiteli Endüstriyel Atıksu Arıtma Tesisi (Fiziksel+Kimyasa+Biyojolojik) tamamlanmış olup 05/06/2013 tarihinde işletmeye alınmıştır.

Mardin'de bulunan sanayi kuruluşlarına ait atık su arıtma tesislerinden kaynaklanan arıtma çamurları yakma lisansına sahip Mardin Çimento San. AŞ'de ek yakıt olarak kullanılmakta veya Katı Atık Düzenli Depolama Tesisi'ne gönderilerek bertaraf edilmektedir.

3. Atık

İlde, Mardin İli Sürdürülebilir Çevre Yönetimi Belediyeler Birliği kurulmuş ve Birliğe 26 Belediye (Acırlı, Akarsu, Çavuşlu, Dargeçit, Derik, Dikmen, Gelinkaya, Gökçe, Kabala, Kızıltepe, Mardin, Mazıdağı, Midyat, Nusaybin, Ortaköy, Ömerli, Savur, Sürgücü, Sümer, Söğütlü, Şenköy, Şenyurt, Yalım, Yeşilalan, Yeşilli, Yolbaşı) üye olmuştur.

Söz konusu Belediyeler Birliği tarafından Mardin ili Yeşilli ilçesi Zeytinli Köyü mevkiinde Katı Atık Düzenli Depolama Tesisi yapılması planlanmış ve 04/07/2007 tarihinde ÇED süreci tamamlanmıştır. Proje ile Mardin Belediyeler Birliği'ne üye 15 Belediyenin evsel katı atık, evsel nitelikli endüstriyel atık ve sterilize edilen tıbbi atıklarının bertaraf edilmesi planlanmıştır. Proje ömrü olarak 25 yıl öngörülmüştür. Proje için tahsis edilen alanın yaklaşık 60 ha'lık kısmında 3 (üç) lot halinde (54.790 m² + 77.227 m² + 75.644 m²) planlanmıştır. 05/06/2012 tarihinde tesisin temsili olarak açılışı yapılmıştır. Tesiste sızıntı suyu toplama havuzu bulunmaktadır.

İlde şu anda Atık Yönetimi Belediyeye ait 11 adet katı atık taşıma aracı ile diğer imkânlar ile yürütülmeye çalışılmaktadır.

Çizelge 486 – Mardin ilinde bulunan bertaraf tesisleri sayıları

Katı Atık Bertaraf Tesisi Sayısı	1
Lisanslı Ambalaj Atığı Toplama Ayırma Tesisi ve Geri Dönüşüm Tesisi Sayısı	1

İlde yıllık yaklaşık olarak 65.350 ton hafriyat toprağı ve inşaat yıkıntı atıkları oluşmakta ve Belediye Başkanlıkları tarafından genellikle yol dolgu malzemesi olarak kullanılmaktadır.

İlde Ambalaj Atıkları Kontrolü Yönetmeliği kapsamında bulunan işletmelerden 84 adet piyasaya süren, 1 adet ambalaj üreticisi ve piyasaya süren, 1 adet lisanslı toplama-ayırma ve geri dönüşüm tesisi Bakanlığımız Atık Ambalaj Sistemine kayıtlıdır. Söz konusu tesis sadece plastik ambalajlarının geri dönüşümünü yapmaktadır diğer ambalaj atıklarının geri dönüşümü Mardin'de sağlanamamaktadır. Mardin Belediye Başkanlığı'na ait Ambalaj Atıkları Yönetim Planı 03/10/2011 tarihinde Bakanlığımızca onaylanmıştır.

İlde 8 araca atık yağ taşıma lisansı verilmiştir. Özellikle servislerden kaynaklanan bu atıklar yaklaşık olarak 120379 ton/yıl miktarında oluşmakta olup lisanslı geri kazanım firmalarınca bertaraf edilmektedir.

İlde sterilizasyon tesisi bulunmamaktadır. Dolayısıyla atıklar Gaziantep ve Malatya'da bulunan sterilizasyon tesislerine gönderilmektedir. 2014 içerisinde Mardin'de 134,601 ton tıbbi atık toplanmıştır.

Büyük Endüstriyel Kazaların Kontrolü Hakkında Yönetmelik kapsamında Mardin ilinde 5'i alt seviye olmak üzere toplam 5 SEVESO kuruluşu bulunmaktadır.

4. Doğa Koruma, Biyolojik Çeşitlilik ve Tabiat Varlıklarını Koruma Çalışmaları

Türkiye Bitkileri Veri Tabanı (TUBVET)'e göre Mardin ili sınırları içinde 51 adet endemik bitki türü bulunmaktadır. Bu türlerden 10 tanesi Mardin iline ait yerel endemik türlerdir.

Çizelge 487– Mardin ili sınırları içinde var olan lokal endemik bitkiler

Allium armenioides	Yabani soğan
Centaurea davisii	Peygamber Çiçeği
Cicer reticulatum	Yabani Nohut
Fumaria boissieri	Şahtere
İrsis nectarifera var.mardinensis	Süsen
İsatis mardinensis	Çivit Otu
Stachys baytopiorum	Karabaş

Çizelge 488 – Mardin ilinin tabiat varlıkları durumu

DOĞAL SİT ALANINDA YER ALANLARIN LİSTESİ				
Sıra	İli	İlçe	Kültür ve Tabiat Varlığı	Konusu
1	Mardin	Merkez	I. Derece Doğal Sit	Çınar Ağacı
2	Mardin	Derik	I. Derece Doğal Sit	Kuşçu Kalderası
3	Mardin	Derik	Tabiat Varlığı	Grekot Kalderası
4	Mardin	Derik	I. Derece Ark. Sit Tabiat Varlığı	Derinsu Kaya Mağarası ve Göleti
5	Mardin	Midyat	I. Derece Ark. Sit Tabiat Varlığı	Meşe Ağacı
6	Mardin	Midyat	I. Derece Ark. Sit Tabiat Varlığı	Doğu Palamut Meşesi
7	Mardin	Midyat	I. Derece Ark. Sit Tabiat Varlığı	Menengiç Ağacı
8	Mardin	Midyat	I. Derece Ark. Sit Tabiat Varlığı	Doğu Palamut Meşesi
9	Mardin	Midyat	I. Derece Ark. Sit Tabiat Varlığı	Meşe Ağacı
10	Mardin	Midyat	I. Derece Ark. Sit Tabiat Varlığı	Çitlenbik
11	Mardin	Midyat	I. Derece Ark. Sit Tabiat Varlığı	Meşe Ağacı
12	Mardin	Midyat	I. Derece Ark. Sit Tabiat Varlığı	Menengiç Ağacı
13	Mardin	Midyat	I. Derece Ark. Sit Tabiat Varlığı	Meşe Ağacı
14	Mardin	Midyat	I. Derece Ark. Sit Tabiat Varlığı	Doğu Palamut Meşesi
15	Mardin	Midyat	I. Derece Ark. Sit Tabiat Varlığı	Menengiç Ağacı

5. Arazi Kullanımı

Çizelge 489 – Mardin ilinin arazi kullanım durumu

Arazi Kullanım Türü	Alan (ha)	%
Tarım Arazileri	426.660	47,60
Su Kütlesi	663	0,07
Orman	124.442	13,88
Sulak Alan	0	0,00
Çayır ve Mera	115.447	12,88
Yerleşim Yerleri, Yapay Bölgeler	229.216	25,57

07/09/2012 tarihinde onaylanan “Mardin-Siirt-Batman-Şırnak-Hakkâri Planlama Bölgesi 1/100.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı”na askı sürecinde gelen itirazlar sonrasında; “Mardin-Siirt-Batman-Şırnak-Hakkâri Planlama Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı” (L47, M45, M46, M47, M48, M51, M52, N45, N46, N47 ve N48 Paftaları), Plan Açıklama Raporu ve Plan Hükümleri, Bakanlık Makamının 21/02/2013 tarihli ve 2737 sayılı Olur’u ile 644 sayılı Çevre ve Şehircilik Bakanlığı’nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname’nin 7. maddesi uyarınca onaylanmıştır.

6. ÇED Kararları, Çevre İzin ve Lisans İşlemleri

Çizelge 490 – Mardin ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2014 yılı içerisinde alınan ÇED Olumlu ve ÇED Gerekli Değildir Kararlarının sektörel dağılımı (Mardin ÇŞİM, 2014)

Karar	Maden	Enerji	Sanayi	Tarım - Gıda	Atık - Kimya	Ulaşım Kıyı	Turizm - Konut	TOPLAM
ÇED Gerekli Değildir	4	3	6	-	1	-	-	14
ÇED Gereklidir	-	-	-	-	-	-	-	-
ÇED Olumlu Kararı	-	2	1	-	-	-	-	3

Çizelge 491 – Mardin ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzni/Çevre İzin ve Lisansı Belgesi sayıları (Mardin ÇŞİM, 2014)

	EK-1	EK-2	TOPLAM
Geçici Faaliyet Belgesi	1	9	10
Çevre İzin Belgesi	1	11	12
Çevre İzni ve Lisans Belgesi	-	-	-
TOPLAM	2	20	22

7. Çevre Denetimleri ve Yapıtlar

Çizelge 492 – Mardin ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı (Mardin ÇŞİM, 2014)

Denetimler	Birleşik	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	Derin Deniz Deşarjı	ÇED	İZİN	TOPLAM
Planlı Denetimler	20	17	9	2	21	0	20	0	6	20	115
Ani (plansız) denetimler	0	29	14	0	26	0	6	0	5	46	126
Genel Toplam	20	46	23	2	47	0	26	0	11	66	241

Kesilen Ceza Sayısı Kesilen		Ceza Miktarı (TL)
Egzoz Denetimi	0	0,00

PGD Denetim Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
2	0,00

Çizelge 493– Mardin ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından uygulanan ceza miktarları ve sayısı (Mardin ÇŞİM, 2014)

	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	ÇED	Diğer	TOPLAM
Ceza Miktarı (TL)	211.160,00	105.587,00	0	253.312,00	0	0	0	202.128,00	772.187,00
Uygulanan Ceza Sayısı	4	1	0	2	0	0	0	16	23

1. Hava Kalitesi ve İklim Değişikliği

İlde, Merkez İlçe ve Yatağan İlçesinde olmak üzere 2 adet Hava Kalitesi Ölçüm İzleme İstasyonu bulunmaktadır.

İlde 3 adet termik santral bulunmaktadır (Yatağan, Yeniköy ve Kemerköy) , Yatağan ve Kemerköy Termik Santrallerinde desülfirizasyon ünitesi devrede olup, Yeniköy Termik Santralinde desülfirizasyon ünitesi devrede değildir. Bu santraller mevzuat gereği kontrol altındadırlar. Kirliliğin yönetmeliklerde belirtilen standardı aşması halinde ünitelerde yük düşümüne gidilmesi termik santral işletmesinden istenmekte ve gerektiğinde santral ünitelerinin tamamının kapatılması istenmektedir.

Yatağan ilçesinde Ulusal Hava Kalitesi İzleme Ağı kapsamında kurulan istasyonda hava kirliliği ölçümlerine 2005 yılı Eylül ayında başlanılmıştır. İstasyonda sürekli olarak kükürt dioksit ve toz ölçümü yapılmaktadır. Yatağan hava kirliliğinin standart değerleri aşması, yani 3 ardışık saat metreküpte 500 mikrogramı geçmesi durumunda ve anlık değerlerin hızla aşılması durumunda Yatağan Kaymakamlığı tarafından müdahale edilerek, termik santralin ünitelerinin yük düşümüne gidilmekte veya duruma göre üniteler devre dışı bırakılmaktadır.

2014 yılında Muğla ilinde bulunan Hava Kalitesi Ölçüm İstasyonunun aylara göre verileri Çizelge 494'de verilmektedir.

Çizelge 494 - Muğla ilinde 2014 yılı hava kalitesi parametreleri aylık ortalama konsantrasyon değerleri ($\mu\text{g}/\text{m}^3$; CO: mg/m^3)

Muğla (Merkez Hava İzleme İstasyonu)	SO ₂	AGS*	PM10	AGS*	CO	AGS*	NO	AGS*	NO ₂	AGS*	NO _x	AGS*	OZON	AGS*
Ocak	88	-	130	22										
Şubat	101	-	115	12										
Mart	78	-	91	10										
Nisan	-	-	76	4										
Mayıs	-	-	53	-										
Haziran	5	-	57	3										
Temmuz	6	-	57	-										
Ağustos	4	-	63	-										
Eylül	7	-	57	1										
Ekim	5	-	66	2										
Kasım	45	-	95	14										
Aralık	75	-	111	7										

Çizelge 495 - Muğla ilinde 2014 yılı hava kalitesi parametreleri aylık ortalama konsantrasyon değerleri ($\mu\text{g}/\text{m}^3$; CO: mg/m^3)(devam)

Yatağan Hava İzleme İstasyonu	SO ₂	AGS*	PM10	AGS*	CO	AGS*	NO	AGS*	NO ₂	AGS*	NO _x	AGS*	OZON	AGS*
Ocak	248	14	104	12										
Şubat	182	5	72	1										
Mart	116	-	57	-										
Nisan	64	-	57	-										
Mayıs	18	-	73	3										
Haziran	11	-	79	4										
Temmuz	29	-	110	13										
Ağustos	6	-	113	19										
Eylül	8	-	83	7										
Ekim	6	-	76	2										
Kasım	15	-	92	11										
Aralık	21	-	90	10										

İlde Muğla Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğünden Egzoz Emisyon Ölçüm Yetki Belgesi almış 29 adet istasyon bulunmaktadır. Muğla ilinde 2014 yılı içerisinde 186.911 araç egzoz ölçümü yaptırmıştır.

2. Su ve Atık Su Yönetimi

Çizelge 496 – Muğla ilindeki içme suyu amaçlı kullanılan göletler (DSİ, 2014)

Gölün adı	Yeri	Amacı	Aşaması	Göl Alanı (ha)	Göl Hacmi (hm ³)
Mumcular Barajı	Muğla-Milas	Sulama-İçme ve Kullanma Suyu	İşletmede	143	19,4
Geyik Barajı	Muğla-Milas	Sulama-İçme ve Kullanma Suyu	İşletmede	380	41,1
Marmaris Barajı	Muğla-Marmaris	Sulama-İçme Suyu Temini	İşletmede	232	30,0
Hisarönü Barajı	Marmaris	İçme Suyu Temin	Planlama	255	29,20

Muğla Atıksu Arıtma Tesisi 17.111 m³/gün kapasiteli olup, 06.02.2013 yılında işletmeye alınmıştır. 2014 yılında toplam 1.068.728 m³ atıksu arıtılmıştır. Bu da tesisin 2014 yılında ortalama 3.200 m³/gün kapasiteyle çalıştığını gösterir ki, bu da tesisin toplam kapasitesinin yaklaşık %19'una tekabül etmektedir.

Çizelge 497 – Muğla ilinde faaliyette olan kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu

Belediye Atıksu Arıtma Tesisi (AAT) Adı	AAT Türü	HİZMET VERDİĞİ NÜFUS	AAT Arıtma Çamuru Miktarı (ton)
Akyaka-Gökova	Fiziksel Biyolojik	3.000	100
Bitez	Fiziksel Biyolojik	25.000	1.440
Dalaman	Fiziksel Biyolojik	20.000	1.300
Datça	Fiziksel Biyolojik	10.000	1.000
Dalyan	Fiziksel Biyolojik	10.000	260
Fethiye	Fiziksel Biyolojik	110.000	10.000
Göcek	Fiziksel Biyolojik	5.500	350
Göltürbükü	Fiziksel Biyolojik	15.000	360
Gümbet	Fiziksel Biyolojik	150.000	5.000
Gümüşlük	Fiziksel Biyolojik	10.000	650
Gündoğan 1	Fiziksel Biyolojik	2.500	20
Gündoğan 2	Fiziksel Biyolojik	10.000	55
Güvercinlik	Fiziksel Biyolojik	10.000	200
Hızırşah	Fiziksel Biyolojik	1.000	100
İçmeler	Fiziksel Biyolojik	50.000	5.000
Konacık	Fiziksel Biyolojik	15.000	700
Köyceğiz	Fiziksel Biyolojik	12.000	150
Marmaris	Fiziksel Biyolojik	50.000	8.830
Milas	Fiziksel Biyolojik	40.000	4.300
Muğla	Fiziksel Biyolojik	60.000	3.000
Mumcular	Fiziksel Biyolojik	3.600	150
Ortaca	Fiziksel Biyolojik	20.000	1.000
Ortakent	Fiziksel Biyolojik	5.000	25
Ölüdeniz	Fiziksel Biyolojik	5.000	5.000
Turgutreis	Deniz Deşarjı	-	-
Yalıkavak	Fiziksel Biyolojik	30.000	1.400

3. Atık

Muğla il merkezinde; evsel katı atıklar kısa adı YEKAP olan ve gönüllü ev kadınlarınca desteklenen yeniden kazanım projesi kapsamında kaynağında ayrılarak toplanmakta ve kalan atıklar ise deponiye gönderilmektedir.

İl sınırları içerisinde Marmaris (MARIÇ-BELBİR), Ortaca (Köyceğiz Dalyan Çevre Koruma Birliği), Datça, Fethiye, Fethiye-Göcek İlçelerinde düzenli depolama tesisleri mevcut olup faaliyet halindedirler. Diğer taraftan MUKAD (Muğla Belediyeler Birliği), Bodrum Yarımadası Kültür ve Turizmi Koruma ve Gelişim Bölgesi Altyapı Hizmet Birliği Başkanlığı ve Milas İlçelerindeki katı atık düzenli depolama tesisi yapımı ile ilgili çalışmalar devam etmektedir.

Çizelge 498 – Muğla ilinde bulunan katı atık deponi tesisleri

Göcek (Fethiye)	(1 Belediye+1 Köy)
Marmaris (Marmaris-İçmeler-Armutalan-Beldibi, Turunç ve Bozburun)	(6 Belediye+15 Köy)
Köyceğiz-Ortaca (Dalaman, Beyobası, Toparlar, Dalyan)	(6 Belediye+16 Köy)
Datça	(1 Belediye+ 9 Köy)
Fethiye (Çamköy, Çiftlik, Karaçulha, Ölüdeniz, Eşen, Kemer, Kadıköy, Yeşilüzümlü)	(8 Belediye+6 Köy)

Çizelge 499 – Muğla ilinde bulunan bertaraf tesisleri sayıları.

Katı Atık Bertaraf Tesisi Sayısı	5
Lisanslı Ambalaj Atığı Toplama Ayırma Tesisi ve Geri Dönüşüm Tesisi Sayısı	6

ÖÇK bölgelerinde 2014 yılına kadar 32 adet atık yönetimi hizmeti projesi tamamlanmıştır. Bunların arasında **Göcek, Ortaca, Datça ve Fethiye** Katı Atık Düzenli Depolama Tesisleri yer almaktadır. Özellikle son yıllarda Muğla ilinde Özel Çevre Koruma Bölgeleri yerleşim yerlerinde üretilen katı atıklar Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü maddi katkıları ile düzenli katı atık depolama tesislerinde bertaraf edilmektedir. 2014 yılında Bakanlığımız katı atıkların bertarafı için yapılan mali katkılar aşağıya çıkartılmıştır.

Çizelge 500 – Muğla ilinde 2014 yılında yürütülen atık yönetimi hizmeti çalışmaları

Sıra No	Faaliyetler	İşbirliği Yapılan Kuruluşlar	Durumu	Protokol ve İhale Bedeli (KDV dahil)
1	Belediye Mücavir Alan dışında yer alan köylerin katı atık temizliklerinin yapılması işi	Marmaris, Fethiye Köyceğiz, Ula, Ortaca ve Datça Kaymakamlıkları	Tamamlandı	338.446
2	Koy, körfez ve kıyı alanlardan katı atıkların alınması	Marmaris Kaymakamlığı	Tamamlandı	90.790
3	Ekincik Koyu Kıyı Temizliği	Köyceğiz Kaymakamlığı	Tamamlandı	4.815
4	Dalaman Koylarında Teknelerden Katı Atık Alınması	Dalaman Kaymakamlığı	Tamamlandı	58.622
5	Ortaca katı atık II. etap inşaatı	Özel sektör	Devamediyor	2.288.020
6	13+1,5m3 lük Çöp kamyonu alımı	Köyceğiz Kaymakamlığı	Tamamlandı	170.000
7	13+1,5m3 lük Çöp kamyonu alımı	Datça Belediyesi	Tamamlandı	170.000
TOPLAM				3.120.693

Fotoğraf 96-Ortaca Katı Atık Düzenli Depolama Tesisi

İlde 2014 yılı itibari ile 4 adet ambalaj üreticisi bulunmaktadır. Piyasaya süren işletme sayısı ise 127'dir. Ambalaj konusunda 8 adet lisanslı firma bulunmaktadır. Ambalaj üreticisi, piyasaya süren ve tedarikçi 3 işletme bulunmaktadır. Piyasaya süren ve tedarikçi 2 adet firma bulunmaktadır.

4. Doğa Koruma, Biyolojik Çeşitlilik ve Tabiat Varlıklarını Koruma Çalışmaları

İl sınırları içerisinde genel olarak 19 adet endemik flora rastlanmıştır. En önemlileri; Sığla ağacı (Liquidambar orientalis), Datça Hurması, Halep Çamı (Pinus halepensis)'dir. İlde genel olarak 6 adet endemik fauna mevcut olup en önemlileri; Akdeniz foku (Monachus monachus) ve Caretta caretta'dır.

Muğla ilinde bulunan bazı endemik bitkiler:

- Bupleurum anatolicum Microsciadum minutum Aristolochia poluninii
- Alkanna macrosiphon Campanula hagielia Ampanula podocarpa
- Arenaria pamphylica subsp Arenaria turcica var. Trigonella lycica
- Ouercus eucheri Hypericum avicularifolium Hypericum depilatum subs.

Hypericum bourgoer var. Gladiolus anatolius Ornithogalum algigenum

- Muğla ilinde bulunan endemik hayvanlar:
- Caretta caretta Deniz Kaplumbağası
- Chelonra mydas Kaplumbağa
- Monachus monachus Akdeniz Foku
- Rupicapra rupicapra Çengel Boynuzlu Dağ Keçisi
- Tryonyx triungus Nil Kaplumbağası
- Vipera lebentina Engerek Yılanı

Çizelge 501 - Muğla'da Özel Çevre Koruma Bölgeleri

Bölgeler	İlan Tarihi	Nüfus	Kara Alan (ha)	Deniz Alan (ha)	Toplam (ha)	Kıyı (km)
Gökova	05.07.1988	8.780	27.755	81.935	109.690	193
Köyceğiz-Dalyan	05.07.1988	36.608	42.062	4.084	46.146	46
Fethiye-Göcek	05.07.1988	105.503	46.526	34.011	80.537	226
Datça-Bozburun	21.11.1990	26.324	70.705	73.663	144.368	417
Patara	18.01.1990		4.273	1.465	5.738	8
TOPLAM		177.215	191.321	195.158	386.479	890
ÖÇK BÖLGELEİNE GÖRE			(%) 18 1.053.907	(%) 69 282.456	(%) 29 1.336.363	(%) 76 1.177
MUĞLA İLINE GÖRE		(%) 22 802.208	(%)14 1.333.800			(%) 78 1.124

Not: Patara ÖÇK bölgesinin hem Muğla hem de Antalya il sınırları içerisinde kalmaktadır. Sadece Muğla il sınırlarındaki değerler alınmıştır.

a) Saklıkent Milli Parkı: Fethiye'ye 45 km mesafede Antalya-Muğla sınırında Bakanlar Kurulunun 96/8238 sayılı kararı ile milli park olması kararlaştırılmış, 06 Haziran 1996 yılında Resmi Gazetede ilan edilmiştir. Eşen çayının bir kolu olan ve Antalya-Muğla il sınırı olan Karaçay deresi üzerinde bulunmaktadır. Saklıkent 18 km uzunluğu ve 200 m derinliği olan bir kanyondur. 12.390 ha genişliğindedir (4.169 ha Muğla, 8.221 ha Antalya ili sınırları içerisindedir).

b) Marmaris Milli Parkı: Bakanlar Kurulunun 96/7861 sayılı kararı ile Milli Park olarak belirlenmiş 30/01/1996 tarihli Resmi Gazete de ilan edilmiştir. Muğla İli Marmaris ilçesi sınırlarında yer alan Marmaris Milli Parkı Kuzeyde; Balan Tepe, Belekçe alan Tepe, Kale Tepe ve sırtları Güneyde, Akdeniz, Doğusunda; Deve Taşı, Kabakargı Tepe, Yırtma Tepe ve sırtı takiben Balan Tepe, Batısında; Karaören, burnundan başlayarak Yumru Tepe, Karacabalan Tepe, Kuşyuvası Tepesi, Zeytin Tepe, Günocak Tepe ve Sakızlı Tepe ile sınırlı 33.350 ha'lık bir alanı kapsamaktadır. Düzenlenen master planıyla Marmaris Milli Parkı mevcut doğal güzelliklerin korunması ve bozulan doğal çevrelerin restorasyonu yapılacaktır.

c) Ölüdeniz–Kıdrak Tabiat Parkı: Muğla İli Fethiye ilçesi sınırları içerisinde yer alan tabiat parkı 1978 yılında günü birlik Orman İçi Dinlenme Yeri olarak tesis edilmiş olup 29/12/1983 gün ve MP.1/5–311 sayılı Bakanlık Oluru ile Kıdrak Orman İçi Dinlenme Yeri ile birlikte 950 ha'lık alan Tabiat Parkı olarak ilan edilmiştir. Ölüdeniz–Kıdrak Tabiat Parkı 13.11.1982 gün A–4020 sayılı Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıları Yüksek Kurulunca 1.derece doğal sit alanı olarak ilan edilmiştir. Aynı zamanda Özel Çevre Koruma Bölgesi içindedir.

d) Bafa Gölü Tabiat Parkı: Göl 08.07.1994 tarihinde Tabiat Parkı ilan edilerek koruma altına alınmıştır. Bafa Gölü aynı zamanda A Sınıfı Sulak Alandır. Göl alanı, ortalama su seviyesinde (2.kotunda) 6.708 hektar olup, göl su seviyesi ve alanı mevsimlere ve yıllara göre değişiklik göstermektedir.

e) Köyceğiz Gölü: B Sınıfı sulak alandır. 8.000 ha'lık yüz ölçüme sahiptir. Göl; kanal, bataklık, sazlık, kumul ve subasar sığla ormanı gibi değişik ekosistemlerden oluşmuştur. Hafif tuzlu bir göldür.

Fotoğraf 97-Köyceğiz Gölü

f) Sırtlandağ Halep Çamı Tabiatı Koruma Alanı: Ülkemizde az rastlanan bir tür olan Halep Çamı (*Pinus helepensis*) Türkiye'deki iki tabii yayılış alanlarından birini teşkil eden nadir bir ekosistemi oluşturmaktadır. Muğla ili Milas ilçesinde bulunan tabiatı koruma alanı 760 ha'lık bir alanı kaplamaktadır. Tabiatı koruma alanı içerisinde Halep Çamı başta olmak üzere Kızılcım (*Pinus brutia*), Sakız Ağacı (*Pistacia lamticus*), Pırnal Meşesi (*Quescus ilex*), Yabani Zeytin (*Olea oleaster*), Akçameşe (*Philyea media*), Defne (*Laurus nobilis*), Laden (*Cistus sp.*), Dağ Çileği (*Arbutus endrachnea*), Ardıç (*Juniperus nana*) ağaçları ve yaban hayvanlardan tilki, çakal, yaban domuzu, tavşan, kirpi, keklik, benekli su tavuğu, karatavuk bulunmaktadır. Ayrıca il sınırları içerisinde yer alan Tuzla Sulak Alanı Halep Çamı Tabiatı Koruma Alanına komşu Tuzla Gölü Sulak Alanı Güllük Dalıyanı ile birlikte kışın birçok göçmen kuşa ev sahipliği yapmakta, öncelikli olarak korunacak sulak alanlar literatürüne girmektedir.

5. Arazi Kullanımı

Çizelge 502 – Muğla ilinin arazi kullanım durumu

	Alan (ha)	Yüzde%
Yapay Bölgeler	18,302,09	1.45535
Tarımsal Alanlar	299,738.23	23,85488
Orman Yeri ve Doğal Alanlar	922,497.33	73.40616
Sulak Alanlar	4,478.80	0,35539
Su Kütleli	11,639.48	0,925619

6. ÇED Kararları, Çevre İzin ve Lisans İşlemleri

Çizelge 503– Muğla ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2014 yılı içerisinde alınan ÇED Olumlu ve ÇED Gerekli Değildir Kararlarının sektörel dağılımı (Muğla ÇŞİM, 2014)

Karar	Maden	Enerji	Sanayi	Tarım - Gıda	Atık - Kimya	Ulaşım Kıyı	Turizm - Konut	TOPLAM
ÇED Gerekli Değildir	40	2	-	7	1	1	20	71
ÇED Olumlu Kararı	1	2	1	1	-	1	1	7

Çizelge 504 – Muğla ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzni/Çevre İzni ve Lisansı Belgesi sayıları (Muğla ÇŞİM, 2014).

	EK-1	EK-2	TOPLAM
Geçici Faaliyet Belgesi	7	165	172
Çevre İzin Belgesi	9	203	212
TOPLAM	16	368	384

7. Çevre Denetimleri ve Yaptırımlar

Çizelge 505 – Muğla ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı (Muğla ÇŞİM, 2014)

Denetimler	Birleşik	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	Derin Deniz Deşarjı	ÇED	İZİN	TOPLAM
Planlı Denetimler	33	-	-	-	-	-	-	-	-	-	33
Ani (plansız) denetimler	-	195	272	2	171	-	92	-	26	17	775
Genel Toplam	33	195	272	2	171	-	92	-	26	17	808

	Kesilen Ceza Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
Egzoz Denetimi	0	0,00

	PGD Denetim Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
	47	0,00

Çizelge 506 – Muğla ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından uygulanan ceza miktarları ve sayısı (Muğla ÇŞİM, 2014)

	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	ÇED	Anız	TOPLAM
Ceza Miktarı (TL)	43.107	527.066	82.868	189.271	-	42.230	129.739,44	160.559	1.174.894,44
Uygulanan Ceza Sayısı	2	15	2	9	-	2	9	2	41

MUŞ

1. Hava Kalitesi ve İklim Değişikliği

Muş ilinde hava kirliliği en çok kış aylarında gözlenmekte olup bunun nedenlerinin başında plansız kentleşme, topoğrafik ve meteorolojik koşullar gelmektedir. Bunun yanında kent merkezinde hava kirliliğinin artışıyla trafikten kaynaklanan kirlilik önemli bir yer tutmaktadır. İlde genelde katı yakıt kullanılmakta olup, sadece bazı kurumlarda kalorifer yakıtı kullanılmaktadır. İlde doğalgaz yoktur. 2014 yılında Muş ilinde bulunan Hava Kalitesi Ölçüm İstasyonunun aylara göre verileri Çizelge 507'de verilmektedir.

Çizelge 507 - Muş ilinde 2014 yılı hava kalitesi parametreleri aylık ortalama konsantrasyon değerleri ($\mu\text{g}/\text{m}^3$; CO: mg/m^3)

MERKEZ	SO ₂	AGS*	PM10	AGS*	CO	AGS*	NO	AGS*	NO ₂	AGS*	NO _x	AGS*	OZON	AGS*
Ocak	84	-	137	23										
Şubat	47	-	152	1										
Mart	32	-	88	9										
Nisan	13	-	75	4										
Mayıs	4	-	68	3										
Haziran	1	-	77	3										
Temmuz	2	-	94	14										
Ağustos	2	-	116	19										
Eylül	3	-	85	7										
Ekim	6	-	98	12										
Kasım	24	-	131	20										
Aralık	84	-	137	23										

2014 yılında Muş Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü tarafından toplam 12.500 adet ölçüm pulu satılmıştır. Ayrıca yetkilendirilmiş firmanın 2014 yılından elinde kalan 138 adet ölçüm pulunun farkı ödenerek 2014 yılı içerisinde kullanılmıştır. 2014 yılında Muş ilinde bir adet yetkilendirilmiş firma bulunmaktadır.

2. Su ve Atık Su Yönetimi

Muş il merkezinde içme suyu kaynağı olarak yüzeysel su değil kaynak suyu ve sondajlar kullanılmaktadır. İçme Suyu temin edilen kaynaklardan, Kızılyazıt Kaynağı: 5184 m³/gün, Kaniye Denge Kaynağı: 3456 m³/gün, Eriklibağı ve Kumluk Kaynakları: 864 m³/gün, sondajlardan ise 17280 m³/gün su temin edilmektedir. Yeraltı su kaynaklarından (sondajlardan) temin edilen su içme suyu olarak kullanılmaktadır. Bu sondajlardan elde edilen su miktarı: 17280 m³/gündür.

Tarım ve sanayi suyu olarak kullanılan sondaj suyu bulunmamaktadır. Muş'ta içme suyu arıtma tesisi bulunmamaktadır. İçme ve kullanma suyu şebekesi ile şehir merkezindeki bütün 88.000 kişilik nüfusa hizmet verilmektedir.

İlde toplam 28 adet belediye bulunmakta olup, henüz atık su arıtma tesisi faaliyette olan belediye bulunmamaktadır. Planlama ve projelendirme çalışmaları devam etmektedir. Kanalizasyon hizmetinden 1994 yılında belediye nüfusunun %27'si, 2008 yılında belediye nüfusunun 51,8 yararlanmakta olup, 2014 yılında bu oran %85'e ulaşmıştır.

Çizelge 508 – Muş ilinde faaliyette olan kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu

Belediye Atıksu Arıtma Tesisi (AAT) Adı	AAT Türü	AAT Kapasitesi (m ³ /gün)	AAT Arıtma Çamuru Miktarı (ton/gün)
İlde kentsel AAT bulunmamaktadır.	-	-	-

3. Atık

İlde Katı Atık Düzenli Depolama ve Bertaraf Tesisi henüz kurulamamıştır. Toplam yaklaşık 100 ton/gün katı atık çıkmakta ve yaklaşık olarak 20 tona yakın kül ve moloz çıkmakta, hepsi vahşi depolama yöntemiyle uzaklaştırılmaktadır. İl merkezinde oluşan bütün katı atıklar Belediye tarafından ihale yoluyla hizmet alımı yapmış olduğu şirketçe toplanmakta ve Muş-Bitlis Karayolu 7. km'de bulunan asfalt plent şantiyesi arka kısmına dökülmektedir.

İlde lisanslı bitkisel atık yağ geri kazanım tesisi bulunmamaktadır. 2014 yılında Diyarbakır ilinde yerleşik lisanslı bir firmaya 7.690 kg bitkisel atık yağ gönderilmiştir

Çizelge 509 – Muş ilinde bulunan bertaraf tesisleri sayıları

Katı Atık Bertaraf Tesisi Sayısı	0
Lisanslı Ambalaj Atığı Toplama Ayırma Tesisi ve Geri Dönüşüm Tesisi Sayısı	0

Muş ilinde “Tıbbi Atıkların Kontrolü Yönetmeliği” kapsamında, Erzurum Büyükşehir Belediye ile anlaşma yapılmış ve özel lisanslı bir şirketle protokol imzalanmış ve tıbbi atıklar haftada 2 defa olmak üzere toplanıp söz konusu Erzurum Büyükşehir Belediyesi Katı Atık Düzenli Depolama ve Bertaraf Tesisinde sterilize edilip uzaklaştırılmaktadır. 2014 yılında Muş ilinde 151,766 ton tıbbi atık toplanmıştır.

“Hafriyat Toprağı İnşaat ve Yıkıntı Atıklarının Kontrolü Yönetmeliği” kapsamında, sadece oluşan hafriyat toprağı, inşaat ve yıkıntı atıklarının zabıta kontrolünde belediyece belirlenen yerlere dökülmesi sağlanmaktadır. Yer olarak 1 Nolu Su Terfi merkezinin arka kısmında bulunan boş alana söz konusu atıklar dökülmektedir.

4. Doğa Koruma, Biyolojik Çeşitlilik ve Tabiat Varlıklarını Koruma Çalışmaları

İl sınırları içerisinde yer alan 6 adet sulak alandan [Büyük Hamurpet Gölü, Küçük Hamurpet Gölü, Haçlı Gölü, Kaz (Gaz) Gölü, Bulanık Şorgöl Sazlığı, Sazlıkbaşı (İRON) Sazlığı] bir tanesi olan Sazlıkbaşı (İRON) Sazlığı uluslararası öneme sahip sulak alan konumundadır.

Fotoğraf 98-Büyük ve Küçük Hamurpet Göllerinden Bir Görünüm

Muş ilinin bitki örtüsü tiplerini genel olarak step (bozkır) bitkileri, çayır otları ve meşe ormanları oluşturur. Soğanlı bitkiler sınıfından olan lale endemik türlerdendir.

İlde bulunan Toy Kuşunun (Otis tarda) nesli tehlike altındadır.

Muş'ta bitki örtüsü olarak çoğunlukla bozkır bitki topluluğu hakimdir. İl arazisinin yaklaşık %7'sini ormanlık alan oluşturmaktadır. Son 10 yılda ilde 150 ha ağaçlandırma yapılmıştır. İl ormanları çoğunlukla meşe türü ağaçlardan oluşmaktadır.

Muş ilinin merkez ilçesinde bulunan 80. Yıl Cumhuriyet Hatıra Ormanı Kent Ormanı statüsü iptal edilerek; 2873 sayılı Milli Parklar Kanunu'nun 3. maddesine göre, Bakanlık Makamının 11.07.2011 tarih ve 903 sayılı Olur'ları ile Tabiat Parkı olarak ilan edilmiştir.

5. Arazi Kullanımı

Çizelge 510 – Muş ilinin arazi kullanım durumu

Arazi Kullanım Türü	Alan (ha)	%
Tarım Arazileri	335.049	40,87
Su Kütlesi	13.986	1,71
Orman	57.146	6,98
Sulak Alan	2.634	0,32
Çayır ve Mera	376.993	46,00
Yerleşim Yerleri, Yapay Bölgeler,	33.792	4,12

Muş, Bitlis ve Van illerini kapsayan Çevre Düzeni Planı yapılması çalışmalarına başlanılmıştır. Ancak henüz onaylanmamıştır. 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı çalışması, belirlenen amaç doğrultusunda, planlama bölgesini oluşturan Muş, Bitlis ve Van illerinin bütününde, 2035 yılına yönelik olarak, planlama kararlarını doğrudan ya da dolaylı etkileyecek sorunların saptanması, yasal, doğal ve yapay eşiklerin belirlenmesi, koruma kararlarının ve sektörel gelişme önerilerinin, koruma-kullanma dengesi gözetilerek arazi kullanım kararlarına dönüştürülmesini kapsamaktadır.

6. ÇED Kararları, Çevre İzin ve Lisans İşlemleri

Çizelge 511 – Muş ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2014 yılı içerisinde alınan ÇED Olumlu ve ÇED Gerekli Değildir Kararlarının sektörel dağılımı (Muş ÇŞİM, 2014)

Karar	Maden	Enerji	Sanayi	Tarım - Gıda	Atık - Kimya	Ulaşım Kıyı	Turizm - Konut	TOPLAM
ÇED Gerekli Değildir	13	1	3	2	1	1	2	23
ÇED Olumlu Kararı	-	1	-	-	-	-	2	3

Çizelge 512 – Muş ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzni/Çevre İzni ve Lisansı Belgesi sayıları (Muş ÇŞİM, 2014)

	EK-1	EK-2	TOPLAM
Geçici Faaliyet Belgesi	-	7	7
Çevre İzin Belgesi	-	5	5
Çevre Lisans Belgesi	-	-	-
TOPLAM	-	12	12

7. Çevre Denetimleri ve Yapımlar

Çizelge 513 – Muş ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı (Muş ÇŞİM, 2014)

Denetimler	Birleşik	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	Derin Deniz Deşarjı	ÇED	İZİN	TOPLAM
Planlı Denetimler	19	2	3	-	2	-	-	-	-	-	26
Ani (plansız) denetimler	-	35	14	7	19	-	4	-	21	-	100
Genel Toplam	19	37	17	7	21	-	4	-	21	-	126

	Kesilen Ceza Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
Egzoz Denetimi	0	0,00

PGD Denetim Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
14	0,00

Çizelge 514 – Muş ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından uygulanan ceza miktarları ve sayısı (Muş ÇŞİM, 2014)

	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	ÇED	Anız	TOPLAM
Ceza Miktarı (TL)	-	-	-	-	-	-	35.188	7.035	42223
Uygulanan Ceza Sayısı	-	-	-	-	-	-	2	1	3

NEVŞEHİR

1. Hava Kalitesi ve İklim Değişikliği

2014 yılında Nevşehir ilinde bulunan Hava Kalitesi Ölçüm İstasyonunun aylara göre verileri Çizelge 515'de verilmektedir.

Çizelge 515 - Nevşehir ilinde 2014 yılı hava kalitesi parametreleri aylık ortalama konsantrasyon değerleri ($\mu\text{g}/\text{m}^3$; CO: mg/m^3)

MERKEZ	SO2	AGS*	PM10	AGS*	CO	AGS*	NO	AGS*	NO2	AGS*	NOX	AGS*	OZON	AGS*
Ocak	33	-	69	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Şubat	17	-	47	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mart	14	-	57	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nisan	7	-	49	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mayıs	2	-	34	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Haziran	-	-	37	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Temmuz	-	-	46	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ağustos	1	-	40	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Eylül	7	-	37	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ekim	10	-	37	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kasım	26	-	45	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Aralık	29	-	40	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Nevşehir ilinde; 2014 yılı 01.01.2014 tarihi ile 31.12.2014 tarihleri arasında SO₂ 1 ve 24 saatlik ortalama değeri 17 olup ($\mu\text{g}/\text{m}^3$) olup çok iyi değerdedir. 0,00 0,50 1,00 Eğlence Şantiye Sanayi İşyeri 22 2014 yılı 01.01.2014 tarihi ile 31.12.2014 tarihleri arasında PM10 1 ve 24 saatlik ortalama değeri 47 ($\mu\text{g}/\text{m}^3$) olup çok iyi değerdedir.

Nevşehir ilinde 2014 yılı itibarıyla 8 adet ölçüm yetki belgesi verilen firma vardır ve 2014 yılı içerisinde 23.650 adet egzoz emisyon ölçümü pulu satışı yapılmıştır.

2. Su ve Atık Su Yönetimi

Nevşehir ilinin yeraltı ve yerüstü su kaynakları sınırlıdır. Kullanılabilir yeraltı suyu potansiyeli 133 hm³ olup, toplam su potansiyeli 2.700 hm³tür. Nevşehir'de içme suyu belediyeler tarafından açılan yeraltı kuyularından temin edilmektedir. Nevşehir merkez ilçede üç ayrı yerde içme suyu (arsenik) arıtma tesisi faaliyete başlamışlardır.

Nevşehir'de kentsel kanalizasyon sistemi bulunmayan belediye yoktur, atıksu arıtma tesisi çalışan 4 belediye bulunmaktadır: Nevşehir, Avanos, Derinkuyu, Ürgüp. Diğer belediyelere ait tesisler inşaat aşamasındadır.

Çizelge 516 – Nevşehir ilinde faaliyette olan kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu

NEVŞEHİR		Belediye Atıksu Arıtma Tesisi/Deniz Deşarjı Olup Olmadığı?			Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Türü			Mevcut Kapasitesi (ton/gün)	Arıtılan/Deşarj Edilen Atıksu Miktarı (m ³ /sn)	Deşarj Noktası koordinatları	Deniz Deşarjı	Hizmet Verdiği Nüfus	Oluşan AAT Çamur Miktarı (ton/gün)
		Var	İnşa/plan aşamasında	Yok	Fiziksel	Biyolojik	İleri						
İl Merkez	Merkez	x	-	-	x	x	-	15.744	0,185	Y:34722192 X:36666360	-	98.100	23,5
İlçeler	Avanos	x	-	-	-	x	-	252	0,07	-	-	-	-
	Derinkuyu	x	-	-	x	x	-	36	0,05	-	-	-	-
	Ürgüp	x	-	-	-	x	-	360	0,10	-	-	-	-
	Acıgöl	-	x	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Gülşehir	-	x	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Hacıbektaş	-	-	x	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Kozaklı	-	-	x	-	-	-	-	-	-	-	-	-

3. Atık

Nevşehir ilinde Sulusaray içmece mevkiinde katı atık deponi sahası mevcut olup, 30.05.2000 tarihinde “ÇED Olumlu Kararı” verilmiş olup mevcut katı atık alanı toplam 655.150 m²'dir. Düzenli Depolama Tesisinde 259.806 nüfusa hizmet vermesi ve yılda 85.346 ton/yıl atık depolanması beklenmektedir. Mayıs 2014 itibariyle tesis %98 oranında bitirilmiş sadece sızıntı suyu depolama ünitesi ile küçük birkaç iş için yeniden ihale yapılacak olup düzenli depolama tesisi için yapılacak olan iyileştirme planına göre Bakanlığımızdan görüş alınıp geçici faaliyet belgesi alındıktan sonra işletmeye alınacaktır.

Kapadokya İl Özel İdareleri ve Belediyeler Birliğinin düzenli depolama tesisi 5 Haziran 2014 tarihinde faaliyete geçmesiyle beraber vahşi depolama alanlarının rehabilitasyonu yapılmaya başlanmıştır. Kapanacak belediyelerde ve köylerde oluşacak atıkların düzenli depolama sahasına taşınması için İl Özel İdaresi ile proje çalışmaları yapılmıştır.

Çizelge 517 – Nevşehir ilinde bulunan bertaraf tesisleri sayıları

Katı Atık Bertaraf Tesisi Sayısı	1
Lisanslı Ambalaj Atığı Toplama Ayırma Tesisi ve Geri Dönüşüm Tesisi Sayısı	0

2014 yılında Nevşehir'de tesis içinde 10.020 kg, tesis dışında 459.347 kg, ihraç edilen 1.200 kg, stokta 27.991 kg atık olmak üzere toplamda 498.558 kg tehlikeli atık oluşmuştur.

2012 yılında 7 firmaya, 2014 yılında 13 firmaya, 2014 yılında (11.07.2014 tarihi itibariyle) 7 firmaya ait “Endüstriyel Atık Yönetim Planı” Tehlikeli Atıkların Kontrolü Yönetmeliği ve Bazı Tehlikesiz Atıkların Geri Kazanımı Tebliği çerçevesinde onaylanmıştır.

Nevşehir ilinde 2014 yılında 29.300 kg atık madeni yağ toplanmış olup, atık madeni yağın 21.150 kg'ı bertarafa, 494,043 kg'ı geri kazanıma gönderilmiş ve 7.655 kg'ı da tesis içi stokta beklemektedir.

2014 yılında ilde 3.620 kg bitkisel atık yağ, 12.450 kg ömrünü tamamlamış lastik toplanmıştır.

Nevşehir ilinde 2014 yılında 3.368 kg akü, 1204 kg atık pil toplanmıştır.

Nevşehir'de tıbbi atıkların yönetimi Kapadokya İl Özel İdareleri ve Belediyeler Birliği tarafından yapılmaktadır. Tıbbi atıkların toplanması ve sterilizasyonu bir firmanın tesisinde yapılmaktadır. 2014 yılında Nevşehir'de 189,744 kg tıbbi atık toplanarak sterilize edilmiştir.

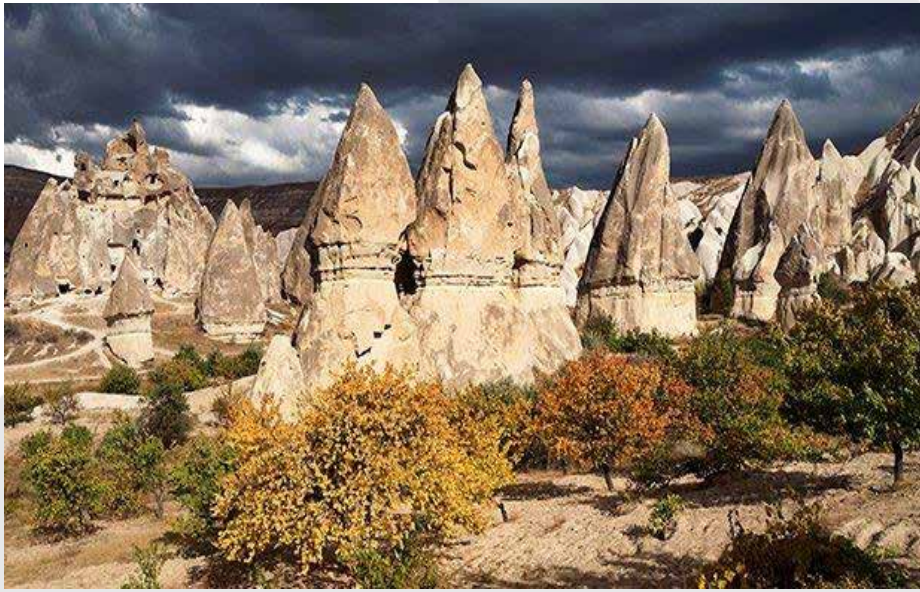
2014 yılı itibariyle Büyük Endüstriyel Kazaların Kontrolü Hakkında Yönetmelik kapsamında Nevşehir ilinde 1 adet alt seviye, 1 adet te üst seviye olmak üzere toplam 2 SEVESO kuruluşu bulunmaktadır.

4. Doğa Koruma, Biyoçeşitlilik ve Tabiat Varlıklarını Koruma Çalışmaları

İl sınırları içerisinde korunan alan olarak 1 adet milli park (Göreme Tarihi Milli Parkı) bulunmaktadır. 2873 sayılı yasanın 1983 yılında yayınlanması ile birlikte Göreme Tarihi Milli Parkı'nın kuruluş yolu da açılmış ve 30.10.1986 tarih 86/11135 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile Milli Parkın ilanı gerçekleştirilmiştir.

İldeki korunan alan, ülkemizdeki toplam korunan alanın %1,3'ünü oluşturmaktadır. Göreme Tepeleri, Dünya Doğal Hayatı Koruma Vakfı (WWF-Türkiye) tarafından "Önemli Bitki Alanı (ÖBA)" olarak belirlenmiştir. Ayrıca bu alan Bern Sözleşmesi kapsamında Tehlike Altındaki Habitatlar arasındaki İran-Anadolu stepleri kapsamındadır.

Tarih öncesinden günümüze insan yerleşimlerinin sürdürüldüğü bu alan, günümüze kadar ulaşan önemli step bitki topluluklarını koruyabilmiş olup milli park sınırı içinde yaklaşık 650 taksonun varlığı saptanmıştır. Milli Park alanında tespit edilen 116 endemik türün 2'si "V" yani önlem alınmazsa zarar görebilir kategorisine, 21 tanesi de "R" yani dar alanda yayılış gösteren, nadir fakat tehdit altında olmayan bitkiler kategorisine girmektedir. Örneğin, Ferula halophila bu yöreden başka sadece Tuz Gölü ve Konya çevresindeki tuzcul steplere özgü bir bitkidir. F. halophila aynı zamanda Bern Sözleşmesi Ek Liste 1'de de yer almaktadır. Diğer endemikler (93 tür) ise "n" kategorisinde olup yani bunlar için şimdilik herhangi bir tehlike söz konusu değildir.

Fotoğraf 99 - Göreme Milli Parkı

Milli Park alanına ve yakın çevresi için bölgesel endemik olan iki tür astracantha kırshirica ve astracantha talassea (iki geven türü)'dir. Ayrıca, Allium nevsehirense (Nevşehir soğanı) ve Onosma decorticans'ın bilim dünyasına tanıtıldığı ilk tip örnekleri Göreme'den toplanmıştır. Ormanlık alan toplamı 7.315 ha olup, bu ormanların 3.356,5 ha kısmı kuru ormanı, 3.958,5 ha kısmı baltalık ormandır. İldeki orman alanı, il yüzölçümünün yaklaşık %2'sine karşılık gelmektedir. Hakim ağaç türleri meşe, sedir, ardıc ve karaçamdır. Nevşehir ili ormanlarında artan bir yapı gözlenmektedir. Bunun sebebi ilk olarak yapılan ağaçlandırma çalışmaları, diğeri ise halkın orman üzerinde azalan baskısıdır.

İl sınırları içerisinde yer alan Göreme Tarihi Milli Park alanı içinde turizm baskısından dolayı sorunlarla karşılaşmaktadır. Karşılaşılan başlıca sorunlar; mülkiyet sorunları, kaçak yapılaşma ve plansız yapılaşmadır. Göreme Tarihi Milli Park alanı içerisinde özellikle Göreme ve Uçhisar yörelerinde bulunan peri bacalarının insanlar tarafından kullanımı engellendikten sonra bakımsızlıktan kaynaklanan çatlaklar ve yıkılmalar oluşmaktadır.

Çizelge 518 – Nevşehir ilinde bulunan doğal sit alanları

ADI	ADET	ALAN (m ²)	ORAN
I. DERECE DOĞAL SİT	16	232.498.741,86	64,38
II. DERECE DOĞAL SİT	4	6.237.971,05	1,73
III. DERECE DOĞAL SİT	19	122.397.235,44	33,89
TOPLAM	39	361.133.948,35	100,00

5. Arazi Kullanımı

Çizelge 519 – Nevşehir ilinin arazi kullanım durumu

Arazi Kullanım Türü	Alan (ha)	%
Tarım Arazileri	452.336	82,79
Su Kütlesi	2.064	0,38
Orman	10.305	1,89
Sulak Alan	359	0,07
Çayır ve Mera	70.000	12,81
Yerleşim Yerleri, Yapay Bölgeler,	11.272	2,06

6. ÇED Kararları, Çevre İzin ve Lisans İşlemleri

Çizelge 520 – Nevşehir ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2014 yılı içerisinde alınan ÇED Olumlu ve ÇED Gerekli Değildir Kararlarının sektörel dağılımı (Nevşehir ÇŞİM, 2014)

Karar	Maden	Enerji	Sanayi	Tarım - Gıda	Atık - Kimya	Ulaşım Kıyı	Turizm - Konut	TOPLAM
ÇED Gerekli Değildir	24	2	0	2	2	0	1	31
ÇED Olumlu Kararı								

Çizelge 521 – Nevşehir ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzni/Çevre İzni ve Lisansı Belgesi sayıları (Nevşehir ÇŞİM, 2014)

	EK-1	EK-2	TOPLAM
Geçici Faaliyet Belgesi	-	29	29
Çevre İzin Belgesi	-	16	16
Çevre Lisans Belgesi	-	-	-
TOPLAM	-	45	45

7. Çevre Denetimleri ve Yaptırımlar

Çizelge 522 – Nevşehir ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı (Nevşehir ÇŞİM, 2014)

Denetimler	Birleşik	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	Derin Deniz Deşarjı	ÇED	İZİN	TOPLAM
Planlı Denetimler	34	-	-	-	-	-	-	-	-	-	34
Ani (plansız) denetimler	-	11	42	1	46	-	1	-	53	-	154
Genel Toplam	34	11	42	1	46	-	1	-	53	-	188

Kesilen Ceza Sayısı Kesilen		Ceza Miktarı (TL)
Egzoz Denetimi	8	11.400,00

PGD Denetim Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
38	0,00

Çizelge 523 – Nevşehir ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından uygulanan ceza miktarları ve sayısı (Nevşehir ÇŞİM, 2014)

	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	ÇED	Anız	TOPLAM
Ceza Miktarı (TL)	267652						70376	232	
Uygulanan Ceza Sayısı	9						5	1	

NIĞDE

1. Hava Kalitesi ve İklim Değişikliği

Niğde ilinde 2014 yılında konutlarda 39.549.009 m³, sanayide 6.041.627 m³ doğal gaz tüketimi gerçekleşmiştir. 2014 yılında Niğde ilinde bulunan Hava Kalitesi Ölçüm İstasyonunun aylara göre verileri Çizelge 524'de verilmektedir.

Çizelge 524 - Niğde ilinde 2014 yılı hava kalitesi parametreleri aylık ortalama konsantrasyon değerleri (µg/m³; CO: mg/m³)

MERKEZ	SO ₂	AGS*	PM10	AGS*	CO	AGS*	NO2	AGS*	NO ₂	AGS*	NO _x	AGS*	OZON	AGS*
Ocak	13	0	70	2										
Şubat	9	0	62	1										
Mart	4	0	70	4										
Nisan	5	0	74	3										
Mayıs	3	0	62	3										
Haziran	3	0	64	6										
Temmuz	4	0	73	1										
Ağustos	5	0	70	4										
Eylül	5	0	66	0										
Ekim	6	0	60	1										
Kasım	8	0	82	8										
Aralık	8	0	68	4										

Niğde ilinde motorlu araçlarla ilgili egzoz emisyon ölçümü yapmak üzere, 9 sabit istasyon ve 1 adet seyyar istasyona yetki belgeli olmak üzere toplam 10 adet yetkili egzoz ölçüm istasyonu bulunmaktadır. Bu istasyonlarda 2014 yılında 36.855 adet egzoz emisyon ölçüm pulu satılmıştır.

2. Su ve Atık Su Yönetimi

Niğde iline verilen içme suyu yer altı kaynaklarından sağlanmaktadır. Niğde ilindeki yeraltı suyu toplam emniyetli rezerv 226,0 hm³ / yıl dir. İlde 29 adet Belediye bulunmaktadır. Niğde Belediyesinin Biyolojik Atıksu Arıtma Tesisi, Bor Belediyesinin ve Çukurkuyu Belediyesinin doğal arıtması olup, izinleri mevcuttur. Merkez Aktaş Belediyesi ve Gümüşler Belediyesi Niğde Belediyesiyle protokol yapmış olup, atık suları Niğde Belediyesi Atıksu Arıtma tesisinde bertaraf edilmektedir. Diğer belediyelerin kanalizasyon iş termin planları Niğde Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğüne teslim edilmiştir. Yapılan planlamalara göre il genelinde 2017 yılına kadar kanalizasyonu ve arıtma ünitesi bulunmayan Belediye kalmayacaktır.

Çizelge 525 – Niğde ilinde faaliyette olan kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu

İL	Belediye	Belediye Atıksu Arıtma Tesisi/Deniz Deşarjı Olup Olmadığı?			Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Türü			Mevcut Kapasite (ton/gün)	Arıtılan/Deşarj Edilen Atıksu Miktarı (m ³ /sn)	Deşarj Noktası koordinatları	Deniz Deşarjı	Hizmet Verdiği Nüfus	Oluşan AAT Çamur Miktarı (ton/gün)
		Var	İnşa/plan aşamasında	Yok	Fiziksel	Biyolojik	İleri						
İl Merkez	Niğde Belediyesi	x			x	x		21,6		Akkaya Barajı			
İlçeler	Bor Belediyesi	x			x			10,7		Emen Ovası			
	Altınhisar Belediyesi	x			x			2.000 kişilik		Alıköy Mevkii			

Evsel sıvı atıkların zararsız hale getirilmesi için Niğde Merkezde, Bor İlçesi ve Bor ilçesine bağlı Çukurkuyu Belediyeleri tarafından Atk Su Arıtma Tesisi faaliyete geçirilmiştir. Endüstriyel sıvı atıkların yer üstü ve yer altı su kaynaklarını kirletmesini önlemek çevreye olan zararlı etkilerini önlemek amacı ile Niğde Organize Sanayi Bölgesinde arıtma tesisi yapılmış olup, 2008 Aralık işletmeye alınmıştır. Niğde OSB Atıksu Arıtma Tesisinin debisi 650 m³/gün'dür ve arıtma tesisine 27/05/2010 tarihinde deşarj izni verilmiştir.

Niğde Üniversitesi Atk Su Arıtma Tesisi Projesi 29.05.2008 tarihinde Mülga Çevre ve Orman Bakanlığınca onaylanmış olup, tesis inşaatı tamamlanarak faaliyete geçirilmiştir. 27/08/2009 tarihli kararla deşarj izni verilmiştir. Bor Karma OSB'nin (1.500 ton/gün) Atk Su Arıtma Tesisi ise inşaat aşaması tamamlanmış olup çevre izni vardır.

3. Atık

Niğde Belediyesi mücavir alanları içerisinde, işletme, mesken, kurumlardan cadde ve sokaklardan günlük yaklaşık 150 ton katı atık toplanmaktadır. Niğde ilinde Düzenli Katı Atık Düzenli Depolama Tesisi şehir merkezine 7 km uzaklıkta olan Hıdırlık Mevkiinde bulunmaktadır. Söz konusu tesis 2014 yılı içerisinde faaliyete başlamıştır. Daha önce çöplerin depolandığı vahşi depolama alanı için Rehabilitasyon Projesi hazırlanmış olup 2014 Haziran ayı içerisinde Çevre ve Şehircilik Bakanlığına sunulmuştur.

İlde 2014 yılı için tehlikeli atıklardan geri kazanılan miktar 256,551 ton, bertaraf miktarı 1.001,450 ton ve stok miktarı ise 93.829 ton 'dur. 2014'te toplamda Niğde iline ait tehlikeli atık miktarı 1.351,830 ton'dur.

Çizelge 526 – Niğde ilinde bulunan bertaraf tesisleri sayıları

Katı Atık Bertaraf Tesisi Sayısı	1
Lisanslı Ambalaj Atığı Toplama Ayırma Tesisi ve Geri Dönüşüm Tesisi Sayısı	0

"Atık Yağların Kontrolü Yönetmelik" çerçevesinde ildeki atık yağ toplama miktarları 2014 yılı içinde 31,523 ton Atık Motor Yağı ve 1,560 ton Atık Endüstriyel Yağı oluşmuş olup toplam 33,083 ton atık madeni yağ geri kazanılmıştır.

Niğde Belediyesi Mücavir alanları içerisindeki Hafriyat toprağı ve inşaat/yıkıntı atıkları yönetmelik kapsamında Belediye tarafından belirlenen Hıdırlık Mevkiindeki kum ocağı olarak işletilen alanların dolgusunda kullanılmaktadır. 2014 yılında il genelinde 715.530 ton hafriyat toprağı, 2.690 ton İnşaat/yıkıntı atığı belediyeler tarafından kayıt altına alınmış olup, hafriyat toprağı dolgu malzemesi olarak kullanılırken inşaat ve yıkıntı atığı ise belediyelerin tespit ettikleri alanlarda depolanmaktadır.

Niğde ilinde 2014 Yılında 9,153 ton akümülatör, 1.480 kg da atık pil, 1,19 ton bitkisel atık yağ, 255.708 ton tıbbi atık toplanmıştır. İlde 2014 yılı içerisinde 24,02 ton ÖTL geri dönüşüm tesislerine gönderilmiştir.

Büyük Endüstriyel Kazaların Kontrolü Hakkında Yönetmelik kapsamında Niğde ilinde 1 adet alt seviye SEVESO kuruluşu bulunmaktadır.

4. Doğa Koruma, Biyoçeşitlilik ve Tabiat Varlıklarını Koruma Çalışmaları

Niğde, Aladağlar ve Bolkarlar gibi biyolojik çeşitlilik yönünden zengin sıradağları içerisinde bulunması nedeniyle flora ve fauna açısından oldukça zengindir. Ulukışla ilçesi sınırları içerisinde bulunan Bolkar Dağları'nın zirvesinde yer alan Karagöl ve Çiniligöl'de yaşayan Toros Kurbağası Türkiye'de endemik olup; sadece bu küçük buzul göllerinde bilinir. Yine Bolkarlar'da yaşayan Yünlü Kayayuru ve halk arasında 'arısıpası' denen küçük bir böcekçil türü Türkiye'de endemik türüdür. Çamardı ilçemiz sınırları içerisinde Aladağlar Milli parkı ve Demirkazık Yaban Hayatı Geliştirme sahası bulunmaktadır (KARATAŞ A., KARATAŞ A., SÖZEN M, 2008).

Çizelge 527 - Niğde ilinde tespit edilen flora ve fauna türleri

FLORA	
Karayosunları ve Ciğerotları	890 Tür
Tohumlu Bitkiler	1.200 Tür Niğde de bulunmakta olup, bunlardan 265'i endemiktir.
FAUNA	
Kuşlar	Ülkemizdeki 465 kuş türünün yarısından fazlası Niğde il sınırları içerisinde görülmüştür.
Memeliler	Ülkemizdeki 160 kadar memeli türünün karasal olan 145 kadarından yarıya yakını Niğde il sınırları içerisinde de tespit edilmiştir.

Aladağlar Milli Parkı: 2873 sayılı Milli Parklar Kanununun 3. maddesi gereğince, Bakanlar Kurulu Kararı ile 06.09.1995 tarih ve 22396 sayılı Resmî Gazetede; Niğde, Kayseri ve Adana illeri sınırları dahilindeki 54.524 ha'lık alan olarak tefrik edilmiştir. Bu sahanın 31.358 hektarlık Kayseri ilinde, 11.702 hektarı Adana ilinde ve 11.464 hektarı Niğde İli sınırları içerisinde kalmaktadır. Aladağlar Milli Parkı, 730 rakımından 3.756 rakıma kadar yaklaşık 3.000 m'lik rakım farkına bağlı olarak ortaya çıkan farklı yaşam ortamlarında yaşayan bitki ve hayvan türleri ile muazzam bir biyoçeşitliliğe sahiptir. Aladağlar Milli Parkında tehlike altındaki 33 endemik bitkinin yanı sıra, önemli doğa alanları kriterlerine uygun hayvan kriterleri arasında; 2 endemik kelebek türü, 2 iç su balığı, birer çift yaşamlı ve sürüngen türü ile nesli tehlike altındaki 14 kuş ve 5 memeli türü/ alttürü yer alır. Alanda flora bakımından toplam 101 endemik takson ve tehlike altındaki takson 68 (66 endemik) bulunmaktadır (KARATAŞ A., KARATAŞ A., SÖZEN M, 2008).

Demirkazık Yaban Hayatı Geliştirme Sahası: Niğde İli Çamardı İlçesi Demirkazık Dağında bulunan yaban keçilerinden (Capra aegagrus) dolayı 1988 yılında 49.069 ha'lık alan Demirkazık Dağı Yaban Keçisi Koruma ve Üretim Sahası olarak tefrik edilmiştir. Sahanın bir bölümü, 1995 de Milli Parka ayrılmıştır. Saha içerisinde bulunan yerleşim yerlerinin ve tarım arazilerinde Yaban Hayatı Geliştirme Sahası dışına çıkartılma çalışmaları sonucunda, 07.09.2005 tarih ve 2005/9453 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile 18.674 ha'lık alan Demirkazık Yaban Hayatı Geliştirme Sahası olarak tefrik edilmiştir.

Niğde ili, Nevşehir Tabiat Varlıklarını Koruma Bölgesine bağlı olup, ilde korunacak alanlardaki iş ve işlemler, Nevşehir Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Komisyonunda görüşülmektedir. Niğde ilinde toplam 13 adet doğal sit alanı bulunmaktadır. Bu alanlar;

Çizelge 528 - Niğde ilinde bulunan doğal sit alanları

	Doğal Sit Alanları	Doğal Sit Dereceleri	Alan (Hektar)
1	Gümüşler Ören Yeri	I. Derece	5,6
2	Kitreli Uyuz Göleği	III. Derece	Ölçeksiz
3	Aladağlar Milli Parkı	I. Derece	55.064
4	Meydan Yaylası	I. Derece	444
5	Tepe Bağları	III. Derece	130
6	Kayardı Bağları	III. Derece	246
7	Gebere Barajı	II. Derece	70
8	Narlıgöl	I. ve III. Derece	775
9	Nar Vadisi	I. Derece	196
10	Kayırlı Çayırönü Vadisi	I. Derece	14,4
11	Kayırlı Pınarcık Mahallesi Güneyi Peri Bacaları	I. Derece	1
12	Kayırlı Pınarcık Mahallesi Peri Bacaları	II. Derece	0,12
13	Değirmenli Damlatış Mağarası	I. Derece	0,62

Fotoğraf 100-Kayardı Bağlarından Genel Görünüm

Fotoğraf 101-Kitreli Uyuz Göbeği

Akkaya Baraj Gölü Çalışmaları; Niğde Merkez Akkaya Baraj Göleti (Niğde Üniversitesi Kampüs Alanı Bitişiği) ve çevresine ilişkin koruma statüsü kazandırılmasına yönelik ilgili kurum ve kuruluşlarla müşterek çalışma başlatılmış, alanın “tabiat parkı” haline getirilmesi kararı alınmıştır. Niğde Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, Niğde Üniversitesi ve Orman ve Su İşleri Müdürlüğüne müştereken başlatılan çalışmalar neticesinde Şubat ayı içerisinde ilgili kurum ve sivil toplum temsilcilerinin de katıldığı çalışma toplantısı düzenlenmiştir.

Fotoğraf 102 Niğde-Akkaya Barajından genel görünüm

5. Arazi Kullanımı

Çizelge 529 – Niğde ilinin arazi kullanım durumu

Arazi Kullanım Türü	Alan (ha)	%
Tarım Arazileri	275.783	35,38
Su Kütlesi	234	0,03
Orman	62.161	7,97
Çayır ve Mera	264.035	33,87
Yerleşim Yerleri, Yapay Bölgeler	177.309	22,75

1/100.000 ölçekli Kırşehir-Aksaray-Niğde-Nevşehir Çevre Düzeni Planı hükümleri doğrultusunda işlemler yürütülmektedir.

6. ÇED Kararları, Çevre İzin ve Lisans İşlemleri

Çizelge 530 – Niğde ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2014 yılı içerisinde alınan ÇED Olumlu ve ÇED Gerekli Değildir Kararlarının sektörel dağılımı (Niğde ÇŞİM, 2014)

Karar	Maden	Enerji	Sanayi	Tarım - Gıda	Atık - Kimya	Ulaşım Kıyı	Turizm - Konut	Su	TOPLAM
ÇED Gerekli Değildir	28	4	5	3	5	1	2	1	49
ÇED Gereklidir	2	-	-	-	-	-	-	-	2

Çizelge 531 – Niğde ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzni/Çevre İzni ve Lisansı Belgesi sayıları (Niğde ÇŞİM, 2014)

	EK-1	EK-2	TOPLAM
Geçici Faaliyet Belgesi	3	17	20
Çevre İzni Belgesi	0	17	17
Çevre İzin ve Lisans Belgesi	3	1	4
TOPLAM	6	35	41

7. Çevre Denetimleri ve Yaptırımlar

Çizelge 532 – Niğde ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı (Niğde ÇŞİM, 2014)

Denetimler	Birleşik	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	Derin Deniz Deşarjı	ÇED İZİN	İzin	TOPLAM
Planlı Denetimler	30	43	36	1	9	0	3	0	18	0	140
Ani (plansız) denetimler	0	36	26	0	28	0	8	0	28	0	126
Genel Toplam	30	79	62	1	37	0	11	0	46	0	266

Kesilen Ceza Sayısı Kesilen		Ceza Miktarı (TL)
Egzoz Denetimi	0	0,00
PGD Denetim Sayısı		Kesilen Ceza Miktarı (TL)
0		0,00

Çizelge 533 – Niğde ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından uygulanan ceza miktarları ve sayısı (Niğde ÇŞİM, 2014)

	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	ÇED	Anız	TOPLAM
Ceza Miktarı (TL)	55.392	105.587	0	0	0	0	392.263	49.267	602.509
Uygulanan Ceza Sayısı	9	1	0	0	0	0	7	1	18

ORDU

1. Hava Kalitesi ve İklim Değişikliği

2014 yılında Ordu ilinde bulunan Hava Kalitesi Ölçüm İstasyonunun aylara göre verileri Çizelge 534'de verilmektedir.

Çizelge 534 - Ordu ilinde 2014 yılı hava kalitesi parametreleri aylık ortalama konsantrasyon değerleri ($\mu\text{g}/\text{m}^3$; CO: mg/m^3)

Altınordu	PM10	AGS*	SO ₂	AGS*
Ocak	72	4	46	0
Şubat	57	3	32	0
Mart	61	3	24	0
Nisan	47	2	8	0
Mayıs	36	1	4	0
Haziran	34	0	2	0
Temmuz	32	0	4	0
Ağustos	35	0	5	0
Eylül	34	0	3	0
Ekim	41	0	6	0
Kasım	59	1	23	0
Aralık	64	1	35	0

Ordu'da 2014 yılında, 18 sabit 1 mobil olmak üzere toplamda 19 adet egzoz gazı emisyon yetki belgesine sahip istasyon bulunmaktadır. Bu istasyonlarda 2014 yılında toplamda 58.131 aracın egzoz gazı ölçümü yapılmıştır.

2. Su ve Atık Su Yönetimi

Ordu ilinde en önemli ve en çok kullanılan su kaynakları yüzey suları, yapay gölet, keson kuyulardır. Genel olarak Ordu ilinde içme ve kullanma suyu olarak %40 civarı yüzey suları, %12 yapay gölet, %48 keson kuyulardan temin edilmektedir.

Çizelge 535 – Ordu ili içme ve kullanma suyu kaynakları (DSİ, 2014)

Havza Adı	Yeraltı suyu rezervi ($\text{hm}^3/\text{yıl}$)	İçme kullanma suyu için yapılan tahsis ($\text{hm}^3/\text{yıl}$)
Mesudiye Çevresi	2,00	-
Ordu Merkez ve Çevresi	32,00	15,80
Fatsa Çevresi	17,00	14,25
Ünye Çevresi	10,00	7,60

Ordu ili içme ve kullanma suyu kaynaklarının il geneline dağılımı şöyledir:

ORDU İLİ İÇMESUYU POTANSİYELİ		
Planlama Aşaması		
Ordu - Gököy Kırtaş Göleti Gököy ve Gürgentepe ilçeleri, Işıktepe Beldesi ile civar köyleri için su temini	3,83	hm ³ /yıl
Ordu - Korgan Göleti Korgan İlçesi ve civar köyler için su temini	1,80	hm ³ /yıl
Ordu - İlküvez Göleti Yoğunluk ilçesi ve civar köyler için su temini	2,42	hm ³ /yıl
Ordu - Kumru Çağlayan Göleti Çaybaşı İlçe Merkezi, Tekkiraz ve İnkur Beldeleri ile civarı köyler için su temini	2,21	hm ³ /yıl
Ordu - Kumru Göleti Kumru İlçesi için su temini	2,92	hm ³ /yıl
Proje Aşaması		
Fatsa İlçesi Şehir Merkezi İçme Suyu Temini	13,56	hm ³ /yıl
İnşa Aşamasında		
Ordu İçmesuyu Projesi Ordu İli ve Gülyalı İlçesi İçme Suyu Temini	29,00	hm ³ /yıl
İşletme Aşaması		
Ünye İçmesuyu projesi Ünye İlçesi	10,00	hm ³ /yıl

Ordu' da faaliyette olan 6 adet atık su arıtma tesisi vardır. 5 adet paket arıtma bulunmaktadır.

Çizelge 536 – Ordu ilinde faaliyette olan kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu

ORDU	Belediye Atıksu Arıtma Tesisi/Deniz Deşarjı Olup Olmadığı?	Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Türü	Mevcut Kapasitesi (ton/gün)	Arıtılan/Deşarj Edilen Atıksu Miktarı (m ³ /sn)	Deniz Deşarjı	Hizmet Verdiği Nüfus
Merkez	DDD	Derin Deniz Deşarjı	-	-	x	
Merkez	ATT	Biyolojik Arıtım	-	-	-	150.000
Ünye	AAT	Biyolojik Arıtım	Doğu AAT 83.000 kişi/gün	Geri Dönüşümlü Sistem	-	4.500
			Batı AAT 33.000 kişi/gün	Geri Dönüşümlü Sistem	-	32.000
Kaynartaş	AAT	Biyolojik Arıtım	300 kişi/gün	-	-	300
Çaybaşı	AAT	Biyolojik Arıtım	5.000 kişi/gün	-	-	5.000
Tekkiraz	AAT	Biyolojik Arıtım	5.000 kişi/gün	-	-	5.000
Çamlı	AAT	Biyolojik Arıtım	1.000 kişi/gün	-	-	1.000
Kabataş	AAT	Biyolojik Arıtım	5.000 kişi/gün	-	-	5.000
Çiftlik	AAT	Biyolojik Arıtım	2.000 kişi/gün	-	-	2.000
Fatsa	DDD	Derin Deniz Deşarjı	8.0000 kişi/gün	-	x	6.500
Çayırkent	AAT	Biyolojik Arıtım	800 kişi/gün	-	x	-

Fotoğraf 103-Ünye Belediyesi Batı Atıksu Arıtma Tesisi Havalandırma Havuzu

Çizelge 537 – Ordu ilindeki 2014 yılı itibariyle OSB’lerde atıksu arıtma tesislerinin durumu (Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2014)

OSB Adı	Mevcut Durumu	Kapasitesi (m ³ /gün)	AAT Türü	AAT Çamuru Miktarı (ton/gün)	Deşarj Ortamı
Ordu OSB	Faaliyette	-	-	-	Ordu Belediyesi Kanalına
Fatsa OSB	Faaliyette	-	-	-	Fatsa Derin Deniz Deşarjı
Ünye OSB	Faaliyette değil	-	-	-	-

Çizelge 538 – Ordu ilinde bulunan balık çiftlikleri

FAALİYET SAHİBİ	MEVKİİ	FAALİYET KONUSU	KAPASİTE
ALTAŞ YAĞ SE VE TAR. ÜR. İNŞ.SAN VE TİC. A.Ş.	Merkez İlçe Kumbaşı Mah	Ağ Kafasdere Alabalık ve Levrek Yetiştiriciliği	400 ton/yıl Alabalık 500 ton/yıl Levrek
ALTAŞ YAĞ SU VE TAR.	Perşembe İlçesi kaleyaka Mah.	Ağ Kafasdere Alabalık, Levrek	250 ton/yıl Levrek
ÜR. İNŞ.SAN VE TİC. A.Ş	Çarşamba Mevkii	Sivriburun Yetiştiriciliği	200 ton/yıl Alabalık
ÖZBEK SU ÜRÜNLERİ NAK. İNŞ. AMB. SAN VE TİC. A.Ş	Perşembe İlçesi Kaleyaka Mah. Sarıburun Mevkii	Ağ Kafasdere Alabalık ve Levrek Yetiştiriciliği	100 ton/yıl Alabalık 100 ton/yıl Levrek
ÖZBEK SU ÜRÜNLERİ NAK. İNŞ. AMB. SAN VE TİC. A.Ş	Perşembe İlçesi Gacalı Mah.	Ağ Kafasdere Alabalık, Levrek Yetiştiriciliği	250 ton/yıl Alabalık 250 ton/yıl Levrek
MARNERO BALIKÇILIK VE SU ÜRÜNLERİ SAN VE TİC. A.Ş.	Perşembe İlçesi Kalekaya Mah	Ağ Kafaslerde Alabalık ve Levrek Yetiştiriciliği	100 ton/yıl Alabalık 100 ton/yıl Alabalık
VONA SU ÜRÜNLERİ TİC.LTD.ŞTİ.	Perşembe İlçesi Kalekaya Mah	Ağ Kafaslerde Alabalık ve Levrek Yetiştiriciliği	100 ton/yıl Alabalık 100 ton/yıl levrek

Her türlü deniz araçları ve kıyı tesislerinden kaynaklanan kazalara müdahale etmek, deniz kirliliğinin yayılmasına karşı önlem almak, kirliliğin çevreye zararı en aza indirmek için il ve ilçelerdeki limanların Atık Kabul Tesisleri yaptırılmış olup faaliyettedirler. İlde mevcut Liman İşletmelerinin Acil Müdahale Planları mevcuttur.

3. Atık

Ordu ili genelinde toplam üretilen atık miktarı 680 ton/gün, toplanan atık miktarı 523 ton/gün'dür. Çaybaşı İlçesi Göksu köyü mevkiinde katı atık düzenli depolama sahasının inşası devam etmektedir. Ordu ilinde halen 9 noktada düzensiz depolama yapılmaktadır. Çevreye verilen zararı azaltmak için düzensiz depolama sahaslarının günlük örtü toprak ile örtülmesi ve ilaçlanması işlemleri gerçekleştirilmektedir.

Çizelge 539 – Ordu ilinde bulunan bertaraf tesisleri sayıları

Katı Atık Bertaraf Tesisi Sayısı	0
Lisanslı Ambalaj Atığı Toplama Ayırma Tesisi ve Geri Dönüşüm Tesisi Sayısı	2

2014 yılı itibariyle Ordu ilinde piyasaya süren sayısı 166, ambalaj üretici sayısı ise 2 adettir. 2012 yılı itibariyle il bazında lisanslı toplama-ayırma tesisi 2 tane bulunmaktadır. 2 tane de geri dönüşüm tesisi bulunmaktadır. 2014 yılında Ordu'da 150.975,70 kg tehlikeli atık beyanı yapılmıştır.

İlde Ulusal Atık Yağ Taşıma Formu ile 2014 yılı itibariyle 100.500 kg atık yağ toplanmıştır. Ordu'da 2014 yılında 5.767 ton atık akü, 1.531 kg atık pil toplanmıştır.

İlde oluşan bitkisel atık yağlar; atık üreticisi konumundaki restoran, otel, hazır yemek firmaları vb. işletmelerden toplanarak Trabzon'da faaliyet gösteren bir firmaya verilmektedir. 2014 yılında 65.055 ton bitkisel atık yağ Ordu ilinde toplanmıştır.

Ordu ilinde 2014 yılında 98.255 adet ömrünü tamamlamış lastik oluşmuştur.

2014 yılında toplanan tıbbi atık miktarı 543 ton/yıl olarak gerçekleşmiştir. Tıbbi atıklar Ordu'da bulunan sterilizasyon tesisine gönderilerek bertaraf edilmektedir.

Büyük Endüstriyel Kazaların Kontrolü Hakkında Yönetmelik kapsamında Ordu ilinde 1 adet alt seviye SEVESO kuruluşu bulunmaktadır.

4. Doğa Koruma, Biyoçeşitlilik ve Tabiat Varlıklarını Koruma Çalışmaları

Ordu ili flora ve fauna açısından çok zengin biyolojik çeşitliliğe sahiptir. Ordu ilinde 309 adet bitki türü tespit edilmiştir. Ordu ili faunası hayvan varlığı bakımından da oldukça zengindir. Denize dik vadileri ve yüksek platolar hayvan çeşitliliğinin zengin olmasının bir nedenidir. Derin vadi yatakları ve göletlerde ekolojik yapılarına uygun olarak Sazan, Alabalık, Karabalık ve kaya balığı gibi birçok balık çeşitleri de mevcuttur.

İlde Milli Park bulunmamaktadır. Bununla birlikte Ordu ilinde iki adet tabiat parkı bulunmaktadır.

Ulugöl Tabiat Parkı: Ordu ilinin Gökçöy ilçesi sınırları içerisinde Ulugöl Mevkiindeki 26,56 ha'lık saha 10/03/2009 tarihinde Ulugöl A tipi Mesire Yeri olarak tescil edilmiş, Mesire yeri daha sonra 07/09/2009 tarihli mülga Çevre ve Orman Bakanı Olurları ile Ulugöl Tabiat Parkı olarak ilan edilmiştir. Tabiat Parkı Türkiye'nin 36. Tabiat Parkıdır. Alan içerisindeki yapraklı orman Kayın, Kızılağaç, Gürgen ve Akçaağaç türlerinden oluşmaktadır. Yapraklı ormanın sonbahar renklenmesi seyretmeye değerdir. Alt flora sarı ve mor çiçekli Orman gülü, Yabani Karayemiş, Ayı Üzüümü, Alıç, Porsuk gibi türlerden meydana gelmektedir. Alan içindeki yaban hayvanları Yaban Domuzu, sansar, gelincik türleri ile Sazan ve Abant alabalığından meydana gelmektedir.

Fotoğraf 104-Ulugöl Tabiat Parkı

Çınarsuyu Tabiat Parkı: Ordu ili Ünye ilçesi sınırları içerisinde bulunan 2003 yılında A Tipi Mesire Yeri olarak tescil edilen Çınarsuyu Mesire Yeri, 11/07/2011 tarih ve 903 sayılı mülga Çevre ve Orman Bakanı Olurları ile Çınarsuyu Tabiat Parkı olarak ilan edilmiştir.

Fotoğraf 105 - Çınarsuyu Tabiat Parkı

Tabiat Anıtı: Korunması gerekli kültür ve tabiat varlıklarının tespit tescil hakkındaki yönetmelik kapsamında İlde Perşembe ilçesi Efirli Köyü Tepe Mahallesi Camii önünde bulunan İhlamur ağacı ile İlin Çatalpınar ilçesi Orta köy Tikenoğlu Mahallesi Ortaköy mezarlığında bulunan İhlamur ağacı tabiat anıtı olarak tescil edilmiştir.

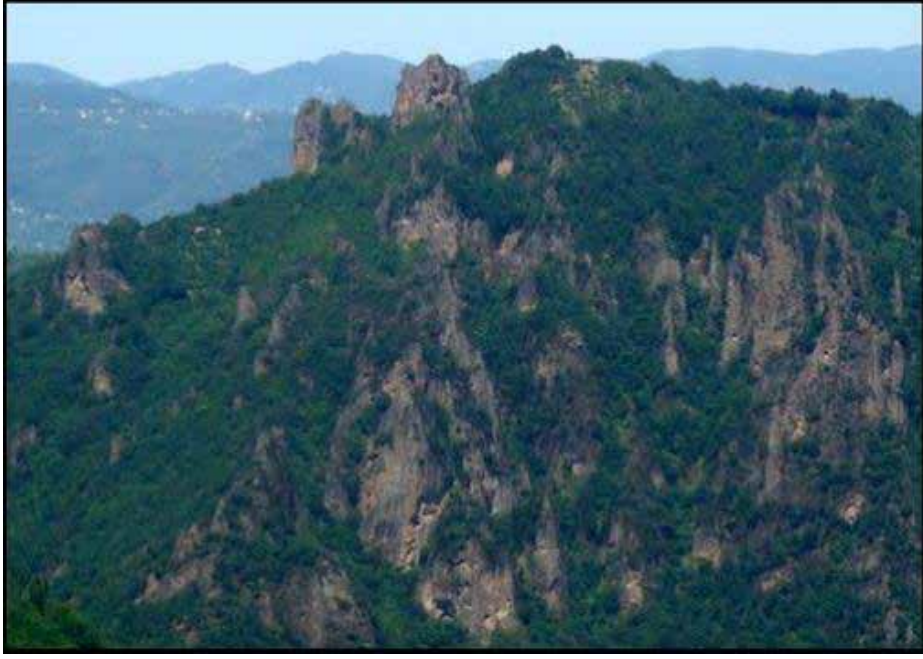
Tabiatı Koruma Alanları: Perşembe ilçesi sınırları içerisinde Hoynat Adası olarak bilinen ada tepeli küçük karabatağın yaşam alanı olduğundan tabiat koruma sahası olarak teklif yapılmış, inceleme aşamasındadır.

Gaga Gölü Doğal Sit Alanı: Fatsa ilçesi, Örencik ve Yassıtaş Köyleri arasındaki Gaga Gölü, Fatsa-Aybastı yolunun yaklaşık 10. kilometresinde yolun hemen kenarında yer almaktadır. Yaklaşık 150-200 yıllık olan göl içerisinde sazan balığı başta olmak üzere değişik cins balıklar yetişmektedir. 1999 yılında göl ve çevresine ait yaklaşık 21,5 ha lık alan 1. Derece, 125,1 ha lık alan 3. Derece olmak üzere toplam yaklaşık 146,6 ha alan Doğal Sit Alanı olarak tescil edilmiştir.

Fotoğraf 106- Gaga Gölü Doğal Sit Alanı (Samsun Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Müdürlüğü, 2014)

Kurul Kayalıkları Arkeolojik Ve Doğal Sit Alanı: Ordu ili merkezine 13 km mesafedeki Bayadı köyü sınırlarında bulunan sivri bir kaya üzerine kurulmuş antik bir yerleşme alanıdır. Arkeolojik olarak önem arz etmektedir. Yapılan çalışmalarda 2 metre kalınlığında duvar ortaya çıkarılmış, kurul kayalıklarının aslında kale olduğu düşünülmektedir. Bu alanda dehliz kazısı yapılmış 250 –300 adet merdiven gün ışığına çıkarılmıştır. Kaya üzerinde piknik alanları mevcuttur. Kazı esnasında bulunan pişmiş topraktan çatı kiremitleri duvar örgüsü seramik parçaları incelenmiş MÖ. V ve IV. yüzyılda yerleşme yapıldığı tespit edilmiştir. Yaklaşık 448,95 ha'lık alan Arkeolojik ve Doğal Sit Alanı olarak koruma altına alınmıştır.

Fotoğraf 107-Kurul Kayalıkları Arkeolojik Doğal Sit Alanı

Yason Burnu Arkeolojik Ve Doğal Sit Alanı: Ordu ili, Perşembe ilçesi, Çaytepe Köyü, Yason mevkiinde yer alan Yason Burnu yarımadası, kuzeye doğru uzanan eski bir yerleşim alanıdır. 1. Derece Arkeolojik ve 2. Derece Doğal Sit Alanı olarak tescil edilmiştir.

Fotoğraf 108-Yason Burnu Arkeolojik ve Doğal Sit Alan

Boğaziçi Köyü Mağarası Arkeolojik Ve Doğal Sit Alanı: Ordu ili, Perşembe ilçesi, Boğaziçi Köyü, Kayağzı Mevkiinde yer alan mağara 3x5 m'lik bir açıklıktan girildikten sonra yaklaşık 250x300 m2 geniş bir alan ve tavanda oluşum halinde sarkıtlar mevcuttur. 2001 yılında 2. Derece Arkeolojik ve Doğal Sit Alanı olarak tescil edilmiştir.

Gençağa Kalesi Arkeolojik Ve Doğal Sit Alanı: Ordu ili, İkizce ilçesi, Ağcakale Köyü sınırları içerisinde bulunan kale, doğal kayalıklar üzerinde iki bölüm halinde yapılmıştır. Yüksekliği ve konumu itibarıyla İkizce, Ünye ve Terme ilçelerini görebilecek konumdadır. 1998 yılında 1. Derece Arkeolojik ve Doğal Sit Alanı olarak tescil edilmiştir.

Yazkonağı Mağarası: Ordu ili, Ünye ilçesi, Yazkonağı Köyü sınırları içerisinde bulunan Yazkonağı Mağarası korunması gerekli taşınmaz tabiat varlığı olarak 2005 yılında tescil edilmiştir.

5. Arazi Kullanımı

Çizelge 540 – Ordu ilinin arazi kullanım durumu

Arazi Kullanım Türü	Alan (ha)	Oranı %
Tarım Arazileri	255.828	42,98
Su Kütlesi	1.658	0,28
Orman	202.893	34,09
Sulak Alan	0	0,00
Çayır ve Mera	50.000	8,40
Yerleşim Yerleri, Yapay Bölgeler	84.821	14,25

Ordu ilinin de içerisinde yer aldığı Ordu-Trabzon-Rize-Giresun-Gümüşhane-Artvin Planlama Bölgesi 1/100.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı Mülgâ Çevre ve Orman Bakanlığınca 24.06.2011 tarihinde onaylanarak yürürlüğe girmiştir.

İl genelinde özellikle turizm ve tarım sektörlerinin kalkındırılması ve geliştirilmesi öncelikli hedefler arasında yer almaktadır. Çevre Düzeni Planı plan kararları ile Ordu ilini bölgenin kültür ve turizm merkezi haline getirmek, mevcut hammaddelere ve yenilikçi sektörlerle yönelik sanayi gelişimini desteklemek, ulaşım ve altyapı olanaklarını artırmak, orman ve özel ürün tarım arazisi (fındık) olarak tahsisli alanların sürdürülebilirliğini sağlamak, kırsalda hayvancılık ve tarım sektörünü kalkındırmak hedeflenmektedir.

Ayrıca, ilin kıyıda yer alan turizm merkezlerini korumaya ve geliştirmeye yönelik Ordu-Bolaman Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgesi 1/25.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı 2012 tarihinde onaylanmış olup turizm alt merkezlerine ait 1/5000 ve 1/1000 ölçekli plan çalışmaları devam etmektedir.

6. ÇED Kararları, Çevre İzin ve Lisans İşlemleri

Çizelge 541 – Ordu ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2014 yılı içerisinde alınan ÇED Olumlu ve ÇED Gerekli Değildir Kararlarının sektörel dağılımı (Ordu ÇŞİM, 2014)

Karar	Maden	Enerji	Sanayi	Tarım - Gıda	Atık kimya	Ulaşım Kıyı	Turizm - Konut	TOPLAM
ÇED Gerekli Değildir	35	2	1	5	1	2	3	49
ÇED Olumlu Kararı	1	4	1	-	-	-	-	6

Çizelge 542 – Ordu ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzni/Çevre İzni ve Lisansı Belgesi sayıları (Ordu ÇŞİM, 2014)

	TOPLAM
Geçici Faaliyet Belgesi	48
Çevre İzin Belgesi	31
TOPLAM	79

7. Çevre Denetimleri ve Yapıtlar

Çizelge 543 – Ordu ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı (Ordu ÇŞİM, 2014)

Denetimler	Birleşik	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	Derin Deniz Deşarjı	ÇED İZİN	TOPLAM
Planlı Denetimler	-	56	20	-	38	-	35	-	72	221
Ani (plansız) denetimler	-	-	-	-	14	-	-	-	-	14
Genel Toplam	-	56	20	-	52	-	35	-	72	235

	Kesilen Ceza Sayısı	Kesilen	Ceza Miktarı (TL)
Egzoz Denetimi	9		7.578,00

PGD Denetim Sayısı	Kesilen	Ceza Miktarı (TL)
		0,00

Çizelge 544 – Ordu ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından uygulanan ceza miktarları ve sayısı (Ordu ÇŞİM, 2014)

	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	ÇED	TOPLAM
Ceza Miktarı (TL)	1684	84860	-	512006,4	-	67710	94799	761059,4
Uygulanan Ceza Sayısı	2	20	-	11	-	6	8	47

RİZE

1. Hava Kalitesi ve İklim Değişikliği

Rize ilinde konutlarda 29.311.179,77 m³, sanayide de 33.524.611,00 m³ doğal gaz 2014 yılında kullanılmıştır. 2014 yılında Rize ilinde bulunan Hava Kalitesi Ölçüm İstasyonunun aylara göre verileri Çizelge 545'de verilmektedir.

Çizelge 545 - Rize ilinde 2014 yılı hava kalitesi parametreleri aylık ortalama konsantrasyon değerleri (µg/m³; CO: mg/m³)

RİZE / MERKEZ	SO ₂	AGS*	PM10	AGS*	CO	AGS*	NO	AGS*	NO ₂	AGS*	NO _x	AGS*	OZON	AGS*
Ocak	15	0	45,2	2										
Şubat	10	0	44,7	4										
Mart	6	0	27,8	1										
Nisan	6	-	30,6	2										
Mayıs	4	0	27,07	0										
Haziran	4	0	20,4	0										
Temmuz	4	0	26,7	0										
Ağustos	3	0	24,6	1										
Eylül	3	0	23,9	0										
Ekim	3	0	23,5	0										
Kasım	4	0	31,06	0										
Aralık	6	0	30,4	0										

Rize ili merkez ilçede 7, Ardeşen ilçesinde 2, Çayeli ilçesinde 1 ve 1 adet de mobil istasyon olmak üzere toplam 11 adet egzoz gazı emisyon ölçüm istasyonu bulunmaktadır. Ayrıca ilde 2014 yılı itibariyle 58.854 araç trafiğe kayıtlıdır. Aynı yıl egzoz emisyon ölçümü yaptıran araç sayısı da 39.373'dir.

2. Su ve Atık Su Yönetimi

Rize içme suyu arıtma tesisine ham su, Poşut Deresi ve Ilıca Deresi üzerinde yapılmış olan su alma yapılarından (regülatör) temin edilmektedir. Poşut ve Ilıca derelerinin suyu, su alma yapılarının bulunduğu yerde tortusuz ve kokusuz durumdadır. Her iki derenin drenaj havzası içinde herhangi bir yerleşim yeri, sanayi ve endüstriyel kuruluş bulunmadığından, bu alan içinde önemli bir yapay kirlenme söz konusu değildir. Rize'de içme suyu amaçlı baraj bulunmamaktadır.

Rize il merkezi ve civar yerleşimlerine alternatifli içme suyu temin edilebilmesi için başlatılan çalışmalar kapsamında, Okta ve Karasu derelerinden alınacak 200 l/s'lik debi Andon İçme Suyu Arıtma Tesisi'ne iletilecek olup, bu kapsamda arıtma tesisi ile ana içme suyu deposu arasında yeni bir iletim hattı da inşa edilecektir. İçme suyu tesisleri kapsamında yaklaşık 29,5 km uzunluğunda (çelik tipi değişik çaplarda) isale hattı, 3 su kaynağı (regülatör), terfi merkezi ve tüm sanat yapılarının uygulama projeleri hazırlanacaktır.

3. Atık

Rize Belediyesi yazın günde 110 ton kışın ise günde 100 ton atık toplamaktadır. Rize Belediye sınırları içerisindeki evsel katı atıklar, Trabzon ve Rize İlleri Katı Atık Yapma ve İşletme Birliği (TRAB-Rİ-KAB) tarafından düzenli olarak depolanmaktadır.

Çizelge 547 – Rize ilinde bulunan bertaraf tesisleri sayıları

Katı Atık Bertaraf Tesisi Sayısı	0
Lisanslı Ambalaj Atığı Toplama Ayırma Tesisi ve Geri Dönüşüm Tesisi Sayısı	0

İlde henüz lisans almış ambalaj atığı toplama, ayırma veya geri dönüşüm tesisi bulunmamaktadır. Bununla birlikte Ardeşen ilçesinde lisans işlemleri devam eden bir adet ambalaj atıkları toplama ayırma tesisi kurulum aşamasındadır. Ambalaj Atıklarının Kontrolü Yönetmeliği kapsamında Rize ilinde 68 adet piyasaya süren firma bulunmaktadır.

Rize ilinde 2014 yılında 622,772 ton tehlikeli atık toplanmış, bunun 285,319 tonu geri kazanılmış, 327,171 tonu bertaraf edilmiş ve 10,282 tonu da lisanslı firmada stokta. Yine aynı dönemde 96,329 ton atık motoryağı, 55,410 ton atık endüstriyel yağ ilde toplanmış bulunmaktadır. "Bitkisel Atık Yağların Kontrolü Yönetmeliği" kapsamında lokantalar, iş yerleri ve sanayi tesislerinden 13,780 ton atık bitkisel yağ toplanmıştır. İlde 2014 yılında 25.949 kg akümülatör toplanmıştır.

İlde "Tıbbi Atıkların Kontrolü Yönetmeliği" kapsamında tıbbi atık üreten sağlık kuruluşları tarafından üretilen tıbbi atıklar lisanslı araçlarla toplanarak Trabzon ilinde bulunan sterilizasyon ünitesinde sterilize edildikten sonra düzenli depo sahasında bertaraf edilmektedir. Rize ilinde 2014 yılında 312,446 ton tıbbi atık toplanmıştır.

Rize'de 2014 yılı itibarıyla 1 adet alt seviye SEVESO tesisi bulunmaktadır.

4. Doğa Koruma, Biyoçeşitlilik ve Tabiat Varlıklarını Koruma Çalışmaları

Kaçkar Dağları Milli Parkı: İl sınırları içerisinde 1994 yılında Bakanlar Kurulu Kararı ile Kaçkar Dağları, Milli Park olarak ilan edilmiştir. Milli Parkın toplam alanı 51.550 ha'dır. Rize iline 68 km Çamlıhemşin ilçe merkezine 18 km uzaklıktadır. Genel alanın %35'i (18.013 Ha) Ormanlık alandır.

Kaçkar Dağlarını; batıdan Fırtına Deresi, kuzeyden ve doğudan Hemşin Deresi çevreler ve bu vadilerin zengin bir flora ve fauna yapısına sahiptir. Bitkilerde 54'ü endemik olmak üzere 756 takson, omurgasız hayvanlarda 6'sı endemik olmak üzere 149 takson, omurgalı hayvanlarda ise 178 taksonu içerdiği belirlenmiştir. Türkiye'de Rhodendron'ların 3.000 metreye ulaştığı tek yer burasıdır.

Fotoğraf 109 – Kaçkar Dağları Milli Parkı

Alanda alüvyal ormanlar, şimsir ormanları ve doğal yaşlı ormanlar olmak üzere üç çeşit formasyon tespit edilmiştir. Milli park alanı içerisinde özellikle Fırtına Vadisi ve Palovit Vadisi, içerdikleri 4.603 ha doğal yaşlı ormanla, hem bölgenin, hem de ülkenin bozulmamış birkaç orman ekosistemi arasında değerlendirilmektedir. Yaban Hayvanları açısından da zengin olan Kaçkar Dağlarında çengel boynuzlu dağ keçisi, kurt, ayı, domuz, tilki, yaban keçisi, sansar, çakal, yaban tavuğu vb. bulunmaktadır. Park alanında; buzullarla birlikte; buzul gölleri, buzul vadileri, sirkler ve morenler bulunmaktadır. Kaçkar Dağları güney tirmanış rotası üzerinde olan güzergâhta Kaçkar Tepesi 3.932 m ile ülkemizin önemli zirvelerden birisidir.

Fotoğraf 110 – Kaçkar Dağları Milli Parkı

Fırtına Sulak Alanı: Rize ili sınırları içerisinde uluslararası öneme sahip 1 adet sulak alan (Fırtına Sulak Alanı) bulunmaktadır. Rize il sınırları içinde, Ardeşen ve Çamlıhemşin ilçelerinde yer alan Fırtına Havzası toplam 110.000 hektarlık bir alanı kapsamaktadır. Kaçkar Dağları'nın kuzey yamaçlarında bulunan Fırtına Havzası, 1.000 m'nin üzerindeki dağ zirvelerinden (Bunların en yükseği 3.932 m ile Kaçkar'dır) başlayarak Fırtına Deresi'ni besleyen Tunca, Durak, Hala, Hemşin derelerinin vadilerinden oluşur.

Rize ilinin doğal sit alanları:

1. İkizdere Vadisi: İkizdere Vadisi, Rize İli, İkizdere İlçesinde Salar Deresi, Sarpinovit Deresi, Çalçarak Deresi, Kuryatak Deresi ve Cimil Deresinin içinde bulunduğu İkizdere Vadisi; Trabzon Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 22.10.2010 tarih ve 3019 sayılı kararı ile İkizdere Vadisinin I, II. Ve III. Derece doğal sit alanı ilan edilmesine karar verildi. Trabzon Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Komisyonu'nun 22/05/2012 tarih ve 43 sayılı kararı ile 3019 sayılı kararın hukuki geçerliliğini koruduğuna karar verilmiştir.

Fotoğraf 111- İkizdere Vadisi

2. Çamlıhemşin İlçesi Fırtına ve Hala Derelerinin Bulunduğu Alan: Trabzon Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 19/05/1998 gün ve 3148 sayılı kararıyla doğal sit ilan edilmiştir. 1/25.000 ölçekli haritada sınırları belirlenen bölümlerin I, II, III. Derece doğal sit, Zilkale ve Kale-i Bala çevresinin I. derece arkeolojik sit, ilan edilmesine karar verilmiştir. Kurulun 18/02/2010 tarih ve 2529 sayılı kararı ile düzenleme yapılarak sayısal koordinat değerleri onaylanan sit sınırları yeniden belirlenmiştir.

3. Çamlıhemşin İlçesi Kaplıca Köyü Ayder Mevkii: Trabzon Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 31.10.1991 gün ve 1185 sayılı kararıyla doğal sit olarak belirlenmiş, kurulun 27.06.1992 tarih ve 1404 sayılı kararı ile doğal sit alanının sınırları ve dereceleri belirlenmiştir. Yine Trabzon Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulunun 23.03.1998 tarih ve 3062 sayılı kararı ile Koruma Amaçlı İmar Planı ve yapılanma koşulları düzeltilerek onaylanmıştır.

Fotoğraf 112- Çamlıhemşin İlçesi Kaplıca Köyü

4. Fındıklı İlçesi Aksu Mahallesi: Trabzon Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 28/07/2002 gün ve 4515 sayılı kararı ile sahil şeridinde yerinde yapılan inceleme sonucu Doğu Karadeniz Yöresinde ender rastlanan bir kumsal alanın varlığı saptandığından devlet karayolunun Hopa istikametine doğru Jandarma Bölük Komutanlığı binasından Aksu ilköğretim Okuluna kadar olan kesimin sit alanı ilan edilmesine prensipte uygun olduğuna karar verilmiştir. Yine Kurulun 03/05/2003 gün ve 4723 sayılı kararı ile sit sınırları ve dereceleri (III. Derece) belirlenmiştir. Trabzon Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Komisyonu'nun 08/08/2012 gün ve 75 sayılı kararı ile sit alanı ilan edilme nedenleri ortadan kalktığından, "Korunan Alanların Tespit, Tescil ve Onayına İlişkin Usul ve Esaslara Dair Yönetmelik" doğrultusunda idari işlemler yapıldıktan sonra Koruma Amaçlı İmar Planı hazırlanmasının gündeme alınacağına karar verilmiştir.

Fotoğraf 113- Fındıklı İlçesi Aksu Mahallesi

5. Fındıklı İlçesi Çağlayan Köyü Abuçağlayan Vadisi: Dere yataklarının doğal yapısı, bitki örtüsü çeşitliliği ve ilginç peyzaj bütünlüğünün çıkardığı doğal yapının korunabilmesi için Trabzon Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 15/11/2008 gün ve 1852 sayılı kararı ile 1.derece doğal sit alanı ilan edilmiştir.

Fotoğraf 114- Fındıklı İlçesi Abu Çağlayan Vadisi

6. Fındıklı İlçesi Arılı Vadisi: Bitki örtüsü çeşitliliği ve ilginç peyzaj bütünlüğünün çıkardığı doğal yapı ve özgün ahşap ağırlıklı yayla evlerinin ortaya çıkardığı doğal ve kültürel değerlerin korunabilmesi için, Trabzon Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 18/02/2010 gün ve 2536 sayılı kararı ile 1. ve 3. derece doğal sit alanı ilan edilmiştir.

Fotoğraf 115- Fındıklı İlçesi Arılı Vadisi

9. Merkez İlçe Kırklartepe Köyü Ayana Tepesi: Tepe üzerinde bulunan kutsal su ve orman olan çevresi-12.12.1982 tarih ve 4016 sayılı kararı ile ilan edilmiş, ancak alanın sınırları pafta üzerinde tescil edilmemiştir.

Fotoğraf 116- Rize İli Kırklartepe Köyü Ayane Tepesi

Rize ilinin Tabiat Varlıkları

1. Tunca Vadisi Tabiat Parkı: Ardeşen İlçesi sınırları içerisinde kalan toplam 4.082 ha büyüklüğe sahip saha, Orman ve Su İşleri Bakanlığı Bakanlık Makamınının 11.07.2013 tarih ve 1516 sayılı Olur'ları ile "Tunca Vadisi Tabiat Parkı" ilan edilmiştir.

Fotoğraf 117- Tunca Vadisi Tabiat Parkı

2. Rize Çamlıhemşin-Kaçkar Yaban Hayatı Geliştirme Sahası: İlin Çamlıhemşin ilçesi sınırları içerisinde bulunan toplam 4.273 ha'lık saha, 07.09.2005 tarih ve 2005/9453 sayılı karar ile "Rize Çamlıhemşin-Kaçkar Yaban Hayatı Geliştirme Sahası" olarak tescil edilmiş; 16.10.2005 tarih ve 25968 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır. Alanın yönetiminden Orman ve Su İşleri Bakanlığı Rize Şube Müdürlüğü Sorumludur.

3. İspir Verçenik Dağı Yaban Hayatı Geliştirme Sahası: Toplam alanı 63.130 ha olan İspir Verçenik Dağı Yaban Hayatı Geliştirme Sahası 07.09.2005 tarih ve 2005/9453 sayılı karar ile tescil edilmiş ve karar 16.10.2005 tarih ve 25968 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır. Alanın yönetiminde Orman ve Su İşleri Bakanlığı Erzurum Şube Müdürlüğü sorumludur. Bu sahanın 1.222,9 ha'lık kısmı Rize il sınırları içerisinde yer almaktadır.

2. Rize Çamlıhemşin-Kaçkar Yaban Hayatı Geliştirme Sahası: İlin Çamlıhemşin ilçesi sınırları içerisinde bulunan toplam 4.273 ha'lık saha, 07.09.2005 tarih ve 2005/9453 sayılı karar ile "Rize Çamlıhemşin-Kaçkar Yaban Hayatı Geliştirme Sahası" olarak tescil edilmiş; 16.10.2005 tarih ve 25968 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır. Alanın yönetiminden Orman ve Su İşleri bakanlığı Rize Şube Müdürlüğü Sorumludur.

3. İspir Verçenik Dağı Yaban Hayatı Geliştirme Sahası: Toplam alanı 63.130 ha olan İspir Verçenik Dağı Yaban Hayatı Geliştirme Sahası 07.09.2005 tarih ve 2005/9453 sayılı karar ile tescil edilmiş ve karar 16.10.2005 tarih ve 25968 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır. Alanın yönetiminde Orman ve Su İşleri Bakanlığı Erzurum Şube Müdürlüğü sorumludur. Bu sahanın 1.222,9 ha'lık kısmı Rize il sınırları içerisinde yer almaktadır.

Çizelge 548 - Rize ilinde bulunan anıt ağaçlar

Merkez Gündoğdu, Çarşı Mahallesi	38 ada 1 nolu parselde	anıt ağaç
Merkez Gündoğdu Balıkçılar Köyü Yukarı Mevkii	654 parselde	anıt ağaç
Merkez Dört Yol Köyü, Salarha Yolu Dört Yol Mevkii	1082 parselde	anıt ağaç
Zilkale Palovit Yolu	Yolu Milli Park Sahası içinde	2 adet anıt ağaç (Porsuk ağacı)
Merkez Bağdatlı Mahallesi	108 pafta 869 ada 2 ve 4 nolu parsellerde	çınar ve ıhlamur ağacı
Çayeli İlçesi		Ağaran Şelalesi
İyidere İlçesi, Taşhane ve Köşklü Köyleri	5 pafta, 367, 368, 897, 898, 776, 779 nolu parsellerde	Pileki Mağarası

5. Arazi Kullanımı

Çizelge 549 – Rize ilinin arazi kullanım durumu

Arazi Kullanım Türü	Alan (ha)	Oranı %
Tarım Arazileri	75.444,29	19,17
Su Kütlesi	2.449,83	0,62
Orman	313.407,62	79,64
Sulak Alan	0,00	0,00
Çayır ve Mera	0,00	0,00
Yerleşim Yerleri, Yapay Bölgeler	2.230,76	0,57

Rize'nin de içinde bulunduğu "Ordu, Trabzon, Rize, Giresun, Gümüşhane, Artvin Planlama Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı" Mülga Çevre ve Orman Bakanlığınca 24.06.2011 tarihinde onaylanarak yürürlüğe girmiştir.

6. ÇED Kararları, Çevre İzin ve Lisans İşlemleri

Çizelge 550– Rize ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2014 yılı içerisinde alınan ÇED Olumlu ve ÇED Gerekli Değildir Kararlarının sektörel dağılımı (Rize ÇŞİM, 2014)

Karar	Maden	Enerji	Sanayi	Tarım - Gıda	Eğitim	Ulaşım Kısı	Turizm- Konut	TOPLAM
ÇED Gerekli Değildir	8	-	-	-	-	5	1	14
ÇED Olumlu Kararı	-	3	-	-	-	-	-	3

Çizelge 551 – Rize ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzni/Çevre İzni ve Lisansı Belgesi sayıları (Rize ÇŞİM, 2014)

	EK-1	EK-2	TOPLAM
Geçici Faaliyet Belgesi	-	37	37
Çevre İzin Belgesi	-	36	36
Çevre İzin ve Lisans Belgesi	-	-	-
TOPLAM	-	73	73

7. Denetimler ve Yapıtlımlar

Çizelge 552 – Rize ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı

Denetimler	Birleşik	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	Derin Deniz Deşarjı	ÇED	İzin	TOPLAM
Planlı Denetimler	20	-	-	-	-	-	-	-	-	-	20
Ani (plansız) denetimler	537	252	128	-	51	-	44	11	51	-	537
Genel Toplam	557	252	128	-	51	-	44	-	51	-	557

Kesilen Ceza Sayısı Kesilen		Ceza Miktarı (TL)
Egzoz Denetimi	6	5.250,00

PGD Denetim Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
15	0,00

Çizelge 553 – Rize ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından uygulanan ceza miktarları ve sayısı (Rize ÇŞİM, 2014)

	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	ÇED	Diğer	TOPLAM
Ceza Miktarı (TL)	179.868	63.298	-	-	-	31.648	70.376	-	345.190
Uygulanan Ceza Sayısı	9	3	-	-	-	2	4	-	18

SAKARYA

1. Hava Kalitesi ve İklim Değişikliği

Sakarya'da 2014'de konutlarda 130.972.407 m³, sanayide de 26.682.336 m³ doğal gaz kullanılmıştır. 2014 yılında Sakarya ilinde bulunan Hava Kalitesi Ölçüm İstasyonunun aylara göre verileri Çizelge 554 'de verilmektedir.

Çizelge 554 - Sakarya ilinde 2014 yılı hava kalitesi parametreleri aylık ortalama konsantrasyon değerleri (µg/m³; CO: mg/m³)

2014	KÜKÜRDİOKSİT SO ₂ µg/m ³		PARTİKÜL MADDE PM10 µg/m ²		PM _{2,50} µg/m ³	AZOTOKSİTLER NO ₂ µg/m ³		KARBON MONOKSİT CO µg/m ³	OZON O ₃ µg/m ³
	OZANLAR	UHKİA	MERKEZ	UHKİA	OZANLAR	MERKEZ	OZANLAR	MERKEZ	OZANLAR
Ocak	42,8	44,4	113,7	118,1	77,3	40	39,2	1,94	18,1
Şubat	28,2	14,2	113,5	121,9	74,5	48,1	43,1	1,99	22,2
Mart	23	13,9	83,9	96	56,8	44,1	38,7	1,93	28,2
Nisan	11	9,5	51,9	79,5	39,6	39,8	33,1	1,12	34,5
Mayıs	5,9	4,8	32,3	58,2	39,6	38,6	25,9	0,57	47,1
Haziran	2,6	2,8	31,7	52,9	27,8	32,8	19,4	0,47	64,9
Temmuz	2,9	5	31,5	50,1	21,9	29,2	17,3	0,49	71
Ağustos	2,4	4,2	30	53,5	21,7	30,9	18,3	0,57	61,8
Eylül	2	2,8	40	58,8	22,9	34,4	24,4	0,66	42,2
Ekim	5,1	2,5	57	70,7	30,9	33,3	27,3	0,84	35,2
Kasım	15,3	7,4	92,7	121,6	62,6	39,1	34,9	1,8	24,8
Aralık	27,8	11,5	91,3	106,5	52,7	31,7	32,2	1,84	23,4

01 Mart 2014 – 31Aralık 2014 arası 24 saatlik ortalama PM10 konsantrasyonlarının incelenmesi sonucunda, HKDY'de 24 saatlik ortalama süre için verilen 100 µg/m³ 'lük Sınır değerin Sakarya Merkez İstasyonu'nda toplamda 113 kez, Sakarya (UHKİA) İstasyonu'nda 166 kez aşılmış olduğu ve Sakarya Ozanlar İstasyonu'nda ise hiç aşılmadığı görülmektedir. 01 Mart 2014 – 31 Aralık 2014 arası 24 saatlik ortalama SO₂ konsantrasyonlarının incelenmesi sonucunda, Hava Kalitesi Değerlendirme ve Yönetimi Yönetmeliği (HKDY)'de 24 saatlik ortalama süre için verilen 250 µg/m³ 'lük Sınır değeri ve 500 µg/m³ 'lük saatlik sınır değerin Sakarya Merkez, Sakarya Ozanlar ve Sakarya (UHKİA) İstasyonlarında hiç aşılmadığı görülmüştür.

Sakarya ilinde faaliyet gösteren 26 adet emisyon ölçüm yetki belgesine sahip emisyon ölçüm noktası bulunmaktadır.

2. Su ve Atık Su Yönetimi

İlde bulunan 16 adet ilçeye içme suyu şebekesi ile hizmet verilmektedir. Büyükşehir Belediyesi sınırları içerisinde hizmet verilen bölgelere içme suyu kaynağı olarak akarsu, göl-gölet, kaynak ve kuyu suları kullanılmaktadır. İlde en önemli içme ve kullanma su kaynağı Sapanca Gölüdür. Sapanca Gölü, Marmara Bölgesinin doğu kesiminde, Adapazarı ovasını İzmit Körfezi oluğuna birleştiren uzun bir çukurun doğu yarısında yer alan tatlı su gölüdür. Şehre içme suyunu sağlayacak yeni tesislerle birlikte 10 adet içme suyu arıtma tesisi bulunmaktadır. Bu tesisler ile şehre sağlıklı ve kaliteli su verilmektedir.

Çizelge 555 - Sakarya ilinde bulunan içme suyu arıtma tesisleri

SIRA	TESİS ADI	FAALİYETE ALINDIĞI YILI	KAPASİTESİ (M ³ /GÜN)	İHTİYACI KARŞILAYABİLECEĞİ NÜFUS
1	Hızırilyas İçmesuyu AT	2013	285,120	1.425,600
2	Muradiye İçmesuyu AT	2013	15,360	76.800
3	Kurtköy İçmesuyu AT	2013	7,680	38.400
4	Hacımercan İçmesuyu AT	2013	15,360	76.800
5	Hızırilyas İçmesuyu AT	2013	7,680	38.400
6	Yeşilyurt İçmesuyu AT	2013	7,680	38.400
7	Karapürçek İçmesuyu AT	2007	3,460	17.300
8	Aktarla İçmesuyu AT	2009	3,460	17.300
9	Karasu İçmesuyu AT	2013	12,960	64.800
10	Alifuatpaşa İçmesuyu AT	2008	3,460	17.300

İlde Adapazarı, Erenler, Serdivan, Arifiye, Akyazı, Ferizli, Karapürçek, Gökent, Hendek, Sapanca ve Söğütlü Belediyelerinde kanalizasyon şebekeleri mevcuttur.

Sakarya Büyükşehir Belediyesi hizmet sınırlarında toplanan atıksular, Gökent ve Söğütlü hariç olmak üzere ilde bulunan Karaman, Akyazı ve Hendek Atıksu Arıtma Tesislerinde arıtılmaktadır. Adapazarı, Serdivan, Erenler, Sapanca ve Arifiye ilçelerinden toplanan atık sular Karaman Atıksu Arıtma Tesisinde toplanarak arıtılmaktadır.

İlde hali hazırda çalışmakta olan 4 adet OSB bulunmakta olup merkez OSB atıksuyunu SASKİ kanalına vermektedir. Söğütlü'de bulunan 3. OSB atıksu arıtma tesisi tam kapasite çalışmamaktadır. Hendek'te yer alan arıtma tesisi 2. Organize Sanayi Bölgesinin içinde yer almakta olup, burada bulunan tesislere de hizmet vermektedir. Diğer OSB lerde ise atıksu arıtma tesisi bulunmamaktadır.

Çizelge 556 – Sakarya iline içme suyu sağlayan kaynaklar

Yerleşim Yeri	Kaynak Adı	Debi (lt/sn)
Adapazarı, Arifiye, Erenler, Ferizli, Gökent, Güneşler, Hanlı, Kaynarca, Kazımpaşa, Limandere, Serdivan, Sinanoğlu, Söğütlü, Yazlık	Sapanca Gölü	2.135,0
Nehirkent	Akçay Deresi (İkramiye)	95,0
Bekirpaşa	Gümüşdere Kaynakları	30,0
Akyazı	Büyükpınar Kap.	6,0
	Gözlek Kaptajı	2,0
	Hasanbey Kaptajı	2,0
	İlimli Kaynağı	30,0
	Pazarköy Kaptajı	4,0
	Sırganlık Kaptajı	7,0
	Sondaj Kuyusu (5 adet)	170,0
	Suçluğ 1 Kaynağı	30,0
Suçluğ 2 Kaynağı	15,0	
Çaybaşıyeniköy	Asmaköprü Kaynakları	6,0
	Dualidere	15,0
Ferizli	Sondaj Kuyusu (3 adet)	65,0
Hendek	Dikmen Balkaya Kaynağı	130,0
	Uludere Kaynağı	30,0
Karapürçek	Kaptaj 1-2	60,0
	Kaptaj 3	25,0

Kırkpınar	Kurtköy Deresi Kaynağı Sondaj Kuyusu (5 adet) Yangın Deresi	20,0 60,0 16,0
Kurtköy	İncirlikaya Kayn. Şahinkaya Kayn. Şahinkaya 2	8,0 6,0 5,0
Küçücek	Göktepe Kayn. Sami Kaptajı	17,0 2,0
Sapanca	İstanbul 95 Kayn. Mağara Kaynağı Sondaj Kuyusu (7 adet) Yedigöz Kaynağı Ziyabey-Nikola-Kayakıran	5,0 6,0 195,0 9,0 10,0
Yeşilyurt (Hendek)	Kilisedere Sakaoğlu Deresi Kaynağı	20,0 20,0

Çizelge 557 – Sakarya ilinde faaliyette olan kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu

SAKARYA	Belediye Atıksu Arıtma Tesisi/Deniz Deşarjı Olup Olmadığı?			Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Türü			Mevcut Kapasitesi (ton/gün)	Arıtılan/Deşarj Edilen Atıksu Miktarı (m3/sn)	Deşarj Noktası koordinatları	Deniz Deşarjı	Hizmet Verdiği Nüfus	Oluşan AAT Çamur Miktarı (ton/gün)
	Var	İnşa/plan aşamasında	Yok	Fiziksel	Biyolojik	İleri						
İl Merkez	Adapazarı											
	Serdivan	x	-	-	x	x	x		Y:274751,96 X:4525372,76	-	500.000	79
	Erenler											
	Sapanca											
	Arifiye											
İlçeler	Hendek	x	-	-	x	x	-		Y:300460,13 X:4515628,05	-	45.000	7
	Akyazı	x	-	-	x	x	-		Y:298381,36 X:450811,16	-	45.000	6

3. Atık

Sakarya Büyükşehir Belediyesi katı atık düzenli depolama sahası 23 Ocak 2009 tarihinden beri hizmet vermektedir. Böylece, Sakarya Nehrine çok yakın olan eski çöp alanının nehre ve çevreye olan olumsuz etkileri ortadan kaldırmıştır. Katı atık deponi sahası; Adapazarı Merkez, Erenler, Serdivan, Arifiye, Sapanca, Söğüt, Karapürçek ilçelerine hizmet vermektedir. Atıkların Düzenli Depolanmasına Dair Yönetmelik'e göre bütün güvenlik tedbirleri alınmış olup, geçirimsizlik tabakası oluşturulmuştur. Böylece yer altı sularının korunması sağlanmıştır. Katı atık düzenli depolama tesisine 7 ilçe belediye ve özel firmanın evsel atıkları getirilmektedir. Sakarya Büyükşehir Belediyesi katı atık düzenli depolama sahasında 2014 yılında 152.639 ton atık düzenli depolanmıştır.

Fotoğraf 118- Düzenli Depolama Sahası Görünümü

Çizelge 558 – Sakarya ilinde bulunan bertaraf tesisleri sayıları

Katı Atık Bertaraf Tesisi Sayısı	1
Lisanslı Ambalaj Atığı Toplama Ayırma Tesisi ve Geri Dönüşüm Tesisi Sayısı	22

2014 yılı itibariyle Sakarya’da, atık ambalaj sistemine kayıtlı olan ambalaj üreticisi 15, piyasaya süren 203, ambalaj üreticisi ve piyasaya süren 12, tedarikçi 6, piyasaya süren ve tedarikçi 18, ambalaj atığı toplama, ayırma ve geri dönüşüm GFB/Lisanslı 22 firma bulunmaktadır.

Sakarya’da 2014’te, TABS’a 18.137.508 kg tehlikeli atık beyan edilmiştir. Bu tehlikeli atığın 14.494.604 kg’ı geri kazanılmış, 3.402.939 kg’ı bertaraf edilmiş, 332 kg’ı tesis içinde depolanmış, 171.593 kg’ı yetkili firmada stokta bulunmakta ve 68.040 kg’ı da ihraç edilmiştir.

“Atık Yağların Kontrolü Yönetmelik” kapsamında ilde geri kazanım lisansına sahip 1 adet tesis bulunmaktadır. 2014 yılında Sakarya’da, toplanan atık yağın 186.280 tonu geri kazanılmış, 16.919 tonu nihai olarak bertaraf edilmiş ve 19.302 tonu da çimento fabrikalarında ek yakıt olarak kullanılmıştır. 2014 yılında ilde 378.9 10 ton atık motor yağı, 38.186 ton atık sanayi yağı toplanmıştır.

“Tıbbi Atıkların Kontrolü Yönetmelik” kapsamında Sakarya’da 1 adet Tıbbi Atık Bertaraf tesisi bulunmaktadır. Tesis, belediye adına civar illerden de toplanan tıbbi atıkları toplayarak bu tesise getirmekte ve sterilize ederek bertaraf etmektedir. Tesis 6 ayda bir akredite laboratuvar tarafından numune alınarak test edilmektedir. 2014 yılı içerisinde Sakarya’da 778.986 kg tıbbi atık toplanarak sterilize edilmiştir.

Sakarya Büyükşehir Belediyesi sınırlarında bitkisel atık yağ toplayıcıları tarafından, 2014 yılında bitkisel atık yağların toplanma miktarı 118.854 kg olarak bildirilmiştir. İlde bitkisel atık yağ toplayıp geri kazanan tesis bulunmadığından toplanan atık yağlar İstanbul’da yerleşik firmalara gönderilmektedir.

Karaman, Akyazı ve Hendek Atıksu Arıtma Tesislerinde oluşan arıtma çamurları Sakarya Büyükşehir Belediyesi Katı Atık Depolama Sahasına gönderilmektedir.

2014 yılında Sakarya’da 383,30 ton atık akü, 6.941kg atık pil toplanmıştır.

Sakarya’da 2014’te 28.313 kg ömrünü tamamlamış lastik geri kazanılmış, 1.436 ton ömrünü tamamlamış lastik de çimento fabrikalarında yakılarak bertaraf edilmiştir.

Sakarya ilinde 2014 yılında 20.827 ton atık elektrikli ve elektronik eşya (AEEE) Getirme Merkezlerinde ve Aktarma Merkezlerinde birikmiştir.

İlde ÖTA geçici depolama alanı 2 adet olup 113 araç (116 ton) 2014 yılında depolanmıştır. İşlenen Ömrünü Tamamlamış (Hurda) Araçlar miktarı ise 70,41 ton’dur.

Büyük Endüstriyel Kazaların Kontrolü Hakkında Yönetmelik kapsamında Sakarya ilinde 1 adet alt seviye, 1 adet te üst seviye olmak üzere toplam 2 SEVESO kuruluşu bulunmaktadır.

4. Doğa Koruma, Biyoçeşitlilik ve Tabiat Varlıklarını Koruma Çalışmaları

Sakarya İli, iklimin, toprak yapısının kendisine sunduğu üstün avantajlar nedeniyle çok zengin flora ve sahiptir. İlin zengin florası içinde, geniş yapraklı ağaçlardan; Meşe, kayın, gürgen, kestane, kızılbaş, kavak, dişbudak, ıhlamur, huş, akçaağaç ve çınar, iğne yapraklı ağaçlardan; sarıçam, kızılçam, karaçam, fıstık çamı, köknar, ladin, sedir, ardıç, servi türleri ile onlarca değişik süs bitkisi bulunmaktadır.

İl sınırları içerisinde milli parklar ve tabiatı koruma alanları bulunmamaktadır. İl sınırları içerisinde 3 Tabiat Parkı, 2 Tabiat Anıtı bulunmaktadır.

İl Ormanı Tabiat Parkı; Adapazarı - Sapanca karayolu üzerinde Adapazarı'na 12 km mesafede 103 ha alana sahiptir.

Fotoğraf 119 - İl Ormanı Tabiat Parkı

Poyrazlar Gölü Tabiat Parkı; Adapazarı'nın kuzeyinde, Karasu yolu kenarında Adapazarı'na 10 km mesafede 231 ha alana sahiptir.

Fotoğraf 120 Poyrazlar Gölü Tabiat Parkı

Kuzuluk Tabiat Parkı; Adapazarı-Akyazı-Mudurnu yolu üzerinde, Akyazı'ya 8 km, Adapazarı'na 34 km uzaklıktadır. 11,85 ha alana sahiptir.

Fotoğraf 121- Kuzuluk Tabiat Parkı

Ulumeşe Tabiat Anıtı; Sakarya'nın Hendek ilçesi Çayırbaşı Köyü sınırları içerisinde bulunan "Meşe Anıt Ağacı" 400-450 yaşında olup, 25 m boyunda, 2 m çapındadır. 7 m çevre genişliğine ve 2.500 m² alan kaplama özelliğine sahiptir.

Fotoğraf 122- Ulumeşe Tabiat Anıtı

Doğançay Şelalesi Tabiat Anıtı; Sakarya ili Geyve ilçesi Maksudiye Köyü sınırları içinde bulunan 4 hektar büyüklüğündeki Doğançay Şelalesi tabii-kültürel kaynak değerleri ve rekreasyon potansiyeli sebebiyle Bakanlık Makamınının 13.05.2013 tarih ve 1030 sayılı Olur'ları ile "Doğançay Şelalesi Tabiat Anıtı" olarak ilan edilmiştir. Doğançay Şelalesi Tabiat Anıtı Sakarya İl Merkezine 25 km, Sakarya-Bilecik karayoluna 10 km mesafededir.

Fotoğraf 123- Doğançay Şelalesi Tabiat Anıtı

İl sınırları içerisinde tek Yaban Hayatı Geliştirme sahası Acarlar Gölü Longoz Ormanıdır. Su menekşesi (*Hottonia palustris*) sadece ülkemizde Acarlar Gölü'nde bulunmaktadır. Ayrıca göl lalesi (*Leucojum aestivum*) ve benzer birkaç nadir tür de Acarlar Gölü'nde yer almaktadır.

Acarlar Gölü aynı zamanda Sulak Alandır. Sulak Alan Yönetim Planı 2009 yılında onaylanmıştır. Diğer Sulak Alanlardan bazıları; Sakarya Nehri, Mudurnu Çayı, Sapanca Gölü, Poyrazlar Gölü, Akgöl, Küçük Akgöl ve Küçükboğaz Gölüdür.

5. Arazi Kullanımı

Çizelge 559 – Sakarya ilinin arazi kullanım durumu

Arazi Kullanım Türü	Alan (ha)	Oranı %
Tarım Arazileri	245.356	52,13
Su Kütlesi	7.197	1,53
Orman	202.708	43,06
Sulak Alan	207	0,04
Çayır ve Mera	7.063	1,50
Yerleşim Yerleri, Yapay Bölgeler, Diğer	8.193	1,74

Sakarya ilinin 1/100.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı hazırlanmıştır.

6. ÇED Kararları, Çevre İzin ve Lisans İşlemleri

Çizelge 560 – Sakarya ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2014 yılı içerisinde alınan ÇED Olumlu ve ÇED Gerekli Değildir Kararlarının sektörel dağılımı (Sakarya ÇŞİM, 2014)

Karar	Maden	Enerji	Sanayi	Tarım - Gıda	Eğitim	Ulaşım Kıyı	Turizm - Konut	TOPLAM
ÇED Gerekli Değildir	15	-	4	27	3	-	1	50
ÇED Olumlu Kararı	1	-	2	6	2	-	-	11
ÇED Kapsam dışı								249
ÇED Gereklidir			1	2				3

Çizelge 561 – Sakarya ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzni/Çevre İzni ve Lisansı Belgesi sayıları (Sakarya ÇŞİM, 2014)

	EK-1	EK-2	TOPLAM
Geçici Faaliyet Belgesi	7	60	67
Çevre İzin	6	47	53
Çevre İzin ve Lisans	7	1	8
TOPLAM	20	108	128

7. Denetimler ve Yaptırımlar

Çizelge 562 – Sakarya ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı (Sakarya ÇŞİM, 2014)

Denetimler	Adet	Birleşik	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	Derin Deniz Deşarjı	ÇED	TOPLAM
Planlı Denetimler	61	61	24	36	23	22	12	5	-	31	214
Ani (plansız) denetimler	491	9	275	361	95	254	36	43	-	196	1269
Şikayet	132	1	94	94	56	57	14	15	-	35	366
Genel Toplam	684	71	393	491	174	333	62	63	-	262	1849

Kesilen Ceza Sayısı Kesilen		Ceza Miktarı (TL)	
Egzoz Denetimi	0		0,00

PGD Denetim Sayısı		Kesilen Ceza Miktarı (TL)	
	817		0,00

Çizelge 563 – Sakarya ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından uygulanan ceza miktarları ve sayısı (Sakarya ÇŞİM, 2014)

	Hava	Atık Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	ÇED	Diğer	TOPLAM
Ceza Miktarı (TL)	7.030,00	886.872,00	231.160,00	422.320,00	-	-	254.625,02	21.106,00	1.823.113,02
Uygulanan Ceza Sayısı	2	13	4	6	-	-	17	2	44

İlde 2014 yılı içerisinde Geçici Faaliyet Belgesi olmaması, atıksu arıtma tesisi yetersiz olması gibi nedenlerden dolayı 9 adet işletmeye faaliyet durdurma işlemi uygulanmıştır.

SAMSUN

1. Hava Kalitesi ve İklim Değişikliği

İl Büyükşehir Belediyesi sınırları dâhilinde doğal gaz kullanımı 29.10.2005 tarihi itibarıyla sağlanmış olup 2014 yılı içinde ısınma amacıyla 220.284.932 Sm³, sanayi amaçlı ise 485.319.720 Sm³ doğal gaz tüketimi gerçekleşmiştir. Doğal gazın ısınma ve sanayide kullanımının hava kirliliğinin azalmasında önemli etkisi olmuştur.

2014 yılında Samsun ilinde bulunan Hava Kalitesi Ölçüm İstasyonunun aylara göre verileri Çizelge 564'de verilmektedir.

Çizelge 564 - Samsun ilinde 2014 yılı hava kalitesi parametreleri aylık ortalama konsantrasyon değerleri (µg/m³; CO: mg/m³)

Samsun 1	SO ₂	AGS*	PM10	AGS*
Ocak	25	-	81	5
Şubat	18	-	70	3
Mart	11	-	77	7
Nisan	4	-	58	-
Mayıs	2	-	54	-
Haziran	1	-	43	-
Temmuz	1	-	47	-
Ağustos	1	-	46	-
Eylül	1	-	39	-
Ekim	2	-	64	1
Kasım	4	-	108	16
Aralık	4	-	89	10

2014 yılında toplam 27 adet emisyon ölçüm yetki belgesi bulunan işletme bulunmakta olup; 2014 yılında toplamda 108.324 adet egzoz emisyon ölçüm pulu ve 28.959 egzoz emisyon ruhsatı verilmiştir.

2. Su ve Atık Su Yönetimi

Samsun ili içme suyu arıtma tesislerine su, 13.346 metre mesafede bulunan Çakmak Barajından gelmekte olup, tesis kapasitesi 200.000 m³/gün ve ortalama kullanım 150.000 ton/gün'dür. Büyükşehir sınırları içerisinde içme suyu bu kaynaktan sağlanmaktadır. Barajdan gelen su Samsun Büyükşehir Belediyesi arıtma tesislerinde arıtmadan geçirilerek şehre verilmektedir.

Çizelge 565 – Samsun ili içme suyu potansiyeli

Planlaması Tamamlanan Projeler		
Terme Salıpazarı Ayvacı ve Çarşamba İlçeleri İçme Suyu Temini	25,74	hm ³ /yıl
Proje Aşaması		
19 Mayıs Projesi 19 Mayıs ve Bafra ilçeleri İçme Suyu Temini	22,27	hm ³ /yıl
İnşaat Aşaması		
Samsun Şehrine Acil İçme suyu Projesi Uygulama Proje yapımı (Suat Uğurlu Barajından - Çakmak Barajı Göl Alanına)	30,00	hm ³ /yıl

Çizelge 565 – Samsun ili içme suyu potansiyeli(devam)

İşletme Aşaması		
Vezirköprü Duruçay Göleti	1,89	hm ³ /yıl
Havza Hacidede (Ballıkaya) Göleti	0,57	hm ³ /yıl
Ladik-Derinöz Projesi	3,80	hm ³ /yıl
Kavak Güven Göleti	0,63	hm ³ /yıl
Samsun İçmesuyu (Çakmak Barajı) Projesi	126,50	hm ³ /yıl

Samsun ili 17 ilçeden oluşmaktadır. Samsun ilinde 12 adet ilçenin ve 2 adet mahallenin (Evcı ve Hüseyinmescit) projeye dayanan kanalizasyon şebekesi tamamlanmıştır. İki adet ilçenin (Vezirköprü ve Lâdik) kanalizasyon şebekesi çalışmaları devam etmektedir. Kanalizasyon sisteminden 2007 yılında 688.520 kişi hizmet almakta iken 2014 yılında 825.926 kişi hizmet almıştır. Atıksu arıtma sisteminden 2007 yılında 127.153 kişi hizmet almakta iken 2014 yılında 735.265 kişi hizmet almıştır. 2014 yılında Canik, Tekkeköy, İlkadım, Atakum, belediyelerine ait atıksu arıtma tesisi inşaatı Samsun Büyükşehir Belediyesince tamamlanmış olup işletmeye alınmıştır.

Çizelge 566 – Samsun ilinde faaliyette olan kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu

SAMSUN	Belediye Atıksu Arıtma Tesisi/Deniz Deşarjı Olup Olmadığı?			Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Türü			Mevcut Kapasitesi (ton/gün)	Arıtılan/Deşarj Edilen Atıksu Miktarı (m ³ /sn)	Deşarj Noktası koordinatları	Deniz Deşarjı	Hizmet Verdiği Nüfus	Oluşan AAT Çamur Miktarı (ton/gün)
	Var	İnşa/plan aşamasında	Yok	Fiziksel	Biyolojik	İleri						
il Merkez	x						105.000 m ³ /gün			x	510.678	249,954
İlçeler	Bafra	x			x	x	42.000 m ³ /gün 8.950 m ³ /gün kullanılan				88.199	15
	19 Mayıs	x			x	x					12.336	0,33
	Terme	x			x	x					31.031	
	Alaçam	x				x					10.424	
	Havza	x			x	x					20.000	2,05
	Kavak				x							
	Ladik				x							
	Çarşamba				x							
	Ayvacık	x			x	x					5.700	
	Salıpazarı				x							
	Yakakent				x							
	Asarcık				x							
	Tekkeköy		S.B.B bağlı									

Havza (Samsun) atıksu arıtma tesisleri tamamlanmış olup işletmeye alınmıştır. Lâdik ve Vezirköprü kanalizasyon sistemlerinin inşaatları devam etmekte, Asarcık ilçesi kanalizasyon şebekesi ise tamamlanmış durumdadır. Lâdik ilçesinde 2012 yılında 6.143 metre ve 2013 yılında 21.430 metre olmak üzere toplam 27.573 metre kanalizasyon hattı döşenmiştir. 2014 yılında Lâdik kanalizasyon şebekesinin % 47 lik kısmı tamamlanmıştır. Vezirköprü ilçesinde 2012 yılında 1.713 metre ve 2013 yılında 64.706 metre olmak üzere toplam 66.419 metre kanalizasyon hattı döşenmiştir. 2014 yılında Vezirköprü kanalizasyon şebekesinin % 75 lik kısmı tamamlanmıştır.

Çizelge 567 – Samsun ilinde 2014 Yılı OSB’lerde Atıksu Arıtma Tesislerinin Durumu

OSB Adı	Mevcut Durumu	Kapasitesi (m ³ /gün)	AAT Türü	Deşarj Ortamı
Merkez OSB	İnşaat Aşamasında	10.000	Biyolojik	DSİ kanalı ile Karadeniz
Bafra OSB	Bafra AAT ne bağlı			
Kavak OSB	Yok (doluluk oranı yetersizdir)			

3. Atık

İlde Çarşamba Belediyesine ve Büyükşehir Belediyesine ait iki adet katı atık düzenli depolama tesisi bulunmaktadır. Büyükşehir Belediyesi ve Çarşamba Belediyesinde düzenli depolama tesisi sızıntı suları arıtma tesisi bulunmakta olup, arıtılan bu sızıntı suları tekrar depodaki atıklar üzerine verilmektedir.

Ayrıca Bafra, Alaçam Terme Kavak, Asarcık, Havza, Vezirköprü, Ladik ilçelerinde vahşi depolama yapılmakta olup, Büyükşehir Belediyesi Kanunu ile bu ilçelerimizin katı atıklarının düzenli depolanması sorumluluğu Büyükşehir Belediyesine geçmiştir. Bu kapsamda, katı atıkların depolanmasıyla ilgili çalışmalar Büyükşehir Belediyesi yükümlülüğünde başlayacaktır.

Samsun ilinde 2014 yılında 3.089,199 ton tehlikeli atık toplanmış, bu atığın 1.561,957 tonu geri kazanıma gönderilmiş, 1.245,279 tonu bertaraf edilmiş, 105,711 tonu tesis içinde bulunmakta, 73,456 tonu ise bertaraf tesislerinin stokunda bertaraf edilmeyi beklemektedir. 102796 tonu ise ihraç edilmiştir. Benzer olarak, 2014 yılında Samsun’da 296 ton atık yağ geri kazanılmış, 386 ton atık yağ çimento fabrikasında ek yakıt olarak kullanılmıştır.

Çizelge 568 – Samsun ilinde bulunan bertaraf tesisleri sayıları

Katı Atık Bertaraf Tesisi Sayısı	2
Lisanslı Ambalaj Atığı Toplama Ayırma Tesisi	1
Lisanslı Ambalaj Atığı Geri Kazanım Tesisi Sayısı	7

Samsun ilinde Tehlikesiz atık toplama ayırma belgesi olan 11 adet işletme bulunmaktadır. Tehlikesiz atık geri kazanımı konulu Geçici Faaliyet Belgesi çevre lisansı olan 16 adet işletme bulunmaktadır. Tehlikesiz atık geri kazanım lisansına sahip 9 adet işletme bulunmaktadır. Samsun ilinde arıtma çamurları için 1 adet lisanslı yakma tesisi bulunmaktadır.

Samsun ilinde 2014 yılında 367,565 ton akü toplanmış, 10,569 ton akü de geri kazanım tesislerinde işlenmiştir. Benzer olarak 2014 yılında Samsun ilinde 3.279,37 kg atık pil toplanmıştır. 2014 yılında Samsun ilinde bulunan bir adet demir ve çelik üreten tesiste 60.000 ton cüruf oluşmuştur.

Samsun ilinde 2014 yılında 1 adet ÖTA İşleme Tesisinde İşlenen Ömrünü Tamamlamış (Hurda) Araç miktarı 110,89 ton’dur. Samsun’da Tıbbi Atık Sterilizasyon Ünitesi 4 Ağustos 2008 tarihinde kurulmuştur. Tesisin kapasitesi 450 kg/saat ’dır ve 2014 yılında sterilize edilen tıbbi atık miktarı ise 1.546,164 tondur.

Fotoğraf 124- Tıbbi Atık Sterilizasyon Ünitesi, Parçalama Ünitesi

Büyük Endüstriyel Kazaların Kontrolü Hakkında Yönetmelik kapsamında ilde 2014 yılı itibariyle 12 adet üst seviye, 6 adet de alt seviye olmak üzere toplamda 18 adet SEVESO tesisi bulunmaktadır.

4. Doğa Koruma, Biyoçeşitlilik ve Tabiat Varlıklarını Koruma Çalışmaları

Samsun ili sınırları içerisinde 52 adet endemik flora, 2 adet endemik faunaya rastlanmıştır. 15 adet amfibi-sürüngen, 9 adet kuş, 6 adet balık, adet 23 bitki nesli tehlike altındadır. Ramsar Sözleşmesi kapsamında olan ve aynı zamanda Kuş Cenneti statüsüne sahip olan Bafra Kızılırmak Deltası'ndaki en önemli türler; büyük denizdudüğünü, kuzey incir kuşu, küçükkiraz kuşu, akkirazkuşudur.

Çizelge 569 – Samsun ilinde bulunan tabiat parkları, yaban hayatı geliştirme sahaları, tabiatı koruma alanları

Tabiat Parkı		
1	19 Mayıs-Sarıgazel Tabiat Parkı	127 ha
2	Vezirköprü-Vezirsuyu Tabiat Parkı	35 ha
3	Yakakent-Çamlıgöl Tabiat Parkı	25 ha

Yaban Hayatı Geliştirme Sahası		
1	Bafra Kızılırmak Deltası Yaban Hayatı Geliştirme Sahası (Kızılırmak Deltası Kuş Cenneti sahası dahil)	5.174,0 ha
2	Terme Gölardı Simenlik Gölü Yaban Hayatı Geliştirme Sahası	3.355,0 ha

Tabiatı Koruma Alanı		
1	Hacıosman Ormanı Tabiatı Koruma Alanı	140,11 ha

SULAK ALANLAR	
KIZILIRMAK DELTASI	
Coğrafik Konum	41° 30' Kuzey 36° 05' Doğu
Delta Alanı	56.000 Hektar
Sulak Alanın Alanı	16.100 Hektar
Flora	Değişik ekolojik karakterdeki habitatların varlığı deltayı bitki çeşitliliği yönünden de zengin kılmıştır. Göl kıyıları, sazlıklar ve bataklıklar yoğun vejetasyonla kaplıdır. Göllerde su sümbülleri cinsine ait türler hakimdir. Kıyılarda ise kamış, saz, sivri hasırotu bulunmaktadır. Bazı yerlerde nilüferlere de rastlanmaktadır. Kuru kesimlerde vejetasyon daha zayıftır. Bu kesimlerde hasırotu vejetasyonu içerisinde ayrıkotu, sinirotu, beşparmakotu ve sütleğen türleriyle, göl soğanı, engerekotu ve orkide yayılış göstermektedir. Kumulların yer aldığı sahil kesimleri bitki örtüsünden yoksundur. Diğer kesimlerde sütleğen, sığırkuyruğu yaygındır. Daha çok eski kumullarda olmak üzere yer yer defne, kocayemiş, mersin, süpürge otu, şimşir, orman gülü, çıkırgan ve erkek kızılırmak gibi bodur ağaç ve çalılarla kaplı alanlar mevcuttur. Türkiye'deki nadir subasar ormanlardan biri olan Galerix ormanının hakim ağaç türü dişbudaktır. Diğer önemli ağaç türleri ise; meşe, söğüt, peruka çalısı ve yemişendir.
Fauna	Kızılırmak deltası, biyolojik üretim yönünden bol gıda ihtiva eden karakterde bir sulak alan ekosistemidir. Deltada bulunan göller, sazlıklar ve bataklıkların planktonlar ve omurgasız canlılar bakımından zengin faunaya sahip olmasını sağlamıştır. 16.000 hektarlık alanda 100.000 su kuşunun barınması deltanın besin maddesince ve funa elemanlarınca zenginliğinin en iyi göstergesidir. Delta da bu güne kadar 340 kuş türü saptanmıştır. Bu sayı Türkiye kuş türlerinin % 74'ü olup, Türkiye' de sadece Kızılırmak Deltasında saptanmıştır. Yine küçük kiraz kuşu ve akkiraz kuşu son 25 yılda Türkiye'de sadece kızılırmak deltasında görülmüştür. Deltada bulunan göllerde , sazan, sudak, has kefal, mersin morinası , alabalık türlerine ait zengin balık populasyonları mevcuttur. Ayrıca bol miktarda kerevit bulunmaktadır.

Fauna

Yeşilkurbağa , sıçrayıcı kurbağa, ağaç kurbağısı ile su kaplumbağları ve su yılanları deltanın değışmez ve önemli sakinlerindedir.

Delta ve yakın çevresi memeleri bakımından da oldukça zengindir. Yörede görülen başlıca memeli türleri su sıçanı , su samuru , yaban kedisi, çakal, ağaç sansarı, sincap ve yaban domuzudur.

YEŞİLİRMAK DELTASI

Yeşilirmak Deltası Türkiye'nin Karadeniz kıyılarında ki en büyük deltalarındandır. Deltanın çok büyük bir bölümü kurutularak tarım alanına dönüştürülmüştür. Deltanın doğu bölümünde yer alana ve kısmen de olsa doğal özelliğini koruyabilmiş Simenlit Gölü - Akgöl sulak alan kompleksi, kumul alanlar ve bunların arkasında geniş bir ağaçlandırma sahası mevcuttur. Simenlit Gölü - Akgöl'ün 1.900 hektarlık yüz ölçümünün 200 hektarlık açık su alanı, gerisi sazlık ve bataklıktır.

Simenlit Gölü - Akgöl sulak alan kompleksi ve çevresindeki 16.042,0 ha²lık alan 1975 yılından itibaren Yaban Hayatı Koruma Sahası statüsüne alınmıştır. 16/10/2005 tarih ve 25968 sayılı Resmi Gazetede Samsun Terme Gölardı simenlik Gölü Yaban Hayatı Geliştirme Sahası 3,355 ha olarak yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Samsun ilinde toplam da 8.856,0 ha korunan alan bulunmaktadır. İldeki toplam korunan alanlar ülke toplamının %1,22'sini oluşturmaktadır. 2013 yılı Ocak ayı sonu itibariyle ilin yüzölçümünün %1,22'sini oluşturan toplam korunan alan miktarının 2023 yılı sonunda %10'a çıkarılması hedeflenmektedir.

Samsun ilinde tescil edilen doğal sit alanları aşağıda verilmektedir:

1-Kızılırmak Deltası Doğal Sit Alanı: 19 Mayıs, Bafra ve Alaçam ilçe sınırları içerisinde bulunan Kızılırmak deltası; ülkemizin en önemli sulak alan ekosistemlerinden biri olup, barındırdığı canlı türlerinin çeşitliliği, canlılar için zengin yaşam alanları bulundurması ve halen bozulmamış olan doğal yapısı ile ülkemizin uluslararası öneme sahip ender habitat alanlarından biridir. Kızılırmak deltasının yaklaşık 23.597,53 ha'lık bir bölümü Doğal Sit Alanı olarak koruma altına alınmıştır

Fotoğraf 125- Kızılırmak Deltası Doğal Sit Alanı

2-Terme Simenit Gölleri Doğal Sit Alanı: Terme tarafından denize akan bir çayın, arazinin çok düz olmasından dolayı denize dökülmeden önce geniş bir alana yayılarak iç içe oluşturduğu gölleri de kapsayan yaklaşık 1.520,83 ha lık bir alan Doğal Sit Alanı olarak koruma altına alınmıştır.

Fotoğraf 126- Terme Simenit Gölleri Doğal Sit Alanı

3-Hacı Osman Ormanı Doğal Sit Alanı: İlin Çarşamba ilçesi, Gelemen Çiftliği bitişğinde yer alan Hacı Osman Ormanı, Orman İşletme Müdürlüğü Mülkiyetinde olup, dişbudak, meşe, gürgen ve akçaağaç türlerinden oluşmaktadır. Yaklaşık 140,11 ha'lık alan doğal sit alanı olarak tescil edilerek koruma altına alınmıştır.

Fotoğraf 127- Hacı Osman Ormanı Doğal Sit Alanı

4-Asarkale Arkeolojik ve Doğal Sit Alanı: Kolay Beldesi, Asar Köyü yakınında yer alan, Kızılırmak'ın batı kenarında Bafra ovasını Anadolu'nun iç kısımlarına bağlayan vadiyi kontrol etmek için kurulmuş kale tipi bir yerleşmedir. Teraslar halindeki Asarkale'de kayaya oyulmuş bir sarnıç ile yine kayaya oyularak açılmış merdivenli bir yer altı geçişi vardır. Yaklaşık 1.063,24 ha'lık bir alan arkeolojik sit ve doğal sit alanı olarak koruma altına alınmıştır

Fotoğraf 128- Asarkale Arkeolojik ve Doğal Sit Alanı

5. Arazi Kullanımı

Çizelge 570 – Samsun ilinin arazi kullanım durumu

Arazi Niteliği	Alan (ha)	Oranı %
Tarım Arazileri	476.631	48,37
Su Kütlesi	16.702	1,70
Orman	449.982	45,67
Sulak Alan	9.811	1,00
Çayır ve Mera	16.683	1,69
Yerleşim Yerleri, Yapay Bölgeler, Diğer	15.459	1,57

Samsun-Çorum-Tokat Planlama Bölgesi 1/100.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı 4856 sayılı Mülga Çevre ve Orman Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkındaki Kanunun 2(h) ve 10(c) maddeleri ile 5491/2872 sayılı Çevre Kanununun 9 (b) maddesi uyarınca 26/02/2008 tarihinde Mülga Çevre ve Orman Bakanlığınca onaylanmıştır.

Mülga Bayındırlık ve İskan Bakanlığı, Samsun Valiliği ve Samsun Büyükşehir Belediye Başkanlığınca oluşturulan planlama ekibi 1/50.000 ölçekli Samsun Çevre Düzeni Planı tarafından tamamlanarak Mülga Bayındırlık ve İskan Bakanlığınca 18/11/2004 tarihinde 3194 sayılı İmar Kanununun 9. maddesi uyarınca onaylanmıştır.

Samsun Bütünleşik Kıyı Alanları Projesi kapsamında hazırlanan 1/25.000 ölçekli Samsun Kıyı Alanları Strateji Belgesi ve Raporu Bakanlık Makamınının 30/05/2011 tarihli ve 10147 sayılı Oluru ile 3194 sayılı İmar Kanununun 9. maddesi ve 3621 sayılı Kıyı Kanununun 7. maddesi uyarınca uygun görülmüştür.

1/25.000 ölçekli Kızılırmak Deltası Çevre Düzeni Planı Mülga Bayındırlık ve İskan Bakanlığınca 25/07/1996 tarihinde onaylanmıştır.

6. ÇED Kararları, Çevre İzin ve Lisans İşlemleri

Çizelge 571 – Samsun ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2014 yılı içerisinde alınan ÇED Olumlu ve ÇED Gerekli Değildir Kararlarının sektörel dağılımı

Karar	Maden	Enerji	Sanayi	Tarım - Gıda	Eğitim	Ulaşım Kıyı	Turizm - Konut	TOPLAM
ÇED Gerekli Değildir	10	4	7	41	2	1	3	68
ÇED Gereklidir	2	-	-	-	-	-	-	2
ÇED Olumlu Kararı	1	1	-	1	-	-	-	3

Çizelge 572 - Samsun ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzni/Çevre İzni ve Lisansı Belgesi sayıları

	EK-1	EK-2	TOPLAM
Geçici Faaliyet Belgesi	5	42	47
Çevre İzin	11	40	51
Çevre İzni ve Lisans Belgesi	8	1	9
TOPLAM	24	83	107

7. Denetimler ve Yaptırımlar

Çizelge 573 - Samsun ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı

Denetimler	Birleşik	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	Derin Deniz Deşarjı	ÇED	İzin	TOPLAM
Planlı Denetimler	50	6	4	0	2	0	0	0	0	0	62
Ani (plansız) denetimler	0	230	104	1	140	11	19	0	50	0	555
Genel Toplam	50	236	108	1	142	11	19	0	50	0	617

Kesilen Ceza Sayısı Kesilen		Ceza Miktarı (TL)
Egzoz Denetimi	0	0,00

PGD Denetim Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
192	0,00

Çizelge 574 – Samsun ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından uygulanan ceza miktarları ve sayısı (Samsun ÇŞİM, 2014)

	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	ÇED	Diğer	TOPLAM
Ceza Miktarı (TL)	95.017,0	123.504,0	42.232,0	0	0	21.115,0	2.834,0	0	284.702,0
Uygulanan Ceza Sayısı	3	2	1	0	0	1	3	0	10

Samsun ilinde 2014 yılında ÇED Yönetmeliği kapsamında proje tanıtım dosyası hazırlamadan kurulan 3 adet işletmeye (metal sektörü) durdurma kararı verilmiş olup ÇED gerekli değildir kararlarını almaları ile açılmalarına karar verilmiştir.

1. Hava Kalitesi ve İklim Değişikliği

İl genelinde 2012 yılına kadar evsel ısınmada yerli kömür, ithal kömür, fuel-oil, odun vb. yakıtlar kullanılmakta iken, 2012 yılından itibaren il merkezine gelen doğalgaz hattı ile merkeze bağlı ana mahallelerde yer alan apartmanların çoğunda doğalgaz dönüşümü gerçekleştirilmiştir. Doğal olarak %100'lük bir dönüşüm olması bir süreç gerektirdiğinden hala ithal kömür başta olmak üzere çeşitli ısınma amaçlı yakıtlar kullanılmaktadır. Siirt ilinde 2014 yılında konutlarda kullanılan doğalgaz miktarı 10.230.917,34 m³tür.

Çizelge 575- Siirt ilinde 2014 yılı hava kalitesi parametreleri aylık ortalama konsantrasyon değerleri (µg/m³; CO: mg/m³)

B. Evler	SO ₂	AGS*	PM10	AGS*	CO	AGS*	NO	AGS*	NO ₂	AGS*	NO _x	AGS*	OZON	AGS*
Ocak	82		158											
Şubat	-		98											
Mart	30		106											
Nisan	12		83											
Mayıs	6		80											
Haziran	4		101											
Temmuz	3		123											
Ağustos	4		119											
Eylül	4		107											
Ekim	6		116											
Kasım	42		117											
Aralık	53		155											

Siirt ili genelinde Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü tarafından üç adet firmaya egzoz emisyon ölçüm yetki belgesi verilmiş olup bu firmalar ilgili yönetmelik çerçevesinde faaliyetlerini sürdürmektedir. Yetki belgesine sahip firmalar İl Müdürlüğüne belli periyotlar dâhilinde denetlenmektedir. 2014 yılında yetkili firmalara 6.777 adet egzoz emisyon pulu satışı gerçekleştirilmiştir.

2. Su ve Atık Su Yönetimi

İlde kentsel amaçlı su temini Şirvan ilçesi Çeltikyolu Köyü mevkiinde bulunan Hesko kaynak suyu ve Hizan'dan gelen yeraltı suyu, içme suyu arıtma tesisinde arıtma işlemlerinden geçerek TS 266 standartları ve Dünya Sağlık teşkilatı standartlarına uygun olarak sağlandıktan sonra ilgili Belediyelerin isale ve şebeke hattına verilmektedir. Mevcut sular evsel amaçlı olarak kullanılmaktadır.

Siirt İçme Suyu Arıtma Tesisi, şehir merkezine 5 km mesafede Siirt-Şirvan karayolu üzerinde yer almaktadır. Kezer Çayı'ndan regülatör vasıtası ile alınan su, müstakil bir hatla kendi cazibesıyla arıtma tesisine ulaşmaktadır. Gerekli görülen durumlarda, Hesko isale hattından da tesise su verilebilmektedir. Siirt il merkezi ile Tillo, Kurtalan, Kayabağlar ve Atabağı ilçeleri ile Gökçebağ Beldesinin 2040 yılına kadar olan içme suyu ihtiyaçları için Arıtma Tesisi 2 kademede planlanmış olup, arıtma tesisinin ilk etabının bitirilmesiyle günlük maksimum 50.000 m³ su arıtılarak Siirt ili, Kurtalan ve Tillo ilçesi Kayabağlar ve Atabağı beldelerinin ihtiyacı olan içme ve kullanma suyu TS 266 standartları ve Dünya Sağlık teşkilatı standartlarına uygun olarak sağlanmaktadır.

Siirt kent nüfusu 2014 tarihi itibarıyla 140.278 kişi olup bu kişiler kentsel kanalizasyon hizmetini almaktadır. Atıksu arıtma tesisi hizmetini sadece Siirt Belediyesi vermektedir. Kanalizasyon sisteminin kullanım oranına bakıldığında İl ve ilçe merkezlerinde kanalizasyon kullanımı tam kapasitede olup; toplam nüfusa oranı % 88 değerindedir.

Çizelge 576 – Siirt ilinde faaliyette olan kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu

Belediye Atıksu Arıtma Tesisi (AAT) Adı	AAT Türü	AAT Kapasitesi (m ³ /gün)	AAT Arıtma Çamuru Miktarı (ton/gün)
Siirt Belediyesi Kentsel Atıksu Arıtma Tesisi	Fiziksel + Biyolojik	19.000	10

3. Atık

İlde sadece Merkeze bağlı Hatrant Yolu üzeri Çınarlısu Köyü mevkiinde Mülga Çevre ve Orman Bakanlığı'nın finansmanı ile yapılan ve 2012 yılı sonu itibarıyla faaliyete hazır hale getirilen Katı Atık Düzenli Depolama Tesisi, izin ve birlik kurma çalışmalarının tamamlanmasına bağlı olarak işletmeye alınacaktır. Tesiste yeraltı ve yüzeysel sularının kirlenmemesi için gerekli sızdırmazlık tabakaları tekniğine uygun yapılarak drene edilen sızıntı suları, hâlihazırdaki sızıntı suyu toplama havuzlarında toplanacaktır. Sızıntı suları için uygulamada arıtma söz konusu olmadığından işletmede pratikte mevcut çöp yığınlarının üzerine spreyleme yapılarak buharlaşma ile tasfiyesinin sağlanması düşünülmektedir.

İlde 2014-2015 yıllarında gerekli izinlerin alınmaması ve birlik kurma çalışmalarının tamamlanmamasından dolayı mevcut işletmeye açık olan Katı Atık Düzenli Depolama Tesisi faaliyete geçirilmediğinden vahşi çöp depolama sahası kullanılmakta olup, tekniğine uygun yapılmış hâlihazırdaki tesisin işletmeye alınmasına müteakip vahşi çöp depolama sahasında iyileştirme çalışmalarının yapılmasından sonra bu çevresel problem ortadan kalkacaktır.

Çizelge 577 – Siirt ilinde bulunan bertaraf tesisleri sayıları

Katı Atık Bertaraf Tesisi Sayısı	1
Lisanslı Ambalaj Atığı Toplama Ayırma Tesisi ve Geri Dönüşüm Tesisi Sayısı	0

2014 yılı için İl Merkezinde ev ve işyerlerinden toplanan bitkisel atık yağ miktarı 3,57 ton olarak tespit edilmiştir.

Siirt Belediyesi mücavir alanı içerisinde sağlık kurumlarından kaynaklı tıbbi atıklar Çevre ve Şehircilik Bakanlığınca yetkilendirilmiş olan özel firma tarafından haftanın pazartesi ve perşembe günleri olmak üzere haftada 2 defa düzenli toplanarak Van ilinde bulunan tıbbi atık sterilizasyon tesisinde sterilize edildikten sonra bertarafı sağlanmaktadır. Sağlık kurumlarında tıbbi atıkların düzenli depolanmasına yönelik denetimler yapılmaktadır. Söz konusu tıbbi atıkların yönetimine yönelik Siirt Belediyesi katı atık düzenli depolama alanında tıbbi atık sterilizasyon tesisinin yapımı devam etmekte olup, 2015 yılı içerisinde işletmeye alınması beklenmektedir. 2014 yılında Siirt ilinde 102 ton tıbbi atık toplanmıştır.

Büyük Endüstriyel Kazaların Kontrolü Hakkında Yönetmelik kapsamında ilde 2014 yılı itibarıyla 1 adet üst seviye, 2 adet te alt seviye olmak üzere 3 adet SEVESO tesisi bulunmaktadır.

4. Doğa Koruma, Biyoçeşitlilik ve Tabiat Varlıklarını Koruma Çalışmaları

Siirt'te 7 adet bitki türünün EN kategorisinde olduğu, bunlardan 6'sının endemik olduğu, bunun dışında 1 türün CR, 35 türün VU, 4 türün DD, 6 türün LR(cd), 12 türün LR(lc) ve 5 türün LR(nt) kategorisinde yer aldığı anlaşılmaktadır.

EN kategorisindeki türler aşağıda verilmektedir;

- Sedum hispanicum var. Planifolium (CRASSULACEAE)
- Onosma davisii (BORAGINACEAE)
- Verbascum globiferum Hub.-Mor. in Bauhinia (SCROPHULARIACEAE)
- Scutellaria Orientalis L. subsp. carica Edmondson (LABIATAE)
- Trifolium batmanicum Katzncison in Israel J. Bot (LEGUMINOSAE)
- Rosularia blepharophylla Eggl in Kakt (CRASSULACEAE)
- Cousinia arbalensis C.winkler & Bornm (ASTERACEAE)

İl Müdürlüğü kayıtlarında tabiat varlıklarını koruma statüsünde belirlenmiş bir alan mevcut bulunmamaktadır. Bununla birlikte; Siirt ili Merkez Çölköy sınırları dahilinde köy mezarlığı içinde yöre haklı tarafından Bitüm ve Ben olarak adlandırılan Menengiç Ağacı (Çap: 4,71 m, Boy:17 m) Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü tarafından doğal ve kültürel varlıkları koruma kapsamında anıt ağaç olarak tescillenmiştir.

5. Arazi Kullanımı

Çizelge 578 – Siirt ilinin arazi kullanım durumu

Arazi Niteliği	Alan (ha)	Oranı %
Tarım Arazileri	102.897	18,29
Su Kütlesi	-	-
Orman	214.396	38,10
Sulak Alan	-	-
Çayır ve Mera	124.444	22,11
Yerleşim Yerleri, Yapay Bölgeler, Diğer	120.972	21,50

*Su Kütlesi ve Sulak Alanlarla ilgili envanter bulunmadığından bunlara ait alan miktarı Yerleşim Yerleri, Yapay Bölgelere ait alan miktarının içerisinde değerlendirilmiştir

6. ÇED Kararları, Çevre İzin ve Lisans İşlemleri

Çizelge 579 - Siirt ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2014 yılı içerisinde alınan ÇED Olumlu ve ÇED Gerekli Değildir Kararlarının sektörel dağılımı (Siirt ÇŞİM, 2014)

Karar	Maden	Enerji	Sanayi	Tarım - Gıda	Eğitim	Ulaşım Kıyı	Turizm - Konut	TOPLAM
ÇED Gerekli Değildir	3	1	3	1	1	-	3	12
ÇED Olumlu Kararı	1	1	-	-	-	-	-	

Çizelge 580 – Siirt ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzni/Çevre İzni ve Lisansı Belgesi sayıları (Siirt ÇŞİM, 2014)

	EK-1	EK-2	TOPLAM
Geçici Faaliyet Belgesi	1	6	7
Çevre İzin	-	3	3
Çevre İzni ve Lisans Belgesi	-	-	-
TOPLAM	1	9	10

7. Denetimler ve Yaptırımlar

Çizelge 581 – Siirt ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı (Siirt ÇŞİM, 2014)

Denetimler	Birleşik	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	Derin Deniz Deşarjı	ÇED	İzin	TOPLAM
Planlı Denetimler	13	2	10	1	3	-	1	-	3	-	33
Ani (plansız) denetimler	-	12	9	2	19	1	3	-	1	-	47
Genel Toplam	13	14	19	3	22	1	4	-	4	-	80

Kesilen Ceza Sayısı Kesilen		Ceza Miktarı (TL)
Egzoz Denetimi	0	0,00

PGD Denetim Sayısı		Kesilen Ceza Miktarı (TL)
192		0,00

Çizelge 582 – Siirt ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından uygulanan ceza miktarları ve sayısı (Siirt ÇŞİM, 2014)

	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	ÇED	Diğer	TOPLAM
Ceza Miktarı (TL)	-	123.180,00	4.835,00	35.193,00	-	-	-	-	163.208,00
Uygulanan Ceza Sayısı	-	2	1	1	-	-	-	-	4

SİNOP

1. Hava Kalitesi ve İklim Değişikliği

Sinop ilinde evsel ısınmada ithal ve yerli kömür kullanılmaktadır. İthal kömür Rusya, Güney Afrika, Mozambik ve Çin'den, yerli kömür ise Çorum/Dodurga'dan temin edilmektedir. İthal kömür yerli kömürden daha fazla tüketilmektedir. 2014 yılında Sinop ilinde bulunan Hava Kalitesi Ölçüm İstasyonunun aylara göre verileri Çizelge 583'de verilmektedir.

Çizelge 583- Sinop ilinde 2014 yılı hava kalitesi parametreleri aylık ortalama konsantrasyon değerleri ($\mu\text{g}/\text{m}^3$; CO: mg/m^3)

	SO ₂	AGS*	PM10	AGS*
Ocak	13,4516129	-	30,7741935	-
Şubat	11,3214286	-	22,0714286	-
Mart	14,0322581	-	25,7096774	-
Nisan	10,2	-	20,5666667	-
Mayıs	6,32258065	-	14,516129	-
Haziran	3,06666667	-	29,5	-
Temmuz	2,96875	-	42,25	3
Ağustos	2,67741935	-	40,3548387	2
Eylül	2,63333333	-	43,9333333	7
Ekim	2,67741935	-	38,9677419	2
Kasım	3,33333333	-	56,9333333	19
Aralık	15,3548387	-	57,5483871	17

Sinop ilinde 7 adet Egzoz Gazı Emisyon Ölçüm İstasyonu vardır. 2014 yılında Sinop'ta 23.174 adet egzoz gazı emisyon ölçüm pulu satışı gerçekleşmiştir.

2. Su ve Atık Su Yönetimi

Sinop ilinde yeterli miktarda su kaynağı bulunmaktadır. İl merkezi ve ilçelerin çoğunda içme suyu şebekesi yapılmış olup, il genelinde yerleşimlerin içme suyu ve kullanma suyu ihtiyacı karşılanabilmektedir. İçme ve kullanma suyu belediyeler tarafından kaynak, akarsu ve kuyulardan temin edilmektedir. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK)'nda yer alan ölçüm yapılan son yıl (2012) itibarıyla, ilde içme suyu % 74 oranında doğal kaynaklardan, % 26 oranında kuyulardan ve %3 oranında akarsulardan temin edilmektedir. İlde inşaatı 2013 yılında tamamlanan bir adet içme suyu arıtma tesisi bulunmaktadır. Bu arıtma tesisi ile Sinop il merkezi, Erfelek ilçe merkezi ve 33 adet köyün 2050 yılına kadar olan içme ve kullanma suyunun arıtılması amaçlanmaktadır.

İlde bulunan 11 belediyenin tamamına kanalizasyon şebekesi bulunmakta ve bu şebeke ile yaklaşık nüfusun % 95'ine hizmet verilmektedir. İlde faaliyette olan atıksu arıtma tesisi bulunmamaktadır. Bu nedenle evsel atıksular arıtılmadan alıcı ortamlara deşarj edilmektedir. Sinop ilinde bu alıcı ortamlar deniz ve akarsulardır.

Çizelge 584 – Sinop ilinde faaliyette olan kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu

SINOP		Belediye Atıksu Arıtma Tesisi/Deniz Deşarjı Olup Olmadığı?			Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Türü			Mevcut Kapasitesi (ton/gün)	Arıtılan/Deşarj Edilen Atıksu Miktarı (m ³ /sn)	Deşarj Noktası koordinatları	Deniz Deşarjı	Hizmet Verdiği Nüfus	Oluşan AAT Çamur Miktarı (ton/gün)
		Var	İnşa/plan aşamasında	Yok	Fiziksel	Biyolojik	İleri						
İl Merkez	Merkez		x										
İlçeler	Ayancık	x						3532 m ³ /gün		x	13.000		
	Boyabat		x										
	Gerze		x										
	Güzelkent		x										
	Türkeli		x										
	Erfelek		x										
	Durağan		x										

Sinop ilinin Merkez ilçesinde bulunan Sinop Organize Sanayi Bölgesi'nin arıtma tesisi mevcuttur. Arıtma tesisinin günlük kapasitesi 250 tondur. Evsel atık nitelikli atıksular arıtılmaktadır. Arıtılan su Aşıklı Deresi'ne deşarj edilmektedir.

Sinop ilinde Merkez, Gerze, Ayancık, Türkeli ilçelerine ait plajlarda Yüzme Suyu Kalitesi Yönetmeliği gereği denizlerden numune alma noktalarında yapılan kirlilik ölçüm sonuçlarının, yönetmelikteki zorunlu değerleri sağladığı tespit edilmiştir.

3. Atık

Hacıoğlu Köyü Meşedağı Mevkiinde bulunan Sinop Sahil Belediyeler Birliği'ne ait 2.Sınıf Katı Atık Düzenli Depolama ve Bertaraf Tesisi'nde Sinop, Erfelek, Gerze, Ayancık, Türkeli ve Dikmen Belediyelerine ait evsel nitelikli katı atıklar düzenli depolama yöntemi ile bertaraf edilmektedir. Boyabat-Durağan-Saraydüzü İlçelerine ait katı atıklar ise; BDS Belediyeler Birliği'nin Katı Atık Düzenli Depolama ve Bertaraf Tesisi faaliyete geçene kadar İlçeler kendilerine ait olan (vahşi) düzensiz depolama alanlarında bertarafını sağlamaktadır.

Sinop Sahil Belediyeler Birliğine ait Katı Atık Düzenli Depolama Tesisi için Çevre ve Şehircilik Bakanlığınca 31.01.2012 tarih ve 1460 sayılı Geçici Faaliyet Belgesi verilmiştir. Sinop Sahil Belediyeler Birliğine ait Katı Atık Düzenli Depolama Tesisi için 20.02.2012 tarihinde İl Özel İdaresi tarafından İş yeri açma ve çalışma ruhsatı verilmiştir. Katı atık düzenli depolama tesisi Sinop İli Hacıoğlu Köyü Meşedağı Mevkii'nde 163.250 m² yüzölçümlü alan üzerinde, 860 m² yüzölçümlü kapalı alanda yer almaktadır. Katı atık sahası depolama kapasitesi 555.000 m³, katı atık sahası kullanım ömrü ise 15 yıldır.

Çizelge 585 – Sinop ilinde bulunan bertaraf tesisleri sayıları

Katı Atık Bertaraf Tesisi Sayısı	1
Lisanslı Ambalaj Atığı Toplama Ayırma Tesisi ve Geri Dönüşüm Tesisi Sayısı	0

İlde toplanan atık kompozisyonuna bakıldığında % 47 oranında organik atık, % 19 oranında kağıt karton, % 15 oranında kül, % 10 oranında plastik, % 5 oranında cam ve % 4 oranında metal atık toplanmaktadır.

Hafriyat toprağı inşaat ve yıkıntı atıkları ile doğal afet atıklarının toplanması, geçici biriktirilmesi, taşınması, geri kazanılması ve bertarafı ile ilgili yönetim planına göre; ilde Gerze ilçesinde toplam 42.065 m³ kazı yapılmıştır. Bunun 34.800m³'ü kullanılmayan kazıdır. 7.265 m³'ü ise dolgu işlemlerinde kullanılmıştır. İlin Erfelek ilçesinde oluşan toplam hafriyat toprağı inşaat ve yıkıntı atıkları 7.000 m³ ve Durağan ilçesinde ise 5.000 m³ olmuştur.

İlde Toplama Ayırma Tesisi (TAT) ve Geri Dönüşüm Tesisi (GDT) lisansı alan işletme ve ambalaj atıkları ayırma tesisi bulunmamaktadır. İlde 1 adet ambalaj üreticisi, 44 adet piyasaya süren firma bulunmakta olup ambalaj tedarikçisi bulunmamaktadır.

Sinop'ta Tehlikeli Atık Beyan sistemine kayıtlı tesislerden elde edilen verilere göre, 2014 yılında 221.125 kg tehlikeli atık tespit edilmiştir. Sinop'ta 2014 yılında 10,315 ton atık yağ toplanarak geri kazanıma gönderilmiştir.

Sinop ilinde 2014 yılı itibarı ile 748,37 kg atık pil toplanmıştır. İlde lisanslı atık akümülatör geçici depolama tesisi ve geri kazanım tesisi bulunmamaktadır.

Sinop'ta oluşan bitkisel atık yağlar sızdırmaz kutu, pet şişe gibi ambalajlarda biriktirilmektedir. Biriktirilen bu bitkisel atık yağları İstanbul ve Kocaeli 'den gelen anlaşmalı lisanslı firmalar tarafından geri dönüşüm amaçlı toplanmaktadır. 2014 yılında ilde toplam 5,935 ton bitkisel atık yağ toplanmıştır.

2014 yılında Sinop ilinde toplanan ömrünü tamamlamış lastiğin 21.460 kg'ı geri kazanıma, 7.650 kg'ı da çimento fabrikalarına ek yakıt olarak gönderilmiştir.

2010 yılından itibaren, ilin merkez ve ilçelerindeki tüm sağlık kuruluşlarından toplanan tıbbi atıklar protokol imzalanmış olan ve Giresun ilinde bulunan sterilizasyon tesisine, yine lisanslı bir firma aracılığı ile gönderilmektedir. 2014 yılında Sinop ilinde toplanan tıbbi atık miktarı toplam 157.360 kg'dır.

"Büyük Endüstriyel Kazaların Kontrolü Hakkında Yönetmelik" kapsamında, ilde SEVESO sistemine kayıtlı bir adet alt seviye kuruluş bulunmaktadır.

4. Doğa Koruma, Biyoçeşitlilik ve Tabiat Varlıklarını Koruma Çalışmaları

Sinop ilinin önemli bitki alanı kriterini sağlayan bitki türleri küresel ölçekte tehlike altında olan 2 (*Isatis arenaria* [END, E]), Avrupa ölçeğinde tehlike altında olan 2 (*Cyclamen coum* [n/I], *Crocus speciosus* ssp. *Xantholaimos* [END, R]), ulusal ölçekte nadir türler 14 adettir (*plicatus* [n/I], *Jurinea kilaea* [R], *Pancreatum maritimum* [V], *Peucedanum obtusifolium* [END, n/I], *Polygonum mesembryicum* [V], *Rumex hydrolypatherum* [R], *Schoenoplectus triquetra* [R], *Thelypteris palustris* [R], *Tournefortia sibirica* [R]. Endemik/endemik olmayıp koruma altında olan 26 adet bitki türü bulunmaktadır.

Bunlardan 13 tanesi endemiktir. Sinop ili, Ayancık ilçesi Çangal – Akgöl Dağları Bölgesi'nde tespit edilen küresel ölçekte tehdit altındaki türler 1 (*Euonymus latifolus* ssp. *Caucasica*), Avrupa ölçeğinde tehlike altındaki türler 11 (*Allium kastambulense*, *Arabis abietina*, *Campanula latiloba* ssp. *Latiloba*, *Colchicum bornmuelleri*, *Doronicum bithynicum* ssp. *sparsipilosum*, *Gentiana lutea* ssp. *symphyandra*, *İris histrioides*, *Lonicera caucasica* ssp. *orientalis*, *Orchis punctulata*, *Sempervivum minus* ssp. *minus*, *Verbascum eriocarum*), ulusal ölçekte nadir türler 15 adettir (*Arenaria filicaulis* ssp. *filicaulis*, *Angelica sylvestris*, *alnus glutinosa* ssp. *glutinosa*, *Capsella rubella*, *Chenopodium polyspermum*, *Doronicum orientale*, *Epilobium tetragonum* ssp. *lamyi*, *Galanthus plicatus* ssp. *plicatus*, *Galinsago parviflora*, *Monoses uniflora*, *Osmunda regalis*, *Potentilla umbrosa* ssp. *decrescens*, *Sigesbeckia orientalis*, *Stellaria media* ssp. *neglecta*, *Teucrium scordium* ssp. *scordioides*). Buradaki endemik tür sayısı ise 23'tür.

Çizelge 586 – Sinop ili 2014 yılı tıbbi bitkileri (ÇŞİM, 2014)

Familya	Tür İsmi	Türkçe İsmi	Nispi Bolluk
Hypericaceae	<i>Hypericum perforatum</i>	Sarıkantaron	Yüksek
Malvaceae	<i>Malva sylvestris</i>	Ebegümece	Düşük
Malvaceae	<i>Althaea officinalis</i>	Hatmi	Nadir
Rosaceae	<i>Rubus sanctus</i>	Böğürtlen	Yüksek
Rosaceae	<i>Rosa canina</i>	Kuşburnu	Orta
Gentianaceae	<i>Erythraea centaurium</i>	Kızılkantaron	Orta
Lauraceae	<i>Laurus nobilis</i>	Defne	Yüksek
Cornaceae	<i>Cornus mas</i>	Kızılçık	Düşük
Scrophulariaceae	<i>Digitalis ferruginea</i>	Yüksükotu	Düşük
Lamiaceae	<i>Melissa officinalis</i>	Oğulotu	Düşük
Rubiaceae	<i>Galium verum</i>	Yoğurtotu	Yüksek
Liliaceae	<i>Ruscus aculeatus</i>	Enir Enir	Yüksek

2014 yılı sonu itibari ile Sinop il sınırları içerisinde 1 adet Tabiatı Koruma Alanı (Sarıkum TKA - 785 ha), 3 adet Tabiat Parkı (Hamsilos TP – 61,8 ha, Tatlıcak Şelaleleri TP - 4 Hektar, Topalçam TP 14,72 ha), 1 adet Yaban Hayatı Geliştirme Sahası (Bozburun YHGS – 1.145 ha) ve 3 adet de Tabiat Anıtı (Bazalt Kayalıkları TA – 10 ha, Görkemli Meşe Tabiat Anıtı – 50 m², Kızılcaelmaaltı Meşe Tabiat Anıtı – 50 m²) bulunmakta olup, toplamda 2.020,53 ha korunan alan bulunmaktadır.

Sarıkum Tabiatı Koruma Alanı ilin Merkez ilçe Sarıkum Köyü'nde bulunmaktadır. Alanı 926,52 ha'dır. Deniz, kıyı, kumul, göl, sulak alan ve ormanın bir arada bulunduğu ekosistemler topluluğu olup, göçmen kuşların geçiş yolu üzerinde konaklama ve barınma yeridir.

Fotoğraf 129- Sarıkum Tabiatı Koruma Alanı

Hamsilos Tabiat Parkı Merkez ilçe sınırları içerisinde, Aklıman mevkiinde yer almakta olup, 24.08.2007 tarihinde Doğa Koruma Milli Parklar Genel Müdürlüğü tarafından tescil edilmiştir

Fotoğraf 130- Hamsilos Tabiat Parkı

Erfelek Tatlıcak Takım Şelaleleri il Merkezine 42 km uzaklıkta, Erfelek İlçesi Tatlıca Köyü sınırları içerisinde yer almaktadır. Aynı vadi içinde art arda sıralanmış 28 irili ufaklı şelaleden oluşmuştur. Bu özelliği ile dünyada benzeri yoktur.

Fotoğraf 131- Erfelek Tatlıcak Takım Şelaleleri

İlin Türkeli ilçesi Çatak Köyü civarında Milli Park tescil çalışmaları yapılmaktadır. Söz konusu Milli Park'ın ismi Çatak Milli Parkı'dır.

Ayrıca il sınırları içerisinde yer alan sulak alanlardan 1 tanesi (Sarıkum Gölü) de uluslararası öneme sahip sulak alan konumundadır. Gölün denizle bağlantısı nedeniyle hem tatlı su hem de tuzlu su balıklarını ve canlılarını barındırmaktadır. Sahanın kapladığı alan 785 ha olup bunun büyük bir bölümünü su yüzeyleri oluşturmaktadır. Özellikle güneybatı bölümü bataklık ve turbalık bitki örtüsü ile kaplıdır. Gölün güneyinde mevsimsel su basar dişbudak ormanı geniş yer tutar. Daha kuru alanlarda meşe ve gürgen ormanları gölü çevrelerken, kumulların bir bölümünde çam türleri ile ağaçlandırma yapılmıştır. Aralarında dik kuyruğun da bulunduğu önemli sayıda su kuşunun kışlamasına imkan sağlaması alanın uluslararası öneme sahip sulak alanlar içerisinde değerlendirilmesini sağlar.

Sinop il sınırları içerisinde Tabiat Varlıklarını Koruma Alanları ile ilgili tescilli yapılmış olan liste aşağıda Çizelge 584'de verilmiştir.

Çizelge 587 - Sinop ilinde tescilli yapılmış olan tabiat varlıkları listesi (ÇŞİM, 2014)

Doğal Sitler	Sarıkum Gölü (1. ve 3. derece)
	Boyabat Kalesi Doğal Sit Alanı
	Hamsilos – Akliman (1. ve 2. derece)
	Erfelek Tatlıcak Takım Şelaleleri (1. derece)
Anıt Ağaçlar	Gerze Belediye Serviliği
	Tersane Mevkii Anıt Ağacı
	Gelincik Mah. Anıt ağacı
	Bektaşğa Köyü anıt ağacı
	Salı Köyü anıt ağacı
	Kozcuğaz Köyü anıt ağacı
	Ünlüce Köyü anıt ağacı
	Dizdaroğlu Köyü anıt ağacı
Tecilli kayalık	Bazalt Kayalıkları (Kurusaray/Boyabat)

5. Arazi Kullanımı

Çizelge 588 – Sinop ilinin arazi kullanım durumu

Arazinin Niteliği	Alan (ha)	Oranı %
Tarım Arazileri	168.097,99	29,67
Su Kütlesi	2.442,01	0,43
Orman	391.786,96	69,14
Sulak Alan	338,39	0,06
Çayır ve Mera	2.394,00	0,43
Yerleşim Yerleri, Yapay Bölgeler, Diğer	1.572,45	0,27

Sinop ilindeki tüm belediyeleri kapsayan "Sinop-Çankırı-Kastamonu Planlama Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı" 23.01.2008 tarihinde Müga Çevre ve Orman Bakanlığı tarafından onaylanmıştır. Sinop-Kastamonu-Çankırı 1/100.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı hükümleri 7.5 maddesi uyarınca hazırlanan "Sinop Merkez İlçe Planlama Alt Bölgesi 1/25.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı" ise Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nca 03/05/2012 tarihinde onaylanmıştır.

6. ÇED Kararları, Çevre İzin ve Lisans İşlemleri

Çizelge 589 – Sinop ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2014 yılı içerisinde alınan ÇED Olumlu ve ÇED Gerekli Değildir Kararlarının sektörel dağılımı (Sinop ÇŞİM, 2014)

Karar	Maden	Enerji	Sanayi	Tarım - Gıda	Eğitim	Ulaşım Kıyı	Turizm - Konut	TOPLAM
ÇED Gerekli Değildir	6		2		1	1		10
ÇED Olumlu Kararı								

Çizelge 590 – Sinop ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzni/Çevre İzni ve Lisansı Belgesi sayıları (Sinop ÇŞİM, 2014)

	EK-1	EK-2	TOPLAM
Geçici Faaliyet Belgesi	-	25	25
Çevre İzin	-	18	18
TOPLAM	-	43	43

7. Denetimler ve Yaptırımlar

Çizelge 591 – Sinop ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı (Sinop ÇŞİM, 2014)

Denetimler	Birleşik	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	Derin Deniz Deşarjı	ÇED	İzin	TOPLAM
Planlı Denetimler	15	0	3	0	1	0	2	0	0		21
Ani (plansız) denetimler	0	3	3	1	6	0	0	0	2		15
Genel Toplam	15	3	6	1	7	0	2	0	2		36

Kesilen Ceza Sayısı Kesilen		Ceza Miktarı (TL)
Egzoz Denetimi	0	0,00

PGD Denetim Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
6	0,00

Çizelge 592 – Sinop ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından uygulanan ceza miktarları ve sayısı (Sinop ÇŞİM, 2014)

	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	ÇED	Diğer	TOPLAM
Ceza Miktarı (TL)				126.696		63.345	60.376		250.417
Uygulanan Ceza Sayısı				1		2	4		7

SİVAS

1. Hava Kalitesi ve İklim Değişikliği

Sivas'ta 2014 yılında konutlarda 107.977.312 m³, sanayide de 27.206.025 m³ doğal gaz kullanılmıştır. 2014 yılında Sivas ilinde bulunan Hava Kalitesi Ölçüm İstasyonunun aylara göre verileri Çizelge 593'da verilmektedir.

Çizelge 593 - Sivas ilinde 2014 yılı hava kalitesi parametreleri aylık ortalama konsantrasyon değerleri (µg/m³; CO: mg/m³)

Sivas	SO ₂	AGS*	PM10	AGS*
Ocak	64		59	3
Şubat	51		20	
Mart	28		13	
Nisan	19		19	
Mayıs	7		26	
Haziran	5		26	
Temmuz	-		-	
Ağustos	-		-	
Eylül	4		27	
Ekim	12		35	
Kasım	12		38	
Aralık	18		40	

2014 yılı itibaren egzoz gazı emisyonu yetki belgesi alan 13 adet firma tarafından 2014 yılı içinde 50.851 adet egzoz gazı emisyon ölçüm pulu ve 12.850 adet motorlu taşıt egzoz gazı emisyon ruhsatı verilmiştir.

2. Su ve Atık Su Yönetimi

Sivas ilinin içme ve kullanma suyu ihtiyacının yaklaşık %39'luk kısmı yeraltı, %61'lik kısmı da yüzeysel su kaynaklarından karşılanmakta olup; günlük ihtiyaç mevsim şartlarına göre 800–1.100 lt/sn arasında değişmektedir. Yeraltı suyu Tavra Vadisi'nde bulunan ve hâlihazırda devamlı çalışma potansiyeli bulunan 11 adet kuyudan karşılanmaktadır. Kuyular ihtiyaca göre çalıştırılıp, pompalama yoluyla şehre 24 saat su verilmektedir. Şehrin yüzeysel su kaynağı ise DSİ tarafından Mısmırlırmak üzerinde içme suyu amaçlı inşa edilen 4 Eylül Barajıdır.

4 Eylül Barajı'nın planlanan içme ve kullanma suyu kapasitesi 33 hm³/yıl olup; depolama tesisine ilaveten yapılan içme suyu arıtma tesisi ile birlikte şehre ilgili standartlara uygun içme ve kullanma suyu verilmesi hedeflenmiştir. Depolama tesisi 2004 yılında, arıtma tesisi de 2007 yılında tamamlanarak Sivas Belediyesi'ne devirleri yapılmıştır. Arıtma tesisi 135.000 m³/gün kapasitede olup, havalandırma, hızlı karıştırma, yavaş karıştırma, durultucu, filtreler, çamur yoğunlaştırma, çamur susuzlaştırma ve dezenfeksiyon üniteleri mevcuttur.

İlde kentsel kanalizasyon sistemi ile 2000 yılında nüfusun yaklaşık % 95'si hizmet alırken 2014 yılında nüfusun % 100'üne yakın kısmına hizmet verilmektedir.

Atık su arıtma tesisi hizmeti 2014 yılında sadece Sivas Belediyesi tarafından verilmektedir. Sivas Belediyesine ait atıksu Arıtma Tesisi Mart 2009 da faaliyete geçmiş olup Sivas Belediyesi atıksu arıtma tesisi 345.000 nüfusa hizmet etmek üzere, 78.000 m³/gün atıksu debisi baz alınarak projelendirilmiş ve hizmete alınmıştır.

İlde rekreasyonel amaçlı olarak tavra bölgesindeki yeraltı suyu kullanılmaktadır. Bu kuyulardan alınan su Paşabahçe mesire alanı içerisinde ve şehir merkezi içerisinde bulunan Aksu Parkı içerisinde bulunan yapay su kanalında kullanılmaktadır. Bu amaçla Paşabahçe mesire alanına ortalama 65 lt/sn su verilirken, Aksu içerisinde bulunan yapay kanala ortalama 15 lt/sn su verilmektedir.

Çizelge 594 – Sivas ilinde faaliyette olan kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu

SİVAS		Belediye Atıksu Arıtma Tesisi/Deniz Deşarjı Olup Olmadığı?		Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Türü			Mevcut Kapasitesi (ton/gün)	Arıtılan/Deşarj Edilen Atıksu Miktarı (m ³ /sn)	Deşarj Noktası koordinatları	Deniz Deşarjı	Hizmet Verdiği Nüfus	Oluşan AAT Çamur Miktarı (ton/gün)	
		Var	İnşa/plan aşamasında	Yok	Fiziksel	Biyolojik							İleri
İl Merkez	Sivas	x			x	x	x	68.980	0,667	X:5,79792,187 Y:4397905,805	-	31.6336	65 (Ortalama)
İlçeler	Akıncılar		x									3.000	
	Altınyayla		x									3.250	
	Divriği		x									11.000	
	Doğanşar		x									1.500	
	Gemerek		x									5.750	
	Gülöva		x				x	300		X:468194,039 Y:4434966,423		2.500	
	Gürün	x			x			3500		X: 613914,135 Y: 4287925,754		10.000	
	Hafık		x									1.500	
	İmranlı	x					x	518	6	X:4416401,959 Y:422772,351		3.600	
	Kangal			x								11.000	
	Koyuhisar		x									5.100	
	Suşehri		x									15.000	
	Sarıkişla			x								22.200	
	Ulaş		x									3.000	
Yıldızeli			x								10.000		
Zara			x								12.000		

Sivas Belediyesi Kentsel Atıksu Arıtma Tesisi arıtma son ürünü olan arıtma çamurlarını; kısa vadede düzenli depolayarak bertaraf etmeyi planlamaktadır. Bu kapsamda depolama alanı için CİMPOR Yıbitaş Çimento Sanayi ve Tic. A.Ş tarafından daha önce Maden Ocağı olarak kullanılmış alanın Milli Emlak Müdürlüğü'nden tahsisi alınmış olup, depolama alanı için ÇED süreci tamamlanarak "ÇED Gerekli Değildir" belgesi alınmıştır. Mevcut durumda ise Sivas Belediyesi "Arıtma Çamuru Depolama Tesisi" çalışmalarını yürütmektedir. Çalışmalar tamamlanincaya kadar mevcut tahsis alanı içerisinde belirlenen bir bölgede susuzlaştırma sonrası kireçle stabilize edilen çamur, geçici olarak depolanmaktadır.

İlde 3 (üç) adet Organize Sanayi Bölgesi bulunmaktadır. Bunlar, Merkez ilçe, Şarkışla ilçesi ve Gemerek ilçelerinde olmakla birlikte Gemerek OSB'de altyapı çalışması tamamlanmasına rağmen herhangi bir tesis bulunmamakta, Şarkışla OSB'de ise birkaç tesis faaliyet göstermektedir. Söz konusu OSB'lerin atıksu arıtma tesisleri bulunmamaktadır. Ancak, Merkez OSB, Sivas Belediyesi Atıksu Arıtma Tesisine bağlıdır.

3. Atık

İlde katı atık düzeli depolama sahası (106,3 ha) Erzincan Karayolu 12. Km'de Seyfebeli Haçin Deresi mevkiinde bulunmaktadır. Sivas Belediyesi tarafından düzenli depolama tesisinin çevresel etki değerlendirme (ÇED) süreci tamamlanmış ve Bakanlığımızca ÇED Olumlu kararı verilmiştir. Sivas Belediyesi tarafından hazırlatılan proje Bakanlığımızca onaylandıktan sonra düzenli depolama tesisinin inşaatı tamamlanmış ve 2014 yılı sonu itibariyle faaliyete geçmiştir.

Çizelge 595 – Sivas ilinde bulunan bertaraf tesisleri sayıları

Katı Atık Bertaraf Tesisi Sayısı	1
Lisanslı Ambalaj Atığı Toplama Ayırma Tesisi ve Geri Dönüşüm Tesisi Sayısı	3

"Ambalaj Atıklarının Kontrolü Yönetmeliği" kapsamında ilde 2014 yılı içerisinde 445.890 kg ambalajın üretimi gerçekleşmiştir. Piyasaya sürülen ambalaj atığı 2.559.337 kg olarak gerçekleşmiştir. Piyasaya sürülen bu atığın 1.925.891 kg'ı Sivas Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğünden çevre izni ve lisansı almış olan üç işletme tarafından toplanarak ayrıştırılmıştır. TABS ve yetkilendirilmiş firmalardan elde edilen verilere göre 2014 yılında Sivas ilinde oluşan 1981 ton tehlikeli atığın, 1141 tonu geri kazanılmış, 789 tonu bertaraf edilmiş, 2,8 tonu tesis içinde stokta, 30 tonu lisanslı geri kazanım/bertaraf tesislerinde stokta, 20 tonu ise ihraç edilmiştir.

Eğitim kurumlarında ve çeşitli kamu kurum ve kuruluşlarındaki atık pil toplama kutularında toplanan atık piller Sivas Belediyesi tarafından toplanmakta ve periyodik olarak Taşınabilir Pil Üreticileri ve İthalatçıları Derneği (TAP)'ne gönderilmekte olup, 2.658 kg atık pil TAP'a gönderilmek üzere ayrı toplanmıştır. Sivas ilinde 2014 yılında 776.000 kg atık akümülatör, 198.000 kg atık madeni yağ, 2.875 kg elektronik atık, 795.000 kg tıbbi atık, 40.820 kg ÖTL, 22.210 kg kullanılmış kızartmalık yağ diğer atıklardan ayrı olarak toplanmıştır.

İlde demir çelik sektöründe SİDEMİR Sivas Demir Çelik İşletmeleri A.Ş. faaliyet göstermektedir. Tesiste ortaya çıkan cüruf atıkları tesis içerisinde depolanmaktadır.

Çizelge 596 – Sivas ilinde 2014 yılı için ildeki demir ve çelik üreticileri tarafından üretilen cüruf ve bunun bertaraf yöntemi (Sivas ÇŞİM, 2014)

Tesis Adı	Kullanılan Hammadde Miktarı (ton/yıl)	Cüruf Miktarı (ton/yıl)	Bertaraf Yöntemi
SİDEMİR A.Ş.	500.000	4.907	Depolama

Kangal Termik Santralının kazanlarında yakılan kömürün külü I. ve II. ünitelerde baca gazı ile sürüklenerek elektro filtreler tarafından tutulmaktadır. Elektrofiltrelerde tutulan küller ile kazan altına düşen ve burada su dolu bir teknede soğutulan cüruf ayrı ayrı silolarda toplandıktan sonra kapalı galeri içinde bulunan bantlarla kül depolama alanına taşınmakta ve burada depolanmaktadır. III. Ünite ise baca gazları elektro filtrelerden sonra kükürt arıtımı için baca gazı desülfirizasyon ünitesinde arıtılmakta ve atık olarak alçı taşı oluşmaktadır. Oluşan alçı taşı kül ile karıştırılarak kül depolama alanına gönderilmektedir.

Çizelge 597 – Sivas ilinde 2014 yılı termik santrallerde kullanılan kömür miktarı ve oluşan cüruf ve uçucu kül miktarı (Kangal Termik Santrali, 2014)

Termik Santralin Adı	Kullanılan Kömür Miktarı (ton/yıl)	Oluşan Cüruf Miktarı (ton/yıl)	Oluşan Uçucu Kül Miktarı (ton/yıl)
Kangal Termik Sant.	6.958.883	167.196	1.444.409

Sivas ilinde bulunan tesiste sterilizasyon işlemi, 3,1 basınç altında 145°C'de ve 30 dakikada gerçekleştirilmekte ve sterilize edilen tıbbi atıklar zararsız hale getirildikten sonra düzenli depolama sahasında bertaraf edilmektedir. 2014 yılında günde ortalama olarak 2,17 ton tıbbi atık toplanmakta ve sterilizasyon tesisinde sterilize edilmiştir.

Büyük Endüstriyel Kazaların Kontrolü Hakkında Yönetmelik kapsamında Sivas ilinde 2014 yılı itibariyle toplam 3 adet üst seviye SEVESO kuruluşu bulunmaktadır. Büyük Endüstriyel Kazaların Kontrolü Hakkında Yönetmelik kapsamında ilde bulunan 3 adet işletmenin acil durum eylem planları hazırlanmış ve Bakanlığa sunulmuştur.

4. Doğa Koruma, Biyoçeşitlilik ve Tabiat Varlıklarını Koruma Çalışmaları

Sivas ilinde 57 adet endemik bitki türü bulunmakta olup “Türkiye Bitkileri Kırmızı Kitabı” adlı eserde verilen IUCN Red Data Book (2000) kategorilerine göre düzenlenmiştir.

Orman ve Su İşleri Bakanlığınca verilen ödenek çerçevesinde 2011 yılında Sulak Alanların Korunması Yönetmeliği'ne göre Tödürge ve Ulaş Gölleri Yönetim Planı yaptırılmıştır ve 2012 yılında Hafik Gölü Sulak Alan Alt Havzası Biyolojik Çeşitlilik Araştırma Alt Projesi yaptırılmıştır.

Tödürge Gölü: 350 ha büyüklüğünde olan ve üçgen şeklinde bir alanı kaplayan bu göl, ülkemizin büyük karstik göllerinden biridir. Ortalama derinliği 2 m, maksimum derinliği ise 28 m'dir. Tödürge Gölü, Ramsar (Özellikle Su Kuşları Yaşama Ortamı Olarak Uluslararası Önem Sahip Sulak Alanlar Hakkındaki Sözleşme)'a aday ve ÖKA (Önemli Kuş Alanı) statüsü olan, Avrupa'nın Yaban Hayatı ve Yaşam Ortamlarını Koruma Sözleşmesi'ne göre yüksek derecede koruma statüsüne sahip türleri barındıran bir göl olması nedeni ile büyük önem taşımaktadır. Tödürge Gölü'nde ve çevresinde, 9 takım ve 11 familyaya ait 17 kuş türü kuluçkaya yatmaktadır. Bunların yanında Tödürge Gölü, burada üreyen Nettarufina (Macar ördeği-40 çift) popülasyonu nedeniyle Önemli Kuş Alanları Statüsü kazanmıştır. Gölde sazan ve tatlısu kolyozu Avrupa Konseyi Koruma Kriterlerine göre tehlike altında ve duyarlı(etkilenebilir), yayın ve çöpçü balığı ise etkilenebilir ve nadir türler arasındadır. Ayrıca tatlısu kolyozu Avrupa'nın tehdit altında olan türler listesinde yer alır. Tödürge Gölü, sürüngen faunası açısından da önemli bir konuma sahiptir.

Fotoğraf 132- Tödürge Gölü

Çizelge 598 – Sivas ilinde bulunan doğal sit ve tabiat varlığı alanları

Gemerek	Sızır Beldesi Sızır Şelalesi	2. Derece Doğal Sit Alanı
Gürün	Mağarabaşı ve Kuşkayası Mevkii Şuğul Vadisi	2. Derece Doğal Sit Alanı
Merkez	Değirmenaltı Alaşehir Yerleşimi ve Şelalesi	2. Derece Doğal ve Arkeolojik Sit Alanı
Gürün	Gürün Bahçeici köyü Anıt Ağaçları	Anıt ağaç
Kangal	Kavak Köyü Balıklı Kaplıca	2. Derece Doğal Sit Alanı
Kangal	Kalkım Köyü Balıklı Kaplıcası	2. Derece Doğal Sit Alanı
Yıldızeli	Bakırcıoğlu Köyü Tabi Su Kaynağı ve Doğal Mağara	1. Derece Doğal ve Arkeolojik Sit Alanı
Yıldızeli	Kalın Beldesi Kandilsırtı Doğal ve Arkeolojik Sit Alanı	1. Derece Doğal ve Arkeolojik Sit Alanı
Altınayla	Başören Köyü, Gölgediği Mevkii Hitit Barajı ve Açık hava Tapınma Alanı	1. Derece Doğal ve Arkeolojik Sit Alanı
Şarkışla	Alaman Köyü Sıcak Su Çermiği	1. Derece Doğal ve Arkeolojik Sit

Fotoğraf 133- Sızır Şelalesi

Fotoğraf 134- Şuğul Vadisi

5. Arazi Kullanımı

Çizelge 599– Sivas ilinin arazi kullanım durumu

Arazinin Niteliği	Alan (ha)	Oranı %
Tarım Arazileri	1.268.707	44,71
Su Kütlesi	8.275	0,29
Orman	261.399	9,21
Sulak Alan	1.747	0,06
Çayır ve Mera	1.211.026	42,68
Yerleşim Yerleri, Yapay Bölgeler, Diğer	86.506	3,05

İlk olarak 02/04/2012 tarih ve 4985 sayılı Olur'u ile onaylanan ve uygun bulunan itirazlara ilişkin gerekli düzeltmeler yapılarak 07/09/2012 tarih ve 14066 sayılı oluru ile revize edilen Yozgat Sivas Kayseri Planlama Bölgesi 1/100.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı'na askı sürecinde gelen itirazlar sonrasında Yozgat-Sivas-Kayseri Planlama Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı Değişikliği (I32, I33, I37, I38 ve J38 Paftaları), Plan Açıklama Raporu Değişikliği (53. ve 55. Sayfalar) ve Plan Hükümleri Değişikliği (Plan Hükümleri 4-8-10) Bakanlık Makamının 21.02.2013 tarih ve 2735 sayılı Olur'u ile 644 sayılı Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin 7. maddesi uyarınca onaylanmıştır.

6. ÇED Kararları, Çevre İzin ve Lisans İşlemleri

Çizelge 600 - Sivas ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2014 yılı içerisinde alınan ÇED Olumlu ve ÇED Gerekli Değildir Kararlarının sektörel dağılımı (Sivas ÇŞİM, 2014)

Karar	Maden	Enerji	Sanayi	Tarım - Gıda	Atık - Kimya	Ulaşım Kıyı	Turizm - Konut	TOPLAM
ÇED Gerekli Değildir	46	1	11	3	-	-	5	66
ÇED Gereklidir	2	-	-	-	-	-	-	2
ÇED Olumlu Kararı	4	2	-	2	-	1	-	9

Çizelge 601 – Sivas ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzni/Çevre İzni ve Lisansı Belgesi sayıları (Sivas ÇŞİM, 2014)

	EK-1	EK-2	TOPLAM
Geçici Faaliyet Belgesi	7	20	27
Çevre İzin Belgesi	-	13	13
Çevre Lisans Belgesi	3	-	3
TOPLAM	10	33	43

7. Denetimler ve Yaptırımlar

Çizelge 602 – Sivas ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı (Sivas ÇŞİM, 2014)

Denetimler	Birleşik	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	Derin Deniz Deşarjı	ÇED	TOPLAM
Planlı Denetimler	50	-	-	-	-	-	-	-	-	50
Ani (plansız) denetimler	-	35	16	1	56	-	36	-	33	177
Genel Toplam	50	35	16	1	56	-	36	-	33	227

	Kesilen Ceza Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
Egzoz Denetimi	2	2.630,00
PGD Denetim Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)	
3	0,00	

Çizelge 603 – Sivas ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından uygulanan ceza miktarları ve sayısı (Sivas ÇŞİM, 2014)

	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	ÇED	Diğer	TOPLAM
Ceza Miktarı (TL)	220.741	169.979	-	42.232	-	7.035	265.230	204.099	909.046
Uygulanan Ceza Sayısı	22	5	-	1	-	1	12	9	50

2014 yılı içerisinde İl Müdürlüğüne yapılan inceleme ve denetimler sonucunda (1) adet işletme; Çevresel Etki Değerlendirmesi sürecine başlamadan yatırıma başlaması sebebiyle, Çevre Kanununun 20 nci maddesinin (e) bendinin 1 nci paragrafı doğrultusunda proje bedelinin % 2'si oranında idari para cezası uygulanmış ve faaliyetleri aynı Kanununun 15 inci maddesi kapsamında durdurulmuştur. Faaliyetleri durdurulan işletmelerin sunmuş oldukları proje tanıtım dosyalarının incelenmesi sonucunda "Çevresel Etki Değerlendirmesi Gerekli Değildir" kararı verilen işletmenin faaliyetine devam etmelerine izin verilmiştir. Çevresel Etki Değerlendirmesi sürecinde verdikleri taahhünameye aykırı davranan (3) işletmeye ise Kanunun 20 nci maddesi kapsamında taahhüt ihlalinden dolayı idari yaptırım karar tutanağı ile idari para cezası uygulanarak, idari para cezasına konu olan olumsuzluğun giderilmesi için anılan işletmelerin faaliyetleri kanunun 15 inci maddesi kapsamında durdurulmuştur.

TEKİRDAĞ

1. Hava Kalitesi ve İklim Değişikliği

Tekirdağ ilinde hava kalitesini kontrol etmek amacıyla üç adet Hava Kalitesi Ölçüm İstasyonu bulunmaktadır. Bunlardan iki tanesi il merkezinde olup diğeri ise Kapaklı ilçesinde bulunmaktadır. İl merkezinde bulunan istasyonlardan birisi araç trafiğinden kaynaklanan hava kirliliğini diğeri ise kentsel kirliliği ölçmek, Kapaklı 'da bulunan istasyon ise kentsel/endüstriyel kirliliğin neden olduğu hava kalitesini ölçmek için kurulmuştur. Tekirdağ ilinde sanayiden kaynaklanan hava kirliliğinin kontrolünün yapılması amacıyla, Sürekli Emisyon Ölçüm Sistemleri Tebliği kapsamında 26 adet işletmenin bacası sürekli emisyon ölçüm sistemi ile donatılmış olup, yanma gazlarının sürekli ölçümü ve kayıt altına alınması sağlanmıştır. 2014 yılında Tekirdağ ilinde bulunan Hava Kalitesi Ölçüm İstasyonunun aylara göre verileri Çizelge 604'de verilmektedir.

Çizelge 604 - Tekirdağ ilinde 2014 yılı hava kalitesi parametreleri aylık ortalama konsantrasyon değerleri ($\mu\text{g}/\text{m}^3$; CO: mg/m^3)

Merkez	SO ₂	AGS*	PM10	AGS*
Ocak	146	3	92	5
Şubat	62	-	64	-
Mart	26	-	58	-
Nisan	23	-	56	-
Mayıs	9	-	39	-
Haziran	3	-	34	-
Temmuz	2	-	38	-
Ağustos	2	-	41	-
Eylül	4	-	44	-
Ekim	15	-	32	-
Kasım	32	-	50	-
Aralık	38	-	43	-

İlde Tekirdağ Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü tarafından yetkilendirilmiş toplam 16 tane egzoz emisyon ölçüm istasyonu bulunmaktadır. Bu istasyonlardan 2014 yılı içerisinde toplam 86.700 adet aracın egzoz emisyon ölçümü yapılmıştır.

2. Su ve Atık Su Yönetimi

Tekirdağ, su kaynakları potansiyeli açısından değerlendirildiğinde yerüstü suyu 713 hm³/yıl, yeraltı suyu 172.9 m³/yıl, toplam su potansiyeli 885.9 hm³/yıl ve yeraltı suyu fiili tahsis miktarı 391.8 hm³/yıldır. Yerleşim birimlerinde, sanayi ve endüstri sulama amacıyla suni olarak açılan çok sayıda kuyu mevcuttur. Son yıllarda özellikle sanayileşmenin bölgedeki gelişim etkisi ile artan su ihtiyacının karşılanması için kontrolsüz olarak kuyu açılımları gözlenmektedir. Ancak bu durumun önlenmesi için DSİ Bölge Müdürlüğü kuyu açılımlarını kısıtlama yoluna gitmiştir. 1970'li yıllarda 10-30 m olan yer altı suyu tablası seviyesi günümüzde 80-200 m düzeyine inmiştir.

İl merkezi ve ilçelerine içme suyu temini bölge dahilinde açılmış bulunan sondaj kuyularından temin edilmektedir. Tekirdağ da içme suyu sorununu uzun yıllar ortadan kaldıracak Naip Köyü Barajı Tekirdağ il merkezinin Barbaros Belediyesi sınırları içerisinde bulunmaktadır. İçme, kullanma ve endüstri suyu temini amacıyla yapımına 2011 yılında başlanmış ve 2015 yılında tamamlanması planlanmaktadır.

Tekirdağ ilinde içme ve kullanma su ihtiyacının tamamına yakını, ilin kuzeyinde yer alan Çorlu İlçesi Sağlık Mahallesi'nde bulunan 15 adet derin kuyudan (22.000 ton/gün kapasite) ve ikinci kaynak olarak Muratlı İlçesi Aşağı Sevindikli Köyündeki 320 m derinlikte bulunan 13 adet derin kuyudan (22.000 ton/gün) sağlanmaktadır. Tekirdağ ilinde kentsel su temini için akarsu (%0,1), gölet (%4,83), kaynak (%2,75) ve yaklaşık 450 adet kuyudan (%92,32) su çekilmiştir. Bu suyun % 63 evsel amaçlı ve %1 i sanayi amaçlı kullanılmıştır.

Çizelge 605 -2014 Yılı TESKİ Su Kullanımları (TESKİ, 2014)

Kaynak Türleri	Kaynaktan Çekilen Yıllık Su Miktarı m ³ /yıl	Kaynaktan Çekilen Yıllık Su Miktarı oranı %	Aritma Durumu
AKARSU	45.360	0,10	Aritılıyor
GÖLET	2.608.829	4,83	Aritılıyor
KAYNAK	1.487.000	2,75	Aritılıyor
KUYU (450 ADET)	49.813.678	92,32	Aritılmıyor
TOPLAM	53.954.867	100	

Tekirdağ ilinin toplam nüfusu 2014 yılı itibarıyla yaklaşık 880.000 olup, Belediyelere göre arıtma tesisi kapasiteleri ve hizmet verdiği nüfus oranı Çizelge 606'da verilmektedir.

Çizelge 606 – Tekirdağ ilinde faaliyette olan kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu

TEKİRDAĞ	Belediye Atıksu Arıtma Tesisi/Deniz Deşarjı Olup Olmadığı?			Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Türü			Mevcut Kapasitesi (ton/gün)	Arıtılan/Deşarj Edilen Atıksu Miktarı (m ³ /sn)	Deşarj Noktası koordinatları	Deniz Deşarjı	Hizmet Verdiği Nüfus	Oluşan AAT Çamur Miktarı (ton/gün)
	Var	İnşa/plan şamasında	Yok	Fiziksel	Biyolojik	İleri						
İlçeler	M.Ereğlisi Bel.	x			x	x	3840					0,24
	Yeniçiftlik	x			x	x	5000				23.476	0,31
	Sultanköy	x				x	720					0,04
	Şarköy Bel.	x			x		54950			x	29.994	
	Muratlı Bel.		x			x	x	5236				26.821
	Malkara Bel.		x			x	x	7865				53.014
	Hayrabolu Bel.		x			x	x	5339				33.488
	Çerkezköy Bel. Birliği		x			x	x	85780				154.298
	Ergene Bel.			x		x	x					57.613
	Çorlu Bel.		x			x	x	86400				235.630
Saray Bel.		x			x		10631				47.522	
Merkez	Süleymanpaşa	x			x		4000			x	182.522	

Çizelge 607 - Tekirdağ ilinde 2014 yılı itibariyle OSB'lerde atıksu arıtma tesislerinin durumu (Tekirdağ Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2014)

OSB Adı	Mevcut Durumu	Kapasite (ton/gün)	AAT Türü	AAT Çamuru Miktar (ton/gün)	Deşarj Ortamı	Deşarj Koordinatları
Çerkezköy OSB	Faaliyette	80.00	Fiz+Kim+Bio	80 ton/gün	Çorlu Deresi	K41.25740 D27.91547
Deri OSB	Faaliyette	36.000	Fiz+ Bio	60 ton/gün	Çorlu Deresi	564854,27 Y 456165,85 X WGS84
Avrupa Serbest Bölge	Faaliyette	2500	Fiz+Bio	0,16 ton/gün	Çorlu Deresi	567268,96 Y 4571178,81 X WGS84
Hayra Bolu	Proje	5000	Fiz+Bio			
Malkara	Proje	5000	Fiz+Bio			
Velimeşe (Yılboyu Karaağaç Veliköy)	Planlanan	150.000	Fiz+Kim+Bio			
Muratlı	İnşaat	25.000 + 12.500	Fiz+Kim+Bio			
Ergene 1	İnşaat	60.000	Fiz+Kim+Bio			
Ergene 2	İnşaat	60.000 + 30.000	Fiz+Kim+Bio			
Türkgücü	İnşaat	150.000	Fiz+Kim+Bio			

3. Atık

İlde Tekirdağ İli Çevre Hizmetler Katı Atık Bertaraf Birliği (TİÇHİB) tarafından 2008 yılından beri işletilen bir adet II. sınıf katı atık düzenli depolama tesisi mevcut olup, toplamda 9,6 hektarlık alana kurulmuştur. Tesiste sızıntı suyu toplama havuzu mevcut olup projesi onaylanmış ve sızıntı suyu arıtma tesisi yapım aşamasındadır.

Çizelge 608 -Tekirdağ ilinde bulunan bertaraf tesisleri sayıları

Katı Atık Bertaraf Tesisi Sayısı	1
Lisanslı Ambalaj Atığı Toplama Ayırma Tesisi Sayısı	34
Lisanslı Ambalaj Atığı Geri Dönüşüm Tesisi Sayısı	29

İlde Geçici Depolama İzni Verilen Hafriyat Toprağı Miktarı 16.100 m³, Döküm İzni Verilen Hafriyat Toprağı Miktarı ise 1.000.950 m³ olmuştur.

İlde 2014 yılı sonu itibarıyla 31 adet ambalaj üreticisi ve 682 adet piyasaya süren işletme bulunmaktadır. 2014 yılında Tekirdağ ilinde ambalaj atıkları kaynakta ayrı toplama miktarı 15.015 ton olarak gerçekleşmiştir.

Tekirdağ ilinde oluşan ve endüstriden kaynaklanan 2014 yılı tehlikeli atık miktarı 50.378,5 ton'dur. Bu tehlikeli atığın 47.399 tonu geri kazanıma gönderilmiş, 1.217 tonu bertaraf edilmiş, 1 tonu halen tesis içinde stoklanmış, 1.618,5 tonu lisanslı tesiste stoklanmış, 143 tonu da ihraç edilmiştir.

İlde oluşan 2014 yılı atık yağ miktarı 1.260 tondur. Bu atık yağın 310 tonu atık motor yağı, 950 tonu da atık endüstriyel (hidrolik) yağdır. Atık yağın 1093 tonu geri kazanıma gönderilmiştir. 2014 yılında Tekirdağ'da 246.491 kg bitkisel atık yağ toplanmıştır.

2014 yılında Tekirdağ'da 2.290 kg atık pil, 140 ton da atık akümülatör lisanslı tesisler tarafından toplanmıştır. Tekirdağ'da 2014 yılında 1.010.00 kg ömrünü tamamlamış lastik, 1.200 kg Atık Elektrikli ve Elektronik Eşya toplanmıştır.

İlde toplamda 61 adet tehlikesiz atık toplama-ayırma belgesi almış tesis bulunmakta olup, ise 8 adet Geçici Faaliyet Belgeli ve 31 adet Çevre Lisanslı olmak üzere toplam 39 adet tehlikesiz atık geri kazanım tesisi mevcuttur.

Tekirdağ ilinde tıbbi atıklar, Tekirdağ İli, Süleymanpaşa İlçesin ki adresinde faaliyet gösteren Çevre Lisanslı sterilizasyon tesisi tarafından toplanarak sterilizasyon işlemine tabi tutulmaktadır. Sterilizasyon işleminden sonra atıklar konteynırlara koyularak yine Süleymanpaşa İlçesinde bulunan düzenli depolama sahasına götürülerek bertarafı sağlanmaktadır. Tekirdağ'da 2014 yılında 506,929 ton tıbbi atık toplanmıştır.

Büyük Endüstriyel Kazaların Kontrolü Hakkında Yönetmelik kapsamında Tekirdağ ilinde 2014 yılı itibariyle toplam 18 adet alt seviye, 11 adet üst seviye olmak üzere toplam 29 adet SEVESO kuruluşu yer almaktadır.

4. Doğa Koruma, Biyoçeşitlilik ve Tabiat Varlıklarını Koruma Çalışmaları

Tekirdağ İli doğal bitki örtüsü açısından zengin bir potansiyele sahiptir. Bu zenginlik bölgenin konumundan, yani mediterranean (Akdeniz), Euro-Sibirian (Avrupa Sibiryası) ve İrona Turanien (İran-Turan) Floristik bölgelerin karşılaştığı alanda bulunmasından kaynaklanmaktadır. Bunun sonucu olarak bölge oldukça geniş bir flor koleksiyonuna sahiptir. Langos ormanlarından makilere, hatta gariglere dek her çeşit bitki örneğine rastlanabilmektedir. Karaçam, kızılçam, kayın, meşe, gürgen, dışbudak, akçaağaç, kocayemiş, erika gibi ağaç ve ağaççıkların yaygın olarak bulunduğu ormanlarda yabancı bitki ve hayvan çeşitliliklerinde de zenginlik söz konusudur. İlde en yaygın olarak bulunan fauna türleri; sürüngenlerden; kurbağa, kertenkele, yılan, kirpi, fare, köstebek, orman sıçanı, gelincik, kuşlardan; şahin, ardıc kuşu, ishak kuşu, puhu, saka, serçe, kırlangıç, ibibik, doğan, ağaçkakan, bıldırcın, kara tavuk, çulluk, çil, keklik, alakarga, küçükkarga, memelilerden; kurt, çakal, tilki, yaban domuzu, tavşan, kunduz, karaca, sansar, porsuktur. Nesli Tehlike Altında Olan Yabancı Hayvan ve Bitki Türlerinin Uluslararası Ticaretine İlişkin Sözleşmenin (CITES Sözleşmesi) Ek II Listesinde yer alan korunan türlerden Testudo hermanni (Trakya tosağası) il sınırlarında yaşamaktadır. Bunun yanında, ilde bulunan Çamlıkoy mesire yerindeki kumul, zengin bitki çeşitliliğine sahiptir. Kasatura kumulları olarak bilinen bu kumullarda; Asperulla littoralis, Centaurea kilea, İsatıs arenaria, Linum tauricum ssp. Bosphori, Silena sangaria gibi endemik kumul bitkileri bulunmaktadır (Türkiye'nin Kuzey Kumullarının Korunmasına Dair Rapor).

İl sınırlarında, Orman ve Su İşleri Bakanlığı I. Bölge Müdürlüğü Tekirdağ Şube Müdürlüğü sorumluluğunda 2 Tabiat Parkı bulunmaktadır. Bunlar; Atatürk Ormanı Tabiat Parkı ve Çamlıkoy Tabiat Parkıdır.

Çamlıkoy Tabiat Parkı: 11.07.2011 tarihinde ilan edilmiş olup, 45,1 ha'lık alan kaplamaktadır. Saray ilçesindedir. 1994 yılı onaylı gelişme planı mevcut olup, Tabiat Parkı Gelişme Planı yapılacaktır.

Fotoğraf 135- Çamlıkoy Tabiat Parkı

Fotoğraf 136- Atatürk Ormanı Tabiat Parkı

Jeolojik devirlere ait olup, ender bulunmaları nedeniyle olağanüstü özelliklere sahip yer üstünde, yer altında ve veya su altında bulunan korunması gerekli alan olarak ilde tescilli 8 tane doğal sit alanı vardır. Ayrıca ilde 35 adet anıt ağaç bulunmaktadır.

Kartaltepe Tabiat Parkı: Tekirdağ ili Süleymanpaşa-Şarköy ilçesi sınırlarında olup, Toplam büyüklüğü 254,00 ha. olup, 1/25.000 ölçekli topografik haritalarında Bandırma G18- b3 ve G18-b4 paftalarında yer almaktadır. 06.02.2014 tarihinde Tabiat Parkı olarak tescil ve ilan edilmiştir.

Çizelge 609 –Tekirdağ ilinin doğal sit alanları

TESCİL KARARI						
İLİ	İLÇESİ	(MEVKİİ)	NEV'İ	TARİH	NO	KARARI VEREN KURUM
Tekirdağ	Merkez	İsmail Yazıcı Mahallesi 131 Ada 137 Nolu Parsel	1. Derece Doğal Sit Çeşmenin Anıt Eser Olarak Tescili	10.05.1996	3110	K.T.V.K.K 4.255 m ²
		Kumbağ Dut Limanı 8 Pafta 922, 923, 924, 925, 926, 927, 928, 929, 930, 931, 932 ve 1576 Nolu Parseller	1. Derece Doğal Ve Arkeolojik Sit Alanı	24.02.1993	1344	K.T.V.K.K 151.773 m ²
		Kumbağ Sütlüce Manastırı 8 Pafta 871, 909, 910, 911, 912 ve 913 Nolu Parseller	1. Derece Doğal Ve Arkeolojik Sit Alanı	24.02.1993	1344	K.T.V.K.K 61.115 m ²
	Çerkezköy	Veliköy Değirmen Dere Antik Su Kaynakları	1. Derece Doğal Ve Arkeolojik Sit Alanı	12.07.1996	3261	K.T.V.K.K 569.753 m ²
	Şarkköy	Uçmak Dere Şarap Fabrikası Yanı Çınarlık Alan	1. Derece Doğal Sit Alanı	30.06.1993	1429	K.T.V.K.K 7.014 m ²
	Şarkköy	Kızılcaerzi-Kocaeli-Şenköy	1. Derece Doğal Sit Alanı	09.07.1998	4777	K.T.V.K.K 2 104 389 m ²
	Saray	Güneşkaya Ergene Vadisi Güngörmez Mağaraları	1. Derece Arkeolojik Sit Alanı II. Derece Doğal Ve Arkeolojik Sit Alanı	24.10.1991	994	K.T.V.K.K 2.899.384 m ²
	Saray	Güneşkaya Ergene Vadisi Güneşkaya Mağaraları	II. Derece Doğal Ve Arkeolojik Sit Alanı	24.10.1991	994	K.T.V.K.K 2.644.875 m ²
			Toplam	844.25 ha		8.442.558 m ²

5. Arazi Kullanımı

Çizelge 610 – Tekirdağ ilinin arazi kullanım durumu

Arazi Niteliği	Alan (ha)	Oranı %
Tarım Arazileri	370.509,80	59,62
Su Kütlesi	2.774,00	0,45
Orman	109.839,50	17,68
Sulak Alan	125,45	0,02
Çayır ve Mera	32.512,30	5,23
Yerleşim Yerleri, Yapay Bölgeler, Diğer	105.665,95	17,00

Planlı ve çevreye duyarlı kalkınma ilkeleri doğrultusunda Tekirdağ ili sınırlarını da kapsayacak şekilde hazırlanmış ve 13.07.2004 tarihinde Bakanlığımızca onanmış 1/100.000 ölçekli Trakya alt Bölgesi Ergene Havzası Revizyon Çevre Düzeni Planı İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı - BİMTAŞ / İstanbul Metropolitan Planlama ve Kentsel Tasarım Merkezi (IMP) tarafından tamamlanmıştır. Bakanlığımızca plan 24.08 2009 tarihinde onaylanarak yürürlüğe girmiştir. 1/100.000 ölçekli Trakya Alt Bölgesi Ergene Havzası Çevre Düzeni Planı ile birlikte, Tekirdağ ili içinde planlı dönem başlamış olup, Çevre Düzeni Planı ile gerek kentsel, gerek tarımsal arazinin kullanımında koşullar, sınırlar ve olanaklar tariflenmiştir. Bu doğrultuda, Tekirdağ ilinde gerek coğrafyası, gerekse mevcut durumu ile daha hassas konumdaki "Çorlu Çerkezköy Marmaracık B.Karıştıran ve Muratlı" bölgesi ile "Marmara Ereğlisi, Yenice, Tekirdağ Kumbağ" kıyı aksı da 1/25.000 ölçekli planlama bölgeleri olarak seçilmiş, 1/25000 ölçekli Tekirdağ Çevre Düzeni Planı 22.08.2011 tarihinde onaylanmıştır.

6. ÇED Kararları, Çevre İzin ve Lisans İşlemleri

Çizelge 611 – Tekirdağ ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2014 yılı içerisinde alınan ÇED Olumlu ve ÇED Gerekli Değildir Kararlarının sektörel dağılımı (Tekirdağ ÇŞİM, 2014)

Karar	Maden	Enerji	Sanayi	Tarım - Gıda	Atık - Kimya	Ulaşım Kıyı	Turizm - Konut	TOPLAM
ÇED Gerekli Değildir	14	3	20	9	16	1	-	63
ÇED Gereklidir	6	-	1	-	-	-	-	7
ÇED Olumlu Kararı	4	2	7	-	4	-	-	17

Çizelge 612 - Tekirdağ ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzni/Çevre İzin ve Lisansı Belgesi sayıları (Tekirdağ ÇŞİM, 2014)

	EK-1	EK-2	TOPLAM
Geçici Faaliyet Belgesi	16	115	131
Çevre İzin Belgesi	5	111	116
Çevre Lisans Belgesi	14	9	23
TOPLAM	35	235	270

7. Denetimler ve Yaptırımlar

Çizelge 613 – Tekirdağ ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı (Tekirdağ ÇŞİM, 2014)

Denetimler	Birleşik	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	Derin Deniz Deşarjı	ÇED	İZİN	TOPLAM
Planlı Denetimler	71										71
Ani (plansız) denetimler	0	732	649	4	301	1	8	-	660	-	2355
Genel Toplam	71	732	649	4	301	1	8	-	660	-	2426

	Kesilen Ceza Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
Egzoz Denetimi	1	8.453,00

PGD Denetim Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
89	84.444,00

Çizelge 614 – Tekirdağ ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından uygulanan ceza miktarları ve sayısı (Tekirdağ ÇŞİM, 2014)

	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	ÇED	Diğer	TOPLAM
Ceza Miktarı (TL)	1.791.636	2.347.438	42.232	1.753.555	-	7.735	450.929,48	-	6.393.525,48
Uygulanan Ceza Sayısı	43	27	1	23	-	2	22	-	118

İlimizde 2014 yılında 16 firmaya faaliyet durdurma idari yaptırımını uygulanmış olup, 14 firma ÇED, 2 adette Emisyon konularında işlem yapılmıştır.

TOKAT

1. Hava Kalitesi ve İklim Değişikliği

2014 yılı içinde Tokat ilinde konutlarda 46.616.979 m³, sanayide de 39.539.758 m³ doğal gaz tüketilmiştir. 2014 yılında Tokat ilinde bulunan Hava Kalitesi Ölçüm İstasyonunun aylara göre verileri Çizelge 615'de verilmektedir.

Çizelge 615 - Tokat ilinde 2014 yılı hava kalitesi parametreleri aylık ortalama konsantrasyon değerleri (µg/m³; CO: mg/m³)

	SO ₂	AGS*	PM10	AGS*	CO	AGS*	NO	AGS*	NO ₂	AGS*	NO _x	AGS*	OZON	AGS*
Ocak	21	0	88	13	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Şubat	14	0	58	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mart	9	0	53	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nisan	5	0	37	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mayıs	3	0	32	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Haziran	3	0	33	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Temmuz	3	0	38	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ağustos	3	0	43	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Eylül	3	0	32	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ekim	6	0	39	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kasım	14	0	71	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Aralık	14	0	63	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

2014 yılı içinde Hava Kalitesi İzleme İstasyonunda ölçülen PM10 ve SO₂ Parametreleri doğrultusunda bir değerlendirme yapıldığında; ilde hem HKDYY hem de AB sınır değerlerinin aşılmadığı, hava kalitesi indeksine göre ise, SO₂ ortalama değerlerine göre "çok iyi", PM10 ortalama değerlerine göre "iyi" olduğu görülmektedir.

Tokat ilinde verilen emisyon ölçüm yetki belgesi sayısı 14 olup 2014 yılı içinde yapılan egzoz emisyon ölçüm sayısı 50.237'dir.

2. Su ve Atık Su Yönetimi

Merkez Belediye olarak su temini için çekilen suyun kaynağını temel olarak kaynak suları ve yeraltından çekilen sondaj kuyu suları oluşturmaktadır. Tokat ilindeki içme ve kullanma suyu kaynakları; 9 derin kuyu ve 3 cazibeli su olmak üzere toplam 12 adettir. Temin edilen su miktarı 14.307.840,00 m³/yıl'dır. Temin edilen suyun yaklaşık %40'ı içme suyu, %30'u kullanma suyu, %20'si sanayide kullanım, %10'u tarımda kullanım olarak dağıtılmaktadır. İl merkezinde içme suyu arıtma tesisi bulunmamaktadır.

Tokat Merkez Belediyesi 2014 yılı toplam 463,39 km uzunluğunda kanalizasyon sistemine sahiptir. Kanalizasyon hizmetini alan nüfus toplam nüfus olan 132.437 kişinin yaklaşık %98'ine karşılık gelmektedir. Merkez belediye olarak 2010 yılında Atıksu Arıtma Tesisi hizmete açılmış bulunmaktadır. Kanalizasyon sisteminin tamamı atıksu arıtma tesisine bağlanmaktadır.

2014 yılı sonu itibarıyla Tokat ve Erbaa Belediyelerinde atıksu arıtma tesisi faaliyette bulunmakta olup Turhal ve Niksar Atıksu Arıtım Tesisleri (AAT) proje aşamasındadır. Tokat OSB ve Erbaa OSB'nin atıksuları Tokat ve Erbaa Belediyeleri'nin AAT'lerinde arıtılmaktadır.

Çizelge 616 – Tokat ilinde faaliyette olan kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu

Tokat	Belediye Atıksu Arıtma Tesisi/Deniz Deşarjı Olup Olmadığı?			Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Türü			Mevcut Kapasitesi (ton/gün)	Arıtılan/Deşarj Edilen Atıksu Miktarı (m ³ /sn)	Deşarj Noktası koordinatları	Deniz Deşarjı	Hizmet Verdiği Nüfus	Oluşan AAT Çamur Miktarı (ton/gün)
	Var	İnşa/plan aşamasında	Yok	Fiziksel	Biyolojik	İleri						
İl Merkez	Tokat	x			x		33.120	0,3	36.47362 40.33885	Yok	137.437	20
İlçeler	Erbaa	x			x	x	15.000	0,088	40.7077783 36.556329	Yok	60.472	9,4

3. Atık

Tokat il merkezi ve ilçelerinde yazın 551,55 ton/gün, kışın 583,8 ton katı atık oluşmaktadır. Tokat ilinde ve Erbaa ilçesinde olmak üzere 2 adet katı atık düzenli depolama tesisi mevcuttur. İl merkezine ait olan Tokat-Turhal-Zile-Pazar Katı Atık Düzenli Depolama Tesisi 2014 yılı başından itibaren atık kabulüne başlamış olup, il geneli toplanan atıklar mevcut 1 adet aktarma istasyonundan düzenli depolama alanına gönderilmektedir.

Erbaa ilçesine ait katı atık düzenli depolama tesisi Tokat ili merkezinin kuzeyinde Erbaa ilçesi sınırları içinde, Evyaba Köyü, Yarıkaya Bodur düzü mevkiinde yaklaşık 7 hektarlık alandadır. Depolama alanı 2 lottan oluşmakta olup toplam alan yaklaşık 4 hektardır. Katı atık düzenli depolama alanında oluşan atık sular ve yağış sonrası oluşan sızıntı suları, sızıntı suyu toplama sistemi ile toplanarak sızıntı suyu havuzunda birikmektedir. Buradan belirli periyotta çekilerek Erbaa Belediyesi Atıksu Arıtma tesisine götürülmektedir.

Çizelge 617 – Tokat ilinde bulunan bertaraf tesisleri sayıları

Katı Atık Bertaraf Tesisi Sayısı	2
Lisanslı Ambalaj Atığı Toplama Ayırma Tesisi ve Geri Dönüşüm Tesisi Sayısı	0
Atık Ara Depolama, Geri Kazanım ve Bertaraf Tesisi	1

Tokat il merkezinde oluşan hafriyat toprağı inşaat ve yıkıntı atıkları yılda ortalama 10.000 ton/yıl oluşmaktadır. Toplanan bu atıklar il merkezine 5 km mesafede Yeşilirmak kenarındaki alanda depolanmaktadır. Hafriyat toprağı inşaat ve yıkıntı atıkları ilçelerde ise ayrı belirlenen alanlarda depolanmaktadır. Turhal Belediyesi inşaat atıkları için 3.sınıf düzenli depolama alanı yer seçimi çalışmaları devam etmektedir.

2014 yılında Tokat'ta toplanan tehlikeli atığın 25.709 tonu bertaraf edilmiş, 117,378 tonu geri kazanıma gönderilmiş ve 50,203 tonu da lisanslı firmanın stokunda beklemektedir.

Tokat ilinde 2014 yılında 44.233 ton atık (motor) yağ PETDER tarafından toplanarak geri kazanıma gönderilmiştir. 2014 yılında Tokat ilinde 210.945 kg atık akümülatör, 1.385 kg atık pil, 24.733 ton kullanılmış kızartmalık yağ toplanmıştır.

İlde Tıbbi Atıkların Kontrolü Yönetmeliği kapsamında sağlık kuruluşlarında oluşan tıbbi atıklar için Tokat iline hizmet verecek Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisi kurulmuş olup tıbbi atık taşıyacak firma ve araç için Taşıma Lisansı 2012 yılı Şubat ayında verilmiştir. 2014 yılında Tokat'ta 545,05 ton tıbbi atık toplanarak sterilizasyon tesisine gönderilmiştir.

2014 yılı itibarıyla Tokat ilinde toplam 2 adedi de alt seviye olmak üzere 2 adet SEVESO kuruluşu bulunmaktadır.

4. Doğa Koruma, Biyoçeşitlilik ve Tabiat Varlıklarını Koruma Çalışmaları

Tokat ili gerek orman arazileri gerekse mera, yaylak ve kışlaklar, flora ve fauna bakımından oldukça zengindir. Tokat ve yöresi florasında tıbbi aromatik bitkilerden adaçayı (*Salvia tomentosa*), misk adaçayı (*Salvia sclarea*) ve diğer bazı *Salvia* türleri yaygın olarak bulunmaktadır. Bunun yanı sıra *Thymbra spicata* (karabaş kekiği), *Thymus spyleus* (kır kekiği) ve diğer bazı kekik türleri de doğal olarak bulunmaktadır. Ayrıca, Tokat yöresinde *Melisa officinalis* (oğul otu), rezene (*Foeniculum vulgare* var. *dulce*), Çörek otu (*Nigella sativa*), Çemen (*Trigonella foenum-garicum*) gibi türler de doğal ve kültürel olarak bulunmaktadır. Tokat ili kaybolmaya yüz tutan, özellikle sağlık meyveleri olarak bilinen çok sayıda meyve türlerine sahiptir. Örneğin; Üvez (*Sorbus domestica* L.), Muşmula (*Mespilus germanica* L.) bunlardandır. Ayrıca Hünnap, kebere (*Cappari spinosa*)'nin de korunması ve kültüre alınması gerekir.

Tokat'ın Pazar ilçesi Kaz Gölü Yaban Hayatı Geliştirme Sahası 1.170 ha alana sahiptir. Kaz Gölü sucul ekosistem dengesini muhafaza etmekle kalmayıp aynı zamanda su ekosistemi özelliğini de sergilemektedir. Sazlarla kaplı alan çeşitli yerli ve yabancı su kuşlarının barınma, beslenme yuvalanma ve kuluçlanma ihtiyaçlarına cevap vermesi bakımından önem arz etmektedir.

Çizelge 618 – Tokat ilinde bulunan tabiat varlıklarına ait bilgiler (Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü Samsun Bölge Komisyonu)

NO	İli	İlçesi	Sit Alanının Adı- Adresi	Alt Adı (doğal, kentsel arkeolojik, tarihi)	Niteliği	Derecesi
1	Tokat	Merkez	Alipaşa Camii avlusunda yer alan 2 adet çınar ağacı // Yenitabakhane Mah.	Doğal sit	Anıt ağaç	-
2	Tokat	Erbaa	2 adet çınar ağacı// Cumhuriyet mah.	Doğal-Kentsel	Anıt ağacı	-
3	Tokat	Pazar	Balıca Mağarası// Balıca Köyü	Doğal	Mağara	II.Derece
4	Tokat	Pazar	Cumhuriyet Cad. yer alan 1 adet çınar ağacı // Cumhuriyet Cad.	Doğal	Anıt ağaç	-
5	Tokat	Turhal	Koca Kavak anıt ağacı// Seyfi Demirsoy Mah. Şeker Fab. Bah.	Doğal-Kentsel	Anıt ağaç	-

Tokat ili dahilinde tabiat parkı statüsünde Pazar ilçesinde 483 ha alanda Balıca Mağarası, Reşadiye ilçesinde 50 ha alanda Zinav Gölü ve Almus ilçesinde 5 ha alanda Orman Evleri Tabiat Parkı olmak üzere 3 adet nadide yer bulunmaktadır.

Fotoğraf 138- Almus Orman Evleri

Fotoğraf 139- Zinav Gölü

5. Arazi Kullanımı

Çizelge 619 – Tokat ilinin arazi kullanım durumu

Arazi Niteliği	Alan (ha)	Oranı %
Tarım Arazileri	382.354,60	38,31
Su Kütlesi	7.159,20	0,72
Orman	387.354,60	38,80
Sulak Alan	1.170,00	0,12
Çayır ve Mera	124.719,50	12,49
Yerleşim Yerleri, Yapay Bölgeler, Diğer	95.454,10	9,56

Tokat – Samsun – Çorum 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni planları, Mülga Çevre ve Orman Bakanlığı tarafından yaptırılarak 20 Temmuz 2007'de onaylanmıştır. Toplam olarak planlama bölgesi, 3.793.671 ha olup, Planlama Bölgesi içinde 40 adet ilçe belediyesi, 121 belde belediyesi ve köy yerleşimleri bulunmaktadır. İle ait 1/100.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı 13 paftadan oluşmaktadır.

6. ÇED Kararları, Çevre İzin ve Lisans İşlemleri

Çizelge 620 – Tokat ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2014 yılı içerisinde alınan ÇED Olumlu ve ÇED Gerekli Değildir Kararlarının sektörel dağılımı (Tokat ÇŞİM, 2014)

Karar	Maden	Enerji	Sanayi	Tarım - Gıda	Atık - Kimya	Ulaşım Kıyı	Turizm - Konut	TOPLAM
ÇED Gerekli Değildir	29	3	1	2	1	-	-	36
ÇED Gereklidir	3	-	-	-	-	-	-	3
ÇED Olumlu Kararı	2	3	-	1	-	-	-	6

Çizelge 621 – Tokat ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzni/Çevre İzni ve Lisansı Belgesi sayıları (Tokat ÇŞİM, 2014)

	EK-1	EK-2	TOPLAM
Geçici Faaliyet Belgesi	3	14	17
Çevre İzin Belgesi	1	12	13
Çevre Lisans Belgesi	2	-	2
TOPLAM	6	26	32

7. Denetimler ve Yaptırımlar

Çizelge 622 – Tokat ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı (Tokat ÇŞİM, 2014)

Denetimler	Birleşik	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	Derin Deniz Deşarjı	ÇED	TOPLAM
Planlı Denetimler	14	-	-	-	-	-	-	-	-	14
Ani (plansız) denetimler	-	86	42	2	65	-	24	-	45	264
Genel Toplam	14	86	42	2	65	-	24	-	45	278

Kesilen Ceza Sayısı Kesilen		Ceza Miktarı (TL)
Egzoz Denetimi	3	2.592,00

PGD Denetim Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
19	0,00

Çizelge 623 – Tokat ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından uygulanan ceza miktarları ve sayısı (Tokat ÇŞİM, 2014)

	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	ÇED	Diğer	TOPLAM
Ceza Miktarı (TL)	45.228,34	42.232,00	-	108.368,00	-	-	28.194,00	-	224.022,34
Uygulanan Ceza Sayısı	7	1	-	2	-	-	4	-	14

2014 yılı içerisinde 2872 sayılı Çevre Kanununun 15. Maddesi gereğince, Tokat Valiliği tarafından 4 adet işletmeye faaliyet durdurma kararı verilmiştir. Ayrıca bu işletmelere Çevre Kanununun 20 (e) maddesi gereğince idari para cezası uygulanmıştır.

TRABZON

1. Hava Kalitesi ve İklim Değişikliği

Trabzon'da 2014 yılında konutlarda 23.878.157,00 m³, sanayide ise 24.337.735,00 m³ doğal gaz kullanılmıştır. 2014 yılında Trabzon ilinde bulunan iki adet Hava Kalitesi Ölçüm İstasyonunun aylara göre verileri Çizelge 624'de verilmektedir.

Çizelge 624 - Trabzon ilinde 2014 yılı hava kalitesi parametreleri aylık ortalama konsantrasyon değerleri ($\mu\text{g}/\text{m}^3$; CO: mg/m^3)

Trabzon Valilik	SO ₂	AGS*	PM10	AGS*	CO	AGS*	NO	AGS*	NO ₂	AGS*	NO _x	AGS*	OZON	AGS*
Ocak	167	3	95	13										
Şubat	121	1	76	3										
Mart	27	-	70	2										
Nisan	12	-	45	-										
Mayıs	5,9	-	29	-										
Haziran	6,2	-	27	-										
Temmuz	2,2	-	30	-										
Ağustos	3,3	-	28	-										
Eylül	2,8	-	25	-										
Ekim	7,8	-	33	-										
Kasım	20	-	71	6										
Aralık	28	-	81	6										

Meydan	SO ₂	AGS*	PM10	AGS*	CO	AGS*	NO	AGS*	NO ₂	AGS*	NO _x	AGS*	OZON	AGS*
Ocak	20	-	22	-										
Şubat	22	-	39	-										
Mart	15	-	78	5										
Nisan	9,6	-	59	-										
Mayıs	4,1	-	50	-										
Haziran	5,4	-	46	-										
Temmuz	2,2	-	46	-										
Ağustos	9,5	-	56	-										
Eylül	9,4	-	64	-										
Ekim	12	-	69	-										
Kasım	27	-	109	16										
Aralık	30	-	120	16										

Egzoz Gazı Emisyonu Kontrolü Yönetmeliği kapsamında ilin merkez ve ilçelerinde faaliyet gösteren 22 adet işletmeye Egzoz Gazı Emisyonları Emisyon Ölçüm Yetki Belgesi düzenlenmiş olup, 2014 yılında Trabzon ilinde toplam 66.937 adet egzoz emisyon ölçüm pulu verilmiştir.

2. Su ve Atık Su Yönetimi

Trabzon ilinde artan su ihtiyacı ve kente temiz su sağlamak amacıyla Trabzon Belediye Başkanlığı'nın talebi ve DSİ Genel Müdürlüğü'nün 05.04.2000 tarih ve 1250 Sayılı Oluru doğrultusunda "Atasu Barajı İnşaatı" işinin kapsamında Galyan suyunu Trabzon Belediyesi Arıtma Tesislerine taşımak için Galyan Regülatörü ve 2.316 m'lik isale hattı inşaatı tamamlanmış ve 2001 yılında Trabzon Belediyesi'ne teslim edilmiştir. Proje ile Trabzon il merkezi ile civarındaki ilçelerin içme, kullanma ve endüstri suyu ihtiyacı 2045 yılına kadar karşılanacaktır. Tesisin yıllık kapasitesi 47 milyon m³ tür.

Fotoğraf 140- Atasu Barajının Genel Görünümü

Projenin devamı niteliğindeki 2. Kademe arıtma tesisleri ihale aşamasında olup, isale hattı proje çalışmaları ise büyük bir hızla sürdürülmektedir. Bu tesisler de tamamlandığında Trabzon ilinde içme ve kullanma suyu sorunu ortadan tamamen kalkmış olacaktır. Bu proje ile Trabzon şehrine, Akçaabat ve Yomra ilçelerine içme ve kullanma suyu temin edilmesi ve hidroelektrik enerji üretilmesi hedeflenmektedir.

TÜİK'den alınan veriler dikkate alındığında ilde 2012 yılı itibari ile toplam nüfusun %77 kadarı kentsel kanalizasyon sistemini kullanmaktadır.

İl'de atıksuların arıtımına yönelik olarak derin deniz deşarj sistemleri kullanılmaktadır. İller Bankasınca projelendirilerek kurulan Derin Deniz Deşarj sistemleri ile ilgili olarak Trabzon Belediyesine ait Moloz, Değirmendere ve Havaalanı olmak üzere üç adet, Akçaabat Belediyesi, Vakfıkebir Belediyesi, Yomra Belediyesi, Araklı Belediyesi, Of Belediyesi, Söğütlü Belde Belediyesi, Çarşıbaşı Belediyesi, Arsin Belediyesi olmak üzere toplam il genelinde on bir adet Derin Deniz Deşarj sistemi çalışır durumda bulunmaktadır.

İl genelinde sadece Uzungöl Belediyesine ait biyolojik arıtma tesisi bulunmaktadır. Sahile 21km mesafede yer alan Tonya İlçesine ait atıksuların arıtımına yönelik olarak 1 (bir) adet Biyolojik Atıksu Arıtma tesisi inşaatı tamamlanma aşamasına gelmiştir.

Çizelge 625 – Trabzon ilinde faaliyette olan kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu

TRABZON		Belediye Atıksu Arıtma Tesisi/Deniz Deşarjı Olup Olmadığı?			Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Türü			Mevcut Kapasitesi (ton/gün)	Arıtılan/Deşarj Edilen Atıksu Miktarı (m ³ /sn)	Deşarj Noktası koordinatları		Deniz Deşarjı	Hizmet Verdiği Nüfus	Oluşan AAT Çamur Miktarı (ton/gün)
		Var	İnşa/plan aşamasında	Yok	Fiziksel	Biyolojik	İleri							
İl Merkez	Ortahisar Belediyesi (Moloz mevkii)	x			x			Q proje:1,146 m ³ /sn:99.015 m ³ /gün	1146 Lt/sn	Ç.N 454185,97 D.F 4542874,93	500312,31 560216,30	x	2007 Yılı için 289.860 kişi	-
	Ortahisar Belediyesi (Değirmen dere Mevkii)	x			x			Q proje:0.089 m ³ /sn:42.250 m ³ /gün	489 Lt/sn	Ç.N 4541197,91 D.F 4542239,63	564775,60 564772,36	x	2007 Yılı için 115.920 kişi	-
	Ortahisar Belediyesi (Çimenli Mevkii)	x			x			Q proje:0.263 m ³ /sn:20.390 m ³ /gün	236 Lt/sn	Ç.N 4439777,35 D.F 4540490,08	568251,53 568775,79	x	2007 Yılı için 56.000 kişi	-
İlçeler	Akçaabat Belediyesi	x			x			Q proje:0.263 m ³ /sn:22.723 m ³ /gün	263 Lt/sn	Ç.N 30905,83 D.F 31576,97	29290,99 29956,19	x	2007 Yılı için 90.000 kişi	-
	Araklı Belediyesi	x			x			Q proje: 0.138 m ³ /sn: 11.923 m ³ /gün	138 Lt/sn	Ç.N 30360,83 D.F 33451,56	19112,08 19279,27	x	2007 Yılı için 45.000 kişi	-
	Arsin Belediyesi	x			x			I. Kademe (2020) 30.000 kişi 78 Lt/sn: 6739m ³ /gün II. Kademe (2040) 65.000 kişi 65.000 kişi	I. Kademe (2020) 30.000 kişi 78 Lt/sn II. Kademe (2040) 65.000 kişi 167 Lt/sn 11428 m ³ /gün	Ç.N 575941,9 D.F 575554,9	45360,24 45370,6	x	2007 Yılı için 26.000 kişi	-

Çizelge 625 – Trabzon ilinde faaliyette olan kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu(devam)

TRABZON	Belediye Atıksu Arıtma Tesisi/Deniz Deşarjı Olup Olmadığı?			Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Türü			Mevcut Kapasitesi (ton/gün)	Arıtılan/Deşarj Edilen Atıksu Miktarı (m3/sn)	Deşarj Noktası koordinatları		Deniz Deşarjı	Hizmet Verdiği Nüfus	Oluşan AAT Çamur Miktarı (ton/gün)
	Var	İnşa/plan aşamasında	Yok	Fiziksel	Biyolojik	İleri			x	y			
İlçeler	Çarşıbaşı Belediyesi	x			x		I. Kademe (2020) 15,000 kişi 30 Lt/sn II. Kademe (2040): 28,000 Kişi 57 Lt/sn 4924,8 m ³ /gün	I. Kademe (2020) 15.000 30 lt/sn II. Kademe (2040) 28.000 kişi 57 Lt/sn	Ç.N 53176,70 D.F 531227,5	4550192,7 4550755,5	x	2040 Yılı için 28.000 Kişi	-
	Of Belediyesi	x			x		0,328 m ³ /gün 28,339 m ³ /gün	138 Lt/sn	Ç.N 60745182 D.F 606807,27	436306,3 4539944,05	x	2020 Yılı için 54.359 Kişi 2040 Yılı için 97.177 kişi	-
	Akçaabat Belediyesi (Söğütlü) Mahallesi	x			x		Q proje: 2007 0,213 m ³ /sn 18.403 m ³ /gün	213 Lt/sn	Ç.N 5635285 D.F 57219,74	45788,42 45940,66	x	2007 Yılı için 48.700 kişi	-
	Vakıfkebir belediyesi						0,500 m ³ /sn 33,869 m ³ /gün	500 Lt/sn	Ç.N 5635285 D.F 57219,74	45446307 4547272	x	2040 Yılı için 31.400 Kişi	-
	Yomra Belediyesi	x			x		Q proje: 2007 0,392 m ³ /sn 33,869 m ³ /gün	392 Lt/sn	Ç.N 50668,55 D.F 515501,02	65935,89 66357,64	x	2027 Yılı için 21.897 Kişi	-
	Uzungöl Belediyesi	x			x	x	I. Kademe (2021) 9.700 kişi 15 Lt/sn II. Kademe (2014) 13.700 46 tl/sn	I. Kademe (2021) 9,700 kişi 15 Lt/sn II. Kademe (2041) 13.700 kişi 46 Lt/sn					2021 Yılı için 9.700 kişi 2041 Yılı için 13,700 Kişi

3. Atık

Trabzon ilinde bir adet olan katı atık düzenli depolama sahası Trabzon ve Rize İlleri Katı Atık Birliği (Trab-Ri-Kab), Trabzon ili Sürmene ilçesi Çamburnu Mahallesi Kutlular mevkiindedir. Kutlular Düzenli Depolama Sahası Trabzon ili sınırları dâhilinde Trabzon şehir merkezinden yaklaşık 43 km uzaklıkta ve Trabzon ili ile Rize iline aşağı yukarı eşit mesafede bulunmaktadır. Trabzon il genelindeki bütün belediyeler bu Birliğe üyedir. Belediyeler kendi mücavir alanları içerisinde topladıkları evsel katı atıkları Birliğe ait transfer istasyonlarına kadar taşımakla yükümlüdürler. Trabzon il genelinde günlük ortalama 450-500 ton/gün evsel atık toplanmaktadır. Trabzon ilinde 2014 yılında 187.500,00 ton evsel katı atık belediyeler tarafından toplanarak Birliğe ait aktarma istasyonlarına getirilerek bertaraf edilmek üzere düzenli depolama sahasına gönderilmiştir.

Düzenli depolama tesisinde oluşan atıksular Fiziksel+Biyolojik atıksu arıtma sisteminde arıtıldıktan sonra alıcı ortama verilmektedir. Atıksu arıtma sisteminde, fiziksel olarak membran sistemi bulunmaktadır. Bunun yanında TRAB-RİKAB'a ait olan Deliklitaş ve Of Transfer İstasyonlarının her birinde atıksular için birer adet paket arıtma tesisi çalıştırılmaktadır.

Çizelge 626 – Trabzon ilinde bulunan bertaraf tesisleri sayıları

Katı Atık Bertaraf Tesisi Sayısı	1
Lisanslı Ambalaj Atığı Toplama Ayırma Tesisi ve Geri Dönüşüm Tesisi Sayısı	3

Trabzon ilinde Kutlular düzenli depolama sahasının işletmeye açılmasıyla birlikte eski vahşi döküm sahaları rehabilite edilerek kapatılmıştır. Bugün itibarıyla Trabzon ilinde vahşi döküm sahası bulunmamaktadır.

Trabzon ilinde inşaat, hafriyat toprağı ve yıkıntı atıkları, ilçe belediyeleri tarafından alt yapı işlemlerinde kullanılarak bertaraf edilmektedir. Oluşan inşaat, hafriyat toprağı ve yıkıntı atıkları ikinci olarak, İlimiz Merkez İlçesi Akyazı Beldesinde inşaat çalışmaları devam eden Trabzon Akyazı Spor ve Kültür Kompleksi yapımı için gerekli dolgu alanında kullanılmıştır. Trabzon ilinde ve İlçelerinde Yıllık Toplanan Hafriyat Toprağı miktarı 48938,192 (ton/yıl) ve İnşaat/Yıkıntı Atıkları 35160,5 (ton/yıl) dır.

Ambalaj Atıklarının Kontrolü Yönetmeliğı kapsamında ilde 268 adet piyasaya süren firma, 12 adet ambalaj üreticisi, 9 adet ambalaj üreticisi-piyasaya süren firma, 16 adet tedarikçi firma bulunmakta olup, il genelinde oluşan ambalaj atıklarını toplama ve ayırma amacıyla lisans alan 2 adet firma, ambalaj atıkları toplama ayırma ve geri dönüşüm lisansı alan 1 adet firma, toplama ayırma tesisi geçici faaliyet belgeli 1 adet firma, geri dönüşüm geçici faaliyet belgeli 3 adet firma bulunmaktadır.

2014 yılında Trabzon'da üretilen tehlikeli atığın 893.221 kg'ı geri kazanıma gönderilmiş, 88.739 kg'ı bertaraf edilmiş, 5.843 kg'ı tesis içinde stokta beklemekte ve 247.143 kg'ı da lisanslı tesisin stokunda bulunmaktadır.

İlde 2014 yılı sonu itibarıyla envantere kayıtlı 265 Atık Madeni Yağ Üreten Resmi ve Özel Kurum/Kuruluş bulunmakta olup, 2014 yılında 301.863 litre atık yağ toplanmıştır. Toplanan atık yağın 227.436 litresi atık motor yağı 74.427 litresi de atık sanayi yağıdır.

2014 yılında Trabzon'da 867.127 kg atık akü, 60.500 kg ömrünü tamamlamış lastik toplanmıştır.

Bitkisel Atık Yağların Kontrolü Yönetmeliğı gereğince bitkisel atık yağların, atık üreticisi konumundaki restoran, otel, hazır yemek firmaları vb. işletmelerden toplanması, taşınması, depolanması amacıyla 2 adet firmaya bitkisel atık yağ geçici depolama alanı izni verilmiştir. Söz konusu geçici depo alanlarında Trabzon, Rize, Giresun, Ordu, Samsun, Erzurum, Gümüşhane, Kars, Erzincan illerinden alınan bitkisel atık yağlarda depolanmaktadır. Ancak ilde atık yağ geri kazanım tesisi bulunmamaktadır. 2014 yılında Trabzon'da 66.795 ton Bitkisel Atık Yağ toplanmıştır.

Trabzon ve Rize illerinde sağlık kuruluşları tarafından oluşturulan tıbbi atıklar TRAB-RİKAB tarafından toplanıp taşınmakta ve bertaraf edilmektedir. Tıbbi atıkların bertaraf edildiğı sterilizasyon ünitesi 5.000 kg/gün kapasitede ve Trabzon ili Trabzon-Maçka karayolu üzerinde Sanayi Mahallesi Anadolu Caddesi adresinde bulunan Birliğe ait Katı Atık Aktarma İstasyonu içerisinde yer almaktadır. Ayrıca Çevre ve Şehircilik Bakanlığının 2010/17 Genelgesi doğrultusunda Ordu, Giresun, Gümüşhane, Rize (Birliğe üye olmayan kısım) ve Artvin illerinde oluşan tıbbi atıklar da TRAB-RİKAB tarafından sterilizasyon işlemine tabi tutularak Kutlular Düzenli depolama sahasında bertaraf edilmektedir. 2014 yılında Trabzon ilinde 1.129.273 kg tıbbi atık toplanmıştır.

4. Doğa Koruma, Biyoçeşitlilik ve Tabiat Varlıklarını Koruma Çalışmaları

Trabzon'da 127 endemik bitki bulunmaktadır. İlde 2 adet küresel ölçekte tehlike altındaki endemik kuş türü (Dağ horozu - Tetrao mlokosiewiczii ve Kafkas çivgini-Phylloscopus lorenzii) mevcuttur. Ayrıca Kafkasya Ekolojik Bölgesi'nin en önemli türlerinden Kafkas semenderi (Mertensiella caucasica) ilde yaşamını sürdürmektedir.

Uzungöl Tabiat Parkı: İlin Çaykara ilçesine bağlı Uzungöl Beldesi sınırları içerisinde alan 1989 yılında Tabiat Parkı olarak ilan edilmiş olup, 1.625 hektar büyüklüğündedir. Kaynak değerlerini; bir set gölü olan Uzungöl ve çevresindeki bitki ve yaban hayatı zenginliği ile manzara bütünlüğü oluşturmaktadır.

Fotoğraf 141- Uzungöl Tabiat Parkı

Uzungöl Özel Çevre Koruma Bölgesi; 2872 sayılı Çevre Kanunu'nun 9.maddesine göre, Bakanlar Kurulu'nun 2003/6692 sayılı kararı ile 7 Ocak 2004 tarih ve 25339 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak "Özel Çevre Koruma Bölgesi"olarak ilan edilmiştir. 1/25.000 Ölçekli Uzungöl Çevre Düzeni Planı: Kurum tarafından hazırlanan 1/25.000 ölçekli çevre düzeni planı ise 2009 yılında yine Kurum tarafından onaylanmıştır.

Sera Gölü Tabiat Parkı: 2010 Yılında ilan edilen Tabiat Parkı 21,9 ha alana sahiptir. Sera Gölüne ulaşım Trabzon-Akçaabat karayolunun 7.km'sinden, güneye doğru Yıldızlı ve Derecik belde yolu ile sağlanır. Sera Gölü Trabzon iline 10 km, Akçaabat ilçesine ise 5 km mesafede olup, yolu asfalttır. Akçaabat ilçesi sınırları içinde, Trabzon ile Akçaabat arasında Demirtaş Köyü yakınında bulunmaktadır. Uzunluğu 1 km genişliği ortalama 150 m olup, en derin yeri 55 m'dir. Sera Gölü denize dökülen Sera Deresi vadisinin sahile 3 km mesafede, bir yer kayması sonucu önünün kapanmasıyla oluşmuştur.

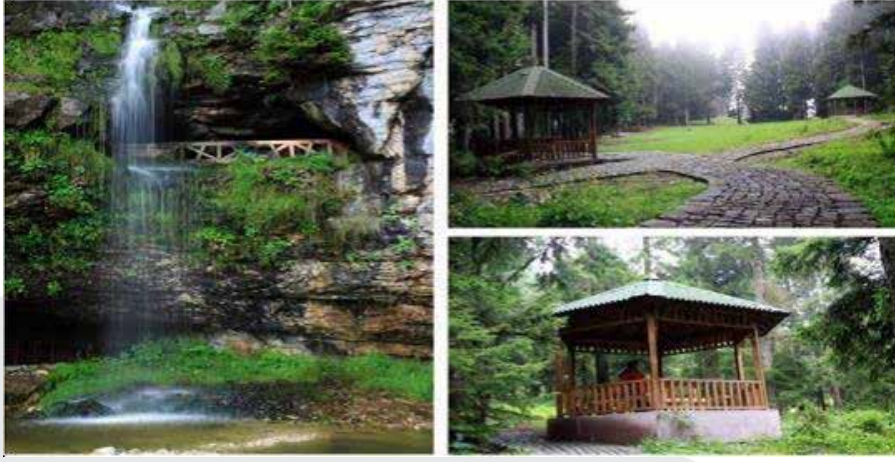
Fotoğraf 142- Sera Gölü Tabiat Parkından Görünüm

Kayabaşı Tabiat Parkı: 1994 Yılında Mesire Yeri olarak tescil edilen alan 2011 yılında Tabiat Parkı ilan edilmiştir. 120 ha alana sahip Tabiat Parkı, bitki örtüsü ve yaban hayatı yönünden zengin olup manzara güzelliklerine sahiptir. Trabzon'a 56 km (38 km asfalt + 18 km iyi vasıflı toprak yol), Akçaabat'a 43 km (25 km asfalt+18 km iyi vasıflı toprak yol) en yakın Ana Karayoluna 48 km (30 km asfalt+18 km toprak yol) mesafededir. Tabiat Parkının 134,1 ha büyüklüğe sahip olacak şekilde güncellenmesi teklif edilmiştir.

Fotoğraf 143- Kayabaşı Tabiat Parkından Görünüm

Çal-Camili Tabiat Parkı: 2003 Yılında Mesire Yeri olarak tescil edilen alan 2011 yılında Tabiat Parkı ilan edilmiştir. 17 ha alana sahip Tabiat Parkı, bitki örtüsü ve yaban hayatı yönünden zengin olup manzara güzelliklerine sahiptir. Trabzon'a 56 km (44 km asfalt + 12 km toprak yol), Düzköy'e 12 km toprak yol, en yakın Ana Karayoluna 39 km (27 km asfalt + 12 km toprak) mesafededir. Tabiat Parkının 8,8 ha büyüklüğe sahip olacak şekilde güncellenmesi teklif edilmiştir.

Fotoğraf 144- Çal-Camili Tabiat Parkından Görünüm

Çamburnu Tabiat Parkı: 1967 Yılında Tabiat Parkı ilan edilmiş olup 5,1 ha alana sahiptir. Tabiat Parkı, bitki örtüsü ve yaban hayatı yönünden zengin olup manzara güzelliklerine sahiptir. Ayrıca bir Sarıçam ekolojik alt türü olan *Pinus sylvestris ssp. koçiana*'nın Türkiye'de deniz kıyısına kadar inebildiği, yurdumuzdaki yegane iki noktadan biridir.

Fotoğraf 145- Çamburnu Tabiat Parkından Görünüm

Görnek Tabiat Parkı: 2010 Yılında Mesire Yeri olarak tescil edilen alan 2011 yılında Tabiat Parkı ilan edilmiştir. 5,1 ha büyüklüğünde olan Tabiat Parkı, anayola 21 km uzaklıktadır.

Çizelge 627 - Trabzon ili doğal SİT alanları bilgi tablosu (Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2012)

Sıra No	Sit Alanının Adı	Yeri	Türü	Karar Tarihi	Planlı/Plansız
1	Merkez	Boztepe Mah.	Doğal Sit (II.III.Der)	16.03.2006-594	Plansız
2	Merkez	Soğuksu	Doğal Sit (I.II.III.Der)	07.03.1996-2375	Planlı
3	Merkez	100.Yıl Parkı	Doğal Sit (II.Der)	29.10.1999-3374 21.10.1998-3303	Planlı
4	Merkez	Erdoğan Mah.	Doğal Sit	22.10.1987-3697	Planlı
5	Merkez	Çamoba	Doğal Sit (I.Der)	17.08.1991-1141	Planlı
6	Akçaabat	Marzalı Yaylası	Doğal Sit (I.III. Der)	27.07.2002-4513	Plansız
7	Akçaabat	Işıklar Köyü Amele Çayırı	Doğal Sit (I.II. Der)	20.05.1988-3149	Plansız
8	Akçaabat	Yıldızlı Sera Gölü	Doğal Sit (III. Der) ve Arkeolojik Sit (III.Der)	27.05.2005-266	Planlı
9	Beşikdüzü	Merkez Adacık Mah.	Doğal Sit (I.III. Der)	29.11.2002-4614	Planlı
10	Araklı	Konakönü	Doğal Sit (I. Der) ve Kentsel Sit	18.07.1996-2526	Planlı
11	Çaykara	Uzungöl	Doğal Sit (I.III. Der)	04.12.1998-3332	Plansız
12	Çaykara	Arpaözü	Doğal Sit (III. Der)	27.05.2005-5264 25.06.2002-4455 04.12.1998-3332	Plansız
13	Maçka	Altındere ormanlık alanı	Doğal Sit ve Arkeolojik Sit (I. Der)	20.07.1996-2542 14.11.1981-3161	Plansız
14	Maçka	Sümela Manastırı Meryemana	Doğal Sit (I. II. III. Der) ve Arkeolojik Sit (I. Der)	27.01.1999-3355 03.08.1988-3214 03.08.1998-3215 26.03.1997-2778	Planlı
15	Maçka	Ortaköy Aşağı Hortakop Kalesi	Doğal Sit ve Arkeolojik Sit (II. Der.)	14.12.1999-3667 19.10.1998-3255	Planlı
16	Maçka	Şimşirli Köyü Kuştil Manastırı	Doğal Sit(I. II. III. Der) ve Arkeolojik Sit (I. Der.)	04.12.1988-3327	Plansız
17	Vakfıkebir	Merkez Sahil Şeridi	Doğal Sit(I. II. III. Der.)	11.10.2000-3893 29.01.1999-3376	Planlı
18	Tonya	Kadiralak Yaylası	Doğal Sit(III. Der.)	25.12.2009-2407	

Trabzon ili, Maçka ilçesi sit alanı dışında Maçka Tünelinin giriş ve çıkışların üst kısmında yer alan Sıra Kayalıkları 23.03.2011 tarih ve 3275 sayılı kararla tabiat varlığı olarak tescil edilmiştir.

Trabzon ili, Düzköy ilçesi, Taşocağı Köyü, Lürä Mezrasında yer alan Cenehde Şelalesinin yakın çevresi 21.10.1994 tarih ve 2046 sayılı karar ile doğal varlık olarak tescil edilmiştir.

5. Arazi Kullanımı

Çizelge 628 – Trabzon ilinin arazi kullanım durumu

Arazi Kullanım Türü	Alan (ha)	%
Tarım Arazileri	102.608	22,00
Su Kütlesi	2.486	0,53
Orman	200.552	43,00
Sulak Alan	-	0,00
Çayır ve Mera	121.264	26,00
Yerleşim Yerleri, Yapay Bölgeler	39.490	8,47

Ordu-Trabzon-Rize-Giresun-Gümüşhane-Artvin Planlama Bölgesi 1/100 000 ölçekli Çevre Düzeni Planı mülga Çevre ve Orman Bakanlığı tarafından 24.06.2011 tarih ve 1141 sayılı olur ile onaylanarak yürürlüğe girmiştir.

6. ÇED Kararları, Çevre İzin ve Lisans İşlemleri

Çizelge 629 – Trabzon ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2014 yılı içerisinde alınan ÇED Olumlu ve ÇED Gerekli Değildir Kararlarının sektörel dağılımı (Trabzon ÇŞİM, 2014)

Karar	Maden	Enerji	Sanayi	Tarım - Gıda	Atık - Kimya	Ulaşım Kıyı	Turizm - Konut	TOPLAM
ÇED Gerekli Değildir	15	4	1	-	-	-	3	23
ÇED Gereklidir	-	-	-	-	-	-	-	-
ÇED Olumlu Kararı	-	1	-	-	1	-	-	2

Çizelge 630 – Trabzon ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzni/Çevre İzni ve Lisansı Belgesi sayıları (Trabzon ÇŞİM, 2014)

	EK-1	EK-2	TOPLAM
Geçici Faaliyet Belgesi	3	49	52
Çevre İzin Belgesi	-	36	36
Çevre Lisans Belgesi	-	3	3
TOPLAM	3	89	91

7. Denetimler ve Yaptırımlar

Çizelge 631 – Trabzon ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı (Trabzon ÇŞİM, 2014)

Denetimler	Birleşik	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	Derin Deniz Deşarjı	ÇED	İzin	TOPLAM
Planlı Denetimler	20	8	9	-	3	-	-	-	-	-	20
Ani (plansız) denetimler	-	161	39	-	34	-	-	-	207	-	441
Genel Toplam	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	461

	Kesilen Ceza Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
Egzoz Denetimi	0	0

	PGD Denetim Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
	258	0,00

Çizelge 632 – Trabzon ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından uygulanan ceza miktarları ve sayısı (Trabzon ÇŞİM, 2014)

	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	ÇED	Diğer	TOPLAM
Ceza Miktarı (TL)	112.661,00	126.696,00	0	1.153.086,14	0	6.769,00	477.827,00	0	1.876.979,64
Uygulanan Ceza Sayısı	4	3	0	22	0	1	13	0	43

TUNCELİ

1. Hava Kalitesi ve İklim Değişikliği

2014 yılında Tunceli ilinde bulunan Hava Kalitesi Ölçüm İstasyonunun aylara göre verileri Çizelge 630'da verilmektedir.

Çizelge 633 - Tunceli ilinde 2014 yılı hava kalitesi parametreleri aylık ortalama konsantrasyon değerleri ($\mu\text{g}/\text{m}^3$; CO: mg/m^3)

MERKEZ	SO ₂	AGS*	PM10	AGS*
Ocak	13	-	19	-
Şubat	15	-	14	-
Mart	9	-	14	-
Nisan	8	-	17	-
Mayıs	7	-	14	-
Haziran	7	-	19	-
Temmuz	7	-	22	-
Ağustos	8	-	28	-
Eylül	7	-	19	-
Ekim	7	-	21	-
Kasım	8	-	16	-
Aralık	6	-	16	-

İl merkezinde bulunan bir adet firmaya emisyon ölçüm yetki belgesi verilmiştir. 2014 yılı içerisinde toplamda 3.750 adet egzoz emisyon ölçüm pulunun satışı İl Müdürlüğüne gerçekleştirilmiştir.

2. Su ve Atık Su Yönetimi

İlde yüzeysel sulardan içme suyu temin edilmemektedir ve içme suyu arıtım tesisi bulunmamaktadır. Şehrin su ihtiyacı Hagü kaynağı, Büyükyurt (Hakis) kaynağı, Zagge kaynağı ve sondaj kuyuları olmak üzere 4 adet su kaynağından karşılanmaktadır.

İldeki sanayi işletmelerine 2012 yıl verilerine göre toplam 60 m³/yıl su verilmektedir. Sanayi tesislerine verilen su için kullanılan kaynaklar içme suyu ile aynıdır. Belediye tarafından kaynaktan alınan sular tüm kullanımlar için aynı şebekelerden verilmektedir.

İl Merkezinde evsel nitelikli atıksuların bertarafı için Tunceli Belediye Başkanlığı tarafından yaptırılmış olan Biyolojik Atıksu Arıtma Tesisi faaliyet göstermektedir. İl merkezindeki evsel nitelikli atık sular söz konusu atık su arıtma tesisinde arıtıldıktan sonra alıcı ortam olarak Munzur Suyuna deşarj edilmektedir. Alıcı ortama deşarj edilen atık su miktarı 9.000 m³/ gün'dür.

İlde bulunan paket tip atıksu arıtma tesisi ise TOKİ'nin 260 adet yoksul konutu işine ait 200 m³/gün kapasiteli evsel nitelikli atık sular için tasarlanmıştır. Arıtma tesisinden çıkan sular Peri Suyuna deşarj edilmektedir.

Çizelge 634 – Tunceli ilinde faaliyette olan kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu

Belediye Atıksu Arıtma Tesisi (AAT) Adı	AAT Türü	AAT Kapasitesi (m ³ /gün)	AAT Arıtma Çamuru Miktarı (ton/gün)
Tunceli Belediyesi Biyolojik Atıksu Arıtma Tesisi	Aktif Çamur Sistemi İle Biyolojik Arıtma	9.000	-

İlde 2012 yılı verilerine göre kanalizasyon hizmeti verilen nüfusun belediye nüfusuna oranı %93'e ulaşmıştır.

DSİ Müdürlüğü tarafından il için sulama yönünden su yönetim planı vardır. Bu planda Tunceli İli genelinde sulanabilir tarım arazilerinin sulanmasına yönelik olarak tesis planlaması ve inşaatları yapılmaktadır.

Çizelge 635 – Tunceli ilinde tarımsal arazinin sulama bilançosu

Toplam arazi	17.859 (ha)
İşletmede olan tesisler	Tunceli Pertek Kaçarlar Göleti Ve Sulaması Tunceli Ovacık Ovası Sulaması
İnşaat halinde olan tesisler	Tunceli Akpazar Projesi Tunceli Pertek Biçmekaya Köyü Gölet ve Sulaması Tunceli Çemişgezek Göleti ve Sulaması Tunceli Hozat Uzundal Göleti ve Sulaması
Kati Proje Aşamasındaki Projeler	Tunceli Çemişgezek Cevzlidere Barajı Ve Sulaması Tunceli Pertek Sulama Projesi (655 ha) Tunceli-Hozat Uzundal Göleti
Ön inceleme aşamasında olan tesisler	Tunceli Mazgirt Yılmaz Göleti ve Sulaması (330 ha)

3. Atık

Tunceli ilinde 2014 yılı TÜİK verilerine göre 1,1 Kg kişi başı atık üretimi mevcut olup yılda 23.440 ton atık toplanmaktadır. Katı atıkların geri kazanılması ve değerlendirilmesi ile ilgili lisanslı tesis mevcut değildir. İlde katı atıklar düzensiz depolanmaktadır. Katı atık toplama, taşıma işlemleri Tunceli Belediye Başkanlığı tarafından yapılmaktadır. İlde Tunceli Merkez, 7 ilçe ve 2 belde belediyesinin katı atık deponi sahalarının tamamında vahşi depolama yöntemi kullanılmaktadır. Tunceli Belediye Başkanlığına ait katı atık deponi sahası ilde İsmet İnönü Mahallesi, Sandal Mezrası, Kil Mevkiinde bulunmaktadır. Yakınında bulunan ve Tunceli'nin önemli su kaynaklarından olan Pülümür Çayı ise vahşi depolamadan kaynaklı sızıntı suları ile kirlenmeye devam etmekte olup ve uzun vadede bu kirliliğin baskısı altında olmaya devam edeceği öngörülmektedir. Tunceli yeraltı suları bakımından zengin kaynaklara sahip olduğundan diğer ilçe ve beldeler de vahşi depolama alanlarından kaynaklı sızıntı suları sebebi ile sular tehdit altındadır.

Tunceli, Mazgirt, Pülümür, Ovacık ve Nazımiye İlçe Belediyeleri tarafından DERKAB Katı Atık Yönetim Birliği kurulmuş olup, bu birlik katı atık bertaraf ve düzenli depolama tesisi kurmak için çalışmalarına başlamış ve belirlenen alan için ön izin talebinde bulunmuştur. Yine; Çemişgezek Pertek ve Hozat Belediyeleri Katı Atık Tesisleri Yapma ve İşletme Birliği kurulmuş olup, katı atık düzenli depolama tesisi için yer seçimi çalışmaları ilgili birlikçe yürütülmektedir.

Tunceli ve bağlı ilçelerinde mevcut hastane ve sağlık ocakları tıbbi atıkların Tıbbi Atıkların Kontrolü Yönetmeliği hükümlerine uygun olarak ayrı biriktirilmekte olup, atıklar lisanslı araçlar ile taşınarak Erzurum Büyükşehir Belediyesi sterilizasyon tesisinde bertaraf edilmektedir. 2014 yılı itibarıyla 74,520 ton tıbbi atık bertaraf tesisine gönderilmiştir.

İlde Tunceli Belediye Başkanlığı Belediye sınırları içerisindeki bitkisel atık yağ üreticilerinden çıkan yağların toplanması için lisanslı bir firma ile anlaşmış olup, 2011 yılından itibaren bitkisel atık yağların geçici depolama alanlarında biriktirilerek geri kazanım tesislerinde depolanması sağlanmaktadır.

Çizelge 636 – Tunceli ilinde bulunan bertaraf tesisleri sayıları

Katı Atık Bertaraf Tesisi Sayısı	0
Lisanslı Ambalaj Atığı Toplama Ayırma Tesisi ve Geri Dönüşüm Tesisi Sayısı	0

“Ömrünü Tamamlamış Araçların Kontrolü Hakkında Yönetmelik” kapsamında ilde ömrünü tamamlamış araç teslim yeri olarak faaliyet gösteren 1 işletme bulunmaktadır.

İlde “Atık Pil ve Akümülatörlerin Kontrolü Yönetmeliği” kapsamında, İl Müdürlüğü tarafından ilköğretim okulları, kamu kurum ve kuruluşlarına atık pil kutuları dağıtılmış olup pillerin bu kutularda biriktirilerek geri dönüşüm firması olan TAP'a gönderilmesi yönünde çalışmalar yapılmaktadır. Ayrıca İl Müdürlüğü tarafından “Atık Pil ve Akümülatörlerin Kontrolü Yönetmeliği” kapsamında atık pillerin diğer atıklardan ayrı toplanması ve geri dönüşümünün sağlanması amacıyla el broşürleri dağıtımı yapılmıştır.

4. Doğa Koruma, Biyoçeşitlilik ve Tabiat Varlıklarını Koruma Çalışmaları

Tunceli'de hakim ağaç cinsi meşedir ve muhtelif cinsleri vardır. Diğerleri karaağaç, akçaağaç, ceviz, yabani fındık, söğüt, çınar, asma, kızılağaç, dişbudaktır. Bunlardan kavak, ceviz, söğüt, kızılağaç, asma ve karaağaç su boyunca karışık bir galeri meydana getirir. Yamaçlar kayalık olmayan yerlerde meşeliktir. Fındık burada karışık olarak bulunmaktadır.

Tunceli ilinde farklı fiziki coğrafya özelliklerine, iklim farklılıklarına ve çok zengin olan su kaynaklarına bağlı olarak ortaya çıkan biyoçeşitlilik, il topraklarının da bitki örtüsünün çok zengin olmasına sebep olmuştur. Türkiye Florası (Flora of Turkey) kayıtlarına göre Tunceli ili 62 familya, 259 cinsle ait 597 taksona sahiptir. Bunların da 173'ü endemiktir. Önemli bitki alanı kabul edilen Munzur Dağlarında 1.407 tür, 75 alttür ve 36 varyete olmak üzere toplam 1.518 takson saptanmıştır. Munzur dağlarında bilinen Türkiye'ye özgü endemik türlerin (Dünyada Türkiye'den başka yerde yetişmeyen türler) sayısı 277 olup toplam doğal floraya oranı %20'dir. Bunlardan 43 tür yalnızca Munzur dağlarına özgüdür. Munzur Dağlarına özgü olan bu türlerden biri Tunceli sarımsağı veya dağ sarımsağı olarak bilinen Allium tuncelianum türüdür. Diğer endemik türler ise Çançiçeği, Erzincan kirazi, Bin demir keklik otu, Munzur kekiği, Munzur Dügün çiçeği, Dağçayı, Munzur Dağı oltu otu ve Menekşe sayılabilir (Şinasi YILDIRIMLI, "Munzur Dağları Florası Üzerinde Bir Araştırma" isimli doktora tezi).

Tunceli ili, yaban hayatı bakımından oldukça zengindir. Özellikle Munzur Vadisi ve çevresi yaban hayvanları için elverişli bir ortam sunmaktadır. Çengel Boynuzlu Yaban Keçisi ve Bezuvar isimli iki tür dağ keçisi ile av kuşlarından Ur Kekliği bu yöreye özgü ilginç ve nadir türlerdir. Çengel boynuzlu yaban keçisi, yazın orman sınırının üzerindeki kayalık yerlerde, kışın ormanın içindeki sarp yerlerde yaşamaktadır. İlde sansar, kokarca, porsuk, tavşan, dağ keçisi, dağ koyunu, tilki, boz ayı, domuz, kurt, sincap ve kirpi yaban hayatının yaygın türlerini oluşturmaktadır. Mağaralarda ve kaya kovuklarında yaşayan boz ayı Munzur yaban hayatının önemli büyük memelilerinden biridir. Bölgenin diğer büyük memelileri, orman içerisindeki kayalıklarda yaşayan vaşak, yaban domuzu ve bozkurt'tur. İlde yırtıcı kuşlardan kartal, akbaba, doğan, şahin, atmaca, kerkenez, tellice ve çaylaklara hemen her yerde rastlanmaktadır. Gece yırtıcılarından puhu kuşu, baykuş ve yarasa da yaygın türlerdendir. Yörede yaşayan diğer kuş türleri arasında keklik, çil keklik, toy, mezeldek, turna, bıldırcın, çulluk, üveyik, tahtalı ve kaya güvercinleri, bazı ördek türleri ve ender olarak da kaz bulunmaktadır.

Kırmızı benekli Alabalık, Munzur ve Pülümür çaylarında bulunmaktadır. Munzur ve çevresinde arazinin çok arızalı ve ormanlarla kaplı olması büyük ulaşım yollarına ve yerleşim merkezlerine uzak oluşu nedeni ile birçok yabani hayvan türlerinin nesilleri korunmuştur. Ayrıca dik kanyon vadiler temiz, bol ve serin akarsular sarp ve dik yamaçlar zengin bitki örtüsü; yüksek yaylalar ve sivri kaya doruklar, alp çiçek ve çayırıklar; değişik küçük mikro iklimler yabani hayvanlar için çok elverişli bir biyolojik yaşam ortamı oluşturur.

Munzur Vadisi Milli Parkı : Tunceli-Ovacık arasında uzanan Munzur Vadisinde, 42.000 Hektarlık bir alan 1971 yılında Milli Park olarak ilan edilmiştir

Fotoğraf 146- Munzur Vadisi Milli Parkı

Örenönü Tabiat Parkı: Tunceli İli Pülümür İlçe karayolunun 5.km'sinde bulunmakta olan Örenönü Tabiat Parkı 11.07.2011 tarihinde ilan edilmiş 11,7805 ha büyüklüğündedir. Alanın genelini Karakavak (Populus nigra) Meşceresi kaplamaktadır. Sahanın güneyinden ve doğusundan Pülümür Çayı geçmektedir. Saha piknik yapmak için ve doğa yürüyüşü (trekking) yapmak için çok elverişlidir.

Fotoğraf 147- Örenönü Tabiat Parkı

5. Arazi Kullanımı

Tunceli ili arazi yapısı bakımından genellikle eğimli, dağlık, yamaç ve ormanlık alanlardan oluşmaktadır. Bu nedenle tarım arazileri toplam arazi varlığının %15'ini oluşturmaktadır. Geri kalan arazi orman ve mera arazisi olarak kullanılmaktadır. Tarım arazilerinin bir bölümünde de meyilden dolayı erozyon problemi mevcuttur. Orman-mera bayır arazilerinde ise aşırı eğim, erozyon, topografya bozukluğu ve taşlılık problemleri mevcuttur.

Çizelge 637 - Tunceli ilinde arazi kullanım durumu

Arazi Kullanım Türü	Alan (ha)	%
Tarım Arazileri	113.180	14,56
Tarım Dışı Kullanılan Arazi	188.417	24,24
Orman	207.665	26,71
Sulak Alan	0	0,00
Çayır ve Mera	268.138	34,49

İlde arazi kullanımları 5403 sayılı Toprak Koruma ve Arazi Kullanım Kanunu'na göre yapılmaktadır. Bunun dışında Bakanlığımız tarafından 2009-2011 Yılı Yatırım Programı kapsamında ihale edilerek çalışmalara başlanan "Malatya-Elazığ-Bingöl-Tunceli Planlama Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı" onaylanmıştır.

6. ÇED Kararları, Çevre İzin ve Lisans İşlemleri

Çizelge 638 – Tunceli ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2014 yılı içerisinde alınan ÇED Olumlu ve ÇED Gerekli Değildir Kararlarının sektörel dağılımı (Tunceli ÇŞİM, 2014)

Karar	Maden	Enerji	Sanayi	Tarım - Gıda	Atık - Kimya	Ulaşım Kıyı	Turizm - Konut	TOPLAM
ÇED Gerekli Değildir	5		1					6
ÇED Gereklidir.								
ÇED Olumlu Kararı		1				1		2

Çizelge 639 – Tunceli ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzni/Çevre İzin ve Lisansı Belgesi sayıları (Tunceli ÇŞİM, 2014)

	EK-1	EK-2	TOPLAM
Geçici Faaliyet Belgesi	-	-	-
Çevre İzin Belgesi	-	3	3
Çevre Lisans Belgesi	-	-	-
Toplam	-	-	-

7. Denetimler ve Yaptırımlar

Çizelge 640 – Tunceli ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı (Tunceli ÇŞİM, 2014)

Denetimler	Birleşik	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	Derin Deniz Deşarjı	ÇED	İzin	TOPLAM
Planlı Denetimler	2	2	1	-	2	-	6	-	2	-	15
Ani (plansız) denetimler	2	17	2	1	-	-	11	-	10	-	43
Genel Toplam	4	19	3	1	2	-	17	-	12	-	58

Kesilen Ceza Sayısı Kesilen		Ceza Miktarı (TL)
Egzoz Denetimi	0	0,00

PGD Denetim Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
23	0,00

Çizelge 641 – Tunceli ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından uygulanan ceza miktarları ve sayısı (Tunceli ÇŞİM, 2014)

	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	ÇED	Diğer	Toplam
Ceza Miktarı (TL)	-	31.639	-	77.425	-	7.035	54.317	-	170.416
Uygulanan Ceza Sayısı	-	3	-	2	-	1	4	-	10

ŞANLIURFA

1. Hava Kalitesi ve İklim Değişikliği

2014'te Şanlıurfa'da konutlarda 68.716.312 m³, sanayide ise 208.142.080 m³ doğal gaz kullanılmıştır. 2014 yılında Şanlıurfa ilinde bulunan Hava Kalitesi Ölçüm İstasyonunun aylara göre verileri Çizelge 642'de verilmektedir.

Çizelge 642 - Şanlıurfa ilinde 2014 yılı hava kalitesi parametreleri aylık ortalama konsantrasyon değerleri (µg/m³; CO: mg/m³)

MERKEZ	SO ₂	PM10
Ocak	34,0	108,3
Şubat	15,4	84,6
Mart	6,1	39,6
Nisan	3,3	32,7
Mayıs	2,8	35,1
Haziran	9,0	25,2
Temmuz	5,9	29,3
Ağustos	5,8	40,6
Eylül	5,9	31,9
Ekim	4,0	36
Kasım	13,8	50,8
Aralık	19,5	58,2

İlde toplam 22 adet yetki belgeli egzoz gazı emisyon ölçüm istasyonu bulunmaktadır. 2014 yılı içerisinde toplam 100.576 adet pul satışı yapılmıştır.

2. Su ve Atık Su Yönetimi

Şanlıurfa il merkezinin içme suyu temel olarak Atatürk Baraj Gölünden gelen tünellerin yanında kurulan arıtma tesisinden karşılanmaktadır. İçme suyu arıtma tesisinden Şanlıurfa ilinin tüm içme suyu ihtiyacı karşılanmaktadır.

Fotoğraf 148- Atatürk Barajı

Fotoğraf 149 Birecik Barajı

İlin atık su kanalizasyon şebekesi 2030 yılı ve 1.200.000 nüfusa göre hesaplanarak planlanmıştır. Bir kısmının inşaatı tamamen bitmiş olup, toplam uzunluğu 360 km'dir. Bu proje ayırık sistem olup, ağ şeklindedir. Şehir merkezinin %80 'ini kapsamaktadır. %20'si baks tipi kanaldan oluşmaktadır.

İlde 3 adet ilçe belediyesinin arıtma tesisi mevcut olup, diğer belediyelerin arıtma tesisi mevcut değildir. Ancak Bakanlık tarafından yayımlanan 2006/15 nolu Atık su Arıtma Tesisleri İş Termin Planları Genelgesi doğrultusunda belediye başkanlıkları tarafından iş termin planları Bakanlığımıza sunulmuştur.

Şanlıurfa Organize Sanayi Bölgesinin 4.000 ton/gün kapasiteli atıksu arıtma tesisi (fiziksel, biyolojik, kimyasal) bulunmaktadır. Tesiste ortaya çıkan çamur miktarı 3 ton/gün'dür.

Çizelge 643 – Şanlıurfa ilinde faaliyette olan kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu

Belediye Atıksu Arıtma Tesisi (AAT) Adı	AAT Türü	AAT Kapasitesi (m ³ /gün)	AAT Arıtma Çamuru Miktarı (ton)
Ceylanpınar Belediyesi AAT	Fiziksel + Biyolojik	9.860	-
Akçakale Belediyesi AAT	Fiziksel + Biyolojik	8.232	-
Suruç Belediyesi AT	Fiziksel + Biyolojik	1.265	-

3. Atık

Şanlıurfa ilinde 2014 yılı Mart ayına kadar Şanlıurfa Katı Atık Belediyeler Birliği Düzenli Depolama Tesisi bulunmaktaydı. 2014 yılı Mart ayında Şanlıurfa' nın büyükşehir statüsüne alınmasıyla birliğe bağlı olarak faaliyet gösteren Katı Atık Depolama Tesisi Büyükşehir Belediyesine devredilmiştir. Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi bünyesindeki 65 adet Katı Atık Taşıma Aracı ile diğer İlçelerin atıkları bu alanda bertaraf edilmektedir. Diğer ilçelerde ise Katı Atık Bertaraf tesisi bulunmamakta olup atıklarını Şanlıurfa Akçakale arasında bulunan 1. Lotu kapasitesini tamamlamış olan ve 2. Lot' u inşaat aşamasında bulunan bu düzenli depolama tesisine getirmektedir. Bunun ile birlikte Suruç ve Akçakale ilçelerinde Atık Transfer Alanları bulunmakta olup Birecik İlçesinde ise inşaat aşamasında bulunan bir adet Transfer Merkezi bulunmaktadır. 2014 yılı içerisinde Şanlıurfa İl bütününde yaklaşık olarak 253,766,895 ton/ yıl katı atık Büyükşehir bünyesinde faaliyet gösteren tesis içerisinde bertaraf edilmiştir.

Çizelge 644 – Şanlıurfa ilinde bulunan bertaraf tesisleri sayıları

Katı Atık Bertaraf Tesisi Sayısı	1
Lisanslı Ambalaj Atığı Toplama Ayırma Tesisi ve Geri Dönüşüm Tesisi Sayısı	1

İl sınırları dahilinde faaliyet gösteren 1 adet plastik geri dönüşüm (GDT) 1 adet ambalaj atığı toplama ayırma tesisi (AATAT) bulunmaktadır. Şanlıurfa'da 1 adet Atık Yağ Geri Kazanım ve Bertaraf Tesisi bulunmaktadır. 2014 yılı içerisinde bu tesis bünyesinde toplam 38.563 litre atık yağ geri dönüşüm ve bertarafı yapılmıştır. 2014 yılında ilde 46.896 kg atık motor yağı, 25.108 kg atık sanayi yağı, 218,5 ton atık akümülatör, 10.370 kg kullanılmış kızartmalık yağ toplanmıştır.

İl genelinde tıbbi atıklar hastane ve tıp merkezlerinden Tıbbi Atık Yönetmeliği çerçevesinde belediye tarafından evsel atıklardan ayrı olarak toplanmakta ve ilde bulunan sterilizasyon tesisine gönderilmektedir. 2014 yılında Şanlıurfa'da 1,318,088 kg tıbbi atık toplanmıştır.

4. Doğa Koruma, Biyoçeşitlilik ve Tabiat Varlıklarını Koruma Çalışmaları

Kelaynak (*Geronticus eremita*), Çizgili İshak kuşu (*Otus brucei*), Yeşil Arıkuşu (*Merops superciliosus*), Serçe (*Passer domesticus*), Kaya Güvercini (*Columba livia*), Peçeli Baykuş (*Tyto alba*), Sığırcık (*Sturnus vulgaris*), Sakarmeke (*Fulica atra*), Yeşilbaş (*Anas platyrhynchos*), Balıkçıl (*Ardea cinerea*), Karabatak (*Palacrocrax carba*) Ebabel (*Apus apus*), Alaca yalıçapkını (*Coryle rudis*), Kırlangıç (*Hirundo rustica*), Kalkuyruk, Yaz ördeği, Macar ördeği, Pakta, Bozördek, Angut, Çeltikçi, Balaban, Bahri. Dünyada nesli yok olma tehlikesi altında olan ve Birecik ilçesinde doğal olarak bulunan Göçmen Kelaynak kuşları, halen ilçe merkezindeki Üretme İstasyonunda 117 bireylik koloni halinde yarı vahşi olarak varlıklarını sürdürmektedirler.

Tektek Dağları Milli Parkı: Şanlıurfa ili merkez ilçesi, Harran ilçesi ve Akçakale ilçesi sınırlarında bulunan park 19.335 ha lık alanı kapsamaktadır ve 2007 yılında Milli Park ilan edilmiştir. Sahanın içerisinde Doğal Orman alanı bulunmamaktadır fakat menengiçten aşılansarak fıstığa dönüştürülmüş fıstık ağaçları bulunmaktadır. Söz konusu sahada kendine özgü flora ve fauna bulunmaktadır. Yapılan araştırmalara göre yıllar öncesinde sürüler halinde bölgede bulunan Ceylan (*Gazella Subgutturosa*) türünün bu bölgede yaşadığı tahmin edilmektedir. Milli Park içerisinde doğal olarak bulunan hayvan türleri; Kartal, Kızıl Şahin, Kumru, Delice, Tarla Kuşu, Sığırcık, Arı Kuşu, Ardıç Kuşu, Karga, Serçe, Tepeli Toygar, Toy gibi kuşlar; Yaban Domuzu, Tavşan, Kızıl Tilki, Tarla Faresi, Kaplumbağa, Yılan, Kertenkele, Sincap gibi türlerdir.

İl sınırları içerisinde Tabiat Parkı, Tabiat Anıtı, Tabiatı Koruma Alanları bulunmamaktadır.

İl merkezine bağlı köylerin sınırları içerisinde yer alan ve 20.420 ha'lık alanı kapsayan Kızılkuyu Yaban hayatı geliştirme sahası kaynak değer olarak nesli tehlikede olan Ceylan'ın (*Gazella subgutturosa*) doğal yaşam alanıdır. Doğal ortamda ise envanter çalışmaları sonucu yaklaşık olarak 500 adet ceylanın olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca bu alan nesli tehlikede bulunan Toy'un (*Ovis montanus*) konaklama yeridir.

5. Arazi Kullanımı

Çizelge 645 – Şanlıurfa ilinin arazi kullanım durumu (Tarım Gıda ve Hayvancılık İl Müdürlüğü, 2014)

Arazi Kullanım Türü	Alan (ha)	%
Tarım Arazileri	1.220.543	65,68
Su Kütlesi	30.430	1,34
Orman	15.776	0,85
Sulak Alan	0	0,00
Çayır ve Mera	234.357	12,61
Yerleşim Yerleri, Yapay Bölgeler	357.350	19,22

6. ÇED Kararları, Çevre İzin ve Lisans İşlemleri

Çizelge 646 – Şanlıurfa ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2014 yılı içerisinde alınan ÇED Olumlu ve ÇED Gerekli Değildir Kararlarının sektörel dağılımı (Şanlıurfa ÇŞİM, 2014)

Karar	Maden	Enerji	Sanayi	Tarım - Gıda	Atık - Kimya	Ulaşım Kıyı	Turizm-Konut	TOPLAM
ÇED Gerekli Değildir	16	2	1	11	4	2	5	41
ÇED Olumlu Kararı	-	-	-	-	-	-	-	-

Çizelge 647 – Şanlıurfa ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzni/Çevre İzni ve Lisansı Belgesi sayıları (Şanlıurfa ÇŞİM, 2014)

	EK-1	EK-2	TOPLAM
Geçici Faaliyet Belgesi	2	41	43
Çevre İzin Belgesi	1	27	28
Çevre Lisans Belgesi	3	0	3
Toplam	6	68	74

7. Denetimler ve Yaptırımlar

Çizelge 648 – Şanlıurfa ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı (Şanlıurfa ÇŞİM, 2014)

Denetimler	Birleşik	Hava	Su	Toprak	Atık	Gürültü	ÇED	Kimyasallar	TOPLAM
Planlı Denetimler	37	4	1	-	9	2	65	4	122
Ani (plansız) denetimler	22	16	29	7	41	32	234	26	407
Şikayet	-	19	16	1	26	2	8	5	77
Genel Toplam	59	39	46	8	76	36	307	35	606

Kesilen Ceza Sayısı Kesilen		Ceza Miktarı (TL)
Egzoz Denetimi	0	0,00

PGD Denetim Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
0	0,00

Çizelge 649 – Şanlıurfa ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından uygulanan ceza miktarları ve sayısı (Şanlıurfa ÇŞİM, 2014)

	Toplam	Gerçek Kişi	Tüzel Kişi
Ceza Miktarı (TL)	995.681,00	203.286,00	792.575,00
Uygulanan Ceza Sayısı	31	11	20

UŞAK

1. Hava Kalitesi ve İklim Değişikliği

Uşak ilinde 2014 yılında konutlarda 45.545.245 sm³, sanayide de 23.404.907 sm³ doğal gaz kullanılmıştır. 2014 yılında Uşak ilinde bulunan Hava Kalitesi Ölçüm İstasyonunun aylara göre verileri Çizelge 650'de verilmektedir.

Çizelge 650 - Uşak ilinde 2014 yılı hava kalitesi parametreleri aylık ortalama konsantrasyon değerleri (µg/m³; CO: mg/m³)

MERKEZ	SO ₂	AGS*	PM10	AGS*	CO	AGS*	NO	AGS*	NO ₂	AGS*	NO _x	AGS*	OZON	AGS*
Ocak	30	0	74	2										
Şubat	26	0	59	2										
Mart	22	0	57											
Nisan	19	0	51											
Mayıs	10	0	41											
Haziran	3	0	47											
Temmuz	3	0	47											
Ağustos	5	0	47											
Eylül	7	0	45											
Ekim	9	0	48											
Kasım	31	0	67	1										
Aralık	28	0	68	1										

Uşak ilinde emisyon ölçüm yetki belgesi verilen 8 adet yetkili istasyon bulunmaktadır. İlde verilen toplam egzoz emisyon ölçüm pulu sayısı ise 39.774 adettir.

2. Su ve Atık Su Yönetimi

Uşak ilinde içme ve kullanma suları genelde yer altı suyu kaynaklarından temin edilmekte olup, mevcut durumda İlin içme ve kullanma suyu temin edilen tek yüzeysel içme ve kullanma suyu kaynağı Küçükler Barajı'dır. Uşak Merkez İlçe'nin su ihtiyacı 2011 yılına kadar yeraltı suyu kuyularından karşılanırken, 2011 yılından itibaren sadece Küçükler Barajı ve Çokrağan kaynağından karşılanmaya başlanmıştır. Yüzeysel sudan karşılanan içme ve kullanma suları için Küçükler Barajı İçmesuyu Arıtma Tesisi mevcuttur. Küçükler Barajı'nın kapasitesi normal şartlarda 450 L/sn, Çokrağan Kaynağının ise 1000 L/sn'dir. Uşak Merkez İlçenin su ihtiyacı ise 400 L/sn'dir. Yıl içerisinde mevsimsel şartlara göre Çokrağan Kaynağından ve Küçükler barajından karşılanan su miktarı oranı değişkenlik göstermektedir. Bazı dönemlerde, tüm su ihtiyacı sadece Çokrağan Kaynağından karşılanabilmektedir. Gelecekte Uşak İl'ine içme ve kullanma suyu sağlanacak Zep ve Dikendere Barajları ile ilgili çalışmalar ise DSİ II. Bölge Müdürlüğü tarafından yürütülmektedir.

Uşak ili dahilinde Uşak Belediyesi ve Karahallı Belediyelerinin Eysel Atıksu Arıtma Tesisi faaliyette olup, Uşak Belediyesi Eysel Atıksu Arıtma Tesisi 2007 başı itibarıyla, Karahallı Belediyesi Eysel Atıksu Arıtma Tesisi Ekim 2014 itibarıyla işletmeye alınmıştır. Ayrıca Bölme Belediyesi kanalizasyon suları, 2014 yılında tamamlanan terfi merkezi ve hattı ile birlikte Uşak Belediyesi Eysel Atıksu Arıtma Tesisine iletilmektedir.

Çizelge 651 – Uşak ilinde faaliyette olan kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu

UŞAK		Belediye Atıksu Arıtma Tesisi/Deniz Deşarjı Olup Olmadığı?			Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Türü			Mevcut Kapasitesi (ton/gün)	Arıtılan/Deşarj Edilen Atıksu Miktarı (m ³ /sn)	Deşarj Noktası koordinatları	Deniz Deşarjı	Hizmet Verdiği Nüfus	Oluşan AAT Çamur Miktarı (ton/gün)	
		Var	İnşa/plan aşamasında	Yok	Fiziksel	Biyolojik	İleri							
İl Merkez	Merkez	x			x	x	x	Max. 30.000	30.000 - 35.000 (Kapasite artışı çalışmaları başlatıldı)	-	-	196.466	15-20	
İlçeler	Bölmez			x	Uşak Belediyesi AAT'ne Terfi ile iletilmekte			-	-	-	-	2.983	-	
	Banaz	x	Proje Aşamasında	x	-	-	-	-	-	-	-	15.983	-	
	Kızılcasöğüt			x	-	-	-	-	-	-	-	1.981	-	
	Ulubey			x	-	-	-	-	-	-	-	5.027	-	
	Sivaslı			x	-	-	-	-	-	-	-	6.911	-	
	Pınarbaşı		Atıksu Birliği Kuruldu, Yer Seçimi Yapıldı Proje mamlandı inşaat ihale şamasında	x	-	-	-	-	-	-	-	1.960	-	
	Tatar			x	-	-	-	-	-	-	-	-	1.989	-
	Selçikler	x		x	-	-	-	-	-	-	-	-	2.013	--
	Karahallı				x	x	-	500	500	-	-	4.106	-	
	Eşme		Proje Aşamasında	x	-	-	-	-	-	-	-	14.396	-	
Yeleğen		-	x	-	-	-	-	-	-	-	2.325	-		

Uşak ilinde mevcutta Uşak ve Karahallı Belediyelerinin Eysel Atıksu Arıtma Tesisleri faaliyette olup; 2 adet Eysel Atıksu Arıtma Tesisinden kaynaklanan arıtma çamurları halen vahşi olarak depolanmaktadır. Uşak Belediyesi Eysel Atıksu Arıtma Tesisinden kaynaklanan arıtma çamurlarında nem oranının sağlanamamasından dolayı Düzenli Depolama Alanına kabulü yapılamamaktadır.

Çizelge 652 – Uşak ilindeki 2014 yılı itibariyle OSB'lerde atıksu arıtma tesislerinin durumu (İl Müdürlüğü, 2014)

OSB Adı	Kapasitesi (ton/gün)	AAT Türü	AAT Çamuru Miktarı (ton/gün)	Deşarj Ortamı
Uşak Organize Sanayi Bölgesi	12.000	Fiziksel+ Kimyasal+ Biyolojik	5-10	Celeb Deresi Gediz Nehri
Uşak Deri (Karma) Organize Sanayi Bölgesi	16.000 (Fiili) 24.000 (Arttırılabilir)	Fiziksel+ Kimyasal+ Biyolojik	120	Dokuzsele Deresi

3. Atık

Uşak Çevre Birliği Katı Atık Düzenli Deponi Alanı Ocak 2013'te faaliyete geçmiş olup, tesis depolama lotu, ambalaj atıklarını ayrıştırma ünitesi, elektrik enerjisi üretim tesisi, atık pil geçici depolama alanından oluşan entegre bir tesis niteliğindedir. Tesisin 2013 yılında İşletme Planı onaylanmış olup; 2014 yılında da İyileştirme Planı onaylanmış ve Düzenli Depolama Proje Onay Belgesi ile Hava Emisyonu, Düzenli Depolama – 2. Sınıf (Belediye Atıkları ve Tehlikesiz Atık Düzenli Depolama), Ambalaj Atığı Toplama ve Ayırma konularında Geçici Faaliyet Belgesi alınmıştır.

Tesisin faaliyete geçmesi ile birlikte; Uşak ve Bölme Belediyelerin evsel katı atıkları ile sanayi tesislerinin ve OSB'lerin evsel çöpleri ile 2. Sınıf katı atıkları tesise iletilmektedir. Uşak Belediyesi evsel katı atıklarının Düzenli Depolama Alanına iletilmesi akabinde, vahşi depolama alanı rehabilitasyon çalışmaları başlatılmış olup, mevcutta %90 tamamlanmıştır. Uşak ve Bölme Belediyeleri dışında kalan diğer 10 belediyenin katı atıkları ise, aktarma istasyonlarının tamamlanması akabinde katı Atık Düzenli Depolama Alanına iletilecektir.

Çizelge 653 – Uşak ilinde bulunan bertaraf tesisleri sayıları

Katı Atık Bertaraf Tesisi Sayısı	0
Lisanslı Ambalaj Atığı Toplama Ayırma Tesisi ve Geri Dönüşüm Tesisi Sayısı	4

Uşak ilinde 2014 yılında 1.731.506,00 kg tehlikeli atık oluşmuş olup bu tehlikeli atığın 435.010 kg'ı bertaraf edilmiş, 1.296.496 kg'ı da geri kazanıma gönderilmiştir. İlde tehlikeli atık lisanslı geri kazanım tesisi iki adet firma bulunmaktadır.

2014 yılında Uşak'ta 226,305 ton atık motor yağı, 164,705 ton atık sanayi yağı toplanmıştır. Aynı dönemde ilde 383,418 ton atık yağ geri kazanıma gönderilmiş, 18,390 ton atık yağ da nihai olarak bertaraf edilmiştir. İlde 2014 yılında Geçici Faaliyet Belgesi veya lisans verilen atık yağ geri kazanım tesisleri mevcut değildir.

2014'te Uşak ilinde 110.050 kg atık akümülatör, 1.321 kg atık pil, 21.201 kg bitkisel atık yağ toplanmıştır. Uşak'ta tıbbi atıklar 2011 yılından itibaren yönetmeliklere uygun olarak ayrı toplanmakta ve Afyonkarahisar Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisine gönderilmektedir. İlde 2014 yılında tıbbi atık üreticilerinden toplama – taşıma ve bertarafı yapılan tıbbi atık miktarı yaklaşık 359.910 kg/yıl'dır.

Ambalaj atıklarının kaynağında ayrı toplanması ile ilgili olarak çalışmalar devam etmektedir. İlde lisanslı ambalaj atığı toplama ayırma tesisi bulunmamasına rağmen, toplam 32.716,8 ton/yıl kapasiteli 4 adet lisanslı ambalaj atığı geri dönüşüm tesisi bulunmaktadır.

4. Doğa Koruma, Biyoçeşitlilik ve Tabiat Varlıklarını Koruma Çalışmaları

2014 yılı sonu itibari ile Uşak ili sınırları içerisinde 1 adet milli park Başkomutanlık Tarihi Milli Parkı bulunmakta olup milli parkın alanı 2.280 ha'dır.

Ayrıca Uşak ili Ulubey ilçesinden geçen kanyonların Milli Park olması yönündeki çalışmalar Orman ve Su İşleri Bakanlığı tarafından yürütülmektedir.

5. Arazi Kullanımı

Çizelge 654 – Uşak ilinde arazi kullanım durumu

Arazi Kullanım Türü	Alan (ha)	%
Tarım Arazileri	235.546,00	44,10
Su Kütlesi	612,21	0,12
Orman	220.209,00	41,23
Sulak Alan	-	-
Çayır ve Mera	27.693,00	5,18
Yerleşim Yerleri, Yapay Bölgeler	50.339,79	9,37

6. ÇED Kararları, Çevre İzin ve Lisans İşlemleri

Çizelge 655 – Uşak ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2014 yılı içerisinde alınan ÇED Olumlu ve ÇED Gerekli Değildir Kararlarının sektörel dağılımı (Uşak ÇŞİM, 2014)

Karar	Maden	Enerji	Sanayi	Tarım - Gıda	Atık - Kimya	Ulaşım Kıyı	Turizm - Konut	TOPLAM
ÇED Gerekli Değildir	21		10	31				62
ÇED Olumlu Kararı	2	1	1	2				6

Çizelge 656 – Uşak ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzni/Çevre İzni ve Lisansı Belgesi sayıları (Uşak ÇŞİM, 2014)

	EK-1	EK-2	TOPLAM
Geçici Faaliyet Belgesi	12	49	61
Çevre İzin Belgesi	14	27	41
Çevre Lisans Belgesi	11	5	16
Toplam	37	81	118

7. Çevre Denetimleri ve Yaptırımlar

Çizelge 657 – Uşak ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı (Uşak ÇŞİM, 2014)

Denetimler	Birleşik	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	Derin Deniz Deşarjı	ÇED	İZİN	TOPLAM
Planlı Denetimler	35										35
Ani (plansız) denetimler	-	23	35		23				13		94
Genel Toplam	35	23	35	-	23	-	-	-	13	-	129

Kesilen Ceza Sayısı Kesilen		Ceza Miktarı (TL)	
Egzoz Denetimi	0	0,00	
PGD Denetim Sayısı		Kesilen Ceza Miktarı (TL)	
49		0,00	

Çizelge 658 – Uşak ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından uygulanan ceza miktarları ve sayısı (Uşak ÇŞİM, 2014)

	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	ÇED	Diğer (Birleşik)	TOPLAM
Ceza Miktarı (TL)	126.696,00	242.836,00	0	85.515,00	0	0	74.382,00	193.463,00	722.892,00
Uygulanan Ceza Sayısı	39	4	0	3	0	-	10	9	29

Uşak ilinde 2014 yılında ÇED Yönetmeliği Ek II Listesine tabi olduğu halde ÇED Gerekli Değildir Kararı bulunmayan 1 adet gıda tesisi ile 1 adet Tekstil tesisi Valilik Olur'u ile mühürlenmiştir.

1. Hava Kalitesi ve İklim Değişikliği

Van'da 2014 yılında konutlarda 34.869.384 m³, sanayide de 138.214.424 m³ doğal gaz kullanılmıştır. 2014 yılında Van ilinde bulunan Hava Kalitesi Ölçüm İstasyonunun aylara göre verileri Çizelge 659'da verilmektedir.

Çizelge 659 - Van ilinde 2014 yılı hava kalitesi parametreleri aylık ortalama konsantrasyon değerleri (µg/m³; CO: mg/m³)

MERKEZ	SO ₂	PM ₁₀
Ocak	84,87	65
Şubat	65,47	72,95
Mart	25,89	66,58
Nisan	21,5	36,38
Mayıs	5,06	36,25
Haziran	1,9	37,5
Temmuz	2,38	41,9
Ağustos	2,69	44,62
Eylül	2,8	38,94
Ekim	1,81	34,63
Kasım	2,4	42,4
Aralık	14,13	56,1

* Sınır değerini aştığı gün bulunmamaktadır.

2014 yılında Van ilinde toplam 19.768 adet aracın egzoz emisyon ölçümü yapılmıştır.

2. Su ve Atık Su Yönetimi

İle verilen temiz su kaynaklarının (içme suyu) kapasiteleri; Gürpınar su kaynağı kapasitesi 1.500 lt/sn, derin kuyular 300 lt/sn'dir. DSİ Bölge Müdürlüğüne 2014 yılında tamamlanan "Van Acil İçmesuyu İsale Hattı İnşaatı" projesi ile Van ilinin 2045 yılı ihtiyacı olan 75,97 hm³/yıl su Şamran kaynağından temin edilerek şehre isale edilmiştir.

İlin su şebekesi aşağıda belirtilen şekilde sınıflandırılmıştır:

a) Memba suyu: Şehir içme su şebekesi Gürpınar ilçesi Yukarı Kaymaz (Mejingir) ana membadan 1.200 lt/sn su 1 nolu su deposuna ulaşmaktadır. Şehir su şebekesi 3 kademeli olup 1. kademe 400 lt/sn, su almaktadır. 2. ve 3. kademeler terfi sistemi ile beslenmektedir. Bu kademeler de saniyede 400 litre kapasitededirler. Her üç kademeye ait su depoları mevcut olup, 1 No' lu su deposunda gaz klorlama sistemi ile klorlama yapılmaktadır.

b) Derin kuyu suyu: Derin kuyu pompaları eskiden şehri beslemiş olup, hali hazırda 3 adedi faal durumda çalışmaktadırlar. Bu kuyuların suları Sihke su deposunda klorlanmaktadır.

c) Zernebat suyu: Zernebat suyu Erek Dağının doğusunda şehrimize 125'lik pik borularla ulaşmaktadır. Ancak yoğun göç nedeniyle, hatların geçtiği köylerde tahribatlar köylülerce yapılmaktadır. Zernebat suyu eski şebekemizi beslemekte iken, yeni şebekemizin devreye girmesiyle sadece ilin muhtelif yerlerinde bulunan Zernebat suyu hayrat çeşmelerinde akıtılmaktadır.

Van ilinin yaklaşık 600.000 metreye varan kanalizasyon şebekesi çeşitli bölgelerde birleşen atık suların kolektör hatları yardımıyla arıtma tesisine taşınmasını sağlamaktadır. Buna ilişkin hali hazırda yapımı devam eden kanalizasyon şebeke ve kolektör hatları mevcuttur. Sistem tarafından taşınan atık sular kapasitesi 1.200 lt/sn olan ve üç (3) üniteden oluşan arıtma tesisinde toplanmaktadır. Aktif çamur sistemi ile çalışan mekanik ve biyolojik arıtım ünitelerinde arıtma tesisinde arıtılan sular göle deşarj edilmektedir. Arıtım sonucu oluşan atıkların bir kısmı çöp alanına taşınırken, atık çamur ise kurutma yataklarına depolanmaktadır. Depolanan atık çamurun bertarafına ilişkin araştırma çalışmaları devam etmektedir.

Çizelge 660 – Van ilinde faaliyette olan kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu

Van	Belediye Atıksu Arıtma Tesisi/Deniz Deşarjı Olup Olmadığı?			Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Türü			Mevcut Kapasitesi (ton/gün)	Arıtılan/Deşarj Edilen Atıksu Miktarı (m ³ /sn)	Deşarj Noktası koordinatları	Deniz Deşarjı	Hizmet Verdiği Nüfus	Oluşan AAT Çamur Miktarı (ton/gün)
	Var	İnşa/plan aşamasında	Yok	Fiziksel	Biyolojik	İleri						
il Merkez	Van	x	Faaliyet			x	47.520		x:38.353765 y:42.67146		445.915	
İlçeler	Erdemit		Faaliyet			x	10.400		x:38.358359 y:43.106415		105.506	
	Bahçesaray	x	İhalesi Yapılmış	x					x:38.305914 y:42.17389		16.819	
	Başkale		İnşaat Aşamasında	x			3.646,08		x:38.433613 y:42.0860		58.963	
	Çaldıran			x			x		x:38.406140 y:43.31823		66.624	
	Çatak		İhale Aşamasında	x			x		x:38.328662 y:42.06808		23.440	
	Erciş	x	Faaliyette			x	2.721,6		x:38.358359 y:43.16415		170.124	
	Gevaş		İnşaat Aşamasında	x		x	5.270,4		x:38.354323 y:42.42983		29.655	
	Gürpınar		İhale Aşamasında	x			x		x:38.354323 y:42.42919		38.811	
	Muradiye					x	x				51.340	
	Özalp		İnşaat Aşamasında	x			2.700		x:38.413613 y:20860		73.013	
	Saray		İhale Aşamasında	x			x				22.793	
	Çelebibağı	x	Faaliyette				3.542,4					

Van Organize Sanayi Bölgesinde 1.000 kişi/gün kapasiteli paket atıksu arıtma tesisi bulunmaktadır.

3. Atık

Envanter çalışmaları neticesinde Van'da kişi başına düşen atık miktarı 1,10 kg/kişi-gün olarak belirlenmiştir. Atıkların envanteri oluşturulurken mevcut durum itibarıyla konutlar, işyerleri vs. şeklinde bir ayrıma gidilmemiştir. İldeki tüm katı atıklar Van-Özalp Devlet yolu 8. km'de bulunan Katı Atık Deposu'nda vahşi olarak depolanmaktadır. Mevcut çöp alanına İpekyolu, Tuşba ve Edremit ilçelerinin atıkları gelmektedir. Günlük ortalama çöp alanına gelen atık miktarı 700 ton civarındadır.

Çizelge 661 – Van ilinde bulunan bertaraf tesisleri sayısı

Katı Atık Bertaraf Tesisi Sayısı	0
Lisanslı Ambalaj Atığı Toplama Ayırma Tesisi ve Geri Dönüşüm Tesisi Sayısı	0

Bakanlığımız İPA Dairesi Başkanlığına VANÇEB tarafından Katı Atık Yönetim Sistemi Projesi sunulmuştur. Bakanlığımızca söz konusu proje Avrupa Birliğine sunulmuştur. Avrupa Birliği Delegasyonu Heyeti söz konusu projeyi yerinde incelemeye gelmiştir. Katı Atık Yönetim Sistemi Projesi kapsamında Van Merkez katı atık sahasına taşınması planlanan katı atıklar için 7 adet Aktarma istasyonu yer seçimi yapılmış olup tahsisi işlemleri için başvurular yapılmıştır. Mevcut proje kapsamında bütün katı atık sahaslarının rehabilitasyonu planlanmaktadır. VANÇEB'e Büyükşehir ve 13 İlçe Belediye Başkanlıkları üyedir. İlde tehlikeli atık üreten firmalara ait atık cinsi ve atık miktarları şöyledir: 1397 kg/yıl boya çamuru, 364 kg/yıl varil-boyalı teneke, 4 adet izolasyon sıvısı ve yılda 2,5 ton olan PCB'li trafodur.

2014 yılında Van'da 295,155 ton atık akümülatör, 1.840 kg pil toplanmıştır.

Van ili Merkezinde toplam 19 resmi sağlık kurumu, 9 özel tıp merkezi, 8 özel poliklinik, 6 güzellik salonu, 4 röntgen merkezi, 11 laboratuvar, 119 muayenehane, 49 eczane, 5 ecza deposu bulunmaktadır. 2014 yılında Van ilinde 892 ton tıbbi atık toplanarak il bulunan sterilizasyon tesisine gönderilmiştir.

4. Doğa Koruma, Biyoçeşitlilik ve Tabiat Varlıklarını Koruma Çalışmaları

İlde, Linum pycnophyllum Boiss&Heldr, Achillea nobilis L. Subsp Kurdica Hub.-Mor, Astragalus sachanewii Sirj, Ranunculus vanensis PH:Davis, Astragalus chaldiranicus Kit Tan & Sorger, Limonium vanense Kit-Tan & Sorger, Centaurea Karduchorum Boiss, Salvia Kronenburgii Rech. Fil, Allium gibi endemik bitkiler mevcuttur.

İl sınırları içerisinde uluslararası kriterlere sahip çok sayıda sulak alan bulunmaktadır. Bu sulak alanlar;

- Van Gölü,
- Bendimahi Deltası,
- Çaldıran Ovası Sulak Alanı,
- Çelebibağı Sazlıkları,
- Çimenova (Akgöl) Gölleri,
- Edremit Sazlıkları,
- Dönemeç Deltası,
- Erçek Gölü,
- Kaz Gölü,
- Keşiş (Turna) Gölü.

Ayrıca Karasu, Kazlıgöl, Adır Sazlığı ve Van Sazlığı da Mahalli Öneme Haiz Sulak Alanlarımızdır.

5. Arazi Kullanımı

Çizelge 662 – Van ilinde arazi kullanım durumu

Arazi Kullanım Türü	Alan (ha)	%
Tarım Arazileri	372.196,30	17,72
Su Kütlesi	193.400,00	9,22
Orman	26.294,00	1,25
Sulak Alan	18.985,36	0,90
Çayır ve Mera	1.359.022,00	64,70
Yerleşim Yerleri, Yapay Bölgeler	130.402,34	6,21

6. ÇED Kararları, Çevre İzin ve Lisans İşlemleri

Çizelge 663 – Van ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2014 yılı içerisinde alınan ÇED Olumlu ve ÇED Gerekli Değildir Kararlarının sektörel dağılımı (Van ÇŞİM, 2014)

Karar	Maden	Enerji	Sanayi	Tarım - Gıda	Atık - Kimya	Ulaşım Kırığı	Turizm - Konut	TOPLAM
ÇED Gerekli Değildir	14	1	2				1	18
ÇED Olumlu Kararı								

Çizelge 664 – Van ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzni/Çevre İzni ve Lisansı Belgesi sayıları (Van ÇŞİM, 2014)

	EK-1	EK-2	TOPLAM
Geçici Faaliyet Belgesi	1	9	10
Çevre İzin Belgesi			
Çevre Lisans Belgesi	1	1	2
TOPLAM	2	10	12

7. Çevre Denetimleri ve Yapıtlar

Çizelge 665 – Van ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı (Van ÇŞİM, 2014)

Denetimler	Birleşik	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	Derin Deniz Deşarjı	ÇED	İZİN	TOPLAM
Planlı Denetimler	15	9	-	10	70	28	1	-	-	-	133
Ani (plansız) denetimler	-	5	-	4	1	-	-	-	-	-	10
Genel Toplam	15	14	-	14	71	28	1	-	-	-	143

Kesilen Ceza Sayısı Kesilen		Ceza Miktarı (TL)
Egzoz Denetimi	0	0,00

PGD Denetim Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
67	0,00

Çizelge 666 – Van ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından uygulanan ceza miktarları ve sayısı (Van ÇŞİM, 2014)

	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	ÇED	Diğer	TOPLAM
Ceza Miktarı (TL)	7.507	-	3.167,25	-	-	-	17.894	-	28.568,25
Uygulanan Ceza Sayısı	9	-	-	-	-	-	1	-	11

YOZGAT

1. Hava Kalitesi ve İklim Değişikliği

Yozgat ilinde 2014 yılında konutlarda ve sanayide toplam 85.991.245 m³ doğal gaz tüketimi gerçekleşmiştir. 2014 yılında Yozgat ilinde bulunan Hava Kalitesi Ölçüm İstasyonunun aylara göre verileri Çizelge 667'de verilmektedir.

Çizelge 667 - Yozgat ilinde 2014 yılı hava kalitesi parametreleri aylık ortalama konsantrasyon değerleri (µg/m³; CO: mg/m³)

MERKEZ	SO ₂	AGS*	PM10	AGS*	CO	AGS*	NO	AGS*	NO ₂	AGS*	NO _x	AGS*	OZON	AGS*
Ocak	6	0	40	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Şubat	9	0	47	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mart	46	0	54	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nisan	11	0	59	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mayıs	3	0	49	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Haziran	2	0	39	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Temmuz	2	0	33	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ağustos	2	0	41	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Eylül	4	0	38	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ekim	34	0	43	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kasım	61	0	54	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Aralık	113	100	54	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Yozgat ilinde 3 adet emisyon ölçüm yetki belgesi verilmiş olup, 2014 yılı içerisinde 36.016 adet pul satışı olmuştur.

2. Su ve Atık Su Yönetimi

Yozgat ilinde kentsel su temini için çekilen yüzeysel su kaynağı Kirazlı içme suyu göletidir. Yozgat Belediyesi tarafından 1985 yılında devreye alınarak işletilen 3.000 m³/gün kapasiteli içme suyu arıtma tesisi mevcuttur. Tesisten çıkan suyun tamamı şebekeye verilerek evsel amaçlı kullanılmaktadır. Yozgat Belediyesi verilerine göre 2014 yılı itibarıyla Yozgat ilindeki belediyeler tarafından sisteme verilen içme suyunun %74'ü kuyu, %21'i kaynak suyu, %1'i akarsu ve %4'ü de göletlerden sağlanmaktadır.

Çizelge 668 – Yozgat ilinde faaliyette olan kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu

YOZGAT		Belediye Atıksu Arıtma Tesisi/Deniz Deşarjı Olup Olmadığı?			Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Türü			Mevcut Kapasitesi (ton/gün)	Arıtılan/Deşarj Edilen Atıksu Miktarı (m ³ /sn)	Deşarj Noktası koordinatları	Deniz Deşarjı	Hizmet Verdiği Nüfus	Oluşan AAT Çamur Miktarı (ton/gün)
		Var	İnşa/plan aşamasında	Yok	Fiziksel	Biyolojik	İleri						
İl Merkez	Merkez					x	24.000	0,210	y:28348,35 x:27334,26	yok	76.250	1,2	
İlçeler	Akdağmadeni		Plan										
	Aydıncık	x			x		450						
	Bogazlıyan		Plan			x							
	Kadıışehri		İnş.				600						
	Çayıralan		Plan										
	Sorgun		Plan			x	4400						
	Yerköy		İnş.										
	Çandır		İnş.										
	Yenifakılı			x									
	Sarıkaya			x									
	Saraykent		Kesin Kabulde			x							
	Şefaatli	x	Deneme Aşamasında			x	1000						

79.240 kişi merkez nüfusa sahip ilin nüfusça %97'si Yozgat Belediyesine ait kentsel kanalizasyon sisteminden faydalanmaktadır. Yozgat Belediyesi Biyolojik Atık Su Arıtma Tesisi 2006 yılında devreye alınmış olup, tesisin kapasitesi 24.000 m³/gün dür. Yaklaşık olarak hizmet verdiği nüfus; 76.863 kişidir. Deşarj edilen su miktarı; 0,210 m³/sn'dir. Tesiste oluşan arıtma çamuru miktarı 1,2 ton/gündür. Oluşan arıtma çamuru Yozgat Belediyesi Katı atık düzenli depolama alanına dökülerek bertaraf edilmektedir. Ayrıca kanalizasyon sistemi ile toplanan atık suyun tamamı Yozgat Belediyesi atık su biyolojik arıtma tesisinde arıtılarak Baltaözü Deresine deşarj edilmektedir.

3. Atık

İl merkezinde katı atıkları toplama ve taşıma hizmeti Yozgat Belediyesi tarafından yapılmaktadır. Katı atıklar ilde 2007 yılında hizmete giren Yozgat Belediyeler Birliğine ait düzenli depolama alanında bertaraf edilmektedir. Lotlarda oluşan sızıntı suları ise dengeleme havuzunda toplandıktan sonra tesiste bulunan Sızıntı suyu arıtma tesisinde arıtılarak yönetmelikte belirtilen deşarj standartlarına uygun olarak deşarj edilmektedir. Depo alanında bulunan gözlem kuyularından ise belirli aralıklar numuneler alınıp yeraltı sularına karışım olup olmadığı kontrol edilmektedir.

Fotoğraf 150- Düzenli depolama tesisi

Yozgat Katı Atık Depolama Tesisi ve Eski Çöp Depolama Sahası Rehabilitasyon planlanmaktadır. Akdağmadeni ve Boğazlıyan ilçelerinde katı atık düzenli depolama tesisleri çalışmaları devam etmektedir.

Çizelge 669 – Yozgat ilinde bulunan bertaraf tesisleri sayıları

Katı Atık Bertaraf Tesisi Sayısı	1
Lisanslı Ambalaj Atığı Toplama Ayırma Tesisi ve Geri Dönüşüm Tesisi Sayısı	0

2014 yılında Yozgat'ta 31.970 ton atık motor yağı toplanarak geri kazanıma gönderilmiştir. İlde 2014 yılında 4460 kg, akümülatör, 2.130 kg pil, 18.375 kg bitkisel atık yağ toplanmıştır.

İldeki tıbbi atıklar lisanslı araçlar tarafından toplanılarak Yozgat Belediyeler Birliğine ait Merkez Salmanfakılı sınırları içerisinde bulunan Tıbbi Atık Sterilizasyon tesisinde bertaraf edilmektedir. Yozgat ilinde 2014 yılında 256.364 ton tıbbi atık toplanmıştır.

2014 yılı itibariyle Yozgat ilinde "Büyük Endüstriyel Kazaların Kontrolü Hakkında Yönetmelik" kapsamında 1 adet alt seviye SEVESO kuruluşu bulunmaktadır.

4. Doğa Koruma, Biyoçeşitlilik ve Tabiat Varlıklarını Koruma Çalışmaları

Yapılan Yozgat Florasının Derlenmesi çalışmasına göre; 56 Familya'ya ait 213 Genus ve 399 Tür tespit edilmiş olup, bu 399 türün 70 tanesi endemiktir. Ayrıca yine bu 399 türün 69 tanesi alttür ve 48 tanesi de varyete düzeyindedir. Familyaların içerdikleri tür sayısına göre yüzdeleri sırası ile; Compositae %14 (55 tür), Leguminosae %13 (52 tür), Graminea %9 (36 tür), Labiatae %7 (27 tür), Caryophyllaceae %5 (21 tür), Rosaceae %5 (20 tür), Boraginaceae %5 (19 tür), Scrophulariaceae %4 (17 tür), diğer familyalar %38 (152) şeklindedir.

Yozgat ilinin fauna türlerinin incelenmesi sonucu fauna türleri memeliler, kuşlar ve sürüngenler olarak üç bölümde incelenmiştir. Yapılan incelenme sonucu 4 türlü memeli, 9 tür kuş ve 3 tür yılan çeşidi tespit edilmiştir. Bunlardan bazıları tilki, tavşan, tarla faresi, sincap, yaban domuzu, altın kartal, küçük atmaca, delice, sığırcık, dağ kargasıdır.

Yozgat ilinin merkez ilçesinde bulunan Kent Park ve Fuar alanına yakınlığı sebebi ile yoğun ziyaretçi potansiyeli olan Davulbaztepe mevki 2009 yılında Türkiye'nin 38. Tabiat Parkı olarak ilan edilmiştir. Yozgat Çamlığı Milli Parkı'na 2 km mesafede olan Tabiat Parkı 72 ha alan kaplamaktadır. Sahanın büyük kısmı ağaçlandırılmış ve koruma altına alınmıştır. Sahanın korunaklı olması nedeni ile bölgede bulunan hayvan popülasyonunda artış gözlenmektedir.

Yozgat Çamlığı Milli Parkı	
Alanın Resmi Adı	Yozgat Çamlığı Milli Parkı
Coğrafi Konumu	İl Merkezinin 2 km kuzeyinde bulunmaktadır.
Alanı	786 Hektar
Alanın Açıklamalı Tanımı	Başlangıçta 264 ha olan alan, belediyece Bakanlığa devredilen alanlarla 522 ha, daha sonra yapılan ilave ağaçlandırma sahaları ile beraber Milli Parkın sahası 786 Hektar'a çıkartılmıştır. Çamlık Milli Parkı, Türkiye'nin ilk Milli Parkı olma gururunu taşımaktadır.
Yasal Konumu	Çamlık Milli Parkı 1958 yılında Yüksek İcra Vekilleri Heyetininin 05.02.1958 tarih ve 4/9909 sayılı kararı ile Milli Park olarak ilan edilmiş ve tapuya şerh konularak, belediyeye ait olan bu alanın 49 yıllığına izin irtifak hakkı Orman Bakanlığına devredilmiştir.

Çizelge 670 – Yozgat ilinde bulunan tabiat anıtları

Bulunduğu Yer	Cinsi	Kapladığı Alan (m ²)	Boy (m)	Çapı (m)	Çevresi (m)	Yaşı
Çekerek İlçesi Kamışçık Köyü	Kavak Ağacı	40	20	2,5	8,00	200
Akdağmadeni İlçesi Karadikmen Köyü	Kavak Ağacı	310	20	1,4	4,20	450-500

5. Arazi Kullanımı

Çizelge 671 – Yozgat ilinin arazi kullanım durumu

Arazi Kullanım Türü	Alan (ha)	%
Tarım Arazileri	609.872	43
Bağ - Bahçe Arazisi	10.488	1
Orman	268.637	19
Çayır ve Mera	260.153	18
Diğer	263.150	19

Çevre ve Şehircilik Bakanlığınca hazırlanarak ve 12.09.2012 tarih ve B.09.0.MPG.0.11.03.00-305.02-998/14212 sayılı yazı ile bildirilen Yozgat-Sivas-Kayseri Planlama Bölgesi 1/100 000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı, Plan Hükümleri ve Plan Açıklama Raporu, 644 sayılı Çevre ve Şehircilik Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin 7. Maddesi uyarınca Bakanlık Makamınının 21/02/2013 tarih ve 2735 sayılı Olur'u ile onaylanan ve uygun bulunan itirazlara ilişkin gerekli düzeltmeler yapılarak en son 12/11/2013 tarih ve 17583 sayılı oluru ile revize edilmiştir.

6. ÇED Kararları, Çevre İzin ve Lisans İşlemleri

Çizelge 672 – Yozgat ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2014 yılı içerisinde alınan ÇED Olumlu ve ÇED Gerekli Değildir Kararlarının sektörel dağılımı (Yozgat ÇŞİM, 2014)

Karar	Maden	Enerji	Sanayi	Tarım - Gıda	Atık - Kimya	Ulaşım Kıyı	Turizm - Konut	TOPLAM
ÇED Gerekli Değildir	32	0	0	1	0	0	3	36
ÇED Gereklidir	0	0	0	0	0	0	0	0
ÇED Olumlu Kararı	0	0	0	0	0	0	0	0

Çizelge 673 – Yozgat ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzni/Çevre İzni ve Lisansı Belgesi sayıları (Yozgat ÇŞİM, 2014)

	EK-1	EK-2	TOPLAM
Geçici Faaliyet Belgesi	5	26	31
Çevre İzin Belgesi	3	16	19
Çevre Lisans Belgesi	-	-	-
TOPLAM	8	42	50

7. Çevre Denetimleri ve Yapıtlar

Çizelge 674 – Yozgat ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı (Yozgat ÇŞİM, 2014)

Denetimler	Birleşik	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	Derin Deniz Deşarjı	ÇED	İZİN	TOPLAM
Planlı Denetimler	18	19	25	12	16	0	10	0	5		105
Ani (plansız) denetimler	0	4	5	3	5	0	3	0	0		20
Genel Toplam	18	23	30	15	21	0	13	0	5		125

	Kesilen Ceza Sayısı Kesilen	Ceza Miktarı (TL)
Egzoz Denetimi	0	0,00

	PGD Denetim Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
	0	0,00

Çizelge 675 – Yozgat ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından uygulanan ceza miktarları ve sayısı (Yozgat ÇŞİM, 2014)

	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	ÇED	Diğer	TOPLAM
Ceza Miktarı (TL)		260433	169433		-	-	36966		466832
Uygulanan Ceza Sayısı		6	22		-	-	1		29

ZONGULDAK

1. Hava Kalitesi ve İklim Değişikliği

Zonguldak ilinde doğal gaz kullanımı Karadeniz Ereğli ilçesinin bazı mahalleleri ile sınırlıdır. İlimiz Merkez ilçesinde 2014 yılında doğalgaz kullanımı başlamıştır. Hat döşeme çalışmaları devam etmektedir. 2014 yılı kullanılan doğalgaz miktarı, konutlarda 24.173.079,19 m³, sanayide ise 13.379.910,84 m³'dür.

Zonguldak merkezde 1 adet, Çatalağzı Beldesinde 3 adet (2 adet Çatalağzı Termik Santrali, 1 adet Eren Enerji Elektrik Üretim A.Ş. tarafından kurulmuştur) ve Kdz. Ereğli ilçesinde 2 adet (bir tanesi Erdemir T.A.Ş. tarafından diğeri de Kdz. Ereğli Belediyesi tarafından kurulmuştur) olmak üzere toplam 6 adet hava kalitesi ölçüm istasyonu bulunmaktadır. 2014 yılında Zonguldak ilinde bulunan Hava Kalitesi Ölçüm İstasyonunun aylara göre verileri Çizelge 676'da verilmektedir

Çizelge 676 - Zonguldak ilinde 2014 yılı hava kalitesi parametreleri aylık ortalama konsantrasyon değerleri (µg/m³; CO: mg/m³)

MERKEZ	SO ₂	AGS*	PM10	AGS*
Ocak	7,4	0	137,97	11
Şubat	7	0	118	19
Mart	38,8	0	101,5	13
Nisan	29,6	0	81	5
Mayıs	10,5	0	50,5	0
Haziran	3	0	42,8	0
Temmuz	1,6	0	46,1	0
Ağustos	1,3	0	37,4	0
Eylül	-	0	-	0
Ekim	13,6	0	73,6	0
Kasım	15,1	0	99,77	16
Aralık	22,4	0	126,3	18

Ereğli	SO ₂	AGS*	PM10	AGS*	CO	AGS*	NO _x	AGS*	OZON	AGS*
Ocak	7,2	0	66,4	2	1317,3	0	76,9	31	14,1	0
Şubat	8,4	0	52,9	0	1258,9	0	79,2	19	26,1	0
Mart	4,2	0	46,9	0	1193	0	107	23	29,2	0
Nisan	3	0	38,9	0	996,2	0	87,7	30	41,5	0
Mayıs	4,4	0	32,9	0	587,3	0	78,1	14	46,8	0
Haziran	5,7	0	51,2	0	442,6	0	14,3	0	46,1	0
Temmuz	4,5	0	33,2	0	467	0	13	0	42,8	0
Ağustos	4,7	0	31,5	0	498,4	0	11,5	0	41,9	0
Eylül	3,8	0	35,8	0	495,1	0	28	8	34,3	0
Ekim	7	0	36,8	0	724,7	0	82,6	26	25,9	0
Kasım	16,1	0	72,8	3	942,8	0	134,2	23	24,2	0
Aralık	25	0	70,3	4	1378,3	0	140,8	30	18,5	0

2014 yılında Zonguldak ilinde egzoz ölçümü yaptırılan araç sayısı 63.118'dir.

2. Su ve Atık Su Yönetimi

Zonguldak ilinde kentsel içme suyu yüzeysel ve yeraltı sularından temin edilmektedir. İlde kullanılan içme suyunun %57'si yüzeysel sular, %21'i yeraltı sularından, %22'si ise kaynak sularından karşılanmaktadır.

İlde toplam 31 adet belediye bulunmaktadır. İlde atıksu arıtma tesisine bağlı nüfusun toplam belediye nüfusu (toplam ilçe ve belde belediyeleri) içerisindeki oranı yaklaşık %41'dir. İlde Filyos ve Kilimli Belediyesi tarafından Derin Deniz Deşarjı yapılması planlanmaktadır.

Çizelge 677 – Zonguldak ilinde faaliyette olan kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu

Belediye Atıksu Arıtma Tesisi (AAT) Adı	AAT Türü	AAT Kapasitesi (m ³ /gün)	AAT Arıtma Çamuru Miktarı (ton/gün)
Merkez	İleri Biyolojik	34.000	6
Kdz. Ereğli Belediyesi	Fiziksel (ızgara + kum tutucu) Derin Deniz Deşarjı	59.875,20	
Devrek Belediyesi	Fiziksel + Biyolojik	0,28 m ³ /sn	Yeni arıtma tesisi planlama aşamasında
Gülüş Belediyesi Derin Deniz Deşarjı Tesisi	Fiziksel Derin Deniz Deşarjı	1.400	
Kilimli Belediyesi	Fiziksel	200	Derin Deniz Deşarjı plan aşamasında
Filyos Belediyesi	Planlama aşamasında		

İlde Çaycuma ve Ereğli ilçelerinde olmak üzere 2 adet organize sanayi bölgesi bulunmaktadır. Bu OSB'ler içinde Ereğli Organize Sanayi Bölgesinin ortak 200 ton/gün kapasiteli atıksu arıtma tesisi mevcut olup, Çaycuma Organize Sanayi Bölgesinin ise henüz ortak atıksu arıtma tesisi bulunmamaktadır.

3. Atık

Zonguldak Merkez ilçe ve civar belediyeler birleşerek bir birlik oluşturmuş ve ortak tek bir "Katı Atık Bertaraf Tesisi" kurmayı kararlaştırmıştır. Tesis, merkez ilçe Sofular Köyü Tombaklar Mevkiinde 15 hektarlık ormanlık alan üzerinde kurulmuştur. Alanın işletilmesi birlik tarafından yapılmakta ve kapandıktan sonraki 15 yıl boyunca da birliğin sorumluluğunda olacaktır. Katı Atık Düzenli Depolama Tesisi ile ilin ve tüm ilçe belediyelerinin yaklaşık %65 oranındaki katı atık probleminin ortadan kaldırılacağı düşünülmektedir. Projenin ÇED süreci 2006 yılı içerisinde tamamlanmış ve bertaraf tesisinin yapım aşaması biterek Kasım 2008 yılı itibarı ile düzenli depolamaya geçilmiştir. Alanda Kasım 2008 tarihi itibarı ile katı atıklar depolanmaya başlanmış ve bu amaçla 15 hektarlık arazinin yaklaşık 3 hektarlık kısmı (ilk lot) depolama alanı olarak kullanılmıştır. İleri tarihlerde depolanacak katı atık miktarı ve arazinin topografik yapısı göz önünde bulundurularak mevcut seddenin güçlendirilerek depolama alanının ömrünün uzatılması amacı ile 29.509,48 m²'lik alan ilavesi planlanmıştır. Bu kapsamda 08.12.2010 tarih ve 423 Karar Nolu Zonguldak Valiliği İl Mahalli Çevre Kurulu'nca da kapasite artışı uygun bulunmuş ve ayrıca projenin ÇED süreci 2011 yılı içerisinde tamamlanmıştır. ZONÇEB'e ait katı atık düzenli depolama alanında iyileştirme çalışmaları yapılmaktadır.

Çizelge 678 – Zonguldak ilinde bulunan bertaraf tesisleri sayıları

Katı Atık Bertaraf Tesisi Sayısı	1
Lisanslı Ambalaj Atığı Toplama Ayırma Tesisi ve Geri Dönüşüm Tesisi Sayısı	2
Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisi Sayısı	1

İlde ambalaj ve ambalaj atıklarını ayrı toplayan belediye bulunmamaktadır. Zonguldak ili sınırları içerisinde Merkez ve Devrek ilçesi olmak üzere 2 tane lisanslı Ambalaj Atığı Toplama ve Ayırma Tesisi bulunmaktadır. İlde kayıt altına alınan 10 adet ambalaj üreticisi ve 113 adet piyasaya süren işletme bulunmaktadır.

Çizelge 679 – Zonguldak ilindeki UATF ile toplanan atık miktarları

ATIK TÜRLERİ	ATIK MİKTARI				
	2010 (kg/yıl)	2011 (kg/yıl)	2012 (kg/yıl)	2013 (kg/yıl)	2014 (kg/yıl)
Atık Yağlar	593.000	749.616	307.164	540.960	577.047
Bitkisel Atık Yağlar	6.550	4.075	7.000	14.663	75
Atık Piller ve Aküler	110.180	191.400	150.000	163.580	213470
Ömrünü Tamamlamış Lastik Atıkları	2.380	63.080	23.320	50.130	121949
Kontamine Olmuş Ambalaj	-	-	700.000	119.390	202387
Diğer Atık, Arıtma Çamurları Atıkları	195.961	842.857	246.781	726.166	12065568
Elektronik Atıklar	-	-	-	15.120	2741

Zonguldak ilinde 2014 yılında 13.183 ton tehlikeli atık üretilmiş, bu atıkların 1.268 tonu geri kazanılmış, 8.766 tonu bertaraf edilmiş, 8.511 tonu tesis içinde stokta beklemekte, 45 tonu lisanslı firmada stokta beklemekte ve 51 tonu de ihraç edilmiştir.

İlde Bazı Tehlikesiz Atıkların Geri Kazanımı Tebliğinin 12. Maddesi kapsamında Tehlikesiz Atık Toplama ve Ayırma Belgesi 4 adet tesise verilmiştir ve toplam tesis sayısı 16'ya yükselmiştir.

Çizelge 680 – Zonguldak ilindeki 2014 yılında termik santrallerde kullanılan kömür miktarı ve oluşan cüruf-uçucu kül miktarı (Çates, Zates, 2014)

Termik Santralin Adı	Kullanılan Kömür Miktarı (ton/yıl)	Oluşan Cüruf Miktarı (ton/yıl)	Uçucu Kül Miktarı (ton/yıl)
Zonguldak Eren Termik Santrali	3.885.154	52.580	364.199
Çatalağzı Termik Santrali	1.162.905,269	38.354,240	543.098,39
TOPLAM	1.166.790,423	38.406,82	543462,589

Tıbbi Atıkların Kontrolü Yönetmeliği uyarınca tıbbi atıklar il sınırları içerisinde bulunan 1 adet Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisinde sterilize edilerek zararsız hale getirilmekte ve düzenli depolama alanında evsel atıklarla beraber depolanmaktadır. 2014 yılı içerisinde toplam 889,777 kg tıbbi atık sterilize edilmiştir.

Çizelge 681 – Zonguldak ilinde 2014 yılında maden zenginleştirme tesislerinden kaynaklanan atık miktarı (TTK, 2014)

Tesis Adı	İşlenen Cevherin Adı	Atık Miktarı (ton/yıl)	Bertaraf Yöntemi	Depolama sınıfı
Armutçuk Lavvarı	Taşkömürü	71,492	Düzenli Depolama	3. Sınıf
Üzülmaz Lavvarı	Taşkömürü	178,082	Düzenli Depolama	3. Sınıf
Çatalağzı Lavvarı	Taşkömürü	218,867	Düzenli Depolama	3. Sınıf
Kozlu Lavvarı	Taşkömürü	194,094	Düzenli Depolama	3. Sınıf

2014 yılı itibarıyla Zonguldak ilinde "Büyük Endüstriyel Kazaların Kontrolü Hakkında Yönetmelik" kapsamında 5 adet alt seviye, 2 adet te üst seviye kuruluş olmak üzere toplam 7 adet SEVESO kuruluşu bulunmamaktadır.

4. Doğa Koruma, Biyoçeşitlilik ve Tabiat Varlıklarını Koruma Çalışmaları

Literatür ve arazi çalışmalarına göre, Zonguldak ili sınırları içerisinde Eğreltiotları'ndan (Pteridophyta) 9 familya, 11 cinse ait 16 tür, Yarıaçık tohumlu bitkilerden (Gymnospermae) 3 familya ve 4 cinse ait 9 tür ve alttür, Tohumlu Bitkilerden (Angiospermae) 87 familya ve 284 cins'e ait toplam 521 tür ve alttür seviyesinde bitki tespit edilmiştir. Tıbbi önemi olan bitkilerin sayısı 74, ekonomik olanlar ise 127'dir. İl sınırları içerisinde 17 adet endemik flora, 13 adet de endemik fauna türüne rastlanmıştır. Zonguldak yöresi endemik bitki varlığı açısından da oldukça zengin bir potansiyele sahiptir. Ana toprağı Zonguldak olan bu bitkilerin bir bölümü yörenin antik adları ile (phrygia, paphlagonica, galaticus, bihhynicum, pontica...), bir bölümü de mitolojik kaynaklardaki adları ile (delphinium, olympica, heracleum...) bilinmektedir. Zonguldak ilindeki flora türlerinin % 3'ü toplam tür sayısı içinde tehlike sınıfı açısından koruma altındadır. Zonguldak ilindeki fauna türlerinin % 28'si toplam tür sayısı içinde tehlike sınıfı açısından koruma altındadır.

İl sınırları içerisinde 2014 yılı sonu itibariyle; 2873 sayılı Milli Parklar Kanunu kapsamında; 1 adet Tabiat Anıtı (Gümel Tabiat Anıtı: 255 hektar), 3 adet Tabiat Parkı (Milli Egemenlik: 28,67 hektar, İncivez Çamlığı-8 hektar, Göldağı: 13,64 hektar), 3167 sayılı Kara Avcılığı Kanunu kapsamında ise 1 adet Yaban Hayatı Geliştirme Sahası (Yeşilöz Yaban Hayatı Geliştirme Sahası: 8.593 ha) ve 2 adet de Yaban Hayvanı Yerleştirme Sahası (Yukarıgöynük: 670 ha, Elvanpazarcık 1.004 ha) bulunmakta olup toplam korunan alan yüzölçümü 10.572,31 hektardır. Zonguldak ilinde Milli Park ve Tabiatı Koruma Alanı ise bulunmamaktadır. Zonguldak Orman İçi Dinlenme Yerleri Çizelge 679'da verilmiştir.

Çizelge 682 - Zonguldak Orman İçi Dinlenme Yerleri

ADI	İLÇESİ	KURULUŞ TARİHİ	ALAN Ha	TİPİ
100. Yıl	Gökçebey	1983	10	B
Yazıcık	Devrek (Yeni Tescil edildi)	2002	20	B
Alkaya	Kdz. Ereğli (Yeni Tescil Edildi)	2003	25	B
Ilıksu	Merkez (Yeni Tescil Edildi)	2003	22	B
Bostandüzü	Devrek	1970	3,5	C
Yayla Mevkii	Ereğli	1963	12	C
Kocaman	Ereğli	1970	5	C

Fotoğraf 151- Bostandüzü-Devrek

Zonguldak il genelinde kentsel sit alanı, sadece Merkez İlçe'de Yayla (Fener) Mahallesi'nde yer almaktadır. Bu alan, aynı zamanda doğal sit alanıdır. Merkez Yayla (Fener) Mahallesi, Zonguldak İli' nin tarihinde önemli bir yer tutmaktadır. Kentin sanayileşerek gelişmesine tanıklık etmiştir. Bu nedenle simgesel bir değer taşımaktadır. Bu mahalle toplumumuzun belirli bir döneminin, belirli bir kesiminin sosyal, ekonomik ve kültürel yaşam biçiminin göstergesi olduğundan ve alanda kent silüetini etkileyen, ekolojik dengeyi sağlayan anıtsal nitelikte ağaçların bulunması nedenleri ile "Kentsel Sit Alanı" ve "3. Derece Doğal Sit Alanı" olarak ilan edilmiştir. Zonguldak ilinde toplam 28 adet Arkeolojik Sit Alanı, 4 adet doğal sit alanı bulunmaktadır. Doğal sit alanları; Merkez İlçede bulunan Yayla (Fener) Mahallesi, Cehennemagzı Mağaraları, Karaağaç Mağarası ve Kdz. Ereğli İlçesinde bulunan Göztepe doğal sit alanlarıdır. Cehennemagzı Mağaraları da hem doğal sit alanı, hem de dinsel, mitolojik ve arkeolojik özellikleri nedeniyle arkeolojik sit alanıdır. Bunların dışında Merkez ilçede bulunan Gököl, Kızılelma ve Cumayanı Mağarası, İnağzı Mağarası, Ilıksu Mağarası, Erçek Mağarası; Alaplı ilçesinde bulunan İncivezaltı Mağarası; Çaycuma ilçesinde bulunan Çayırköy Mağarası ve Sofular Mağarası; AKTVKK tarafından 08.11.1988 tarih ve 493 sayılı kararıyla "Doğal Varlık" olarak koruma altına alınmıştır.

Çizelge 683 – Zonguldak ilinde bulunan tabiat varlıklarına ait envanter listesi

	Merkez	Alaplı	Ereğli	Çaycuma	Devrek
Tescilli Ağaçlar	390	1	13	6	1
Sit Alanları	1	1	1	-	-
Mağaralar	6	1	4	3	-

5. Arazi Kullanımı

Çizelge 684– Zonguldak ilinin arazi kullanım durumu

Arazi Kullanım Türü	Alan (ha)	%
Tarım Arazileri	274.824	49,02
Su Kütlesi	5.871	1,05
Orman	255.705	45,61
Sulak Alan	0	0,00
Çayır ve Mera	1.400	0,25
Yerleşim Yerleri, Yapay Bölgeler	22.819	4,07

İl sınırları içinde Zonguldak-Bartın-Karabük Planlama Bölgesi 1/100 000 ölçekli Çevre Düzeni Planı yürürlükte bulunmaktadır.

6. ÇED Kararları, Çevre İzin ve Lisans İşlemleri

Çizelge 685 – Zonguldak ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2014 yılı içerisinde alınan ÇED Olumlu ve ÇED Gereklidir Kararlarının sektörel dağılımı (Zonguldak ÇŞİM, 2014)

Karar	Maden	Enerji	Sanayi	Tarım - Gıda	Atık - Kimya	Ulaşım Kıyı	Turizm - Konut	TOPLAM
ÇED Gereklidir	3	-	3	6	-	-	4	16
ÇED Gereklidir	-	1	1	1	-	-	-	3
ÇED Olumlu Kararı	10	-	1	11	1	-	-	23

Çizelge 686 – Zonguldak ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzni/Çevre İzin ve Lisansı Belgesi sayıları (Zonguldak ÇŞİM, 2014)

	EK-1	EK-2	TOPLAM
Geçici Faaliyet Belgesi	3	9	12
Çevre İzin Belgesi	-	17	17
Çevre Lisans Belgesi	3	-	3
TOPLAM	6	26	32

7. Çevre Denetimleri ve Yapımlar

Çizelge 687 – Zonguldak ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı (Zonguldak ÇŞİM, 2014)

Denetimler	Birleşik	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	Derin Deniz Deşarjı	ÇED	İZİN	TOPLAM
Planlı Denetimler	13	14	22	-	8	-	3	-	85	-	145
Ani (plansız) denetimler	-	35	32	2	15	-	2	-	12	-	98
Genel Toplam	13	49	54	2	23	-	5	-	97	-	243

	Kesilen Ceza Sayısı	Kesilen	Ceza Miktarı (TL)
Egzoz Denetimi	0		0,00

PGD Denetim Sayısı	Kesilen	Ceza Miktarı (TL)
189		0,00

Çizelge 688 – Zonguldak ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından uygulanan ceza miktarları ve sayısı (Zonguldak ÇŞİM, 2014)

	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	ÇED	Diğer	TOPLAM
Ceza Miktarı (TL)	1,684	52,386	-	153,066	-	-	222,576	-	429,712
Uygulanan Ceza Sayısı	2	2	-	7	-	-	11	-	22

AKSARAY

1. Hava Kalitesi ve İklim Değişikliği

Aksaray'da 2014'te konutlarda 28.339,387 m³, sanayide ise 5.843.312 m³ doğal gaz tüketilmiştir. 2014 yılında Aksaray ilinde bulunan Hava Kalitesi Ölçüm İstasyonunun aylara göre verileri Çizelge 689'da verilmektedir.

Çizelge 689 - Aksaray ilinde 2014 yılı hava kalitesi parametreleri aylık ortalama konsantrasyon değerleri (µg/m³; CO: mg/m³)

AKSARAY	SO ₂	AGS*	PM10	AGS*	CO	AGS*	NO	AGS*	NO ₂	AGS*	NO _x	AGS*	OZON	AGS*
Ocak	30	-	69	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Şubat	34	-	58	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mart	18	-	60	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nisan	2	-	60	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mayıs	2	-	46	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Haziran	2	-	54	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Temmuz	2	-	65	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ağustos	2	-	73	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Eylül	3	-	59	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ekim	2	-	45	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kasım	9	-	73	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Aralık	21	-	71	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

İlde verilen toplam emisyon ölçüm yetki belgesi sayısı 11 ve 2014 yılı egzoz emisyon ölçüm pulu sayısı ise 36.050 adettir.

2. Su ve Atık Su Yönetimi

Aksaray ili (merkez) içme suyu potansiyeli mevsimlere göre değişiklikler göstermekte olup ilde yılda ortalama 13,5x106 m³ su tüketilmektedir. Aksaray ili içme suyu ihtiyacını üç ayrı kaynaktan kullanmaktadır. Bunların ikisi yer altı su kaynağı olup diğeri de yüzeysel su kaynağı olan Mamasun Barajıdır. Mamasun Barajı en büyük içme suyu kaynağı olup buradan alınan su belli bir fiziksel ve kimyasal arıtmaya tabi tutulduktan sonra şehre verilmektedir. Diğer iki yeraltı su kaynağı ise (Bağlıköy yeraltı su kaynağı ve Helvadere tatlı su kaynağı) kimyasal arıtım ile arsenik giderimi yapılarak şehre verilmektedir. Bağlıköy yer altı su kaynağının kapasitesi 21.600 m³/gün civarında olup içme ve kullanma suyunun ortalama olarak %30-40 ını karşılamaktadır. Helvadere tesisi ise kaynağında 80 lt/sn kapasiteye sahiptir. Bu kaynaklardan alınan sular sadece şehrin içme ve kullanma suyu ihtiyacında kullanılmaktadır.

Çizelge 690 – Aksaray ilinde faaliyette olan kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu

AKSARAY		Belediye Atıksu Arıtma Tesisi/Deniz Deşarjı Olup Olmadığı?			Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Türü			Mevcut Kapa- sitesi (ton/ gün)	Arıtılan/ Deşarj Edilen Atıksu Miktarı (m ³ /sn)	Deşarj Noktası koordin- atları	Deniz Deşarjı	Hizmet Verdiği Nüfus	Oluşan AAT Çamur Miktarı (ton/gün)
		Var	İnşa/plan aşamasında	Yok	Fiziksel	Biyolojik	İleri						
İl Merkez	Merkez			x									
	Topakkaya		x					x	x	x			x
	Yenikent		x				320	x	x	x			x
İlçeler	Ağaçören		x				200	x	x	x			x
	Eskil		x				1000	x	x	x			x
	Ortaköy		x				200	x	x	x			x
	Sarıyahşi		x				86,4	x	x	x			x

3. Atık

Aksaray ilinde günde yaz aylarında ortalama 220 ton kış aylarında ise günde ortalama 200 ton katı atık toplaması yapılmaktadır. Aksaray ilinde bir adet katı atık depolama tesisi bulunmakta olup Merkez İlçe Somuncubaba Mahallesi (109. Cadde) adresinde bulunmaktadır. İlde katı atık birliğinin oluşturduğu ve toplam 46 adet belediyenin evsel atıkları, 09/07/2007 tarihinde faaliyete geçen düzenli katı atık sahasında depolanmaktadır. Tesis toplam 108.085 m²lik alan üzerine kurulmuştur.

Çizelge 691 – Aksaray ilinde bulunan bertaraf tesisleri sayıları

Katı Atık Bertaraf Tesisi Sayısı	1
Lisanslı Ambalaj Atığı Toplama Ayırma Tesisi ve Geri Dönüşüm Tesisi Sayısı	4

İl bazında 4 adet lisanslı ambalaj atığı toplama ayırma ve geri dönüşüm tesisi bulunmaktadır.

Atık pil ve akümülatörler kapsamında 2 adet atık akü geçici depolama, 2 adet atık akü geri kazanım tesisi, 3 adet ömrünü tamamlamış araç teslim yeri belgesi olan firma ve 1 adet de ömrünü tamamlamış lastik geri kazanım tesisi bulunmaktadır.

Aksaray ilinde oluşan tıbbi atıklar 2011 yılında kurulan ve 2012 yılında Tıbbi Atık Sterilizasyon Lisansı alan bir firmada sterilize edilerek zararsız hale getirilmektedir. 2014 yılı içerisinde 147.496 ton tıbbi atık toplanmıştır.

2014 yılı itibarıyla ilde geri kazanılmış, bertaraf edilmiş ve stok olarak bulunan toplamda 1.784,710 ton tehlikeli atık üretilmiştir.

4. Doğa Koruma, Biyoçeşitlilik ve Tabiat Varlıklarını Koruma Çalışmaları

Aksaray ilinde bilinen tek sulak alan Eskil ilçesi sınırları içerisinde bulunan Eşmekaya Sazlığı'dır. Yüzölçümü 7.936 ha olup, denizden yüksekliği 945 m'dir. Tuz Gölü Özel Çevre Koruma Alanı içinde yer alan ve önemli kuş alanı statüsü de olan Eşmekaya Sazlığı, aynı zamanda I. Derecede Doğal Sit Alanı ve Yaban Hayatı Koruma Sahasıdır. Tuz Gölü'nün güneyinde yer alan Ö.K.A., sazlıklarla çevrili açık bir tatlı su gölünden (Eşmekaya Gölü), ana göl çevresindeki küçük sulak alandan ve içinde pek çok pınarın bulunduğu geniş bataklık ve meralardan oluşmuştur. Bölgede görülen önemli kuş türleri arasında; Kızılboyunlu batağan, leylek, sakarca, macar ördeği, dikkuyruk, bozkır delicesi, çayır delicesi, küçük kerkenez, turna, bataklık kırlangıcı, gülen sumru, su kuşu, mahmuzlu kızkuşu sıralanabilir. Ancak, Konya Kapalı Havzasındaki yer altı sularının düşüşüyle birlikte pınarlar kurumuş ve bir zamanlar birçok su kuşu için üreme alanı olan Eşmekaya Sazlığı bugün neredeyse tamamen kurumuştur.

Fotoğraf 152- Eşmekaya Sazlığı

İl sınırları içerisinde 9 adet doğal sit alanı bulunmakta olup bunlardan 5 adet doğal sit alanı ile ilgili veriler aşağıda Çizelge 689'da verilmektedir.

Çizelge 692 – Aksaray sınırları içerisinde bulunan bazı doğal sit alanları

1	Güzelyurt Merkez	425.761,36 m ²
2	Ihlara Vadisi	31.661.440,10 m ²
3	Sofular Kasabası	560.636,56 m ²
4	Narlıgöl	1.283.882,48 m ²
5	Ilısu Kasabası	454.567,49 m ²

5. Arazi Kullanımı

Çizelge 693 – Aksaray ilinin arazi kullanım durumu

Arazi Kullanım Türü	Alan (ha)	%
Tarım Arazileri	420.430	52,6
Su Kütlesi	51.082	6,40
Orman	22.767	2,80
Sulak Alan	-	0,00
Çayır ve Mera	174.047	21,80
Yerleşim Yerleri, Yapay Bölgeler, Tuz Gölü Havzası Dahil	131.374	16,40

6.07.2007 tarihinde onaylanan "Kırşehir-Nevşehir-Niğde-Aksaray Planlama Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı" nın L-33 no'lu paftasında 11.11.2008 tarih ve 27051 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan "Çevre Düzeni Planlarına Dair Yönetmelik", 4856 sayılı Kanun'un 2 (h) ve 10 (c) maddeleri ile 2872/5491 sayılı Kanun'un 9 (b) maddesi uyarınca 28.01.2013 tarihinde değişiklik yapılmıştır.

6. ÇED Kararları, Çevre İzin ve Lisans İşlemleri

Çizelge 694 – Aksaray ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2014 yılı içerisinde alınan ÇED Olumlu ve ÇED Gerekli Değildir Kararlarının sektörel dağılımı (Aksaray ÇŞİM, 2014)

Karar	Maden	Enerji	Sanayi	Tarım - Gıda	Atık - Kimya	Ulaşım Kıyı	Turizm - Konut	TOPLAM
ÇED Gerekli Değildir	13	2	-	2	1	-	3	21
ÇED Gereklidir	-	-	-	-	-	-	-	-
ÇED Olumlu Kararı	-	-	-	-	-	-	-	-

Çizelge 695 – Aksaray ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzni/Çevre İzni ve Lisansı Belgesi sayıları (Aksaray ÇŞİM, 2014)

	EK-1	EK-2	TOPLAM
Geçici Faaliyet Belgesi	4	36	40
Çevre İzin Belgesi	2	16	18
Çevre Lisans Belgesi	1	2	3
TOPLAM	7	54	61

7. Çevre Denetimleri ve Yapıtlar

Çizelge 696 – Aksaray ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı (Aksaray ÇŞİM, 2014)

Denetimler	Birleşik	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	Derin Deniz Deşarjı	ÇED	İZİN	TOPLAM
Planlı Denetimler	30	-	-	-	-	-	-	-	-	-	30
Ani (plansız) denetimler	-	38	28	7	49	2	16	-	3	-	113
Genel Toplam	30	38	28	7	49	2	16	-	3	26	199

Çizelge 697 – Aksaray ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı(devam) (Aksaray ÇŞİM, 2014)

Kesilen Ceza Sayısı Kesilen		Ceza Miktarı (TL)
Egzoz Denetimi	0	0,00
PGD Denetim Sayısı		Kesilen Ceza Miktarı (TL)
0		0,00

Çizelge 698 – Aksaray ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından uygulanan ceza miktarları ve sayısı (Aksaray ÇŞİM, 2014)

	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	ÇED	Diğer	TOPLAM
Ceza Miktarı (TL)	170.678	87.987	-	52.785	-	-	179.452	63.487	554.389
Uygulanan Ceza Sayısı	6	1	-	1	-	-	8	7	23

BAYBURT

1. Hava Kalitesi ve İklim Değişikliği

Bayburt ilinde 2014 yılında konutlarda 9.531.500 m³ doğalgaz kullanılmıştır.

2014 yılında Bayburt ilinde bulunan Hava Kalitesi Ölçüm İstasyonunun aylara göre verileri Çizelge 699'da verilmektedir.

Çizelge 699 - Bayburt ilinde 2014 yılı hava kalitesi parametreleri aylık ortalama konsantrasyon değerleri (µg/m³; CO: mg/m³)

Bayburt / Merkez	SO ₂	AGS*	PM10	AGS*
Ocak	29	-	69	3
Şubat	8	-	61	2
Mart	-	-	63	3
Nisan	9	-	61	8
Mayıs	2,5	-	40	1
Haziran	2	-	39	-
Temmuz	2	-	30	-
Ağustos	3	-	35	-
Eylül	2,5	-	37	-
Ekim	9	-	60	-
Kasım	14	-	77	3
Aralık	4	-	63	4

Bayburt ilinde egzoz gazı emisyon ölçüm yetki belgesi verilen 2 adet yetkili servis ile egzoz ölçümü yapılmaktadır. İlde trafiğe kayıtlı olan araçların 4.750'si 2014 yılında egzoz gazı emisyon ölçümü yaptırmıştır.

2. Su ve Atık Su Yönetimi

Bayburt ilinde 2014 yılı itibarıyla 250.000 ton içme ve kullanma suyu kullanılmış olup Bayburt Belediyesi bu suların 3.626.640 tonluk kısmı Maden (Dilenci) 200-245 lt/sn, Masat Kuyuları 40-60 lt/sn, Veysel Kaynağı 14-19 lt/sn olmak üzere 3 adet doğal kaynaktan karşılanmaktadır. Aydıntepe Belediyesi %20 Kuyu suyu, %80 kaynak suyundan, Konursu Belediyesi tamamını kuyu suyundan, Çayıryolu Belediyesi %80 Kuyu suyu, %20 kaynak suyundan, Arpalı, Gökçedere, Demirözü Belediyeleri suyun tamamını kaynak sularından temin etmektedirler. İlde İçme Suyu Arıtma Tesisi bulunmamaktadır.

Bayburt ilinde toplam 48.739 nüfusa sahip 5 belediyenin yaptığı alt yapı hizmetler sonucunda %98-99 oranında kanalizasyon sistemine bağlanmıştır. İlde sanayi çok küçük olup suyu genelde şehir şebekesinden kullanmaktadır.

Çizelge 700 – Bayburt ilinde faaliyette olan kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu

Belediye Atıksu Arıtma Tesisi (AAT) Adı	AAT Türü	AAT Kapasitesi (m ³ /gün)	AAT Arıtma Çamuru Miktarı (ton)
Belediyeye ait kentsel AAT bulunmamaktadır.	-	-	-

Bayburt ilinde atıksu arıtma tesisi bulunmamaktadır. İş termin planına göre 2014-2017 yıllarında faaliyette olması planlanmıştır. Proje aşamasında olan atıksu arıtma tesisinin faaliyete geçmesi ile birlikte toplam atık suyun tamamının arıtmaya tabi tutulması planlanmaktadır.

Tarımsal faaliyetler için sulamada büyük ölçüde yüzeysel sulama metotları kullanılmaktadır. İlde sulama amaçlı; Masat Sulama Projesi (12.690 ha sulama alanı, 22,72 hm³/yıl kapasiteli), Çayıryolu Kooperatifi (YAS) (625 ha sulama alanı, 5,60 hm³/yıl kapasiteli Yeraltısuyu), Topraksu Kooperatifleri Sulaması (YAS) (216 ha sulama alanı), KHGM Sulamaları (Gölet, Yerüstü) (8.180 ha sulama alanı) ve 4.186 ha sulama alanına sahip halk sulamaları mevcuttur.

3. Atık

İlin sınırları içerisinde Katı Atık Düzenli depolama sahası yapılmıştır. Bayburt İli Ortak Katı Atık Düzenli Depolama Tesisi 11,18 a'lık bir alanı kapsamaktadır.

Bayburt ilinde, 2014 yılı itibariyle toplanan katı atık miktarı 7.716,36 ton, tıbbi atık miktarı ise 45,67 ton'dur. İlde toplanan tıbbi atıklar Erzurum'da bertaraf edilmektedir. Çöpün atık kompozisyonu bilinmemektedir. Düzenli depolama alanındaki atık sular sızdırmaz depolama alanında biriktirilerek, depolama alanının üzerine fiskiye ile geri dönüşüm yapılmaktadır.

İlde lisanslı toplama-ayırma tesisi bulunmamaktadır. İlde ambalaj üreticisi olarak 1 adet işletme mevcut olup 2014 yılı yıllık üretimi 815,941 kg'dır.

İlde 2014 yılında 45,94 ton tehlikeli, 7.728,41 ton tehlikesiz atık toplanmış olup 2,25 ton Ömrünü Tamamlamış Lastik yetkili geri dönüşüm firmasına teslim edilmiştir.

Çizelge 701 – Bayburt ilinde bulunan bertaraf tesisleri sayıları

Katı Atık Bertaraf Tesisi Sayısı	1
Lisanslı Ambalaj Atığı Toplama Ayırma Tesisi ve Geri Dönüşüm Tesisi Sayısı	0

Atık madeni yağ üreten resmi ve özel kurum/kuruluş sayısı 3 olup bu kuruluşlardan 2014 yılında 19.069 litre atık madeni yağ toplanmıştır.

"Hafriyat Toprağı İnşaat ve Yıkıntı Atıklarının Kontrolü Yönetmeliği" kapsamında Bayburt Belediyesinin belirlediği 46.246 m² ve 46.575 m² alanlara sahip 2 adet alan bulunmaktadır.

4. Doğa Koruma, Biyoçeşitlilik ve Tabiat Varlıklarını Koruma Çalışmaları

Bayburt ili flora açısından oldukça zengindir. Bayburt ilinde toplam 51 familya 197 cins 410 takson tespit edilmiştir. Bunun 21 familya 54 cinsten oluşan 86 taksonu endemik olarak rapor edilmiştir.

Bayburt ili bitki örtüsü açısından çeşitlilik göstermesine rağmen zengin değildir. Yaz mevsiminin az yağışlı, kış mevsiminin de soğuk geçmesi bitki örtüsü bakımından bu tür sonuçlar doğurmuştur. İl arazisinin %4'ü (142 km²) ormanlık alandır. Çoruh Vadisi bölümlerinde Meşenin hakim olduğu dağınık ağaç toplulukları bulunmaktadır. Bazı yerlerde Sarıçam, Ardıç, Ahlat ve Yaban kavakları (Titrek Kavak) bulunmaktadır. İl sınırları içerisindeki ormanların ağaç türlerine göre dağılımı (hektar); Sarıçam: 1.269, Ardıç: 3.252, Meşe: 8.009, Kavak: 297, İbrelî-Karışık: 216, Yapraklı-Karışık: 866, İbrelî -Yapraklı Karışık: 371, Toplam: 14.163.

Soğanlı Dağlarının doğusunda, merkezi Kaçkar Dağları olan bölge, Önemli Kuş Sahası (IBA) ilan edilmiştir. Bu alan Trabzon, Rize, Artvin, Bayburt, Gümüşhane, Erzurum illerine doğru uzanır. 2012-2013 döneminde yaptığımız çalışmalar sonucu 102 tür kuş fotoğraflanarak teşhis edilmiştir.

İlin nehir ve göletlerinde 8 çeşit balık türü ile tatlı su yengeci ve muhtelif türde yılanlara rastlanmaktadır. Bunlar Alabalık, Yayın, Aynalı Sazan, Bıyıklı, Sazan, Tahta, Gümüş Sazan ve Karabalık türleridir. Ayrıca Türkiye'nin kelebek açısından en zengin iki alanından birisi Kop Dağı geçididir. Bu alan 10 adet endemik ve 37 adet nadir olmak üzere 134 farklı kelebek türünü barındırır.

İl sınırları içerisinde Tabiat Parkı, Tabiat Anıtı, Tabiatı Koruma Alanı gibi statülü alan bulunmamaktadır. Bayburt İlinde Milli Park bulunmamaktadır. Fakat Kop Dağı Tarihi Milli Parkı için ön etüt raporu yapılarak teklifi yapılmıştır. Yakupabdal Tabiat Parkı 02.12.2014 tarihinde ilan edilmiş olup, gelişim planı yapım aşamasındadır.

Bayburt İlinde; 2 adet I. Derece Doğal Sit Alanı, 1 adet II. Derece Doğal Sit Alanı ve 1 adet Arkeolojik Sit Alanı olmak üzere 4 adet Sit Alanı bulunmaktadır.

Fotoğraf 153- Kop Dağı Şehitler Anıtı/ Yakupabdal Tabiat Parkı

5. Arazi Kullanımı

İlin çevre düzeni planı, ihalesi yapılmış olup çalışmalar devam etmektedir.

Çizelge 702 – Bayburt ilinde arazi kullanım durumu

Arazi Kullanım Türü	Alan (ha)	%
Tarım Arazileri	26467	34
Göller	778	1
Orman	21018	27
Sulak Alan	-	-
Çayır ve Mera	21018	37
Yerleşim Yerleri, Yapay Bölgeler	8563	11
TOPLAM	77846	100

6. ÇED Kararları, Çevre İzin ve Lisans İşlemleri

Çizelge 703 – Bayburt ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2014 yılı içerisinde alınan ÇED Olumlu ve ÇED Gerekli Değildir Kararlarının sektörel dağılımı (Bayburt ÇŞİM, 2014)

Karar	Maden	Enerji	Sanayi	Tarım - Gıda	Atık - Kimya	Ulaşım Kıyı	Turizm-Konut	TOPLAM
ÇED Gerekli Değildir	10	0	0	0	0	0	0	10
ÇED Olumlu Kararı	0	0	0	0	0	0	0	0

Çizelge 704– Bayburt ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzni/Çevre İzni ve Lisansı Belgesi sayıları (Bayburt ÇŞİM, 2014)

	EK-1	EK-2	TOPLAM
Geçici Faaliyet Belgesi	-	3	3
Çevre İzini	-	2	2
Lisans	-	-	-
TOPLAM	-	5	5

7. Çevre Denetimleri ve Yapıtlımlar

Çizelge 705 – Bayburt ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı (Bayburt ÇŞİM, 2014)

Denetimler	Birleşik	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	Derin Deniz Deşarjı	ÇED	İzin ve GFB Kapsamında	TOPLAM
Planlı Denetimler	21	4	-	-	-	-	-	-	-	-	25
Ani (plansız) denetimler	-	22	4	-	9	-	-	-	2	-	37
Genel Toplam	21	26	4	-	9	-	-	-	2	-	62

Kesilen Ceza Sayısı Kesilen		Ceza Miktarı (TL)
Egzoz Denetimi	0	0,00

PGD Denetim Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
11	0,00

Çizelge 706 – Bayburt ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından uygulanan ceza miktarları ve sayısı (Bayburt ÇŞİM, 2014)

	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	ÇED	Diğer	TOPLAM
Ceza Miktarı (TL)	-	84.464,00	-	1.690,00	-	-	17.594,00	-	103.748,00
Uygulanan Ceza Sayısı	-	2	-	10	-	-	1	-	13

KARAMAN

1. Hava Kalitesi ve İklim Değişikliği

2014 yılında Karaman ilinde konutlarda 28.896.942,92 m³, sanayide 986.384,48 m³ doğal gaz kullanılmıştır.

2014 yılında Karaman ilinde bulunan Hava Kalitesi Ölçüm İstasyonunun aylara göre verileri Çizelge 707'de verilmektedir.

Çizelge 707 - Karaman ilinde 2014 yılı hava kalitesi parametreleri aylık ortalama konsantrasyon değerleri (µg/m³; CO: mg/m³)

Karaman	SO ₂	AGS*	PM10	AGS*	CO	AGS*	NO	AGS*	NO ₂	AGS*	NO _x	AGS*	OZON	AGS*
Ocak	55,6	0	89,16	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Şubat	34,7	0	84,00	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mart	48,3	0	77,10	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nisan	11,5	0	57,50	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mayıs	3,3	0	40,30	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Haziran	3,6	0	44,00	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Temmuz	5,3	0	101,10	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ağustos	4,3	0	95,30	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Eylül	4,0	0	69,20	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ekim	12,7	0	79,90	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kasım	47,6	0	126,90	12	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Aralık	45,4	0	117,50	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Karaman ilinde 2014 yılı sonu itibariyle 8 adet firmanın egzoz emisyon yetki belgesi bulunmaktadır. 2014 yılında yetkili firmalara 27.941 adet egzoz emisyon pulu ile 5.319 adet egzoz ölçüm ruhsat satışı gerçekleştirilmiştir.

2. Su ve Atık Su Yönetimi

Karaman ilinde içme ve kullanma suyu tamamen kuyulardan temin edilmektedir. İlde içme ve kullanma suyu şebekesi ile verilen hizmetten sadece Karaman Merkez ilçe belediyesi ve sakinleri faydalanmaktadır. İçme suyu arıtım tesisi bulunmamaktadır.

Şehir nüfusunun %82'sine hitap edecek kapasitede kanalizasyon şebekesi vardır. Kanalizasyon şebekesi toplam 500 km uzunluktadır. Atıksular deşarj edilmeden önce stabilizasyon havuzlarında arıtım yapılmaktadır.

Çizelge 708 – Karaman ilinde faaliyette olan kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu

KARAMAN	Belediye Atıksu Arıtma Tesisi/Deniz Deşarjı Olup Olmadığı?			Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Türü			Mevcut Kapasitesi (ton/gün)	Arıtılan/Deşarj Edilen Atıksu Miktarı (m ³ /sn)	Deşarj Noktası koordinatları	Deniz Deşarjı	Hizmet Verdiği Nüfus	Oluşan AAT Çamur Miktarı (ton/gün)	
	Var	İnşa/plan aşamasında	Yok	Fiziksel	Biyolojik	İleri							
il Merkez	Karaman	x	-	-	Stabilizasyon	-	-	10.000 m ³	4,72 m ³ /sn	-	-	148.362	-

Karaman'daki sanayi tesislerinin büyük bir kısmı şehir dışındaki Organize Sanayi Bölgesinde konuşlandırılmıştır. İlde bulunan fabrikaların büyük bir çoğunluğu gıda sektöründe hizmet vermektedir ve önemli miktarda atıksu çıkışı olan tesis bulunmamaktadır. 2010 yılı itibariyle Organize Sanayi Bölgesinin atık sularının kanalizasyon bağlantısı yapılarak Belediye'nin Atıksu Arıtma Tesisine verilmesi sağlanmıştır. Sektörel yapılaşma açısından büyük problemler yaratması beklenmeyen O.S.B.'nin atıksu problemi Atıksu Arıtma Tesisi bağlantısıyla çözülmüştür. İl merkezinde kanalizasyon sistemi atık su arıtma tesisi ile sonlanmaktadır.

3. Atık

İlde toplanan çöpler şehre 10 km uzaklıktaki Karaman İl Özel İdaresi Çevre Altyapı Birliğine ait düzenli depolama tesisinde; düzenli depolama, yakma, ayırma, kompost vb. işlemler yapılarak bertaraf edilmektedir. Karaman ili Düzenli Depolama Tesisi 2012 yılı itibariyle faaliyete geçmiştir. İlde kış aylarında günlük 200 ton evsel katı atık düzenli depolama sahasına taşınırken, yaz aylarında 150 ton evsel nitelikli katı atık düzenli depolama sahasına taşınmaktadır. Düzenli depolama tesisinde yeraltı suyunun kirlenmesini önlemek için zemine jeomembran serilmiştir. İlimizde birde vahşi depolama alanı mevcut olup 2012 yılında düzenli depolama alanının faaliyete geçmesi ile kullanım dışı kalmıştır.

Çizelge 709 – Karaman ilinde bulunan bertaraf tesisleri sayıları

Katı Atık Bertaraf Tesisi Sayısı	1
Lisanslı Ambalaj Atığı Toplama Ayırma Tesisi ve Geri Dönüşüm Tesisi Sayısı	2

Ambalaj Atıklarının Kontrolü Yönetmeliği kapsamında 2010 yılında Ambalaj Atığı Yönetim Planı hazırlanmış ve hazırlanan plan 13.04.2010 tarihinde Bakanlıkça onaylanmıştır. 2014 itibariyle 2 (iki) lisanslı firma ile birlikte yönetim planına uygun olarak toplama faaliyeti devam etmektedir.

Karaman ilinde 2014 oluşan tehlikeli atığın 262,396 tonu geri kazanıma gönderilmiş, 195,951 tonu bertaraf edilmiştir. 3,63 ton tehlikeli atık stokta bulunmakta, 1,06 ton tehlikeli atık ise ihraç edilmiştir.

2014 yılında Karaman ilinde 3,191 ton atık motor yağı, 1,03 ton atık sanayi yağı, 1,72 ton atık akü toplanarak geri kazanıma gönderilmiştir.

Büyük Endüstriyel Kazaların Kontrolü Hakkında Yönetmelik kapsamında Karaman ilinde 2014 yılı itibariyle toplam 5 adet alt seviye, 1 adet üst seviye olmak üzere toplam 6 adet SEVESO kuruluşu yer almaktadır.

4. Doğa Koruma, Biyoçeşitlilik ve Tabiat Varlıklarını Koruma Çalışmaları

Karaman ilinde endemik olarak yetişen türler içerisinde; dünyada doğal yayılış alanı Isparta'nın Eğirdir yöresi olan *Quercus Vulcanica* (Kasnak Meşesi) ilde Karadağ mıntıkasında dar bir alanda yayılış göstermektedir. Endemik olmasa bile yöre köylülerine gelir sağlayan *Pistacia terebinthus* (Menengiç) Antepfıstığı aşılması yapılarak Antepfıstığı hasadı Bucakkışla Göksu havzasında yapılmaktadır. Türkiye'de nesli tükenmekte olan orman ağacı türlerinden *Acer ssp.* (Dağ Akça Ağacı) Bucakkışla Çevlik Dağında yayılış göstermektedir. Karaman'ın muhtelif mevkilerinde Tali Orman ürünleri *Thymus ssp.* (Kekik), *Salvia ssp.* (Ada Çayı), *Rhus coriaria* (Sumak) yöre halkı tarafından toplanmakta ve değerlendirilmektedir. Kuzu Göbeği ve Dolaman mantarları da il ekonomisine katkı sağlayan önemli doğal ürünlerdendir.

Ayrıca Karaman'ın merkez ilçe sınırları içerisinde Karadağ bölgesi Yaban Koyunu yerleştirme alanı ve Ermenek İlçesi Yaban Hayatı Koruma Sahaları bulunmaktadır (İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2014).

İldeki toplam korunan alanlar ülkemiz toplamının %4,8'ini oluşturmaktadır. 2014 yılı sonu itibariyle il sınırları içerisinde 1 adet tabiat parkı (Akgöl Sazlıkları) bulunmaktadır. Akgöl Sazlıkları, Karaman (Ayrancı) ve Konya (Ereğli) il sınırları içerisinde bulunan; sığ bataklık, sazlık, sığ tatlı su gölleri, gölcükler ve tuzcul stepten oluşan karmaşık bir sulak alan sistemidir. 1992 yılında I. Derece Doğal Sit Alanı, 1995 yılında Tabiatı Koruma Alanı ilan edilmiştir. Ayrıca, Ramsar Sözleşmesi kapsamında A Sınıfı Sulak Alan olma özelliğini de taşımaktadır. Havzadaki habitat çeşitliliğinden dolayı sazlıklarda 200'ü aşkın kuş türü bulunmakta olup, sazlıklar Ak Pelikan ile Filamingoların birlikte üreme özelliği gösterdiği tek alandır.

Akgöl, göçmen kuşların konaklama yeridir. Bazı kuşlar da burayı kendilerine yurt edinmişlerdir. Akgöl'de 150 kuş türü gözlenmiştir. Bunlara örnek olarak; *Phoenicopteros Ruber* (Flemingo), *Phalacrocorax Pygmeus* (Küçük Karabatak), *Pelecanos Onocrotalüs* (Ak Pelikan), *Pelecanus Crispus* (Tepeli Pelikan), *Ardeola Ralloides* (Alaca Balıkçıl), *Marmaronetta Angustirostris* (Yaz Ördeği), *Anser Anser* (Boz Kaz), *Oxyura Leucocephala* (Dikkuyruk), *Tadorna Ferruginea* (Angut), *Tadorna Tadorna* (Suna)'dır. Bu türlerin nesli tehlike altında olup, tüm yıl boyunca avlanılmaları yasaklanarak, koruma altına alınmıştır.

Yine Karaman İlinde bulunan Hotamış Sazlığı da önemli sulak alanlardır. Son yıllarda bu alanlardaki su seviyesi düşmüş ve sulak alan ortadan kalkmıştır. Göksu Nehri üzerine kurulacak barajlarla Göksu nehrini Hotamış gölüne aktarma projesi olan Mavi tünel projesi inşaat çalışmaları halen devam etmektedir.

Çizelge 710 – Karaman’da bulunan doğal sitler ve anıt ağaçlar (Kültür ve Turizm İl Müdürlüğü, 2014)

NO	ADI	YERİ	TES. TAR.
1	Başharman Doğal Mağraları	Karaman Zengen Köyü	13.02.1986-1382
2	Anıt Ağaç	Aktekke Camii Avlusu	07.04.1993-1611
3	Anıt Ağaç	Belediye Musallası	07.04.1993-1611
4	Anıt Ağaç	Kethane Camii Ön Bahçe	07.04.1993-1611
5	Anıt Ağaç	Kethane Camii Arka Bahçe	07.04.1993-1611
6	Palamut Ağaçları	Çavuşpınarı Köyü	08.08.1993-1570
7	Fosil Yatakları	Taşkale İncesu-Yeşildere Vadisi	27.01.1993-1570
8	İncesu Asrın Mağarası	Taşkale	22.06.1992-1360
9	Gürlük Şelalesi	Taşkale Gürlük Mevki	22.06.1992-1360
10	Üç Anıt Çeşme	Ermenek Ton Medrese Bahçesi	24.05.1991-1040
11	Çınar Ağaçları	Ermenek-Zeyvepazarı	09.11.1992-1525
12	Yeşildirek Mağarası	Sariveliler	02.12.19888-347
13	Akgöl ve Krater Gölü	Ayrancı-Böğecik	01.07.1997-1368
14	Anıt Ağaç	Ermenek-Değirmenlik	04.05.1995-2260
15	İnciğin ini	Saraycık Mevkii	10.12.1998-3388

Fotoğraf 154- Dedeardıç Tabiat Anıtı

5. Arazi Kullanımı

Çizelge 711 – Karaman ilinin arazi kullanım durumu (Gıda, Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğü, 2014)

Arazi Kullanım Türü	Alan (ha)	%
Tarım Arazileri	266.035	29,94
Su Kütlesi	7.652	0,86
Orman	331.061	37,26
Sulak Alan	10.400	1,17
Çayır ve Mera	187.545	21,10
Yerleşim Yerleri, Yapay Bölgeler	85.932	9,67

Bakanlıkça 03.09.2009 tarihinde onaylanmış olan Mersin-Karaman Planlama Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzen Planının yürütmesi Danıştay 6. Dairesi Başkanlığı'nın 01.11.2011 tarihli kararıyla durdurulmuştur. Konya Karaman illerini kapsayan Çevre Düzeni Planı 16.09.2013 tarih ve 14278 sayılı Bakanlık Oluru ile yürürlüğe girmiştir

6. ÇED Kararları, Çevre İzin ve Lisans İşlemleri

Çizelge 712 – Karaman ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2014 yılı içerisinde alınan ÇED Olumlu ve ÇED Gerekli Değildir Kararlarının sektörel dağılımı (Karaman ÇŞİM, 2014)

Karar	Maden	Enerji	Sanayi	Tarım - Gıda	Atık - Kimya	Ulaşım Kırığı	Turizm - Konut	TOPLAM
ÇED Gerekli Değildir	29	4	0	2	0	1	2	38
ÇED Gereklidir	2	0	0	0	0	0	0	2
ÇED Olumlu Kararı	2	0	0	1	0	0	0	3

Çizelge 713 – Karaman ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzni/Çevre İzni ve Lisansı Belgesi sayıları (Karaman ÇŞİM, 2014)

	EK-1	EK-2	TOPLAM
Geçici Faaliyet Belgesi	-	8	8
Çevre İzin ve Belgesi	1	5	6
Çevre İzin ve Lisans Belgesi	-	-	-
TOPLAM	1	13	14

7. Çevre Denetimleri ve Yaptırımlar

Çizelge 714 – Karaman ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı (Karaman ÇŞİM, 2014)

Denetimler	Birleşik	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	Derin Deniz Deşarjı	ÇED	İzin	TOPLAM
Planlı Denetimler	32	32	3	0	5	0	5	0	3		80
Ani (plansız) denetimler	0	16	5	2	28	0	6	0	14		71
Genel Toplam	32	48	8	2	33	0	11	0	17		151

Kesilen Ceza Sayısı Kesilen		Ceza Miktarı (TL)
Egzoz Denetimi	2	1.750,00

PGD Denetim Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
6	0,00

Çizelge 715 – Karaman ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından uygulanan ceza miktarları ve sayısı (Karaman ÇŞİM, 2014)

	Hava	Su	Toprak	Atık	Gürültü	ÇED	Diğer	TOPLAM
Ceza Miktarı (TL)	8.778	126.696	168.928	42.908	28.190	292.756	242.418	910.674
Uygulanan Ceza Sayısı	5	2	4	2	2	9	19	43

Karaman ilinde 2014 yılı içerisinde bir adet süt işleme tesisine faaliyet durdurma kararı verilmiştir.

KIRIKKALE

1. Hava Kalitesi ve İklim Değişikliği

İlde 2014 yılında konutlarda 45.894.777 m³, sanayide de 16.510.131 m³ doğal gaz kullanılmıştır.

2014 yılında Kırıkkale ilinde bulunan Hava Kalitesi Ölçüm İstasyonunun aylara göre verileri Çizelge 716'da verilmektedir.

Çizelge 716 - Kırıkkale ilinde 2014 yılı hava kalitesi parametreleri aylık ortalama konsantrasyon değerleri ($\mu\text{g}/\text{m}^3$; CO: mg/m^3)

	SO2	AGS*	PM10	AGS*	CO	AGS*	NO	AGS*	NO2	AGS*	NOX	AGS*	OZON	AGS*
Ocak	31,84	0	35,71	0										
Şubat	11,79	0	33,48	0										
Mart	14,97	0	29,29	1										
Nisan														
Mayıs														
Haziran														
Temmuz														
Ağustos														
Eylül														
Ekim	6,16	0	26,58	0										
Kasım	23,00	0	43,00	0										
Aralık	22,00	0	29,00	0										

İlde egzoz emisyonları ölçümü yetki belgesi verilmiş 4 firma bulunmaktadır. 2014 yılında Kırıkkale'de 43.599 adet aracın egzoz emisyon ölçümü yapılmıştır.

2. Su ve Atık Su Yönetimi

Kırıkkale Belediyesi Su ve Kanalizasyon Müdürlüğü verilerine göre; ilde kentsel su temini için Kapulukaya Barajından 12.508.396 m³ / yıl evsel amaçlı su temin edilmiştir. İlde Kırıkkale Belediyesi tarafından işletilmekte olan bir adet içme suyu arıtma tesisi bulunmaktadır. Kırıkkale Belediyesi Su ve Kanalizasyon Müdürlüğü verilerine göre hizmet verilen nüfus 189.044 Kapulukaya Barajı – Yeşil Vadi Su Birliği su arıtma tesisi 2014 yılı alınan su miktarı 12.508.396 m³ dür. Toplam Belediye nüfusu 250.175 olup, ilde içme ve kullanma suyu şebekesi ile hizmet verilen belediye sayısı 23 tür. İçme ve kullanma suyu şebekesi ile hizmet verilen belediye nüfusu ise 248.994 dir. İçme ve kullanma suyu şebekesi ile hizmet verilen nüfusun Belediye nüfusu içindeki oranı % 100 dur. İçmesuyu arıtma tesisi ile hizmet verilen Belediye sayısı 5 dir. İçmesuyu arıtma tesisi ile hizmet verilen Belediye nüfusu 222.562 dir. İçmesuyu arıtma tesisi ile hizmet verilen nüfusun Belediye nüfusu içindeki oranı % 89 dur. 2012 yılı itibariyle kanalizasyon hizmeti verilen nüfusun belediye nüfusuna oranı %97'ye yükselmiştir.

İl merkezinde oluşan evsel atıksular arıtma işlemine tabi tutulmadan Kızılırmak Nehrine deşarj edilmektedir. Kırıkkale ili merkezinde oluşan evsel atıksuların arıtılması için Kırıkkale Belediyesi tarafından atıksu arıtma tesisi inşaatı tamamlanmış olup test süreci devam etmektedir.

Çizelge 717– Kırıkkale ilinde faaliyette olan kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu

KIRIKKALE		Belediye Atıksu Arıtma Tesisi/Deniz Deşarjı Olup Olmadığı?			Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Türü			Mevcut Kapasitesi (ton/gün)	Arıtılan/Deşarj Edilen Atıksu Miktarı (m ³ /sn)	Deşarj Noktası koordinatları	Deniz Deşarjı	Hizmet Verdiği Nüfus	Oluşan AAT Çamur Miktarı (ton/gün)
		Var	İnşa/plan aşamasında	Yok	Fiziksel	Biyolojik	İleri						
İl Merkez	Kırıkkale Merkez		Tamamlandı test sürecinde			x							
İlçeler	Karaahmetli Beldesi	x				Doğal Arıtma							

Kırıkkale 1. Organize Sanayi Bölgesi'nin 200 m³/gün kapasiteli kimyasal-biyolojik arıtma tesisi bulunmaktadır.

3. Atık

08.05.2006 tarih ve 1105 Karar No ile Çevresel Etki Değerlendirmesi Olumlu Kararı verilen Kırıkkale Merkez ve 8 İlçe Belediyesinin katılımıyla, 21.03.2007 tarih ve 26469 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 2007/11826 karar sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile kurulan, Kırıkkale Katı Atık Yönetimi Belediyeler Birliği tarafından yapılan "Katı Atık Düzenli Depolama Tesisi" ilin Bahşılı ilçesi, Bedesten mevkiinde 28,5 hektarlık alanda kurulu bulunmaktadır. Depolama alanı 6 lottan oluşmakta olup, halen 1 adet lot yapılmış ve depolamaya devam edilmektedir. Depo tabanı doğal kil yapılıdır. Oluşan sızıntı suyu Atık Yönetimi Genel Esaslarına İlişkin Yönetmeliğinin 19 07 03 kodunda belirtilen sızıntı suyu olup, II. Sınıf Düzenli Depolama Tesisi Lisansına sahiptir. Depolama sahası altında 2.406,25 m³ kapasiteli sızıntı suyu havuzu bulunmaktadır. 2014 yılında 65000 ton evsel atık toplanmıştır.

Çizelge 718 – Kırıkkale ilinde bulunan bertaraf tesisleri sayılar

Katı Atık Bertaraf Tesisi Sayısı	1
Lisanslı Ambalaj Atığı Toplama Ayırma Tesisi ve Geri Dönüşüm Tesisi Sayısı	0

İlde 2014 yılında 13 tesiste toplam 59.540 kg atık madeni yağ oluşmuştur. Toplanan atık yağın 14.840 kg'ı atık motor yağı, 44.700 kg'ı da atık sanayi yağıdır.

2014 yılında ilde 10.091 kg bitkisel atık yağ toplanmıştır. Ömrünü Tamamlamış (Hurda) Araç kapsamında 2 adet ÖTA işleme tesisinde 313,51 Ton hurda araç işlenmiştir.

Çizelge 719 – Kırıkkale ilindeki 2014 yılı ildeki demir ve çelik üreticileri üretim kapasiteleri, cüruf ve bertaraf yöntemi (Kırıkkale ÇŞİM, 2014)

Tesis Adı	Kullanılan Hammadde Miktarı (ton/yıl)	Cüruf Miktarı (ton/yıl)	Bertaraf Yöntemi
Kırıkkale Demir Çelik San. Tic. A.Ş. Kırıkkale Şubesi	46000	2750	Lisanslı Firmaya Satış
MKEK Ağır Silah ve Çelik Fab. Müd.	4284	272	Geçici Depolama
Sezgin Çelik Döküm Makine İmalat Taah. San. ve Tic. Ltd. Şti. Kırıkkale Şubesi	1300	4	Geri Dönüşümlü Olarak Tesiste Kullanılmaktadır
TOPLAM	51584	3026	

Kırıkkale'de oluşan tıbbi atıklar Katı Atık Düzenli Depolama Sahasında bulunan Tıbbi Atık Sterilizasyon tesisinde sterilizasyon işlemine tabi tutulmaktadır. Söz konusu tesis 15.03.2012 tarihinde Tıbbi Atık Sterilizasyon konulu lisans almıştır. 2014 yılında ilde 385,718 ton tıbbi atık toplanarak sterilizasyon tesisine gönderilmiştir.

Kırıkkale'de 2014 yılı itibarıyla "Büyük Endüstriyel Kazaların Kontrolü Hakkında Yönetmelik" kapsamında 10 adet üst seviye, 14 adet de alt seviye olmak üzere toplam 24 adet SEVESO tesisi bulunmaktadır.

4. Doğa Koruma, Biyoçeşitlilik ve Tabiat Varlıklarını Koruma Çalışmaları

Kırıkkale florasında 126 endemik tür tespit edilmiştir. Endemizm oranı %13,6'dır. Endemik bitkilerin tamamı IUCN kategorilerine göre sınıflandırılmış olup 1 adet CR, 2 adet EN, 7 adet VU, 2 adet LR (cd), 1 adet LR (nt), 113 adet LR (lc) ve kategorisine giren endemik bitki türü bulunmaktadır.

Omurgasız faunasından; eklembacaklılardan 109 tür, yumuşakçalardan 2 tür, halkalı solucanlardan 1 tür ve tekerlekli hayvanlardan 14 tür olmak üzere toplam 126 tür tespit edilmiştir. İlde, kelebeklere ait toplam 638 tür tespit edilmiştir. Bu türlerden 42'si Türkiye için ilk kayıttır. Omurgalı faunasından; 10 tür balık, 3 tür iki yaşamlı, 14 tür sürüngen, 61 tür kuş, 22 tür memeli tespit edilmiştir.

Kırıkkale ili Bahşılı ilçesi Karaahmetli beldesinde 107 ha büyüklüğünde alan 29.06.2009 tarihli Bakanlar Kurulu kararı ile Karaahmetli Tabiat Parkı ilan edilmiştir.

5. Arazi Kullanımı

Çizelge 720– Kırıkkale ilinin arazi kullanım durumu

Arazi Kullanım Türü	Alan (ha)	%
Tarım Arazileri	234.871,0	48,15
Su Kütlesi	2.777,5	0,57
Orman	46.199,0	9,47
Sulak Alan	0,0	0,00
Çayır ve Mera	142.338,0	29,18
Yerleşim Yerleri, Yapay Bölgeler	61.629,5	12,63

5302 sayılı İl Özel İdare Kanunu kapsamında Kırıkkale ili 1/100.000 Çevre Düzeni Planı değerlendirilmiş olup; 29.02.2008 tarih ve 1619 sayılı Mülga Çevre ve Orman Bakanlığının yazısı ile uygun görüş alınmıştır. 03.04.2008 tarih ve 4 nolu Kararı ile İl Belediye Meclisinde onaylandı. 03.07.2008 tarih ve 124 nolu karar ile İl Genel Meclisinde onaylanarak 07.10.2008 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

6. ÇED Kararları, Çevre İzin ve Lisans İşlemleri

Çizelge 721 – Kırıkkale ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2014 yılı içerisinde alınan ÇED Olumlu ve ÇED Gerekli Değildir Kararlarının sektörel dağılımı (Kırıkkale ÇŞİM, 2014)

Karar	Maden	Enerji	Sanayi	Tarım - Gıda	Atık - Kimya	Petrol - Doğalgaz	Turizm - Konut	TOPLAM
ÇED Gerekli Değildir	8	1			1		1	11
ÇED Gereklidir								-
ÇED Olumlu Kararı		4	1			1		6

Çizelge 722 – Kırıkkale ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzni/Çevre İzni ve Lisansı Belgesi sayıları (Kırıkkale ÇŞİM, 2014)

	EK-1	EK-2	TOPLAM
Geçici Faaliyet Belgesi	5	16	21
Çevre İzin ve Belgesi	4	8	12
Çevre İzin ve Lisans Belgesi	4	-	4
TOPLAM	13	24	37

7. Çevre Denetimleri ve Yapıtlımlar

Çizelge 723 – Kırıkkale ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı (Kırıkkale ÇŞİM, 2014)

Denetimler	Birleşik	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	Derin Deniz Deşarjı	ÇED	TOPLAM
Planlı Denetimler	28	14	3	1	6	-	2	-	-	54
Ani (plansız) denetimler	-	126	38	17	79	2	31	-	15	308
Genel Toplam	28	140	41	18	85	2	33	-	15	362

Kesilen Ceza Sayısı Kesilen		Ceza Miktarı (TL)
Egzoz Denetimi	3	2.625,00

PGD Denetim Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
13	0,00

Çizelge 724– Kırıkkale ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından uygulanan ceza miktarları ve sayısı (Kırıkkale ÇŞİM, 2014)

	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	ÇED	Diğer (Anız)	TOPLAM
Ceza Miktarı (TL)	14.529	190.051	-	-	-	700	17.594	3.897,66	236.771,66
Uygulanan Ceza Sayısı	5	3	-	-	-	1	1	15	25

BATMAN

1. Hava Kalitesi ve İklim Değişikliği

Batman ilinde hava kirliliğine neden olan etmenler; kış sezonunda ısınma amaçlı kullanılan yakıtlar, endüstriyel tesislerin şehir içinde kalması, meteorolojik etkenlerdir (örneğin, şehrin çanak şeklinde olması, inversiyonlu günlerin çok olması durgun gün sayısı 200 gün ve hava karışım yüksekliğinin 4 m olması). 2014 yılında Batman ilinde bulunan Hava Kalitesi Ölçüm İstasyonunun aylara göre verileri Çizelge 725'de verilmektedir.

Çizelge 725 - Batman ilinde 2014 yılı hava kalitesi parametreleri aylık ortalama konsantrasyon değerleri ($\mu\text{g}/\text{m}^3$; CO: mg/m^3)

MERKEZ	SO ₂	SDAGS	PM10	SDAGS
Ocak	45	-	75	14
Şubat	32	-	91	1
Mart	12	-	72	1
Nisan	7	-	56	0
Mayıs	5	-	68	0
Haziran	4	-	76	0
Temmuz	5	-	90	1
Ağustos	5	-	117	5
Eylül	3	-	101	1
Ekim	3	-	112	8
Kasım	6	-	99	9
Aralık	72	-	10	1
Ortalama	17		81	3

Batman il genelinde konut ve işyerlerinin ısıtılmasında yakıt olarak doğal gaz, kömür, odun, kalorifer yakıtı ve az miktarda motorin kullanılmaktadır. Köylerde yaşayanların ve ekonomik durumu iyi olmayan ailelerin tezek kullandığı da görülmektedir.

Batman ilinde altı firmaya Egzoz Gazı Emisyon Ölçüm Yetki Belgesi verilmiş olup ildeki 2014 yılı pul satışları ise toplamda 27.549 adettir.

2. Su ve Atık Su Yönetimi

Batman ilinde içme suyu kaynağı olarak yüzeysel su kaynaklarından yararlanılmamaktadır. İlde kullanılan suyun tamamı derin su kaynaklarından temin edilmektedir.

İlin içme suyu, Batman Çayı kenarında Diyarbakır yolu üzerinde bulunan 70 dönümlük havzada açılmış olan ortalama 50 metrelik derinlikte 18 adet kuyudan temin edilmektedir. Batman Çayı, 945 ha alanda ve 86,75 km uzunluğunda olup Kuzeyde Serim mıntkasından başlayıp Güneye doğru Kulp Çayı ile birleşerek ili terk etmektedir. Batman Çayı'nın yıllık ortalama su potansiyeli 4,2 Milyar m^3 'tür.

Batman ilinin mevcut içme suyu Batman Çayı alüvyonlarından karşılanmaktadır. Üretilen su miktarı 2014 yılında 42.573,599 m^3 tür. Batman Belediyesi BASKİ Müdürlüğü'nün verilerine göre üretilen suyun % 85,49 evsel ve % 1,37 sanayi amaçlı kullanılmaktadır. Geri kalan %13-14'ü de diğer Ticari, İnşaat, Park Bahçeler, vb. amaçlarla kullanılmaktadır. Temin edilen su, ilde yalnızca merkez ilçede bulunan bir belediye kent nüfusuna hizmet vermektedir. Nüfus mevsimsel değişkenlik göstermektedir. 650 km lik şebeke ağı ise 369.000 statik nüfusa hizmet etmektedir. İlde içme suyu arıtım tesisi bulunmamaktadır. Ancak klorlama işlemi yapılmaktadır.

Batman ilinde kanalizasyon hizmeti verilen nüfus %95'e ulaşmıştır. İlde oluşan evsel ve endüstriyel atık suları arıtmak için Batman Belediyesine ait olan 2011 yılında hizmete alınmış olan bir arıtma tesisi bulunmaktadır. 2014 Yılı Atıksu Arıtma Tesisine giren toplam atıksu miktarı 17.113,390 m^3 /yıl dir. Belediyenin atıksu arıtma tesisinden çıkan arıtma çamuru mevcut haliyle belediye katı atık sahasına gönderilmektedir.

Çizelge 726 – Batman ilinde faaliyette olan kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu

Belediye Atıksu Arıtma Tesisi (AAT) Adı	AAT Türü	AAT Kapasitesi (m ³ /gün)	AAT Arıtma Çamuru Miktarı (ton/gün)
Batman Belediyesi Atıksu Arıtma Tesisi	Fiziksel	61.000	

Batman Organize Sanayi Bölgesinin atıksu arıtma tesisi 2013 yılında işletmeye alınmıştır. Arıtma Tesisi biyolojik arıtmadan oluşmaktadır. Kapasitesi 600 ton/gün dür.

Ayrıca TÜPRAŞ Rafinerisinin de hem endüstriyel hem de evsel atıksuyunu arıttığı bir atıksu arıtım tesisi bulunmaktadır. Arıtım tesisi faaliyette olup, tesisin proses akışına uygun özelliklere sahiptir. Tesis çıkış suyu kalitesi, doğrudan doğruya İluh Deresi'ne deşarj edilmeye uygundur.

3. Atık

Batman ilinde 2014 yılında üretilen belediye atık miktarı toplam 1050 ton/gün'dür. İlde Düzenli Evsel Katı Atık Depolama sahası bulunmamakta olup atıklar Raman Katı Atık Sahasında vahşi olarak depolanmaktadır. Avrupa Birliği Katılım Öncesi Mali İşbirliği Programı kapsamında yürütülen "Batman Katı Atık Projesi"nin Avrupa Komisyonu değerlendirme süreci devam etmektedir. Değerlendirme süreci tamamlandıktan sonra Katı Atık Depolama sahası için ihale ve inşaat süreci başlatılacaktır. Düzenli Evsel Katı Atık Depolama sahası ile ilgili çalışmalar yapılmakta olup Batman (Merkez), Kozluk, Gercüş, Beşiri, Sason, Hasankeyf, Balpınar, İkköprü, Bekirhan belediyelerinden oluşan Batman Katı Atık Tesisleri Yapma ve İşletme Birliği kurulmuştur.

Batman'da 2014 yılında Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Atık Ambalaj Sisteminde kayıtlı toplam 43 işletmeci bulunmaktadır. 2014 yılında toplam 750.838 kg ambalaj piyasaya sürülmüştür.

Çizelge 727 – Batman İlinde Bulunan Bertaraf Tesisleri Sayıları

Katı Atık Bertaraf Tesisi Sayısı	0
Lisanslı Ambalaj Atığı Toplama Ayırma Tesisi ve Geri Dönüşüm Tesisi Sayısı	0

İlde zamana bağlı olarak artan bir sanayi artışı mevcuttur. Şehirde en önemli sanayi sektörü petrol arama ve rafinasyondur. 2014 yılında 766,851 ton atık geri dönüşüm/bertaraf tesislerine gönderilmiştir.

İlde ortaya çıkan hafriyat toprağı, inşaat ve yıkıntı atıkları Batman Belediyesi tarafından Ahmet Necdet Sezer Bulvarı Siirt Yolu Kavşağında bulunan saha (Eski Çöp Döküm Sahası) gönderilmektedir. Ancak hafriyat atık depolama sahası kapasitesini doldurduğundan sahaya atık kabul edilememektedir. 18.03.2004 tarih ve 25406 sayılı resmi gazetede yayımlanan Hafriyat Toprağı, İnşaat ve Yıkıntı Atıkların Kontrolü Yönetmeliğinin 8. maddesi gereğince; Batman ili Merkez İlçesi Tilmis mevkiinde 2304/3 parsel numaralı 36.976,76 m² lik Batman Belediyesi mülkiyetine ait olan arazinin Hafriyat Toprağı ve İnşaat/Yıkıntı Atıkları Depolama sahası olarak belirlenmiş ve faaliyete geçmiştir. Hafriyat toprağı ve inşaat/yıkıntı atıkların toplanması, taşınması ve bertaraf faaliyetleri Batman Belediyesi Çevre Koruma ve Kontrol Müdürlüğü kontrol ekibince denetlenmektedir.

İlde sterilizasyon tesisi bulunmadığı için "Tıbbi Atıkların Kontrolü Yönetmelik" kapsamında Mülga Çevre ve Orman Bakanlığını 05.11.2010 tarih ve 18729 sayılı 2010/17 Genelgesi kapsamında Batman Belediyesi Van ilindeki sterilizasyon tesisiyle protokol imzalamış bulunmakta olup tıbbi atıklar sterilizasyon tesisinin lisanslı araçlarıyla taşınıp Van İline gönderilmektedir.

2014 yılında 17,122 ton Atık motor yağı 5,580 ton atık sanayi yağı geri kazanım tesisine gönderilmiş olup 0,042 ton atık motor yağı firmalar tarafından stokta bekletilmiştir. Ayrıca Batman İlinde 1 tane atık yağ geri kazanım tesisi bulunmaktadır.

2009-2014 yılları arasında bitkisel atık yağ taşıma lisanslı araç bulunmamaktadır. Bitkisel atık yağlar için geçici depolama izni verilen depo bulunmamaktadır. 2014 yılında Batman İlinde 13 ton 126 kg bitkisel atık yağ toplanmış olup, Bakanlığımız tarafından lisanslandırılmış geri kazanım tesislerine gönderilmiştir.

Batman İlinde ek yakıt olarak ÖTL kullanan tesis bulunmamaktadır. 2014 yılında 13.700 kg ömrünü tamamlamış lastik toplanmış olup, Bakanlığımız tarafından lisanslandırılmış geri kazanım tesislerine gönderilmiştir.

4. Doğa Koruma, Biyoçeşitlilik ve Tabiat Varlıklarını Koruma Çalışmaları

Orman alanları, meşe başta olmak üzere menengiç (bitim), ceviz, çınar, kavak ve çeşitli meyve ağaçlarından oluşmaktadır. Alçak ve düz alanlarda, Yavşan (Pelin) ile Kekik türleri yaygındır. Bunlar arasına bazı Gramanie cinslerine ait alt türler ile diğer bölgelerde rastlanmayan tipik step türleri girmektedir. Daha yüksek ve eğimli yamaçlarda ise yastık formundaki Astragalus sp. (Gevenler), Onobrychis sp., Acantholimon sp. gibi bitkiler yaygın bulunmaktadır. Bunlar arasında; Genista, Tyhmus, Verbascum, Phlomis, Salvia, Cousinia, Stachys, Sideritis ve daha pek çok cins tür bulunmaktadır. Kirpi, tarla faresi, çöl sıçanı, avurtlak, kayalık faresi, çüce yarasa memeli türler olarak ön sıralarda yer almaktadır.

Kuş faunasının tespiti oldukça zor olmasına rağmen çayak türleri, kartal türleri, keklik türleri, bülbül türleri, ötleğen, ardıç, sinekkapan, çekirge kuşu, toygar türleri, baykuş türleri bölgede yaşayan bazı kuş türleridir.

Sürüngen türleri, bölgede bol olarak bulunmakta ancak tehlikeli olmayan canlılardır. Başlıcaları; tosbağa, keler, kertenkele türleri ve yılan türleridir.

Batman İlinde, 2863 Sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu kapsamında tescil varlığı ve doğal sit alanı bulunmamaktadır. Batman'da tabiat parkı, tabiat anıtı ve tabiat koruma alanları da bulunmamaktadır.

5. Arazi Kullanımı

Çizelge 728 - Batman ilinde arazi kullanım durumu

Arazi Kullanım Türü	Alan (ha)	%
Tarım Arazileri	156.908	34
Orman	81.454	17
Çayır ve Mera	71.465	15
Tarıma elverişsiz arazi	4.000	34

Bakanlık Makamının 21/02/2013 tarihli ve 2737 sayılı Olur'u ile Bakanlığımızca 21/02/2013 tarihinde onaylanan ve Batman ilini de kapsayan Mardin-Batman-Siirt-Şırnak-Hakkâri Planlama Bölgesine ait 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planına askı sürecinde gelen itirazlar sonrasında; "Mardin-Siirt-Batman-Şırnak-Hakkâri Planlama Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı" (L47, M45, M46, M47, M48, M51, M52, N45, N46, N47 ve N48 Paftaları), Plan Açıklama Raporu ve Plan Hükümleri, Bakanlık Makamının 02.08.2013 tarih ve 12130 sayılı Olur'u ile 644 sayılı Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın Teşkilat ve görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin 7. Maddesi uyarınca onaylanmıştır.

6. ÇED Kararları, Çevre İzin ve Lisans İşlemleri

Çizelge 729 – Batman ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2014 yılı içerisinde alınan ÇED Olumlu ve ÇED Gerekli Değildir Kararlarının sektörel dağılımı (Batman ÇŞİM, 2014)

Karar	Maden	Enerji	Sanayi	Tarım - Gıda	Atık - Kimya	Ulaşım Kıyı	Turizm - Konut	Hastane	TOPLAM
ÇED Gerekli Değildir	11	-	-	-	-	-	-	1	12
ÇED Olumlu Kararı	-	4	-	-	-	-	-	-	4

Çizelge 730 – Batman ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzni/Çevre İzni ve Lisansı Belgesi sayıları (Batman ÇŞİM, 2014)

	EK-1	EK-2	TOPLAM
Geçici Faaliyet Belgesi	0	9	9
Çevre İzin ve Lisans	1	8	9
TOPLAM	1	17	18

7. Çevre Denetimleri ve Yapıtlımlar

Çizelge 731 – Batman ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı (Batman ÇŞİM, 2014)

Denetimler	Birleşik	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	ÇED	TOPLAM
Planlı Denetimler	21	81	47	12	20	6	2	68	257
Ani (plansız) denetimler	-	9	2	1	-	2	1	1	16
Şikayet	-	47	2	8	2	-	9	-	68
Genel Toplam	21	137	51	21	22	8	12	69	341

Kesilen Ceza Sayısı Kesilen		Ceza Miktarı (TL)
Egzoz Denetimi	0	0,00

PGD Denetim Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
0	0,00

Çizelge 732 – Batman ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından uygulanan ceza miktarları ve sayısı (Batman ÇŞİM, 2014)

	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	ÇED	Diğer (Anız)	TOPLAM
Ceza Miktarı (TL)	14.529	190.051	-	-	-	700	17.594	3.897,66	236.771,66
Uygulanan Ceza Sayısı	5	3	-	-	-	1	1	15	25

1. Hava Kalitesi ve İklim Değişikliği

2014 yılında Şırnak ilinde bulunan Hava Kalitesi Ölçüm İstasyonunun aylara göre verileri Çizelge 733 'da verilmektedir.

Çizelge 733 - Şırnak ilinde 2014 yılı hava kalitesi parametreleri aylık ortalama konsantrasyon değerleri ($\mu\text{g}/\text{m}^3$; CO: mg/m^3)

	SO ₂	AGS*	PM10	AGS*	CO	AGS*	NO	AGS*	NO ₂	AGS*	NO _x	AGS*	OZON	AGS*
Ocak	385		35		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Şubat	362		28		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mart	164		33		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nisan	18		23		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mayıs	12		22		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Haziran	8		23		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Temmuz	9		38		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ağustos	11		37		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Eylül	13		32		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ekim	29		32		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kasım	280		26		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Aralık	487		36		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

2. Su ve Atık Su Yönetimi

DSİ 10.Bölge Müdürlüğünün denetiminde yapımı tamamlanan Şırnak İçme Suyu Tesisleri ve İsale Hattı 1. Kademe İnşaatı işi 2009 yılında başlanıp 2010 yılında tamamlanmıştır. Yapılan tesislerle Mijin kaynağından Şırnak merkez, Şenoba, Hilal ve Balveren beldelerine 2020 yılı ihtiyacı olan 8,07 milyon m³/yıl içme kullanma suyu sağlanmıştır. TÜİK tarafından Şırnak ilinde 2012 yılı itibariyle içme ve kullanma suyu şebekesi ile hizmet verilen belediye sayısı 20, toplam hizmet verilen belediye nüfusu 310.458 olarak belirlenmiştir. İçme suyu artım tesisi mevcut değildir.

2014 yılında nüfusun yaklaşık %89'ı kanalizasyon hizmetlerinden yararlanmaktadır. Kanalizasyon şebekesi ile hizmet verilen belediye sayısı 19'dur. Kanalizasyon şebekesi ile hizmet verilen belediye nüfusu 306.594 tür. İlde, atıksu arıtma tesisi hizmeti verilen belediye bulunmamaktadır.

Çizelge 734 - Şırnak ilinde faaliyette olan kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu

Belediye Atıksu Arıtma Tesisi (AAT) Adı	AAT Türü	AAT Kapasitesi (m ³ /gün)	AAT Arıtma Çamuru Miktarı (ton/gün)
Şırnak Belediyesi AAT	Proje aşamasında	-	-
Cizre Belediyesi AAT	Proje aşamasında	-	-
Güçlükonak Belediyesi AAT	Proje aşamasında	-	-
Silopi Belediyesi AAT	İhale aşamasında	-	-

3. Atık

İlde toplanan atık miktarı 2014 yılı itibariyle TÜİK tarafından 139.255 ton/yıl olarak belirtilmiştir. İlde düzenli depolama tesisi henüz bulunmamaktadır. Düzenli depolama tesisi yapım aşamasındadır. İlde Şırnak-Cizre karayolu 7.km güneybatı yönü 1/25.000' lik Cizre-M8-C3 pafta sınırları içerisinde bulunan alanda vahşi olarak depolanmaktadır

Çizelge 735 – Şırnak ilinde bulunan bertaraf tesisleri sayıları Katı Atık

Katı Atık Bertaraf Tesisi Sayısı	0
Lisanslı Ambalaj Atığı Toplama Ayırma Tesisi ve Geri Dönüşüm Tesisi Sayısı	0

Silopi Termik Santrali Tehlikesiz Atık Depolama Alanı Şırnak ili, Silopi ilçesi, Çalışkan Beldesi'nin kuş uçuşu 4,5 km kuzeybatısında ve Görümlü Beldesinin 3,5 km güneydoğusunda yer almaktadır. Tehlikesiz Atık Depolama Alanı Santral alanının batısında yaklaşık olarak 700 m uzaklıkta bulunmaktadır. Depolama tesisinin inşaatı 2009 tarihinde tamamlanmış olup santralin üretime başladığı 02/05/2009 tarihinden itibaren işletmeye alınmıştır. Silopi Termik Santrali'nde yılda 328.510 ton kömür kullanılmakta ve 110.000 ton cüruf ve uçucu kül oluşmaktadır.

30.03.2011 tarihi itibarı ile il ve ilçe belediyeleri, bir Lisanslı Tıbbi Atık Sterilizasyon tesisi ile sözleşme yapmış olup söz konusu tıbbi atıklar Van ilinde bulunan Lisanslı Tıbbi Atık Sterilizasyon tesisine götürülerek bertaraf edilmektedir.

2014 yılı itibarıyla Şırnak ilinde "Büyük Endüstriyel Kazaların Kontrolü Hakkında Yönetmelik" kapsamında SEVESO kuruluşu bulunmamaktadır.

4. Doğa Koruma, Biyoçeşitlilik ve Tabiat Varlıklarını Koruma Çalışmaları

İl sınırları içerisinde biyolojik çeşitlilik ve endemik flora/fauna türleri ile ilgili yapılmış bir araştırma bulunmamakla birlikte, Şırnak ili Silopi ilçesinde Varanus griseus türü sürüngenin yaşam alanları mevcuttur. Söz konusu sürüngenin dünyada yayılış alanları, Kuzey Afrika'dan başlayarak ülkemizin güneydoğu bölgesini de içine alacak şekilde Suriye, Filistin, Lübnan, Ürdün ve Irak'ta bulunur. Dev kertenkele türü ülkemizde Suriye ve Irak sınırındaki Şanlıurfa ve Şırnak ili sınırlarında yayılmıştır. Şırnak ili Silopi ilçesinde, Kapılı, Çiçekli, Ortaköy, Çiftlik, Buğdaylı, Ovaköy, Aktepe ve Çardaklı köylerinde görülmektedir. Tüm dünyada geniş bir yayılış sahasına sahip olan dev kertenkele, sayılarının hızla azalması nedeniyle IUCN tarafından nesli tükenme tehlikesi ile karşı karşıya olan türlerin yer aldığı "Kırmızı Liste"de yer almakta olup, durumu "Hassas" olarak tarif edilmiştir.

Fotoğraf 155- Çöl Varanı- Dev Kertenkele

İl genelinde 2873 sayılı Milli Parklar Kanunu kapsamında henüz koruma statüsünde alan (Milli Parklar, Tabiat Parkları, Tabiatı Koruma Alanı, Tabiat Anıtı) bulunmamakta olup, potansiyel alanlar (Cudi Dağı Milli Parkı, Güneş Tabiat Parkı vb.) değerlendirilmektedir.

5. Arazi Kullanımı**Çizelge 736 – Batman ilinde arazi kullanım durumu**

Arazi Kullanım Türü	Alan (ha)	%
Tarım Arazileri	151.548,5	22,09
Su Kütlesi	2.683,5	0,38
Orman	257.600,5	37,58
Sulak Alan	0,0	0,00
Çayır ve Mera	207.120,0	30,20
Yerleşim Yerleri, Yapay Bölgeler	66.930,0	9,75

644 sayılı Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin 7. Maddesi uyarınca, Bakanlık Makamının 02/08/2013 tarihli ve 12130 sayılı Olur'u ile onaylanan "Mardin-Siirt-Batman-Şırnak-Hakkari Planlanma Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı, Şırnak Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü tarafından 28/08/2013-27/09/2013 tarihleri arasında askıya çıkarılmıştır.

6. ÇED Kararları, Çevre İzin ve Lisans İşlemleri

Çizelge 737 – Şırnak ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2014 yılı içerisinde alınan ÇED Olumlu ve ÇED Gerekli Değildir Kararlarının sektörel dağılımı (Şırnak ÇŞİM, 2014)

Karar	Maden	Enerji	Sanayi	Tarım - Gıda	Atık - Kimya	Ulaşım Kıyı	Turizm - Konut	TOPLAM
ÇED Gerekli Değildir	6	0	0	0	0	0	1	7
ÇED Olumlu Kararı	0	6	0	0	0	0	0	4

Çizelge 738 – Şırnak ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzni/Çevre İzni ve Lisansı Belgesi sayıları (Şırnak ÇŞİM, 2014)

	EK-1	EK-2	TOPLAM
Geçici Faaliyet Belgesi	0	0	0
Çevre İzin Belgesi	0	0	0
Çevre Lisans Belgesi	0	2	2
TOPLAM	0	2	2

7. Çevre Denetimleri ve Yaptırımlar

Çizelge 739 – Şırnak ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı (Şırnak ÇŞİM, 2014)

Denetimler	Planlı Denetimler	Ani (plansız) Denetimler	Şikayet Denetimleri	Toplam
2014	7	491	10	508

	Kesilen Ceza Sayısı Kesilen	Ceza Miktarı (TL)
Egzoz Denetimi	1	875,00

PGD Denetim Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
3	0,00

Çizelge 740 – Şırnak ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından uygulanan ceza miktarları ve sayısı (Şırnak ÇŞİM, 2014)

	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	ÇED	Diğer	TOPLAM
Ceza Miktarı (TL)	137.249	42.232	0	35.193	0	0	0	0	214.674
Uygulanan Ceza Sayısı	4	1	0	1	0	0	0	0	6

BARTIN

1. Hava Kalitesi ve İklim Değişikliği

Bartın İli 2. derecede hava kirliliği yaşanan 21 il arasında bulunmaktadır. Coğrafi konum ve topografik yapı sebebi ile şehrin %80 inde hava sirkülasyonu yoktur. Kış aylarındaki meteorolojik şartlar kirli havayı dağıtamamaktadır. İlin bazı bölgelerinde doğal gaz kullanımına başlanmış olup, çalışmaları devam etmektedir. Çalışmaların tamamlanması halinde kömür kullanımının önemli oranda azalacağı, buna bağlı olarak hava kalitesinde olumlu yönde gelişme olması beklenmektedir.

İlde 2014 yılında konutlarda 7.636.301 m³, sanayide de 33.943.916 m³ doğal gaz kullanılmıştır.

2014 yılında Bartın ilinde bulunan Hava Kalitesi Ölçüm İstasyonunun aylara göre verileri Çizelge 741'de verilmektedir.

Çizelge 741 - Bartın ilinde 2014 yılı hava kalitesi parametreleri aylık ortalama konsantrasyon değerleri (µg/m³; CO: mg/m³)

	SO ₂	AGS*	PM10	AGS*
Ocak	39	-	-	-
Şubat	35	-	106	1
Mart	20	-	77	3
Nisan	9	-	64	4
Mayıs	3	-	42	-
Haziran	2	-	40	-
Temmuz	2	-	34	-
Ağustos	3	-	36	-
Eylül	3	-	40	-
Ekim	6	-	54	-
Kasım	15	-	75	4
Aralık	26	-	102	15

Bartın ilinde egzoz gazı emisyon ölçüm yetki belgesi verilen 6 adet yetkili servis ile egzoz ölçümü yapılmaktadır. 2014 yılında egzoz gazı ölçüm yetki belgesine sahip işletmelere toplamda 23.095 adet egzoz emisyon ölçüm pulu ve 6.747 adet egzoz emisyon ruhsatı verilmiştir. Trafığe kayıtlı olan araçların yaklaşık 22.767 si egzoz gazı emisyon ölçümü yaptırmıştır.

2. Su ve Atık Su Yönetimi

Bartın ilinde ana içme ve kullanma suyu kaynağı Ulupınar –Bahçecik membasıdır. Ayrıca Karaçay mevkiinde sondaj ve keson kuyuları ile Potbaşı mevkiinde keson kuyuları mevcuttur. Kaman Köyünde de Kavşak içme suyu membası bulunmaktadır. 2014 yılında evsel amaçlı 2.061.286 m³ ve sanayi amaçlı da 82.828 m³ su tüketilmiştir. (Bartın Belediyesi Su İşleri Müdürlüğü, 2014). 2014 yılında Belediye tarafından temin edilen içme ve kullanma suyunun yaklaşık % 55'i Ulupınar kaynağından % 27'si keson kuyulardan, % 16'sı sondajlardan ve % 2'si de Kavşak içme suyu membasından elde edilmiştir.

Bartın ilinde belediyelere ait atıksu arıtma tesisi bulunmamakta olup, 2872 Sayılı Çevre Kanununun Geçici 4. Maddesi kapsamında atıksu arıtma tesislerini kurup - işletmeye alacaklarına dair İş Termin Planlarını Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğüne sunmuşlardır.

Çizelge 742 - Bartın ilinde faaliyette olan kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu

BARTIN	Belediye Atıksu Arıtma Tesisi/Deniz Deşarjı Olup Olmadığı?			Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Türü			Mevcut Kapasitesi (ton/gün)	Arıtılan/Deşarj Edilen Atıksu Miktarı (m ³ /sn)	Deşarj Noktası koordinatları	Deniz Deşarjı	Hizmet Verdiği Nüfus	Oluşan AAT Çamur Miktarı (ton/gün)
	Var	İnşa/plan aşamasında	Yok	Fiziksel	Biyolojik	İleri						
İl Merkez	Bartın	x		x	x		18.624				42.500	
İlçeler	Amasra	x		x	x						6.338	
	Kurucaşile	x		x	x						2.892	
	Ulus	x		x	x						3.112	

Bartın ilinde sanayi kuruluşları genellikle Organize Sanayi Bölgesi'nde bulunmaktadır. Organize Sanayi Bölgesi'ne ait atıksu arıtma tesisi inşaat aşamasındadır. Organize Sanayi Bölgesi atıksu arıtma tesisi, deşarj edilecek atıksu miktarı 1.700 m³/gün olarak projelendirilmiştir. İlde Organize Sanayi Bölgesi'nde 4 adet tesisin endüstriyel atıksu arıtma tesisi, OSB dışında da 21 adet tesisin atıksu arıtma tesisi bulunmaktadır.

Batı Karadeniz Bölgesi'nde balıkçılık olarak yapılan üretimlerin en önemli bölümü Bartın-Amasra-Kurucaşile sahillerinde yapılmaktadır. Denizde balık çiftliği bulunmamaktadır. Ayrıca "deniz", ulaşım sektöründe su yolu olarak kullanılmamaktadır. Bartın ili sınırlarında dört adet liman bulunmaktadır. İlde Mavi Bayrak almaya hak kazanmış plaj ve marina bulunmamaktadır.

3. Atık

İlde katı atıklar Gürgeçpınarı Mevkiindeki alanda vahşi depolama ile depolanmaktadır. Bartın Belediyeler Birliği'nden alınan verilere göre katı atık miktarı toplamda yaklaşık 82.125 ton/yıldır.

Bartın Belediyeler Birliğince, 5491 Sayılı Kanunla Değişik 2872 Sayılı Çevre Kanunu'nun Geçici 4. Maddesi gereği Katı Atık Bertaraf Tesisi kurmak için Mayıs 2012 tarihli İş Termin Planı Bartın Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğüne sunulmuştur. Bu kapsamda; İl Mahalli Çevre Kurulu Kararı ile Zonguldak İli E28-C1 pafta haritada Kaman Köyü sınırları içerisinde yer alan yaklaşık 98.029,94 m²'lik alan "Bartın İli Katı Atık Bertaraf Tesisi" alanı olarak belirlenmiş olup, projeye ait ÇED süreci tamamlanmıştır.

Çizelge 743 – Bartın ilinde bulunan bertaraf tesisleri sayıları

Katı Atık Bertaraf Tesisi Sayısı	0
Lisanslı Ambalaj Atığı Toplama Ayırma Tesisi ve Geri Dönüşüm Tesisi Sayısı	1

2014 yılı itibarıyla ilde 1 Adet Geçici Faaliyet Belgeli ambalaj atığı toplama- ayırma tesisi bulunmaktadır.

İlde 159 firmanın Tehlikeli Atık Beyan Sistemine kaydı bulunmakta olup, oluşan tehlikeli atıklarını lisanslı tehlikeli atık taşıma araçları ile Tehlikeli Atık Geri Kazanım ve Bertaraf Tesislerine göndermektedirler. Bartın ilinde 2014 yılında 11,97 ton bitkisel atık yağ toplanmıştır. 2014 yılında Bartın ilinde 50.600 kg atık akümülatör, 780 kg atık pil toplanarak lisanslı tesislere bertaraf için gönderilmiştir.

İlde "Tıbbi Atıkların Kontrolü Yönetmeliği" kapsamında toplanan tıbbi atıklar Zonguldak'ta bulunan bir 'Tıbbi Atık Bertaraf Tesisi'ne gönderilmektedir. 2014 yılında ilde 167 ton tıbbi atık toplanmıştır.

4. Doğa Koruma, Biyoçeşitlilik ve Tabiat Varlıklarını Koruma Çalışmaları

Bartın'daki ormanlık alanlar, bitki ve ağaç türü zenginlikleri ile yaban hayvanları yönünden Türkiye'nin en ilginç ve en zengin ormanlık alanlarından. Bartın'ın bitki örtüsünde geniş yer tutan ormanlar genellikle yayvan ve iğne yapraklı ağaçlardan oluşur. Sahil boyunca 600 m yüksekliğe kadar olan alanın karakteristik ağaçları; Meşe, Kayın ve Gürgeç'dir. Sahilden içeride ve 1.500 m den yüksek kesimlerde; Kayın, Kestane, Köknar ve Çam türleri, sahil şeridinde de Ceviz, Kestane ve Fındık plantasyonları yaygındır (Son yıllarda mandalina-portakal-kivi yetiştiriciliği de bu plantasyon içinde yerini almaya başlamıştır).

Bartın İli ve çevresinde 4 adet endemik bitki türü tespit edilmiştir. Bu endemik bitkilerin ad ve popülasyonları aşağıdaki gibidir (Z.KAYA Bartın Florası 1999).

- Centaurea kilaea - Dar popülasyon
- Centaurea cadmea - Dar popülasyon
- Abies nordmanniana subsp. Normandiana
- Campanula lyrata subsp. lyrata – Normal

Memelilerden kurt, çakal, gelincik, porsuk, tilki, ağaç sansarı, sincap, kirpi, köstebek, yediuyur; kuş çeşitleri: arasında ise leylekler, atmacalar, doğanlar, baykuşlar, şahin, alakarga, saksağan, üveyik, gugukkuşu, kukumav, puhu, saka, serçe, çam, ağaçkakan, bıldırcın, kınalıkeklik, sülün, çulluk, karatavuk yer alır.

%52'si ilimiz sınırları içerisinde bulunan Küre Dağları Milli Parkı, Karadeniz Bölgesinin batı bölümünde, Bartın ve Kastamonu illeri sınırları içinde ve Küre Dağları üzerinde yer almaktadır. Milli Park, "Tampon Zon"la birlikte toplam 117.787 ha. alanı kapsamakta olup, 37.000 ha.lık bölümü yerleşim ve kullanıma açılmamış bakir alanlardır.

1.200 yaşındaki doğal, yaşlı ve bakir ormanlar; biyolojik çeşitlilik; uluslararası öneme sahip karstik alan; değişik çağlara ait kültür mirası ve rekreasyon potansiyeli; Milli parkın ayrılma kriterlerini oluşturmuştur. Milli park barındırdığı 129 kuş türüyle Orman kuşları bakımından "Türkiye'nin Önemli Kuş Alanları" listesinde yer almaktadır. Bunun yanında 1.050 bitki türünü içermekte ve 43 tür bitki dünyada sadece burada yaşamaktadır. Alanda 71 farklı memeli ve sürüngen türünün yaşadığı tespit edilmiştir. Küre Dağları, çok sayıda hayvan türü için sunduğu yaşam ortamları ile de biyolojik açıdan çok önemli bir alan. Vaşak, yaban kedisi, susamuru, bozayı ve ulugeyik gibi memeli türleriyle birlikte, bölgede Türkiye'de yaşayan 132 memeli türünün 30 kadarına rastlanıyor.

Bakanlığımızın (Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü) sorumluluğu altında yürüttüğü çalışmalar neticesinde Bartın ili sınırları içerisinde, 14 adet doğal sit alanı, 6 adet anıt ağaç ve 1 adet mağara olmak üzere toplamda 21 adet koruma altına alınmış (tescil edilmiş) alan bulunmaktadır. Bartın İli sınırları içerisinde koruma altına alınan alanlara (doğal sit alanları, mağaralar ve anıt ağaçlar) ait bilgiler aşağıda Çizelge 740'de yer almaktadır.

Çizelge 744 – Bartın ilinde koruma altına alınan yerler

1	Bartın İli, Güzelcehisar Köyü Suuçuran Mevkii ile Güzelcehisar Burnu Arasındaki Kıyı Bandı	Ankara Kültür ve Tabiat Varlıklarının Koruma Kurulunun 16/12/1988 tarih ve 605 sayılı kararı	1.Derece Doğal Sit Alanı
2	Bartın İli, Amasra İlçesi Göçkündemirci Köyü Kıyı Şeridi	Ankara Kültür ve Tabiat Varlıklarının Koruma Kurulunun 10/11/1992 tarih ve 2730 sayılı kararı	1.Derece Doğal Sit Alanı
3	Bartın İli, Amasra İlçesi Bozköyü Kıyı Şeridi	Ankara Kültür ve Tabiat Varlıklarının Koruma Kurulunun 10/11/1992 tarih ve 2730 sayılı kararı	1.Derece Doğal Sit Alanı
4	Bartın İli, Çakrazşeyhler Köyü Kıyı Şeridi	Ankara Kültür ve Tabiat Varlıklarının Koruma Kurulunun 10/11/1992 tarih ve 2730 sayılı kararı	2.Derece Doğal Sit Alanı
5	Bartın İli, Amasra İlçesi Çakrazboz Köyü Gürcüoluk Mağarası	Ankara Kültür ve Tabiat Varlıklarının Koruma Kurulunun 15/11/1994 tarih ve 3777 sayılı kararı	1.Derece Doğal Sit Alanı
6	Bartın İli, Kurucaşile İlçesi Tekkeönü Köyü Tekkeönü Kalesinin olduğu yer	Ankara Kültür ve Tabiat Varlıklarının Koruma Kurulunun 11/12/1995 tarih ve 4385 sayılı kararı	1.Derece Arkeolojik ve Doğal Sit Alanı
7	Bartın İli, Ulus İlçesi Ulukaya Köyü Ulukaya Şelalesi	Ankara Kültür ve Tabiat Varlıklarının Koruma Kurulunun 13/11/1998 tarih ve 6015 sayılı kararı	1.Derece Doğal Sit Alanı
8	Bartın Irmağı	Ankara Kültür ve Tabiat Varlıklarının Koruma Kurulunun 26/07/2002 tarih ve 8087 sayılı kararı	1.Derece Doğal Sit Alanı

Fotoğraf 156- Güzelcehisar Kıyı Şeridi

Fotoğraf 157- Ulukaya Şelalesi

Fotoğraf 158- Göçküdemirci Kıyı Şeridi

Fotoğraf 159- Bozköyü Kıyı Şeridi

Fotoğraf 160- Çakrazşeyhler Kıyı Şeridi

Fotoğraf 161- Tekkeönü Kalesi

Fotoğraf 162- Bartın Irmağı

Çizelge 744 – Bartın ilinde koruma altına alınan yerler (devamı)

9	Bartın Irmağının bazı bölümleri	Ankara Kültür ve Tabiat Varlıklarının Koruma Kurulunun 16/12/1988 tarih ve 605 sayılı kararı	2.derece veya 3.derece olarak değiştirilmiştir
10	Bartın İli, Amasra İlçesi Tavşan Adası	Karabük Kültür ve Tabiat Varlıklarının Koruma Kurulunun 28/09/2007 tarih ve 674 sayılı kararı	1.Derece Arkeolojik ve Doğal Sit Alanı
11	Bartın İli, Amasra İlçesi Kuşna Kayalıkları	Karabük Kültür ve Tabiat Varlıklarının Koruma Kurulunun 28/09/2007 tarih ve 674 sayılı kararı	1.Derece Doğal Sit Alanı
12	Bartın İli, Amasra İlçesi Poseidon Mabedinin bulunduğu tepenin kuzeybatısındaki alan	Karabük Kültür ve Tabiat Varlıklarının Koruma Kurulunun 28/09/2007 tarih ve 674 sayılı kararı	1.Derece Arkeolojik ve Doğal Sit Alanı
13	Bartın Amasra Karayolu Kuzeyi	Bartın-Amasra Karayolunun kuzeyinde bulunan alan Karabük Kültür ve Tabiat Varlıklarının Koruma Kurulunun 28/09/2007 tarih ve 674 sayılı kararı	3.Derece Arkeolojik ve Doğal Sit Alanı
14	Bartın Karabük Karayolu Sıra Ağaçlar	18/08/2009 tarihli ve 1338 sayılı Karabük KTVK Kurulu kararı	1. Derece Doğal Sit Alanı
15	Ulus İlçesi Hasandede Türbesi Çevresi	Ulus İlçesi Hasandede Türbesi çevresi Ankara Kültür ve Tabiat Varlıklarının Koruma Kurulunun 25/04/1989 tarih ve 786 sayılı kararı	1.Derece Doğal Sit Alanı
16	Bartın İli, Amasra İlçesi İnceğez Köyü İnceğez Mağarası	Ankara Kültür ve Tabiat Varlıklarının Koruma Kurulunun 25/11/2005 tarih ve 1077 sayılı kararı	
17	Bartın İli, Ulus İlçesi Hasandede İlköğretim Okulu bahçesindeki 2 adet çınar ağacı	Ankara Kültür ve Tabiat Varlıklarının Koruma Kurulunun 25/04/1989 tarih ve 786 sayılı kararı	Anıt Ağaç
18	Bartın İli, Büyükkızılkum Köyü Kavlandibi Mevkiindeki tescilli 1 adet çınar ağacı	Ankara 2 Nolu Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulunun 30/05/2012 tarih ve 39 sayılı kararı	Anıt Ağaç
19	Bartın İli, Ulus ilçesi Demirciler Sokaktaki (Uğur Mumcu Sokak) tescilli 1 (bir) adet çınar ağacı	Ankara 2 Nolu Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulunun 25/04/1989 tarihli ve 786 sayılı kararı	Anıt Ağaç
20	Bartın İli, Köyortası Mahallesi tescilli 1 (Bir) Adet Çınar Ağacı	Ankara 2 Nolu Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulunun 16/11/1993 tarihli ve 3269 sayılı kararı	Anıt Ağaç

Fotoğraf 163- Tavşan Adası

Fotoğraf 164- Kuşna Kayalıkları

Fotoğraf 165- Bartın- Amasra Karayolu Kuzeyi

Fotoğraf 166- Bartın- Karabük Karayolu Sıra Ağaçlar

5. Arazi Kullanımı

Çizelge 745 – Bartın ilinin arazi kullanım durumu

Arazinin Niteliği	Alan (ha)	Oranı %
Orman - Fundalık	1.378.047	62,07
Tarım Arazisi	704.896	31,75
Mera Arazisi	12.581	0,57
Tarım Dışı Alan	124.476	5,61
TOPLAM	2.200.000	%100

İl sınırlarının tamamını kapsayan, 1/100.000 lık Zonguldak –Bartın- Karabük Çevre Düzeni Planı 03.05.2012 tarihinde onaylandı.

6. ÇED Kararları, Çevre İzin ve Lisans İşlemleri

Çizelge 746 – Bartın ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2014 yılı içerisinde alınan ÇED Olumlu ve ÇED Gerekli Değildir Kararlarının sektörel dağılımı (Bartın ÇŞİM, 2014).

Karar	Maden	Enerji	Sanayi	Tarım - Gıda	Atık - Kimya	Ulaşım Kırığı	Turizm - Konut	TOPLAM
ÇED Gerekli Değildir	0	0	0	1	0	2	0	3
ÇED Gereklidir	0	0	0	0	0	0	0	0
ÇED Olumlu Kararı	0	1	0	0	0	0	0	1

Çizelge 747 – Bartın ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzni/Çevre İzni ve Lisansı Belgesi sayıları (Bartın ÇŞİM, 2014)

	EK-1	EK-2	TOPLAM
Geçici Faaliyet Belgesi	1	13	14
Çevre İzin Belgesi	1	23	24
Çevre Lisans Belgesi	0	1	1
TOPLAM	2	37	39

7. Çevre Denetimleri ve Yaptırımlar

Çizelge 748 – Bartın ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı (Bartın ÇŞİM, 2014)

Denetimler	Birleşik	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	Derin Deniz Deşarjı	ÇED	Diğer	TOPLAM
Planlı Denetimler	20										20
Ani (plansız) denetimler		102	119	99	68		29	0	2		419
Genel Toplam											439

Kesilen Ceza Sayısı Kesilen		Ceza Miktarı (TL)
Egzoz Denetimi	3	2.625,00

PGD Denetim Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
11	1.316,00

Çizelge 749 – Bartın ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından uygulanan ceza miktarları ve sayısı (Bartın ÇŞİM, 2014)

	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	ÇED	Diğer	TOPLAM
Ceza Miktarı (TL)	3500	0	0	5255	0	0	25094	42401	76250
Uygulanan Ceza Sayısı	4	0	0	5	0	0	2	2	13

Bartın ilinde 2014 yılında yükümlülüklerini yerine getirmeyen madencilik sektöründe faaliyet gösteren iki adet tesise Valilik Oluru ile faaliyetin durdurulması kararı verilmiştir.

ARDAHAN

1. Hava Kalitesi ve İklim Değişikliği

Yörenin yüksek olması ve yüzey şekillerinin değişkenlik göstermesi dolayısıyla il genelinde karasal iklim hakim olduğundan, kışlar uzun, sert ve kar yağışlıdır. Denizden yüksekliği 1.829 m ve karayolu ile denize uzaklığı 211 km olan ilde yaz mevsiminde en yüksek 29,2 °C'ye kadar çıkabilen sıcaklıkların, kışın -29,8 °C'ye kadar düştüğü görülmektedir.

Ardahan ilinde hava kirliliği en çok kış aylarında gözlenmekte olup bunun nedeni ise; aşırı soğuk havalardan dolayı yüksek miktarda ve bilinçsizce yakılan kömürden kaynaklanmaktadır. Kullanılan katı yakıtların tamamına yakını evsel ısınmada kullanılmaktadır. Genellikle kış aylarında kullanılan bu yakıtlar hava kalitesi sınır değerlerini aşmamakla birlikte inversiyon etkisiyle de ilin hava kalitesini yerel de olsa olumsuz yönde etkilemektedir. İlde doğalgaz şebekesi kurulması çalışmalarına 2013 yılında başlanmıştır. 2014-2015 kış sezonu itibarıyla doğalgaz kullanımı başlamıştır. Ardahan ilinde 2014 yılında konutlarda 2.000.200 m³ doğalgaz kullanılmıştır. 2014 yılında Ardahan ilinde bulunan Hava Kalitesi Ölçüm İstasyonunun aylara göre verileri Çizelge 750 'de verilmektedir.

Çizelge 750 - Ardahan ilinde 2014 yılı hava kalitesi parametreleri aylık ortalama konsantrasyon değerleri (µg/m³; CO: mg/m³)

MERKEZ	SO ₂	AGS*	PM10	AGS*	CO	AGS*	NO	AGS*	NO ₂	AGS*	NO _x	AGS*	OZON	AGS*
Ocak	64	-	70	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Şubat	27	-	68	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mart	23	-	47	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nisan	14	-	44	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mayıs	8	-	22	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Haziran	4	-	15	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Temmuz	4	-	15	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ağustos	6	-	17	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Eylül	7	-	15	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ekim	15	-	20	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kasım	36	-	37	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Aralık	36	-	47	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Ardahan ilinde hava kirleticileri emisyonlarının azaltılmasına ilişkin tedbirler Mahalli Çevre Kurulu Kararlarına belirlenmektedir. Bu çerçevede ilde enerji verimliliğinin artırılması amacıyla verimli kullanımı teşvik edilmesi ve yerelde oluşan hava kirliliğinin azaltılması konusunda broşürler hazırlanmıştır.

Hava kalitesi ile ilgili denetim ve kontroller devam etmekte olup, il düzeyinde Temiz Hava Eylem Planı hazırlanmaktadır.

Ardahan ilinde egzoz emisyon ölçüm yetki belgesi verilmiş 1 adet tesis olup söz konusu ölçüm istasyonuna 2014 yılında 5.500 adet egzoz emisyon pulu verilmiştir.

2. Su ve Atık Su Yöntemi

Ardahan Ovasında açılan araştırma kuyuları genellikle su kalitesi yönünden C1 - S1, C2 - S1 sınıflarında iyi kaliteli sulardır.

Göle Ovasında açılan araştırma kuyuları genellikle su kalitesi yönünden C1 - S1, C2 - S1 sınıflarında iyi kaliteli sulardır.

İlde su kaynakları açısından sıkıntı bulunmamakla birlikte bazı yüksek rakımdaki yerleşik köyler ile yaylalarda hayvanlar için içme suyu sıkıntısı oldukça fazladır. İldeki mevcut su kaynaklarını; yeraltı suları, nehirler, göller ve göletler oluşturmaktadır.

İlde içme ve kullanma suyu olarak kaynak suyu (Su Atan: 40 lt/sn ve Büyükdere: 80 lt/sn) kullanılmakta olup, içme ve kullanma suyu şebekesi ile hizmet verilen 1 Merkez ve 5 İlçe Belediyesi bulunmaktadır. Merkezde içme suyu şebekesi 19.075 nüfuslu şehrin tamamına hizmet vermekte olup, %100 evsel amaçlı kullanılmaktadır. Tarım ve sanayide kullanılan şebeke suyu yoktur. İçmesuyu arıtma tesisi bulunmamaktadır. İl genelinde bulunan 237 köyden 128'inde şebekeli, 99'unda ise çeşmeli su bulunmaktadır. 10 köyün suyu ise yeterli değildir.

2014 yılı nüfusu 112.242 olan Ardahan ilinde kanalizasyon şebeke hattının 1. Kademe inşaatı 1988 yılında yapılmış olup, o dönemde nüfusun yaklaşık %40'na hitap etmiştir. 2004 yılında projeleri tamamlanan kanalizasyon şebeke projesinin inşaatına 2012 yılında başlanmış, 2014 yılı sonu itibarıyla %80'i tamamlanmıştır. Mevcut şebeke nüfusun %80'ine hitap etmektedir. Geri kalan %20'lik kısmın tamamlanması için çalışmalar devam etmektedir.

Ardahan ilinde evsel atık su arıtma tesisi bulunmamaktadır. İlde yeni yapılan Organize Sanayi Bölgesinin altyapısı henüz yeni tamamlanmış olup OSB'de atıksu arıtma ve ön arıtma sistemleri bulunmamaktadır. İlimizde atık su arıtma tesisi bulunmamaktadır.

Çizelge 751 – Ardahan ilinde faaliyette olan kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu

ARDAHAN		Belediye Atıksu Arıtma Tesisi/Deniz Deşarjı Olup Olmadığı?			Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Türü			Mevcut Kapasitesi (ton/gün)	Arıtılan/Deşarj Edilen Atıksu Miktarı (m ³ /sn)	Deşarj Noktası koordinatları	Deniz Deşarjı	Hizmet Verdiği Nüfus	Oluşan AAT Çamur Miktarı (ton/gün)
		Var	İnşa/plan aşamasında	Yok	Fiziksel	Biyolojik	İleri						
İl Merkez	Ardahan		İnşa Aşamasında										
	Damal		Plan Aşamasında										
İlçeler	Posof		Plan Aşamasında										
	Hanak		Plan Aşamasında										
	Göle		Plan Aşamasında										
	Çıldır		-										

Ardahan ilinde DSİ tarafından inşa edilen veya işletilen herhangi bir depolama, sulama tesisi bulunmamaktadır. Ancak Ardahan ilinin su ve toprak kaynaklarının geliştirilmesi ve sosyo-ekonomik refah düzeyinin yükseltilmesi amacıyla "Kura Projesi" geliştirilmiştir. Proje kapsamında sınır aşan akarsularımızdan olan Kura nehrinin üzerinde yapılacak depolama ve sulama tesisleriyle yöredeki arazilerin sulu tarıma açılması yanında enerji üretilmesi de öngörülmektedir. Bu kapsamda Kura Projesi Master Plan Raporunda yer alan tesislerin bir kısmının planlama ve kesin proje çalışmalarına geçilmiş olup bu çalışmalara devam edilmektedir.

Ardahan'da 2 tanesi faaliyette 5 tanesi inşaat aşamasında olan toplam 7 adet HES bulunmaktadır. Faaliyette olan (Yeni Gün Enerji Posof III Hes) 6,13 MW, Emsat Elektrik Merekler Regülatörü 11,157 MW; inşaat aşamasında olanlardan Aydınlar Enerji Hanak HES 7,59 MWm, Aydınlar Enerji Güney HES 4,16 MWm, Pelin Enerji Kayabeyi Barajı Akıncı HES 287,301 GWh, Özmir Enerji Mir Regülatörü 5,186 MWm, EBD Enerji Köroğlu Barajı Kotanlı HES 130 MW'dır.

3. Atık

İlde katı atıkların biriktirilmesi, toplanması, taşınması ve depolanması Belediyelerce yapılmaktadır. İlde günlük miktarı 15-20 ton olan katı atıklar, ev ve işyerlerinden elden ve sabit konteynerlerden düzenli olarak toplanmaktadır. İl merkezindeki katı atıklar, il merkezine 4 km uzaklıkta Kartalpınar mevkiinde yaklaşık 45.000 m² lik bir alanı kaplayan vahşi depolama sahasında depolanmaktadır. Stabilize yolu dışında hiçbir alt yapısı olmayan katı atık depolama sahası, konum açısından aranan katı atık sahası için aranan niteliklere sahip olup yaklaşık ömrü 40-50 yıl arasındadır. İldeki atık kompozisyonu bilinmemektedir.

Ardahan İli Belediyeler Birliği tarafından söz konusu alan düzenli depolama sahası olarak planlanmış olup, Ardahan Belediyeler Birliğince İş Termin Planı çerçevesinde işlemler devam etmektedir. İlde katı atık düzenli depolama projeleri bitmiş olup Bakanlıkça onaylanmıştır. 2014 yılında ise inşaatına başlanacaktır.

"Ambalaj Atıklarının Kontrolü Yönetmeliği" kapsamında ilde bulunan ambalaj atığını piyasaya süren firmaların piyasaya sürdüğü ambalajların toplamı yıllık üç bin kilogramın altında olduğundan belgeleme yükümlülüğünden muaftır. İl sınırları içerisinde ambalajın üretimi yapan firma bulunmamakla birlikte 2014 yılı itibarıyla ambalaj atığını piyasaya süren 14 firma bulunmaktadır.

Ardahan ilinde 2014 yılında 16,42 ton atık madeni yağ bertaraf edilmiştir. 2014 yılında ilde 117,255 ton tehlikeli atık oluşmuştur (ÇŞİM, 2015). Ardahan ilinde 2014 yılında 147,260 ton Ömrünü Tamamlamış Lastik çimento fabrikasına gönderilmiştir.

İldeki tıbbi atıklar patolojik, kesiciler ve ecza atıklarından oluşmaktadır. Bu atıklar; tıbbi atık üreten sağlık kuruluşları tarafından tıbbi atık poşetlerinde (kırmızı poşetler) biriktirilmekte, toplanan tıbbi atıklar anlaşma sağlanan Erzurum Büyükşehir Belediyesi'nin sterilizasyon tesisine gönderilmektedir. 2014 yılında 71.823 ton tıbbi atık toplanmıştır.

Çizelge 752 – Ardahan ilinde bulunan bertaraf tesisleri sayıları

Katı Atık Bertaraf Tesisi Sayısı	0
Lisanslı Ambalaj Atığı Toplama Ayırma Tesisi ve Geri Dönüşüm Tesisi Sayısı	4

4. Doğa Koruma, Biyolojik Çeşitlilik ve Tabiat Varlıklarını Koruma Çalışmaları

Ardahan yüzölçümünün %6'sı orman ve fundalık alanlar oluşturmaktadır. İlde genel alan içerisinde ormanlık alan, Türkiye (%26) ve Dünya (%30) ortalamasının çok altında kalmaktadır. İldeki ormanlar büyük oranda saf sarıçamdan oluşmaktadır.

İlde doğal çiçekli flora elemanlarının tespitine yönelik olarak İl Müdürlüğü ve Doğal Hayatı Koruma Derneğinin işbirliği ile yürütülen "Ardahan'ın Nadir Bitkilerinin Korunması Projesi" kapsamında hazırlanarak basımı gerçekleştirilen "Karlı Yaylaların Saklı Bahçesi/Ardahan'ın Doğal Bitkileri" kitabında ilde var olduğu konusunda üzerinde görüş birliğine varılmış 1.500 çeşit çiçekli bitki türünden, 85 adedi bu bölgede yaşayan ender türlerden olmak üzere 1.150 adet çiçekli bitki türüne yer verilmiştir.

Cemal Tural Fidanlığı Tabiat Parkı: Ardahan Merkez İlçesinde özellikle sarıçam ağaçlarının oluşturduğu, öncesinde Cemal Tural Fidanlığı Mesire Yeri adıyla hizmet veren koruma statülü bir alandır. Orman, sulak alan, dağ ve çayır peyzajlarına sahip olan, bu kaynak değerleri yanında, manzara seyir terasları, piknik alanları ve barındırdığı farklı iklimatik özellikleri ile önemli bir rekreasyonel potansiyeli bulunmaktadır.

Çıldır Gölü: Doğu Anadolu Bölgesinin Van Gölü'nden sonra en büyük gölü olan Çıldır Gölünün %60'a yakın kısmı Ardahan İl sınırları içerisinde olup diğer kısmı Kars İl sınırları içerisinde yer almaktadır. Deniz seviyesinden 1.950 m yüksekliğinde, en geniş yerden Kuzey-Güney yönünde 18,3 km uzunluğunda ve 16,2 km genişliğinde ve yaklaşık 124 km² yüzölçümünde, 100 m'den fazla derinlikte, kabaca üçgen biçiminde olan Çıldır Gölü, Kısır Dağı ile Akbaba Dağı arasında yer almaktadır.

Fotoğraf 167- Çıldır Gölünde Balıkçılar ve Sarı Sazan

Aktaş Gölü: Ardahan İli Çıldır İlçesi sınırları içerisinde yer alan 2.700 ha yüzölçümüyle İlin ikinci büyük gölü olan Aktaş Gölü'nün 1400 hektarlık kısmı ülkemiz, 1.300 hektarlık kısmı Gürcistan ülke sınırları içerisinde yer almaktadır. En derin yeri 10 metre olan kapalı havza şeklindeki 1.794 m rakımlı göl tektonik oluşumludur. Gölün doğusunda Gürcistan, batısında Kenarbel Köyü ve Kayabeyi Köyü, kuzeyinde Öncül Köyü ve güneyinde Akbulak Harabeleri yer alır. Göl içerisinde irili ufaklı on iki tane ada bulunmaktadır. Gölün suyu acı ve sodalı olduğundan gölde canlı barınmamaktaydı ancak, son yıllarda gölün yapısında meydana gelen değişiklikler paralelinde göl birçok balık türüne yaşam alanı sağlamaktadır.

Fotoğraf 168- Aktaş Gölü Florası ve Gölü Simgeleyen Ak Pelikanlar (F. Yıldız, Ardahan)

Putka (Gölbaşı-Sazara) Gölü: Ardahan Merkez ilçe sınırları içerisinde yer alan sulak alan 50 ha büyüklüğündedir. Göl çevresinde çayır bitkileri ve söğüt, sarıçam, huş ağaçları ile göl içerisinde gruplar halinde sazlıklar bulunmaktadır. Alan kuşlar açısından önemli bir alandır. Üreyen 10 çift çayır delicesi nedeni ile uluslararası öneme sahip bir sulak alandır. Alanda ayrıca turna da üremektedir. Bölgede ayrıca angıt, boz ördek, karabatak, karabaş martı, serçe, kızkuşu ve kızıl şahin bulunmaktadır.

Posof Yaban Hayatı Geliştirme Sahası: Ardahan'ın yaklaşık 65 km kuzeyinde bulunan ve Posof İlçesinde yer alan 59.589,00 hektarlık alan "Ardahan Posof Yaban Hayatı Geliştirme Sahası" olarak ilan edilmiştir. Alan önemli bir bitki alanıdır ve ilde gerçekleştirilen akademik çalışmalar sonucunda 12 adet endemik flora türüne rastlanılmıştır.

Fotoğraf 169- Posof Yaban Hayatı Geliştirme Sahası

Kura Nehri Yukarı Havzasında, bütün ormanların hakim ağaç türünü iğne yapraklılardan soğuk ve nemli iklim isteyen Pinus silvestris (sarıçam) meydana getirir. Posof Havzası sınırları içinde sarıçamlarla birlikte Picea orientalis (ladin) ve daha az olarak Abies nordmanniana (Gökmar), yükseklerde Betula pendula (Huş) karışmış olarak bulunur. Saf sarıçam orman topluluklarına dağınık olarak Hanak ve Ardahan depresyonunun kuzeydoğusunda Kura yarma vadisinin iki yanında, Çamlıçatak (Hamamlı Ormanı), Ölçek ve Altaş Köyleri civarında, Kura-Cot Suyu kavşağı arasında (Kumsallar yeri), Danalık, Topuzoğlu, Kışla, Harmanyeri, Şahinbey ve Başağıl Tepelerinde; daha yoğun olarak da Ardahan Ovasının güneybatısındaki Uğurlu Dağının Yalnızçam Bucağına bakan yamaçları ile Kılıç Dağının Kura Vadisine ulaşan yamaçları üzerinde ve Göle depresyonunun güney-güneybatısındaki dağlık, tepelik alanlarında rastlanır.

5. Arazi Kullanımı

Çizelge 753 – Ardahan ilinin arazi kullanım durumu

Arazi Kullanım Türü	Alan (ha)	%
Tarım Arazileri	84.250,8	16,74
Su Kütlesi	9.972,0	1,98
Orman	31.957,2	6,35
Sulak Alan	50,0	0,01
Çayır ve Mera	285.678,0	56,76
Yerleşim Yerleri, Yapay Bölgeler	91.425,0	18,16

Ardahan'da yağış ve topografik yapı olumlu olup, araziler uygun kullanıldığı takdirde erozyon önenebilecek durumdadır. Erozyonun önlenmesinde ise; çayır-mera alanlarının kapasitesine uygun olarak, otlatma dönem ve şeklinin de (küçükbaş ve büyükbaş değişikliği münavebeli otlatma) göz önünde bulundurularak kullanılması ve de ağaçlandırma çalışmalarında sürekliliğin sağlanması büyük önem taşımaktadır.

24.02.2014 tarihinde Bakanlığımız tarafından 1/100.000 ölçekli Ardahan-Ağrı-Kars İçdir Planlama Bölgesi Çevre Düzeni Planı Değişikliği; Planlama Bölgesi içerisinde yer alan illerde koruma-kullanma dengesinin kurulmasına yönelik politika ve stratejilerin oluşturulması, kentsel ve kırsal yerleşmelerinin kontrollü ve sağlıklı yönlendirilmesi, hassas alanların (kıyıları, ormanlar, mera, tarım, sulak alanlar doğal ve kültürel değerler vb.) korunmasının sağlanması amacıyla oluşturulmuştur. İlimiz dahilinde yapılacak tüm uygulamaların çevre düzeni planına uygun olarak yapılmasıyla yaşanabilir ve sürdürülebilir alanlar oluşturulması hedeflenmektedir.

6. ÇED Kararları, Çevre İzin ve Lisans İşlemleri

Çizelge 754 – Ardahan ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2014 yılı içerisinde alınan ÇED Olumlu ve ÇED Gerekli Değildir Kararlarının sektörel dağılımı (Ardahan ÇŞİM, 2014)

Karar	Maden	Enerji	Sanayi	Tarım - Gıda	Atık - Kimya	Ulaşım Kıyı	Turizm - Konut	TOPLAM
ÇED Gerekli Değildir	11	2	0	0	0	0	0	13
ÇED Gereklidir	0	0	0	0	0	0	0	0
ÇED Olumlu Kararı	0	1	0	0	0	0	0	1

Çizelge 755 – Ardahan ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzni/Çevre İzni ve Lisansı Belgesi sayıları (Ardahan ÇŞİM, 2014)

	EK-1	EK-2	TOPLAM
Geçici Faaliyet Belgesi		4	4
Çevre İzin Belgesi		1	1
Çevre Lisans Belgesi		-	-
TOPLAM		5	5

7. Çevre Denetimleri ve Yapıtlar

Çizelge 756 – Ardahan ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı (Ardahan ÇŞİM, 2014)

Denetimler	Birleşik	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	Derin Deniz Deşarjı	ÇED	İZİN	TOPLAM
Planlı Denetimler	20	16	10		7				14		67
Ani (plansız) denetimler	-	12	8		4	0	2				26
Genel Toplam	20	28	18		11	0	2		14		93

Kesilen Ceza Sayısı Kesilen		Ceza Miktarı (TL)
Egzoz Denetimi	0	0,00

PGD Denetim Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
14	0,00

Çizelge 757 – Ardahan ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından uygulanan ceza miktarları ve sayısı (Ardahan ÇŞİM, 2014)

	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	ÇED	Diğer	TOPLAM
Ceza Miktarı (TL)	0	0	0	0	0	0	70,376	0	70,376
Uygulanan Ceza Sayısı	0	0	0	0	0	0	3	0	3

1. Hava Kalitesi ve İklim Değişikliği

Iğdır ili hava kalitesi olarak değerlendirildiğinde; 2010 yılında hava kirliliğinde ülke genelinde ikinci sırada, 2011 yılında günlük sınır değeri aşımında ise 8. sırada yer alıyordu. Ancak, 2012 yılında kış dönemi için, Iğdır Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü tarafından uygulanan "Temiz Hava Eylem Planı" projesi ile hava kalitesinde ciddi oranlarda iyileşme görülmüştür. 2013 ve 2014 yıllarında ise meteorolojik sebeplerden ötürü (kışın sert geçmesi ve kar yağışının olmaması, rüzgar hızının düşük olması vb.) hava kirliliği istenilen seviyeye düşürülemedi.

2014 yılında Iğdır ilinde bulunan Hava Kalitesi Ölçüm İstasyonunun aylara göre verileri Çizelge 758'de verilmektedir.

Çizelge 758 – Iğdır ilinde 2014 yılı hava kalitesi parametreleri aylık ortalama konsantrasyon değerleri ($\mu\text{g}/\text{m}^3$; CO: mg/m^3)

IĞDIR	SO ₂	AGS*	PM10	AGS*
Ocak	-	-	257	20
Şubat	34	-	158	26
Mart	19	-	93	12
Nisan	9	-	55	1
Mayıs	7	-	47	1
Haziran	4	-	48	-
Temmuz	4	-	59	-
Ağustos	7	-	76	3
Eylül	8	-	64	4
Ekim	6	-	76	8
Kasım	7	-	185	20
Aralık	26	-	183	25

Iğdır ilinde 1 adet istasyona Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü tarafından egzoz emisyon ölçüm yetki belgesi verilmiş olup, 2014 yılında yetkili araç muayene istasyonu tarafından, 11.827 adet egzoz emisyon pulu ve 2.580 adet egzoz emisyon ruhsatı satışı yapılmıştır.

2. Su Kaynakları ve Kalitesi

İçme suyu yüzeysel kaynaktan karşılanmamakta, yeraltı suyundan karşılanmaktadır. İlde 6.025.000 m³/yıl (TÜİK, 2012) miktarında içme suyu, 9 adet derin kuyudan alınan Q=175 lt/sn ile karşılanmaktadır. Kişi başına düşen su miktarı ise 152 lt/kişi-gün'dür. Iğdır için içme ve kullanma suyu şebekesi ile hizmet verilen nüfusun belediye nüfusu içindeki oranı %92'dir. İlde içmesuyu arıtma tesisi bulunmamaktadır.

Çizelge 759 – Iğdır ilinde faaliyette olan kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu

İĞDIR	Belediye Atıksu Arıtma Tesisi/Deniz Deşarjı Olup Olmadığı?			Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Türü			Mevcut Kapasitesi (ton/gün)	Arıtılan/Deşarj Edilen Atıksu Miktarı (m ³ /sn)	Deşarj Noktası koordinatları	Deniz Deşarjı	Hizmet Verdiği Nüfus	Oluşan AAT Çamur Miktarı (ton/gün)
	Var	İnşa/plan aşamasında	Yok	Fiziksel	Biyolojik	İleri						
İl Merkez	Merkez		IPA Kapsamında Lot 3 olarak proje Aşamasına Geçmiştir.	x								
	Melekli		IPA Kapsamında Lot 3 olarak proje Aşamasına Geçmiştir.	x								
	Halfeli		IPA Kapsamında Lot 3 olarak proje Aşamasına Geçmiştir.	x								
	Hoşhaber		IPA Kapsamında Lot 3 olarak proje Aşamasına Geçmiştir.	x								
İlçeler	Karakoyunlu		IPA Kapsamında Lot 3 olarak proje Aşamasına Geçmiştir.	x								
	Aralık			x								
	Tuzluca			x								

3. Atık

İlde Melekli Beldesi Hanako Mevkiinde Iğdır İli Çevre Hizmetleri Birlik Başkanlığı tarafından yapılmış olan Katı Atık Düzenli Depolama Tesisi mevcuttur. Birlik, merkez, Karakoyunlu, Tuzluca, Aralık, Melekli, Hoşhaber, Taşburun, Doğubeyazıt, Diyadin belediyelerini ve İl Özel İdaresini kapsamaktadır. Katı Atık Düzenli Depolama tesisinde çöp suları, tesiste mevcut olan drenaj sistemi marifetiyle sızdırmaz çöp sızıntı suyu havuzlarında toplanır ve buradan gündüz sıcak havalarda pompa vasıtasıyla çöplerin üzerine geri devir yöntemiyle pompalanarak çöp sızıntı sularının hacmi azaltılır. 2013 yılı itibariyle faaliyete geçmiş olan Katı Atık Düzenli Depolama Tesisi, Çevre İzni kapsamında "Geçici Faaliyet Belgesi"ne sahiptir.

Iğdır ilinde Katı Atık Düzenli Depolama Tesisi işletmeye alındığından vahşi depolamanın önüne geçildiği gibi, Vahşi Depolama Alanlarının rehabilitasyonunun yapılması için Belediye Başkanlıkları ile görüşmelere başlanmıştır.

Çizelge 760 – Iğdır ilinde bulunan bertaraf tesisleri sayıları

Katı Atık Bertaraf Tesisi Sayısı	1
Lisanslı Ambalaj Atığı Toplama Ayırma Tesisi ve Geri Dönüşüm Tesisi Sayısı	0

Iğdır ilinde 2014 yılında oluşan, 14.986 ton atık motor yağı PETDER tarafından toplanmıştır.

İlde, "Ömrünü Tamamlamış Lastiklerin Kontrolü Yönetmeliği" kapsamında, Ömrünü Tamamlamış Lastik Geçici Depolama İzni verilmiş olan, 1 adet ÖTL Geçici Depolama Alanı mevcut olup, 2014 yılında geçici Depolama Alanlarındaki ÖTL miktarı 579,44 ton'dur.

4. Doğa Koruma, Biyoçeşitlilik ve Tabiat Varlıklarını Koruma Çalışmaları

Flora: Ardiç, Gürgen, Huş, Söğüt, Kafkas Üçgülü, Kırmızı Üçgül, Aküçgül, Yabani Fiğ, Yabani Yonca, Kılçıksız Brom, Tilki Kuyruğu, Koyun Yumağı, Yabani Arpa, Yabani Buğday, Yabani Çavdar önemli odunsu ve otsu bitki türleri olarak öne çıkmaktadır. İlde tespiti yapılan türlerden 3 tanesi bilim dünyası için yeni türler olup bunlar;

- jurinella moschus (habl) ssp pinnatisecta (Boiss) Danina / Ağrı dağı Kazan Kulpu
- atragalus vesicaris L. Subsp. Agridagensis Y.Z./ Ağrı Dağı Geveni
- linaria genistifolia L. Subsp agridagensis/ Ağrı Dağı Katırırnağimsi Nevruz otu'dur

Fauna: Ur Keklik, Kaya Kekliği, Çil Keklik, Çengel Boynuzlu Dağ Keçisi, Ayı, Tilki, Kurt, Tavşan, Vaşak, Yaban Domuzu, Akbaba, Kartal, Şahin, Doğan, Engerek Yılanı, Alabalık, Sazan bulunmaktadır.

Ağrı Dağı Milli Parkı, Ağrı ili Doğubayazıt ilçesi ve Iğdır ili Aralık ve Karakoyunlu ilçelerinin sınırları içerisinde yer almaktadır.

Ulusal ve uluslararası öneme sahip doğal ve kültürel kaynak değerleri olan Ağrı Dağı Milli Parkı sınırları içerisindeki Büyük Ağrı Dağı 5.137 m yüksekliği ile ülkemizin ve Avrupa'nın en yüksek noktasıdır. Bu özelliği nedeniyle de ülkemizde ve dünya dağcılığında önemli bir konuma sahiptir. Yarattığı turizm faaliyetleri ile bölge ekonomisine önemli katkılar sağlamaktadır.

İlde sulak alan olarak göl statüsünde olabilecek Bulakbaşı Sazlığı bulunmaktadır. 135 ha'lık alan üzerinde Ağrı Dağı'ndan çıkan su kaynakları ile beslenen bir göldür.

Çizelge 761 - Sulak Alanlar coğrafi katmanına ait öznitelik bilgileri (Orman ve Su İşleri Bakanlığı'na ait korunan alan verileri)

	Açıklama
Korunan Alanın Adı	Aras Karasu Taşkınları
Alan Açıklaması	Iğdır ili Tuzluca ilçesi Kars sınırında bulunan bölge Aras nehrinin geçiş yolundadır.
Alan Kaynak Değeri	Oluşturduğu görünüm ve güzellik açısından ayrı bir doğal yaşam alanı sunmakta ve göç eden kuşların uğrak yeridir.
Faaliyetler Ve Etkileri	Doğa yürüyüşü ve - Ornitoloji (Kuş gözlem faaliyetleri) - Foto safari - araştırma ve gezileri gibi sportif faaliyetler yapılabilir.
Mülkiyet	Askeri, Kamu arazisi ve içerisinde özel mülkiyetli araziler bulunmaktadır.
Alan Büyüklüğü	65.130 ha Enlem: 39° 52" Boylam: 44° 31"
Mevcut Habitat Tipleri (EUNIS Habitat Kodları)	Tanım: Korunan alanda bulunan habitatlardır. Açıklama: Bu korunan alan, kendisi için korunmuş olduğundan habitatlardan farklıdır. Bunlar korunmuş varlık ni-teliğinde temsil edilmektedir.

5. Arazi Kullanımı

Çizelge 762 - Iğdır ilinin arazi kullanım durumu

Arazi Kullanım Türü	Alan (ha)	%
Tarım Arazileri	107.595,43	30,07
Su Kütlesi	1.813,46	0,51
Orman	34.786,98	9,72
Sulak Alan	65.130,00	18,20
Çayır ve Mera	146.571,00	40,97
Yerleşim Yerleri, Yapay Bölgeler	1.894,16	0,53

Iğdır ilinin, 1/100.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı 2011 yılında Ardahan, Kars, Iğdır ve Ağrı'yı kapsayacak şekilde hazırlanmış ve 02.04.2012 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

6. ÇED Kararları, Çevre İzin ve Lisans İşlemleri

Çizelge 763 – Iğdır ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2014 yılı içerisinde alınan ÇED Olumlu ve ÇED Gerekli Değildir Kararlarının sektörel dağılımı (Iğdır ÇŞİM, 2014)

Karar	Maden	Enerji	Sanayi	Tarım - Gıda	Atık - Kimya	Ulaşım Kıyı	Turizm - Konut	TOPLAM
ÇED Gerekli Değildir	0	2	0	0	0	0	0	2
ÇED Gereklidir	0	0	0	0	0	0	0	0
ÇED Olumlu Kararı	0	0	0	0	0	0	0	0

Çizelge 764 – Iğdır ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzni/Çevre İzni ve Lisansı Belgesi sayıları (Iğdır ÇŞİM, 2014)

	EK-1	EK-2	TOPLAM
Geçici Faaliyet Belgesi	0	4	4
Çevre İzin Belgesi	0	5	5
Çevre Lisans Belgesi	0	0	0
TOPLAM	0	9	9

7. Çevre Denetimleri ve Yapıtlar

Çizelge 765 – Iğdır ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı (Iğdır ÇŞİM, 2014)

Denetimler	Birleşik	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	Derin Deniz Deşarji	ÇED	İZİN	TOPLAM
Planlı Denetimler	15	27	1	0	4	0	11	0	2	0	60
Ani (plansız) denetimler	0	18	1	1	12	5	2	0	5	0	44
Genel Toplam	15	45	2	1	16	5	13	0	7	0	104

	Kesilen Ceza Sayısı Kesilen	Ceza Miktarı (TL)
Egzoz Denetimi	0	0,00

PGD Denetim Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
74	0,00

Çizelge 766 – Iğdır ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından uygulanan ceza miktarları ve sayısı (Iğdır ÇŞİM, 2014)

	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	ÇED	Diğer	TOPLAM
Ceza Miktarı (TL)	0	0	0	17.594,00	0	0	0	0	17.594,00
Uygulanan Ceza Sayısı	0	0	0	1	0	0	0	0	1

YALOVA

1. Hava Kalitesi ve İklim Değişikliği

Yalova ilinde hava kirliliğine etken olarak sanayiden kaynaklanan emisyonlar, evsel ısınma kaynaklı emisyonlar ve trafikten kaynaklanan egzoz gazı emisyonlarıdır. Yıllık ortalama sıcaklık değeri 14,1 °C'dir. İlde en yüksek sıcaklık değeri 35,8 °C ile Ağustos ayında, en düşük değeri ise -1,8 °C olarak Şubat ayında ölçülmüştür.

İlde sanayi ve evsel olarak öncelikli olarak ısınma kaynağı olarak doğalgaz kullanılmaktadır. Sanayi kuruluşların tamamına yakın bir bölümü, konutların ise %96'sı doğalgaz kullanmaktadır. 2014 yılında konutlarda 76.155.834 m³, sanayide 10.832.272 m³ doğal gaz kullanımı gerçekleşmiştir.

İlde hava kirlenici emisyonlarının azaltılmasına ilişkin tedbirler Mahalli Çevre Kurulu Kararlarıncı belirlenmektedir. Bu kapsamda ilde özellikle doğalgazın hem sanayide hem de evsel ısınma amaçlı kullanımı artmaktadır. İlde sanayide ağırlıklı olarak doğalgaz kullanılmakta olup, bazı tesislerimizde fuel oil kullanımı devam etmektedir. 2014 yılında Yalova ilinde bulunan Hava Kalitesi Ölçüm İstasyonunun aylara göre verileri Çizelge 767'de verilmektedir.

Çizelge 767 - Yalova ilinde 2014 yılı hava kalitesi parametreleri aylık ortalama konsantrasyon değerleri (µg/m³; CO: mg/m³)

MERKEZ	SO ₂	AGS*	PM10	AGS*	CO	AGS*	NO	AGS*	NO ₂	AGS*	NO _x	AGS*	OZON	AGS*
Ocak	6	-	40	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Şubat	8	-	40	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mart	5	-	35	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nisan	4	-	36	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mayıs	2	-	29	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Haziran	2	-	31	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Temmuz	2	-	31	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ağustos	4	-	32	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Eylül	8	-	31	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ekim	7	-	32	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kasım	6	-	29	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Aralık	5	-	42	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

2014 yılı içerisinde Yalova ilinde 3 adet istasyon yeni yetkilendirilmiştir ve 3 adet istasyonun da yetki belgesi iptal edilmiştir. İlde 2014 yılı sonunda egzoz emisyon ölçüm yetki belgesine sahip 6 adet sabit ve 1 adet mobil olmak üzere 7 adet egzoz emisyon ölçüm istasyonu bulunmaktadır. İlde 2014 yılında 111 araç egzoz ölçümü yaptırmıştır.

Rüzgâr enerji santrallerinin çalışmasına elverişli Armutlu bölgesinde 2009 - 2010 yılları arasında ÇED gerekli değildir kararı alınmış olup, santrallerin yapımına başlanmıştır

2. Su ve Atık Su Yönetimi

Yalova Belediyesi temiz su ihtiyacını 1989 yılından bu yana Gökçe Barajından temin etmektedir.

Yeşil Körfez Su Birliği tarafından işletilen arıtma tesisi, diğer birlik üyesi Belediyeler ve abonelerine içme suyu standartlarına uygun su sağlamaktadır. İçme suyu arıtma tesisi 1.200 lt/sn kapasiteli olup; havalandırma, kimyasal madde ile çöktürme, filtrasyon ve klorlama ünitelerinden oluşmaktadır. Baraj kapasitesi 25.000.000 m³tür ve baraj için 60 yıl ömür öngörülmektedir.

İçme suyu arıtma tesisinden Yalova Belediyesi şebekesine günlük 50.000-90.000 m³ su iletilmektedir. İletilen suyun içerisindeki mineral miktarları TS-266 ve WHO'nun standartlarına uygunluk sağlamaktadır. Mevsime göre değişen mineraller: Toplam çözünmüş madde (TDS= 80-250 mg/ lt), Mg (7-10 mg/lt), Ca (30-40 mg/lt), Al (0,02-0,1 mg/lt), Fe (0,01-0,05 mg/lt), Mn (0,01-0,05 mg/lt), NO₃ (0,1-0,7 mg/lt), Si (3-4,5 mg/lt), PO₄ (0,1-0,7 mg/lt) , SO₄ (20-40 mg/lt), Sertlik (7-15 ° Fs) şeklindedir.

İldeki sanayi kuruluşlarının kullandığı sular Gökçe Barajından temin edilmektedir. Yaklaşık 100.000 m³/gün su tüketilmektedir. 2014 yılı itibarı ile Yalova Belediyesi nüfusunun %99'u kanalizasyon hizmetinden yararlanmaktadır. İlde evsel nitelikli atıksular, kanalizasyon sistemi ile belediyelerin ortak arıtma tesislerinde sonuçlanıp arıtılmakta ve Marmara denizine deşarj edilmektedir. Dolayısıyla su kaynakları üzerinde evsel kirlilik baskısı fazla olmamaktadır.

Yalova İleri Biyolojik Atıksu Arıtma tesisi YASKİ tarafından işletilmektedir. YASKİ'ye üye belediyeler; Yalova, Çiftlikköy, Termal, Taşköprü ve Kadıköy Belediyeleridir. Üye belediyelerden gelen atıksuyun tamamı tesiste arıtılmaktadır. Yalova İleri Biyolojik Atıksu Arıtma tesisinden yılda 420 ton arıtma çamuru çıkmakta olup, YAKAB katı atık düzenli depolama tesisine gönderilerek orada depolanmaktadır.

Çizelge 768 – Yalova ilde faaliyette olan kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu

YOLAVA	Belediye Atıksu Arıtma Tesisi/Deniz Deşarjı Olup Olmadığı?			Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Türü			Mevcut Kapasitesi (ton/gün)	Arıtılan/Deşarj Edilen Atıksu Miktarı (m ³ /sn)	Deşarj Noktası koordinatları	Deniz Deşarjı	Hizmet Verdia Nüfus	Oluşan AAT Çamur Miktarı (ton/gün)	
	Var	İnşa/plan aşamasında	Yok	Fiziksel	Biyolojik	İleri							
İlçeler	Merkez (Yaski)	X			X	X	x	50.000	40.000	40 38 57 N 29 13 50 E	Var	150.00	1,5
	Kadıköy (Yaski)	x			x	x	x	50.000	40.000	40 38 57 N 29 13 50 E	Var	150.00	1,5
	Armutlu	x			x	x		10.000	4.500	40 30 32 N 28 49 31 E	Var	5.160	1
	Altınova (TASKKAB)	x			x	x		20.000	7.200	40 43 45 N 29 30 18 E	Var	19.000	1
	Tavşanlı (TASKKAB)	x			x	x		20.000	7.200	40 43 45 N 29 30 18 E	Var	19.000	1
	Kaydezdere (TASKKAB)	x			x	x		20.000	7.200	40 43 45 N 29 30 18 E	Var	19.000	1
	Subaşı (TASKKAB)	x			x	x		20.000	7.200	40 43 45 N 29 30 18 E	Var	19.000	1
	Çınarcık (Mavi Deniz)	x			x	x		25.000	25.000	40 38 08 N 29 40 46 E	Var	16.000	2
	Esenköy	x			x	x		6.000	4.000	40 35 14 N 28 54 38 E	Var	2.400	0,5
	Koruköy			Yok									
	Teşvikiye (Mavi Deniz)				x	x		25.000	25.000	40 38 08 N 29 04 46 E	Var	16.000	2
	Kocadere (Mavi Deniz)	x			x	x		25.000	25.000	40 38 08 N 29 04 46 E	Var	16.000	2
	Çiftlikköy (Yaski)	x			x	x	x	50.000	40.000	40 38 57 N 29 13 50 E	Var	150.00	1,5
	Taşköprü (Yaski)	x			x	x	x	50.000	40.000	40 38 57 N 29 13 50 E	Var	150.00	1,5
	Termal (Yaski)	x			x	x	x	50.000	40.000	40 38 57 N 29 13 50 E	Var	150.00	1,5
Armutlu İlçesi Kapaklı Köyü	x			x	x		300	200	40 27 37 N 28 58 12 E	Var	2.000		

3. Atık

Yalova ili Denizçalı köyü Handere Mevkiindeki Yalova Katı Atık Düzenli Depolama Sahasının Mülga Çevre ve Orman Bakanlığının 20.04.2006 gün ve 188 sayılı ÇED oluru ile 49 yıllığına kesin izni alınmış ve 10.05.2006 tarihinde saha teslim alınarak inşaatına başlanmıştır. 99.500 m² ve 3 Lot olarak projelendirilen Yalova Katı Atık Düzenli Depolama Sahasının tamamlanan 19.472,07 m² lik 1.Lot'u 08.09.2008 tarihinde işletmeye açılmıştır. Yalova ilinde 1 adet katı atık düzenli depolama tesisi bulunmakta olup, söz konusu tesis ildeki 14 Belediye ve İl Özel İdaresinin üyesi olduğu YAKAB tarafından işletilmektedir.

Çizelge 769 – Yalova ilinde bulunan bertaraf tesisleri sayıları

Katı Atık Bertaraf Tesisi Sayısı	1
Lisanslı Ambalaj Atığı Toplama Ayırma Tesisi	2 adet toplama ayırma tesisi.
Geri Dönüşüm Tesisi Sayısı	2 adet plastik geri dönüşüm tesisi

İlde çevre bilgi sistemi üzerinden atık beyan sistemine kayıtlı 224 adet firma, 5 adet tehlikeli atık geri kazanım lisansı almış tesis bulunmaktadır. İlde oluşan atıklar atık yönetim planları kapsamında ülke genelinde bulunan lisanslı tesislerde (çimento fabrikaları, İzaydaş, ara depolama, geri kazanım vb.) bertaraf edilmektedir. Tehlikeli atıklar, TABS üzerinden beyan edilmekte ve Yalova Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğüne onaylanmaktadır. 2014 yılında Yalova'da 1.033 ton tehlikeli atık bertaraf edilmiş 5.886 tonu da geri kazanılmıştır.

Yalova'da 2014 yılında 100.592 Kg atık motor yağı, 675.214 ton da endüstriyel yağ toplanmıştır. İlde atık yağ geri kazanım tesisi bulunmamaktadır.

Yalova Belediyesi tarafından işletmeler, lokantalar, yemekhaneler, fast-food satış yerleri bilgilendirilerek, kullanılmış bitkisel yağları bulunan işletmelerin lisanslı firmalarla anlaşma yapmaları sağlanmıştır. İlde bitkisel atık yağ geri kazanım tesisi bulunmamaktadır. Yalova'da 2014 yılında 26 ton bitkisel atık yağ toplanmıştır.

2000 yılında ÇEVKO Vakfı, ECHO ve UNDP işbirliği ile Yalova'ya tek vardiya da 6 ton kapasiteli küçük ölçekli "Ambalaj Atıkları Ayırma Tesisi" kurulmuştur. Bu tesiste ambalaj atıkları 4 personel tarafından türlerine göre ayrılarak, geri dönüşüm sanayilerine belgeli olarak satışları gerçekleştirilmektedir.

Ambalaj toplama sistemi; Yalova belediyesince yüklenici firmaya düzenli olarak program dahilinde haftanın belirli gün ve saatlerinde geri dönüşüm toplama aracı ile toplama yaptırılmakta, evlerden ise dağılan geri dönüşüm torbaları ile poşetle toplama sistemi uygulanmaktadır. Ayrıca muhtelif bölgelerde konulan ambalaj atıkları kumbaraları ile toplama yapılmaktadır.

İlde 2014 yılı içerisinde 1 adet tehlikesiz atık toplama ayırma tesisi lisansı verilmiş olup, 1 adet atık kağıt, bir adet de atık plastik olmak üzere toplamda 2 adet tehlikesiz atık geri kazanım tesisi bulunmaktadır. Geri kazanım tesislerinin Çevre izinleri vardır.

Çizelge 770 – Yalova ilindeki termik santralden kaynaklanan kül ve bertaraf yöntemi (Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2014)

Atık Adı	Atık Kodu	Atık Miktarı (kg)	Bertaraf & Geri Kazanım
Uçucu Kül	100102	29.475.250	Çimento Fabrikaları
Alçıtaşı	100105	6.092.470	Çimento Fabrikaları
		0	İzaydaş-Düzenli Depolama
Dip Curufu	100101	5.022.680	Çimento Fabrikaları
		0	İzaydaş-Düzenli Depolama
Toplam		40.590.400	

İlde oluşan tıbbi atıklar, belediyeler aracılığıyla tıbbi atık taşıma lisanslı firmalar tarafından toplanmakta ve Bursa'da Lisanslı bertaraf tesisine taşınmaktadır. Yalova'da 2014 yılında 173,316 ton tıbbi atık toplanmıştır.

Yalova ili Altınova ilçesi Subaşı Beldesi sınırlarında izinli iki hafriyat depolama sahası vardır. Bu depolama sahaslarına hafriyatlar yönlendirilmektedir. Ayrıca Altınova İlçesi Ayazma Köyü yakınlarında eski maden ocağı sahası için izin işlemleri tamamlanmak üzere olan III. Sınıf Düzenli Depolama Sahası oluşturulabilecek (tehlikesiz ve inert atıklar için) bir alan belirlenmiştir.

Büyük Endüstriyel Kazaların Kontrolü Hakkında Yönetmelik kapsamında Yalova ilinde 2 adet üst seviye SEVESO tesisi bulunmaktadır.

4. Doğa Koruma, Biyolojik Çeşitlilik ve Tabiat Varlıklarını Koruma Çalışmaları

Yalova ilinde yapılan arazi gözlemleri ve literatüre göre yapılan çalışma sonucunda İlin daha çok Akdeniz Floristik Bölge'sinin etkisi altında kaldığı gözlenmiştir. Yalova ilinde Chenopodium, Lactuca serriola, Cichoriuminthybus ve Centaurea solstitialis türleri tahrip edilmiş alanlarda yaşamaktadır. Ekolojik toleransı fazla olan bu türler kozmopolittir.

Yalova ili toplam ormanlık alanı 46.613,00 ha olup Yalova ili dahilindeki ormanların tümü devlet ormanıdır. Ormanların alan dökümü; 36.283,9 ha'ı normal kuru, 10.654,8 ha'ı bozuk kuru. Kayın ve meşe en önemli türlerdir. Yalova ormanları ağaç türlerine göre dağılımı Sahilçamı %0,2, Fıstıkçamı %1,0, Kayın %24,3, Meşe %29,4, Kestane %4,4, İhlamur %0,8, Karışık Yapraklılar %39,2 şeklindedir.

Yalova ili sınırları içerisinde 2 adet Tabiat Parkı bulunmaktadır.

a) Delmece Yaylası Tabiat Parkı; Yalova ili Çınarcık-Armutlu ilçeleri sınırları içerisinde kalan mülkiyeti orman olup, 19,76 ha'lık alanı kapsamaktadır. Orman amenajman haritalarına göre Çınarcık 271 nolu bölme ve Armutlu 107 nolu bölme içerisinde kalmaktadır. Yayla turizmi potansiyeline sahip, her yıl yayla şenliklerinin yapıldığı yer olma özelliği taşıyan bölgedir. Denizden yüksekliği 750 m dir. Alanın vejetasyonu kayın, gürgen, karaçam, meşe, funda ve otsu bitkilerdir.

b) Harmankaya Tabiat Parkı; Harmankaya Tabiat Parkı Yalova ili Termal ilçesinde bulunmaktadır. Tabiat Parkının alanı 0,6 ha'dır. Alanın tamamı kayın ağacı ile kaplıdır. Saha ve çevresi odunsu türlerin yanı sıra otsu bitki türleri açısından da zengin yapıya sahiptir. Yaban hayatı olarak da memeli türlerinden kurt, çakal, tilki ve yaban domuzu, yırtıcı ve ötücü kuş türleri bulunmaktadır.

5. Arazi Kullanımı

Çizelge 771 – Yalova ilinin arazi kullanım durumu

Arazi Kullanım Türü	Alan (ha)	%
Tarım Arazileri	22.173,80	26,20
Su Kütlesi	230,15	0,27
Orman	46.613,00	55,00
Sulak Alan	152,00	0,18
Çayır ve Mera	7.416,00	8,75
Yerleşim Yerleri, Yapay Bölgeler	8.117,05	9,60

1/25.000 ölçekli Yalova İl Çevre Düzen Planı, 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu ve 5393 sayılı Belediye Kanunu gereğince İl Genel Meclisi'nin 09.02.2007 tarih ve 37 ve Yalova Belediye Meclisi'nin 09.02.2007 tarih ve 58 nolu kararları ile onaylanmış, 06.07-06.08.2007 tarihleri arasında askıya çıkartılarak ilan edilmiş; askı süresi boyunca yapılan itirazlar İl Genel Meclisi'nin 08.06.2007 tarih ve 145 ve Yalova Belediye Meclisi'nin 270 sayılı kararları ile itirazların değerlendirildiği şekli ile kesinleşerek yürürlüğe girmiştir.

6. ÇED Kararları, Çevre İzin ve Lisans İşlemleri

Çizelge 772 – Yalova ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2014 yılı içerisinde alınan ÇED Olumlu ve ÇED Gerekli Değildir Kararlarının sektörel dağılımı (Yalova ÇŞİM, 2014)

ÇED Gerekli Değildir	0	0	0	0	0	0	0	0
ÇED Olumlu Kararı	1	0	2	0	0	0	0	3

Çizelge 773 – Yalova ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzni/Çevre İzni ve Lisansı Belgesi sayıları (Yalova ÇŞİM, 2014)

	EK-1	EK-2	TOPLAM
Geçici Faaliyet Belgesi	2	11	13
Çevre İzin Belgesi	0	10	10
Çevre Lisans Belgesi	1	1	2
TOPLAM	3	22	25

7. Çevre Denetimleri ve Yapıtlımlar

Çizelge 774 – Yalova ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı (Yalova ÇŞİM, 2014)

Denetimler	Birleşik	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	Derin Deniz Deşarjı	ÇED	İZİN	TOPLAM
Planlı Denetimler	36	0	0	0	1	0	0	0	0	0	37
Ani (plansız) denetimler	0	216	86	3	154	34	0	0	24	18	535
Genel Toplam	36	216	86	3	155	34	0	0	24	18	572

Kesilen Ceza Sayısı Kesilen		Ceza Miktarı (TL)
Egzoz Denetimi	0	0

PGD Denetim Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
83	0,00

Çizelge 775 – Yalova ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından uygulanan ceza miktarları ve sayısı (Yalova ÇŞİM, 2014)

	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	ÇED	Diğer	TOPLAM
Ceza Miktarı (TL)	126.696	211.160	0	781.842	0	0	0	0	1.119.698
Uygulanan Ceza Sayısı	2	3	0	4	0	0	0	0	9

KARABÜK

1. Hava Kalitesi ve İklim Değişikliği

2014 yılında Karabük ilinde konutlarda ve sanayide kullanılan doğal gaz miktarı Çizelge 776 'da verilmektedir.

Çizelge 776 - 2014 yılında Karabük ilinde konutlarda ve sanayide kullanılan doğal gaz miktarı

Yakıtın Kullanıldığı Yer		Tüketim Miktarı (m ³)	Isıl Değeri (kcal/kg)
Karabük	Konut	29.933,056	254.646,863 (kwh)
	Sanayi	51.401,406	
Sanayi	Konut	13.599,330	144.696,200 (kwh)

2014 yılında Karabük ilinde bulunan Hava Kalitesi Ölçüm İstasyonunun aylara göre verileri Çizelge 777'de verilmektedir.

Çizelge 777- Karabük ilinde 2014 yılı hava kalitesi parametreleri aylık ortalama konsantrasyon değerleri (µg/m³; CO: mg/m³)

KARABÜK	SO ₂	AGS*	PM10	AGS*	CO	AGS*	NO	AGS*	NO ₂	AGS*	NO _x	AGS*	OZON	AGS*
Ocak	0	500	14	100	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Şubat	0	500	2	100	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mart	0	500	1	100	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nisan	-	-	-	100	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mayıs	-	-	-	100	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Haziran	-	-	-	100	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Temmuz	-	-	-	100	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ağustos	-	-	-	100	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Eylül	-	-	-	100	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ekim	0	500	-	100	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kasım	0	500	1	100	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Aralık	0	500	5	100	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Karabük ilinde altı yetkili servise Egzoz Emisyon ölçüm yetkisi verilmiş ve bunlarla 2014 yılı için protokol yapılmıştır. 2014 yılında Karabük ilinde 28.947 araç egzoz ölçümü yaptırmıştır.

2. Su ve Atık Su Yönetimi

Karabük Belediyesi sınırları içerisinde içme ve kullanma suyu Karasu Kaynağından temin etmektedir. Bazı bölgelere ise Hamzalar Kuyu Suyundan temin edilmektedir. Karabük İçme Suyu Sertlik Giderme Tesisi ile 145.000 kişiye hizmet verilmekte olup, bu suyun %3'ü sanayide; %97'si de ticarethane, okullar ve meskenlerde kullanılmaktadır.

Çizelge 778 – Karabük ilinde faaliyette olan kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu

KARABÜK		Belediye Atıksu Arıtma Tesisi/Deniz Deşarjı Olup Olmadığı?			Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Türü			Mevcut Kapasitesi (ton/gün)	Arıtılan/Deşarj Edilen Atıksu Miktarı (m ³ /sn)	Deşarj Noktası koordinatları	Deniz Deşarjı	Hizmet Verdiği Nüfus	Oluşan AAT Çamur Miktarı (ton/gün)
		Var	İnşa/plan aşamasında	Yok	Fiziksel	Biyolojik	İleri						
İl Merkez	Karabük	var				x		712	61.776	463816.564 4556688.73	-	145.000 (Karabük+ Safranbolu)	1.2
İlçeler	Eflani		x		x	x		-	-				-
	Yenice			x				-	-		-	2.235	-
	Eski pazar		x			x		1200 m ³ / gün		X:461314,712 Y:45375514,378	-	-	-
	Ovacık			x								6125	-

3. Atık

İl merkezinde oluşan katı atıklar Yukarı Kızılcaören Köyü mevkiinde vahşi olarak depolanmaktadır. Ancak merkez ve ilçe belediyelerinin ortaklaşa kullanabilecekleri düzenli katı atık bertaraf tesisinin yapılması için ildeki tüm belediyelerin bir araya gelmesi ile Karabük İli Çevre Hizmetleri Birliği kurulmuş olup, katı atık bertaraf tesisi kurulması çalışmalarına Aşağı Kızılcaören Köyünde başlanılmış ve inşaat çalışmaları devam etmektedir.

Çizelge 779– Karabük ilinde bulunan bertaraf tesisleri sayıları

Katı Atık Bertaraf Tesisi Sayısı	0
Lisanslı Ambalaj Atığı Toplama Ayırma Tesisi ve Geri Dönüşüm Tesisi Sayısı	4

Ambalaj Atıklarının Kontrolü Yönetmeliği kapsamında ilde 1 adet ambalaj üreticisi, 55 adet piyasaya süren, 5 adet tedarikçi, 3 adet çevre lisanslı toplama ayırma tesisi, 2 adet tehlikesiz atık toplama ayırma belgeli tesis ile 1 adet geri kazanım tesisi bulunmaktadır.

İlde çevre izni alan bir adet tehlikeli atık geri kazanım tesisi bulunmaktadır. Tesiste baca tozu, çinko oksit ve waelz cürufu üretimi yapılmaktadır. Tesisin kapasite raporuna göre yıllık üretim miktarı çinko oksit için 70.000 ton, waelz cürufu için 130.000 tondur.

2014 yılında Karabük'te 41,73 ton atık motor yağı, 254,743 ton atık yağ geri kazanıma gönderilmiştir. Karabük ilinde 2014 yılında 1,472 ton atık akü, 76,626 ton kullanılmış kızartmalık yağ toplanmıştır.

İlde 28.03.2013 tarih ve 18 Nolu İl Mahalli Çevre Kurulu Kararı ile ilin merkez ve ilçelerinde faaliyet gösteren sağlık kuruluşlarından kaynaklanan tıbbi atıkların, Zonguldak ilinde bulunan sterilizasyon tesisinde bertaraf edilmesi kararı alınmıştır. 2014'te Karabük'te 441,752 ton tıbbi atık toplanmıştır.

Büyük Endüstriyel Kazaların Kontrolü Hakkında Yönetmelik kapsamında Karabük ilinde 1 adet üst seviye, 2 adet de alt seviye olmak üzere toplam 3 adet SEVESO tesisi bulunmaktadır.

4. Doğa Koruma, Biyolojik Çeşitlilik ve Tabiat Varlıklarını Koruma Çalışmaları

Safran (*Crocus sativus*) bitkisinin, Türkiye'de sadece Safranbolu Davutobası Köyü'nde dar bir alanda (3-4 dekarlık) yetiştiriciliği yapılmaktadır.

Karabük ilinde bulunan endemik bitki türleri şunlardır: *Campanula ptericaula* (çan çiçeği), *Abies bornmuelleriana* (gökmar), *Lonicera caucasica* subsp. *orientalis* (hanımeli), *Astragalus sigmoideus* (geven), *Astragalus anthylloides* (geven), *Lathyrus tukhtensis* (fiğ), *Trifolium pannonicum* ssp. *elongatum* (üçgül), *Rhamnus thymifolius*.

Karabük ili ormanlarında nesli tükenmekte olan bölge halkı tarafından Elik olarak adlandırılan bir tür Yabani Geyik türü yaşamakta olup; koruma altına alınmıştır. Ayrıca il sınırları içerisinde yaşayan bazı hayvan türleri şunlardır: *Mircotus arvalis* (Tarla Faresi), *Salomendia salomendra* (Benekli Toprak Semenderi), *Passer domesticus* (Su Serçesi), *Locerta saxidoridis* (El Öpen), *Testudo graeca* (Kara Kaplumbağa), *Lokarta viridis* (Yeşil Kertenkele), *Apus apus* (Ebabil Kuşu), *Ciconia ciconia* (Beyaz Leylek), *Athena noctua* (Kukumav Kuşu), *Caprimulgus unwini* (Çoban Aldatan), *Carduelis carduelis* (Saka Kuşu), *Acro palustris* (Bataklik Bülbülü), *Cercotrichas galactodes* (Dik Kuyruk), *Corvus corax* (Kuzgun), *Falco t. tinnuculus* (Kerkenez)

Çamlık Tabiat Parkı: Orman ve Su İşleri Bakanlığı Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğüne bağlı bir alandır.

Fotoğraf 170- Çamlık Tabiat Parkı

Gürleyik Tabiat Parkı: Gürleyik Tabiat Parkı Orman ve Su İşleri Bakanlığı Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğüne bağlı bir alandır. Saha UNESCO Kültür Mirası Safranbolu'ya sadece 15 km uzaklıkta olup, Ahmetusta Mevkiinde yer alır. Alanı 150 dönümdür.

Fotoğraf 171- Gürleyik Tabiat Parkı (Foto: İsmail SEVİMLER)

Kavaklı Tabiatı Koruma Alanı: İlin Yenice ilçesi Balıkısık mevkiinde 334 hektar alan 29.12.1987 yılında Tabiat Koruma Alanı olarak tesis edilmiş olup; çok çeşitli bitki ve hayvan türleri ile olağanüstü boy ve çapındaki *Taxus baccata* (Porsuk Ağacı), fındık, dışbudak türlerini barındırır.

Çitdere Tabiatı Koruma Alanı: İlin Yenice ilçesi Balıkısık mevkiindeki 721,5 hektarlık alan 29.12.1987 yılında Tabiat Koruma Alanı ilan edilmiştir. Istranca Meşesinin dünyadaki eşine ender rastlanan boy ve çapındaki örnekleri, çok çeşitli ağaç ve hayvan türlerine barınak teşkil eder.

Çizelge 780 – Karabük ilinde bulunan anıt ağaçlar

Çitdere Tabiatı Koruma Alanı içinde olanlar	
* <i>Quercus hartwissiana</i> (Istranca Meşesi)	
1.nin Çapı: 2,01 m Çevresi: 6,30 m Boyu: 23,0 m	
2.nin Çapı: 1,90 m Çevresi: 5,95 m Boyu: 25,0 m	
3.nün Çapı: 1,58 m Çevresi: 4,96 m Boyu: 18,0 m	
4.nün Çapı: 1,50 m Çevresi: 4,70 m Boyu: 20,0 m	
* <i>Ulmus glabra</i> (Dağ Karaağacı)	
Çapı: 1,30 m Çevresi: 3,80 m Boyu: 30,0 m	
* <i>Ulmus glabra</i> (Dağ Karaağacı)	
Çapı: 0,68 m Çevresi: 3,80 m Boyu: 23,0 m	
Kavaklı Tabiatı Koruma Alanı içinde olanlar	
* <i>Taxus baccata</i> (Porsuk)	
Çapı: 2,24 m Çevresi: 7,00 m Boyu: 24,0 m	
* <i>Taxus baccata</i> (Porsuk)	
Çapı: 2,05 m Çevresi: 6,45 m Boyu: 18,0 m	
* <i>Corylus colurna</i> (Türk Fındığı)	
Çapı: 0,90 m Çevresi: 2,80 m Boyu: 20,0 m	
* <i>Acer platanoides</i> (Çınar Yapraklı Akçaağaç)	
Çapı: 0,94 m Çevresi: 2,95 m Boyu: 19,0 m	
* <i>Acer trautvetteri</i> (Kayın Gövdeli Akçaağaç)	
Çapı: 0,70 m Çevresi: 2,20 m Boyu: 18,0 m	
* <i>Tilia rubra</i> subsp. <i>caucasica</i> (Kafkas İhlamuru)	
Çapı: 1,45 m Çevresi: 4,60 m Boyu: 18,0 m	

İlde; Karabük Yenişehir Mahallesi Kentsel ve III. Derece Doğal Sit Alanı, Zopran Köyü Ürküt Bağları Mevkii I. Derece Doğal Sit, Bulak Köyü Bulak (Mencilis) Mağarası Doğal Sit, Eskipazar İlçesi İmanlar Köyü Akkaya Mevkii I. ve II. Derece Doğal Sit Alanı, Safranbolu Bağlar Kesimi ve Çarşı kesimi I. Derece Arkeolojik Sit ve Doğal Sit alanı bulunmaktadır.

5. Arazi Kullanımı

Çizelge 781 – Karabük ilinin arazi kullanım durumu

Arazi Kullanım Türü	Alan (ha)	%
Tarım Arazileri	103.074	25,08
Su Kütlesi	1.465	0,36
Orman	268.799	65,41
Sulak Alan	0	0,00
Çayır ve Mera	25.713	6,25
Yerleşim Yerleri, Yapay Bölgeler	11.918	2,90

12/05/2009 onay tarihli Zonguldak-Bartın-Karabük Planlama Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı'nın, Plan Paftaları'nda (E28, E29, F28, F29 No'lu Paftalar ile Gösterim Paftası), Plan Hükümlerinde (3/14, 8/14 ve 11/14 No'lu Plan Hükümü Paftaları) ve Plan Açıklama Raporu'nda (VI.7. başlığı altında) yapılan plan değişikliği, 644 sayılı Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin 7. maddesi uyarınca 03/05/2012 tarihinde onaylanmıştır.

6. ÇED Kararları, Çevre İzin ve Lisans İşlemleri

Çizelge 782 – Karabük ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2014 yılı içerisinde alınan ÇED Olumlu ve ÇED Gerekli Değildir Kararlarının sektörel dağılımı (Karabük ÇŞİM, 2014)

Karar	Maden	Enerji	Sanayi	Tarım - Gıda	Atık - Kimya	Ulaşım Kıyı	Turizm - Konut	TOPLAM
ÇED Gerekli Değildir	11	-	9	1	1	-	1	23
ÇED Gereklidir	-	-	-	-	-	-	-	-
ÇED Olumlu Kararı	1	-	1	-	-	-	-	2

Çizelge 783 – Karabük ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzni/Çevre İzni ve Lisansı Belgesi sayıları (Karabük ÇŞİM, 2014)

	EK-1	EK-2	TOPLAM
Geçici Faaliyet Belgesi	-	38	38
Çevre İzin Belgesi	1	13	14
Çevre Lisans Belgesi	1	1	2
TOPLAM	-	51	51

7. Çevre Denetimleri ve Yaptırımlar

Çizelge 784 – Karabük ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı (Karabük ÇŞİM, 2014)

Denetimler	Birleşik	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	Derin Deniz Deşarjı	ÇED	İZİN	TOPLAM
Planlı Denetimler	18	-	-	-	-	-	-	-	-	-	18
Ani (plansız) denetimler	-	47	26	5	18	-	29	-	-	-	125
Genel Toplam	18	47	26	5	18	-	29	-	-	-	143

Kesilen Ceza Sayısı Kesilen		Ceza Miktarı (TL)
Egzoz Denetimi	18	15.750,00

PGD Denetim Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
0	0,00

Çizelge 785 – Karabük ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından uygulanan ceza miktarları ve sayısı (Karabük ÇŞİM, 2014)

	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	ÇED	Diğer	TOPLAM
Ceza Miktarı (TL)	113.245,00	42.232,00	-	1.102,00	-	7.035,00	19.050,00	84.444,00	267.108,00
Uygulanan Ceza Sayısı	34	1	-	2	-	1	2	5	45

KILIS

1. Hava Kalitesi ve İklim Değişikliği

İlde 2014 yılında konutlarda 5.796.701 m³, sanayide 306.161 m³ doğal gaz kullanımı gerçekleştirilmiştir.

2014 yılında Kilis ilinde bulunan Hava Kalitesi Ölçüm İstasyonunun aylara göre verileri Çizelge 786'de verilmektedir.

Çizelge 786 - Kilis ilinde 2014 yılı hava kalitesi parametreleri aylık ortalama konsantrasyon değerleri (µg/m³; CO: mg/m³)

Kilis	SO ₂	AGS*	PM10	AGS*	CO	AGS*	NO	AGS*	NO ₂	AGS*	NO _x	AGS*	OZON	AGS*
Ocak	5	0	26	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Şubat	8	0	39	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mart	3	0	48	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nisan	2	0	24	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mayıs	2	0	27	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Haziran	3	0	27	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Temmuz	4	0	28	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ağustos	4	0	25	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Eylül	4	0	24	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ekim	5	0	21	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kasım	12	0	38	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Aralık	8	0	21	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Kilis ilinde verilen emisyon ölçüm yetki belgesi 2014 yılı itibarıyla 3 adet olup bunlardan bir tanesi mobil istasyondur. 2014 yılında verilen egzoz emisyon ölçüm pulu sayısı 9.232 adettir.

2. Su ve Atık Su Yönetimi

Kilis ilinde kullanılan içme suyu kaynaklarının en önemlileri Narlıca Köyü çevresindeki Narlıca Kaynakları, Ömeroğlu Köyü çevresindeki Kırkpınar Kaynakları, Yeniyan Köyü'ndeki Keleken Kaynağı, Kilis il merkezi doğusundaki Akpınar Kaynakları ile Yeşiloba ve Belenözü köylerindeki kaynaklardır. Ayrıca Seve Barajı da ilin içme suyu kaynaklarından. İl merkezinde Kilis Belediyesine ait 1 adet içme suyu arıtma tesisi bulunmaktadır.

Kentsel kanalizasyon sistemi ve bu sistem hizmeti alan nüfus 89.000 kişidir. İlin nüfusu yıllara göre artış göstermektedir. İlde atık su arıtma tesisi bulunan ilçe belediyesi bulunmamakta olup, Kilis Belediyesinin atık su arıtma tesisi faaliyete girmiştir.

Çizelge 787 – Kilis ilinde faaliyette olan kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu

Belediye Atıksu Arıtma Tesisi (AAT) Adı	AAT Türü	AAT Kapasitesi (m ³ /gün)	AAT Arıtma Çamuru Miktarı (ton/gün)
Kilis Belediyesi AAT	Biyolojik	-	18

3. Atık

İlde üretilen belediye atık miktarı ve toplanan atık miktarı 48.363 tondur. İl sınırları içerisinde katı atık düzenli depolama tesisi yerli Çukuroba Köyü Mevkiindedir.

Çizelge 788– Kilis ilinde bulunan bertaraf tesisleri sayıları

Katı Atık Bertaraf Tesisi Sayısı	1
Lisanslı Ambalaj Atığı Toplama Ayrırma Tesisi ve Geri Dönüşüm Tesisi Sayısı	0

“Hafriyat Toprağı İnşaat ve Yıkıntı Atıklarının Kontrolü Yönetmeliği” kapsamında ilde hafriyat toprağı ve inşaat yıkıntı atıkları için Kilis Belediyesi tarafından Kilis 7 Aralık Üniversitesi kuzeybatısındaki alan encümen kararı ile inşaat yıkıntı atıkları depolama alanı olarak belirlenmiştir. Belediye tarafından zaman zaman bilgilendirme toplantıları yapılmakta ve hafriyat döküm alanına döküm yapılması sağlanmaktadır.

Kilis ilinde tehlikeli atık bertaraf tesisi mevcut değildir. İlde tehlikeli atık üreten 99 adet tesis sistemde kayıtlı olup, 2014 yılı itibarı ile bu tesislerden kaynaklanan tehlikeli atığın 122.004 kg’ı bertaraf edilmiş, 167.368 kg’ı geri kazanılmış ve 339 kg’ı da lisanslı tesis stokundadır.

Kilis ilinde 2014 yılında 41,245 ton atık akümülatör, 444 kg atık pil, 66,35 ton kullanılmış kızartmalık yağ, 0,327 ton ömrünü tamamlamış lastik toplanmıştır.

Kilis ilinin 2014 yılı itibarıyla il geneli nüfusu 128.586 kişi olup, il genelinde toplanan tıbbi atıklar 123,321 ton civarındadır. Bu atıklar Gaziantep ilinde bulunan lisanslı araçlarla toplanarak tıbbi atık sterilizasyon ünitesine götürülmektedir.

2014 yılı itibarıyla Kilis ilinde “Büyük Endüstriyel Kazaların Kontrolü Hakkında Yönetmelik” kapsamında SEVESO kuruluşu bulunmamaktadır.

4. Doğa Koruma, Biyolojik Çeşitlilik ve Tabiat Varlıklarını Koruma Çalışmaları

İlde 8 adet endemik bitki ve 7 adet hayvan cinsi bulunmaktadır. Burada belirtilen endemikler Türkiye Endemikleri olduğu ve Kilis ilinde de bulunduğu TÜBİTAK tarafından rapor edilmiştir.

Kilis ilinde, Doğal Alanı Koruma Varlıkları olarak sit alanı içerisinde 5 adet ağaç türü bulunmaktadır. Bunlar; Kilis Merkez Hacı İlyas Mahallesi tescilli 1 adet Çınar Ağacı, Merkez Duruca Köyünde tescilli 1 adet Anıt Ağacı, Polateli ilçesi Belenözü Köyü Revanda Mevkiinde tescilli 1 adet Kızılcım Ağacı ve 2 adet Çınar Ağacı bulunmaktadır.

5. Arazi Kullanımı

Çizelge 789 – Kilis ilinin arazi kullanım durumu

Arazi Kullanım Türü	Alan (ha)	%
Tarım Arazileri	105.500	69,5
Su Kütlesi	-	-
Orman	18.651	12,3
Sulak Alan	-	-
Çayır ve Mera	11.800	7,8
Yerleşim Yerleri, Yapay Bölgeler	15.937	10,5

1/25.000 ölçekli Kilis ili Çevre Düzeni Planı İl Genel Meclisinin 01/06/2009 tarih ve 33 sayılı kararıyla onaylanmıştır.

6. ÇED Kararları, Çevre İzin ve Lisans İşlemleri

Çizelge 790 – Kilis ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2014 yılı içerisinde alınan ÇED Olumlu ve ÇED Gerekli Değildir Kararlarının sektörel dağılımı (Kilis ÇŞİM, 2014)

Karar	Maden	Enerji	Sanayi	Tarım - Gıda	Atık - Kimya	Ulaşım Kıyı	Turizm - Konut	TOPLAM
ÇED Gerekli Değildir	1	1	2	0	0	0	0	4
ÇED Olumlu Kararı	1	0	1	0	1	0	0	2

Çizelge 791 – Kilis ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzni/Çevre İzni ve Lisansı Belgesi sayıları (Kilis ÇŞİM, 2014)

	EK-1	EK-2	TOPLAM
Geçici Faaliyet Belgesi	-	10	10
Çevre İzin Belgesi	1	8	9
Çevre Lisans Belgesi	-	-	-
TOPLAM	1	18	19

7. Çevre Denetimleri ve Yaptırımlar

Çizelge 792 – Kilis ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı (Kilis ÇŞİM, 2014)

Denetimler	Birleşik	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	Derin Deniz Deşarjı	ÇED	İZİN	TOPLAM
Planlı Denetimler	18	2							6		26
Ani (plansız) denetimler		115	90		68	0	5		37		315
Genel Toplam	18	117	90		68	0	5		43		341

Kesilen Ceza Sayısı Kesilen		Ceza Miktarı (TL)	
Egzoz Denetimi	0		0

PGD Denetim Sayısı		Kesilen Ceza Miktarı (TL)	
	46		0,00

Kilis ilinde 2014 yılında ilde idari yaptırım uygulanmamıştır.

OSMANİYE

1. Hava Kalitesi ve İklim Değişikliği

Osmaniye ilinde 2014 yılında konutlarda 20.575.099,18 m³, sanayide de 4.404.477,53 m³ doğal gaz kullanılmıştır. 2014'de Osmaniye Organize Sanayi Bölgesinde 725 ton yerli linyit kömürü, 105 ton da ithal taş kömürü kullanılmıştır. 2014 yılında Osmaniye ilinde bulunan Hava Kalitesi Ölçüm İstasyonunun aylara göre verileri Çizelge 793'de verilmektedir.

Çizelge 793 - Osmaniye ilinde 2014 yılı hava kalitesi parametreleri aylık ortalama konsantrasyon değerleri (µg/m³; CO: mg/m³)

Osmaniye	SO ₂	AGS*	PM10	AGS*	CO	AGS*	NO	AGS*	NO ₂	AGS*	NO _x	AGS*	OZON	AGS*
Ocak	20	0	105	15	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Şubat	-	0	97	15	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mart	5	0	86	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nisan	6	0	51	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mayıs	-	0	49	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Haziran	5	0	49	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Temmuz	-	0	48	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ağustos	3	0	54	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Eylül	4	0	32	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ekim	3	0	50	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kasım	18	0	94	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Aralık	30	0	104	12	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

2014 yılında Osmaniye ilinde egzoz gazı emisyon ölçüm yetki belgesi bulunan 9 adet servis istasyonu bulunmaktadır. Bu istasyonlar tarafından 2014 yılında toplam 46.993 adet araca egzoz gazı emisyon ölçüm pulu verilmiştir.

2. Su ve Atık Su Yönetimi

Osmaniye ilinin ihtiyacı olan içme suyunun %50'si kaynak sularından diğer %50'si ise kuyulardan sağlanmaktadır. İçme suyu kaynaklarının kapasitesi ise 750 lt/sn'dir. Merkez Belediye İçme sularının %50'lik kısmı Zorkun yaylası Kaynak suyundan, %50'lik kısmı ise Yeniköy içme suyu kuyularında ve merkez yeraltı kuyularından elde edilmektedir.(Osmaniye Belediye Başkanlığı,2014) Osmaniye Organize Sanayi Bölgesinde kullanılmakta olan endüstriyel suyun tamamı, bölge içerisinde açılmış olan sondaj kuyularından temin edilmektedir. 6 Adet su sondaj kuyusunun 4 adedi bölgede, 2 adedi de Erzin'dedir. Kadirli Organize Sanayi Bölgesinde kullanılmakta olan endüstriyel suyun tamamı Akarsu gözünden temin edilmekte olup, 2014 yılı su tüketimi 157.000 metreküptür.

Osmaniye Belediyesinin 2014 Nüfusu 249.136 kişi, kanalizasyona bağlanma oranı %90 'dır. Osmaniye merkez ilçesinde bir adet atıksu arıtma tesisi bulunmakta ve merkezde oluşan atıksular arıtıldıktan sonra Hamus Çayına deşarj edilmektedir. Bunun dışında kalan ilçe ve beldelerde atıksu arıtma tesisi kurulum-devreye alma süreci devam etmektedir.

Çizelge 794 – Osmaniye ilinde faaliyette olan kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu

Osmaniye		Belediye Atıksu Arıtma Tesisi/Deniz Deşarjı Olup Olmadığı?			Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Türü			Mevcut Kapasitesi (ton/gün)	Arıtılan/Deşarj Edilen Atıksu Miktarı (m ³ /sn)	Deşarj Noktası koordinatları	Deniz Deşarjı	Hizmet Verdiği Nüfus	Oluşan AAT Çamur Miktarı (ton/gün)
		Var	İnşa/plan aşamasında	Yok	Fiziksel	Biyolojik	İleri						
İl Merkez	Osmaniye	X			x	x	-	70.000	33.000	x:36.2451410293 Y:37.1178351314	-	249.136	13 ton/gün
İlçeler	Kadirli	X			x	x	-	-	-	-	-	-	-
	Düziçi	x		x	x	x	-	7.700	-	-	-	80.430	-
	Bahçe	x		x	x	x	-	2.520	-	-	-	21.042	-

Osmaniye OSB'nin atıksu arıtma tesisi Nisan 2009'da işletmeye alınmıştır. Osmaniye Organize Sanayi Bölgesi'nin Atıksu Arıtma Tesis kapasitesi 3.600 m³/gün'dür.

3. Atık

İlde katı atıklar, Merkez İlçe Yaveriye Köyü Karabahadır Mevkiinde vahşi şekilde depolanmaktadır. Osmaniye Katı Atık Bertaraf ve Altyapı Hizmetleri Mahalli İdareler Birliği tarafından Osmaniye vahşi depolama sahasına yapılmak üzere projesi Bakanlığımızca onaylanan Katı Atık Bertaraf Tesisi ile ilgili çalışmalar devam etmektedir. İlin düzenli depolama sahası inşaat halinde olup, mevcut durumda inşaatın % 90'ı tamamlanmıştır. İnşaat Osmaniye Katı Atık Birliği tarafından devam ettirilmekte olup, tüm ilçe ve beldelerde oluşan evsel katı atıklar burada depolanacaktır. Düzenli Depolama Tesisinin hayata geçmesiyle birlikte 518.190 nüfusa hizmet vermesi yılda 179.682,9 ton atık depolanması beklenmektedir.

Çizelge 795 – Osmaniye ilinde bulunan bertaraf tesisleri sayıları

Katı Atık Bertaraf Tesisi Sayısı	0
Lisanslı Ambalaj Atığı Toplama Ayırma Tesisi ve Geri Dönüşüm Tesisi Sayısı	4

Osmaniye ilinde 8 adet ambalaj üreticisi, 4 adet toplama ayırma tesisi, 4 adet tedarikçi ve 101 adet ambalajlı ürünü piyasaya süren firma ve 1 adet metal geri dönüşüm tesisi bulunmaktadır.

"Hafriyat Toprağı İnşaat ve Yıkıntı Atıklarının Kontrolü Yönetmeliği kapsamında Osmaniye ilinde 1 adet tesise Hafriyat Toprağı Sahası/ Geri Kazanım Tesisi Belgesi düzenlenmiştir. Ancak tesisler henüz faaliyette değildir. Ayrıca Osmaniye Belediye Başkanlığınca hazırlanan bir adet rehabilitasyon projesi mevcuttur.

2014 yılı içerisinde Osmaniye ilinde 64.541 ton tehlikeli atık oluşmuştur. İlde 2 adet tehlikeli atık geri kazanım tesisi bulunmaktadır. Oluşan tehlikeli atıkların 64.225 tonu geri kazanım tesislerine, 310 tonu ise bertaraf tesislerine gönderilmiştir.

Osmaniye ilinde 2014 yılı içerisinde 128 tonu atık endüstriyel yağ, 25,593 tonu da atık motor yağı olmak üzere toplam 153,601 ton atık yağ oluşmuştur. Oluşan atık yağın 153,601 tonu geri kazanıma gitmiştir. İlde iki adet lisanslı atık yağ geri kazanım tesisi bulunmaktadır.

İlde 2014 yılında 6.964 ton ÖTL toplanarak geri kazanım tesislerine gönderilmiştir. 330,221 ton tıbbi atık ilde toplanarak Gaziantep'te bulunan sterilizasyon tesisine gönderilmiştir.

Osmaniye ilinde 2 adet teslim yeri, 4 adet ÖTA Geçici Depolama ve ÖTA İşleme tesisi bulunmaktadır. 2014 yılında toplam 22,343 ton Ömrünü Tamamlamış (Hurda) Araç işlenmiştir.

Çizelge 796 – Osmaniye ilinde 2014 yılı için Demir ve Çelik Üreticileri üretim kapasiteleri, cüruf ve bertaraf yöntemi (Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2014)

Tesis Adı	Kullanılan Hammadde Miktarı (ton/yıl)	Cüruf Miktarı (ton/yıl)	Bertaraf Yöntemi
Yolbulan Baştuğ Metalurji Sanayi A.Ş.	1.756.548	248.505	-
Tosçelik Profil Ve Saç Endüstrisi A.Ş. Osmaniye Şubesi	1.624.765,418	276,211	-
Platnum Demir Çelik Sanayi Ve Ticaret Anonim Şirketi Osmaniye Şubesi	960.962	9.405	-
Koççelik Sanayi A.Ş.	200.583	26.075,6	-
TOPLAM	4.542.858,148	560.196,6	-

Osmaniye’de 2014 yılı itibariyle 1 adet üst seviye, 4 adet te alt seviye olmak üzere 5 adet SEVESO tesisi bulunmaktadır.

4. Doğa Koruma, Biyolojik Çeşitlilik ve Tabiat Varlıklarını Koruma Çalışmaları

2010 yılı sonu itibariyle il sınırları içerisinde 1 adet milli park (KARATEPE – ASLANTAŞ) 4.341,5 ha, 1 adet Yaban Hayatı Geliştirme Sahası (Zorkun) 3.914 ha, 2 adet B tipi mesire yeri (Zorkun ve Çiftmazı) sırasıyla 18,25 ve 22,75 ha büyüklükte olup toplam da ilde 4.770,25 ha korunan alan bulunmaktadır. İldeki toplam korunan alanlar ülkemiz toplamının %0,66’sını oluşturmaktadır. Ayrıca il sınırları içerisinde Kastabala Vadisi Önemli Doğa Alanı Ceyhan nehri sulak alanı Sulak Alanlar Yönetmeliği kapsamında korunmaktadır il sınırları içerisinde 25 adet endemik floraya rastlanmıştır. İzmir Yalıçapkını, Alaca Yalıçapkını ve Gece Balıkçılı nesli tehlike altında olan türlerimizdir.

Karatepe-Aslantaş Milli Parkı: 29.05.1958 yılında Bakanlar Kurulu Olur’u ile 8.006,5 ha’lık alan üzerinde kurulmuş olan Milli Park, Hitit devrinin zengin arkeolojik kalıntılarını barındıran bir açık hava müzesi şeklindedir. Milli parkta avlanma ve yerleşme yasaklanmış, özel koruma altına alınmıştır. Bakanlık Makamının 17.09.2012 tarih ve 70 sayılı oluru ile Milli Park içerisinde değerlendirilen ancak muhafaza ormanı statüsünde olan 3.596 ha saha Kadirli Orman İşletme Müdürlüğüne teslim edilmiştir. Milli park sahası 4.295,50 olarak tespit edilmiştir.

Zorkun Yaylası Yaban Hayatı Geliştirme Sahası: Zorkun Yaylası civarında Osmaniye Merkez ilçeye 25 km mesafede Amanos Dağlarında 3.889,85 hektar orman alanında Karacaların üreme sahası olarak ayrılmış olup av yasağı getirilmiştir. İlde yasal statüye kavuşturularak koruma altına alınmış sulak alan bulunmamakla birlikte Sulak Alanların Korunması Yönetmeliği kapsamında korunan Kastabala Vadisi Önemli Doğa Alanı Sulak Alan bulmaktadır. Kastabala Vadisi Önemli Doğa Alanı Sulak Alan havzasında, Orman ve Su İşleri Bakanlığı personeli, Doğa Derneği ve sivil toplum kuruluşları tarafından yapılan araştırma ve incelemeler sonucu, 212 adet göçmen ve yerli kuş türü tespit edilmiştir.

Çiftmazı Tabiat Parkı: Çiftmazı Mesire Yeri 2011 yılında tabiat parkı ilan edilmiştir. Osmaniye ili Merkez ilçesinin güneyinde Osmaniye kent merkezine yaklaşık 10 km mesafede yer almaktadır. 22,75 ha’lık bir alanı kapsamaktadır.

5. Arazi Kullanımı

Çizelge 797 – Osmaniye ilinin arazi kullanım durumu

Arazi Kullanım Türü	Alan (ha)	%
Tarım Arazileri	179.029	53,96
Su Kütlesi	7.083	2,13
Orman	137.134	41,34
Sulak Alan	152	0,05
Çayır ve Mera	4.000	1,21
Yerleşim Yerleri, Yapay Bölgeler	4.362	1,31

İl sınırlarını kapsayan 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı ve 1/25.000 ölçekli I. Alt Bölge Osmaniye-Toprakkale Çevre Düzeni Planları 2025 yılını hedef alarak, Osmaniye İl sınırı bütününde sürdürülebilir, yaşanabilir bir çevre yaratılmasını; tarımsal, turistik ve tarihsel kimliğinin geliştirilerek korunmasını ve Türkiye'nin kalkınma politikası kapsamında, sektörel gelişme hedeflerine uygun olarak belirtilen planlama ilkeleri doğrultusunda sağlıklı gelişmeyi ve büyüme hedeflerini sağlamayı amaçlamaktadır.

6. ÇED Kararları, Çevre İzin ve Lisans İşlemleri

Çizelge 798 – Osmaniye ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2014 yılı içerisinde alınan ÇED Olumlu ve ÇED Gerekli Değildir Kararlarının sektörel dağılımı (Osmaniye ÇŞİM, 2014)

Karar	Maden	Enerji	Sanayi	Tarım - Gıda	Atık - Kimya	Ulaşım Kıyı	Turizm - Konut	TOPLAM
ÇED Gerekli Değildir	9	0	3	2	0	1	0	15
ÇED Gereklidir	0	0	0	0	0	0	0	0
ÇED Olumlu Kararı	0	1	1	0	1	0	0	13

Çizelge 799 – Osmaniye ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzni/Çevre İzni ve Lisansı Belgesi sayıları (Osmaniye ÇŞİM, 2014)

	EK-1	EK-2	TOPLAM
Geçici Faaliyet Belgesi	5	20	25
Çevre İzin Belgesi	1	16	17
Çevre Lisans Belgesi	4	1	5
TOPLAM	10	37	47

7. Çevre Denetimleri ve Yaptırımlar

Çizelge 800 – Osmaniye ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı (Osmaniye ÇŞİM, 2014)

Denetimler	Birleşik	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	Derin Deniz Deşarjı	ÇED	DiğER	TOPLAM
Planlı Denetimler	30										30
Ani (plansız) denetimler		278	61		81	0	70		162	62	561
Genel Toplam	30	278	61		81	0	70		162	62	591

Kesilen Ceza Sayısı Kesilen		Ceza Miktarı (TL)
Egzoz Denetimi	4	3.368,00

PGD Denetim Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
121	0,00

Çizelge 801 – Osmaniye ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından uygulanan ceza miktarları ve sayısı (Osmaniye ÇŞİM, 2014)

	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	ÇED	DiğER	TOPLAM
Ceza Miktarı (TL)	27.178	105.587	0	190.034	0	35.185	37.270	139.857	535.111
Uygulanan Ceza Sayısı	53	1	0	4	0	2	8	11	79

2014 yılında 4 adet tesise Faaliyet Durdurma kararı verilmiştir. Faaliyet durdurma kararları firmaların ÇED Gerekli Değildir Kararı Almadan Faaliyete başlaması nedeniyle uygulanmıştır. ÇED Gerekli Değildir kararı alınmasına müteakip faaliyet durdurma kararı kaldırılmıştır.

DÜZCE

1. Hava Kalitesi ve İklim Değişikliği

Düzce ilinde 2014 yılında konutlarda 36.466.881 m³, sanayide de 78.366.539 m³ doğal gaz kullanılmıştır.

Düzce'nin topoğrafik yapısı gereği etrafının dağlarla çevrili olması, meteorolojik olarak rüzgâr hızı ve süresinin kısa olması, ısınma, sanayi ve motorlu taşıt kaynaklı hava kirliliğinin kent üstündeki atmosferde dağılımını engellemektedir.

2014 yılında Düzce ilinde bulunan Hava Kalitesi Ölçüm İstasyonunun aylara göre verileri Çizelge 802'de verilmektedir.

Çizelge 802 - Düzce ilinde 2014 yılı hava kalitesi parametreleri aylık ortalama konsantrasyon değerleri (µg/m³; CO: mg/ m³)

DÜZCE (MERKEZ)	SO ₂	AGS*	PM10	AGS*	CO	AGS*	NO	AGS*	NO ₂	AGS*	NO _x	AGS*	OZON	AGS*
Ocak	6	0	147	19	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Şubat	6	0	137	19	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mart	10	0	127	17	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nisan	11	0	96	14	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mayıs	12	0	62	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Haziran	8	0	58	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Temmuz	3	0	66	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ağustos	2	0	65	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Eylül	3	0	66	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ekim	3	0	90	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kasım	3	0	190	19	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Aralık	8	0	176	20	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

İlde "Egzoz Gazı Emisyonu Kontrolü İle Benzin ve Motorin Kalitesi Yönetmeliği"nde belirtilen egzoz gazı emisyon ölçüm esasları ve sınır değerlerine uygun olarak motorlu taşıtlarda egzoz gazı emisyon ölçümleri 9 adet sabit 1 adet mobil yetkili egzoz gazı emisyon ölçüm istasyonu tarafından yapılmaktadır. Düzce ilinde 2014 yılında 36.566 egzoz gazı emisyon ölçüm pulu satılmıştır.

2. Su ve Atık Su Yönetimi

Düzce Ovası, büyük ve zengin bir yeraltı suyu havzasıdır. İlin ovadaki güvenli yeraltı suyu rezervi 100 hm³/yıldır. Düzce ili sınırlarını kapsayan Melen Su Toplama Havzası, İstanbul iline içme suyu sağlayan Büyük Melen Projesi havzasını oluşturmaktadır. Akçakoca ilçesi hariç ilin tamamı Büyük Melen Projesi havzası içerisinde kalmaktadır.

Düzce ilinin içme suyunun tamamı Uğur Suyundan temin edilmektedir. Uğur Suyu ilin 9-10 km güney-batısında yer almaktadır. Uğur Köyünde kurulan regülatörden alınan su, cazibe ile takriben 6,5 km isale edilerek Beyköy Mevkiinde kurulu bulunan içme suyu arıtma tesisine intikal etmektedir. Arıtma tesisinde kimyasal olarak arıtıldıktan sonra 1.000 mm'lik çelik boru ile şehir şebekesine verilmekte olup herhangi bir terfi söz konusu değildir (Kalıcı konutlara terfi edilmektedir). Toplam şebeke uzunluğu 830 km'dir. Suyun özelliklerini iyileştirmek amacıyla ham suya kimyasal madde olarak alüminyum sülfat çözeltisi (AKM ve koloidal maddelerin çökeltilmesi için), suda bulunabilecek mikroorganizmalara karşı sülfürik asit ve dezenfeksiyonu temin amacıyla da klor dozlanmaktadır. Tesisin bulunduğu mevki 220 kodundadır ve Düzce'nin merkezine cazibe ile su verilebilmektedir. Tesis 120 dönüm arazi üzerine konuşlanmıştır. Su üretim kapasitesi 700 lt/sn dir. 2014 yılı itibarıyla Beyköy Beldesinde bulunan İçme Suyu Arıtma Tesisinden DÜZCE Şehir Şebekesine 2014 yılında 9.215.950 m³ su verilmiştir. Ayrıca Arıtma Tesisinde 5 adet Sondaj Kuyusu bulunmaktadır. Sadece yaz aylarında kuraklığa bağlı yaşanan su sıkıntılarında yeraltı suyundan yararlanılmaktadır. 2014 yılında 70.000 m³ yeraltı suyu kullanılmıştır.

Ayrıca, Düzce Belediyesi, Düzce'nin uzun vadeli su ihtiyacını karşılamak için Hasanlar Barajından su verilmesini talep etmiş olup, Hasanlar Barajından sisteme 20 hm³/yıl içme ve kullanma suyu temini amacıyla proje çalışmalarına başlanmıştır. Düzce ilinde Düzce Merkezi Atıksu Arıtma Tesis, Akçakoca Merkezi Atıksu Arıtma Tesis, Akçakoca-Ak Evler Sitesi Atıksu Arıtma Tesis bulunmaktadır. Toplam deşarj edilen miktar 60.600 m³'dür.

Çizelge 803 – Düzce ilinde faaliyette olan kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu

DÜZCE		Belediye Atıksu Arıtma Tesisi/Deniz Deşarjı Olup Olmadığı?			Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Türü			Mevcut Kapasitesi (ton/gün)	Arıtılan/Deşarj Edilen Atıksu Miktarı (m ³ /sn)	Deşarj Noktası koordinatları	Deniz Deşarjı	Hizmet Verdiği Nüfus	Oluşan AAT Çamur Miktarı (ton/gün)
		Var	İnşa/plan aşamasında	Yok	Fiziksel	Biyolojik	İleri						
İl Merkez	Merkez	X			-	-	x	50.000	0,58	593657,34 45.23329,74	-	Belediye Nüfusunun Tamamı	0.5 ton / gün (Bir yıl içinde - 6 ay kek yapıla bilmektedir.
İlçeler	Akçakoca	X			-	-	x	50.000	0,12	-	-	Belediye Nüfusunun Tamamı %90'ı	-
	Çilimli			x	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Gümüşova			x	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Gölyaka			x	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Yığılca			x	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Kaynaşlı			x	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Cumayeri			x	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Beyköy			x	-	-	-	-	-	-	-	-	-	

Düzce Organize Sanayi Bölgesi'nden kaynaklanan atıksu miktarı 726 m³/gün civarında olup Bölgeden kaynaklanan atıksular kolektör hattı vasıtası ile Düzce Belediyesi Atıksu Arıtma Tesisi'ne taşınmakta ve burada arıtılmaktadır. Bölgenin arıtma tesisi olmadığından arıtma çamuru çıkışı olmamaktadır. Bölgede faaliyet gösteren 7 adet tesisin ön arıtma tesisi bulunmaktadır. Düzce II. Organize sanayi Bölgesi'nden kaynaklanan atıksu miktarı 278 m³/gün civarında olup Bölgeden kaynaklanan atıksular kolektör hattı vasıtası ile Düzce Belediyesi Atıksu Arıtma Tesisine taşınmakta ve burada arıtılmaktadır. Bölgenin arıtma tesisi olmadığından arıtma çamuru çıkışı olmamaktadır. Bölgede faaliyet gösteren 2 adet tesisin ön arıtma tesisi bulunmaktadır.

İlde 14 adet fabrikanın endüstriyel atıksu arıtma tesisi, 8 adet fabrikanın evsel atıksu arıtma tesisi, 2 adet belediyenin 3 adet evsel atıksu arıtma tesisi, 2 adet sağlık kuruluşunun evsel atıksu arıtma tesisi, 1 adet eğitim kurumunun evsel atıksu arıtma tesisi, 2 adet dinlenme tesisinin evsel atıksu arıtma tesisi bulunmaktadır.

3. Atık

Düzce ilinde çevre kirliliğini oluşturan ve toplum sağlığını olumsuz yönde etkileyen çevresel sorunlara çözüm üretmek amacıyla 27.12.2002 tarih ve 2002/5116 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile Düzce İli Belediyeleri Katı Atık Birliği (DİBKAB) kurulmuştur. Birliğe Düzce, Akçakoca, Cumayeri, Çilimli, Gölyaka, Gümüşova, Kaynaşlı ve Yığılca İlçe Belediyeleri ile Konuralp, Beyköy, Boğaziçi Belde Belediyeleri üyedir. Düzce ilinde bütün belediyelerin üyesi olduğu Katı Atık Birliği tarafından kullanılacak olan Katı Atık Bertaraf ve Düzenli Depolama Tesis sahası için yer seçim çalışmalarına 2004'lü yıllarda başlanmıştır. İlin Merkez İlçesi Esençam Köyü Mevkii'nde yapılacak olan Katı Atık Bertaraf Tesisine ait 13.01.2011 tarihli Nihai ÇED Raporu Bakanlığımıza sunulmuş ve 28.02.2011 tarih 15970 sayılı yazı ile "Çevresel Etki Değerlendirmesi Olumlu" kararı verilmiş olup 08.11.2013 tarihinde tesisin inşaat çalışmaları başlamıştır.

Fotoğraf 172 - Katı Atık Bertaraf Tesisi inşaat çalışmaları (ÇŞİM, 2014) Düzce

Düzce Esençam Katı Atık Depolama sahası projesi ile evsel atıkların AB standartlarında taşınması, ayrıştırılması, düzenli depolanması, oluşacak sızıntı sularının toplanması ve yeraltı sularına karışmaması sağlanacaktır. Planlanan katı atık tesisi için öngörülen alan 31 ha olup bu alanın yaklaşık 11,15 ha kısmında katı atık bertarafı yapılacaktır. İl merkezi ve ilçelerinden 19 yıl süresince oluşacak katı atıkların depolanabilmesi için yeterli kapasitedir. Tesis ortalama 250.000 kişilik bir kapasiteye hizmet verecektir.

2014 yılında Düzce ilinde toplanan 334.128,735 kg tıbbi atık Sakarya ilinde bulunan bir sterilizasyon firmasında gönderilmektedir.

Çizelge 804 – Düzce ilinde bulunan bertaraf tesisleri sayıları

Katı Atık Bertaraf Tesisi Sayısı	0
Lisanslı Ambalaj Atığı Toplama Ayırma Tesisi ve Geri Dönüşüm Tesisi Sayısı	6

Düzce ilinde atık madeni yağ üreten resmi ve özel kurum/kuruluş sayısı 51'dir. Düzce ilinde 2014 yılında 99,933 ton atık motor yağı, 80,276 ton atık sanayi yağı, 177,436 kg atık akü, 2.073 Kg atık pil toplanmıştır. Düzce ilinde 2014 yılında 34.670 ton kullanılmış kızartmalık yağ toplanmıştır. Ayrıca 25,410 ton ÖTL geri kazanım tesislerine, 3,800 ton ÖTL de çimento fabrikasına ek yakıt olarak gönderilmiştir.

2014 yılında Düzce' de 504,495 ton tehlikeli atık bertaraf edilmiş 8.832,476 tonu geri kazanılmış, 405,680 tonu ise stokta bekletilmiştir.

4. Doğa Koruma, Biyolojik Çeşitlilik ve Tabiat Varlıklarını Koruma Çalışmaları

İlde birçok endemik (*Lathyrus undulatus*, *Campanula lyrata* subsp. *lyrata*, *Phlomis russeliana*, *Seseli resinosum* vs.), nadir (*Galanthus pilicatus* subsp. *pilicatus*, *Fritillaria pontica*, *Scilla bifolia* vs.) ve tıbbi açıdan değerli (*Digitalis ferruginea*, *Galeobdolon luteum*, *Hypericum calycinum* vs.) otsu türlerden oluşan zengin bir biyoçeşitlilik söz konusudur.

Fotoğraf 173- Düzce Peygamber Çiçeği, (*Centaurea yaltirikii* N. Aksoy, H. Duman & A. Efe)

Düzce ilinde Milli Park alanı bulunmamaktadır. Bununla birlikte il sınırları içerisinde Tabiat Parkı olarak Güzeldere Şelalesi Tabiat Parkı ve Kurugöl Tabiat Parkı bulunmaktadır.

Güzeldere Şelalesi Tabiat Parkı: Gölyaka İlçesi Güzeldere Köyü Güzeldere Şelalesi Mevkiinde yer almakta olup 20,24 hektarlık alanı kapsamaktadır. Mesire Yeri olarak 28.12.1993 yılında Tabiat Parkı olarak 11.07.2011 yılında tescil edilmiştir.

Fotoğraf 174 Güzeldere Şelalesi

Kurugöl Tabiat Parkı: Merkez ilçe ve Kaynaşlı ilçesi sınırlarında yer almakta olup 21,95 hektarlık alanı kapsamaktadır. Mesire Yeri olarak 16.01.2004 tarihinde, Tabiat Parkı olarak 11.07.2011 yılında tescil edilmiştir. Etrafında Orman ağaçlandırma sahası olup ibrelili ağaç dikilmiştir. Yörenin tabii ağaçları kayın, meşe ve gürgen vs. yapraklı ağaçlar alt tabakayı oluşturmaktadır. Düzce Merkezine 14 km (son 4 km stabilize), TEM Düzce çıkışına 23 km (son 4 km stabilize), TEM Kaynaşlı çıkışına 7 km'dir (son 4 km stabilize).

Fotoğraf 175- Kurugöl Tabiat Parkı

Akçakoca Alaplı sınırı Çayağzı Köyü Mevkii'nde Demirciönü Tabiatı Koruma Alanı yer almaktadır. Akçakoca ilçesi sınırları içerisindedir. Saha 430 ha olup 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22 nolu orman bölmelerini ihtiva eder. 12.04.1994 tarihinde tescil edilmiştir. Tabiatı koruma alanı olarak belirlenen alanda Kayın, Gürgen, Kestane, Meşe türlerinin yer yer saf, yer yer karışık mesçereler oluşturması optimum yayılış alanlarından doğal özellikleri bozulmamış bir örneğini teşkil etmesinin yanı sıra zengin bir alt flora ve fauna potansiyeline sahip bir orman ekosistemi özelliği göstermesidir. Akçakoca-Ereğli karayolunun Akçakoca'dan itibaren 10 uncu kilometresinde ve Düzce-Zonguldak il sınırındadır.

Fotoğraf 176- Demirciönü Tabiat Koruma Alanı

İl sınırları içerisinde dört adet Tabiat Anıtı bulunmakta olup bunlar;

a) Samandere Şelalesi Tabiat Anıtı: Merkez İlçe Samandere Köyü Köyiçi Mevkiindedir. Alanı 10 hektardır. 19.12.1988 tarihinde tescil edilmiştir. Çavlan, çağlayan ve cadı kazanı gibi ilginç jeolojik özellikler ve yer yer anıt ağaçların da var olduğu zengin ve bakir bitki örtüsüne sahiptir. Türkiye'nin ilk tescil edilen tabiat anıtıdır. Şelalenin düşüş yüksekliği 20 metredir. Samandere Şelalesi'nin bulunduğu dere ve çevresi meastrihtiyen-eosen yaşlı killi kireçtaşlarından oluşmuştur. Samandere Şelalesi'nin besleme havzası 32 km²'lik bir alan olup akan sular Uğur Deresi ile birleşerek Efteni Gölü'ne ulaşmakta buradan da Büyük Melen suyu ile Akçakoca İlçesi sınırları içerisinden Karadeniz'e dökülmektedir. Turistik açıdan yapılabilecek aktiviteler: Trekking ve foto safari yapılabilir.

Fotoğraf 177 - Samandere Şelalesi Tabiat Anıtı

b) Sarıkayla Göknarı Tabiat Anıtı: Merkez İlçe Çınardüzü Köyü Odayeri Bölgesi Sarıkayla Mevkiinde ormanlık alanda yer almaktadır. Göknar Ağacı (*Abies nordmanniana*) türü 300 yaşlarında, 70 m boy, 1,36 m çap ve 6 m çevre genişliğine sahiptir. 1.000 m2 alan Tabiat Anıtı olarak 06.09.2002 tarihinde tescil edilmiştir.

Fotoğraf 178-Sarıkayla Göknarı Tabiat Anıtı (Orman ve Su İşleri Bakanlığı IX. Bölge Müdürlüğü Düzce İl Şube Müdürlüğü, 2014)

c) Paşabükü Dişbudak Ağacı Tabiat Anıtı: Yığılca ilçesi Kırık Köyü Paşabükü Mevkiinde ormanlık alanda yer almaktadır. Dişbudak Ağacı (*Fraxinus oxycarpa*) türü, 110 yaşlarında, 46 m boy, 1 m çap ve 3 m çevre genişliğine sahiptir. 1.000 m2 alan tabiat anıtı olarak 06.09.2002 tarihinde tescil edilmiştir.

Fotoğraf 179-Paşabükü Dişbudak Ağacı Tabiat Anıtı (Orman ve Su İşleri Bakanlığı IX. Bölge Müdürlüğü Düzce İl Şube Müdürlüğü, 2014)

d) Kayadibi Porsuk Ağacı Tabiat Anıtı: Yiğilca ilçesi Gökçeagaç Köyü Kayadibi mevkiinde ormanlık alanda yer almaktadır. Porsuk Ağacı (*Taxus baccata*) türü, 775 yaşlarında, 27,5 m boy, 1.90 m çap ve 4.80 m çevre genişliğine sahiptir. 1.000 m² alan tabiat anıtı olarak 06.09.2002 tarihinde tescil edilmiştir.

Fotoğraf 180-Kayadibi Porsuk Ağacı Tabiat Anıtı
(Orman ve Su İşleri Bakanlığı IX. Bölge Müdürlüğü Düzce İl Şube Müdürlüğü, 2014)

Düzce ili sınırları içerisinde 3 adet Tabiat Yaban Hayatı Geliştirme Sahası (YHGS) bulunmaktadır: Efteni Gölü YHGS, Yedigöller YHGS (Merkez Bolu), Yeşilöz YHGS; (Merkez Zonguldak)

a) Efteni Gölü Yaban Hayatı Geliştirme Sahası: Merkez ilçeye bağlı Gölormanı, Paşakonağı, Kuşaçması ve Ballica Köyleri ile Gölyaka ilçesine bağlı Hamamüstü ve Hacıyakup Köyleri Mevkiinde yer almaktadır. 764 ha'lık alanı kapsamakta olup sedde içindeki göl alanı 158 ha'dır. Maksimum su kotu 977 ha, su taşkın alanı ise 3.760 ha'dır. 14.02.1992 tarihinde "Su Kuşları Koruma ve Üretme

Sahası" olarak 580 ha alanlı tesis edilmiş olup, 03.05.1995 tarihli Bakanlık oluru ile 750 ha'a genişletilmiştir. Son olarak Bakanlık emri gereğince saha üzerindeki sınır çalışması yenilenerek koordinatlar belirlenmiş, alanın 764 ha olarak düzeltilmesi 05.07.2005 tarihinde talep edilmiş ve Bakanlar Kurulunun 29.11.2005 tarih ve 2005/9729 sayılı kararı ile "Efteni Gölü Yaban Hayatı Geliştirme Sahası" olarak ilan edilmiştir.

Flora (Bitki) Varlığı: Aksoy (2006) ve Keten (2009) tarafından yapılan çalışmalarda otsu ve odunsu olmak üzere sucül, yarisucül ve karasal 105 tür tespit edilmiştir. Bunlardan *Lythrum anatolicum* (Leblebici&Secmen), *Verbascum bithynicum* (Boiss.) ve *Campanula lyrata* (Lam.) tespit edilen endemik türlerdir.

Fauna (Hayvan) Varlığı: Kuş tür (Aves) sayısı 175 olup, 123 adet kuş türü Dünya Doğayı Koruma Birliği'nin (IUCN) Kırmızı Listesine göre tehlike altındadır. Ayrıca, 11 balık türü (Actinopterygii), 2 çift yaşamlı tür (Amphibia), 6 sürüngen türü (Reptilia), 9 memeli türü (Mammalia), 14 omurgasız türü (Invertebrata) bulunduğu tespit edilmiştir. Göl içerisinde ve çevresinde görülebilecek kuş türleri; Sakar meke, beyaz leylek, kara leylek, beyaz balıkçıl kuşu, angır, pasbas patka, karabaş patka, dikkuşuk, orman kartalı, çakır kuşu, kırmızı doğan v.s. Göldeki başlıca balık türleri ise; Çapak balığı, turna balığı, kadıncık, tatlı su kefali, kızıl göz balığı, yeşil sazan, yayın balığı, tatlı su levreğidir.

Fotoğraf 181-Efteni Gölü Yaban Hayatı Geliştirme Sahası ve Sulak Alanı'ndan Görüntüler

Efteni Gölü Yaban Hayatı Geliştirme Sahası aynı zamanda sulak alan olarak da tanımlanmaktadır. Efteni Gölü için hazırlanan "Sulak Alan Yönetim Planı" Temmuz 2012 Ulusal Sulak Alan Komisyonu Olağan 1. Toplantısında görüşülerek sulak alanının koruma bölgeleri ile plan hükümleri kabul edilmiştir. Efteni Gölünün sedde içindeki göl alanı 158 ha, su maksimum kotu 977 ha, su taşkın alanı ise 3.760 ha'dır.

b) Yedigöller Yaban Hayatı Geliştirme Sahası: 07.09.2005 tarih ve 2005/9453 sayılı Bakanlar Kurulu Kararıyla Yedigöller Yaban Hayatı Geliştirme Sahası olarak tescil edilmiştir. Yaklaşık 40.000 ha büyüklüğündeki sahanın batısındaki 21.000 ha'lık kısmı Düzce ili, doğusundaki 19.000 ha'lık kısmı ise Bolu ili sınırlarında kalmaktadır. Yedigöller havzası, kayan kütlelerin vadilerin önlerini kapaması sonucu oluşan Büyükgöl, Küçüköl, Deringöl, Seringöl, Sazlıgöl Nazlıgöl ve İncegöl gibi 7 adet heyelan gölünden meydana gelmektedir. Bu göller Bolu il sınırları dahilindedir.

c) Yeşilöz Yaban Hayatı Geliştirme Sahası: 07.09.2005 tarih ve 2005/9453 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile Yaban Hayatı Geliştirme Sahası olarak tescil edilmiştir. Bu alanın tamamı 9.168 ha olup 350 ha'lık kısmı Düzce ili sınırları içerisinde kalmaktadır.

Düzce ili sınırları içerisinde 3 adet Doğal Sit Alanı bulunmaktadır. Bunlar:

1) Sarıkaya Mağarası Bölgesi: Sarıkaya Mağarası ve çevresi 2001 yılında 1 inci Derece Doğal Sit Alanı ilan edilmiştir. Düzce'nin doğu kesiminde Yığılca İlçesi sınırları içerisinde yer alan Doğal Sit Alanı, 43,75 ha büyüklüğe sahiptir. Alanın büyük bir bölümü orman alanıdır. Flora ve fauna özellikleri yanında alanda bulunan karstik mağara alanının önemini arttırmaktadır.

2) Fakıllı Mağarası Bölgesi: Fakıllı Mağarası ve çevresi 1995 yılında 1inci Derece Doğal Sit Alanı olarak tescil edilmiştir. Düzce'nin kuzeyinde, Akçakoca ilçesi sınırları içerisinde yer alan Fakıllı Mağarası Bölgesi Doğal Sit Alanı, 2,40 ha büyüklüğe sahiptir. Yerleşim yeri ve tarım alanlarının bulunduğu alan, flora ve fauna özelliklerinin yanında karstik özellikteki Fakıllı Mağarası ile önem kazanmaktadır. Fakıllı Mağarası, yatay olarak gelişmiş, yer yer geçit özelliği gösteren düden karakterinde bir mağaradır. Birbirine bağlı iki ayrı girişi bulunmaktadır. Mağaranın uzunluğu 1.012 metre olarak haritalanmıştır. Mağaranın içerisindeki bazı galerilerde aktif damlatış oluşumu devam etmektedir.

3) Akçakoca Kale Mevkii Bölgesi: İlin Akçakoca İlçesi, Hacıyusuflar Mahallesi'nde yer alan Ceneviz Kalesinin bulunduğu alan ve çevresi 1996 yılında arkeolojik ve doğal sit alanı olarak tescil edilmiştir. Bölge, sahip olduğu özelliklere göre 1inci, 2inci ve 3üncü Derece Arkeolojik ve Doğal Sit Alanı olarak ayrılmıştır.

Fotoğraf 182- Akçakoca Kale Mevkii Bölgesi Doğal Sit Alanı

Düzce ilinin Yığılca İlçesi, Gökçeabaç Köyü, Kayadibi mevkiindeki porsuk ağacı; Kırık Köyü, Paşabükü mevkiindeki dişbudak ağacı; Cumayeri ilçesi, Dokuzdeğirmen Köyü, Köyiçi mevkiindeki çınar ağacı; Merkez İlçe, Çınardüzü Köyü, Sırıkayla Mevkiinde göknar ağacı; Burhaniye Mahallesi, 256.sokak 86 ada 69 parselin güneyindeki 4 adet şimşir ağacı; Akçakoca ilçesi, Orhangazi Mahallesi, Hamam Sokak, Orhangazi İlkokulu yanındaki kestane ağaçları; Arabacı Köyü yolu, Cumayeri mesire alanı, Değirmendere kenarındaki 3 adet çınar ağacı; Orhangazi Mahallesi, 206 ada üzerindeki 2 adet çınar ağacı, Yalı Mahallesi, İskele Sokak'taki 4 adet ıhlamur ağacı ve 2 adet çınar ağacı anıt ağaçlar listesinde yer almaktadır.

5. Arazi Kullanımı

Çizelge 805 – Düzce ilinin arazi kullanım durumu

Arazi Kullanım Türü	Alan (ha)	%
Tarım Arazileri	91.415	40,95
Su Kütlesi	977	0,44
Orman	122.712	54,98
Sulak Alan	178	0,08
Çayır ve Mera	7.932	3,55
Yerleşim Yerleri, Yapay Bölgeler	37.919	40,95

6. ÇED Kararları, Çevre İzin ve Lisans İşlemleri

Çizelge 806 - Düzce ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2014 yılı içerisinde alınan ÇED Olumlu ve ÇED Gerekli Değildir Kararlarının sektörel dağılımı (Düzce ÇŞİM, 2014)

Karar	Maden	Enerji	Sanayi	Tarım - Gıda	Atık - Kimya	Ulaşım Kıyı	Turizm - Konut	TOPLAM
ÇED Gerekli Değildir	4	-	3	5	3	-	-	15
ÇED Gereklidir	1	-	-	-	-	-	-	1
ÇED Olumlu Kararı	-	1	1	1	-	1	-	4

Çizelge 807 – Düzce ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzni/Çevre İzni ve Lisansı Belgesi sayıları (Düzce ÇŞİM, 2014)

	EK-1	EK-2	TOPLAM
Geçici Faaliyet Belgesi	2	16	18
Çevre İzin Belgesi	-	15	15
Çevre Lisans Belgesi	5	-	5
TOPLAM	7	31	38

7. Çevre Denetimleri ve Yapıtlar

Çizelge 808 – Düzce ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı (Düzce ÇŞİM, 2014)

Denetimler	Birleşik	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	Derin Deniz Deşarjı	ÇED	İZİN	TOPLAM
Planlı Denetimler	25										25
Ani (plansız) denetimler		154	85		172	10	31		28		480
Genel Toplam	25	154	85		172	10	31		28		505

	Kesilen Ceza Sayısı Kesilen	Ceza Miktarı (TL)
Egzoz Denetimi	0	0,00

PGD Denetim Sayısı	Kesilen Ceza Miktarı (TL)
112	0,00

Çizelge 809 – Düzce ilinde 2014 yılında ÇŞİM tarafından uygulanan ceza miktarları ve sayısı (Düzce ÇŞİM, 2014)

	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	ÇED	Diğer	TOPLAM
Ceza Miktarı (TL)	304.581,00	126.700,00	0	306.064,00	0	0	18.262,40	21.106,00	776.713,00
Uygulanan Ceza Sayısı	8	2	0	67	0	0	2	2	81

2014 yılında Düzce ilinde 1 adet tesise Faaliyet Durdurma kararı verilmiştir.

Yayın Listesi

YAYIN NO	YAYININ ADI	BASIM YILI
Yayın No 1	Ankara İli Çevre Durum Raporu	1994
Yayın No 2	İl Çevre Sorunları ve Öncelikleri Envanteri Değerlendirme Raporu	1996
Yayın No 3	Çevreyi Öncelikle Etkileyen Bazı Sanayiler ve Temel Sektör Faaliyetleri	1996
Yayın No 4	Türkiye Çevre Atlası 96	1997
Yayın No 5	Türkiye Çevre Durum Raporu	2007
Yayın No 6	Türkiye Çevre Sorunları ve Öncelikleri Envanteri Değerlendirme Raporu (2005- 2006)	2008
Yayın No 7	Çevresel Göstergeler Kitapçığı 2008	2009
Yayın No 7	Environmental Indicators 2008	2009
Yayın No 8	Çevresel Göstergeler Kitapçığı 2009	2010
Yayın No 8	Environmental Indicators 2009	2010
Yayın No 9	Türkiye Çevre Sorunları ve Öncelikleri Envanteri Değerlendirme Raporu 2007-2008	2010
Yayın No 10	Çevresel Göstergeler Kitapçığı 2010	2011
Yayın No 10	Environmental Indicators 2010	2011
Yayın No 11	2011 Türkiye Çevre Durum Raporu	2012
Yayın No 12	Çevresel Göstergeler Kitapçığı 2011	2012
Yayın No 12-2	Environmental Indicators 2011	2012
Yayın No 13	2011 Çevre Denetimi Raporu	2012
Yayın No 13-2	Environmental Inspection Report of Türkiye in 2011	2012
Yayın No 14	Türkiye Çevre Sorunları ve Öncelikleri Envanteri Değerlendirme Raporu	2012
Yayın No 15	Türkiye Çevre Durum Raporu - 2012 Yılı Özeti - İller	2013
Yayın No 16-1	Çevre Denetimi Raporu: 2012	2013
Yayın No 16-2	Environmental Inspection Report: 2012	2013
Yayın No 17	Çevresel Göstergeler Kitapçığı 2012	2013
Yayın No 17-1	Environmental Indicators 2012	2013
Yayın No 18	Çevresel Etki Değerlendirmesi: Etkiler - Önlemler	2013
Yayın No 19	Çevre İzin ve Lisansları	2013
Yayın No 20	Çevre Denetiminin Temelleri ve Türkiye'de Çevre Denetimi	2013
Yayın No 21	Uluslararası ÇED Kongresi Bildiri Kitabı	2013
Yayın No 22 -1	Çevre Denetimi Raporu: 2013	2014
Yayın No 22 -2	Environmental Inspection Report: 2013	2014
Yayın No 23	Türkiye Çevre Sorunları ve Öncelikleri Değerlendirme Raporu	2014
Yayın No 24	Çevresel Göstergeler Kitapçığı 2013	2014
Yayın No 24	Environmental Indicators 2013	2014
Yayın No 25-1	2014 Çevre Denetimi Raporu	2015
Yayın No 25 - 2	Environmental Inspection Report of Turkey in 2014	2015
Yayın No 26	Türkiye Çevre Durum Raporu - 2013 Yılı Özeti - İller	2015
Yayın No 27	Çevresel Göstergeler Kitapçığı 2014	2016
Yayın No 27	Environmental Indicators 2014	2016
Yayın No 28-1	2015 Çevre Denetimi Raporu	2016
Yayın No 28-2	Environmental Inspection Report of Turkey in 2015	2016